

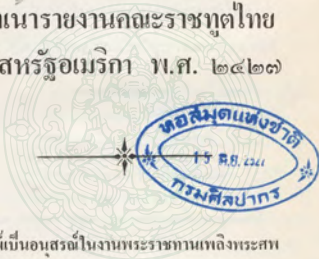

2, 1872,

ศิลปากร, กรม กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์

สำเนารายงานคณะกรรมการชุดไทย
ไปสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๔๒๗

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พลตรี หม่อมเจ้าบุรฉัตรไชยากร โสณกุล

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๒๖

สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตำเนารางานคณะราชทูตไทยไปสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๔๒๘

เลขหมู่หนังสือ ๕๑๗.๓

ISBN 974 - 7922 - 50 - 9

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๒๘

ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระนเรศวรฤทธิ (พระองค์เจ้ากฤษดาภินิหาร)

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐๐ ๑,๐๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๒๖

ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พลตรี หม่อมเจ้าบุรฉัตรไชยากร

๕๐.๒๗

เลขหมู่ ๕๑๗

๑๑๗.๓

เลขหมู่ ๕๑๗.๓

๕.๑

เลขหมู่ ๕๑๗.๓๑๑๕/๖

๕๑๗.๓
๐๔๙๐๔๘

๕๑๗

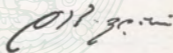
คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พลตรี หม่อมเจ้ามรชาติศึก
โตดเกตุ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส กำหนดวันที่ ๒๒ ธันวาคม พุทธ-
ศักราช ๒๕๒๖ ม.ร.ว. ควี ดิมปฐากิ ผู้เป็นธิดา ได้มาแจ้งแก่กอง
วรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ว่ามีความประสงค์จะขออนุญาต
จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง **สำเนารายงานคณะราชทูตไทยไปสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๔๒๗** เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากร
ยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามประสงค์

เรื่อง **สำเนารายงานคณะราชทูตไทยไปสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๔๒๗** นี้ เป็นรายงานของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภ-
พฤฒิธาดา (เวลานั้นยังไม่ได้ทรงกรม) รายงานถึงองค์พระบาทไทย อัน
ประกอบด้วย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรวรฤทธิ์ (เวลานั้นยัง
ดำรงพระยศเป็นกรมหมื่น) อัครราชทูต กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา
ที่ปรึกษาอัครราชทูต บัญชี่ เพ็ญกุล (เวลานั้นเป็นนายเสนหัทธมพร)
เลขาการและล่าม ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวร-
วรฤทธิ์ ทรงเป็นอัครราชทูตไทย ประจำประเทศอังกฤษ ทรงรับตำแหน่ง
พิเศษเป็นอัครราชทูตไทยไปเจริญสัมพันธไมตรีกับสหรัฐอเมริกา ดังราย-
ละเอียดในคำนำการพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ถึงแม้ว่าหนังสือเรื่อง
นี้จะมิช้านานถึง ๑๐๐ ปี แล้วก็ตาม แต่ยังมีเรื่องราวที่เป็นประโยชน์
และมีคุณค่าต่อผู้อ่าน นอกจากนั้นยังให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย

หนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้ปรึกษากับชววิธ วัฑฒันกันฉบับเดิม
ทุกประการ ซึ่งในสมัยนั้นการเขียนหนังสือยังไม่เคร่งครัดในอักขรวิธี
ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีหลายแห่งที่คำๆ เกี่ยวกัน แต่เขียนไว้หลายแบบ และ
เจ้าภาพได้เรียบเรียงพระประวัติ พลตรี หม่อมเจ้ามยุรฉัตร โสณกุล
ผู้สนิททักขณ ให้พิมพ์ไว้ค้ำจากคำนำ

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลวาทีที่กษัตริย์นางประทาน ที่
เจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแก่ พลตรี หม่อมเจ้ามยุรฉัตร โสณกุล และได้
ให้พิมพ์หนังสืออันมีค่านี้แจกเป็นกุศลวิฆาตนา ขออำนาจกุศลทั้งปวงนี้
จงเป็นพลบัจจยอศลงบันกาลให้ พลตรี หม่อมเจ้ามยุรฉัตร โสณกุล ผู้สนิท
ทักขณ ประสพแต่อริกรรมน้อยลง สมดังมโนปณิธานของเจ้าภาพ
ทุกประการ เทอญ.

(คุณหญิงอารี กุลตันท์)

อธิบดีกรมศิลปากร

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

๕ ตุลาคม ๒๕๒๖

พระมหากุณาธิคุณปกเกล้าปกกระหม่อม

ในวาระสุดท้ายที่ประทับอยู่โรงพยาบาล พลตรี หม่อมเจ้านุรธาภิเศก โสณกุล ได้รับพระมหากุณาธิคุณจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชทานดอกไม้มาเยี่ยม ครั้นเมื่อถวายบังคมลาถึงชีพิตักษัย ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำสรงศพ และพวงมาลาตั้งหน้าโกศ ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชานุญาตระหว่งในการศพโดยตลอด ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกสำนึกในพระมหากุณาธิคุณ เป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ระหว่างที่พลตรี หม่อมเจ้านุรธาภิเศก ประชวรอยู่นั้น นอกเหนือจากได้รับพระมหากุณาธิคุณจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถแล้ว ยังได้รับพระราชทานดอกไม้เยี่ยมจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส่วนสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และพระสวามี ก็ทรงพระกรุณาส่งดอกไม้พร้อมด้วยพระรูปพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฬาภรณ ซึ่งหม่อมเจ้านุรธาฯไม่เคยได้เฝ้าเลย มาประทาน

ภายหลังที่ พลตรี หม่อมเจ้านุรธาภิเศก ถึงชีพิตักษัยแล้ว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำสรงศพ และพวงมาลาหน้าโกศศพ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำสรงศพ และพวงมาลาหน้าโกศศพด้วย และเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ นำเทัญกุศลพระราชทานเป็นพิเศษ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เสด็จแทนพระองค์

(๒)

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพ-
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และพระเจ้า
วรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน และประทาน
น้ำสงฆศพ และพวงมาลามาวางที่หน้าโกศ อนึ่ง ในงานบำเพ็ญพระราชกุศล
สัปดาห์นั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ได้ทรงพระกรุณาฯ
เสด็จมาเป็นประธานอีกด้วย

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายบังคม
ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้เป็นล้นพ้น

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า น.ร.วีรวิ โคเมธย์
 น.ร.วศวี อิมปิชาติ
 น.ร.วศาทน โสณกุล

พลตรีหม่อมเจ้ามูรธาภิเศกโสณกุล

ประสูติ ๑ พฤษภาคม ๒๔๔๕

สิ้นชีพิตักษัย ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖

ประวัติ

๑. ประวัติย่อ

พลตรี หม่อมเจ้าบูรธาภิเศก โสณกุล เป็นโอรสพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา (ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และท้าววรจันทร (วาด)) และหม่อมมอญ ประสูติปีชวด วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๔๕ มีเจ้าพี่เจ้าน้องรวม ๑๒ องค์ คือ

๑. หม่อมเจ้าหญิงประวาศสวัสดิ์
๒. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร
๓. พลตรี หม่อมเจ้าจัตถ์ตรนงกุล
๔. หม่อมเจ้าหญิงสุนอมาลัย
๕. หม่อมเจ้าวรวงศ์เฉลิมฉัตร
๖. หม่อมเจ้ารัชชัตตรา
๗. หม่อมเจ้ารัชฎาภิเศก
๘. หม่อมเจ้าหญิงสิรินทรพรเสนา
๙. หม่อมเจ้าหญิงสมอภาค
๑๐. หม่อมเจ้าทิวธาภิเศก
๑๑. พลตรี หม่อมเจ้าบูรธาภิเศก
๑๒. หม่อมเจ้าหญิงอภิสิทธิ์สมากรม

ทรงเสกสมรสกับหม่อมเจ้าหญิงกัลยาณิวัฒนา กิติยากร ธิดาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ และหม่อมเจ้าหญิงอับนรสมาน (เทวกุล) ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ มีบุตรธิดา ๔ คน และหลาน ๖ คนคือ

๑. หม่อมราชวงศ์ธีรา สมรสกับนายแพทย์ปีเตอร์ โคเมอร์ มีบุตร ๒ คน คือ
 - (๑) นายพีรวัณิ
 - (๒) นายเมธิต

(๔)

๒. หม่อมราชวงศ์ชาย (สันธิทเมื่อเกิด)
๓. หม่อมราชวงศ์ศรี สมรสกับนายประพจน์ อิมปิชาติ มีบุตรธิดา ๔ คนคือ
- (๑) นายพจน
 - (๒) นางสาวณพิสิริ
 - (๓) นางสาวกิตติสรา
 - (๔) นางสาวจิราภัสรา
๔. หม่อมราชวงศ์เตาณ

วุฒิการศึกษา

- ๒ มีนาคม ๒๔๖๒ - สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุด โรงเรียนนายร้อยทหารบก
- ๓๑ สิงหาคม ๒๔๖๖ - สำเร็จการศึกษาโรงเรียนนายร้อย Royal Military Academy ที่ Woolwich ประเทศอังกฤษ
- ๓ กันยายน ๒๔๖๘ - สำเร็จการศึกษาที่โรงเรียนนายทหารช่าง School of Military Engineering ที่ Chatham ประเทศอังกฤษ
- ๑๔ สิงหาคม ๒๔๗๐ - สำเร็จการศึกษาที่โรงเรียนวิทยุของบริษัทรามาร์โคนี (Marconi College) ที่ Chelmsford ประเทศอังกฤษ
- ๒๓ กันยายน ๒๔๗๑ - สำเร็จการศึกษาที่โรงเรียนนายทหารสื่อสารทหารบก (Army School of Signals) ที่ Catterick Camp ประเทศอังกฤษ

ยศทหาร

- ๑๑ กรกฎาคม ๒๔๕๓ - นักเรียนนายร้อยทหารบก
- ๑๒ ธันวาคม ๒๔๖๔ - ร้อยตรี
- ๒๔ มกราคม ๒๔๗๐ - ร้อยโท
- ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓ - ร้อยเอก
- ๑ เมษายน ๒๔๗๒ - พันตรี
- ๑๕ กันยายน ๒๔๗๖ - พันโท

(๕)

- ๑ มกราคม ๒๔๕๑ - พันเอก
- ๑ มกราคม ๒๔๕๗ - พลจัตวา
- ๑ มกราคม ๒๕๐๑ - พลตรี

ตำแหน่ง

- ๑๑ กรกฎาคม ๒๔๕๓ - เข้าเป็นนักเรียนนายร้อย ในโรงเรียนนายร้อยทหารบก
- ๑๒ ธันวาคม ๒๔๖๔ - เป็นร้อยตรี นายทหารนอกกอง สังกัดกรมทหารบก ชำรงที่ ๑
รักษาพระองค์
- ๒๔ มกราคม ๒๔๗๐ - เป็นร้อยโท นายทหารนอกกอง สังกัดกรมทหารช่างที่ ๑
รักษาพระองค์
- ๒๕ ธันวาคม ๒๔๗๓ - ว่าที่ ร.อ. ประจำกองบังคับการ ช.๑ รักษาพระองค์
เมษายน ๒๔๗๔ - เป็น ผ.บ.ก. ช.๑ ร.อ.พัน.๑ ร้อย.๒
- ๑ เมษายน ๒๔๗๕ - ประจำกรมจเรทหารบก
- ๑ สิงหาคม ๒๔๗๕ - ประจำกองบังคับการทหารช่าง และสื่อสาร
- ๑ มกราคม ๒๔๗๖ - ประจำแผนกที่ ๕ กรมจเรทหารบก
- ๑ มิถุนายน ๒๔๗๔ - เป็นแม่กองรักษาการณ์ แผนกทหารสื่อสาร
- ๓๑ มีนาคม ๒๔๗๘ - ไปรักษาการณ์ผู้ช่วยแม่กอง รว.ธ.ฝทบ. ลี้ภัยตำแหน่ง
- ๑ มกราคม ๒๔๗๕ - เป็นหัวหน้าแผนกเทคนิค กรมจเร ส.
- ๒๓ สิงหาคม ๒๔๗๕ - ไปประจำกรมแผนกการกองทัพบก
- ๑๗ เมษายน ๒๔๕๐ - เป็นหัวหน้าแผนกเทคนิค กรมจเรทหารสื่อสาร
- ๘ ธันวาคม ๒๔๕๐ - เป็นราชองครักษ์ ประจำกรมราชองครักษ์ และเป็นราชองครักษ์
ประจำพระองค์
- ๒๗ มิถุนายน ๒๔๕๔ - เป็นนายทหารฝ่ายเทคนิค กรมจเรทหารสื่อสาร
- ๘ กันยายน ๒๔๕๔ - รองจเร ส.
- ตุลาคม ๒๔๕๕ - รอง จก.สส.
- ๑๓ ตุลาคม ๒๔๕๗ - ผู้ชำนาญการกองทัพบก
- ๑ ตุลาคม ๒๕๐๕ - ควบคุมพิธีฉาบ

(๖)

ตำแหน่งพิเศษ

๒๘ มิถุนายน ๒๕๐๐ จนเกษียณอายุ เป็นราชองครักษ์เวร

ได้ไปราชการทัพบก

- ๑๒ ธ.ค. ๒๔๘๓ ถึง ๒๔ เม.ย. ๒๔๘๔ ไปราชการในคราวพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส
ในกรณีเรียกร้องขอคืนแดนคืน
- ๕ มี.ค. ๒๔๘๔ ถึง ๑ เม.ค. ๒๔๘๕ ในกรณีถูกเกณฑ์คราวสงครามมหาเอเชียบูรพา
- ๓๐ มี.ย. ๒๔๘๔ ถึง ๕ ธ.ค. ๒๔๘๔ ในกรณีจองจำ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๘๔
- ๑๗ ธ.ย. ๒๕๐๐ ถึง ๕ มี.ค. ๒๕๐๑ ในระหว่างที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ๑๖ กันยายน
๒๕๐๐
- ๒๑ ต.ค. ๒๕๐๑ ถึง ๓๐ ธ.ย. ๒๕๐๕ ในกรณีประกาศใช้กฎอัยการศึก ๒๐ ตุลาคม
๒๕๐๑

ได้รับพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์ และเหรียญ

- ๗ พุทธศักราช ๒๔๗๔ - เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ ๗ ชั้น ๔
- ๒๑ กันยายน ๒๔๗๗ - เหรียญพิทักษ์ราษฎรบุญ
- ๒๐ กันยายน ๒๔๘๐ - จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย
- ๒๐ กันยายน ๒๔๘๒ - จตุรถาภรณ์ช้างเผือก
- ๒๐ กันยายน ๒๔๘๓ - ศรีตลาภรณ์มงกุฎไทย
- ๑๕ กันยายน ๒๔๘๔ - เหรียญจักรมาลา
- ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๘๔ - เหรียญชัยสมรภูมิ
- ๔ ธันวาคม ๒๔๘๑ - ศรีตลาภรณ์ช้างเผือก
- ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๓ - เหรียญบรมราชาภิเษก (ทอง) รัชกาลปัจจุบัน
- ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ - พุทธจุลจอมเกล้า
- ๑๗ พุทธศักราช ๒๔๘๖ - ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

(๓)

- ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๖ - เหรียญวัดคนภรณ์ รัชกาลปัจจุบัน ชั้นที่ ๓
๕ ธันวาคม ๒๕๐๓ - ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม ๒๕๐๔ - ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
๕ พฤษภาคม ๒๕๐๗ - ทุติยจุลจอมเกล้าวัชชน

หม่อมเจ้าบุรฉัตรทิพย์ สันวีรพิทักษ์ ด้วยโรคแทรกซ้อนหลังการผ่าตัดหัวใจ
เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ศิริชนมายุได้ ๘๑ ปี ๑ เดือนพอดี

๒. เมื่อทรงพระเยาว์

พลตรี หม่อมเจ้าบุรฉัตรเทอด โสณกุล เป็นโอรสพระเจ้านบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา (พระวราชโอรสพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และท้าววรจันทร์ (วาด)) และหม่อมแอม (กุดเทลาจินดา) ประสูติเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ณ วัดศาลาล้อย อำเภอสัมพันธวงศ์

ในปี ๒๔๕๐ หม่อมแอมได้ถึงแก่กรรมลง น.จ.สุนทรมาลัย เจ้าพี่ซึ่งเป็นชายาพระเจ้านบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช จึงทรงรับ น.จ.บุรฉัตรเทอดไปอุปถัมภ์ที่วังมหานาค ขณะนั้น น.จ.บุรฉัตรเทอดมีพระชันษาเพียง ๕ ปี ใกล้เคียงกับหม่อมเจ้าหลาน ๆ ที่วังนั้นพอเป็นเพื่อนเล่นกันได้พอดี

ระยะนั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงดูแลกิจการของกรมหลวงนครไชยศรีฯ ทรงศึกษาวิชาการทหารจากประเทศในยุโรปจบ และเสด็จกลับมารับปรับปรุงการทหารของไทยให้ก้าวหน้าขึ้น ทรงเริ่มกิจการโรงเรียนทหาร จ.ป.ร. ซึ่งได้มาเป็นโรงเรียนนายร้อย จ.ป.ร. ในปัจจุบันนี้ ทรงส่งสมาชิกคนไทยให้นิยมเป็นทหาร โดยการชักชวนเจ้านายและลูกข้าราชการให้เข้าศึกษาในโรงเรียนนี้ น.จ.บุรฉัตรเทอด ก็ได้ทรงศึกษาที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่พระชันษาได้ ๘ ปี นับเป็นรุ่นน้องของพระญาติพระวงศ์และลูกข้าราชการซึ่งศึกษาอยู่ในขณะนั้นอีกหลายท่าน มี น.จ.ทวิธาภิเศก โสณกุล ซึ่งเป็นเจ้าพี่ทรงเป็นนายหมวดควบคุมนักเรียนรุ่นเด็กทั้งหมดอยู่ การสอนวิชาในโรงเรียนนี้คล้ายในโรงเรียนทั่วไปคือ มีวิชาเลข วรรณคดี และภาษาอังกฤษ แต่มีวิชาทหารเพิ่มด้วย

เมื่อ น.จ.บุรฉัตรเทอดพระชันษาได้ ๘ ปี เจ้าพี่อีก ๒ องค์คือ น.จ.สัทพันพารเสนาอ และ น.จ.สมอภาค ซึ่งประทับอยู่ในสำนักสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้พาเข้าเฝ้าถวายตัว สมเด็จพระนางเจ้าทรงกรุณารับไว้ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ น.จ.บุรฉัตรเทอด

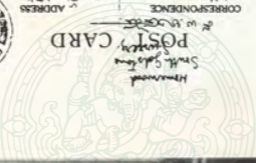
ชันษา ๘ ขวบ เข้าเป็นนักเรียน
ในโรงเรียนนายร้อยทหารบก

ได้รับพระราชทานยศเป็น นายร้อยโท
ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ระหว่างทรงศึกษา
ในประเทศอังกฤษ

Handwritten text in Thai script, oriented vertically on the right side of the page.

Handwritten text on the postcard, including the name 'Hennrich', the address 'South Gate', and the word 'POST'.

ADDRESS

ADDRESS

Handwritten text in Thai script, including the word 'Siam' and 'Bangkok'.

Handwritten text in Thai script, likely a message or address details.

Handwritten text in Thai script, possibly a name or title.

Extensive handwritten text in Thai script, covering the right side of the postcard and overlapping the postmark.

ได้ประทับตำหนักเรือนไม้ร่วมกับ น.จ.ชายอีกหลายพระองค์ บางครั้งสมเด็จพระปิตุลาฯ ให้พวกท่านชาย ๆ นานั่งล้อมวงสวดอาหารหน้าพระที่นั่ง และประทับทอดพระเนตรด้วยความทอหะทัยอย่างยิ่ง น.จ.มูรธาภิเศกทรงมีหน้าที่พิเศษคือ ทรงคอยไล่จับจิ้งจอกไปให้ไกลพระองค์สมเด็จพระเจ้า เพราะทรงเกลียดมาก บางครั้งเคยจับจิ้งจอกซึ่งเกาะอยู่ที่พระองค์ด้วย สมเด็จพระทรงจัดให้พวกท่านชาย ๆ ตั้งวงดนตรีไทยถวาย น.จ.มูรธาภิเศกได้ทรงระนาดอยู่ในวงนี้ สมเด็จพระพระราชทานเบี้ยเลี้ยงอาทิตย์ละ ๒ บาท ซึ่งสมัยนั้นเป็นเงินค่อนข้างมากทีเดียว ท่านชายองค์อื่น ๆ มักใช้เบี้ยเลี้ยงไม่พอ แต่ น.จ.มูรธาภิเศกทรงมีเงินเก็บเหลือจากที่ ได้รับพระราชทานนี้เสมอ ๆ นอกจากสมเด็จพระเจ้าแล้ว ผู้ที่ น.จ.มูรธาภิเศกทรงเกรงกลัวมากที่สุดคือ คุณท้าววราภรณ์หมื่น (ม.ร.ว.ป้า มาลาคุณ) ซึ่งท่านนี้ที่ดูแลปกครอง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผู้สำเร็จราชการในสมเด็จพระพันปีหลวงนั่นเอง บางครั้งเมื่อพวกท่านชาย ๆ ทำความผิด สมเด็จพระเจ้าจะทรงลงโทษด้วยพระองค์เอง แต่ก็มักจะไม่วุ่นแรมนัก เพราะพระองค์เองก็ทรงชราภาพมากแล้ว หรือมิฉะนั้นคุณท้าววราภรณ์หมื่นก็เป็นผู้ลงโทษ

สมเด็จพระทรงเป็นสตรีที่ชาญฉลาดหาญสู้รบเสมอเหมือน ไฉยภัก ทรงเป็นกำลังสำคัญที่จะผูกนำใจคนให้เกิดความจงรักภักดีในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ เป็นอย่างยิ่ง โดยทรงก้อหนุนจุนเจือช่วยเหลือเจ้านายหรือข้าราชการที่เล็ดคร่อนอยู่ตลอดเวลา ผู้ใดที่จะเป็นกำลังสำคัญให้พระราชสวามี หรือพระราชนัดดา ท่านจะก้อทรงเอาใจใส่ดูแลและพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณเป็นพิเศษ น.จ.มูรธาภิเศกก็ทรงอยู่ในข่ายที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณนี้ด้วย เพราะเสด็จพ่อของท่านเคยทรงเป็นเสนาบดีการพระวังที่สามารถในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าพี่คือ น.จ.รามินีวัด ก็ทรงรับราชการในกรมราชเลขาบุการในพระองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีผู้กล่าวว่า น.จ.มูรธาภิเศกทรงมีพระปัญญาเฉียบแหลมมากในวิชาที่เรียน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ น.จ.วิศิษฎ์ สวัสดิวัตน์ สวัสดิวัตน์ ทรงว่าว่า องค์ น.จ.มูรธาภิเศกนั้นฉลาดมาก มีฉายว่าท่านจิว แต่วิชาการเรียนดีมาก สามารถเรียนทันพวกเจ้าที่ผู้ช่วยอื่น ๆ ที่พระชันษามากกว่า บางครั้งก็จับทรงสามารถสอนหรือตีปัญหาคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ถวายพวกเจ้าที่ และเคยได้ประทานรางวัลจากสมเด็จพระเจ้าที่กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งท่านทรงแสดงพระอาการสงสัยว่า องค์เล็กท่านนี้ทำไมจึงมีความสามารถกว่าผู้ใหญ่ เมื่อ น.จ.มูรธาภิเศกทรงเรียนถึงขั้นที่ต้อง

แยกปิ่น ท่านยังทรงพระเยาว์ และองค์ที่ยังเล็กเกินกว่าจะแยกปิ่นไหว จึงไม่ได้รับอนุญาตให้ไปในการซ้อมรบของนักเรียน จ.ป.ร. การซ้อมรบของโรงเรียนโดยมากจะมีที่จังหวัดราชบุรีเดินทางกันไปทางเรือโดยมีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงเป็นประธานจัดการ และกระบวนเรือของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นฝ่ายจัดหาอาหารเลี้ยงพวกนักเรียนเหล่านี้ น.จ.มูธาภิเศกทรงร่วมขบวนไปซ้อมรบต่อไปภายหลัง เมื่อทรงฉลองขึ้นสูงของโรงเรียนแล้ว

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ น.จ.มูธาภิเศกทรงได้รับความสุขสบายตลอดจนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เสด็จเยี่ยมเยียนที่สมเด็จฯ ทรงเสด็จแต่สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ฯ ผู้เป็นพระราชปิตุจฉาของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ซึ่งก็ไม่สามารถจะทรงเสด็จดูงานและชำระราชการบริหารของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ได้ ส่วนมากจึงต้องกลับวังหรือบ้านของตน เข้าใจว่า น.จ.มูธาภิเศก ขณะนั้นมีพระชันษาประมาณ ๑๘ ปี ทรงจบชั้นมัธยม ๒ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนนายร้อย จ.ป.ร. ทอดี ท่านมีพระประสงค์จะออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ จึงทูลปรึกษาน.จ.ร.านีนีวัต และ น.จ.สุนทรภ้อย ซึ่งทรงคุ้นเคยกับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ในที่สุดได้ขอประทานทุนของกระทรวงกลาโหมออกไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ เริ่มแรกเข้าไปอยู่กับครอบครัวชาวอังกฤษ และกวาดวิชาภาษาอังกฤษไปสัวยจนสามารถสอบเข้าโรงเรียนนายร้อย Woolwich ได้

หม่อมเจ้าวิศิษฎ์สวัสดิรักษ์ สวัสดิวัตน์ ทรงเล่า
คุณนั้ดดา อิศรเสนา ณ ออยุธยา เขียน

๓. ตั้งแต่ทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ จนชายาสิ้นพระชนม์

ท่านพ่อออกเดินทางไปยังอังกฤษในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๖๓ โดยเรือโทมัสคิดของบริษัทรอยัลอินเดียนไลน์ พร้อมกับนักเรียนไทยอีก ๑๒ คน ต้องเปลี่ยนเรือที่สิงคโปร์เป็นเรือยนต์ Falstria และถึงประเทศอังกฤษในวันที่ ๒ มกราคม ๒๔๖๔ ท่านพ่อทรงเล่าว่าในงานฉลองคริสต์มาสในเรือนั้น มีทุเรียนเป็นของขวัญ ซึ่งเป็นทุเรียนที่เอามาจากกรุงเทพฯ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ทำให้ผู้ที่เฝ้าเรืออยู่แล้ว ออกรรหนักลงไปอีก

เมื่อแรกไปถึงอังกฤษนั้นท่านทรงเล่าเรียนและท่านก็อยู่กับ พันโท E.G. Hoare ที่เมือง Surrey เป็นเวลา ๒ ปีครึ่ง จนสอบ Army Entrance Examination ได้ เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อย Royal Military Academy ที่ Woolwich ทรงสำเร็จจากโรงเรียนนี้และรับพระราชทานยศนายร้อยตรี เมื่อปลายปี ๒๔๖๕

หลังจากนั้น ทรงเข้าศึกษาที่โรงเรียนเทคนิควิศวาทสำหรับนายทหารช่าง (School of Military Engineering) ที่ Chatham เป็นเวลาประมาณ ๒ ปี จนได้รับพระราชทานยศเป็นนายร้อยโท ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ และทรงศึกษาวิชาวิทยุอยู่ที่โรงเรียนวิทยุของบริษัทรังโคนี (Marconi College) ที่ Chelmsford เป็นเวลา ๑ ปี

ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ ท่านพ่อทรงเข้าเรียน Qualifying Course ในโรงเรียนทหารสื่อสาร (Army School of Signals) ที่ Catterick Bridge อีก ๑ ปี ในคราวสอบไล่ Regimental Instructor's Course ซึ่งเป็นภาคที่หนึ่งของ Qualifying Course ก็สอบได้ที่หนึ่ง "with distinction" ท่านพ่อรับสั่งว่า นักเรียนทั้งชั้นถูกรูเรียกประชุมต่อว่าว่าทำไมจึงปล่อยให้ชาวต่างประเทศคนเดียวในชั้นสอบได้ที่หนึ่งได้

เมื่อจบการศึกษาแล้วใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านได้เข้าประจำกองทหารสื่อสารของอังกฤษ (First Divisional Signals) ที่ Aldershot และทรงร่วมในการประลองยุทธด้วยในระหว่างที่ประทับอยู่ในประเทศอังกฤษ ท่านพ่อยังทรงคิดก่อตั้งฉายพระหัตถ์

มาถวายสมเด็จพระปิยอุดา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ฯ อยู่เสมอ เพราะพระองค์กรุณาประทาน
ความสนิทสนมแก่ท่านพ่อมากโดยตลอด ท่านพ่อเคยขอขอรพระทานจักรยานยนต์เพื่อใช้
ในประเทศอังกฤษ ซึ่งท่านก็ได้โปรดประทานใน พ.ศ. ๒๔๖๔ ถึงแม้ว่าท่านอุราณี^๑จะ
ได้ทอดค้ำบ้านไว้หลายครั้ง ท่านพ่อเคยดำไว้ ถูกท่านอุราณีว่าในเรื่องนี้ว่า ไม่ควรไปรบควน
ท่าน

เมื่อสมเด็จพระบรมราชาชนก และสมเด็จพระวราชนนีในพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันประทับอยู่ที่อังกฤษ ท่านพ่อก็เสด็จไปด้วย มีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านพ่อ
ทอดพระเนตรเห็นที่ด้อยชาวอังกฤษของสมเด็จพระที่นั่งมณเฑียรราชให้เก็บเชื้อไฟวอดเงิน
เพื่อถนอมให้บรรทมหลับ ท่านพ่อคิดว่ามากที่ "อย่ยกแค้นให้กับข้ามนาย" ทรงรีบขึ้นไป
ทูลฟ้องสมเด็จพระบรมราชาชนก ๆ ก็ท้วงตทรวงพระสวาม์ท่านนั้น สมเด็จพระบรมราชาชนก
เคยพระราชทานความสนิทสนมกับท่านพ่อมาก เป็นคนว่าประทับในรถพ่วงข้าง (sidecar)
ของรถจักรยานยนต์ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ฯ ประทาน ซึ่งท่านพ่อทรงขับ และรับสั่ง
ว่า "เอ ดูเหมือนชายฉกรรจ์จะขับเร็วมาก แต่ดูเครื่องวัดความเร็วก็ ๓๐ ไมล์ต่อชั่วโมงเท่านั้น"
ท่านพ่อมาพบที่หลังว่าเครื่องวัดความเร็วนั้นเสีย

ท่านพ่อทรงลี้ภัยในพระบริวารสามารถของ สมเด็จพระบรมราชาชนกมา
รับสั่งดำไว้ ท่านพ่อเคยทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์ลูฟว์ (Louvre) เสร็จทั่วภายใน ๓๐ นาที
แต่สมเด็จพระบรมราชาชนกทรงพาท่านไปชม Louvre อีกครั้งหนึ่ง โดยทรงอธิบายความ
งาม ความสำคัญ ของศิลปวัตถุแต่ละชิ้นประทานท่านพ่อ ถึงแม้คราวนี้จะใช้เวลาน้อย
Louvre ถึง ๓ ชั่วโมง แต่ท่านพ่อรับสั่งว่า "ไม่รู้ลึกซึ้งแต่เคยเห็นแต่บ่อย

ในประเทศอังกฤษเมื่อ ท่านพ่อได้ทรงสนิทสนมกับท่านแม่^๒ ซึ่งเคยทรงรู้จัก
แล้วตั้งแต่ในประเทไทย ท่านทรงดำไว้ ระหว่างที่ยังเป็นนักเรียนนายร้อย และฝึกภาค
ปฏิบัติที่สนามหลวงนั้น เมื่อถึงเวลาพัก ท่านจะหาเรื่องหรือถามกอดูหัว และวอชมพระโคม
ท่านแม่ว่าเวลาทรงรถยนต์ผ่านจากโรงเรียนราชินีกลับวัง

๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าราชนิวัต กรมหมื่นพิทยอดภพพิชยากร

๒. ม.จ.กัลยาณิวัฒนา (กิติยากร) โสภกุล

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก
ทรงฉายกับหม่อมเจ้าอนุชาดิศร ระหว่างประทับอยู่ในประเทศอังกฤษ

ราว พ.ศ. ๒๔๖๖

ระหว่างทรงศึกษาในประเทศไทย

ทรงถ่ายในประเทศไทยร่วมกับ (จากซ้ายไปขวา) ม.จ.หญิง
 กรมสารินทรย์ กิติยากร (ทวดคุณ) ม.จ.วราภุชงค์ เทวคุณ ม.จ.หญิงน้อยชายส์สมรวิที
 กิติยากร (โสมคุณ) ม.ร.ว.ระพีพงศ์ เทพนศรี (น้อยนสนาม)

ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ เสด็จเสด็จราชการเกี่ยวกับสันนิบาตชาติในยุโรป จึงทรงพาท่านแม่ ท่านน้ำใจ และท่านป้าหญิงคนอีก ๑ ไปศึกษาในประเทศอังกฤษ ท่านแม่ทรงศึกษาจนจบปริญญาตรีทางประวัติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด นับเป็นสตรีไทยคนแรกที่ได้เข้ามหาวิทยาลัยนี้ และสอบได้ปริญญาโทว่าในแขนงใด ๆ

ท่านแม่ทรงเป็นเจ้านายที่คงงามมากทั้งรูปโฉม และจริยวัตร จึงมีผู้หมยบงกชอยู่มากหลาย แต่ท่านก็ทรงถือคติจะรักและแต่งงานกับท่านพ่อ ด้วยเหตุผลที่ปรากฏในลายพระหัตถ์ที่ส่งไปถวายท่านชายเฝ้าหลายฉบับ ดังต่อไปนี้

...มารานั้น คือหัวใจดีนั่นเอง (kindness itself) เป็นคนหนักแน่น มีสามัญสำนึก รู้จักใช้เงินดี และชอบความสงบ มารานอนั้น มีคนชอบมากในหมู่นักเรียน แต่ไม่ใช่เพราะบุคลิกดี หรือสติปัญญา (แต่) เพราะเขาไม่เอาธุระในเรื่องอ່วนตัวของใคร และเล่นหัวด้วยอย่างเด็ก ๆ เอ้ออ้อ เชนชวนไปกินข้าวปนต้น ด้วยใจดีของเขา ไม่ใช่หวังให้ใครชอบ รวมความ คนชอบโดยเขาไม่รู้ตัวหรือตั้งใจทำ เป็นด้วยเขาตรงไปตรงมา และเปิดเผย ถ้ามีอะไรที่อับอายคนใน เป็นเนื่อ... ถ้านึกถึงว่าเขาไม่มีเพื่อนระดับประเทศ และสั่งสอนให้ทำดีพระคุณรักแล้ว ยิ่งเห็นเขุรชาติยิ่งขึ้น เขารู้จักรักคนดีของ รู้จักหนักความชั่ว พ้นแต่ความดี ถูกมาอยู่ที่นี้รู้โดยนกว่าผู้ขายคนใดเป็นอย่างไร แต่มารานี้ไม่เสียเลยทั้งเรื่องผู้หญิง เถลไถลและการพนัน เขาไม่มอฉิวฉาดอย่างพี่อ้อค^๑ พี่สุน^๒ หรือองค์ชาย^๓ ไม่สะสวยจนนึกเคียว ไม่คอกคอกอย่างท่านจีน^๔ หรือมีเสน่ห์ (charming) อย่างพี่ไชแสง^๕ หรือพี่ประสพศรี^๖ เป็นคนธรรมดาอย่างที่สุด แต่เป็นคนดีจริง ๆ และถูกใจว่า

-
- ๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระอินทปยุโรดม
 - ๒. น.จ. ทงอับนร (กิติยากร) ตรีพิณ
 - ๓. น.จ. กรมหลวงปทุมธานี (กิติยากร) เทวอด
 - ๔. น.จ. อับนรสมณ กิติยากร
 - ๕. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าลักขณธิดา กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ
 - ๖. พระยาศรีวิสารวาจา
 - ๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุบลภพประพันธ์พิตร กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 - ๘. น.จ. สุกสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์
 - ๙. น.จ. ไชยธรรมาธิ ตรีพิณ
 - ๑๐. น.จ. ประสพศรีจิรประวัติ จิรประวัติ

ใคร ๆ ก็ยังคงดูไม่ได้ว่า มูราหมืออะไรแปลกกว่าคนอื่นตั้งล้าน แต่ถูกเห็นว่าผู้ชายที่ถืออย่าง มูราหาอีกไม่ได้...ถูกกั้วว่าขาทงไม่ปนคนโตเท่าใด ถูกคงไม่มีโอกาสสูงโรจน์ในสังคม ไม่มีเครื่องเพชร หรือเสื้อดำงาม ๆ แดง ไม่มีรถยนต์หรู ๆ ขึ้น แต่ถูกไม่ถูกขำสำหรับตัวเอง ถึงไม่มีอื่นกันว่ามีสมบัติที่มีค่าที่สุด คือเขา ถูกวิคกแต่ท่านแน่จะทรงมหิตหวังที่จะให้ถูก แด่งงานกับผู้บริหารประเทศ (statesman) ที่สามารถ เขาเองไม่มีผู้มีความทะเยอทะยานนัก ไม่ใช่เพราะเกียจคร้าน แต่ว่าความแ่งแ่งต่าง ๆ ถูกก็ไม่อยากเชี่ยวชาญ...ไม่ยอมให้ต้อง เหนือราวสายตัวจะขาด เพื่อให้สมแก่ความโล่ (vanity) ของถูก"

ท่านพ่อเสด็จกลับถึงเมืองไทยในเดือนมกราคม ๒๔๗๓ โดยเสด็จพระเยียม ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ๒-๓ ประเทศ ก่อนลงเรือลาโกเนมรูที่นิวยอร์ก และขึ้นรถไฟต่อ จากลียงไปรมาคุมททพฯ ปลายปีนั้น ก็ได้รับพระราชทานยศเป็น ว่าที่ร้อยเอก ประจํา กองบังคับการ พ.๑ รักษาพระองค์

ส่วนท่านแม่ขึ้นเสด็จกลับประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๔๗๔ หลังจากเสด็จคชเสด็จไป รักษาองค์ในยุโรป และสิ้นพระชนม์ลง

ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ท้าววรจันทร์ คุณย่าของท่านพ่อ ไปผู้ขอท่านแม่จากท่านชาย และในเดือนพฤษภาคม ปีนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯโปรดเกล้าฯพระราชทานเสกสมรสท่านพ่อท่านแม่ที่ พระที่นั่งอัมพรสถาน และพระราชทานเลี้ยงด้วย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านพ่อไม่ได้รับความอํานาจ มากเท่าเจ้านายอื่น ๆ บางท่าน เพราะมิได้เป็นเจ้านายที่สำคัญ และตำแหน่งหน้าที่ใน ราชการก็ไม่สูง มีเพียงแต่ว่าท่านต้องดำรงยศนายร้อยเอกเป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี

ท่านพ่อมีลูกชายและหญิง คือ น.ร.ว.หญิงธรีวา น.ร.ว.ชาย (สิ้นชีพในวันเกิด) น.ร.ว.หญิงศรี และน.ร.ว.ศานต์ ตั้งแต่เสกสมรสจนหลังจากท่านแม่ประสูติลูกคนที่ ๓ ท่าน พ่อและครอบครัวประทับอยู่ในบริเวณวังของเสด็จตา แล้วจึงย้ายมาประทับที่วังบางซื่อ ท่านพ่อทรงมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และมีความสุขกับครอบครัว ไปลทวงไฟ และ

ทรงถ่ายกับหม่อมเจ้ากัศยวงศ์สมบัติ
ระหว่างทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ

ที่วังนางชี ระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ ๒

ชุด ๆ ส่วนหนึ่งไปดูงานในประเทศอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๘๕

ปลูกต้นไม้ เช่น กุหลาบ เจอร์บีรา และชบา ซึ่งท่านนำมาผสมเพื่อได้สีใหม่ ๆ แปลก ๆ
ท่านพ่อรับสั่งว่า ครั้งหนึ่งท่านเคยเอาต้นดอกเจอร์บีราสีขาวแซมกับให้ดอกกุหลาบมีกลิ่น
กลีบกลายเป็นสีฟ้า แล้วเอาไปหลอกพระสหายว่า เป็นพันธุ์ที่ท่านผสมได้ใหม่ ซึ่งพระ
สหายก็เชื่อ เพราะท่านเคยผสมเจอร์บีราได้สีใหม่ ๆ มาหลายครั้งแล้ว

เมื่อท่านแม่ยังประทับอยู่ในประเทศอังกฤษ ท่านเคยมีลายพระหัตถ์ถึงท่านยาย
เล่าว่า ท่านพ่อขอให้ท่านแม่เลิกเวียน และรีบกลับมายังรงران (ท่านพ่อทรงเรียนสำเร็จ
ก่อนท่านแม่) "เพราะมารุณทัศน์ว่า คนไทยอายุสั้นนัก ถ้าถูกกลับไปช้า การแต่งงานก็จะ
ช้าช้าและจะได้อายุด้วยกันน้อย..." ในที่สุด ที่ท่านพ่อรับสั่งไว้ก็เป็นความจริง คือท่านแม่
สิ้นพระชนม์ด้วยโรคมาลาเรียขึ้นสมอง ในต้นปี ๒๔๙๕ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง
เมื่อขณะอายุเพียง ๑๘ ปี และหลังจากเสกสมรสกับท่านพ่อได้ไม่ถึง ๑๐ ปี

ท่านพ่อไม่เคยสมรสใหม่ ตั้งแต่นั้นมา ท่านพ่อองค์เป็นทั้งพ่อและแม่ของลูก ๆ
ท่านเคยแบกรับทั้งตัดเย็บเสื้อผ้าลูกได้ ซึ่งทำให้ลูกประสบความสำเร็จในกาารหุบเขน
เวลาลูกเข้าเรียน ท่านจะทรงร้องเพลงกล่อม เพลงกล่อมนี้ท่านร้องเพี้ยนหมด ลูก ๆ มา
รู้จักท่านเองทงนั้น ๆ เอาทีหลัง เพราะฉันนี่เองได้เมื่อพี่คนอื่ร้อง เมื่อท่านจะเสด็จ
ไปไหน ก็ต้องอาดูลูก ๆ ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นวงไฟ หรือเสด็จไปราชการต่างจังหวัด นอกเสีย
จากเวลาเสด็จไปศึกษาต่อเมืองนอกหลังสงคราม ต่อมาเมื่อท่านได้รับแต่งตั้งเป็นราช
องครักษ์ประจำพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ณ ประเทศสวิด
เซอร์แลนด์ ลูก ๆ ก็ได้ติดตามไปด้วย

ลูก ๆ เขียนเอง

๔. วิจารณ์การทหาร

ระลึกถึงพระคุณของท่าน

ผมสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย ออกรับราชการเป็นนายทหารสื่อสารประจำกองพันทหารสื่อสารที่ ๒ กรมทหารช่างที่ ๒ กองทัพบกที่ ๒ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๔๗๔ (ถ้านับเป็นวันเดือนปีปัจจุบันก็คือ ต้นปีพ.ศ. ๒๔๗๕) เนื่องจากในปีนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทยตกต่ำมาก จนต้องปลดข้าราชการออกจากราชการมากมาย จึงมีอัตราบรรดุนายทหารสื่อสารเพียง ๑ นายเท่านั้นคือ ตัวผม

ครั้นถึงเดือน กรกฎาคม ๒๔๗๕ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพียงเดือนเดียว ก็ได้มีนายทหารจากกองพันทหารสื่อสารที่ ๑ รักษาพระองค์ จากกรุงเทพฯ ถูกส่งย้ายไปประจำกองพันทหารสื่อสารที่ ๒ อีก ๔ นาย

นายทหารทั้ง ๔ นายนี้มักจะพูดถึง "ท่านญู" ซึ่งผมก็ไม่เข้าใจว่าหมายถึงใคร ครั้งแรกเข้าใจว่าพูดกันปนกันได้ ต่อมาจึงทราบว่าหมายถึงผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ กองพันทหารสื่อสารที่ ๑ รักษาพระองค์ เมื่อฟังการสนทนาของชาวบ้าน ๆ ก็ได้ทราบรายละเอียดเพิ่มเติมว่า "ท่านญู" นี้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษในสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและวิทยุ เคยผ่านการศึกษาภาคปฏิบัติจากบริษัทวิทยุมาโรโกนี ของประเทศอังกฤษ เมื่อเข้ารับราชการเป็นผู้บังคับกองร้อยใหม่ ๆ ยังพูดภาษาไทยไม่ใคร่จะคล่อง แต่ยังเป็นโชคดีที่พลทหารสื่อสารในยุคปีพ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๗๔ นั้น ได้รับการคัดเลือกเอาแต่ผู้สำเร็จการศึกษาชั้น ม.๓ - ม.๔ เป็นส่วนมาก ดังนั้นในกองร้อยที่ ๑ จึงใช้ภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่

พอถึง ธันวาคม ๒๔๗๕ กองพันทหารสื่อสารที่ ๒ ก็แยกตัวเป็นอิสระ ไม่ขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของ กรมทหารช่างที่ ๒ และย้ายจากอุตรดิตถ์มาตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลสวนสวรรค์ที่ ๒ (ปัจจุบันเป็นบริเวณบ้านพักนายทหารอากาศในกรมช่างอากาศ บางซื่อ) ผมจึงได้ย้ายเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ

ระหว่งรับราชการในกรมการ
ทหารสื่อสาร กองทัพบก

รถสื่อสารเคลื่อนที่ หลัง พ.ศ. ๒๔๘๕ ในความอำนวยการของ พลตรี หม่อมเจ้าบูรณภิกษ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงฉายร่วมกับหม่อมราชวงศ์บุญมา และพันโท หม่อมเจ้าบูรพาภิศก ระหว่างเป็นราชวงศ์กรีกที่ประสูติพระองค์ ณ เมืองโลซาน ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ ๖๖ พ.ศ. ๒๔๘๒

ทรงถ่ายกับลูก ๆ ริมทะเลสาบเจนีวา เมืองโลซาน

ณ ขณะ ๒๔๗๖ ผมได้รับคำสั่งย้ายจากกองพันทหารสื่อสารที่ ๒ ไปเป็นผู้บังคับ
หมวดในกองพันทหารสื่อสารที่ ๑ (ในปีนี้ได้ตั้งคำว่า "รักษาพระองค์" ออกแล้ว) ทำให้
คนรุ่นใหม่ๆ คิดว่าไม่คงมีทหารสื่อสารรักษาพระองค์ ซึ่งเป็นที่ตั้งกรมทหารสื่อสารปัจจุบัน
มีสมณที่ ๕ กรมจเรทหารบก (ต่อมาเปลี่ยนกรมการทหารสื่อสาร) และโรงงานสื่อสารตั้งรวมอยู่
ด้วย ผมเริ่มจะจับจ้องดูนายทหารผู้หนึ่งซึ่งรับราชการในสมณที่ ๕ กรมจเรทหารบกด้วย
ความพึงพอใจ จึงได้ถามพวกเพื่อน ๆ นายทหารดู ก็ได้ทราบพระนามของท่านว่า " นายร้อย
เอก หม่อมเจ้า มุรธาภิเศก โสณกุล " ได้ใช้เวลานานเพื่อจะได้เข้าถึงองค์ท่าน แต่ไม่มี
โอกาส จนถึงวันหนึ่ง เมื่อผมกลับจากดูแผนที่ทหารกินอาหารในฐานะนายทหารวรกองพัน
แล้ว ก็ได้เดินผ่านสมณที่ ๕ กรมจเรทหารบก จึงได้พบกับท่านโดยบังเอิญเมื่อท่านลง
จากรถยนต์นั่งวุฒิสถิ์ สมณที่ทำการนครฯ ท่านก็ทักทายว่า เป็นไงเชอ เหนื่อยมากซิ ดูท่าทาง
โหมม ผมก็ตอบท่านไปว่า อตนอนนิคหเหนื่อยไม่ปนอะไรมากระหม่อม ท่านก็ยังฉงนอีกว่า
เป็นผู้บังคับหมวดอะไร ผมก็ตอบว่า หมวดวิทยุ ๑๐๐ วัคส์ ท่านก็ยังรับสั่งต่อไปว่า
ถ้าชอจะเก่งทางวิทยุซินะ ผมก็ตอบท่านไปว่า ไม่มีความรู้ในวิชาวิทยุเลย เพียงแค่ใช้
เครื่อง รับ-ส่ง วิทยุได้เท่านั้น ท่านก็มีรับสั่งว่า ถ้าเช่นนั้นวันหลังจะเอาหนังสือวิชาวิทยุ
มาให้อ่าน ที่บ้านของฉันทันมีมาก ผมขอบพระคุณท่านแล้วก็อำลาท่าน

ผมเดินกลับบ้านด้วยความทงทงใจ และดูเหมือนความเหนื่อยอ่อนจะเหือดหาย
ไปมาก ในใจก็ครุ่นคิดไปตลอดทางว่า อันตัวเรานี้ก็แปลก บางคนเขาเห็นเวลาที่ใช้ก็คิด
ความฉงน แต่บางคนพอเห็นเราเพียงครั้งแรกก็อยากรจะเหยียบเหยียบแล้ว

ตั้งแต่วันแรกเป็นต้นมา ผมก็เที่ยวไปเที่ยวมาหาท่านอยู่เสมอ ท่านก็ได้ประทาน
คำแนะนำทั้งในด้านวิชาวิทยุ ไฟฟ้า ตลอดจนวิชาสื่อสารของกองทัพบกอังกฤษ จนกระทั่ง
วันหนึ่งผมต้องยอมรับสารภาพกับท่านว่า ความรู้ภาษาอังกฤษของผมอ่อนมาก คำที่ท่าน
ประทานให้ผมนั้นอ่านรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องก็มีมากถ้าหากท่านจะประทานโอกาสให้ผมแปล
หนังสือวิชาวิทยุ ไฟฟ้า หรือหนังสือการสื่อสารมาขอให้ท่านตรวจก็จะทำให้วิชาภาษาอังกฤษ
ของผมดีขึ้น พูดอย่างง่าย ๆ ก็คือ ขอให้ท่านช่วยสอนภาษาอังกฤษให้ผมนั่นเอง ท่านก็
ประทานโอกาสให้

ปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๗ นายพิเชษฐ จงฐุญ เสรีเรืองฤทธิ์ (ปัจจุบัน พลเอก) ผู้บังคับบัญชาผู้บัญชาการเราไปเินทางดี ให้คณะกรรมการในแผนกที่ ๕ กรมสรรพากรบนมาอบรมและสอนวิชาการต่างๆ ให้แก่นายทหารสื่อสารคนความถนัด เพื่อให้ นายทหารสื่อสารไม่ทรมานอยู่แต่ในสโมสร ในการนี้ นายพันตรี หม่อมเจ้า นุรธาภิเศกา (ต่อมาเป็นพลตรี) ได้รับหน้าที่ให้สอนวิชาวิทยุ และ ไฟฟ้า สำหรับวิชาวิทยุได้นำเอกสารของเครื่องรับ-ส่งวิทยุ ๑๐๐ วัตต์มาแจกจ่ายให้ทันที ภาคใด ตอนใด ทำหน้าที่อะไร มีผลอย่างไร มีอุปสรรคอย่างไร แก้ไขอย่างไร ทำให้ผมกล้าเข้าไปและต้องส่วนภายในของเครื่องรับ-ส่งวิทยุ ๑๐๐ วัตต์ ที่รับหน้าที่อยู่ด้วยความมั่นใจ ทางด้านวิชาไฟฟ้า ท่านก็ได้ให้ทำสอนและแบบฝึกหัดที่ยากและซับซ้อน เพื่อให้ นายทหารมีความรู้โดยไม่มีคั้ง มีแบบฝึกหัดข้อหนึ่งที่ทำให้ผมต้องเข้าไปจนวันตาย คือให้หาแอมป์ของหลอดกันทาน ในวงจรที่มีความต้านทานต่อเรียงกันเป็นรูปลูกเต๋า มีหลอดและแอมป์หลอดที่มุมทะแยงตรงข้ามกันของลูกเต๋า แบบฝึกหัดนี้ให้สร้างเกี่ยวกับหลอดในแอมป์ เมื่อผมได้ไปศึกษาวิชาสื่อสารในประเทศญี่ปุ่น เพราะพันโทขาวหัว ผู้สอนวิชาไฟฟ้า วิทยุ ได้นำแบบฝึกหัดทำนองนี้มาให้คิดกันในห้องเรียน ผมคนผู้ที่เกิดได้ทาสเดียว ถ้าท่านพลตรี หม่อมเจ้า นุรธาภิเศกา ไม่ได้สอนไป ผมก็คงไม่มีวัยาเหมือนกับคนอื่น ๆ ตั้งแต่วันนั้นมาทำให้ผมได้ใกล้ชิดกับ พ.ท.ขาวหัว มากขึ้น จนถึงอนุญาติให้ผมไปตามบิดาต่าง ๆ ได้ในที่ทำงานของเขา ผมได้โอกาสได้เคยทำตนเป็นคนชอบสงสัยอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะห้องทำงานของ พ.ท.ขาวหัว อีกรอบห้องทดลองทางไฟฟ้า วิทยุขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้ผมได้เห็นความแปลกประหลาดที่ตลกร้ายต่างๆ พอจะเล่าโดยย่อได้ว่าในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยุของญี่ปุ่นในช่วงปีที่ผมไปศึกษาอยู่ (๒๔๗๕-๒๔๗๖) นั้น ได้แบ่งออกเป็นวิทยุเกี่ยวกับการโทรคมนาคม การเกษตร การอุตสาหกรรม และการแพทย์เกี่ยวกับการเกษตรในครั้งนั้น ผมได้เห็นการเพาะเลี้ยงพืชด้วยคลื่นวิทยุวีเอชเอฟ ทำให้พืชเช่นถั่ววงกเจริญเติบโตอย่างแปลกประหลาด คือมีขนาดโตเท่ากับมันกับชองขอม ซึ่งปัจจุบันญี่ปุ่นได้ส่งลูกเศรษฐาใหญ่ข้ามพรมแดนไปประเทศไทยในราวพ.ศ. ๒๕๐๐ บาทเศษ ดังนี้เป็นต้น

ความรู้ที่ผมได้รับ และความแปลกประหลาดที่ผมได้พบเห็น ตลอดจนทำให้ผมได้มีโอกาสไปศึกษาในต่างประเทศ ก็ด้วยพระเมตตาคุณของท่าน พลตรี หม่อมเจ้า นุรธาภิเศกา โสณกุล ซึ่งผมได้ยกท่านไว้ในฐานะบูรพาจารย์ทางด้านเทคนิคและการสื่อสาร ซึ่งจะไม่มีวัน

ดื่มเดือนไปจากความทรงจำของหมแม่ค่น้อย

เกล้ากระหม่อมจำเป็นต้องขอประทานอภัยต่อดวงวิญญาณของฝ่าพระบาทที่มีได้
 ดำรงกิจการอันพระชนม์ของฝ่าพระบาท จึงมิได้ไปกราบกรานแทนสิ่งอุกฉพลบาท เสมือนหนึ่ง
 เป็นทรชนผู้มีแต่ความอกตัญญู มิได้ตระหนักและสำนึกในพระคุณแห่งฝ่าพระบาท ดังนั้น
 ไม่ว่างดวงวิญญาณของฝ่าพระบาทจะสถิตย์ ณ สถานที่ใดก็ขอได้โปรดทรงทรมาน
 แกล้วกระหม่อมจะยังคงระลึกถึงพระคุณของฝ่าพระบาทพร้อมด้วยความอาลัยไปจนสิ้น
 ดมปราณ

จากกาพิเคราะห์พระจริยวัตรปฏิบัติ ตามหลักมงคลสูตร เห็นได้ชัดว่า ฝ่าพระบาท
 เทียบพร้อมไปด้วยมงคลอันประเสริฐ ดังเช่นมีพระปิยะวาจาอยู่ตลอดเวลา ไม่เคยตะคอก
 ข่มขู่ หรือให้ร้ายป้ายสีผู้ใด ไม่เคยเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญ มีแต่คอยช่วย
 เหลือผู้ที่มาขอความช่วยเหลือ ดังเช่นที่ประทานให้กับเกล้ากระหม่อมเป็นอาทิ สมดังพระ
 ทศานามมงคลสูตรที่ว่า

สุภาสิตาจะยวาวจา อะนะวัชชานิกัมมานิ เสมัมมังคะละมุตตะมัง

ดังนั้น ประกอบด้วยผลบุญราศี ที่พระประสูตยาติและพระผู้มีพระภาคได้ศุภิตถวาเยแก่
 ฝ่าพระบาท แกล้วกระหม่อมก็เชื่อมั่นว่า ดวงพระวิญญาณของฝ่าพระบาท คงจะได้รับรู้อถึงสุภติ-
 ภาพที่สยอันเทิบพร้อมไปด้วยความสุข สงบ สมบูรณ์ ตลอดกาลนาน

พลโท วีระเดช มุ่งทางธรรม

แต่ พล.ต. หม่อมเจ้ามรุธาภิเศก โสณกุล

นายทหารสื่อสารรุ่นเดียวกับข้าพเจ้า ที่ออกรับราชการเป็นนักเรียนท่าอากาศยานร้อย
 เศษก่อน ๖ เดือนเพื่อรับการศึกษาวินัยทหารสื่อสารเบื้องต้นที่เหล่า แล้วจึงจะได้รับพระราช
 ทานยศเป็นร้อยตรี ใน พ.ศ. ๒๔๙๔ มีจำนวน ๙ คน คือ สุคติกร จามรวรวิทย์, เฉลิม ฮาวิกรม

วัน ปีมะแมศก. ๑๑๐๑ จิตจันทรกัลป์, ทวี มุสิกฤกษ์, นิยม เจริญสุข, และข้าพเจ้า นักเรียนตำรา
นายร้อยเหล่าสื่อสารที่ทั้งหมดนี้ต้องมารับการศึกษาที่แผนกที่ ๕ กรมสรรพทหารบก (กรมการ
ทหารสื่อสารในปัจจุบัน) วิชาที่เรียนมีอาทิ วิชาวิทยุ โทรศัพท์ โทรเลข เครื่องยนต์ ไฟฟ้า ฯลฯ
ซึ่งหนักไปในวิชาการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสาร และรวมทั้งการปฏิบัติด้วย เพราะการเรียนจาก
ร.ร. นายร้อยมีส่วนใหญ่ถูกผลักไปทางยุทธวิธี เมื่อมาเป็นนายทหาร จะต้องมีความรู้ทั้งหลัก
คำรา และทางปฏิบัติ (ทางเทคนิค) เพื่อไปสอนและฝึก นายสิบ พลทหาร ได้บังคับบัญชา
จึงต้องเรียนและปฏิบัติให้ได้เสียก่อน

วิชาที่ข้าพเจ้าชอบที่สุดคือโดยเฉพาะก็คือ วิชาวิทยุ คณะของข้าพเจ้าในสมัยนั้นมีความรู้
ก็เพียงปรับเครื่องรับวิทยุเป็น เพื่อรับการกระจายเสียงกันได้ที่นั่น ความรู้ทางคำราแทบ
ไม่มีเลย อาจารย์ที่สอนวิชานี้แก่คณะของข้าพเจ้า คือ พ.ต.ท.หม่อมเจ้าบุรฉัตรไชย
ยศอินทขณเดโช (ยศในขณะนั้น) พระองค์ท่านทรงแต่งตั้งข้าพเจ้าขึ้นใช้ในราชการกองทัพบกเล่มหนึ่ง ซึ่ง
ข้าพเจ้าสนใจว่าเป็นตำราวิทยุเล่มแรกในเหล่าทหารสื่อสารว่าด้วยหลักเบื้องต้นของวิชาวิทยุ
เช่นวงจรแกว่ง เป็นต้น นับว่าพระองค์ท่านเป็นปรมาจารย์องค์แรกของข้าพเจ้าในวิชานี้
ยังประโยชน์ให้ข้าพเจ้าได้ทราบว่า วิทยุมีหลักการทำงานเบื้องต้นอย่างไร ทำงานอย่างไร
จึงสามารถออกอากาศเป็นคลื่นส่งวิทยุออกไป และรับเข้ามาจนฟังได้ได้อย่างไร นับว่าเป็น
ประโยชน์แก่คณะของข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก เหมือนเป็นการยอมจนออกกองทหารเพราะกรณีของนาย
อามีได้รับความรู้เบื้องต้นแล้วยากที่จะเข้าใจเมื่อต้องศึกษาในคอนหลัง ๆ และวิทยุก็เป็น
เครื่องมือสื่อสารหลักชนิดหนึ่งของเหล่าทหารสื่อสาร หลักวิชาวิทยุเบื้องต้นนี้สามารถนำ
ไปใช้กับวิชาอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น เรดาร์ เครื่องหาทิศวิทยุ ฯลฯ เป็นต้น คณะของข้าพเจ้า
ยังคงจะอดถึงพระคุณของพระองค์ท่านอยู่ตลอดมา

นอกจากหลักคำราทางวิทยุแล้ว พระองค์ท่านยังทรงรอบรู้และชำนาญในเครื่อง
วิทยุทหารอีกหลายแบบ เท่าที่จำได้ก็พระองค์ท่านได้ทรงทำคุณประโยชน์ไว้แก่เหล่าทหาร
สื่อสารและหน่วยอื่น ๆ ในกองทัพบกก็คือ

๑. เมื่อกองทัพบกได้เริ่มตั้งกองทหารขึ้นทางภาคใต้ใหม่ ๆ หลายแห่ง เช่นที่จังหวัด
ชุมพร นครศรีธรรมราช สงขลา (ภาคใหญ่) และปัตตานี เป็นต้น กรมทหารสื่อสารได้สั่ง
ให้ข้าพเจ้าไปติดตั้งสถานีวิทยุ วัน-ส่ง ระหว่างกองทัพบกและหน่วยทหารเหล่านั้น ตลอดจน

การแข่งขันเขตมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ ทีมอุดรธานี และ ทีมสระบุรี ณ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๑
(ม.จ.มรรคา ชวรสัก)

ทรงดำแท้กับ บุตร ชิดา สุข และเวลา ณ เมืองขอนแก่น ๕ ราว

ชย 236 พืชใน 1559 40 30 1600พท

พฤกษศาสตร์ฉบับใหม่ของราชบัณฑิตยสถาน 59 ก. สมเด็จพระราชินีนาถรำลึก ทรง เสด็จ

2005
©

เนื่องในวันคล้ายวันประสูติครบ 60 ปีของสมเด็จพระราชินีนาถรำลึกของประเทศไทย
ศาสตราจารย์ วรวิทย์ อริยะ และ พันเอกเพชร

// สรรพศิลป์ //

พจน 598 ก. 60

พระราชโอรสของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศักดิ์
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
พระราชทานหม่อมเจ้าบุรฉัตร ใน
วันคล้ายวันประสูติครบ ๕ รอบ

นำเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงไปแจกแก่หน่วยทหารเหล่านั้นเพื่อรับฟังข่าวสารและบันทึก
พระองค์ท่านทรงเป็นผู้อำนวยความสะดวกควบคุมการปฏิบัติของข้าพเจ้า และแนะนำวิธีปฏิบัติที่
เหมาะสมที่ควรให้แก่ข้าพเจ้า และหน่วยทหารดังกล่าวนี้ในทุกแห่ง จนทำให้เกิดผลดีในการติดต่อ
สื่อสารระหว่างกองทัพบกกับหน่วยทหารทางภาคใต้เป็นอันมาก

๒. ก่อนที่จะเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องการ
ป้องกันตัวรอบด้าน เพราะไม่รู้ว่าศัตรูจะมาจากทางทิศทางใดแน่ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจาก
กรมการทหารสื่อสารให้นำวิทยุที่กรมการทหารสื่อสารสร้างขึ้นเอง ซึ่งเรียกว่า "ร.ส. ๙" ไปทำ
การทดลองติดต่อระหว่างกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร กับจุดที่สำคัญๆ หลายจุดทางภาคใต้
พระองค์ท่านก็เป็นผู้ที่ทรงให้คำแนะนำเป็นอย่างดีแก่ข้าพเจ้า จนทำให้การทดลองติดต่อ
วิทยุครั้งนั้นได้ผลดีทุกจุด

จากที่กล่าวมาแล้ว นับว่าพระองค์ท่านได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่กองทัพบก และ
กรมการทหารสื่อสาร ไว้เป็นอย่างมาก

นอกจากวิชาการด้านวิทยุแล้ว ยังทรงศึกษาระเบิดขบถ "ไฮดรอล" ขึ้นใช้ในกองทัพบก
ทำประโยชน์ให้แก่กองทัพบกเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในคราวเกิดกรณีพิพาทกับอินโดจีน
ฝรั่งเศส และในสงครามมหาเอเชียบูรพา เป็นประโยชน์ในการรักษาความลับของการรับ-ส่ง
ข่าวสารทางเครื่องมือสื่อสารให้เป็นอย่างดีวิธีหนึ่ง

เมื่อท่านเกษียณราชการแล้ว พระองค์ยังทรงห่วงใยและระลึกถึงเหล่าทหารสื่อ
สารอยู่เสมอ ถ้ามีสิ่งใดไปปริกษา พระองค์ท่านก็ให้คำแนะนำด้วยความยินดีตลอดเวลา

ในส่วนพระองค์ ๆ จะเสด็จในวันสถาปนากรมการทหารสื่อสารทุกคราวมิได้ขาด
แม้บางคราวพระองค์จะคิดจะไปต่างประเทศก็ ก็ยังคงรับสั่งว่า "ฉันจะรีบกลับมาให้ทัน
วันทหารสื่อสาร" นับว่าทรงมีเจตนาดีคือกรมการทหารสื่อสาร และกองทัพบกตลอดเวลา
แม้ในปีที่ทรงฉลองพระชนมายุครบ ๙๐ พรรษา ก็ยังมาทรงประกอบพิธีอันมีเกียรตินี้ที่
สโมสรกรมการทหารสื่อสาร

ในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงพระศพ พลตรีจอมเจ้า
มูรธาภิเศก โสณกุล ในครั้งมี ข้าพเจ้าขออำนาจคุณพระศรีพระองค์ท่าน ได้มีบทกวีประโยชน์
มหาศาลให้แก่กองทัพบกและทหารสื่อสาร จะเป็นพลวบี่จะจัดให้พระวิญญาณของพระองค์
ท่านไปสู่สุคติสัมปรายภพด้วยดีทุกประการ

พลตรี ประสิทธิ์ ชื่นบุญ

"ศรี" ของทหารสื่อสาร

เมื่อผมกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และใกล้จะสำเร็จในปี ๒๔๘๐
บรรดาครูพี่ ๆ และเพื่อน ๆ ก็ถกเถียงกันว่าเมื่อเรียนสำเร็จจะเลือกไปอยู่เหล่าไหนดี ผมคงมอง
เลือกเหล่าทหารสื่อสารแหละเดียว ถ้าไม่ได้จะส่งไปอยู่เหล่าใดที่ไหนก็แล้วแต่กองทัพ
จะส่งไป ทั้งนี้ก็เพราะเกิดความศรัทธาในองค์ พล.ต.ม.จ.มูรธาภิเศก โสณกุล (ยศในขณะนั้น)
ซึ่งเข้ามาสอนวิชาทหารสื่อสาร ท่านกล่าวกับนักเรียนว่า "วิชาสื่อสาร เช่น วิชาวิทยุ วิทยุ
เป็นต้น เรียนเข้าใจจริง ๆ แล้วเมื่อออกจากราชการทหารไปก็ยังใช้ความรู้ที่ท่านได้"

ผมออกมารับราชการเมื่อต้นปี ๒๔๘๐ ประจำอยู่กองทหารสื่อสาร กรมป้องกันกองทัพ
อากาศยาน ซึ่งตั้งอยู่ในกรมเอราวัณทหารสื่อสารสะพานแดงนั่นเอง ผมได้พบกับ "ท่านบุญ"
พล.ต.ม.จ.มูรธาภิเศก โสณกุล ซึ่งบรรดาทหารทั่ว ๆ ไป ไม่เข้าใจพระทหารสื่อสารท่านนั้น
พูดถึงกันว่า "ทหารช่างมี พล.ต.ม.จ.สวัสดิ์ประดิษฐ์ (ยศในขณะนั้น) เป็นศรีของทหารช่าง
ทหารสื่อสาร ก็มี พล.ต.ม.จ.มูรธาภิเศก โสณกุล เป็นศรีของเหล่าช่างกัน"

ผมอยู่ห่างกับท่านเพราะยังเป็นเด็ก ไม่กล้าที่จะขึ้นไปบนกรมเอราวัณทหารสื่อสาร
หลาย ๆ วันพบ "ท่านบุญ" ศรีของเหล่า ก็ใช้ความสังเกตทำด้วยความเคารพเลื่อมใสมาโดย
ตลอด จนวันหนึ่งเป็นนายทหารเวรคืนคนหลัง "ท่านบุญ" ไปรับทานอาหารกลางวัน "ท่านบุญ"
เดินไปกับนายทหารผู้ใหญ่ ๒-๓ คน ท่านหันกลับมาทักมีมติเรียก ผมจึงวิ่งเข้าไปหา ท่านรับ
สั่งว่า ลงไปให้คืนะ แล้วตอบผมด้วย

ท่านพูดเป็นภาษาอังกฤษ (ซึ่งผมก็อ่านภาษาอยู่แล้ว) ท่านพูดขบขันใจความได้ว่า "สองคนพ่อถูกเดินมาด้วยกัน คนหนึ่งเป็นพ่อของอีกคนหนึ่ง แต่อีกคนหนึ่งบอกว่าเขาไม่ใช่ บุตรชายของอีกคนหนึ่ง ถามว่า เขาก็มีสองเป็นอะไรกัน" ผมลืมนึกผมลืมนึกไปเรื่อยซึ่งผมไม่ค่อยจะเข้าใจเลย "ท่านนุ" วันลี้ว่า ถ้าพายุไม่ถูกก็อดบ้านข้าวถาวรวันเลย ผมลืมนึกก็บอกจนถึงสามสวจึงตอบไปว่า เป็นบุตรสาว ท่านรีบลี้ว่าถูกแล้ว วันนั้นผมเลยได้อาหารฟรีจอกท่าน และค่อยๆ กับ "ศรีของเกล้า" ขึ้นแค่วันนั้นมา

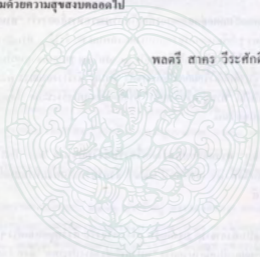
ผมคอยสังเกตอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในกรมสรรพากรสื่อสารว่า "ท่านนุ ศรีของเกล้า" ได้ทำอะไร ใคร ๆ ก็เรียนกับอาจารย์กันทั่วกองทัพยก ผมจำได้ว่า ท่านสอนวิชาวิทยุ ไฟฟ้า และได้เขียนตำราให้กองทัพยกใช้ติดกัน ๒ เล่มใหญ่ ๆ เมื่อผมเรียนพิมพ์พิมพ์ในโรงเรียนผู้บังคับหมวด ผู้บังคับกองร้อยก็ควักใช้ตำราของ "ท่านนุ" คำว่าวงจรถ่วง พวกกรรมาชีพทหารนักเรียนยังจดจำได้ "ท่านนุ ศรีของเกล้า" ทรงคิดออกแบบสร้างรหัส "ไฮดรอกู" ขึ้นใช้และยังคงใช้กันอยู่จนทุกวันนี้

"ท่านนุ" ทรงออกแบบสร้างเครื่องรับส่งวิทยุขนาด ๑๐๐ วัตต์ ติดต่องานของกองทัพยก กันได้ทั่วประเทศก่อนปี ๒๔๔๐ ซึ่งสามารถคิดตั้งบนรถยนต์ นำไปใช้งานในภูมิประเทศได้

ท่านเป็นทั้งอาจารย์ ทรงฝึกกัน สร้างเครื่องรับ-ส่งวิทยุขนาดต่าง ๆ ให้แก่กองทัพยก ทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้อำนวยกร "หน่วยส่งข่าวต่างประเทศ" ซึ่งทำให้ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงได้รับทราบข่าวรวดเร็วตลอดมา "ท่านนุ" สมควรเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับยกย่องว่าเป็น "ศรีของเกล้าทหารสื่อสาร"

ในปี ๒๕๒๕ ผมมีโอกาสได้มีโอกาสได้รับใช้ของอาจารย์ "ศรีของเกล้า" ในเรื่องส่วนตัวของท่าน และท้ายที่สุดก็ช่วยทำพิธีการศพให้ท่าน ผมประทับใจในตัว "ท่านนุ" ขึ้นอีกมากเมื่อเห็นความเมตตาปราณี ความเที่ยงตรงรวมทั้งความซื่อสัตย์ของผู้รับใช้เดิม ๆ ก็ได้รับความกรุณาจากท่านทั่วกันทุกคน

ผมไม่กล้าเอาชื่อมาเขียนเรื่องของ "ท่านมู" ตามที่ท่านเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ฟัง โดยเฉพาะเรื่องของท่านเองขณะศึกษา และเป็นราชวงศ์วงศ์ที่อยู่ต่างประเทศ "ท่านมู" เป็นนายทหารหลักของเหล่าเสือสาร ทำคุณประโยชน์ให้เหล่าทหารเสือสารและกองทัพบกไว้เป็นอันมาก "ท่านมู ศรีของเหล่า" จากไปในขณะที่พระชนมายุท่าน ๘๐ พรรษา บรรดาทหารเหล่าเสือสารและนายทหารในกองทัพบกที่ศอกเป็นศิษย์ และเคารพท่าน ต่างระดึกถึงท่านและอธิษฐานให้ดวงวิญญาณของ "มีพระบาท ท่านมู ศรีของเหล่าทหารเสือสาร" จงบรรลู่สู่สุคติภพ พร้อมด้วยความสุขสงบตลอดไป

พลตรี สภากร วีระศักดิ์

ส่งและรับเสด็จ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เวลา
เสด็จฯ ไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเสด็จฯ นมัสการพระนคร

การแสดงอุทกพิงในวาระวันเฉลิมพระองค์ ๗ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

(น.จ.ดารณียศ สมัย ๑๒ จวบจวนรัชกาล)

๕. โปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันเสด็จขึ้นครองราชย์ และเสด็จออกไปทรงศึกษาต่อยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในปี ๒๔๘๘ หม่อมเจ้าวรานึกเสก ซึ่งขณะนั้นดำรงพระยศเป็นนายพันโท ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำหน้าที่ราชองครักษ์ประจำพระองค์ ออกไปรับใช้เบื้องพระยุคลบาท ประจำอยู่ที่เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ด้วย ม.จ.วรานึกเสก ให้ทรงนำโลธอส และจิลลา ติดตามไปด้วยเพื่อการศึกษา ม.ร.ว. จีรา ถูกส่งไปเรียนที่อังกฤษ ส่วน ม.ร.ว. เชาวน์ และ ม.ร.ว. ศรี เข้าโรงเรียนประจำอยู่ที่ซานฆิเมอและโกล์ ๑ เมืองโลซานน์ องค์ท่านเช่นเผด็จอยู่ที่โกล์ ๑ พระตำหนักวิลลาวัฒนา

ข้าราชการในพระองค์ที่ประจำอยู่ในโลซานน์เวลานั้นมี หลวงประเสริฐโมศรี เป็นราชเลขานุการ หลวงสุวรรณรงค์ เป็นสมุหราชองครักษ์ และคุณอนนต์ ศาสตราภิชัย เป็นราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระราชชนนี ส่วนพระราชมารชาก็ตามเสด็จออกไปด้วยก็มี ม.จ.วรานึกเสก เป็นผู้ใหญ่ และ ม.จ.จักรพันธ์ุ์ที่อุษศิริ จักรพันธ์ุ์ ในขณะที่ยังตามเสด็จออกไปมี หลวงประเสริฐโมศรี และคุณอนนต์ ศาสตราภิชัย นั้น สุขภาพไม่ค่อยดี มักป่วยเป็นประจำ ส่วน ม.จ.วรานึกเสกนั้นทรงมีพระอนามัยดีและทรงคล่องแคล่วแข็งแรงมาก น้ำพระทัยก็เอื้อเฟื้ออ่อนโยน มีคนชอบพอรักใคร่ พระเจ้าอยู่หัวจึงทรงใช้ ม.จ.วรานึกเสก ในพระราชกิจเกือบจะทุกชนิด ทำหน้าที่ราชเลขานุการและรับรองติดต่อบุคคลที่จะขอเข้าเฝ้าฯ ในการรับรองแขกที่มาเฝ้าที่โลซานน์นั้น ม.จ.วรานึกเสกมักโปรดที่จะพาไปรับประทานอาหารที่ร้านใต้อย่าง Auberge de l'Onde ในหมู่บ้านเล็ก ๆ (St. Saphorin) โกล์โลซานน์ อยู่เป็นประจำจนได้รับพระราชทานแต่งตั้งเป็น "มหาราชฯ แห่งโกล์บุรี" นอกจากนั้นยังทรงจัดการเรื่องค่าใช้จ่ายส่วนพระองค์ ตามเสด็จไปในที่ต่าง ๆ บางครั้งเสด็จไปปารีสเพียง ๒ พระองค์กับพระเจ้าอยู่หัว โดยผลัดกันทรงรับรองพระที่นั่ง ในส่วนราชการในพระองค์สมเด็จพระราชชนนี ก็ทรงทำถวายด้วยหลายอย่าง จึงเป็นที่โปรดปรานสนิทสนม เวลามีงานรื่นเริงส่วนพระองค์ที่ตำหนักวิลลาวัฒนา ม.จ.วรานึกเสก จะต้องทรงทำให้งานเป็นที่สนุกสนานรื่นเริง โดยการตามพระทัยพระเจ้าอยู่หัว จะโปรดให้แสดงหรือแต่งองค์อย่างไรก็ไม่ทรงขัดข้อง

HOTEL CENTRAL

Zürich

על פי המסורת האנושית

הנהגה נכונה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

הנהגה נכונה היא המפתח להצלחה

สมเด็จพระบรมราชินีวัฑดารณี บรมราชินีในรัชกาลที่ ๙
เสด็จพระราชดำเนินมาเที่ยวชมเมืองลพบุรีนานหลาย ๖ รอบของกรมก่อนเจ้าสุธาธิบดี

of nggwa lada

และทรงเป็นนักต้มคอกของแดง ในการที่โปรดเกล้าฯ ให้มีการแข่งขันกัน องค์ท่านกับหลวง
ประเสริฐไมตรีมักจะมีผลัดกันเป็นแชมป์เสมอ ทั้ง ๆ ที่ไม่โปรดคนเข้าทันเลย

ม.จ. มุรธาภิเศก ทรงขึ้นชมโสมนัสสมาคมเมื่อพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จ สมเด็จพระบรม
ราชินีนาถเป็นคู่อภิศกสมรส เพราะชายของท่านคือ ม.จ. กัลยาณคัมภีร์ ซึ่งถึงชีพิตักษัย
แล้วนั้น ทรงเป็นพระปิตุจฉาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ จึงมีความสนิทสนมอยู่ก่อน ม.จ. มุรธา
ภิเศก เป็นผู้ที่ทรงคิดต่อเจ็ดสมเด็จพระนางเจ้าฯ หรือพระมารดา ให้มาพักพยาบาลที่
โอรานนท์ ตามพระราชโองการที่ตรัสสั่งหลังจากที่ทรงประสูติลูกทวดองค์ ท่านทรง
ช่วยจัดหาโรงเรียนสำหรับลูกสตรีชื่อ Riante Rive ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ องค์เอง
ทำหน้าที่ผู้ปกครองเสด็จไปชมการแสดงของนักเรียน และรับส่งเสด็จเมื่อเวลาโรงเรียนหยุด
จนกระทั่งทรงหมั้น และเสด็จพระราชดำเนินกลับมาอภิศกสมรสที่กรุงเทพมหานครใน
พ.ศ. ๒๔๕๓ หลังจากนั้นยังคงเสด็จกลับมาประจำอยู่ที่โอรานนท์อีกหนึ่งปี ในฐานะราช
องครักษ์ประจำพระองค์

ม.จ. มุรธาภิเศก ทรงเป็นราชองครักษ์อยู่ตลอดจนเกษียณอายุราชการ แล้วยังได้รับ
ใช้เบื้องพระยุคลบาทในงานส่วนพระองค์ต่าง ๆ เช่น ทรงเป็นผู้จัดการพยนต์ถวายทอดพระ
เนตรเป็นประจำ ในงานรื่นเริงส่วนพระองค์ที่พระราชวังสนามจันทร์ และที่สวนอัมพร
ม.จ. มุรธาภิเศกยังได้แสดงบทบาทที่พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ โปรดอยู่เสมอ
เช่น แสดงเป็นนางมุรธาภิเศกศรี ในเรื่องสังข์ทอง และนางฉันท แสดงพื่อนรำต่าง ๆ
โดยแต่งองค์เป็นหญิง เป็นที่โปรดปรานของทั้งสองพระองค์เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นผู้ไปส่งและรับเสด็จสมเด็จพระราชชนนี ทุกคราวที่จะเสด็จ
นิวัตพระนคร และเสด็จกลับสวิตเซอร์แลนด์อยู่เป็นประจำจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓

หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ทรงเล่า
คุณนัคดา อิศรเสนา ณ อยุธยา เขียน

๖. บั้นปลายชีวิต

หลังจากครบเกษียณอายุราชการในปลาย ๒๕๐๕ ท่านพ่อทรงใช้เวลาไปกับสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านโปรด เช่น

ทรงสะสมไม้ดอกอะโหลผด หลายชนิด หลายพันธุ์ ไม่ว่าท่านพ่อจะเสด็จต้องเที่ยวไปไหน ท่านจะได้พันธุ์ไม้ติดหัตถ์กลับมาเสมอ ทรงมีมะม่วงมันแทบทุกพันธุ์ ทรงเลี้ยงบัว และกล้วยไม้ ทั้งของไทยและของต่างประเทศ กล้วยไม้พันธุ์ฟีนแอนอปซิส (Phalanopsis) ที่ท่านเคยมีอยู่หลายสิบต้นนั้น งามเป็นพิเศษ ครั้งหนึ่งที่สมเด็จพระบรมราชชนนีเสด็จไปทรงเป็นประธานในงานประกวดกล้วยไม้ท่านร่วมสังกับท่านพ่อว่า Phalanopsis ที่ท่านพ่อเคยนำไปถวายนั้น สวยกว่าลำที่ได้รับรางวัลที่หนึ่งในวันนั้นเสียอีก อย่างไรก็ตามท่านพ่อไม่เคยส่งกล้วยไม้เข้าประกวดเลย เพราะเกรงว่าเขมรจะนำเอื้อน ท่านเคยผสมกล้วยไม้ได้พันธุ์หนึ่งประทานชื่อเล่น ๆ ว่า "ฟีนแอนอปซิส มูราธา" (Phalanopsis muradha) ท่านปรารภกับลูกสาวคนโตว่า ลูกผสมนี้จะคงได้ขนาดใหญ่ของพันธุ์พ่อ และลักษณะกตสันจิตกันที่สีของพันธุ์แม่ เมื่อลูกสาวท้วงว่า อาจได้ลักษณะกตสันท่วงของพันธุ์พ่อ และขนาดเล็กของพันธุ์แม่ก็ได้ ท่านก็ยังฝังพระทัยว่าจะได้ลูกผสมที่ลักษณะที่ทรงหวัง ด้วยความที่ท่านทรงมองโลกในแง่ดีเสมอ ในที่สุด Phalanopsis muradha ก็ออกดอกงามจนถึงที่ทรงภาคภูมิใจ

ท่านทรงมีเวลาทรงโปรดมากขึ้น ทรงทั้งไปท่องเที่ยวตามบ้านพระสหาย และไปพักผ่อนที่วังของท่าน ภายหลังเลิกทรงไปท่องเที่ยวเนื่องด้วยพระทนต์ไม่ดี ไม่สามารถประทับกับพื้นได้นาน ๆ

ท่านพ่อโปรดเด็กมาก ดังนั้นเมื่อมีหลาน ความรักและความเอาพระทัยใส่ดูแลซึ่งเคยประทานแก่ลูก ๆ นั้น ก็ลดทอดมาถึงหลาน ๆ ด้วย ระหว่างที่ลูก ๆ ออกไปทำงาน ท่านพ่อจะทรงควบคุมที่เลี้ยงของหลาน ๆ ด้วยพระองค์เองอยู่ที่วัง ท่านจะเป็นองค์แรกที่รายงานความสามารดีใหม่ ๆ ของหลาน เป็นต้นว่า "วันนี้เขมรองค์ไหนพ่อแล้ว" "วันนี้เริ่ม

กรุงปารีส

สถานที่พักผ่อน "โอเปร่า" (บ้าน Auberge de l'Opéra
ณ 04 Saint Saphorin ประเทศสวิตเซอร์แลนด์)

(๒๘)

พยายามทำให้แล้วจะ” เมื่อหลานถึงวัยเรียน ท่านจะคอยชะงัดดูรถที่หลานกลับจากโรงเรียน และติดตามผลการเรียนอย่างสนพระทัย ท่านพ่อไม่มีหลานปู่ เพราะถูกชายชังเป็นโสดอยู่ มีแค่หลานตา ๖ คนคือ หลานชาย ๒ คน พี่รุศุณี และเมธิต ซึ่งเป็นบุตรของ น.ร.ว.ธรีรา และ น.พ. ปิติภร โภจนอร์ หลานชายอีก ๑ คน และหลานสาว ๓ คน คือ พงกว ณพวิรี กิสิศรา และจิราภัทร ซึ่งเป็นบุตรของ น.ร.ว.ศวีและนายประพจน์ อิมปิชาติ ความพระทัยดี ความรัก และความห่วงใย ที่ท่านปรารถนาแก่หลาน ๆ นั้น ได้รับการสนองตอบอย่างเต็มที่ หลาน ๆ ติดท่านตาทุกคน และพยายามเอาพระทัยทุกรื่อง

มีอยู่อีกสิ่งหนึ่งที่ท่านพ่อโปรดมาก คือ การเดินทาง ไม่ว่าจะนอกหรือในประเทศ แม้กระทั่งในวัยชรา ซึ่งพระชนม์มัยไม่คิดแล้ว ท่านก็ยังเสด็จท่องเที่ยวไปที่ต่าง ๆ ได้โดยทรงพึ่งเก้าอี้เข็น ไม้เท้าพด และคนประคอง นอกจากการเดินทางในราชการแล้ว ท่านยังได้เสด็จโดยทางเรือไปชวราวัคในปี ๒๕๐๖ เพื่อเยี่ยมลูกสาวคนโต ซึ่งคิดตามสามีไปประจำอยู่ ณ ที่นั่นพร้อมลูก ๆ เสด็จไปอเมริกาในปี ๒๕๑๔ เพื่อเยี่ยมลูกสาวคนโตเช่นกัน ที่ไปศึกษาอยู่ที่เมือง Nashville รัฐ Tennessee เสด็จไปเยือนยุโรป ๒ ครั้ง พร้อมลูกสาวคนเล็ก และหลาน ๆ ในปี ๒๕๒๓ และ ๒๕๒๔ และเสด็จออกนอกอีก ๒ ครั้ง ครั้งหลัง เป็นการเดินทางครั้งสุดท้ายในชีวิตของท่าน และมิหลานสาวตามเสด็จไปด้วย ๑ คน นอกจากนั้นยังเสด็จเยี่ยมหลายจังหวัดในประเทศ ทั้งภาคเหนือและภาคใต้ โดยเฉพาะ นครศรีธรรมราช ที่ท่านโปรด และประทับอยู่ครั้งละนาน ๆ ที่บ้านของลุงจ๋มหรือลุงจ๋มป่วง อิมปิชาติ บิคาณารคของลูกชายท่าน ในการเดินทางทุกครั้ง สิ่งประกอบที่สัพัญญูที่สุดสำหรับท่านคือการ “shopping” หาซื้อของมาฝากลูกหลาน ทุกคนในบ้าน และคนอื่น ๆ อีกมากมาย แม้กระทั่งที่หากป่าดงในภูเก็ท ท่านก็ดูตัวหาแหล่งซื้อของได้

ท่านพ่อทรงมีพระพยานมัยเต็มตลอดชีวิต จนถึงปี ๒๕๓๑ ที่ท่านทรงได้รับการผ่าตัดต่อมลูกหมาก การผ่าตัดครั้งนี้ประสพกับความยุ่งยากซึ่งทำให้ท่านต้องพักกายภาพบำบัด พักฟื้นใหม่ เพราะต้องนอนอยู่บนเตียงเคลื่อน หลังจากนั้นท่านพ่อหอมองและอ่อนแอลง จนลูกสาวคนโต ซึ่งเป็นหม่อ ต้องจะพาเสด็จไปตรวจ พบว่ามีโรคตับอักเสบเรื้อรังเนื่องจากไวรัส พร้อมทั้งโรคเบาหวาน ซึ่งวินิจฉัยขาดกัน เรื่องที่ท่านพ่อเสด็จร่อนมาทคือ ต้องพัก

มาก ๆ เพราะโรคตับ (ท่านโปรดเที่ยว) และแสวงเครื่องหวานไม่ได้ เพราะโรคบวมหวาน ท่านพ่อโปรดจนมามาก ท่านป้าน้อย* คยับสั่งเล่าว่า เมื่อยังทรงพระเยาว์ ในเวลาแสวงเครื่องคาวอยู่ ถ้าทรงเหลือบไปกินเครื่องหวาน ท่านพ่อจะรีบวิ่งสั่งว่า "จี้จี้ม" ทันที ท่านทรงบันให้ดู ๆ ฟังว่า ห้ามพลั้เพราะโรคตับ ท่านไม่เคียดร้อน เพราะไม่เคยกินอร่อย แต่อดเที่ยวและอดขนมนี้ "จี้จี้"

เนื่องจากมีเม็ดเลือดขาวน้อย เพราะบวมหวานและตับอักเสบเรื้อรัง ทำให้ท่านเป็นโรคติดเชื้อบ่อย ๆ เมื่อปลายปี ๒๕๒๒ ทรงมีอาการกระเพาะปัสสาวะอักเสบ ซึ่งกลายเป็นโลหิตเป็นพิษ (Septicaemia) และประทับอยู่โรงพยาบาลอีกเดือนครึ่ง หายแล้วก็ต้องทรง "หัดเดินใหม่" ซึ่งท่านก็กระทำด้วยความมานะ จนแพทย์ผู้รักษาออกปากชม ต่อมาก็ยังประชวรด้วยโรคไมโคพลาสมา (Mycoplasma) อีก เรื่องหนึ่งที่ทำให้ความร่วาอาญุพระทัยให้ท่านคือ ในระยะหลัง ๆ ต้องมีคนช่วยแม้กระทั่งข้าห้องสรง ครึ่งหนึ่ง ท่านเคยหนีนางพยาบาลที่ดูแลท่านอยู่ ข้าห้องสรงเอง เคยหัดล้มกระดูก้านหลังไว้ ต้องเข้าโรงพยาบาลอีก

ในที่สุด เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๖ ระหว่างที่ประทับอยู่ที่อ้อมกอก ท่านพ่อถึงประชวรด้วยโรคนี้ว่ในดุนงน้ำดี ต้องเสด็จถับนรับกรำคัตที่โรงพยาบาลวี่ชัยยู่ทธ การวางยาสอบทำให้โรคตับกำรืออย่างรุนแรง และการรักษาทำให้เกิดผลในลำไส้ เลือดคอกอย่างมทภย ทำให้ต้องผ่าตัดอีกเป็นครั้งที่สองเพื่อผูกเส้นเลือด แต่แล้วโรคก็เล็ดทำงานในเวลาต่อมา พระอาการสุดที่หมอจะเยียวยาได้ ท่านพ่อจึงสิ้นชีวิตที่ถันยู่ทธในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ สิริชนมายุได้ ๘๑ ปี ๑ เดือนพอดี

ตลอดเวลาที่ท่านพ่อประชวรอยู่ที่บ้านและที่โรงพยาบาล เป็นระยะเวลา ๕ ปี สมเด็จพระนรมธำร พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน ดอกไม้ อาหาร และผลไม้ เยี่ยมท่านพ่ออยู่เสมอ ๆ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นอันพันแก่ท่านพ่อ

๑. หม่อมเจ้าหญิงสิรินพันพารสภส ๒๕๗๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขณะทรงงาน ๕๐ ปี

พระองค์เจ้าวชิราภิกษ ๗ สโมสรนันทนาถศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๒๕

(๓๑)

ท่านพ่อทรงเป็นตัวอย่างอันดีของ อหิงสา และมุกตธรรม ไม่รบกวาน ไม่กล่าวร้าย
โทร้าย ต่อผู้ใด ไม่มีความขี้ร้าย ยินดีในความดี และความสำเร็จของผู้อื่น ไม้หุตุทัยใน
ครอบครัวของท่าน เมื่อท่านแม่ อันเป็นสุดที่รักของท่าน สิ้นชีพิตักษัยไปก่อนท่านถึง
๔๑ ปี ความรักที่มีต่อท่านแม่ก็ไม่เคยจืดจาง รักมาองค์คงความเป็นโสด ทำอภรณ์ปิ่นทั้งพ่อ
และแม่ที่ประเสริฐของลูกตลอดจนมยุ กุศลกรรม และธรรมที่ทรงปฏิบัติในชาตินี้ คงจะ
บันดาลให้ท่านได้สมณโอรส ได้ทรงพบท่านแม่ และไม่ต้องพวาทจากกันอีกต่อไปตลอดกาล

ลูก ๆ เขียนเอง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โปรดเกล้าฯ ให้มอบพระฉัตรทองคำ แก่ผู้ก่อตั้งวิทยาลัย
สงฆ์สามพระยา ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๖

1905 2001 000 000 000

สำเนารายงานคณะทูตไทยไปสหรัฐอเมริกา

พ.ศ. 2427

สารบรรพ์

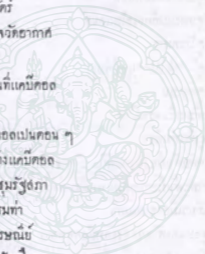
ระยะทางไปทวีปอเมริกา

หน้า ๑

คณะทูตโดยสายรถไฟจากกรุงธนคอนไปลงเรือที่เมือง ดีเวอปลัด	” ๒
เรือออกจากโฮว์แดนถึงกวันด์เตาน	” ๓
ระยะทางแต่กวันด์เตานถึงทวงษ์อเมริกา	” ๔
ว่าด้วยขเมรกันรบทูตไทย	” ๗
คณะทูตไทยพักที่โฮ์เค็ดเมืองนวยอก	” ๘
ไปกรุงวอชิงตัน	” ๑๑
คณะทูตไทยออกจากเมืองนวยอก	” ๑๓
คณะทูตไทยพักที่โฮ์เค็ดฮาดังตัน	” ๑๓
ว่าด้วยธรรมเนียมพระราชาธิบดีอเมริกัน	” ๑๓
ว่าด้วยการขึ้นพระราชสาส์นต่ออเมริกัน	” ๑๔
ทูตไทยถึงบ้านอเมริกัน	” ๑๖
คำตั้งพระของราชทูต	” ๑๖
คำตั้งพระของอเมริกัน	” ๑๗
ว่าด้วยลักษณะแพทย์ของอเมริกัน	” ๑๘
ทูตไทยเที่ยวคุป้าก	” ๑๘
การรับแขกที่บ้านอเมริกัน	” ๒๐

กล่าวถึงบ้านแปงดีเด่น	หน้า ๒๒
ทูตไทยไปกรมท่า	๒๕
นักพบเสนาบดีต่างประเทศ	๒๕
ราชทูตเสด็จที่ว่าการต่างประเทศ	๒๖
เสด็จที่ว่าการต่างประเทศ	๒๖
ราชทูตเสด็จบ้านผู้ว่าการต่างประเทศ	๒๗
คูมิวเซียมบุทโธภักดิ์เจ้าแฉะอื่น ๆ	๒๘
ไปคูมิวเซียม	๒๘
ไปคูมิวเซียมภัตตาคารรวมกันแม่ศรีโกล	๓๐
นายทหารเรือเสด็จราชทูต	๓๑
การหารือเรื่องเปลี่ยนสัญญาสุวรา	๓๒
ไปคูการเกษตร์	๓๓
ไปคูเน่วียาคแลบ้านเขเนวาล ขอชวอชิงตัน	๓๔
ว่าด้วยค่านานยอเมืองฮาเล็กซานเดรีย	๔๓
ว่าด้วยภูมิสถานเน่วียาค	๔๔
ไปคูห้องทำรูป	๔๕
ไปบ้านเขียแฮคมิวราด โรคเยอ	๔๗
ไปถ่ายรูปและไปสถานทูตอังกฤษ	๕๐
ไปคูการเพาะพันธุ์ปลา	๕๒
เรื่องเซ็นสัญญาสุวรา	๕๔

ไปคูแฉ่งม้	หน้า ๕๕
ไปคูมิวเซียม	๖๖
ไปคูโรงพิมพ์	๖๗
ไปคูมิวเซียม	๖๘
ไปบ้านผู้ว่าการทหารเรือ	๖๙
ไปคูการทำธนบัตร	๖๙
ไปคูเครื่องตรวจวัดอากาศ	๖๙
ไปคูแคบิซอด	๖๙
ว่าด้วยภูมิสถานทีแคบิซอด	๖๙
ตัวแคบิซอด	๗๐
พรรณนาแคบิซอดเป็นตอน ๆ	๗๓
ประวัติเรื่องสร้างแคบิซอด	๗๒
ตำนานการประสูติรัฐสภา	๗๓
ไปบ้านผู้ช่วยกรมท่า	๗๓
ไปคูที่ทำการไปรษณีย์	๗๓
เตรียมไปเที่ยวตามหัวเมือง	๗๓
พงศาวดารกรุงวอชิงตัน	๗๓
ประวัติตำบลคอดัมเบีย	๗๓
ออกจากกรุงวอชิงตันไปเมืองนิวยอร์ก	๗๗
ไปหาแม่เมืองนิวยอร์ก	๗๗
ไปคูศาลารัฐบาลเมืองนิวยอร์ก	๗๗

ไปคูแฉ่งม้	หน้า ๕๕
ไปคูมิวเซียม	๖๖
ไปคูโรงพิมพ์	๖๗
ไปคูมิวเซียม	๖๘
ไปบ้านผู้ว่าการทหารเรือ	๖๙
ไปคูการทำธนบัตร	๖๙
ไปคูเครื่องตรวจวัดอากาศ	๖๗
ไปคูแคบิซอด	๖๘
ว่าด้วยภูมิสถานทีแคบิซอด	๖๗
ตัวแคบิซอด	๗๐
พรรณนาแคบิซอดเป็นตอน ๆ	๗๓
ประวัติเรื่องสร้างแคบิซอด	๗๒
ตำนานการประสูติรัฐสภา	๓๐๓
ไปบ้านผู้ช่วยกรมท่า	๓๐๓
ไปคูที่ทำการไปรษณีย์	๓๐๓
เตรียมไปเที่ยวตามหัวเมือง	๓๐๗
พงศาวดารกรุงวอชิงตัน	๓๐๗
ประวัติตำบลคอดัมเบีย	๓๒๓
ออกจากกรุงวอชิงตันไปเมืองนิวยอร์ก	๓๒๗
ไปหาแม่เมืองนิวยอร์ก	๓๒๘
ไปคูศาลารัฐบาลเมืองนิวยอร์ก	๓๓๓

ไปเยี่ยมเปรี๊ตเห็นคักคนเก่า	หน้า ๓๓๒
ไปดูตพานซำมไปเมืองบรูกลิน	๓๓๓
ภูมิสถานเมืองบรูกลิน	๓๓๕
ไปดู โรงเรียนนอมมี	๓๓๗
ไปดูเครื่องคัมเพลิง	๓๔๓
ไปดูเกาะวาคโฮแดนต	๓๔๔
ไปดูเกาะเมอถักเวดโฮแดนต	๓๔๖
ไปดู โรงทหาร	๓๔๗
ไปดูฉกหัด ไปตีกีแล่ทักการ	๓๕๓
ไปดูตคคอน	๓๕๓
ไปเที่ยวเซ็นคริลปาก	๓๕๔
ไปดูห้างท่าเพชร	๓๖๒
พวกพ่อค้าเมืองนิวเยอส์มาเฝ้าราชทูตแต่ไปถายรูป	๓๖๓
พวกพ่อค้าเมืองบอสตันมาเฝ้าราชทูต	๓๖๔
ไปเที่ยวเมืองฮาดเมอน	๓๖๔
ไปดูขบวรแห่ในวันพระตถกษัตริย์ทหาร	๓๗๐
ว่าด้วยพงศาวดารเมืองนิวยอก	๓๗๓

ระยะทางจากเมืองนิวยอกไปเมืองแจนฟรานซิสโก ๓๗๗

ว่าด้วยรถไฟ	๓๗๗
ระยะทางแต่เมืองนิวเยอส์ถึงเมืองซินซินนาคี	๓๗๓
ภูมิธำเนาเมืองซินซินนาคี	๓๗๔
เที่ยวดูเมืองซินซินนาคี	๓๗๗

ไปเยี่ยมเบรดีเค็นคินเก่า	หน้า	๓๓๒
ไปดูตพานข้ามไปเมืองบรูกลิน	”	๓๓๓
ภูมิสถานเมืองบรูกลิน	”	๓๓๕
ไปดูโรงเรียนอมิต	”	๓๓๗
ไปดูเครื่องคัมเพอติง	”	๓๔๓
ไปดูเกาะวาคโฮแดนส์	”	๓๔๔
ไปดูเกาะแมตต์เวตโฮแดนส์	”	๓๔๖
ไปดูโรงทหาร	”	๓๔๗
ไปดูฝึกหัดไปตีเค้แถ่ที่ท่ากร	”	๓๕๓
ไปดูตคชอน	”	๓๕๓
ไปเที่ยวเซ็นทรัลปาร์ค	”	๓๕๔
ไปดูห้างท่าเพชร	”	๓๖๒
พวกพ่อค้าเมืองนิวยอร์กมาเผ่าวาชุกแต่ไปถ่ายรูป	”	๓๖๓
พวกพ่อค้าเมืองบอสตันมาเผ่าวาชุก	”	๓๖๔
ไปเที่ยวเมืองฮาดเมอน	”	๓๖๔
ไปดูชมวงแห้ในวันพระตถ์สงฆ์พทหาร	”	๓๗๐
ว่าด้วยพงศาวดารเมืองนิวยอร์ก	”	๓๗๓
ระยะทางจากเมืองนิวยอร์กไปเมืองแซนฟรานซิสโก	”	๓๗๘
ว่าด้วยรถไฟ	”	๓๗๘
ระยะทางแค้เมืองนิวยอร์กถึงเมืองซินซินนาคี	”	๓๗๙
ภูมิธำเนาเมืองซินซินนาคี	”	๓๗๙
เที่ยวดูเมืองซินซินนาคี	”	๓๗๗

ระยะทางแต่เมืองซามซันมาถึถึงเมืองเซมหลุยส์	หน้า ๑๘๘
เที่ยววัดเมืองเซมหลุยส์	๖๖ ๑๘๙
ไปบ้านคชตอเนดเดคัน	๖๖ ๑๙๓
เที่ยววัดเมืองแกนด่างซีคี	๖๖ ๑๙๓
ระยะทางแต่เมืองแกนด่างซีคี ถึงเมืองเคินเวอ	๖๖ ๑๙๔
ไปตุลละคอนแต่เที่ยวในเมืองเคินเวอ	๖๖ ๑๙๕
ไปตุการท่าเว้ทเซาร็อกก	๖๖ ๑๙๗
ภูมิประเทศเมืองเซเยน	๖๖ ๒๐๓
ระยะทางแต่เมืองเซเยนถึถึงเมืองโฮมาฮา	๖๖ ๒๐๖
ว่าด้วยพวกคนชาวอินเดียน	๖๖ ๒๐๗
ระยะทางแต่เมืองโฮมาฮาถึถึงเมืองฮอกเคน	๖๖ ๒๐๘
เที่ยววัดเมืองฮอกเคน	๖๖ ๒๑๓
ว่าด้วยด่างนาแกลทอ ในเมืองฮอกเคน	๖๖ ๒๑๓
ทำพิธีเชื่อมทางรถไฟถึสายเนียนแตรเซินทวีตเปริพทที่แถม	
ไปรมอนทวี	๖๖ ๒๑๗
ระยะทางแต่แถมไปรมอนทวีถึถึงเมืองโฮกแลนต์	๖๖ ๒๒๐
ภูมิประเทศของเมืองโฮกแลนต์	๖๖ ๒๒๑
ถึงเมืองแซนฟรานซิสโก	๖๖ ๒๒๕
ไปตุโกแลนต์เกตมีาก	๖๖ ๒๒๘
เที่ยววัดท่าในเมืองแซนฟรานซิสโก	๖๖ ๒๓๒
ว่าด้วยจำนวนจันท์ไปอเมริกา	๖๖ ๒๓๕
ประเภทพวกจันท์ไปอเมริกา	๖๖ ๒๓๖

ระยะทางแต่เมืองซันซันมาถึถึงเมืองเซียมหลุยส์	หน้า ๑๘๘
เที่ยววัดเมืองเซียมหลุยส์	๙ ๑๘๙
ไปบ้านคชตอเนตเดคัน	๙ ๑๙๑
เที่ยววัดเมืองแกนด่างซีคิ	๙ ๑๙๓
ระยะทางแต่เมืองแกนด่างซีคิ ถึงเมืองเตนเวอ	๙ ๑๙๔
ไปตุ๊ละคอนแตเที่ยวในเมืองเตนเวอ	๙ ๑๙๕
ไปตุ๊การทำเว๊ทเซาร็อกก	๙ ๑๙๗
ภูมิประเทศเมืองเซเยน	๙ ๒๐๓
ระยะทางแต่เมืองเซเยนถึถึงเมืองโฮมาฮา	๙ ๒๐๖
ว่าด้วยพวกคนชาวอินเดียน	๙ ๒๐๗
ระยะทางแต่เมืองโฮมาฮาถึถึงเมืองฮอกเคน	๙ ๒๐๘
เที่ยววัดเมืองฮอกเคน	๙ ๒๑๓
ว่าด้วยด่างนาแลตทอ ในเมืองฮอกเคน	๙ ๒๑๓
ทำพิธีเชื่อมทางรถไฟถึสายเนียนแลเซ็นทรัลแปซิฟิกที่แหลม ไปรมอนตรี	๙ ๒๑๘
ระยะทางแต่แหลมไปรมอนตรีถึถึงเมืองโฮกแลนต์	๙ ๒๒๐
ภูมิประเทศของเมืองโฮกแลนต์	๙ ๒๒๑
ถึงเมืองแซนฟรานซิสโก	๙ ๒๒๕
ไปตุ๊โกดเค้นเกตมีวก	๙ ๒๒๘
เที่ยววัดห้างในเมืองแซนฟรานซิสโก	๙ ๒๓๒
ว่าด้วยจำนวนจันท์ไปอเมริกา	๙ ๒๓๕
ประเภทพวกจันท์ไปอเมริกา	๙ ๒๓๖

อาชีพของพวกฉันในอเมริกา	หน้า	๒๓๑
ไปกรุง	๖๖	๒๔๓
ไปร้านช่างแกะญี่ปุ่น	๖๖	๒๔๒
กงสุตญี่ปุ่นมาเฝ้าราชทูต	๖๖	๒๔๓
ภูมิประเทศเมืองแซนฟรานซิสโก	๖๖	๒๔๔
ระยะทางกลับจากเมืองแซนฟรานซิสโกถึงเมืองเวอชิงตัน	๖๖	๒๔๕
ภูมิประเทศเมืองเวอชิงตัน	๖๖	๒๕๓
ไปคูเหมืองแร่	๖๖	๒๕๔
ระยะทางจากเมืองเวอชิงตันถึงตำบลลิคเน	๖๖	๒๕๗
ว่าด้วยลักษณะการเคียวหนึ่งซึ่งก่อกวนมีด้ายโทรเลข	๖๖	๒๖๓
ระยะทางแต่ตำบลลิคเนจนถึงเมืองซีกาโก	๖๖	๒๕๖
พักที่เมืองซีกาโก	๖๖	๒๕๔
ประวัติเมืองซีกาโก	๖๖	๒๕๕
ไปคูที่ฆ่าสุนัข	๖๖	๒๕๗
ไปคูที่ฆ่าโค	๖๖	๒๕๒
ไปคูที่ทำการทวงรถไฟ	๖๖	๒๕๓
เรื่องช้างเผือกสยาม	๖๖	๒๕๖
ไปคูตระคอนส์คัว	๖๖	๒๕๗
ไปคูส่งภาคารการค้าขาย	๖๖	๒๕๗
ขบวนรถไฟขบวนมังก์ไค้แม่น้ำไปคูโรงสูบน้ำ	๖๖	๒๕๐
ไปคูที่มากต่าง ๆ	๖๖	๒๕๓

อาชีพของพวกฉันในอเมริกา	หน้า ๒๓๑
ไปกรุง	๖ ๒๔๓
ไปบ้านช่างแกะญี่ปุ่น	๖ ๒๔๒
กงสุตญี่ปุ่นมาเฝ้าราชทูต	๖ ๒๔๓
ภูมิประเทศเมืองแซนฟรานซิสโก	๖ ๒๔๔
ระยะทางกลับจากเมืองแซนฟรานซิสโกถึงเมืองเวอียเนีย	๖ ๒๔๕
ภูมิประเทศเมืองเวอียเนีย	๖ ๒๕๓
ไปคูเหม็งงเว	๖ ๒๕๔
ระยะทางจากเมืองเวอียเนียถึงตำบลลิคเน	๖ ๒๕๗
ว่าด้วยลักษณะการเดินหนังสือกอนม้ง่ายโทรเลข	๖ ๒๖๓
ระยะทางแต่ตำบลลิคเนจนถึงเมืองซิกาโก	๖ ๒๕๖
พักที่เมืองซิกาโก	๖ ๒๕๔
ประวัติเมืองซิกาโก	๖ ๒๕๕
ไปคูที่ฆ่าสุกร	๖ ๒๕๗
ไปคูที่ฆ่าโค	๖ ๒๕๒
ไปคูที่ท่ารถไฟ	๖ ๒๕๓
เรื่องช้างเผือกสยาม	๖ ๒๕๖
ไปคูตระคอนส์คัว	๖ ๒๕๗
ไปคูสภาการการค้าขาย	๖ ๒๕๗
ขบวนรถไฟขอยโมงค์ไค้แม่น้ำไปคูโรงสูบน้ำ	๖ ๒๕๐
ไปคูที่ากต่าง ๆ	๖ ๒๕๓

ระยะทางแต่เมืองซีกาโกถึงเมืองอากรา

หน้า ๒๕๘

ไปตุ้มัก

ไปตุ้มเกาะ โคคโฮแดนค

๙๙ ๓๐๑

ไปตุ้มเกาะดามหญิงพันธ์ง

๙๙ ๓๐๗

ไปตุ้มสะพานข้ามฝั่งข้างประเทศคานาคา

๙๙ ๓๑๓

ไปตุ้มน้ำคกใกล้ปรัชต์เปกตเฮ่า

๙๙ ๓๑๔

ไปตุ้มเกาะซีกาโฮแดนค

๙๙ ๓๑๗

ไปตุ้มเกาะคตาคฮิตโฮแดนค

๙๙ ๓๑๘

ไปตุ้มบ่อน้ำร้อน

๙๙ ๓๒๐

ไปตุ้มถ้ำอม

๙๙ ๓๒๐

ว่าด้วยแม่น้ำแกมูมิประเทศในอากรา

๙๙ ๓๒๓

ระยะทางแต่เมืองอากราถึงเมืองฮิตฮอน

๙๙ ๓๒๘

ไปตุ้ม โรงงารทำมัน

๙๙ ๓๓๔

ระยะทางแต่เมืองฮิตฮอนถึงเมืองบดคัน

๙๙ ๓๓๔

การรับรองที่เมืองบอสตัน

๙๙ ๓๓๗

ไปตุ้มงานทำนาพิทา

๙๙ ๓๓๗

ไปตุ้มชุมชนเม้นค

๙๙ ๓๓๗

ไปตุ้มเกาะเตี้ยโฮแดนค

๙๙ ๓๓๗

การบำรุงเกาะเตี้ยโฮแดนค

๙๙ ๓๔๐

การปรัชฐที่เมแกนคฮ์ฮินคคิจูคิมคิง

๙๙ ๓๔๓

ไปตุ้มซีกาฮิต

๙๙ ๓๔๕

หน้า ๓๖๕

ระยะทางแต่เมืองชิคาโกถึงเมืองอากรา	หน้า ๒๑๗
ไปตุรกีตก	๑๑ ๓๐๑
ไปตุรเกะ โค้ดโฮแดนค้	๑๑ ๓๐๗
ไปตุรเกะด้ามหญิงพิน้อง	๑๑ ๓๑๓
ไปตุรเกะพานข้ามฝั่งข้างประเทศคาบาคา	๑๑ ๓๑๔
ไปตุรกีตกไกลมีรอดเปกต์เฮาต์	๑๑ ๓๑๗
ไปตุรเกะซีกโฮแดนค้	๑๑ ๓๑๘
ไปตุรเกะคุดากฮิดโฮแดนค้	๑๑ ๓๒๐
ไปตุรกีชนาร้อน	๑๑ ๓๒๐
ไปตุรกีถอม	๑๑ ๓๒๓
ว่าด้วยแม่น้ำแกลกับประเทศในอากรา	๑๑ ๓๒๗
ระยะทางแต่เมืองอากราถึงเมืองฮิตฮอน	๑๑ ๓๓๔
ไปตุรกี โรงงารทำนิน	๑๑ ๓๓๔
ระยะทางแต่เมืองฮิตฮอนถึงเมืองมอดคิน	๑๑ ๓๓๗
การรับรองที่เมืองบอสตัน	๑๑ ๓๔๐
ไปตุรกีงานทำนาพิกา	๑๑ ๓๔๑
ไปตุรกีมอญเม้นค้	๑๑ ๓๔๕
ไปตุรกีเกะเคียโฮแดนค้	๑๑ ๓๔๗
การบำรุงเกะเคียโฮแดนค้	๑๑ ๓๕๕
การประชุมที่เมแกนค้ฮินค้คิรุมคิตคิง	๑๑ ๓๕๘
ไปตุรกีค้ชชด	หน้า ๓๖๕

ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครอง	๖๖	๓๖๘
ไปคูแคว้นคอตหรือฮังเค็คเฮาต์	๖๖	๓๖๙
ภูมิภาคประเทศแลประวัติกาลเมืองบอสตันแต่ยุคก่อนลงมา	๖๖	๓๗๔
ระยะทางแต่เมืองบอสตันถึงกรุงวอชิงตัน	๖๖	๓๗๖
การสนทนาระหว่างราชทูตกับผู้ว่าการกระทรวงต่าง ๆ ที่กรุงวอชิงตัน	๖๖	๓๗๐
ทูตไปตาแปริสเดิ้นค้และราชทูตอังกฤษ	๖๖	๓๗๕
ไปคูที่ฝั่งศัพทต่าง ๆ	๖๖	๓๗๗
ว่าด้วยการเซ็นหนังสือสัญญาและการเรคไฟ	๖๖	๔๐๐
ออกจากกรุงวอชิงตันถึงเมืองฟลาเคตเพย	๖๖	๔๐๒
ไปคู โรงจักรทำเงิน	๖๖	๔๐๓
ไปคู โรงทำคั๋วรถไฟแลเค็ยวปาก	๖๖	๔๐๗
ไปคู โรงทำพรมแลกำมะหยี่	๖๖	๔๑๐
ภูมิภาคประเทศเมืองฟลาเคตเพย	๖๖	๔๑๔
จากเมืองฟลาเคตเพยถึงเมืองนวยฮก	๖๖	๔๑๗
ไปคู โรงขนถั่ว	๖๖	๔๑๘
คูการคัมไฟซิ่งใหม่ ตักรามฮ्यू ๒ แห่ง	๖๖	๔๒๐
เค็ยมกถับจากอเมริกา	๖๖	๔๒๒
เรื่องภาษัของเด็กนฮย	๖๖	๔๒๓
ระยะทางกลับจากทวีปอเมริกา	๖๖	๔๒๕
ถึงเมืองเม็องกั๋วนัเตาน	๖๖	๔๓๒
ถึงกรุงฮนคณ	๖๖	๔๓๖

ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครอง	๖๖	๓๖๘
ไปคูแค้นคอตหรือขังเคศเฮา	๖๖	๓๖๙
ภูมิประเทศแลประวัติกาลเมืองบอสตันแต่ยุคก่อนลงมา	๖๖	๓๗๔
ระยะทางแต่เมืองบอสตันถึงกรุงวอชิงตัน	๖๖	๓๗๖
การสนทนาระหว่างราชทูตกับผู้ว่าการกระทรวงต่าง ๆ		
ที่กรุงวอชิงตัน	๖๖	๓๗๐
ทูตไปตาแปริสเดิ้นค้และราชทูตอังกฤษ	๖๖	๓๗๕
ไปคูที่ฝั่งศัพทต่าง ๆ	๖๖	๓๗๗
ว่าด้วยการเซ็นหนังสือสัญญาและถาวรเวคไฟ	๖๖	๔๐๐
ออกจากกรุงวอชิงตันถึงเมืองฟลาเคตเพย	๖๖	๔๐๒
ไปคู โรงจักรทำเงิน	๖๖	๔๐๓
ไปคู โรงทำคังรถไฟแดเคียวปาก	๖๖	๔๐๗
ไปคู โรงทำพรมแดกัมระหัย	๖๖	๔๑๐
ภูมิประเทศเมืองฟลาเคตเพย	๖๖	๔๑๔
จากเมืองฟลาเคตเพยถึงเมืองนวยชก	๖๖	๔๑๗
ไปคู โรงขนถั่ว	๖๖	๔๑๘
ตุการคัมไฟซิงใหม่ ตกรามฮัย ๒ แห่ง	๖๖	๔๒๐
เตรียมกถับจากอเมริกา	๖๖	๔๒๒
เรื่องภาษขงเด็คนฮัย	๖๖	๔๒๓
ระยะทางกลับจากทวีปอเมริกา	๖๖	๔๒๕
ถึงเมืองเมองกวันด์เตาน	๖๖	๔๒๒
ถึงกรุงลอนดอน	๖๖	๔๓๖

รูปถ่ายทิวทัศน์ แม่ พ.ศ. ๒๔๒๗
แต่หายไป

มิสเตอร์ ไวท์ อิงกุน ตริทูต
กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา (เวลานั้นยังไม่ได้ทรงกรม) ที่ปรึกษาอัครราชทูต
กรมพระนเรศวรฤทธิ์ (เวลานั้นเป็นกรมหมื่น) อัครราชทูต
บุษย์ เพ็ญกุล (เวลานั้นเป็นนายเสนหัทธพรมหาดเล็ก) เลขานุการเสลี่ยม

รูปถ่ายทิวทัศน์ นอก เมอ พ.ศ. ๒๔๒๗
แต่ชายไปขวา

มิสเตอร์ ไว้ว อังฤษ ตรูต ๕
กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา (เวลานั้นยังไม่ได้ทรงกรม) ที่ปรึกษาราชการ
กรมพระบรมศรรพทฐี (เวลานั้นเป็นกรมหมื่น) อัครราชทูต ๕
บุษย์ เพ็ญกุล (เวลานั้นเป็นนายเสน่ห่มหัทธเด็ก) เลขานุการเสลี่ยม

ตำนานรายงาร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรวรฤทธิ

เสด็จประเทศอเมริกา พ. ศ. ๒๔๒๗

ข้าพระพุทธเจ้า พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต ผู้ว่าที่แคนซัส เดอชอฟ
ดิเกชัน เมื่อไปเจริญทางพระราชไมตรีณประเทศยูไนเต็ดสเตตส์ของ
อเมริกา ขอพระราชทานกราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทววงศ์
วโรปการ ไปรเวตดิเคเรตริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบ
ฝ่าพระบาท ขอได้นำชานกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบใต้ฝ่าถอง
ธุลีพระบาท

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าไปต้นของพระเศ
พระคุณในราชการทุกคราวไปอเมริกาณ พระเศพระคุณหาที่คุ้มได้
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรวรฤทธิ ราชบุตรของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว มีรับสั่งให้ข้าพระพุทธเจ้าทำไปครายระยะทางมากทอดเกล้าฯ
ถวาย ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระพระกรุณาทรง
ทราบใต้ฝ่าถองธุลีพระบาท ดังต่อไปนี้

ระยะทางไปอเมริกา

ณวันศุกร์เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ มีวถกณศก ๑๒๔๖ เวลา ๕ ทุ่มเศษ
ข้าพระพุทธเจ้า กรมหมื่นนเรศวรวรฤทธิ ราชบุตรดิเคษ ๑ พระองค์เจ้า

โธมัสบัตติกัย เคาน์ซิดเดอชอฟดิเกชั่น ๑ นายเฮนรี่ ทัมแพร ดีเคอรัว
 และดาม ๑ มิดเดอวู๊ดเมอฟอดส์ฮาคี ไวท์ แอ็คแคเชอังกฤษ ๑
 นายควอน มหาคเด็ก เดมียน ๑ มิดเดอวู๊ดเชอเว็คเชอเม็ค ดยฟัดส์
 เดมียนดาม ๑ พร้อมกันออกจากตึกราชทูตสยามณกรุงลอนดอน ขึ้น
 รถไปถึงชิวด์คินด์เคชั่น พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าฉวีวงศ์โสภณ
 พระวงศ์เชอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ และข้าราชการในดิเกชั่น
 ลอนดอนและปารีส กับทั้งเด็กนักเรียนและชาวต่างประเทศที่รับราชการ
 ดยาม มาตั้งที่เคชั่นเป็นอันมาก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันขึ้นรถ
 ไฟล์ดิมิงคาห์ลิ่ง ๑ เวลา ๒ ยามรถไฟออกจากเคชั่นไปตามทาง
 ดายลอนดอนแชนทอนชเวตเคเชนเรอเวอชมนัน หิลวงเคชนายเวร ดี
 เคอรัวดิเกชั่นปารีส ๑ มิดเดอวู๊ด เอ. เอ. เคอรัว เดมียนในดิเกชั่น
 ลอนดอน ๑ ตามไปตั้งถึงเมืองดิเวอปูดด้วย

ณวันเสาร์เดือน ๖ ๒ ๓ ค่ำ เวลาบ่าย ถึงเคชั่นที่เมือง
 ดิเวอปูด ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันขึ้นไปรับพระราชทานอาหาร
 มานนชเวทเคินไฮเคต แอ่วโค้ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

๓ วันเที่ยวดูบ้านเมืองเสร็จแล้วมารับพระราชทานอาหารกลางวัน
 ที่ไฮเคตนั้น ครั้นเวลาบ่าย ๒ โมงครึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกัน
 ขึ้นรถมาตั้งท่าเรือ ลงเรือกลไฟจักรข้างแปนเรือสำหรับบรรทุกคนโดย
 ดำรงในกอมปนีโกยชอนไดน์ ไปขึ้นเรือไฟใหญ่ เรือชนิดนี้ ๒ ลำด้วยกัน

สำหรับบรรทุกคนโดยสารตำแหน่ง บรรทุกสิ่งของ ๆ คนโดยสารตำแหน่ง เวลาบ่าย ๓ โมงเรือออกจากท่าแฉ้งออกไปเทียบกับเรือกลไฟใหญ่ ชื่อ อาตาสกา เป็นเรือเมดจ์ของไถยอนไฉ่นักข่มขืนนี้ สำหรับคนโดยสารไม่ มาในระหว่างกรุงอังกฤษและอเมริกา และเป็นเรือเร็วสำหรับรับเมดจ์ มาจากอเมริกามากรุงอังกฤษด้วย เรือนี้จอดอยู่ที่ปากน้ำแม่น้ำเมอซีซี ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันลงในเรืออาตาสกา ที่ห้องนอนห้องรับ พระราชทานอาหารและห้องต่าง ๆ ทุกแห่ง เวลาบ่าย ๔ โมง หอดง เสรและมิดเซอร์เวดจ์ซึ่งมาส่งจากอัมโบ้ ครั้นเวลาทุ่ม ๕. มีนิทาน่า ขันเต็มผิงพัดเรือใหญ่จะข้ามปากน้ำได้ เรือออกจากที่นั่นไปตามระยะ ทางไฮริชแซนแนด เรืออาตาสกาถ้านเป็นเรือเหล็ก ๔ เสา ๒ ปล่อง บรรทุกถ่านได้ ๖๕๐๐ ตัน เป็นเรือเร็วเคยเที่ยวครั้งแค่วันเดียวไปจนถึงแซนคัสตุ๊กปากน้ำเมอซีซีออกได้ ใน ๖ วัน ๓๘ ชั่วโมง ในห้องแปน ดวลตายงามมีทั้งห้องนอนห้องอาบน้ำและห้องตั้งโต๊ะใหญ่สำหรับรับพระราช ทานอาหาร แลห้องสูบบุหรี่ ห้องสำหรับผู้หญิงนั่งเล่นพร้อม ไซไฟฟ้า ทั้งตา

ณวันอาทิตย์เดือน ๖ ขัน ๓ คำ เวลาเช้าเรือแฉ้งไปใกล้ฝั่งเกาะ ไฮริแลนด์แต่เห็นฝั่งตลอดทาง เวลาเช้า ๔ โมงถึงกวันด์เตาน์ เรือเข้าไป จอดในอ่าวมีคนโดยสาร ซึ่งเรือจักรข้างอย่างที่ดีเรือปลู่นของไถยอน ไฉ่นักข่มขืนเหมือนกัน บรรทุกชาวไฮริชออกมารับบนเรืออาตาสกา แต่ คนโดยสารจากที่นี้มีเป็นคนจนซึ่งจะไม่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในประเทศ

อเมริกาบ้าง ในเมืองแคนาดาก็บ้าง โดยมากคนจำพวกนี้มีออกไป
 เด็มช เพราะหากินในเมืองข้างประเทศนั้นง่ายกว่าจะอยู่หากินในประเทศ
 เกรตบริตันและไอร์แลนด์ เพราะณคนจำพวกนี้ทำให้พ่อเมืองใน
 ยูในเค็ดส์เคดส์อเมริกาพากันเด็มช หนทางคั้งแต่เมืองลเวอปรูดัง
 กวันด์เตานเรือเคโรใน ๓๕ ชั่วโมง ทางที่เขาไปในเวลานั้นมีเรือตะเกียง
 อยู่ปากทาง มีโรงสำหรับจอดส่งชาวเรือเขาออกไปยังเจ้าท่าในเมือง
 ที่ตั้งริมอ่าวนั้นมีกุ๊กชังก โทษทันนด้วย เมืองนั้นอยู่ในอ่าวริมทะเลเด็มเนน
 เขาเค็ดอยู่ข้างหลังเมือง ๆ นั้นเด็มก็เรียกว่าเป็นท่าของเมืองคอก ครั้น
 เมื่อปี ๑๗๕๗ สมเด็จพระนางเจ้ากวันด์เค็ดจมาประพาสที่นั่น จึงได้เรียกว่า
 กวันด์เตานแก่นั้นมา เป็นเมืองท่าสำคัญอันหนึ่งของอังกฤษ ถ้า
 เรือที่คั้งรับเมดเคเมืองอังกฤษไปอเมริกาแล้ว คั้งรวบรวมหนึ่งตั้งต่าง ๆ
 ที่ออกจากกรุงลอนดอนมาทางสก็อต มาทางเมืองคัมดิน แต่เรือใน
 กอมปนีนั้นสำหรับเค็ดรับเมดอเมริกาไปเมืองอังกฤษเท่านั้น จึงไม่คั้ง
 รอดอยู่นาน พอดีคนรับคนพร้อมแล้วเวลาเที่ยงออกเรือจากกวันด์เตาน
 เวลาเที่ยง ๑๕ นาทีพันแหงม โรเซ็ดป์ชยนต์ เขานับระยะทางเคโรแต่
 นั้นไป เรือออกเคโรในมหาสมุทรแอตแลนติกมีคลื่นลมบ้างเป็นปรกติ
 แต่กวันด์เตานไป ๖๐ ไมล์พันแหงมฟาสต์เนต คั้งไปไม่เห็นผิง
 கடออกทาง

ณวันจันทร์เค็ดช ๖ วัน ๕ คำ เวลาเที่ยงเรือเคโรมาตรงแดดคั้งคุด
 เห็นช ๕๐ คั้ง ๓๕ นาที ของคั้งคุดวันตกจากเมืองกรีนช ๑๗ คั้ง

๔๕ นาที เติร์มาแค่วันสัปดาห์ไกล ๕๐๕ ไมล์ หรือนับแต่แหลม
ฟาดส์เนตไกล ๓๔๕ ไมล์

ณวันอังคารเดือน ๖ รน ๕ คำ เวลาเที่ยงเรือเติร์มาตรงแตก
เห็นช ๔๗ คักร ๕๗ นาที ตรงควันทก ๒๗ คักร ๕๗ นาที รวมระยะ
เรือเติร์แต่เที่ยงวานมาจนถึงเที่ยงวันนี้เป็นทาง ๕๐๐ ไมล์

ณวันพุธเดือน ๖ รน ๖ คำ เวลาเที่ยงเรือเติร์มาตรงแตกเห็นช
๔๖ คักร ๓๓ นาที ตรงควันทก ๓๗ คักร ๓๗ นาที ระยะทางไกล
จากเที่ยงวานจนถึงเที่ยงวันนี้ ๕๐๗ ไมล์

ณวันพฤหัสบดีเดือน ๖ รน ๗ คำ เวลาเที่ยงเรือเติร์มาตรงแตก
เห็นช ๔๓ คักร ๓๖ นาที ตรงควันทก ๔๖ คักร ๕๗ นาที รวมระยะ
ทางเรือเติร์แต่เที่ยงวานจนถึงเที่ยงวันนี้ไกล ๕๐๗ ไมล์

ณวันศุกร์เดือน ๖ รน ๘ คำ เวลาเที่ยงเรือเติร์มาตรงแตกเห็นช ๔๒
คักร ๒๗ นาที ตรงควันทก ๕๖ คักร ๓๕ นาที รวมระยะทางเรือเติร์
ไกลจากเที่ยงวานจนถึงเที่ยงวันนี้ทาง ๕๑๒ ไมล์ เวลาค่ำมีพระราชทาน
อาหารแล้ว พวกคนโดยด่าวประชุมกันมีคนเส็ดในระดุนใหญ่พร้อมกัน

ณวันเสาร์เดือน ๖ รน ๙ คำ เวลาเที่ยงเรือเติร์มาตรงแตกเห็นช
๔๓ คักร ๒๖ นาที ตรงควันทก ๖๕ คักร ๕ นาที รวมระยะเรือเติร์มา
แต่เที่ยงวานจนถึงเที่ยงวันนี้เป็นทาง ๓๗๗ ไมล์ เวลาเที่ยงเศษพบเรือ
พวกนำร่อง ซึ่งคอเวอนแมนคีย์เมริกันจัดให้ชอกมากชอนนำเรือซึ่งจะ
เข้าออก เรือนำร่องนี้มีอยู่ ๒๕ ลำมีคนในเรือดำดะ ๒๐ คน ชอกไม้เที่ยง

แสนห้าถึง ๕๐๐ ไมล์ เมื่อเรืออาตาตักพมาถึงที่หมายนำเบอร์ ๗ ธรรม
คนนำร่องขึ้นบนเรือแล้วเครื่องไป

ณวันอาทิตย์เดือน ๖ ๖๐ ค่ำ เวลาเช้าเรือเดินไกล ผังข้าง
ประเทศอเมริกา แต่เวลานั้นหมอกลงมากแต่ไม่เห็นฝั่งไม่ เรือเดิน
ช้า ๆ มาเพราะเข้าที่ตนแล้ว ครั้นเวลาเช้า ๕ โมง ๒๐ นาทีเรือถึงที่ทุน
ทอดอยู่ปากน้ำ เป็นกำหนดว่าถึงแซนคิซูก รวมเรือเครื่องแต่เพียงวาน
มาถึงแซนคิซูกทาง ๕๐๘ ไมล์ รวมระยะทางเรือเครื่องแต่ก่อนตั้ง
มาถึงแซนคิซูกทางเรือเครื่อง ๒๗๔๕ ไมล์ เป็นกำหนดเครื่อง ๗ วัน ๑ ชั่วโมง
๒๘ นาที

เมื่อถึงปากน้ำที่เรือที่นั้นแล้ว ยังเป็นเวลาที่ยานฮอยหมอกค
คือเรือขยที่นั้นจนเวลาบ่าย ๒ โมงเป็นเวลานำขึ้น แต่หมอกค่อย
เบาบางไป จึงออกเรือจากที่นั้นค่อยเดินเขาไปตามช่องน้ำ พอดีเห็น
ฝั่งแถบนั้นเรือที่นั้นแซนคิซูกซึ่งเป็นแหลมทราย มีต้นไม้ ไม่มากนักมี
เขาเวือนมาก ปากน้ำร่องน้ำทางเรือเครื่องเข้าเปิดค้อมเห็นอันธ
วงไปเข้าปากน้ำแม่น้ำเหนือหรือมซอเรียกชดสั้นรเวท ที่ปากน้ำเกาะ
กมซันท่าเป็น โรงรักษาคนไข้ ผิดคาด ซึ่งเป้นมาแต่เมืองอันเขาซนรักษา
ที่เกาะนี้ เพื่อจะไม่ให้พาโรคเขาไปคิดคนในเมือง เรือเดินเข้ามา
ถึงปากน้ำถึงหมายขอมขวางฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นเขตเมืองนงเยอซี เป็นที่
สำหรับรักษาคนเรือหยุด เพื่อจะได้ตรวจคร่าจำจะมีคนบ่่วยเป็น โรค
ซึ่งจะเป็นอันครวยคิดค้อในพลเมืองหรือไม่

ครั้นเรืออาตาดังการยทันทันแล้ว มีเรือกลไฟย้อม ๆ ชักธงอเมริกัน
 แล่นออกมาจากฝั่งนั้น ๒ ลำ มาจอด ๒ ซ้างเรืออาตาดังก เป็นเรือพวก
 ทมอที่มาตรวดำหนึ่งจอดข้างขวา และที่จอดข้างซ้ายนั้นชักธงเป็นเรือ
 เจ้าพนักงานราช มีดเคอร์ไฮแรกคังมีทงฮุดฮยามอยู่ในเรือลำนั้น
 ด้วยกัน มีออฟฟิศเซอร์ทหารเรือแต่งตัวเต็มยศอีก ๒ นาย ครั้นเรือ
 เทียบกันแล้วมีดเคอร์ไฮมีทงฮุดฮยามขึ้นมาบนเรืออาตาดังก กราบทูล
 แก่ท่าน ราชทูตว่า มีดเคอร์ไฮมีทงได้แจ้ง ความในการซึ่งราชทูตฮยามจะมา
 เจริญทางพระราชไมตรีณกรุงอยู่ในเค็ดสละเคดฮุดอเมริกันคือท่านคอเวอน
 แมนค้ออเมริกัน บัดันทานเบร็ดเตนค ได้ มีคำสั่งให้เรือแฮคมิวราด โรดเขอร
 เป็นผู้แทนท่านเบร็ดเตนคตั้งมาไว้ที่เมืองนวยอก บัดันเรือแฮคมิวราด
 โรดเขอรได้ ให้ออฟฟิศเซอร์ทง ๒ นายลงมารับขึ้นไป แล้วมีดเคอร์ไฮมีท
 โค่นาเดฟเคอร์แนค ๓ บิ เม็ม เมรันิ ๓ เฮนไรนค ๓ เฮม บิฮค ๓
 มาเฝ้าท่านราชทูตในที่ซึ่งตั้งอยู่ในเรืออาตาดังก เดฟเคอร์แนค
 เมรันิ ได้กล่าวเป็นคำแฮคเคร็ดกราบทูลท่านราชทูต ในการที่ท่าน
 เรือแฮคมิวราด โรดเขอรได้ ให้ลงมารับแฮคคังขึ้นไป ท่านราชทูตคอบ
 รอบใจแฉะแฉะของความยินดีคามสมควร แล้วออฟฟิศเซอร์ทง ๒ นาย
 จึงนำพวกทูลไปลงในเรือไฟเล็กเรียกว่านวยอกคอเวอนแมนค็วเอน ชักธง
 ซ้างฮยามแล่นออกจากเรืออาตาดังก เวลานั้นที่เรืออาตาดังก กับคิน
 ยชช เฮ็ด มูเร ได้ ให้ชักธงคานบี และคนโดยดำงักโบกผ้าเบ็ดหมวก
 เปนอันมาก ชาวโอริซก็ร้องฮูเฟนคัง เรือแล่นเข้าไปแม่น้ำฮัดสัน

ผ่านหน้าข้อมือชิดซ้ายในเกาะคอเวอนเนอร์ ปลายแหลมเมืองนวยออก
 ทัพขอมนยงบนดตุต ๒๓ นิต บัสมนเป็นข้อมกอดมก้อเป็นฉนังมีร้อขงบน
 ครอบเป็นชั้น ๆ พอศรุม ๒๓ นิตกัพอคตอข้อมค้ำนหึ่ง ฐณะนัมเรือ
 กตไฟเด็กถ้ำหึ่งร้กขงร้างเส้ากลาง รงอเมวิกนเส้าท่าย ขงศรามาเย (*)
 เส้าหน้า ออกมาเทียบกับเรือที่พวกรุกตไปนั้น แล้วค้อมมานเคอร์
 เตะเคอร์ ซึ่งเป้นที่ ๒ ขงท่านแม่เยเมืองนวยออก มีดเคอร์คูด่าไปเวด
 ดีเคอร์ขงท่านแม่เย ๓ ฐนมาบนเรือ ค้อมมานเคอร์เคอร์นณแต่ง
 เค้มยคัทหารเรือ เค้มมีดเคอร์คูด่าเป้นคนพดเรือนไม่มยูนพ้อรวม ส้อม
 เส้าพ้อชกโกศ ค้อมมานเคอร์เคอร์ช่านค้ำแฮดเคอร์ดีเค้าท่านราชชุต
 ในการที่ท่านยี่ด้อฮเนอร์ แม่เยชอพนวยออกได้ ให้มารับแะแะดงความ
 ยินคัขงท่านแม่เยแะพดเมืองทงปวง ที่ได้ รับชุตชยามเป้นกรังแรกน
 แะกรถ้าวถงทางพระวราชไมตรีกรังชยามกับกรุงยู่ในเค็ดดะเค็ดดี ได้ด้นทคิต
 พนกันมาเป้นคั้น ท่านราชชุตได้คัชบชอบใจท่านแม่เย ที่ได้ รับรชงดมแก่
 ทางพระวราชไมตรีช้นงนทแะแล้ว ได้ทกท่ายปวไ้สยถมถงระยะทางที่
 มาเป้นคั้นประมาณศูรี ๓ ค้อมมานเคอร์เคอร์กับมีดเคอร์คูด่าถกดับ
 ดงเรือถ่านนแะนตามเรือพวกรุกต เมื่อเรือมาเกิดจระดงทำฐนมีเรือรบ
 อเมวิกนถ้ำหึ่ง ชือ มินนโชศก จชคทอคดมชอยูกอถงแม่น้ำหน้าทำ
 ถน ๒๓ เวลาเรือพวกรุกตผ่านมานนทเรือรบร้กขงร้างเส้ากลางยงบน
 ดตุต ๒๓ นิต แล้วเรือพวกรุกตไปจคคัที่ถ้ำถน ๒๒ เวลาณเดีฟเคอร์
 แนนคั นอชเคด ชอพพิคัเชอรทหารเรือเค็งคัวเค้มยคัมารับที่ทำ มี

(*) แม่เย เป้นค้ำแทนงอชุนศรมาด

ทหารม้าวันแดงตัวเต็มยศก็ถอยมัน ๒๔ คน ทหารบองแอกก็ตั้งตัว
เต็มยศก็ถอยมัน ๒๔ คน รวม ๔๘ คน มีคนคัดของเล็กแฉะข่อยขึ้นแถว
รับที่ส่งพานเป็นภาคต่อฟอชเนอร์ เมื่อพวกทุกคนไปทหารได้ข้ามคันค้ำ
แล้วเขาพาพวกทุกไปขึ้นรถ พระเจ้าซงยาเซอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ
กับเดฟเคอวเนนค้เมรันไปรด ๑ พระองค์เจ้าได้อับมันทิกซ์กับเฮนไรน์
ไปรด ๑ นายเสน่ห่มหาคเด็กกับมิดเคอวอมีทงส่งไปรด ๑ มิดเคอวอ
กับนายค้วนกับมิดเคอวอฟอสไปรด ๑ กับชอกร ๑ อ่าง รวม ๕ รด
ด้วยกันเป็นรถเทียมม้าคู่ตามขรรคม้า มีโปดกีร์ม้าเป็นคันนำหน้า ๒ ม้า
กับนาย โปดกีร์ม้าไปหน้าคน ๑ ไปตามทางได้เห็นเมืองน้อยชกเป็น
คราวแรก ถนนหนทางผิดกับเมืองในประเทศยุโรป เพราะคดตรง ๆ
ทั้งชัน รถเขี้ยว ๆ ช่างแหกถาย ๆ มาประมาณครึ่งชั่วโมงถึง
ไฮเคอชังคยเวอนแมนค้โคจด์ไวร์บิช พักชาเวอนไฮเคอช ผู้ที่มาจับ
พาพวกทุกไปที่ห้องซึ่งจัดไว้รับ เป็นห้องที่เขเนอวอดรานค้เคยอยู่ แล้ว
เขาพาให้ดูห้องนอนทุกคนแล้วพักชยุคู้หนึ่ง เดฟเคอวเนนค้เมรันจึง
พาไปที่คอรอวังรมดำหับไฮเคอชนั้น แล้วเรียแฮคมิวราโต โรคเชอรค้
เต็มยศทหารเวือนาย ๑ มิดเคอวเรเวอดอนเฮเวราน ซึ่งแปลมียน
ใหญ่ในกรมทำกรุงวอชิงตันผู้มาแทนท่านอีเคอวอชฟอสเคอ ค้าง
ฟรอกโกคเพราะไม่มียูนฟอรัม ๑ เข้ามาในห้องนั้นได้รู้จักกับวาชุก
แล้ว เรียแฮคมิวราโต โรคเชอรค้ได้อ่านแฮคเคอชในนามของท่านเยเนราล

เซนต์เจอร์ เอ. ฮาเทอ เปรดิเคนต์แห่งประเทศยูไนเต็ลด์เคดส์ออฟอเมริกา
มีความยินดีรับราชทูตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในครั้งนั้น ท่าน
ราชทูตได้ทักขบขอบใจท่าน เปรดิเคนต์ ใน พระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว แล้วได้นำให้รู้จักพวกทักทังปวง แล้วเรียแฮคมิววโรดเซอร์
ทวาทของแต่ท่านราชทูตว่า ท่านเปรดิเคนต์อยากจะได้รับราชทูตเดี่ย โดย
เร็ว ๆ ก่อนวันพุธ เพราะในวันพรุ่งนี้ท่านเปรดิเคนต์มีธุระจำเป็นจะต้อง
มาที่เมืองนิวยอร์ก ถ้าท่านราชทูตรีบไปเมืองวอชิงตันได้โดยเร็วแล้ว
ท่านเปรดิเคนต์จะยินดีมาก ท่านราชทูตจึงตอบว่ามีพระทัยปรารถนาที่จะ
รีบไปหาท่านเปรดิเคนต์ โดยเร็ว จึงเป็นอันตกลงว่าจะออกจากนิวยอร์ก
ในวันพรุ่งนี้ ครั้นพูดกันถึงการค้าง ๆ คุ้ยหนึ่งแล้วต่างคนก็ไปพักตาม
ที่ห้องซึ่งเขาจัดไว้รับนั้น

ครั้นเวลาถึงพระวราชทานอาหารค่ำ เรียแฮคมิววโรดเซอร์ กับ
ผู้ทมาพร้อมกับทังปวง แต่งตัวนั่งเสดงมาพาทักทังไปรับพระวราชทานอาหาร
ในห้องไปบริเวณที่ห้อง ๓ เรียแฮคมิววโรดเซอร์นั่งกลาง กรมหมื่น
นเรศวรฤทธิ์ ประทับขวา พระองค์เจ้าไธเนมณีเจดีย์ ซ้าย นอก
จากนั้นตั้งอับกันไปเป็นลำดับ ผู้ทงโต๊ะนั้น นายเด็นท์ ทัมแพร ๓
มิดเดอร ไวท์ ๓ มิดเดอรจัมมิ ๓ เทฟเคอรเนนเค้เมซัน ๓ เฮน
ไชร์ป็อคคัส ๓ มิดเดอรเบรอัน ๓ แต่นายคังนมหาดเล็กกับมิดเดอร
ออฟคังนั้น หาไรคนเขาในราชกรไม่ จึงจัดให้ ไปรับพระวราชทาน
ที่ห้องใหญ่ เวลาถึงพระวราชทานนั้น ได้ตั้งพนาได้ถามถึงกรบ้านเมือง
ทัง ๓ ฝ่ายเป็นต้น ครั้นรับพระวราชทานอาหารแล้วต่างคนต่างกลับไป
พวกทักทังอยู่ที่โฮเคตคนหนึ่ง

รุ่งขึ้นณวันจันทร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำเวลาเช้า เยียแฮตมิวาลโรด
 เขอร์ กับผู้ ท้าวมัม มาพาพวกทูตไปรับพระราชทานอาหารเช้าในห้อง
 ใหญ่ ซึ่งเป็นห้องเดียวกับซึ่งอยู่ในไฮเคเดน เพาะจะได้คุยห้องเดียวกับผู้
 มารับพระราชทานอาหารทั้งปวงด้วย ในเวลานั้นท่านราชทูตทรงพระ
 คำรึหว่า เยเนวาด ยู เอส กรวนต์ ท่านได้เคยเข้าไปกรุงเทพฯ ได้เป็น
 ที่ตั้งที่ศรีขอบพระราชธัญยาภิเษกในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ควรที่ท่าน
 ราชทูตจะไม่เยี่ยมเยียนท่าน เพราะบ้านของท่านอยู่ในเมืองนวยอกัน แต่
 เยียแฮตมิวาลโรดเขอร์ เห็นว่าเวลาหากทอไม้ จึงได้ตกลงเป็นอันงัดไว้
 ค่อยกลับมาจากกรุงวอชิงตันจึงจะได ไม้หา ครั้นเวลาบ่ายรับพระราชทาน
 อาหารกลางวันเสร็จแล้ว ท่านเยเนวาดกรวนต์ ให้บุตรชายคนเล็กของ
 ท่านมาเฝ้าท่านราชทูตที่ไฮเคเดน กรวนท์ขอว่าท่านเยเนวาดกรวนต์บอ
 เพราะท่านล้มลงขาซ้ายไป มาเฝ้าเองหาได้ ไม้ จึงให้บุตรชายมา
 เฝ้าแทน ท่านราชทูตได้ฝากความคำนับไปถึงท่านเยเนวาดกรวนต์ และ
 ได้แจ้งความที่ไม่ม่เวลาที่จะไปคำนับท่านตามที่คิดไว้

ไปกรุงวอชิงตัน

ครั้นเวลาบ่าย ๒ โมงเศษ เยียแฮตมิวาลโรดเขอร์ กับผู้ ท้า
 มัมทั้งปวง ได้พาพวกทูตขึ้นรถไป (จาก) ฟิฟท์ฮาเวนูไฮเคเดน ไปถึงท่าข้าม
 ลงในเรือกลไฟจักรว้าง เป็นเรือจ้างสำหรับข้ามส่งคนไปที่ดเคชั่นวอดไฟ
 เรือเป็นเรือรูปอย่างอเมริกัน ที่วิระแแต่ท้ายกลม สำหรับจอดเทียบท่า

ได้นั้น ในเมื่อมีห้องคนอยู่ ๒ ห้อง เป็นห้องผู้หญิงห้ามผู้ชาย
 เข้าห้อง ห้องผู้ชายข้างหนึ่ง กวางดำเป็นพื้นทุกรถม้าเกวียน
 ค้าง ๆ ที่จะข้ามฟาก เมื่อออกจากท่าข้ามอำเภอน้ำเหินช ไปจอดที่
 ท่าหน้าเครื่องรถไฟซึ่งเป็นชนิดเวเนเรอ โรตติ โปติ ที่ท่าดำหริบจอดเมื่อ
 นั้น เขาทำเป็นอุ้งเขาไปพดกับลำเรือตามยาว บัดเข้าเป็นคอก
 เขาไป เมื่อเรือเขาในอุ้งนั้น ถ้าจะไม่ตรงก็กระแทกเข้าไปจนตรง
 คับเรือเขาเทียบท่า ผูกด้วยสายโซ่หนักกว่านั้นไว้ ที่ท่าทำเป็น
 ลำทาง รถขึ้นจากเรือเครื่องต่างทาง คนเดิน ๒ ข้าง เรือแควมารถ
 โรตติเยอร์แต่ผู้ ทหารับ ได้นำพวกทุกคนไปที่เครื่องรถไฟ ขึ้นบน
 รถไฟที่หนึ่ง สี่เศษหนึ่ง ในแขวงเมืองนอเยอร์รี่ ครั้นเวลาบ่าย
 ๔ โมงรถไฟออกจากสถานีไปโดยระยะทาง เรือแควมารถโรตติเยอร์
 ได้นำให้พวกทุกคนจากกันมี ๓ หรือ ๔ เป็นแม่เมธ(๑) ในดีเนค(๒)บ้าง
 ในคองเกรด(๓)บ้าง ซึ่งมาในรถไฟเดียวกันนั้นหลายราย ครั้นถึงเมือง
 พัดเคตเพียงซึ่งเป็นเมืองในระยะทางนั้น รถไฟหยุดพักกัน พอพบ
 กับหมอนจันตเอซึ่งเคยเป็นล่ามอยู่ในกรมทำในกรุงสยามแต่ก่อนนั้น มา
 จากเมืองแควมเคตซึ่งเป็นที่อยู่ของแก ตามที่ท่านราชทูตได้ทรงสั่ง
 ให้มารับราชการเป็นล่ามในคราวนั้นด้วย ได้พักท่ายปรายด้วยกันตามหัว
 กระจับมาแต่ก่อน แล้วรีบขึ้นรถไฟไปด้วย ออกจากเมืองพัดเคตเพียง
 ไปตามทางผ่านไปเมืองบิลคิมอร์ เมื่อถึงเวลารับพระราชทานอาหาร
 คำ มีดีเคอร์เวราน ซึ่งเป็นผู้จัดการเลี้ยงดูและจัดการรับของทั้งปวงนั้น

(๑) ฮมาจิก, (๒) วิฐฎา, (๓) ที่ประชุม

ได้จัดแรมวิฆมาเตียง ครั้นเวลา ๕ ทุ่ม ๑๕ นาที รถไฟถึงใต้เขื่อน
 ช้อมันคิมชอแฮนค้ำปา โคมักดี โปไต ในกรุงวอชชิงคัมรถหยุด ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงลงจากรถไฟเข้าในใต้เขื่อน ได้เห็นที่ซึ่งเปรดีเตนตกาพอดัก
 ถูกยโคมู วายยัง ที่ซึ่งเปรดีเตนตกาพอดค้อมดงนัน เขาแม่เงินทำเป็น
 รูปดาวฝังไว้ แลที่ผ่านังกลางห้องนัน เขาทำที่ระดักเป็นคัสตาชว
 เป็นรูปบ้ายมีหน้า โรมันชยู่ปลายเจ้า ๒ ข้าง มีนกอินทรีตราอเมริกัน
 อยู่ข้างบน ที่กลางนั้นจารึกเป็นอักษรอังกฤษ

ที่ระดักน้าที่ ๑. ดักรเทอดแฮนลันด์ ในเมืองพลาเคดเพย เป็น
 เงิน ๒๓๓ เหรียญ ในห้องนเป็นห้องสำหรับผู้หญิงพัก แลด้วย ทมา
 รับพารนรถไปไต โฮเคตชือชวตงคิน ซึ่งคชเวอนแมนค ได้จัดไว้ รับ ที่
 นเป็นคัสแตโกลคัมที่อยู่ที่ท่านเปรดีเตนค แลชอฟฟักค่าง ๆ ด้วย เวลา
 ๕ ทุ่มถึงที่ โฮเคต แลด้วย ทนามานนังถากอับเบี ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงพร้อมกันรับพระราชทานอาหารดัมเปอรแฉ่ว มีดเคอรเบราน
 มาที่โฮเคตแจ้งความว่า ท่านอีเครคร์ชอฟเฟคต ให้มาแจ้งความว่า
 ท่านเปรดีเตนคจะรับราชทูตในเวตาพวุงัน การที่จะยื่นพระราชดำฉั้น
 เกรเคตเชยฉนัน ธรรมเนียมเคยรับแต่ราชทูตผู้เดียว แต่ท่าน
 ราชทูตครีดิภาษาอังกฤษยังหาได้ไม่ ควรให้ อีเครคร์ชผู้เป็นอามค้อ
 นายเส้นที่ ไปค้อย กับพระองค์เจ้าโธณบนิคคยนคตำแหน่งเคานชือคอร
 เขาไม่เคยรับให้พบเปรดีเตนค แต่ครั้งนพระองค์เจ้าโธณบนิคคยเป็น
 พระบรมวงศานุวงศ์กรุงเทพ ๑ เขายอมให้ ได้พบกับท่านเปรดีเตนคค้อย

แค่มินต์เคอร์ไวค ซึ่งเป็นตำแหน่งเอกเทศ กับหมอนจินตเดร็งเป็นอำนาจอเมริกา
ไม่เกี่ยวข้องในราชการในการครองขอให้ตั้งไว้ก่อน
แต่หวังอยู่ว่าต่อไปคนทั้งดั่งคนนี้ ก็คงจะได้พบท่านเปเรดีเคนต์เป็นแน่
กับจะขอคำแนะนำพระราชดำริ แต่คำซึ่งท่านราชทูตจะดั้นไปด้อยตาม
ธรรมเนียม ท่านราชทูตจึงตอบว่า การซึ่งจะเข้าหาเปเรดีเคนต์
ก็ต้องถือตามธรรมเนียมประเพณีของเราที่เคยประพฤติมา ตามแต่
ท่านผู้ว่าการต่างประเทศจะเห็นสมควร แต่คำแนะนำชั้นท่าน
ราชทูตยังหาได้เรียงไว้ไม่ ขอสมัครขอร้องในพรุ่งเช้า ครั้นมิถุนายน
เขาราวกลับไปแล้ว ท่านราชทูตจึงได้ทรงเรียงคำฉบับเป็นภาษาไทย
ให้หมอนจินตเดร็งแปลเป็นภาษาอังกฤษ แลมิถุนายนเป็นผู้เรียบเรียง
ในภาษาอังกฤษให้ถูกต้อง กับคำแปลพระราชดำรินั้นก็ออกเค็ดชอน
ชยูนัน ก็ได้แก่ เรเด็งก์ในเวลาอาวอนัน

ระยะทางตั้งแต่น้อยออกมาถึงกรุงวอชิงตัน ในทิศทวีปออก
คอดัมเบีย ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอเมริกา อันรวมกันทาง ๒๒๗ ไมล์

ขึ้นพระราชสาส์นต่อเปเรดีเคนต์

ณวันอังคารเดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลาเช้ามิถุนายนให้คนใน
กรมทำมารับเอาคำแนะนำพระราชดำรินั้น กับทั้งคำฉบับไปให้ท่านผู้ว่าการ
ต่างประเทศ ครั้นเวลาอาวอนันถึงพระเจ้าอันยาสเซอ กรมหมื่นนเรศว
รฤทธิ ทรงเครื่องเต็มยศอย่างราชทูต ทรงฉลองพระองค์กับตามยศ
เฮนวอยเย่กัศตราชอนคินเนวี แลมิถุนายนไปเค็ดเค็ยร์ดยาม ทรง

ฝ่ายทรงตั้งกรมท่ากรวยเงืง พระองค์เจ้าไฮธมบัณฑิตย์ ทรงเครื่องเต็มยศ
 อย่างราชเขตเขตเกมป์ นายเง้นห่มหาคเด็กธอมเด็กเต็มยศอย่างเมเยอ
 ทหารนำหน้า คิดตราเครื่องราชอิศริยยศตามที่ได้ รับพระราชทานทุกคน
 แดงธอมเด็กครุฑคามบันดาศักดิ์ แคมัดเขตวงมีท กงสูดธยามนนไม่
 เดชยศ กังธอมเด็กธอนงเตรดคามขรรวมเนียม วรชยุครูทึง เวีย
 แเขตมิวลาโรตเขอร กับเดฟเคอเนนคัมเรชันแอสเอนโรนปอศคัส แคง
 คังเต็มยศมาท้อดองคิน ไฮเคต เวียแเขตมิวลาโรตเขอรแจ้งความว่า
 ท่านดีเควค้อพดเคตังจจะมวับไม่แกไฮเคต ครั้นเวลาเที่ยงเศษท่าน
 ธอนเนเวเขต มัดเคอเวฟัดเคอริก ที พัดังไฮเชน ดีเควค้อพ
 ดเคตังผู้ว่าการต่างประเทศ ธอมเด็กพรชกโกคมาท ไฮเคตกับมัดเคอ
 เวรอัน ได้ รู้จักกับท่านราชทูตแล้ว ท่านราชทูตได้แจ้งความแก่ท่าน
 ดีเควค้อพดเคตัง แดงขอความที่กรุงสยามได้ตั้งราชทูตมาดำหรั้ม
 ประเทศยูไนเค็ดเศเศคชันแคมกอนที่ล่องไม่แล้ว แต่หากพระดวงค์เฮ
 พระองค์เจ้าปฤษฎากค์ ผู้เป็นราชทูตนี้ถาวรชิตชวาง ที่จะรับมาเจริญทาง
 พระราชไมตรีในเวลานั้นยังทำได้ ไม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระ
 ราชหฤทัย จะใครให้ราชทูตได้มาเจริญทางพระราชไมตรีโดยเร็ว จึง
 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้กวมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ เป็น
 ราชทูตใหม่ ให้รับมาเจริญทางพระราชไมตรี ท่านผู้ว่าการต่างประเทศ
 ได้แจ้งความยินดี แดงแจ้งความประสงค์ของคอเวอนแมนคัมเมริกัน
 ที่ได้ตั้งใจจะบำรุงรักษาทางพระราชไมตรีใน กรุงสยามให้เจริญถาวรยิ่งขึ้น

พูดกันอยู่ประมาณ ๓๐ นาที ท่านผู้ว่าการต่างประเทศก็รีบแฮดมิววด
โรดเขอร และผู้ที่มาจับต้องได้นำท่านราชทูตแด่พวกทูตทั้งปวง
บรรดาซึ่งจะไปหาท่านเปร์ดีเคนต์นั้น คุ้มครองไปจากขาตั้งคันไฮเซต ถึง
ที่โศกเสียดซึ่งเป็นที่อยู่ของท่านเปร์ดีเคนต์ ครั้นองจากรรถพร้อมกันแล้ว
เข้าไปในโศกเสียด เขาพาไปพักอยู่ในห้องกลาง เป็นห้องกลม ผนัง
เพดานตกแต่งกับเครื่องตกแต่งเป็นสีน้ำเงินทั้งสิ้น พวกทูตพักอยู่กับเรีย
แฮดมิววด โรดเขอร ในห้องนั้น แต่ท่านผู้ว่าการต่างประเทศก็กับผู้
นอกกัน เข้าไปในห้องแต่งข้างซ้ายห้องน้ำเงินนั้น ระยะเวลาประมาณ ๒๐
นาทีท่านดีเครตซ์ฮอฟเฟดเคอด้ จึงนำท่านเยเนอราล เซ็ดเคอ เฮ ธาเทอ
เปร์ดีเคนต์แห่งกรุงอเมริกันพร้อมกันออกนอกประตูข้างซ้าย เข้ามา
ในห้องน้ำเงินนี้มีเสนาบดีเคมเบินเค้(๑) ตามออกมาด้วยอีก ๔ นาย ก็คือ
ธอเนอ เรเบอต มิดเคอว โรเบ็ค คี. อิงคองนั อีเครตซ์ฮอฟฟอ (๒)
ธอเนอ เรเบอต มิดเคอว บิลเดียม ซีซันเคอเทอ ดีเครตซ์เวอ (๓) ธอเนอ
เรเบอต มิดเคอว เฮนรี่ เฮมเคอเดอ ดีเครตซ์ฮันเคอเรีย (๔) ธอเนอ เรเบอต
มิดเคอว เมนชามินฮาร์ดี บราวด์เคอ แฮคคอกเนเยเนอราล (๕) ท่านเปร์
ดีเคนต์ แดเคมเบินเค้ทั้งปวงนี้ ล้วนแล้วพร้อมกันใกล้ทางต้น เพระอเมร์กัน
ไม่มียูนีฟอรัมพองเวียน เมื่อท่านเปร์ดีเคนต์เคอเวอมาครงหน้าพวกทูต ๆ
คำนี้แล้วท่านรับคำนี้ ท่านผู้ว่าการต่างประเทศจึงนำให้ท่านเปร์ดีเคนต์
รู้จักกับท่านราชทูต แล้วท่านเปร์ดีเคนต์ก็กับท่านราชทูตจับมือกัน แล้ว
ท่านราชทูตด้บรีค้อท่านเปร์ดีเคนต์เป็นการแสดงพระราชาประสงค์ ใน

(๑) เสนาบดี (๒) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (๓) เสนาบดีกระทรวง
ทหารเรือ (๔) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย. (๕) เพ็ชรมอฮอรา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยปรารถนาที่จะให้ทางพระ
 ราชไมตรีทั้ง ๒ พระนครตั้งคบคิดกันยิ่งขึ้น แต่รักความซึ่งประเทศ
 อเมริกาได้ทำให้กรุงสยามมีเกียรติยศ ได้ตั้งเขเนวาด ยอน เซ้อตเคอ
 แมน เปนทูตตำแหน่งมีนัสเคอเวเดเตนค์เข้าไปประจำอยู่ในกรุงสยาม
 ก่อนชาติทั้งปวง แลพวกมิชชันนารีอเมริกันก็ได้ไปตั้งสอนวิชาต่าง ๆ
 ให้เปนการเจริญรุ่งเรืองต่อกรุงสยาม แลกรุงสยามได้มีเกียรติยศซึ่ง
 ได้รับเขเนวาดกรานต์ ผู้ซึ่งได้เข้าไปกรุงเทพ ฯ แต่ก่อนนั้น นับว่า
 ทางพระราชไมตรีกรุงอเมริกานับคบคิดกันกับกรุงสยามเปนอันมาก จึง
 ชักนำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยปรารถนาที่จะตั้ง
 ราชทูตของพระองค์ มาประจำสำหรับประเทศอเมริกัน จึงได้ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ท่านราชทูตคนออกมาของพระเจ้าพระคุณมี
 เกียรติยศเป็นราชทูต เพราะฉนั้นท่านราชทูตมีความยินดีตั้งใจที่จะรักษา
 ทางพระราชไมตรีให้สนิทยิ่งขึ้นไป ให้สมดังพระบรมราชประสงค์ของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกประการ ในทำนองนั้นท่านราชทูตได้แจ้ง
 นำพระราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปรารถนาเพื่อจะให้
 กรุงอเมริกามีความเจริญยิ่งขึ้นไป แลขอพบใจขอเวอนแมตคืออเมริกัน
 ในการที่ได้มีบรรดองนั้นด้วย คำสั่งรับท่านราชทูตได้ตั้งรับภาษาไทย
 แลด้วยพระราชดำรัสเกร็ดเคลือบซึ่งทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า ฯ มอบ
 อานาจแก่พระเจ้าอังซาเซอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ เป็นอัครราชทูต

วิเศษสำหรับกรุงอเมริกา อันรวมกันนั้นแต่ท่านเปเรอติเอนต์ พร้อมกับคำ
 สับซิ่งแปดเป็นภาษาอังกฤษ ท่านเปเรอติเอนต์มีพระราชดำริแต่คำ
 สับซิ่งไปสั่งให้ท่านผู้ว่าการต่างประเทศ แล้วท่านเปเรอติเอนต์สับซิ่งตอบ
 กล่าวถึงทางพระราชไมตรีกรุงสยามซึ่งได้ตั้งกันมาช้านาน แด่กรุง
 สยามได้มีความกรุณาไว้ของคนชาวอเมริกันซึ่งเข้าไปกรุงสยาม โดยที่ผู้ใด
 จึงทำให้เป็นที่ยินดีของชาวอเมริกันที่จะไว้ของชาวสยามในครั้งนั้น แด่
 คอ เวอน แมนคัสอเมริกัน มีความยินดีที่ได้รับของท่านราชทูตของสมเด็จพระ
 พระเจ้ากรุงสยาม อันมียศสูงเป็นพระบรมราชวงศ์ เป็นที่เห็นได้
 ว่าทางพระราชไมตรีกรุงสยามกับกรุงอเมริกานั้นตั้งกันยิ่งขึ้น ในที่สุด
 ท่านขอ ให้นำความยินดีแก่ความปรารถนาให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงพระเจริญอยู่ ๆ ขึ้นไป แด่ความนับถือเข้าไปกราบบังคมทูลพระ
 กรุณาด้วย ท่านเปเรอติเอนต์ได้สับซิ่งเป็นภาษาอังกฤษ แล้วได้ส่งคำสับซิ่ง
 ถวายแก่ท่านราชทูต แล้วท่านราชทูตนำให้ท่านเปเรอติเอนต์รู้จักพระองค์
 เจ้าได้อับบัตติคัย แด่นายเดนท์ หูมแพร ท่านเปเรอติเอนต์จับมือด้วย
 แล้ว หินไปจับมือกับมีดเคียวมีทงอัสตงยาม แล้วทักทายตามที่
 ได้รู้จักกันมาแต่ก่อน แล้วท่านเปเรอติเอนต์กับท่านราชทูตพูดกันครู่หนึ่ง
 ท่านเปเรอติเอนต์ทูลแก่ท่านราชทูตว่า คำฉันท์ไวศยเฮาดี จะมั่งजारประชุม
 หมออเมริกันทั้งปวง ถ้าท่านราชทูตกับพวกทศจรมาดก็จะมีความยินดี
 ท่านราชทูตรับแล้วถ้าท่านเปเรอติเอนต์ออกจากไวศยเฮาดีมาชวันรถ เรียบ
 แอคมีวอด โรคเซอร์ เดฟเคอแนคค์เมซันเฮนไรชัยปยศคคี้ ตามมาส่ง
 ถึงที่ไฮเตต

ท่านเยเนอราล เซอร์ เค. ฮา เจอ เปรดิเตนค์แห่งกรุงอเมริกัน
 อันรวมกันนั้น กิริยาชยาศัยเรียบร้อยมาก แต่เป็นคนไม่ใคร่
 พุดมาก รูปร่างสูงใหญ่งามดั่งตัวอายุ ๕๕ ปี เป็นเปรดิเตนค์มาตั้งแต่
 เปรดิเตนค์กาฬคฤกษ์ถึงองค์เบญจกรรมแล้ว เปรดิเตนค์ฮาเจอน
 เวตานันเป็นโหวตเปรดิเตนค์อยู่ จึงได้เลื่อนขึ้นเป็นเปรดิเตนค์ตามประเพณี
 ตั้งแคบฤกษ์ศักราช ๑๗๗๑ แต่ห้ามภรรยาไม่ ด้วยภรรยาถึงแก่กรรม
 เสียแต่ก่อน มีแต่บุตรชาย ๒ หญิง ๓

เทียวศุภัก

ครั้นชาพระพุทธรเจ้าทรงปลงกตัมมาจากโหวตเฮ้าส์ เป็ดของยูนิฟอรม์
 แล้ว ในวันนี้ไม่มีการอะไร เดฟเคอเนนค์เมธันนำรถม้าหีบขึ้น
 ของเขาเองมาไว้ที่ท่าราชทูตไปเที่ยวในสวนแอปเปิ้ล ซึ่งเรียกว่า โธด
 เคอส์โฮม ทางไกลจากที่แคบมีศอประมาณ ๓ ไมล์ เป็นที่ดำหีบ
 คนในเมืองวอชิงตันไม่ขี้นรถเที่ยวเล่น เพราะเป็นที่สบายมีต้นไม้มาก แด
 ทางศคชยมนจนลงตามเขาสูงๆ ทางขี้นรถนั้นจนถึง ๘ ไมล์ พันแผ่นดิน
 กว้าง ๕๐ เอเคซ มีโรงทหารก่อด้วยศิลายาว ๒๐๐ พัดชยูนนยชคเขาเป็น
 ที่ทหารที่ราพิการอยู่หลัง(หนึ่ง) โรงทหารนั้นมีมุชอกไปข้างละ ๖๐ พัด
 เป็นห้องกินเช้า มีต๋านที่หน้าโรงนั้น แดมีเดาเรบักชยู่ด้วย ต๋านควันคก
 แห่งเรือนนั้นมี โรงม้า หอคอยแสดงดวงลูกไม้ ต๋านควันคกมี โรงวิชา
 คนเจ็บโรคทั้งเป็นที่อยู่ของผู้รักษาจักร การ ต๋านใต้เป็นที่อยู่ของหมู่
 แพทย์ซึ่งรักษาคนป่วยไว้ แดต๋านควันคกเฉียงเห็นนม โรงสวดคฤกษ์ด้วย

คีตาแต่ที่อยู่คนรักชาวดอน แด่บ้านใต้ โกลดชอกโบมี โรงรักษาคณเจ็บไว้
 ทำขึ้นใหม่อีกหลังหนึ่งใหญ่กว่าเดิม ที่นใต้เบ็ดควาวแรกในปีกฤตศ
 คักรวช ๓๗๕๓ แต่มีคนอยู่ในเวลานั้นประมาณ ๗๐ คน ซึ่งใช้ราชการ
 เปนทหารรักษาดอนทำการ ไปตีศทั้งปวง บัดนี้คนที่เป็นที่อยู่ที่ทหารที่รา
 พิการตั้งมา ที่นเดิมเปนของ ฮ.ช. คช โคเรนเฮงโก้ว แล้วคชเวอนแมนต์
 ได้ซื้อโดยเงินที่รับได้เมื่อคราวรบเมืองแม่กสิโก ในปี ๓๗๕๗ นั้น แด
 ทงพวกทหารได้เรียวยให้เดือนละ ๗๒ เซนตด้วย ที่นมีที่อยู่ของท่าน
 เปรดีเตนค์ ในเวลาครั้งก่อน เปรดีเตนค์แก่กอน ๆ คือ เปรดีเตนค์ถึงคองน
 เปนคนได้ชอบช้อยที่ แต่ในตามทางขบวนมัทแห่งทงเปนคองคนไม่
 มากทบทเดียว แต่ที่แห่งหนึ่งเขาตีคองคนไม่เปนช้อยเด็กครั้ง แด่คชช
 ไปตรงยอคแคบคองที่ปลูกขาราชการกลางเมืองวชชงคันทเดียว ที่ให้
 เชมที่ที่อยู่ทหารนั้น มีอนด้าววัยทวะรถแห่งเยเนอวอดวันพอดคักคอกค
 ซึ่งเปนผู้รบเมืองแม่กสิโกชงครั้งนั้น เปนรูปหล่อด้วยทองเหลือง
 ด้วางชนเมื่อปี ๓๗๗๔ เปนเงิน ๓๗๐๐๐ เทเรียญ เมอรทไปถงทงเคชชนั้น
 เปนที่ค้วเมืองวชชงคันทเดียวเมือง อยู่ในที่นจนจนคักถัมมา โสเคด

การรับแขกที่บ้านเปรดีเตนค์

เวลาเข้ารับพระราชทานอาหารเย็นแล้ว ราชทูตทรวงเค็ของชองนง
 เกรธ แต่เคาน์ชือออตแตงเมธ่แยกเก็คทหารม้าหน้า แซ็คแคชเช
 แดงงสูงกับหมอนจันตเดแคงชองนงเกรธ บรรดาผู้ที่ได้รับพระราชทานควา
 เค็ของราชอิคิวิยามรณกักคิตตามควว เวลายามเค็ก็พร้อมกันไปไวต์เฮาธ

ทางที่ท่านเพรดีเคนต์ ได้เชิญไว้ เวีย แอคนิวาต โรดเชอร์ แดงอีวีนัง
 เสร็จมาพาไป เมื่อไปถึงวัดเจ้าท่าทางประตูใหญ่ที่คนเข้านั้น เข้านั้น
 แน่นนัก ผู้นำจึงนำไปทางหน้าต่างซึ่งมีบันไดไม้ ขึ้นไปทางไปรเวด เจ้า
 ไปในใจที่เจ้าแต่ไปเข้าประตูชั้นใน ประตูกลางมีคอกอยู่แต่เมื่อทอดไปถึง
 ผู้เฝ้าประตูจึงเปิดให้เข้าแก่พวกทุก ตรงที่ท่านเพรดีเคนต์ ที่เดียว
 เวदानนเพรดีเคนต์ แดงอีวีนัง เสร็จ ยืนรับจับมือกับพวก แพทย์อเมริกัน
 ทั้งปวงอยู่ มีหญิงสาวมาประชุมเป็นอันมาก เมื่อพวกทุกเข้า
 จับมือกับท่านเพรดีเคนต์ทุกคนแล้ว เวีย แอคนิวาต โรดเชอร์พาเจ้าไป
 ยืนหลังท่านเพรดีเคนต์ ในหมู่พวกซอพิคส์ เชียดแต่ทุกต่างประเทศ
 ทั้งปวงนั้น ได้รึกนำให้รู้จักกับคนราชการทั้งพวกทุกต่างประเทศ
 แถบครุภรรยาเป็นอันมาก เวदानนท่านเพรดีเคนต์ คักขยันจับมือกับพวก
 หมอทั้งปวง แถบครุภรรยาของหมอยุ้ย ว่ากันว่าหมอที่มาในวันลง
 ๒๐๐๐ คน แต่เห็นจะนับทั้งบุตรภรรยาของหมอยุ้ย แต่ดูไม่เป็น
 ระเบียบเลย เมียคักนัยคัยเขามา ที่แดงอีวีนัง เสร็จเรียบร้อย
 ก็มี ที่ด้อมเดื่อพรอกโกตก็มี มอนังโกตปรกคักก็มี ที่ดูได้แย้แก่
 ธรรมคักก็มี บุตรภรรยาที่พาเข้ามาที่ดูคนอุกเด็ก ๆ ก็ยอมให้เข้า
 ท่านเพรดีเคนต์ คักจับมือด้วยหมด พวกหมอนเข้าทางประตูซ้ายผ่านไป
 ออกประตูขวา ท่านเพรดีเคนต์ ยืนรับในท้องนาเงินที่วันราชทูตในเวลา
 เช้านั้น เวลาเมื่อพวกทุกไปยืนชยันนั้น พวกแมมเบอริวในอินเดียแต่
 กองเกร็ด แถบคนราชการทั้งบุตรภรรยาแต่ทุกต่างประเทศมารูจักกับ

พวกทูลด่ายามเป็นอันมาก ตักวิยาธัชยาक्षณินมนต์ไทย โดยแท้ยัง
 อยากรู้จักกับไทยทั้งนั้น จนรู้จักมากเหลือที่จะจำหน้าเสื่อได้
 เวลานั้นได้พบกับทูลถวายไฮ่แดนศตวัย ท่านผู้ใดเคยเป็นไปรม
 มินิคเตอร์(*)ในเวลาเมื่อพระเจ้ากตกชั้ว พระเจ้ากรุงสยามเสด็จเข้ามา
 กรุงเทพ ฯ นั้น เห็นคิดตราจุตสุวารวณเมืองกุฎสยามมาด้วย ได้มา
 พุดจากบิราชทศบอกรว่าพระชวชนโค จะรับสั่งของพระเศษพระคุณ
 ทุกอย่าง แลได้พุดจากกับแถมเงินบ้าง แลคนราชการอื่น ๆ บ้าง
 จนเวลา ๕ ทุ่ม เวช แดคมวิรด โจรเขยริตพาให้ดูในโศกเฮ่า
 ทกห้อง

เล่าถึงบ้านเปรตเคนต์

โศกเฮ่านี้เป็นที่อยู่สำหรับผู้ที่เป้นตำแหน่งเปรตเคนต์ อยู่ด้าน
 ตะวันตกของเมืองวชชิงคิน ห่างจากแคบตอดไมด์ครึ่ง ๓ ไมล์เรียกว่า
 เวชนเปรตเคนต์อย่างหนึ่ง โศกเฮ่าอย่างหนึ่ง แอชคอคคัพแมน
 รั้นรอมโศกเฮ่านี้ มีทแผ่นดิน ๕๐ เอเอกับ ๓ ในส่วน ๔ แห่งเอเอ
 ค้านเหนือเป้นค้านหนามประค เหล็กเป้นทางเข้าประคหนึ่ง ออกประคหนึ่ง
 หนาเวชนนมีถ่านหินเผาแล้วจนคนไม่ แลนาฟางนาชม ถ่าน
 ค้านใต้เป้นที่ไปรเวคหลังคกใหญ่หนึ่ง ถ่านหลังบ้านนี้เป็นที่มั่ว
 ในเวลาวันเสาร์ คกเปรตเคนต์นี้ก่อด้วยศิลาพาวยาว ๗๗ ฟุต
 กว้าง ๕๐ ฟุต สูง ๒ รั้นมีมุขค้านหน้า มีเฉลียงกอมค้านหลัง ถักมุข
 หนาเข้าไปเป้นห้องใหญ่ ค้านควันออกเป้นห้องรีเชปรั้นยาว ๕๐ ฟุต

(*) อรรถคมทศนบค

กว้าง ๔๐ ฟุต สูง ๒๒ ฟุต ตกแต่งอย่างงาม ในห้องนี้เปิดให้คนทั้งปวงเข้า
 ไปได้ ไม่ห้ามปรามทุกวันยกเว้นวันอาทิตย์ เวลาเปิดตั้งแต่ ๕ โมงเช้าจน
 ๓ โมงเย็น ห้องนอกริมห้ามมิให้คนไปเที่ยว ประตูด้านขวามือ
 เข้าไปในห้องเขียวเป็นทิวเข้ปรั้นเหมือนกัน ยาว ๕๐ ฟุต กว้าง ๓๐ ฟุต
 เครื่องประดับเป็นทองกำมั่งเขียว แล้วเข้าไปในห้องนำเงินเป็นห้องกลม
 โดยยาว ๕๐ ฟุต กว้าง ๓๐ ฟุต ประดับด้วยสีน้ำเงินแดงลายทองเงินงาม
 กว่าทุกห้อง ห้องนี้สำหรับเปรดีเคนต์แฉกรรยารับแขก ถัดห้องนี้ไปถึง
 ห้องแดงยาว ๓๐ ฟุต กว้าง ๒๐ ฟุต ตกแต่งอย่างงามมีของประดับต่าง ๆ
 มาก มีห้องเตียงใหญ่ยาว ๕๐ ฟุต กว้าง ๓๐ ฟุต มีโต๊ะคนเข้าเตียง
 ๓๑ คน มีเครื่องโต๊ะอันงามวิจิตรเป็นเครื่องอเมริกันราคา ๕๕,๐๐๐ เหรียญ
 นอกนั้นเป็นเตียงทางเควีไปคาตฟ้า แดห้องคนใช้ ครัว แด
 ห้องพักขอม ๆ มีตึกชั้นบนด้วย ที่เตียงคานห่านนั้นแขวนรูป
 ท่านที่ได้เป็นเปรดีเคนต์ทุก ๆ คน มาจนถึงเปรดีเคนต์ข้าเทศน์ พัน
 ชั้นบนทางบันไดชั้นใต้มีห้องพักอยู่ถัดห้องบันไดนั้น แล้วถึงชอฟฟิศ
 ของท่านเปรดีเคนต์ เป็นที่ประชุมแถมเน็ค เมื่อถึงเวลาประชุมท่าน
 เปรดีเคนต์นั่งหัวโต๊ะท่านแถมเน็คนั่งสองข้างเป็นอัครมุข ริมห้องนี้ถึงห้อง
 ไปรเวดดีเครตวีของเปรดีเคนต์ ถัดไปเป็นห้องเสมียนจัดการต่าง ๆ
 หน้าห้องนั้นออกมาเป็นห้องว่างใหญ่ ตรงกันข้ามกับห้องเสมียนนั้นเป็น
 ชอฟฟิศทำการชั่งห้องหนึ่ง แดมีห้องพักคิกกันอยู่ตรงกันห้องไปรเวด

ดีเครทซ์ แล้วถึงบันไดทางขึ้นข้างขวา มันโต้นั้นเป็นห้องนอนอยู่ ๓ ห้อง
 เวียงกันไป แล้วถึงที่พักทางขึ้น ถัดที่พักไปเป็นห้องนอนเปรดิเตนค์
 มีห้องแต่งตัวคู่กัน หน้าห้องนอนแต่ห้องแต่งตัวเปรดิเตนค์ออกไป
 เป็นห้องกลางที่นั่งเล่น ตรงข้ามกับห้องนอนท่านเปรดิเตนค์นั้นเป็นห้อง
 เปรดิเตนค์เหมือนกัน ห้องตรงข้ามกับห้องแต่งตัวนั้นเป็นห้องเมื่อ
 เปรดิเตนค์กาพักดึกซึ่งได้มาพักอยู่ที่นี่ ถัดห้องนี้มาถึงห้องใหญ่
 เป็นห้องนอนใหญ่ ที่วงกลมกลางชั้นบนเป็นห้องนอนใหญ่ ตกแต่ง
 งดงามคุ้มกัน ๆ มาก แลแขวนรูปภาพคนมีชื่อเสียงหลายคน
 ไว้ที่เสาด้านซ้ายมี ๓๗๗๒ ด้านเงิน ๓๓๗๗๗ เหรียญ เปรดิเตนค์
 ยอมอาคัมได้เป็นผู้อยู่ครั้งแรก แล้วซึ่งกฤษได้ทำอายุเฉลี่ยเมื่อปี ๑๗๘๔
 ภายห้องนี้วางขึ้นใหม่เงิน ๑๗๐๐๐๐ เหรียญ เมื่อพระเจ้า
 ได้ตัวแล้วเรียกแควมวาท โรดเชอร์ กษัตริย์พระเจ้าทั้งปวงกลับ
 โยเซต เมื่อถึงโยเซตแล้ว เรียกแควมวาท โรดเชอร์ได้กราบทูลแต่
 ท่านราชทูต ว่าตัวท่านแควมวาทนั้น ท่านเปรดิเตนค์ได้มีคำสั่งให้
 ไปรับพระเจ้าพระบุตรเจ้าทั้งปวงแทนท่านเปรดิเตนค์ ที่เมืองนวยอก บัดนี้
 ได้พระเจ้าพระบุตรเจ้ามากรุงวอชิงตัน ได้พบท่านเปรดิเตนค์แล้ว เป็น
 อันดีสนิทการของเรียกแควมวาทแต่ท่าน คือไปการรับของอันใด
 เจ้าพันกักรวมที่จะจัด แต่เดิฟเคอแนนค์เมชันนั้น จะเป็นผู้ชักนำไปดู
 การต่าง ๆ คือไป ท่านราชทูตได้ศอบรรจบใจเรียกแควมวาท โรดเชอร์
 ในการที่ได้รับของทั้งปวง แล้วก็กลับไป

โปรแกรมทำ

รุ่งขึ้นณวันพุธเดือน ๒ ขึ้น ๓๓ ค่ำ เวลาเช้าท่านราชทูตได้มีรับสั่งให้มิดเดอเรอมีท กงสุล ไปที่สเคตต์ที่ปากแม่น้ำ แสดงความประสงค์ต่อท่านผู้ว่าการต่างประเทศ ว่าท่านราชทูตมีความปรารถนาที่จะไปคำนับท่านผู้ว่าการต่างประเทศตามธรรมเนียม มิดเดอเรอมีทไปแจ้งกับมาแจ้งความว่าได้ ไปพบกับมิดเดอเรอมีท ๆ ได้รับบอกแก่ท่านผู้ว่าการต่างประเทศแล้ว ผู้ว่าการต่างประเทศจะนัดเวลาให้ ไปพบกับมิดเดอเรอมีท ได้รับบอกแก่ท่านผู้ว่าการต่างประเทศให้คืนนามบอกมิดเดอเรอมีท ว่าถ้าราชทูตมีความปรารถนาตั้งใดหรือขอร้องใด ก็ขอให้บอกไปที่ท่านสเคตต์หรือพ่อสเคตต์ผู้ว่าการต่างประเทศ จะรับเป็นธุระทุกอย่าง ขอให้ท่านราชทูตได้ ใจว่าการตั้งใดที่เป็นธุระของคอเวอนแมนต์สยามจะพูดปรึกษาหารือ ให้คอเวอนแมนต์อเมริกันเป็นธุระแล้ว ขอให้วางใจว่าคอเวอนแมนต์อเมริกันไม่มีความรังเกียจเลย จะช่วยจัดให้สำเร็จไปตามความปรารถนาทุกอย่าง แต่เวลานี้คอเวอนแมนต์อเมริกันมีการตั้งค้างอยู่หลายอย่าง บางทีถ้าราชทูตจะขอให้คอเวอนแมนต์พูดหรือจัดตั้งใด ถ้าไปถูกในระหว่างการเข้าแล้ว ท่านก็จำเป็นจะต้องผ่อนผันจัดการสำคัญ ๆ ให้เป็นลำดับหน้าหลังโดยควร บางทีการของราชทูตจะคงช้าไปบ้าง แต่ถ้าเป็นดังนี้แล้วขออย่าให้ท่านราชทูตสงสัยเลยว่าเป็นเพราะเหตุแก่ตั้งช้าหรือรังเกียจ เพราะจะจัดการตามลำดับที่ชอบ

ขรรณเท่านั้น ท่านราชทูตจึงให้ มิดเคอร์วรมิทไปคอยขอมใจกับมิดเคอร์
 เบราน์ที่แข็งแรงมา ครั้นเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่งท่านผู้ว่าการต่างประเทศ
 บอกรนาทางบัตติกเคเดโพน ว่าท่านผู้ว่าการต่างประเทศจะรับท่าน
 ราชทูตในเวลาบ่าย ๓ โมงเศษ ครั้นถึงเวลาท่านราชทูตจึงเสด็จไปที่
 ดเคดส์ คีปาคเมนกับมิดเคอร์วรมิท กงตั้ง ๓ หมอจันคเดอตำม ๓ ท่าน
 ผู้ว่าการต่างประเทศก็ขอกรับที่รับที่พร้อมเป็นทีสำหรับปรักรษาราชการ ได้
 พุดจากกันแต่คงทางพรราชไมตรี แดทงได้แจ้งความเรื่องสัญญาตรา
 ซึ่งคชเวอนแมนคัสยามจะขอเปิดยื่นแก่ไซ ขอเวลาที่จะมีโอกาสที่
 จะชี้แจงความซัดซ้องในเรื่องสัญญานี้ ท่านอีเคอร์วริชพร้อมดเคดส์นัดเวลา
 วันพรุ่งนี้ จะไปปรักรษาราชการสัญญาตรา แดทงราชทูตได้แจ้งความ
 ขอมใจคชเวอนแมนคัสยามที่ควรรับรองในครั้งนั้น แดทงทักด้วยกร
 ต่าง ๆ แดทงว่าท่านผู้ว่าการต่างประเทศนี้มา

กรียาซียาคัยท่านชอเนอเวเวเชอ มิดเคอร์เพริคเคอวิค คีฟริอง
 ไซ่เซ็น ผู้ว่าการต่างประเทศนี้ คุเป็นผู้อยู่ใหญ่มีดตีบัญญาแดเป็นคน
 มีชียาคัยเรียบร้อย ท่านเป็นชาววิตันตาได้เป็นอีเคอร์วริชพร้อมดเคดส์
 พร้อมกับท่านเปริคเคอคาเทอได้เป็นเปริคเคอ คูเป็นคนคัมมากดมคอร
 เป็นผู้อยู่ใหญ่ได้คนหนึ่ง

เมื่อตาท่านอีเคอร์วริชพร้อมดเคดส์ออกจากห้องนั้นแล้ว มิดเคอร์
 เบราน์ซึ่งพเคอคได้พาไปคุในดเคดส์คีปาคเมนคั้น ซึ่งเป็นคักห้องใหญ่
 รวม ๓ ออฟฟิศด้วยกัน คักคชอนได้เป็นดเคดส์คีปาคเมนคั้น ที่

ว่าการกรมท่า ตอนกลางแบ่งส่วนแนวตีปาดเมนต์ ที่ว่าการทหารเรือ
 ตอนเหนือแบ่งส่วนแนวตีปาดเมนต์ ที่ว่าการทหารบก รูปตัดใหญ่งาม
 คงจำ อยู่ด้านตะวันตกไม่ห่างกันกับวัดเสาชิงช้าที่อยู่ท่านเปรมดีเคนต์ แต่
 ส่วนใต้ ซึ่งเป็นที่ว่าการต่างประเทศนั้นจัดบ้านเห็นถมถึงได้ยาว ๕๖๗ ฟุต
 ด้านตะวันตกมาตะวันออก ๑๕๒ ฟุต สูงที่สุด ๑๒๘ ฟุต ยี่สิบบ้านที่อาศัย
 คือตาแผ่นดินใหญ่มาจากเมืองเวรียนเนีย หลังคาเป็นลวดลายงามมาก ตึก
 นี้เคื่องมือทำใหม่ ๑๗๗๓ แด่ท่าน โดแลวเดร์จาคเป็นที่ว่าการต่างประเทศ
 ในปี ๑๗๗๕ มีห้องรวมด้วยกัน ๑๕๐ ห้อง เงินเป็นจำนวน ๕๐๐๐๐๐
 เหรียญ มีทางเข้าใหญ่ ๕ ด้าน พบปีคือตาแผ่นดินใหญ่หนักแผ่นดินหนึ่งกว่า
 ๒๐ ตัน มีทางเข้าขอมดมชัก ๕ ทาง ตึกหนักยกไฟไหม้ โดแลวเดร์
 พนชั้นดงนนดำคึกญกว่าทุกชั้น ตกแต่งคึกวทุกชั้น นอกนั้นเป็นห้อง
 เสมียนท่าารต่าง ๆ ข้างในตึกนี้กลางเป็นถนนใหญ่กว้าง ๑๕ ฟุตตลอด
 ด้านตะวันตกมาตะวันออกทุกชั้นหมดฟุต ชั้นเคื่องมือคึกงชั้นบน
 ในพนชั้น ๒ นั้น ด้านใต้เป็นห้องตึกแต่งงามสำหรับท่านผู้ว่า
 การต่างประเทศแต่ท่านที่ ๒ แด่มีห้องดี ไปดมคึก ริเซ็ปชัน ๒ ห้อง
 ตกแต่งลวดลายของงามคึกแขวงรูปต่าง ๆ อย่างมีราคามาก ในห้อง
 ท่านผู้ว่าการต่างประเทศแอดแอดซิดแคนด์ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ แดร์ฟเคื่อง
 นั้นตกแต่งคล้ายคึกงกัน แด่มีห้องดี ไปดมคึก แชนด์รูม ห้องพักคึก
 ต่าง ๆ อยู่ด้านตะวันตก ตกแต่งงามมีรูปผู้ว่าราชการต่างประเทศทุกคน
 ตั้งแต่ปี ๑๗๖๕ มาแด่รูปอื่นที่ดำคึก ๆ คึก

พจน์ ๓ เป็นทอดมุดมีคู่เหล็ดกับคอง คู่กระจก มีของประหลาด
 ่าง ๆ มาก มีคันว้างที่จะยกเมืองอเมริกันเป็นเฮกวาสด้วย ทั้งได้
 เขียนหนังสือ ที่เขียนหนังสือยกเมืองอเมริกันเป็นเฮกวาสนั้น แด่ทั้ง
 ความของเยเนราลวอชิงตัน ซึ่งของเกรดีได้ชื่อในปี ๑๗๗๐ ทั้งหนังสือ
 ัญญาอังกฤษกับสวีเดน มีคราควงใหญ่แฉดวคตยหนังสือัญญา
 ในปีก่อน คฤศศักราช ๕๕๕ แด่ ๕๕๖ ปี แด่ของประหลาดอื่น ๆ อีก
 แด่ทั้งมีพระราชดำณในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวหลาย
 ฉบับ ท่านราชทูตได้ขอคัดมาด้วย ทั้งเป็นที่เก็บกฎหมายสำหรับ
 ประเทศยูในเคตส์เคน ทั้งหนังสือต่าง ๆ สำหรับแผ่นดินแฉดัญญา
 ชาติต่าง ๆ ทั้งปวง เครื่องบนแฉดวคตยทั้งปวงทำด้วยเหล็กทั้งอัน มี
 นาฬิกาไฟฟ้าทุกชั้นเคตส์ของกันหมด ฟันปู้คิตาขวอกับคำดัดบักัน
 ครันคูในเคตส์คิปาตเมนต์ทวงแฉดไว้ ท่านราชทูตได้เสด็จไปที่
 บ้านของท่านผู้ว่าการต่างประเทศ เพราะเมื่อท่านราชทูตไปหาท่านผู้ว่า
 การต่างประเทศที่ออฟฟิศท่านแฉดไว้ เดฟเคอรเนนต์เมรันมาทูลว่าขอเนอ
 เรเยอต มีสเร่ฟรังย้ายเรนกันทั้งบุตรสาวพร้อมกัน ให้มาเชิญเสด็จ
 ว่าถ้าเสด็จกลับจากเคตส์คิปาตเมนต์แฉดไว้ ขอเชิญเสด็จไปที่บ้านเพราะ
 ปราณจะใคร่พบคุณเคยกับท่านราชทูตไว้ ท่านราชทูตจึงได้เสด็จไป
 พบภรรยาท่านผู้ว่าการต่างประเทศกับบุตรสาวทั้ง ๕ คน กับภรรยาของ
 ท่านแม่เมืองนวยอกกับใครอีกคน ๑ ท่านราชทูตหาทรงรู้จักไม่ ได้

พูดจากันตามธรรมเนียม ชยประมาณครึ่งชั่วโมง ท่านผู้ว่าการต่าง
 ประเทศกลับมาถึงบ้าน มานั่งพูดจากันชยอีกด้วยการต่าง ๆ มีเรื่อง
 จับข้างเป็นต้นแต่อื่น ๆ ภายเรื่อง เมื่อท่านราชทูตจะตามา ท่านผู้ว่า
 การต่างประเทศ แลบุตรสาวพร้อมกันค้มเขี้ยวไชยมงคลแต่ท่าน
 ราชทูต เพราะวันนั้นเป็นวันตรงกับวันประสูติของท่านราชทูตโดยอุบาย
 คึกคัก ที่เขาทราบดีเพราะเดฟเคยแนบค้มเขี้ยวไว้กับราชทูต
 จึงบอกแก่เขา ท่านราชทูตชอบใจแล้วตกลงมาไฮเดอ

คัมภีร์เขี้ยวมฤตยูกับเทพเจ้าต่าง ๆ

ในเวลาที่ท่านราชทูตได้เข้าไปที่ตึกคดีกับคัมภีร์คัมภีร์ ข้าพระ
 พุทธเจ้าคาน ซิดเลอได้ ไปดูที่ไว้ฮาวูรของประหลาดแลของโบราณ เรียก
 ว่าชดแดนซ์ มีวเขี้ยวอยู่ในอินเลอส์ บอดัง เป็นที่แก้ให้คนตูกวัน
 ตั้งแต่ ๓ โมงเช้าจน ๓ โมงเย็น ยกแต่วันอาทิตย์ โรงนี้ตั้งชยที่มุม
 ด้านตะวันตกเฉียงเหนือ แห่งถนน ฟ. เดมถนนที่ ๓๗ คือกั้น ตรงแนวคัมภีร์
 เมนต์ ที่ว่าการทหารเรือข้าม แต่เดิมได้ตั้งร่างสำหรับจะทำเป็นไฮเดอ
 ภายหลังคชเวอนเมนต์ ไค ซิดจะทำเป็นออฟฟิศราชการ พันธ์ที่ ๓
 เป็นที่นายทหารผู้มีบัญชาการอินนิเยน แต่มีห้องที่สำหรับคชคหยาเหตุ
 การรวมทั้งปวง ซึ่งเป็นที่เก็บไว้ไปค่าง ๆ ในการรวมเขี้ยวเป็นเล่มไว้
 แดค่านไคห้องที่ ๓๑ เป็นที่เก็บหนังสือค่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในออฟฟิศของ
 แอคยูแดนค้เขี้ยว พันธ์ที่ ๕ คำนคณออกแปลที่ออฟฟิศของผู้
 ว่าความทหาร แดค่านไคเป็นออฟฟิศในการฮาวูร มีวเขี้ยวในชยรวม

กับยอพีพีสัน เป็นห้องใหญ่ ๒ ห้องมีของประหลาดต่าง ๆ มาก มีธง
 ครึ่งวงบนระอังกฤชแดงอังกฤชได้ไว้ แต่ธงของในกรวมแต่ก่อน
 แด่มียูนีฟอรั่มทหารอเมริกันแต่เวลาโน้น บินเก่า ๆ ที่ทหารอเมริกัน
 ไล่แต่ก่อน แด่มียูเรเนียนเดโครงทำโรมัน แด่มียอชุกอูกแตกแด่มิ
 มินใหญ่ของโมวาน เป็ชุกอูกแตกที่เก็บได้ในที่รบ กูชุกมินแเด
 อูกมินใหญ่หนักถึง ๓๐๐ ปอนด์ กว้างสูญกต่างถึง ๒๐ ฟุตเคเมคเคช
 แดหนัก ๓๐๐๐ ปอนด์ มีขารนำทหารต่าง ๆ บินใหญ่ต่าง ๆ ทั้งบิน
 ดำหรับหลังอยู่รังไร้ในประเทศชียิปต์ แด่เครื่องคววอูกแตก แด
 เครื่องไฟดำหรับรบต่าง ๆ ชักหลังหนึ่งไว้ บินเล็กต่าง ๆ ทุกอย่าง
 คึงแคบเก่า ๆ แดมี ๓๐๒๐ มาจนที่เรื่อกวนัน ทั้งเครื่องเกวาระแ
 ชาวูรต่าง ๆ เป็นอันมาก

ในเวลาเช้าพระพุทเจ้าเคาน ซัดเดอเค้ ฆนรตไปอยู่ที่ข้างคันทันเฮ้อัดแ
 นารัตเนอชมิคชวรัที่ฝั่งศัพทหารเป็นที่ขมรตที่ขื่อเจอน ทางไปคังขำ
 แม่น้ำปาโตมิกโดยศัพทานไม่เปนของทำใหม่ รถมักุขำเขาเก็บเงิน
 ทั้งไปมารวม ๕ เซนต์ ทางไปเปนถนนทำใหม่ไม่สู้เรียบร้อยนัก
 ยังเปนดินเลทลุ่มบ่อมาก เมื่อไปถึงแล้วได้ขมรตที่ขื่อโดยขม แด
 แวระตุที่ข้างคันทันเฮ้อัดคัวย ที่นคังเค้ ๓๑๒๒ มาเป็นที่ของบุครบุญจรวม
 ของเยเนวาดชชวอชริงคันทัน ภายหลังเปนของเยเนวาดโรเบคชิต
 จนคัง ๓๑๒๓ คังชยั้งข้าง(ฝั่ง)เวอชเนยแห่งแม่น้ำปาโตมิก ชยั้งเงิน
 เขาสูงคกแม่น้ำ ๒๐๐ ฟุต ที่นไกลจากเคบคชอถประมาณ ๔ ไมล์ ไก้อ

กัมเมืองยชเสาน์ประมาณไมล์ ๓ พัดกันนครอนกลางยาวประมาณ ๖๐ พัด
 แลมีมุขออกไป ๒ ข้าง ๆ ละ ๔๐ พัด รวมยาว ๑๔๐ พัด มีเจดีย์ค้ำ
 หน้า ๖๐ พัด กว้าง ๒๕ พัด คชนกตางมีเด้า ๘ เด้า เจ้านั่ง ๒๖ พัด
 กว้างอยู่ใต้เมคเคอร์ ๕ พัด ตกนกดชอย่างวัดทโกตเมืองเนปอดใน
 ซีกาด้านใต้ มีถรณ์แต่คตพ้อออกไป ด้านหลังมีครัวที่อยู่คนใช้แต่โรงมา
 ตกหน้าคชเวอนแมนติ ได้ชื่อแต่ปี ๑๘๖๔ จักเป็น โรงรักษาทหารซึ่งบว
 ใช้ในการรบ แลตั้งมีศพัททหารซึ่งตายในทรบ ในที่แผ่นดินสำหรับฝัง
 ศพนัน มีศพัททหารซึ่งตายในคราวรบกับเม็กซิโกที่เวอชเนียงกว่า ๓๖๐๐๐
 ศพ แลศพัททหารที่ตั้งแก่กรรมในโรงรักษาไซ นมช้อแต่ตำแหน่งยศ
 จารึกในศิลาบักไวเป็นชั้นมาก แลศพัททหารซึ่งไม่มชช ซึ่งตายในทรบ
 เก็บมาฝังไว อีกมาก มีเด้าศิลาตั้งประมาณคืบหนึ่ง บักเล่มชอกันเป็น
 ระยะเวลาอันสั้น ครั้นเวลาเย็นก็กลับมาได้เขต

ครั้นเวลาทุ่ม ๑ ข้าพระพุทธเจ้า กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ ๑ พระองค์
 เจ้าโสมมบัณทิศย์ ๑ นายเด่นที่หุ้มแพร ๑ พร้อมด้วยแดงตัวฉิ่งแดง
 ไปที่บ้านเดฟเคอร์เนนค้เมชันตามที่เขาได้เชิญไว้ เมื่อไปถึงแล้วได้
 พบกับท่านอีเครคร์ชอฟเนวี ๑ มิดเคอร์ชอน เดวีชอน เคออีเครคร์
 ชอฟงค์ ๑ กับชอฟพิค้เชอททาวเวืออีก ๕ คน เป็นการเรียงถวาย
 ในวันประสูติของท่านราชบุตร รวมคินเนช ๑๐ คนด้วยกัน ได้หุคกัน
 ด้วยการทำ ๆ ครั้งคินเนชแล้วหุคกันอยู่ครู่ ๑ ฑาออกจากบ้านเดฟเคอร์

แนงค์เมซัน ไปเวยประชุมกรแฮคโฮมที่บ้านมิดเคอร์เฮด ตามซึ่ง
 ภรรยาเขาได้เชิญไว้ คนนั้นก็มิได้ รู้จักกันแต่ก่อน เปนแต่เวลาวัน
 มิดเคอร์เฮดมาเฝ้าทูตเด็คซ์ที่โฮเคด ว่าภรรยาได้ รู้จักกับเจ้านาย
 ไทย ๒ องค์ ที่เมืองสิงคโปร์ มาชื่อนวอนซอให้ ไปให้ ได้ จึงได้เวยไป
 ได้พบกับคนราชการแต่ทุกต่างประเทศเปนอันมาก ผู้คนทั้งปวงคูนิยม
 ยินดีต่อไทย โดยความนับถือไทยจริง ๆ น่ารักเป็นที่สุด ที่เปนนอง
 ก็เพราะละครพระมารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปกเกล้า ๆ แต่ได้
 ทรงพระมหากรุณาให้ รมิของชาวอเมริกัน ทว่านพิชผลได้ ไม่เสียเปล่า
 เปนประโยชน์ โดยแท้ พมญูได้ก็พูดแก่สุวรรณในพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว แต่ตัวเป็นพนักงานารอินโตหรืออินคินทางโค ก็รักชวน
 ให้ ไปดูในพนักงานารของตน ๆ โดยมาก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่
 ประชุมที่บ้านมิดเคอร์เฮดจนเวลา ๕ ทุ่มเศษกลับมาโฮเคด เวลาวัน
 เวียแอดมิวราโตเคอร์ ซึ่งกาศเชิญมาให้เปนนอเนอร์วีเมมเบอร์ ใน
 เมโครไปเดียนคตัม ซึ่งท่านได้เปนมิดเคอร์คอยู่ณันมีกำหนด ๓๐ วัน

การหารือเรื่องเปลี่ยนแปลงสัญญาสุรา

รุ่งขึ้นณวันพฤหัสบดีเดือน ๖ รัช ๓๔ ค่ำ เวลาเช้า ๕ โมงเศษ
 ท่านราชทูต ๑ ดีเครคร์ดำม ๑ แอดแคเซอังกฤษ ๑ กงสุต ๑ หมอ
 จันคเด ๑ ได้พร้อมกันไปที่ว่าการต่างประเทศ เพื่จะจะได้ปรึกษาการที่จะ
 รอลแก้ไขทำสัญญาสุรา ตามที่ท่านผู้ว่าการต่างประเทศได้แน็คไว้ เมื่อ

บนหลังคา คึกคักด้วยอิฐแต่ความมุมแต่ที่ดำคิฏต่าง ๆ ก่อด้วยศิลา
 ชั้นเงินค่าทำเดรัฯเป็นเงิน ๓๔๐๔๒๐ เหรียญ มีทางเข้ากลางแต่ที่มุม ๒ ข้าง
 ด้วย ตรงบันไดกลางเข้าไประดับไฟสำหรับขึ้นไปทิวเขียมนั้น แด
 มีทางขึ้นย้อมที่ปลายมุม ๒ ข้างด้วย ในพื้นชั้นที่ ๓ ทางเข้ากลางไปถึง
 ทางเค็ดลอดคข้างหลังคามยาว ห้องถัดทางเข้าไปข้างขวาแถวหน้าคาน
 เหนือที่ ๓ เป็นห้องพักประคับด้วยศิลาต่าง ๆ แดไม่ต่าง ๆ งามดี ถัด
 ไปเป็นห้องนายคอมมิชชันเนอชอพอวาควิตเศอศกเค่งอดวคตยงาม ถัด
 ห้องยาวตลอดคานกว้างของคานนี้ คัดเป็นห้องหนังสือมีตู้มคต่าง ๆ
 ในเรื่องการไร่นาคันไม้ต่าง ๆ กว่า ๕๐๐๐ เถ่ม เป็นตำรวอเนริกันเสอาคิ
 ยุโรปต่าง ๆ แดเป็นที่เก็บหนังสือราชการในกรมพาคด้วย คนที่ฝึกใใใน
 การเรือกลส่วนไร่นาจะเข้าไปอ่านไปคได้ แต่ไม่ยอมให้เขาถ่มคชอจาก
 ห้องนั้น ในห้องนี้เป็นที่ประชุมปรึกษาการทำงานกับวงเวียนส่วนไร่นาคด้วย
 เมื่อข้าพหุจรเจ้าเข้าไปในคนี้ถึงประชุมพูดถึงพรวณไม้ต่าง ๆ ใน
 เมืองแคนาคา มีคนประชุมอยู่ประมาณ ๒๐ คน ข้าพหุจรเจ้าทั้งปวง
 คุยคุ้ย ๓ ก็ไปคห้องอื่นคไป ถัดคห้องนี้ไปคห้องเล็กแถวหลังคได้
 ตรงอพอพิคทำนคอมมิชชันเนอชำนนั้น เป็นห้องเส่มียน ๒ ห้องคคกันทั้ง
 มุขควันชอกอีก ๒ ห้องรวมห้องเส่มียนคานคได้ ๔ ห้อง ที่ปลายมุขคาน
 ควันชอกแบ่งเป็นห้อง ๆ หาเป็นห้องใหญ่ไม้ ห้องข้างเส่มโคเป็นห้อง
 เค็วชยา แดวิชายคชยาต่าง ๆ แดคครวจพรวณไม้ ที่เป็นยาคด้วย

ที่กลางมูฮันนั้นเป็นห้องเด็กมีตราสูงใหญ่สำหรับวางยาต่าง ๆ ห้องข้างแฉ่ม
 เหมือนเป็นห้องเก็บเครื่องยาต่าง ๆ ที่ห้องเด็กคึกคักมูฮันนั้นเป็นห้องเก็บของ
 ห้องแถวหน้าค้ำเห็นอ้อมแจ่มค้ำวันออกม้อก ๒ ห้อง เป็นห้องเส้มน้ำทำกร
 อ้อก แถววันไปคู้ทพษัน ๒ ม้านโคชนกลางแดดที่ตายมูฮ ๒ ข้าง ห้อง
 กลางแบดเป็นห้องใหญ่คดอด ที่กลางห้องตั้งโต๊ะปด้วยกระดานแผ่นเดียว
 ยาว ๓๒ พัดกว้าง ๖ พัดก้น ๔ นิ้วซังกูษ เป็นกระดานไม้แดงมาจาก
 ดเคศอพอคาคีพอเนย ห้องใหญ่มีโดยยาว ๓๐๒ พัดกว้าง ๕๒ พัดสูง ๒๗
 พัด ตั้งคู้เก็บสิ่งของแต่ห้องต่าง ๆ เต็มไปทั้งห้อง มีพรรณไม้แต่คอกไม้
 แห่งประคัมเป็นตราอเมริกันอยู่กลางห้อง แด่มูฮปดอไม้คูกไม้แต่คัว
 ของเตียงต่าง ๆ ประคัมห้องคองคองค้ำขังก มีวเรี่ยมมันเป็นที่แนะ
 การเรือกส่วนไรนาในอเมริกาแต่กรเควของจักร ในกรเรือกส่วนไรนา แด
 ให้อูของที่เป็นไปค้วยชากค้ำต่าง ๆ แดทั้งคัวคัวคอง เมอง นก แดคัว
 ค้าง ๆ ที่ให้อูคนให้อู โทษแก่กรเรือกส่วนไรนา มีของต่าง ๆ เหมือนกับ
 อูกไม้แต่คู้ต่าง ๆ ที่เป็นของแก่เมอชค้ำนั้น เรามันทำแบรูปค้ำค้ำ
 เหมือนกับของคัจจริง ๆ แดทั้งเครของม้อค้ำนาต่าง ๆ พร้อมคู้เก็บของ
 พรรณไม้แธของค้าง ๆ รวม ๒๒ คู้ เป็นคู้ใหญ่ ๆ ทั้งคั้น พินชัน ๓ เบน
 ที่เส้มน้ำทำกรอ้อกชัน ๓ คนท่างารเส้มน้ำนอกว่า ๖๐ คนทุกวัน

แเดวไปคู้เรือนกรจกสำหรับปดูกค้ำไม้ต่าง ๆ อยู่ค้ำค้ำวันคด
 แห่งค้ำค้ำใหญ่ ได้เริ่มทำในปี ๑๗๖๗ วัตถุประสงค์โดยยาว ๓๒๐ พัดกว้าง ๓๐ พัด
 มีมูฮค้ำค้ำหลังข้นคอกไปอ้อก ๓๕๐ พัด คชนกคองนั้นเป็นกรโจมยาว

๖๐ ฟุตกว้าง ๓๒ ฟุต สูงสำหรับปลูกไม้สูงใหญ่ก็ขึ้นคล้ายกันตาม
 เป็นคัน คันนั้นไป ๒ ข้างกันเป็นห้อง ๕ เหลี่ยม ๓๐ ฟุต สูง ๒๕ ฟุต
 เป็นห้อง ๆ ไป ๒ ข้างสำหรับปลูกต้นไม้ต่าง ๆ ที่ปลูกที่แจ้งไม่ของงามได้
 นั้น มุขหลังมีที่วางปลูกต้นไม้ยาว ๓๐๐ ฟุต สำหรับไม้เลื้อย
 เต็ม ๆ กว้าง ๒๕ ฟุตสูง ๑๗ ฟุต มีที่นั่ง ที่เป้นเครื่องยาด้วย ที่นั่งมี
 ปลูกต้นไม้ต่าง ๆ หลายอย่างประมาณทั้งชาวค้าขายใน ๓๐๐ อย่าง ใน
 ห้องในเรือนกระจกมีชายเรือนจัด ด้วยมีท่อเหล็กใหญ่ ๕ นิ้วโตเมค
 เครื่องพาดทอดไปทุกแห่งยาวถึง ๕๐๐ ฟุต มีดัดมีชายเรือนเครื่อง
 มีบอกถนัดถิม ๒ บ่อ เรือนกระจกมีฉากต่างจนถึงเชิงผนังเป็นศิลา
 ฝาแต่หลังคาเป็นกระจกยัดด้วยไม้แต่เหล็ก หลังคาเป็นกระจม ตอน
 กลางแตรมีห้องข้าง ทำเดีร์เงิน ๒๕๐๐๐ เหรียญ แล้วเขาพา
 ไปดู โรงเก็บของเครื่องตั้งเขกต์หีบเส้นศ ซึ่งเขาจัดประดับประดาไว้
 ที่กลางเป็นซุ้มใหญ่ มีเด้าแก้วกระจกพรรณข้าวถั่วต่าง ๆ แปก
 กันทุกเด้าซุ้มหลังคาก็ประดับประดาคด้วยพรรณไม้ต่าง ๆ งดงาม
 มีทั้งรูปสัตว์ต่าง ๆ ทำด้วยฟางข้าวแต่คันตไม้ต่าง ๆ ที่มีซอกแก้ว
 รูปต่าง ๆ กรวดพรรณข้าวข้าว ข้าวโรสน์ ข้าวธำดี แดงต่างาคูทั้งปวง
 ตั้งเรียงประดับไว้ดูงามดี มีทั้งแร่เหล็กก้อนใหญ่แตรของประหลาด
 ต่าง ๆ เป็นอันมาก ทั้งด้วยอย่างศิลาต่าง ๆ บรรดาที่มีในอเมริกา
 ทั้งสิ้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงก็อยู่ประมาณ ๒ ชั่วโมง จึงลา
 ท่านผู้ว่าราชการภรณนาออกจากคิป่าตเมนก็ขอพักครีกัดเซต ไปเที่ยว

ตั้งกีดกันที่ได้เชิญไปกินเนอแควรีเข้ป็นสามธรรมเนียม แต่ไม่
 เข้ยมคอบทุกต่าง ๆ ที่ได้มาเข้ยมไฉน แต่ถัดมาโฮเคด เวลาค่ำ
 รับประทานอาหารแล้ว ได้ไปลุดระคอนชื้อนาชัตแนดเทียเอเคอร์
 เพราะระคอนในเมืองวอชิงตันมีอยู่ ๒ โรงเท่านั้น ไม่ได้เดินทุกวัน
 เดินแต่เวลากลางคืน การเดินแต่โรงไม้ดีเหมือนในเมืองอังกฤษเลย

ไปคหังศพลแกลบ้านเขเนรวลอวชิงตัน

รุ่งขึ้นวันศุกร์เดือน ๖ ขุน ๕๕ ค่ำ เวลาเช้า ๔ โมงเศษ ข้าพระ
 พุทธเจ้าทรงปวงกรมเสด็จพร้อมเสด็จ ๕ ขุนรถไปท่นเวยาคตามทถานผู้ว่าการ
 ต่างประเทศได้เชิญไฉน เมื่อเข้าไปในประตูเวยาค มีทหารแต่ง
 เคมียส์ถับนชนรับประมาณ ๖๐ คน มีขลุ่ยแกลดของพร้อม คำนับเมื่อ
 รถผ่านเข้าไป ครั้นรถไปจอดทถาน ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงกรมไปเวย
 กอไฟจักรท่าย ชื่อเค็งแปดซ์เป็นเวยของคชเวอนแมนคส์กิงช้างเส้า
 กลางรองอเมริกันเส้าท่าย เวลาเมื่อถึงเวยนั้นทถานผู้ว่าการต่างประเทศ
 ยังหาไฉนมาไม่ แต่กลับคืนมายเวยแต่งเคมียส์มาคชยรับขลุ่ยที่ทางขุน
 จับมือกันแล้วขุนไปบนตาคพาเวีย มีหญิงชายคนในราชการแกลดทงพอก
 ทุกต่างประเทศแกลบครภรรยา บรรดาที่ได้รับเชิญนั้นมาพร้อมกัน ครั้น
 ฆออยู่ครู่ ๓ ทานมีเสดอร์ฟรังไฮเซน ผู้ว่าการต่างประเทศก็มีบุตรต่าง
 ทั้ง ๒ แกลบุตรเขยผู้เป็นที่ ๒ ของท่านมาลงในเวยนั้น ครั้นเวลาเช้า
 ๕ โมงเวยออกจากทถาน ทถานนำเวยาคคนยังบ้นใหญ่สุดสุดเวลาเวยออก
 ๒๐ นาที เวยออกเค็งตรงไปตามแม่น้ำปาโตมิก พวกเวยออพริเนค

จากท่านเยเนราลวอชชิงตัน มอนเม็คข้างซ้ายเป็นที่ระลึกแห่งชนชอคดี
 โคนี วอชชิงตันซึ่งเป็นผู้รวบรวมฎีกาที่เม็กซิโกมาแต่ถึงแก่กรรม
 ในปี ๑๗๖๒ ครั้นคฤหาสน์นี้เสร็จแล้ว เขาพาเคิร์กแยกไปทางข้างซ้าย
 กู๊นิน ไปหนอยหนึ่งถึงที่ฝังศพของท่านเยเนราลวอชชิงตันแก่ก่อน
 แล้วจึงได้ย้ายมาฝังที่นี่ แล้วเคิร์กก็ไปตั้งเรือนที่อยู่ของท่านเยเนร
 าลวอชชิงตัน เรือนนั้นหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเรือน
 ผ่ากระดานยาว ๑๖ ฟุต สูง ๒ ชั้น เรือนนั้นคนมักกล่าวกันว่าโดยดอเรนซ์
 ซึ่งเป็นที่เป็นที่เดียวกับท่านเยเนราลวอชชิงตัน แต่เคิร์กออกไปอีก ๒ ข้างนั้น
 ท่านเยเนราลวอชชิงตันได้สร้างเอง แต่ทว่าเม็กซิโกนั้นให้ข้อ
 คาม แดคมิวัลเวอนอน ทหารเวอองกฤษซึ่งได้บังคับดอเรนซ์วอชชิงตันมา
 แดกก่อนนั้น

มีพวกที่เรียกว่า.....

โดยตั้งในปี ๑๗๕๖ ได้ซื้อที่ดินบริเวณนี้แต่ที่แผ่นดินประมาณ ๖ เอเคซ
 แล้วรักษาไว้เป็นของแก่โบราณตามเดิม ไม่ได้ซ่อมแซมอะไรแต่มีคน
 รักษาตามธรรมดา

ในเรือนนั้นตกแต่งประดับประดา คังดั่งของต่างๆ ซึ่งเป็นของแต่
 ครั้งท่านเยเนราลวอชชิงตันใช้หลายอย่าง เป็นคันทันในพื้นชั้นที่ ๑ นั้น
 มีคันทันยี่สิบเก้า ก่อตั้งด้วยมีชาย่างพร้อมกันหนึ่ง มีบันไดกระบอก ๑
 แดเคิร์กซึ่งประดับเต็นท์ในการรบหลายอย่าง แดของต่างๆ ที่เป็นของท่าน

เยเนราลวอซซิงตันที่ก่อหวูดหลายอย่าง แลรูปเขียนแต่ครั้งท่านเยเนราล
หลายรูป ทั้งรูปประแจข้อมฝังรังเกิดซึ่งทำตายใหม่ ๓๒๗๗ นันด้วย แล
สิ่งของอื่น ๆ อีกหลายอย่าง

บนพื้นชั้นสองมีห้องเด็กซึ่งท่านเยเนราลวอซซิงตันได้ ถึงอดีตผู้กรรม
ในท้องถิ่น เมื่อวันที่ ๓๔ ค.เชมเบอริบคฤกษกิจวรา ๓๒๗๗ ตรงกับวัน
อังคารเดือนธันวาคม ๖ ความบุญเอกศักดิ์วรา ๓๒๘๓ ห้องนอนที่ผู้
คามได้แห่งเรือนนี้ มีเตียงนอนเครื่องเรือนต่าง ๆ ตั้งแต่ในครั้งนั้น
หลายอย่าง แลห้องต่าง ๆ อีกหลายห้อง ซึ่งนับเป็นหอขอยศวิงได้ โดด
งามดี เพราะเป็นวิงแม่นำ

ข้างขวาแห่งเรือนนี้ มีเรือนนางคนใช้อยู่ มีห้องสำหรับทอผ้า
แถบผ้าฝ้าย ถัดไปเป็นส่วนคนไม้ มีห้องเรือนแถวปลูกต้นไม้ แต่ครั้ง
ท่านเยเนราลอยู่ด้วย มีคันทักปลูกไม้ดอกต่าง ๆ สำหรับขายแก่ผู้
มาเที่ยว ข้างซ้ายแห่งเรือนใหญ่นี้เป็นครัวไฟแลห้องนายคนใช้ ตก
ดุนบุหรืแลที่ซีกเสื้อผ้า มีเรือนคนใช้ ที่ซำรุกแลโรงมาเกาศึกขอยุ่ใกล้กัน
ต้นไม้ต่าง ๆ ที่ท่านเยเนราลวอซซิงตันได้ปลูกก็ยังเป็นอยู่หลายต้น

ช่องที่ห้องท่านเยเนราลถึงแก่อดีตผู้กรรมนั้น ภรรยาของท่าน
ได้ บัดเสียเมื่อท่านถึงอดีตผู้กรรมแล้ว แลภรรยาของท่านได้ซำรุกขอยุ่
ในท้องถิ่นนั้นจนตลอดเวลาถึงแก่กรรม ห้องเด็กนั้นก็มีท่อน
ที่ภรรยาท่านเยเนราลถึงแก่กรรม แลเครื่องเรือนทุกอย่าง ที่หน้าบ้าน

เปนตำนานใหญ่ใหญ่คาดลงไปตามเนินเขา มีเจ้ารองขลุ่ยข้างขวาเวียงนั้น
 ชักธงขมเมรักันไว้ครึ่งเดา ครั้นพาให้เที่ยวดูทั่วแล้วเราพามาที่ห้องกลาง
 ในเวียงท่านเยเนราลวอชซึ่งคันทัน ได้ให้เขียนชื่อในสมุด แล้วมานั่งที่
 เถียงหน้าเวียง บุตรสาวท่านผู้ว่าราชการต่างประเทศจึงขอให้ท่าน
 ราชทูตกับเคาน์ซิดเดอถ่ายพระรูปที่นั่นด้วยกันรูป ๓ แล้วถ่ายกรุปใหญ่
 พร้อมด้วยบุตรสาวท่านผู้ว่าราชการต่างประเทศทั้ง ๒ กับทั้งท่านเคมเบินค
 ดีเนเคอแลคองเกรดี กับทูตแฉ่พวกทูตต่างประเทศแฉ่บุตรภรรยาของ
 ท่านเหล่านั้นอีกรูป ๓ ซึ่งรูปของท่านผู้ว่าราชการต่างประเทศจัดไปด้วย
 พวกทูตสยามได้ถ่ายในกรุปนี้ แฉ่ราชทูต ๓ เคาน์ซิดเดอ ๓ กงสุล
 สยาม ๓ หมอจีนตเต ๓ แฉ่ถ่ายแฉ่ที่กับมิดเดอเว็กกัน กอ้มอง
 มาเร็วเสียดกันหาได้ถ่ายด้วยไม ครั้นถ่ายรูปแล้วพร้อมกันถ่อมมาที่ท่า
 ลงเรือ โปค กอ้มองที่เรือเคดแบ่ตซ์ พอถึงเรือท่านผู้ว่าราชการประเทศ
 มายืนคอยรับอยู่ที่ทางขึ้น พยชาพระพุทธรเจ้าทองสองชั้นมาบนเรือ ท่านก็
 ค้อนหน้าค้อนหลังเราไว้ในห้องเคมเบินด่อนใหญ่ซึ่งจัดไว้เปนที่เตียง ท่าน
 จักคักกับเราแฉ่วันดูเราเสียดพระพุทธรเจ้า แฉ่ไปเสียดผู้หญิงกลุ่มไป
 คุกุเรียท่านนำรักจริง ๆ รับรองแข็งแรงไม่ได้ ถัดด้วยเลย ครั้นคนมารับ
 พระราชทานกลางวันในห้องเคมเบิน แล้วท่านผู้ว่าราชการประเทศท่านไป
 แฉ่รับพระราชทานเสียดในห้องดุมบุหรี เพราะในห้องใหญ่กลุ่มกัน
 นึก เวลาที่รับพระราชทานนั้นมีคนมากมั่งแฉ่แฉ่เป็นคำนับหลายคน ครั้น
 รับพระราชทานกันหมดแล้วถอนด่มช้อออกเรือจากที่นั่น แฉ่กันถ่อมขึ้นมาตาม

ถ้าแม่น้ำ ในเรือนนมแคบจนคาดพาดหิ้งไม้เพลงต่าง ๆ มาตาม
ทาง พวกที่ไปทงหญิงชายจับคู่กันเดินว่าหลายนี่ แค่วอกข้าพระพุทธเจ้า
ทงปวงมีแค่นายเดินหุ้มเดียวออกเดิน เวื่อเคี้ยวหน้าเมืองฮาเด็กแรน
เคียว รนมา

ตำนานข้อมเมืองฮาเด็กแรนเคียว

เมืองฮาเด็กแรนเคียว นี้ เดิมเรียกว่าแมดเซเว็ด อยู่ในสเคดส์ฮอฟ
เวอชเนย อยู่ทางฝั่งขวาแห่งแม่น้ำปาทอนิก้านใต้ โถงจากเมืองวอ
ซิงคิน ๖-๗ ไมล์ มีทางเรือรถไฟรถม้าไปถึงทงนมขอย ๆ ทุกวัน เมือง
นี้เป็นเมืองรามา ได้สร้างรามาในปี ๑๗๔๗ เมื่อในระหว่างเกิดรบถในปี ๑๗๗๖
จนถึง ๑๗๗๓ ทงนี้เป็นที่อาศัย เมื่อมีการรบในปี ๑๗๗๒ นั้น ครั้นวันที่ ๒๗
ธันวาคม ๑๗๗๔ ตรงกับวันอาทิตย์เดือน ๑๐ รน ๓๓ คาบจอนศึก จูดศึก
วาร์ ๓๑๗๖ เชิญข้อมวอซิงคินแก่ราศีก เมืองนี้เป็นของอังกฤษไป
เมืองนี้เมื่อได้ตรวจทำแผนที่ครั้งแรก จักเขาในเคียวริชเวร์แห่งพิเคียวริช
ภายหลังยกเขาในสเคดส์แห่งเวอชเนยในปี ๑๗๔๖ ต้นคำที่ออกจากเมือง
นมน เราดำด ย่าบม แดถ่านคีตา พอดเมืองมี ๓๓๖๕๗

ในเมืองนมคักใหญ่ทง ๓ ซึ่งเป็นที่อยู่ของท่านเยเนราลวอซิงคิน
เมื่อมาในเมืองฮาเด็กแรนเคียว นี้ แดม่วคัก ๆ ทงซึ่งชื่อปัสโคมิดเซียร์
ได้เริ่มทำในปี ๑๗๖๕ แดวเดร์วาในปี ๑๗๗๓ ได้สร้างรามาด้วยวิธีข้อม
มาจากเมืองฮังกุช วจันเป็นวัดใหญ่ซึ่งท่านผู้มรชื่อเดียงแก่ก่อนได้นำ
นมจัดการโดยมาก รามเมืองนี้เป็นที่ฝังศพทหารพวกรบถ ๑๖๓๕ ศพ
แม่น้ำหน้าเมืองนกวางไมล์ ๓ มีเรือค้าขายจอนมาก

ครั้นมาถึงที่เนเวียคเวียเทียมท่าแล้ว ผู้ที่เชิญมาทั้งปวงก็กลับไป
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นบนฝั่งเนเวียค ท่านผู้ว่าการต่างประเทศตาม
 มาส่งจนถวรถ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงลาขึ้นรถออกจากเนเวียคมีทหาร
 คำนับส่งแถว ๓ เหมียนเมือซาไป

ที่เนเวียคคนไกลจากเคม็คชอลกลางเมืองประมาณ ๓ ส่วนใน ๔ ส่วน
 แห่งเมือง มีทหารเรือประจำอยู่ที่ประตูทางเข้า เพื่อจะตรวจตราผู้
 จะเข้าออกในนั้น ที่ในบริเวณนั้นมีประมาณ ๒๗ เอเคอ ประตูที่เข้า
 ก่อด้วยศิลาตามล่ายรูปปั้นใหญ่เล็ก ที่กลางมีรูปปั้นหินหรือเมรกันเหลี่ยม
 ๕ มอ เข้าประตูเข้าไปข้างขวาเป็นห้องภาคแรกของออฟฟิศเซอร์ทรวง
 งาม มีถนนตรงลงไปแก่ทางเข้าที่คอกใหญ่ ซึ่งท่านคอมมานดันต์
 แดออฟฟิศเซอร์ทรวง ว่าการที่อยู่นั้น ท่านผู้บัญชาการผู้ที่จะอนุญาตให้คน
 ที่ต่าง ๆ นั้นอยู่ที่นั่น ต้องขางทางเข้านั้นมีบันใหญ่ตั้งสองกระบอก ซึ่ง
 เป็นบันวนได้ ในปี ๑๘๐๑ แล้วมีโรงทหารอยู่ ๒ ข้าง ถัดเข้าไป
 ข้างซ้ายทางเป็นโรงจรรทำกรทของแดงต่าง ๆ ข้างขวาเป็นโรงจักรทำ
 กรทต่าง ๆ ที่หน้าคอกใหญ่ที่ท่านผู้บัญชาการอยู่นั้น มีบันใหญ่ของ
 อเมริกันแดงของฝรั่งเศ็สของฮอลันดา แลบันที่วนได้ คงเรียงรายอยู่เป็น
 อันมาก ริมฝั่งแม่น้ำมีโรงที่จอกักกำเนินอยู่ด้านขวาควันตกรอง ๓ ด้านควัน
 ออกโรง ๓ เป็นที่รับของส่งของแดงเป็นที่ตรวจตราสิ่งของในเรือต่าง ๆ
 มีโรงเก็บของต่าง ๆ อยู่ด้านควันตกร มีทั้งมิวเซียมที่เก็บอาวุธประหลาด
 ต่าง ๆ มีทั้งตุ้มปืนใหญ่ ๒๐ นิ้ว หนักถึง ๓๐๘๗ ปัน ทั้งบันดเปเน

ที่รับได้แถมของประเภทอื่น ๆ อีกโดยมากในกรรมวรมันแดเคิร์ธองรบทั้งชั้น
 ครั้นออกจากเนวียาคแดร์ถ่านมาทางแค้ม็คอด กลับมาโฮเคดเวลาคำ
 รับพระวราทานอาหารที่โฮเคด

รุ่งขึ้นวันเสาร์เดือน ๖ แรมค่ำ ๑ (วันที่ ๓๐ เม) เวลาเช้ารับ
 พระวราทานอาหารแล้วเทพเคอร์เนนค์เมชันมาพาข้าพระพุทธเจ้าไปที่คัมป์
 ซึ่งเรียชเคตมิราดโรคเซอร์ได้เชิญเป็นเมมเบอร์ไว้แล้ว ไปรับพระวราทาน
 ฮอร์เด็ก ๆ น้อย ๆ แต่ได้นำให้รู้จักกับเมมเบอร์ใหม่บ้าง คัมป์นี้ไม่สู้
 ใหญ่นักแต่ว่าเป็นคัมป์ดีในเมืองวอชซึ่งคัมป์ อยู่ในคัมป์นั้นครั้ง ๓ แล้ว
 เทพเคอร์เนนค์เมชันได้พาไปคัมป์เก็บรูปภาพต่าง ๆ ชื่อคชคอบแรนค์กาเออ
 ร์ฮอฟฮาค คัมป์นี้ให้คนดูในวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ ของเดือนคน
 ละ ๒๕ เซนต์ วันอังคาร วันพฤหัสบดี วันเสาร์ คนเข้าไปดูไม่คิดของเสีย
 เงิน เปิดตั้งแต่ ๕ โมงเช้าจนถึง ๕ โมงเย็น ตั้งแต่เดือนออกโตเบอร์
 ถึงเม คังแค้เมจนถึงออกโตเบอร์อีกจนเมคังแค้ ๓ โมงเช้าจนถึง ๕ โมง
 เย็น คักที่ไว้รูปภาพอยู่มุมคานคานออกเฉียงเห็นชแห่งถนนเป็นน้ชื่อ
 เวเนียฮาเวนกับถนนที่ ๓๗ โค้ววางขนในบ ๑๗๕๗ ตั้งแต่ ๑๗๖๐
 มาจนถึงปี ๑๗๖๗ ท่านคชคอบเรมาด์เคอร์เนนเวรดแห่งททวรูในเค็ค
 ด้เศคส์ โคอยู่ที่นี่ คกันกอรูปรามดี คานหน้าคว ๓๐๖ พัด หันหลัง
 ลงถนนเป็นน้ชื่อเวเนียฮาเวน คานข้างยาว ๓๒๔ พัด ๖ นิ้ว หันลง
 ถนนที่ ๓๗ ข้างนอกผนังก่อด้วยอิฐมีลวดลายเป็นศิลปะดัดถ้างาม คาน
 หน้าห้องกาเป็นกระ โคมกกลางแต่ที่ดูดี ๒ ข้าง ห้างนั้นเป็นมูกระชั้น

ไปต่อกันเป็นเรือนสองชั้น ทางเข้านั้นอย่างที่ตรงกลางเป็นประตูโค้ง
หน้าข้างแฉกหนึ่งเป็นลวดลายงามมาก มีรูปสัตว์ต่างๆ ยืนตามซุ้มบน
ผนังหลายรูป เป็นของทำในอเมริกาบ้าง ที่เมืองโรมในอิตาลีบ้าง สัก
หนึ่งร่างจนเป็นจำนวนเงินทั้งค่าตึกแต่ค่าที่แผ่นดินรวม ๒๕๐,๐๐๐ เหรียญ
มีดีเคอร์คอคคอแรนต์ได้รวบรวมรูปภาพเขียนแตรูปสัตว์ให้แตกกันเป็นเงิน
๓๐๐,๐๐๐ เหรียญ แต่ให้เงินค่ารักษาอีก ๑๐๐,๐๐๐ เหรียญ ตกลงจึงมี
ชื่อคอคคอแรนต์กาเธอริชฟิลาต เพราะเป็นของวัดเดิม อ. คอคคอแรนต์
บริจาคให้แก่พระชุมชนทั้งหลาย ได้มอบแก่ผู้รักษาให้รักษาตั้งแต่ปี ๑๗๖๑
เพื่อจะให้เป็นการเจริญแก่วิชา ช่างปั้น ช่างเขียน ช่างแกะ แลช่างตัดัก
ทั้งปวงจึงได้เปิดให้เป็นวันสำหรับช่างเขียนจะได้เข้าไปออกลายตอนแรม
วันหนึ่ง แต่ให้คนดูเปล่าๆ ไม่เรียกเงิน ๒ วันแต่อีก ๓ วันนั้น
ได้เก็บเงินบ้างพอได้ ใช้ค่ารักษาทั้งปวง มีดีเคอร์คอคคอแรนต์ผู้ให้
ตกลง ได้เกิดในเมืองยอชเตาน ในปี ๑๗๑๗ เขาได้ทำการเป็นผู้เลขา
แต่ทำการค้าขายในปี ๑๗๓๗ เขาได้ทำการเป็นคนเก็บเบงก์ ครั้น
ในปี ๑๗๔๐ ได้เข้ากรมเป็นผู้ทำการกับยอช อ. วิค ครั้นในปี ๑๗๕๔ ได้
เป็นเศรษฐีใหญ่ซึ่งมีเงินกว่าล้าน คือมีเดือนแนร์

รูปภาพต่างๆ ในตึกนั้น พันธ์ที่ ๓ แรกเข้าประตูกลางเป็นห้อง
ใหญ่มีบันไดสำหรับขึ้นชั้นบนอยู่กลางห้อง ในห้องนี้ตั้งรูปสัตว์ต่างๆ
ทำด้วยศิลาอ่อนบ้าง ปูนสีเมนต์บ้าง จำลองรูปภาพโบราณต่าง ๆ ซอก
ช่องข้างบนโค้งนั้นตั้งรูปโรมันแลกรีกต่างๆ เวียงเขาไป ห้องใต้ตรงห้อง

มันไคเป็นรูปจำลองรูปเฮมเปอเธอนะโปเลียนที่ ๑ เมื่อวันที่จะส่งพรรค
 ประทับบนเก้าอี้ ข้างซ้ายมือเข้าไปเป็นห้องผู้รักษา ถัดเข้าไปตรงช่อง
 มันไคนั้น เป็นห้องรูปของเหล่าต่าง ๆ ห้องนี้ยาว ๖๐ ฟุตครึ่ง กว้าง
 ๓๘ ฟุต มีรูปของเหล่าต่าง ๆ เก้าอี้มั่งรวมประมาณ ๓๐๐ รูป ด้าน
 ใต้คือห้องมันไคนั้นเป็นห้องรูปแกะรูปมันต่าง ๆ ห้องนี้ยาว ๘๕ ฟุตครึ่ง
 กว้าง ๒๕ ฟุตครึ่ง มีรูปจำลองรูปโบราณต่าง ๆ เป็นอันมากประมาณ
 ๗๗ อย่าง มีห้องเล็กคั่นอยู่ด้านขวามือออกกว้าง ๓๘ ฟุต ๓ นิ้ว ยาว ๓๘
 ฟุต ๗ นิ้ว เป็นห้องไว้รูปต่าง ๆ ที่มีเรื่องราว ถัดเข้าไปมีรูปอีก
 ห้อง ๑ กว้าง ๓๘ ฟุต ยาว ๕๑ ฟุต ๓ นิ้ว มีบานประตูของเหล่าต่างมา
 จากเมืองฟลอเรนซ์ เป็นของทำในปี ๑๓๗๓ และมีของโบราณในครั้ง
 นั้นอีกหลายอย่าง ข้างขวาทางเข้าเป็นห้องผู้เฝ้ารักษา แลห้องผู้หญิง
 พักย่อย ๆ

เมื่อชนมันไคไปถึงชั้นบนทางมันไคใหญ่กลางนั้น ที่มันไค มีรูป
 มันต่าง ๆ หลายรูป ตรงเข้าไปเป็นห้องรูปภาพใหญ่ยาว ๘๖ ฟุตกว้าง
 ๕๕ ฟุตครึ่ง มีรูปภาพต่าง ๆ ซึ่งเป็นอย่างดีที่สุดในอเมริกา ในกลาง
 ผนังด้านเหนือมีรูป ๑.๑. คอชอเรนตีผู้เป็นเจ้าของคิง ริงเก็บรูปภาพ
 เขียนอย่างงามที่เคียวเขียนในปี ๑๗๖๕ มีรูปอื่น ๆ ที่มีราคาแพง่าชม
 อีกเป็นอันมากประมาณ ๑๓๕ รูป เฉลียงด้านขวามือออกเป็นห้องยาว
 ประมาณ ๕๓ ฟุต ๓ นิ้ว กว้าง ๓๘ ฟุต มีรูปผู้มีชื่อเสียงในอเมริกา
 ทั้งปวง ค่อยไปห้องคั่นคั่นออกเฉียงใต้ มีรูปใหญ่ ๆ งาม ๆ มีทั้งรูปท่าน

เยเนราวอวอชิงตันด้วย ห้างกลางค้ากันได้เป็นห้องย่อม ๆ มีรูปแกะ
อย่างงามที่สุด ทำเป็นรูปทาสในเมื่องกรีกดูเหมือนจริงมาก ดูรอย
เราทำเป็นผ้าคลุมหน้าแต่ไกล ๆ เห็นเหมือนมีผ้าโปร่ง ๆ คลุมอยู่ ห้อง
ค้าวันตกเฉียงใต้เป็นรูปจำลองของอียิปต์ต่าง ๆ โดยมาก ห้องค้า
วันตกนั้นเท่ากับห้องค้าวันออก เป็นที่เก็บรูปวิวต่าง ๆ ในอเมริกา
นั้นประมาณ ๖๗ อย่าง มีนาฏศิลป์ต่าง ๆ ในนี้ศัพท์ชายด้วย

กรณีรูปภาพต่าง ๆ เสร็จแล้ว เดฟเตอร์เนนค์เมอร์น ได้พา
ข้าพระพุทธเจ้าไปดู โรงทอไหมเครื่องคัมไฟ แด่งเคซินันไมล์ใหญ่ จะ
ได้รับพระราชทานพรพรรณนาในเมืองนี้ขอก็คว่า แด่งไปเที่ยวเดิน
กว่า ๓ กลับมาไฮเค็ด

เวลาบ่ายรับพระราชทานกลางวันแล้ว ท่านราชทูตและข้าพระ
พุทธเจ้าทั้งปวง ได้ ไปเยี่ยมเยียน ท่านเวียแอกมิวอด โรดเซอร์ที่บ้านของท่าน
เวลานั้นท่านเวียแอกมิวอดได้คอยรับอยู่ เพราะท่านได้รู้จักกันแล้ว
ทั้งภรรยาแถมครด่าวกก็คอยรับอยู่ด้วย เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึง
ท่านได้พาให้รู้จักกับภรรยาของท่านแถมครด่าว แล้วท่านได้บอกให้
รู้จักกับมิถเชเร โนดค์ภรรยาของแอกมิวอดเว โนดค์ ซึ่งได้เข้ามา
กรุงเทพฯ ฯ ในเรือรบอเมริกันแต่ก่อนนั้น แต่แอกมิวอดเว โนดค์นั้นถึง
แก่กรรมเสียแล้ว ได้พูดจากันอยู่กว่า ๓ ภรรยาเวียแอกมิวอด โรดเซอร์
ได้ถวายรูปเวียแอกมิวอดแก่ท่านราชทูตรูป ๓ เกาน์ซีดเดอรูป ๓ แล้ว
เขาเชื่อกันจนมาเลี้ยงเป็นของว่าง ภรรยาแอกมิวอดเว โนดค์ ได้พัก

๕๘

เอาเข็มกักของค้ำมีอักษรพระนาม ก, ป, ว, ที่ฝ่าหีบ ซึ่งเปนของ
พระราชทานแถมมิวาทเรโนดค์มาด้วย พุศกัณอยู่ประมาณ ๑๕ มินิต
ตลาออกจากบ้านเรียวแถมมิวาทโรดเขอรมา แด้วเคยไปเวระที่วชติปาคเมนต์
ตั้งกักตชบท่าน เมเนวาท บี. เฮช. เซอวิแคน เพราะท่านได้มาเยี่ยม
ที่โฮเตดแต่ก่อน ออกจากวชติปาคเมนต์แล้ว ได้ไปเที่ยวชมรถ
เที่ยวดูบ้านเมือง แด้วไปที่โฮดเคอด้ โฮมที่ไดกรวมมิงคมทงมาแต่ก่อน
แเด้วนั้น เวลาคว่ำรับพระราชทานอาหารที่โฮเตดหาได้ ไม่ไหนไม้

รุ่ง^๕จนณวันชาติศย เค็ช ๖ แรม ๒ ค่ำ เวลาเข้าไม้ได้ ไป
แห่งใด เพราะเขียนหนังสือที่จะส่งมากรุงเทพ ฯ เวลาบ่ายรับ
พระราชทานอาหารแเด้ว ข้าพระพุทเจ้าทงปองได้ ไปเยี่ยมมิดซีด
เรโนดค์ที่บ้าน พบหลานชายชยู่ทั้นด้วย ได้พูดจากันตาม
ธรรมเนียม มิดซีดเรโนดค์ทศพรณาฉรเวรีญพระเศษพระคุณ ที่
ได้ทรงพระมหากรุณาแก่มิดซีดเรโนดค์ เมือครั้งเข้ามากรุงเทพ ฯ กับ
ดำนั้น แดชนเขาเคว็องถมแดทงพระบรมรูปแเดรูปกรุงเทพ ฯ ต่าง ๆ
ที่ได้ รับพระราชทานมานั้นออกมาชวด แดชของค่าง ๆ ที่ได้มาแต่กรุงเทพ ฯ
หลายชย่าง ที่ดูคนกรุนทงที่ได้มาคายเสียดคัพไว้ ก็ชออกพรณา
ว่านกันชางพุศ แบนถึงดำนว่าถายังมีชิวคชยู่คงจะมีความมยันค้มาก
พุศกัณอยู่ประมาณ ๑๕ มินิตตลาถับมา เมือชยู่ที่บ้านมิดซีดเรโนดค์

๘

นั้น เดฟเคอวเนนเมเร็น ตามไปพบกับข้าพระพุทธเจ้าที่วังปองทันด้วย
 ครั้นออกจากบ้านมิดส์วึเดโนดต์แล้ว เดฟเคอวเนนเมเร็นได้พาไป
 เกี่ยวกับวัดคามถนน แต่ไปตามริมแม่น้ำชานนเขาเที่ยวชมเมืองแล้ว
 กลับมาโฮเตล เวลาวันนั้นเป็นวันอาทิตย์ มีผู้มากรนัก เวลาค่ำได้
 เขียนหนังสือบอกกรุงเทพ ฯ หาได้ ไปแห่งใดไม่

รุ่งขึ้นวันจันทร์ เดือน ๖ แรม ๓ ค่ำ เวลาเช้ารับพระราชทาน
 อาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ รับพระราชทานไปถ่ายรูป
 พร้อมกับช่างกรับชื่อเมลด อยู่ในถนนเบนิฟ ซิตเวเนียฮาเวนู
 ได้ถ่ายครุฑใหญ่ด้วยมเสอพรอก เกอกรูป ๓ พร้อมกับกรวมหมิ่น
 นเรศรวรฤทธิ ราชทูต ๓ พระองค์เจ้าโถงเบนิทคิตย เกานซิดเดอ ๓
 นายเสนาห์ จีเคอครัดาม ๓ มิดเคอวไวก แอคเคอชเรอชังฤช ๓
 มิดเคอวดัมท กงดัต ๓ หมอจันคเดอาม ๓ ครั้นถ่ายแล้วท่าน
 ราชทูตทรงถ่ายพระองค์เดียวอีกรูป ๓ แล้วกลับมาโฮเตล เวลา
 กลางวันเขียนหนังสือบอกกรุงเทพ ฯ ทั้งวันไม่ได้ ไปไหน ครั้น
 เวลาค่ำข้าพระพุทธเจ้า กรวมหมิ่นนเรศรวรฤทธิ ๓ พระองค์เจ้าโถง
 เบนิทคิตย ๓ นายเสนาห์หุ่มแพร ๓ มิดเคอวไวก ๓ พร้อมกับ
 ช่อมเสอชิวิงเคอวไปที่คักกราชทูตชังฤช คานที่ท่าม ชอนเนอชเวเมอด
 เฮด. เฮด แรกวิลด์ เว็ดค้ เชนวอย เฮดคกรคินนารี แอนค้มีนิดเคอว
 เป็ดันนิไปเคนเคอวชังฤช กับมิดจิกคอชเวอ ๘. เว็ดค้ บุครดำวได้เชิญ

ไว้ ได้พบกับท่านราชทูตอังกฤษกับทั้งบุตรสาว แล้วบุตรสาวได้นำ
 ให้รู้จักกับดีเคอร์วี่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ กับทั้งภรรยาของดีเคอร์วี่ที่ ๒
 ด้วย ได้พูดกันครู่ ๓ ท่านราชทูตทรงจูงบุตรสาวท่านราชทูตอังกฤษ
 เกาน ซือเลอของภรรยาดีเคอร์วี่ที่ ๒ ไปรับพระวราชทานอาหารที่ห้อง
 เฝ้ายใหญ่ รวม ๓๐ คนด้วยกัน ผู้หญิง ๒ คนนั่งหิวโต๊ะ เวลา
 ที่รับพระวราชทานอยู่นั้นได้พูดจาสนทนากันด้วยถ้อยคำต่าง ๆ ตามธรรมเนียม
 ครั้นรับพระวราชทานอาหารเสร็จแล้ว มานั่งพูดกันในห้องรับแขก แต่ไป
 สุ่มบุหรี่ในห้องหนึ่งสี่อ พักกันอยู่สักจนเวลา ๕ ทุ่มตาคลับมา มีดีเคอร์
 เว็ดดี ราชทูตอังกฤษได้ถวายรูปคนที่รับราชการอยู่ในดีเคอร์วี่อังกฤษแก่
 ท่านราชทูตแผ่น ๓ เกาน ซือเลอแผ่น ๓ แล้วลาท่านแม่บุตรสาว
 กลับมาโฮเตล ตักราชทูตอังกฤษอยู่ในถนนคอนเนกตักคิฮาเวนู
 เป็นตึกใหญ่หลังเดียวไม่ติดต่อกับเรือนแถวทั้งปวง เป็นตึกสองชั้น
 สูงมากว่าดีเคอร์วี่ทั้งปวง ทางเข้าหน้าตึกเป็นสวนปลูกต้นไม้ มี
 กำแพงเตี้ย ๆ กัน มีประตูเหล็กทางรถเข้าทางหนึ่ง ที่รถออก
 หน้าตึกในใต้คานฟ้า เข้าประตูเข้าไปเป็นห้องพักถาง มีบันได
 ใหญ่ขึ้นชั้นบนอยู่ตรงกลางที่บันไดขึ้นไป ตึกพระรูปสมเด็จพระนางเจ้า
 กวันจิกตอเรีย เขียนอันามันใหญ่เท่าพระองค์ทรงเครื่องเต็มยศเต็ม
 พระองค์ ห้องข้างซ้ายมือเข้าไปเป็นห้องรับแขก ข้างขวาเป็น
 โถมวารีแต่ที่ออฟฟิศทำงาน ถัดโถมวารีเข้าไปเป็นห้องเฝ้ายใหญ่งามดี
 ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นแต่ด้านห้องเกาน แลยังมีห้องเค็นวี่อีกห้อง ๓

ในชั้นล่างนี้ แคร่ชั้นบนนั้นเป็นที่คนอยู่ จะมีห้องอย่างไรหาทราบ
 เกลา ๆ ไม่ ในอีกชั้นนี้อยู่แต่กับวราชทุทกับครอบครัวเท่านั้น นอก
 นั้นมีบ้านอยู่แห่งอื่นทั้งสิ้น

รุ่งขึ้นวันอังคารเดือน ๖ แรม ๔ ค่ำ เวลาเช้ารับพระราชทาน
 อาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงพร้อมกันขจรไปที่เนวียาศ ตามที่ท่าน
 ขอนเอร์เวเบออดวิลเดียม ซี ซานตเดอ ดีเคอร์คว์เนวี่ได้เชิญไว้ ครั้นไป
 ที่เนวียาศลงในเรือกลไฟเคสแปดซี่ ถ้าไปเที่ยวก่อนนั้น แคร่คราวหน้า
 โคธิกรงร้างเสาดกลางไม้ เพราะไม่ใช่เป็นการเชิญให้แก่ราชทูตสยาม
 เป็นการเชิญให้แก่พวกดีโปดมาคิกทั้งปวง จึงโคธิกรงรูปสมกับตัว
 เป็นธงเนวี่อเมริกันเสีย (ที่ทาคังนี้เพื่อจะกันความเพ่งมองแห่งทุกค่าง
 ประเทศทั้งปวง) เวลาเช้า ๕ โมงเรือออกจากท่าเนวียาศ ไม่มีผู้ดู
 แต่เมื่อเขาเนวียาศคนมหัทธรมีแถว ๖ เหมือนคราวก่อน เรือแจ่นอง
 ไปตามแม่น้ำปาโคมิก ในเรือนี้พวกเคมึเนคส์เนเคอแลเนมเบอแห่ง
 กองเกรด กับทั้งคนราชการทั้งปวงแลทุกค่างประเทศกับทั้งบุตรแ
 ภรรยาของท่านทั้งปวงไปเป็นอันมาก แต่ได้เชิญให้เฮาบุตรเล็ก ๆ ของ
 ท่านทั้งปวงนี้ไปด้วย เพราะฉนั้นเด็กมากทีเดียว ครั้นเรือไปถึงหน้า
 บ่อนเรือบ่อนวอชิงตัน ทอดลงเรือกลางแม่น้ำ มีเรือโบตมารับคนขึ้น
 ฝั่งเหมือนคราวก่อน แต่เรือโบตที่ใหญ่ขึ้นมันทุกเล็ก ๆ ทั้งสิ้น นอก
 นั้นลงเรือโบตย่อม ๆ แลเรือลำคิมบ้างขึ้นไปถึงฝั่ง แต่เดิมคิดว่าจะพาไป
 คุบ่อนวอชิงตัน แต่ครั้นไปถึงฝั่งเขาเห็นมีเรือไฟขนาดเรือเคสแปดซี่นั้น

จอดอยู่ที่ท่าอึกดำ ๓ เขาพาไปในเรืออำนั ในเรือนั้นมีช่างจุน้ำเค็มอยู่
 หลายช่าง เป็นที่เพาะไร่ปลาอย่างที่เรียกว่าแซก เขาอธิบายในการ
 เพาะให้ฟัง แต่เวลานั้นคนพูดกันเข้คจนไม่ได้ยินว่าอธิบายอย่างไร แล้ว
 เขาเอาถ้วยแก้วตักน้ำขึ้นมา ในน้ำนั้นมีลูกปลาย่อม ๆ ยาวประมาณ ๒
 กระจับคว่ายอยู่เป็นอันมาก ฟังจะเป็นตัวขุ่นได้ ๓ วัน ปลาแซกคนชาว
 อเมริกันชอบกันมากว่าเป็นของมีรสอร่อยหวานเค็มก้างมาก การทำ
 กันในเมื่อนั้นอยู่ข้างจะชวนชวยมาก ไม่เห็นอาหารเนื้อใดอุดมเหมือน
 ในกรุงสยามเลย เมื่ออเมริกันก็จัดเป็นสุขมอยู่แล้ว แต่อาหารแดนนี้
 แล้วเป็นตู้กรุงสยามไม่ได้เป็นแน่ ครั้นดูเพาะปลานแล้วก็พากันเดิน
 ขึ้นไปบนเนินเขา ริมเชิงเทินขึ้นไปถึงเรือนแก้วกระดานแห่งหนึ่งยาว
 เป็นโรงทหารเก่า ก็พากันแวงเข้าไปที่เรือนนั้น ๆ มีทางชั้นกลาง เป็น
 เรือนสองชั้นมีเฉลียงรอบห้องสองชั้น ชั้นล่างห้องข้างกันเป็นที่ขย้อม ๆ
 มีห้องใหญ่ห้อง ๓ เห็นจะเป็นห้องรับพระวราชทานอาหาร ชั้นบนกลาง
 เป็นบันไดสองข้าง ห้องใหญ่เปิดโล่งเห็นจะเป็นที่อยู่ทหาร พากันนั่งพัก
 อยู่ในเรือนเพราะฝนตกมากฟ้าของคนอยู่ ครั้นเวลากลางวันหนึ่ง โรเร
 กันอยู่พอพวกแควไปเฝ้าที่นั่น ก็จับคู่กันเดินไปในห้องใหญ่ด้านขวาแห่ง
 เรือนนั้น ด้านซ้ายนั้นจัดโต๊ะเรียง แต่โต๊ะที่จัดคราวแรกนั้นเขาจัดเพื่อจะ
 เหยงเด็ก ๆ ก่อน แต่พอจัดแล้วเขาเรียกเด็กเข้าไปรับพระวราชทาน พวก
 เด็กก็พากันเข้าไปนั่งด้วย เพราะเป็นเวลาบ่ายมากที่จกกันทั้งนั้น ผู้ชาย
 ก็เอาของที่เลี้ยงเด็กนั้นมาเลี้ยงผู้หญิงจนของหมดไม่พออีก ลงรับพระ

ราชทานจนมั่งแปล่ๆ กันจนอึดมิ พอเราคิดใคร่เลี้ยงผู้ใหญ่ก็ไม่ใคร่มี
 ผู้ใคร่รับพระราชทาน จนของเหลือเฟืออันมาก ป่าค้ำน้อยข้างจะยุ่งมาก
 ครั้นเดียวกันเสด็จแล้วก็พากันกลับมาเฝ้า เวลานั้นฝนตกฟ้าหาย
 ใหม่ๆ ถนนแรม โคลนเคืองมาดำมาก จนเดี๋ยวบางคนต้องล้มเกยอยู่ที่
 มันทุกของเทียม โคลนดำดองมาทำเหวี่ยง ดองเหวี่ยง โปดกดำมาชอนบนเหวี่ยง
 เค็ดแปดศรี ครั้นกลับมาเหวี่ยงหมดแล้วก็นำขี้ขุยอยู่ก้นชอนมาหยั่งหาได้ ไม่
 ต้องแค้นเหวี่ยงลงไปตามดำแม่น้ำจนถึงเขมร เวลานั้นแล้วกลับมาเหวี่ยงมา
 เวลาทุ่ม ๓ ถึงเนืองยาศ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอ่าท่านผู้ว่าการทหารเหวี่ยง
 ชนรถกลับมาโฮเคต รับพระราชทานอาหารค่ำแล้วไม่ได้ไปแห่งใด

รุ่งขึ้นณวันพุธเดือน ๖ แรม ๕ ค่ำ เวลาเช้ามีเสวยดื่มทักงุด
 ไปที่ตึกเทศน์ ค่ำปากเมนต์ เพื่อจะเทศน์ด้วยการตั้งญัตติว่า กอถัมมาน้ำเฝ้า
 ร่างตั้งญัตติว่ามากด้วย กราบทูลท่านราชทูตว่าท่านผู้ว่าการต่างประเทศ
 สั่งร่างมากถวายท่านราชทูตขอพระเนตร ถ้าท่านราชทูตโปรดแล้วจะได้
 ดั่งข้อที่เคียว ถ้ายังไม่โปรดจะแก้ ข้อนี้ใครจะโต้ ข้างแก่กันให้คัดลอก
 ท่านราชทูตทรงเห็นขี้ขุยที่ขี้จะแก้ ให้ตั้งว่าตั้งญัตติของกฤษชั๊ก ๑ ข้อ คี
 ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ ข้อ ๕ ข้อ ๖ ท่านราชทูตจึงมีรับสั่งให้ มีดเคียวดื่มทักงุดไปนิก
 เวลาขอพบบัณฑิตท่านผู้ว่าการต่างประเทศที่ที่ว่าการต่างประเทศ เพื่อจะได้
 ข้างแก่ความรักของในเรื่องตั้งญัตติร่างมา ท่านผู้ว่าการต่างประเทศก็
 นึกให้ท่านราชทูตเสด็จไปในเวลาเย็นนั้น ท่านราชทูตกับมีเสวยดื่ม
 แดกแสร้งเข้ามางุด พร้อมกับไปที่ตึกเทศน์ ค่ำปากเมนต์ ได้พูดจา

ปรึกษากับท่านผู้ว่าการต่างประเทศ แจ้งอยู่ในใบบอกที่ท่านราชทูตได้
 กราบบังคมทูลมาโดยเดี๋ยยคแล้ว การที่ขอแก้ไข ๓ ข้อนั้นก็เป็นยอม
 ทกลง แล้วได้เขียนหนังสือสัญญาตามร่างใหม่นั้นเสร็จแล้ว ได้ขอชื่อ
 ประทับตราของกรมหมื่นนครสวรรค์ ราชทูตฝ่ายสยาม มิดเดิลเพิร์ค
 เคอร์คีย์พร้อม ไซเรน ผู้ว่าการต่างประเทศฝ่ายอเมริกันเป็นตกลงใน
 วันนั้น ครั้นลงชื่อประทับตรากันแล้วท่านผู้ว่าการต่างประเทศได้รับ ว่าจะ
 ให้ ได้ วัตคีย์ไฟกัน โดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ เพราะคอเวนต์อเมริกันมี
 ความปรารถนาจะออกหนุนกรุงสยาม ขอให้ท่านราชทูตวางพระทัยว่าคง
 ไม่รักให้เข้าไปเลย ท่านราชทูตจึงตอบขอบใจ แล้วทูลว่าถ้าสัญญา
 นี้ได้วัตคีย์ไฟโดยดีเนคแต่แปรดีเค้นคแล้ว ท่านราชทูตมีความประสงค์
 อยากรจะใครให้ส่งเข้าไปให้ เยเนวาด ยอนเซ, ฮอดเคอแมนมิดเดิล
 เวนเค้นคอเมริกันในกรุงเทพ ฯ ให้แยกเบียดกันในกรุงเทพ ฯ จะ
 ได้เป็นการเร็วช่นแต่ไม่ลำบากด้วย ท่านผู้ว่าการต่างประเทศก็รับว่าถ้า
 ได้วัตคีย์ไฟนี้ดีเนคแล้วจะรีบส่งเข้าไปโดยเร็ว ท่านราชทูตได้ทรงแสดง
 ความยินดีเลอขอบใจแล้ว ถ้าท่านผู้ว่าการต่างประเทศเสด็จกลับไซเคด
 เวลาวันนั้นมีการแข่งม้าตามระดฐเขาแข่งม้ากัน ๔ วัน ๆ นั้นเป็นวันที่ ๒
 มิดเดิลเพิร์ค เฮลคองเกอ ซึ่งเป็นเพ็ดดี แลดีดีเค้นค ไปสัปดาห์
 เคอเยเนวาด เป็นเมมเบอชอยู่ในชอคก็คกับ ได้ตั้งตึกเก็ดมาดำหรั้ม
 ให้พวกข้าพระพุทธเจ้าไปดู ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันเวลาบ่ายได้
 วนรถไปทีดินามนอกเมืองวอชิงตัน ดินามนใหญ่ก็กว้างมากคัวดินาม

เป็นรูปใช้ ยาวโดยรอบไม้ดั่งครึ่ง มีโรงคนคูใหญ่โรง ๓ โรงพวกใน
 คตัมบุโรง ๓ โรงน้ำโรง ๓ ที่ผู้ศักดิ์ยืนอยู่ในสนามแปลนใหญ่สูง วิจิ
 แข่งกันเป็นหมู่ แข่งกันไม้หนึ่งบ้าง ครึ่งไม้บ้าง ชามไม้ดั่ง
 แดงสีระโตคชามวิ่งแตรชนเราตงเราเข้ามดคเดียวไปหลายอย่าง พวก
 ข้าพระพุทธเจ้าเห็นมีดเคอร์ของเกอได้พาไปนั่งดูในที่พวกในคตัมเขานั่งดูกัน
 มีคนโต ๆ ไร่มาก คือท่านพวกเคมเบเนต แดทูกต่างประเทศพาบุตร
 ภรรยาไปดูโดยมาก ท่านเปเรดีเตนศักดิ์ว่าเคยไปเสมอ แต่ครั้งไม่ได้
 ไปดู เพราะท่านเกรงหนังสือพิมพ์พูดแถมแถม จะดองว่าท่านไป
 พนันเสมอจนออกเสียเงินทองมาก เพราะเวลานั้นจะดองกำหนดเปเรดี
 เปเรดีเตนศักดิ์แล้ว เมื่อข้าพระพุทธเจ้าอยู่ แดทูกท่านดีเครตวีเนวี ได้พา
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปรับพระราชทานอาหารที่ห้องของคตัมบัน อยู่จน
 เด็กก็กตัมมาโฮเขต เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้วข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงพร้อมกันด้อมเชื้อฟรอก โทคไปที่เนชันดมิวเซียม คามที่มีดเคอร์
 เชส โดเชญไว้นั้น ครั้นไปถึงมิวเซียมเวลานั้นจุดไฟสว่างทุกห้อง
 เขาได้พาให้รู้จักกับผู้ที่เป้นหัวหน้าจัดการนั้นแล้วได้เที่ยวดูของต่าง ๆ ในนั้น
 ทั่วไป

มิวเซียมนี้ทำอย่าง โรมันเปิดให้คนดูทุกวัน ตั้งแต่เวลา ๓ โมง
 เข้าจน ๕ โมงเย็นยกแคว้นชาติยศ มิวเซียมนี้ห่างจากสมิทโซเนียน
 ดินดักิฐัน ไปข้างตะวันออกประมาณ ๕๐ ฟุต ในบริเวณมิวเซียมนี้
 เปนดีเหลี่ยมกว้างด้านละ ๑๒๗ ฟุตเป้นที่ ๑๐๒๕๐๐ ๕ แกวฟุต มีทาง

เข้าทั้ง ๔ ด้าน ทางเข้าด้านหน้าข้างเหนือเป็นบันไดศิลา ๔ ชั้นกว้าง
 ๓๗ พัดแฉ่นด้านประตูด้านใน มีอักษรฝังลายศิลาเป็นตัวโรมันมี
 ลวดลายประดับงามดีมาก ภายในนั้นเป็นห้องมีประตูหน้าต่าง โค้ง
 บานกระจ่างงาม กลางมีหอคอยสูงขึ้นไปเป็นรูป ๑๖ เหลี่ยม กว้างสูง
 กลาง ๖๗ พัดสูง ๗๗ พัด แต่หลังคามุงด้วยกระดานชนวน ประดับ
 ประดาเป็นยอดสูงขึ้นไป รวมสูง ๓๐๗ พัด หน้าต่างรอบ นอกนั้นเป็น
 หน้าต่างใหญ่มีแสงสว่างเข้าได้มาก ตกนกอ้อยอยู่ แต่คามมุงแฉ
 กรอบหน้าต่างประดับเป็นศิลา เครื่องบนนั้นทำด้วยเหล็กแรงแรง
 ห้อยท่อนนมโคมอยู่กลางมีมธอออกไป ๔ ด้านเช่นกัน กว้าง ๖๕ พัด
 ยาว ๓๓๗ พัดสูง ๔๒ พัด คามหวางรักแร้แห่งมุนั้น มีห้องใหญ่
 ด้านละ ๓ ห้อง รวมเป็นห้องใหญ่ ๓๗ ห้องด้วยกัน รอบนอกนั้นเป็น
 ห้องเล็ก ๆ ๓๓๕ ห้อง เป็นห้องผู้รักษาแฉคนทำกรต่าง ๆ ในการ
 มิวเซียมนี้ ภายในนั้นไม่มีใครจะคกแฉลวดลายมากนัก ดูเกลี้ยง ๆ มาก
 ด้งของที่มีในมิวเซียมนั้น เป็นศิลาแร่ต่าง ๆ แฉศิลาต่างต่าง ๆ
 ศิลาข้อแฉเครื่องก่อสร้าง ๆ อีฐเป็นต้น แฉอาหารต่าง ๆ ในโลกแฉยา
 เครื่องยาต่าง ๆ น้ำมันแฉถ่านต่าง ๆ เครื่องใหม่เครื่องแพรต่าง ๆ แฉ
 ฉ้ายาชนิดสัตว์ต่าง ๆ สรรพพืชต่าง ๆ ที่ทำเป็นสิ่งของขึ้นแฉวิชาใน
 กระบวรสัตว์น้ำสัตว์บก แฉนกต่าง ๆ ไม้ต่าง ๆ ทั้งของอเมริกันแฉ
 ของต่างประเทศเป็นอันมาก มีทั้งของกรุงสยามที่ส่งออกมาแฉกรับขึ้น

แตกชนัน มีเครื่องนมเครื่องมุกเครื่องงาเครื่องไม้ของสยามหลาย
สิ่ง มีธงช้างเผือกประจำแผ่นดินสยามคติดอยู่ด้วย ทรงรับตัวอย่าง
เรือพระที่นั่งแลเรือค่าง ๆ ของกรุงสยามเป็นอันมาก ชั่งสิ่งของที่
อเมริกันได้ จัดตั้งไม่งั้นในการพระเชอวี เข็มชัยเขนในกรุงลอนดอนนั้น
ก็เข้ามาจัดประดับไว้ในที่นี้ด้วย ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงเทียวอยู่จน
เวลา ๕ ทุ่ม แลกลับมายังโฮเตล

รุ่งขึ้นณวันพฤหัสบดีเดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ เวลาเช้ารับพระราชทาน
อาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงพร้อมกันไปค้ โรงพิมพ์ของเวอนเมนต์
ชื่อย่ระหว่างถนนเซนต์สแตนนอนอกเคมบิตชอต เมื่อไปถึงแล้ว ผู้เฝ้าประตู
จักได้พาไปต้งห้องของเฮอเรนเบต เฮด. บี. เรานค ซึ่งเป็นที่มบดคปวินเคอร์
นั้น ได้รับรอง โดยความยินดีพาไปค้การค้พิมพ์แลการยืมค้มุดแลอื่น ๆ
ทั่วทั้ง โรงพิมพ์ ๆ นี้แต่เวลา ๒ โมงเช้าจน ๕ โมงเย็นทุกวันยกเว้น
อาทิตย์ โรงนคชด้วยฮูทาดียาว ๒๕๓ ฟุตคานหนึ่ง ๑๘๕ ฟุตคานหนึ่ง
แปนมุมไปกว้าง ๖๒ ฟุต ๖ นิ้ว สูง ๕ ชั้น ตึกหลังนี้คชเวอนเมนต์ ได้ร้อ
ทั้งเครื่องค้พิมพ์พร้อม จากคชอันเสยต์เวอนเคตต์ ในปี ๑๘๖๐ เป็นเงิน
๑๑๕๐๐๐ เหรียญ ทำเป็น โรงพิมพ์ของเวอนเมนต์ แลได้ทำขยาย
ใหญ่ชอกไปในปี ๑๘๖๕-๑๘๗๐-๑๘๗๑-๑๘๗๒ การค้พิมพ์หนึ่งช้อ
ราชการค่าง ๆ ในคองเกรตทั้ง ๒ เฮาต์แลทั้งการทั้งปวงค้ชนทงชัน แะ
ทำค้กัน ค้ชพินชันที่ ๑ เป็นค้พิมพ์ ค้ฉงกกระคาค ค้เกมกกระคาค ค้
เกมพิมพ์ ค้เครื่องจักรแลการไม้ทั้งปวง มีค้ถ่านแผ่นดินหลังโรง มีโรง

๒๓ พักตั้ง ๓๐ พัก ในห้องนมเจ้าสองข้างห้องคตต ๓๖ คืน แบ่ง
 เปนสามห้อง ๆ สองข้างด้านนอกเปนพื้นโปร่ง ๆ ชั้นไปสูง ๒๐ พัก
 ชั้นบน ๓๐ พักตั้งเพดาน ยกพื้นทำด้วยเหล็กดูโปร่งแฉะแรงแรงค
 ึ่งกลางนั้นทำเปนโค้งกลมคตตสูง ๕๐ พักกว้าง ๓๐ พัก ึ่งสอง
 ข้างโค้งนั้นเป็นที่ตั้งของค่าง ๆ ริมทางเข้านั้นเป็นที่ไว้ของประเภท
 ค่าง ๆ ที่มีเรื่องรวมมา ึ่งขวามเครื่องคัพพทหงส์ซึ่งเปนของ
 แพร่งกลืน เปนของชาติไซ ในเมืองลอนดอนในปี ๑๗๗๗ แด้นค
 ึ่งมีคู้ที่ ๒๔ ึ่งมีนมอง ๆ ท่านเขเนวราดวอชซึ่งคั้นเปนอันมาก คือ
 เครื่องถ้วยจาน ึ่งออฟฟิศเซชแห่งไซไซเอตเมืองชินชุน นาคีโต ให้แก่
 ท่าน แด่จานของเขเนวราดลาเฟคให้แก่ภรรยาเขเนวราดวอชซึ่งคั้นในปี
 ๑๗๗๓ แด้นพื่อรมของเขเนวราดวอชซึ่งคั้น ึ่งได้สวมเสื้อตาชอก
 จากตำแหน่งนาทในปี ๑๗๗๓ แด่ทั้งทรา ค่ายปากโกไม่เท่าซึ่งเขเนแ
 เคนค ึ่งนอนของท่าน แด่มอง ๆ ท่านผู้ ึ่งมีชื่อเสียงอีกหลายอย่าง
 ในคั้น ึ่งคือเสื้อของเขเนวราดแยกสันได้สวมเมื่อไปริมเมืองนงออก
 แด่ชานนา ของบารอน เดชกาอมแเดคยซึ่งได้ ให้แก่กอมมาคอบคค
 ในคราวชนะเมืองมูแธของอื่น ๆ อีกเป้นอันมาก ในคั้นน้ำเบอร์ ๒๐
 ึ่งมีคั้นนมหงส์ซึ่งประกาศยกเมืองอเมริกาเป้นอันค้เป้นคั้นค้ แด่ควา
 ค้งท่านยอชวอชซึ่งคั้น เปนกอมมานเคอร์อินส์ฟองวันที่เมืองฟอาคค
 เพียนค้ ๑๗ มี ๑๗๗๕ ตรงกับวันจันทร์เดือน ๗ แรม ๖ ค้า ึ่งมีแม
 ึ่งปีค้ค้กคู้ค้กวัช ๑๗๗๗ แด่ควาค้เงินคราวแรก เคนค้แเด่ค้เคนค้

แตรของไร่ ในเคต^๕ ม่านปักโดยฝีมือภรรยาของชาวศรีลังกาคนแก่^๕
 แตรมีเงินเก่าของมอกรังเป็นของพระเจ้าเอมเปอเรอแลมเกอโกปรุทธาเนเป
 ดีเคตเคยเฟอตัน แตรของค่าง ๆ ของเปเรดีเคต^๕ ถึงคอดนที่อายุถึง
 ในห้องค่านโค นมีคู^๕ ไร่ของที่เป็นคัวอย่างของค่าง ๆ รวม ๘๗ คู^๕ เป็น
 ที่เก็บคัวอย่างของค่าง ๆ ที่เป็นของภิกษุ^๕ เป็นคันทว่าแตรไม้
 สำหรับค้อมคนแตรชวค อย่างเหล้าทำคัวยวากไม้แตรผลไม้ เครื่อง
 หมายแตรเครื่องข้อมแปรงรองเท้าค่าง ๆ กางค่าง ๆ เครื่องผสมยา
 ค่าง ๆ เครื่องห้องขอใช้การค่าง ๆ เครื่องบันคินค่าง ๆ หีบศัพค่าง ๆ
 ที่ผู้คนหีบศัพสำหรับคนผู้ตายจะพันธุนให้ถันระดังแตรหายไ้ได้ เครื่อง
 มีคัวว่าคัวอววนของคัตค้ำค่าง ๆ พันที่ท่าแตรคนพันหักแตรของวิชา
 หนังสือโบราณค่าง ๆ ถูเจ้าแตรหมัดค่าง ๆ แตรเครื่องมือทำคัว
 เครื่องทำน้ำแรงค่าง ๆ แตรเครื่องเย็บหนังสือค่าง ๆ เครื่องมือเขียน
 ค่าง ๆ แตรเครื่องไฟฟ้าค่าง ๆ เซอเพลิงค่าง ๆ เครื่องกถันถม
 ประทีปแตรทำคินมันแตรทำขามม้า มื้อค่าง ๆ แตรเครื่องวัดเครื่องคอง
 ค่าง ๆ แตรเครื่องถันน้ำมันแตรทำไรค่าง ๆ แตรแตรคองค่างต่าง ๆ
 เครื่องทาด์แตรขมแตรของค่าง ๆ เครื่องเก็บเนื้อแตรผลไม้ ไร่ ไร่ให้เสีย
 เครื่องชิกแตรคัมญา เครื่องกถันสุวเครื่องทำน้ำควดทวย เครื่อง
 ผ่าขาดแตรค่าง ๆ เครื่องพอกหนังสือค่าง ๆ แตรเครื่องทำหีบแตรกระเว้า
 หนังสือค่าง ๆ หีบอันเป็นที่คั่งของค่าง ๆ ที่เป็นของทำในบ้านเมื่องของ

ในห้องด้านขวามือออกนั้น คุยข้างซ้ายมาแต่ห้องด้านซ้าย ๒๗๓ พัด
 กว้าง ๖๓ พัด ๔ นิ้ว มีโค้งแต่เข้าเหมือนห้องด้านใต้แต่มีเข้าคือ
 ๒๘ ๓ ในห้องนมตู้ ๓๓๐ ตู้เป็นที่เก็บตัวอย่างของต่าง ๆ คืออย่างเครื่อง
 แฉงตัวที่นอนเรือเครื่องเย็บผ้า เครื่องก้อยวังเวียน เครื่องทอผ้า
 เครื่องเด้าเวียนต่าง ๆ เครื่องทำหมวกเครื่องวิชาต่าง ๆ มีนค่าง ๆ
 เครื่องตกลดา จมปลตว เครื่องเวียนเครื่องเล่นพื้นดินเล็กุกคากต่าง ๆ
 เครื่องมือทำเครื่องประดับเพชรพลอยต่าง ๆ เครื่องเคาไฟโคมไฟต่าง ๆ
 เครื่องบดกวักเวียนค่าง ๆ เครื่องฟอกซักผ้าต่าง ๆ ประแจเวียนแฉ
 ประแจหีบประแจตุ้งต่าง ๆ เครื่องดนตรีต่าง ๆ เครื่องทำกระดาษ เครื่อง
 ถ่ายรูป เครื่องตีพิมพ์ ที่เก็บของกำนันเงินต่าง ๆ เครื่องเย็บต่าง ๆ
 อย่างเรือใบ เรือไฟต่าง ๆ แพร่ ฉ้าย โหม เครื่องเขียนหนังสือ
 ต่าง ๆ แฉเครื่องใช้แรงสัตว์ต่าง ๆ เครื่องแฉงต่างต่าง ๆ เครื่อง
 ร่ม พัด แปรต่าง ๆ มีพร้อมหลายอย่างในห้องนี้ ห้องด้านเหนือ
 แฉคานขวามือคานคดรายคองกน ห้องหนึ่งกว้าง ๕๗ พัดครึ่งยาว ๒๖๖
 พัด ห้องหนึ่งกว้าง ๖๔ พัดยาว ๒๗๓ พัด ทั้งสองคานนี้เพ่งโหม
 เมือบ ๓๘๗๗ ใต้ทารนใหม่เงิน ๒๕๐๐๐๐ เหรียญ ในห้องห้องนี้
 คองคองของเรียงกันไปเพ่งถึง ๕๐๐๐ พัด ตู้เทียนกันไฟโหมทั้งชั้น
 ตู้หนึ่งกว้าง ๔ พัด ๔ เหลี่ยมสูง ๘ พัดครึ่ง มีกระจกด้านหน้ากระจก
 หน้ากระแฉคองหนึ่ง เครื่องบนแต่ที่ต่าง ๆ ทำด้วยเหล็กทองสน เป็น
 ที่เก็บของต่าง ๆ เหมือนกัน

แต่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่แต่ต้องดำนอช้าย เพราะของมาก
 ถานไป แลถ้าจะจริง ๆ ต้องหลายวัน เห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า จะดูเขา
 เดียดมิได้ จึงได้ถ่มตมมาขอใจท่านผู้บัญชาการแล้วลากลับมา
 โฮ้เขต เวลาบ่ายท่านราชทูตเสด็จไปเยี่ยมทูตต่าง ๆ แลท่านเคมิเนต
 ทั้งปวง

เวลาค่ำมีพระวราชทานอาหารแล้ว ได้พร้อมกันไปที่บ้านท่านฮอเนอ
 เรเบตดัดเดียม ที่ ซานคเตส ผู้ว่ากรเนอ เพราะเดิมขอเวลาจะไปหาท่าน
 ที่บ้าน ท่านนั้นมาเวลาค่ำมีพระวราชทานอาหารแล้วจะได้บายกว่า ก็แต่
 เป็นเวลาอันควร ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจึงได้ล้อมเสื่ออั้งหนึ่งครั่งไป ตั้ง
 ท่านมีเสื่อชานคเตสแลกรวยาคอยรับอยู่ กับมีคนราชการที่เชิญมาอีก
 รวม ๑๔ คนด้วยกัน พุดจากกันอยู่ครู่หนึ่ง ท่านเชิญไปนั่งโต๊ะเรียงแรม
 เป็นแถวหมั่งเป็นช่องว่าง ครั้นเรียงกันแล้วส่งหนากันช้อยอีกครู่หนึ่ง ก็
 าท่านแฉกคนที่มาประชุมทั้งปวงกลับมาโฮ้เขต

กิริยาชยาศัยท่านเสด็จพร้อมเพื่อนผู้ เป็นคนดี อายุประมาณ
 ๕๐ เศษ แต่แรงแรงเห็นเคียวอยู่ตามถนนเสมอ เป็นคนไม่ถือตัวเลย
 แดเป็นคนชอบมีครสังหาใจคอโฮมอ้อมฮาวีดี แต่ไม่ใครจะเกรงใจใคร
 นึก เป็นคนตรง ๆ ดีทีเดียว

รุ่งขึ้นวันศุกร์เดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ เวลาเช้ามีพระวราชทานอาหาร
 พร้อมกันแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ ไปดื่มน้ำที่พิทิว โน้คเงิน คาม
 ที่ท่านผู้บัญชาการคลังได้ ให้อนุญาตมา เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึง

ที่ศัพทพิทว โนตเงินซึ่งชนแก่กรมพระคลัง แต่มีโรงแยกออกไปอยู่ที่มุม
ถนนที่ ๓๔ แดถนนี่ คำนคว้นศกเฉียงใต้ ในระหว่างที่ว่าการกรมเรียก
ส่วนไร่นาเดิมของแม่ศรีของวอซึ่งคืน เมื่อไปถึงต้องไปถือชีพพีศใหญ่
ยื่นใบอนุญาตคือเจ้าพนักงานฯ จึงจัดหญิงสองคนมาเป็นผู้ นำให้เที่ยวไป
ดู ทุนเบ็ดให้คนดูตั้งแต่เวลาเช้า ๓ โมงครึ่งจน ๕ โมง ๔๕ นาที แล
วตั้งแต่เที่ยงครึ่งจนบ่าย ๒ โมง โรงที่ทำงานยาว ๒๒๐ ฟุตกว้าง ๑๑๕ ฟุต
ทำงานเงิน ๓๐๐๐๐๐ เหรียญ แลแล้วเจ้าแม่ที่ทำการเมื่อเดือนมิถุนายน
ที่ ๖ มี ๓๘๘๐ ตักนทศด้วยฮูแต่ทำเป็นทักนเพงใหม่ โดยวอมี พันแ
ดเครื่องไม้ต่าง ๆ ทำด้วยเหล็กทองดี มีมออยู่แต่ปรับกับหน้าต่างเท่านั้น
ค้ำหน้าแต่ดูเป็นด้านขึ้น แลมีหอกคชยี่ฮูอยู่กลางสูง ๓๓๐ ฟุต ค้ำ
หลังนั้นมีปล่องไฟเป็นอันมาก ทางชนนตรงใต้เขาเขินเข้าไป บนใต้
กอดด้วยฮูเคลอมเขาไปถึงชอพีศคู่เผารักษา ในพนชนทหนึ่งนมหอง
เก็บกระชายตัวเงินนั้น ประตูห้องเป็นบานเหล็กมีประแจอย่างที่ตั้งนาฬิกา
ไว้ ไมถึงเวลาถึงจะไรกเปิดมอชก เป็นของมั่นคงแรงแรงมาก นาฬิกา
ที่ประตูนั้นมกตั้งให้ มกเปิดมอชกตั้งแต่เวลาบ่าย ๔ โมงจน ๑ โมงเช้า แ
แต่เป็นที่แคะแม่พิมพ์ด้วยเหล็กกล้า แลเขาเหล็กที่อ่อนกว่าทำเป็นลูก
กตง ๆ เขาตายไปคึดในลูกกตงนั้น แลแล้วเขาลูกกตงนั้นไปคึดกับแม่
พิมพ์ธรรมดา ที่ดำหริบจะใส่ที่กระชายนั้น มีหอกกตงลายแดงตายเดี่ยว
ในพนชนน แลมีหอกที่ดำหริบเก็บแม่พิมพ์ที่เงินทองปวงชกห้องหนึ่ง

มีคนรักษาประจำทั้งกลางคืนกลางวัน ผู้ที่จะเข้าไปในห้องนโคศของท่าน
 ผู้บัญชาการมีคำสั่งให้เข้า แต่ผู้ที่จะนำเอาตราออกมาก็แล้วต้องเขาไม่
 ดังตามเวลา การเหล่านี้ของมีคำสั่งท่านผู้บัญชาการคงตั้งก่อนจึงจะทำได้
 ทั้งนั้น ด้านหลังมีห้องทางารคือห้องออฟฟิศของเดิมชั้น ห้องตรวจ
 นัมคิว ห้องตีตรา ห้องตากาว ห้องทอคัมหนัก แต่โรงงารใหญ่ที่ตีพิมพ์
 ด้วยดีมี แลมีห้องเครื่องจักรแต่โรงทากัม เครื่องจักรใช้การนั้นมี
 หม้อน้ำ ๗ หม้อ ๆ หนึ่งแรง ๕๐ แรงม้า มีเครื่องจักร ๒ เครื่อง ๆ
 ละ ๒๐๐ แรงม้า มีเขตเวเคอร์ชั้นบน ๔ ชั้น แลมีห้องสำหรับแก่เครื่อง
 มือเล็กเดียนควย

พชนก ๒ มีห้องเป็นที่ตั้งสำหรับวางอย่างครวที่คัมหนักแต่ตอกนำเบอร์
 ตีตรวจ แลเครื่องชดควยแรงนามกำลัง ๒๐๐ คิน แลมีห้องเก็บควย
 ทียงไม้เดวเดวฯ ห้องยาว ๖๕ ฟุตกว้าง ๓๒ ฟุต มีประตูเหล็ก ๒
 ชั้นมีประแจนาทิวาแต่ประแจแม่เหล็กอย่างแรงแรง

พชนก ๓ เป็นที่คัมพควยมือ แลห้องชุมกระคาวให้ ชั้นสำหรับ
 คัมพางาย

พชนก ๔ เป็นห้องฝังแลมีคิต ผู้รายทำคานหนึ่ง ผู้หญิงทำ
 คานหนึ่ง มีเขตเวเคอร์ชั้นแต่มีคิต ๆ เดิมช เพราะร้อนจคในคองน

การทำควยเงินนเป็นการใหญ่โคประหคามาก ที่ ๓ ตั้งแค้วาง
 อย่างถายที่จะคัมพพน โดยช่างเขียนแล้วเอากระคาวแก้วออกถายชุน
 เอากระคาวแก้วนัมคคจ่าองกับแผ่นเหล็กถ่า แลช่างแก้วจั้งแก

ความรายนัน แต่ที่เป็นหลายอย่างมีเส้นขี้นๆ กันนั้น จะแกะด้วยมือ
 คนเสมอไม่ได้ ต้องใช้เครื่องจักรชุดเป็นลายไปเอง ไม่ก็ยังมีคนจับเย
 ครั้นแกะแผ่นเหล็กกล้าอันแล้ว มือกดงทำด้วยเหล็กอ่อนกว่าเหล็ก
 กล้านั้น เขาออกดงนั้นมาพบกับพิมพ์ที่แกะในเหล็กกล้า เขาเข้าไปใน
 เครื่องจักรซึ่งนำหนักกดแรงกดไป ถอนลายในแผ่นเหล็กกล้ามาคิด
 ในลูกดง แล้วเขาออกดงนั้นไปกับแม่พิมพ์ธรรมดา ให้เป็นลาย
 ตกอีกได้ ที่ทำดงเพื่อจะได้แกะพิมพ์คราวเดียวกันได้เป็นหลาย
 พิมพ์ แต่ได้ทำเหมือนกันทุกอัน พิมพ์ที่เขาออกดงมากดงที่ดงนั้น
 สำหรับจักรกระดาษ ที่คิดเงินนั้นใช้กระดาษอย่างอ่อนแต่เหนียว มีไหม
 ขยู่ในกระดาษเพื่อจะไม่ให้ขาดเร็ว กระดาษนั้นกฎหมายห้ามไม่ให้ผู้ใด
 ทำเป็นอื่นขาด วัตถุประสงค์เขาพิมพ์มาดงบนตะเกียงจุดไฟจนแล้ว
 ทาหมึกแดงเช็ดหมึกให้หมด เหลืออยู่แต่ที่ดงขยู่ในลายเท่านั้น แล้ว
 ยกพิมพ์มาดงบนเครื่องอัดเขากระดาษวาง หมุนเครื่องอัดไปก็อัดเขาลาย
 ตึกกระดาษขึ้นมา แต่เครื่องอัดนั้นถ้าหมุนไปทีไร มีน้ำเยหรือหมึกเปื้อน
 ไปบอกกว่าได้แต่เท่านั้นเสมอ เพื่อจะกันผู้ตลกคัของตัวเอง แต่
 ตัวเงินแผ่นหนึ่งต้องผ่านไปตามสี่ตามลายต่าง ๆ ถึง ๖ ครั้ง จนถึง
 คอกนำเยหรือมีคนควบคุมอย่างแรงแรงทีเดียว คนทำงานทั้งปวงนั้นต้อง
 อยู่ในคอกอันกุ่มๆ ให้เข่าชิดเป็นเวลาเสมอ ถ้ากระดาษหรือคัหาย
 ไปจนใบหนึ่ง เป็นไม่ยอมให้หันออกกว่าจะคืนได้ เมื่อเสร็จแล้วมีเครื่อง
 คัคเป็นแผ่น ๆ แลนับเก็บตามระยะ

ครั้นเจ้าพระพรหมเจ้าทั้งปวงอยู่ทั่วแล้ว ได้ชอบใจผู้พาแลผู้ให้ดู
แล้วลาขึ้นรถไปที่ซีกแนลของฟัทซึ่งเป็นที่ไว้ปศุชากาศระคุมแดงต่าง ๆ
ที่นั่นแต่ทุกวันนี้ยกแล้ววันอาทิตย์ ตั้งแต่เที่ยงจนบ่าย ๓ โมง ท่าน
ผู้บัญชาการซีกแนลในทหารได้เป็นผู้ตรวจตราชากาศระคุมแดงเมื่อยัน
แปลงทั้งปวงจนแก่กรมทหาร เป็นเรือนอิฐ ๒ หลังค้ำค้ำกันอยู่ในถนน
ด้านขวามือแห่งที่ว่าการกรมทหาร ที่นั่นมีโทรเลขค้ำค้ำไปทุก
แห่งสำหรับตรวจตราชากาศระคุมทั้งอาณาเขตในเขตต์เขตคามทาง
โทรเลขทั้งปวง ที่ถนนทางที่คนเข้าไปถนนทางนำเขี้ยว ๓๗๓ ถนนเข้า
ไปถึงห้องผู้บัญชาการ เจ้าพระพรหมเจ้าเขาไปหาผู้ค้ำกับบริเวณเมเยอ
เยเนราล วิดเดียม บี เฮเซน แล้วเขาได้พาขึ้นไปถึงถนนที่ ๔ ซึ่ง
เป็นที่ตั้งไว้เครื่องเทียบชากาศระคุมต่าง ๆ มีปรอททอมเมคเคอร์
บารอมเมคเคอร์ แชนวอยทั้งปวงที่ใช้ในที่ต่าง ๆ มีทั้งเครื่องคุม
ศุขเมฆชากาศหาวชากาศริ้นแต่ฝนทั้งปวงทุกอย่าง บนหลังคานั้น
มีเครื่องรองน้ำฝน ที่คุมแดงปรอททจคเคอร์ ไม่ควรให้คนจก ที่นั่นเป็น
ที่แห่งกลางสำหรับมีบอกโทรเลขขึ้นฟ้าชากาศมาแต่ที่แห่งต่าง ๆ มาลง
พิมพ์ ในแผ่นที่ทุกวันนี้ ครั้นศุขแดงท่านราชทูตได้ชอบใจผู้ว่าการแล้ว
ลากลับมาใส่เคอร์ับพระราชาทานอาหารกลางวัน

ไปดูแคบคอด

เวลาบ่ายเจ้าพระพรหมเจ้าทั้งปวงได้ ไปดูที่แคบคอด ซึ่งเป็นที่กลาง
เมืองของซซิงคินนี้ ที่นั่นแต่ให้คนดูทุกวันนี้ยกแล้ววันอาทิตย์ มีถนนใหญ่
ยาวรวมกันที่นั่น ๓๓ ถนน ๆ เล็กตามมุมอีก ๘ ถนนรวม ๔๑ ถนน ถ้าจะ

วัดแค่มุขด้านตะวันตกเฉียงเหนือมาจนตะวันตกเฉียงใต้ ที่แผ่นดินของ
 แคบคอดนั้น ไม่ต่ำกว่าส่วนหนึ่งในสามส่วนแห่งไมล์ ที่กลางแคบเป็น
 โคมใหญ่สีขาวสูงขึ้นไปบนอากาศ เห็นถนัดดี โดยรอบหลายไมล์
 ถ้าจะดูจากที่แห่งใดในทิศตะวันตกจะเห็นทุกแห่ง ภายนอกโดยรอบแค
 บคอดนั้นมีป่าซึ่งโคธยายใหญ่ วนในปี ๑๘๘๒-๑๘๘๓ โคธยที่ด้านตะวันตก
 เฉียงเหนือแฉกเฉียงใต้เป็นที่ ๕๑ เขตขจรครึ่งเป็นเงิน ๖๘๕๓๘๘ เหรียญ
 แคบคอดนั้นตั้งอยู่กลางป่า แลอยู่บนยอดเขาแคบคอดฮิล ซึ่งลาด
 ลงมาคเป็นสง่างามยิ่งนัก ตามด้านขวามือเรียกว่าด้านหน้ามีลานปลูก
 ดิเมนส์เป็นทิวคดตรงกว้าง ๓๐๐ ฟุตยาวคดขดคดกัน ที่หน้ามรุกกลาง
 ออกมาทิศด้านข้าง ทำเป็นพนักออกมาสองข้าง มีเสาโคมทองเหลือง
 สูง ๑๒ ฟุตปักทั้งสองข้าง มีลานฝังศิลาต่าง ๆ เป็นลวดลายอันงาม
 ที่เกี่ยวข้อง ด้านหน้าแคบคอดนั้นมีเสาโคมสูง ๆ แฉกแฉกต่าง ๆ อัน
 งามเป็นอันมาก มีกระดางคอกไม้ประดับด้วยศิลาขาว ๔๐ ฟุต กว้าง
 ๓๐ ฟุต เป็นลวดลายงามมาพูนทุกทาง เครื่องประดับที่ด้านเงิน
 ถึง ๓๑๐๐๐ เหรียญ หินทางขีบริดแลถนนคนเดิน ดินามแลพุ่มไม้
 ทั้งปวงดูแปลก ๆ กัน ดูงามต่างกัน บ้างด้านตะวันตกหลังแคบคอด
 นั้นมีทางคนเดินใหญ่ ๒ ทางกว้างถึง ๓๐ ฟุต ผ่านสนามลงมาออกที่
 ทางเข้าด้านหลัง ทางถนนเป็นซีเมนต์เหนียวนั้น แลมีบันไดทาง
 ตรงลงมา บันไดใหญ่นั้นกว้าง ๔๐ ฟุตยาว ๓๐๐ ฟุตดูงามสง่ายิ่งนัก
 มีสระใหญ่ที่ด้านหลังนั้นกว้าง ๗๘๘๒๗ แฉกนั้น มีน้ำพุกลางก่อกด้วยศิลา
 อันงามยิ่งนัก

ในปีก้านควินชอกค้ำด้านหน้า มีรูปท่านเยเนราลวอชชิงตัน ซึ่งเขานับว่าเป็นบิดาของเมืองนี้ ทำที่เมืองฟรอนเซร์ในอิตาลี ทำอยู่ ๘ ปี หนัก ๑๒ คันสูง ๑๒ ฟุต เมื่อก่อทำจนแล้วค่าทำค้ำคังค้ำระวางบันทก เรือมาแต่คำวอชชิงตันเป็นเงิน ๔,๕๐๐ เหรียญ รูปนั้นมิชวาชิงตัน วนไปบนดอกรัก มีชายชอกก้นหยน โรมันชอย่างต้นย่นค้ำมชอกมา ที่ แชนขวาม้าหุ้มคุดมลงมาถึงตัว แต่ค้ำนั้นชอกเดือชหมด รูปนั้นบน เกาชมแทนรอมบิว้างชอก แทนนั้นเป็นค้ำคังค้ำแก่งสูง ๑๒ ฟุต มีชอกชว จาวิกเป็นชอกชวโรมันทังค้ำนได้ค้ำนเห็นชอกแต่ค้ำนควินคก

ค้ำแคบชอกชองนั้น ค้ำนถ้ำนวงในหนังสืออเมริกันชวมกั้น ใว้หนัก แต่ค้ำความชวริงก็เป็นชองคอรชมช้อย เพชรใหญ่ โคแรงแรง มาก รากพันชองแคบชอกชอนสูงพันนากง ๘๘ ฟุตคั้ง แคบชอก น โดยยาว ๗๕๓ ฟุต โดยกว้างที่คั้งกว้างที่สุดคั้น ๓๒๔ ฟุต กั้นที่ แผ่นคั้นคั้ง ๓ เอเกชวคั้ง ก้อเป็นค้ำค้ำมค้ำนมีทางเป็นมูชกวรรคั้น ไปค้ำค้ำค้อกันทัง ๓ ตอน ค้ำนกลางนั้นยาว ๑๕๒ ฟุต แต่ค้ำหน้ายังมี เด็ยงโงงชอกไปชอก ๑๖๐ ฟุต ค้ำนหลังเป็นทางลงไป ที่ค้ำนเป็นชอก โคมใหญ่ ๑๐๕ ฟุตคั้งโคเมตเคชว โคมนี้ค้ำทำเบ็ดชอนชองเก้ำช้อยม ไป ในปี ๑๘๕๖ คั้งโคมใหม่ชอน โคมนี้สูงจากพื้นค้ำนหน้าแคบชอกชอน กั้งชอกโคม ๒๗๗ ฟุต แต่มีรูปเรียกฟู้ค้ำมช้อยบนชอก สูงจากชอกโคม วนไปชอก ๑๘ ฟุตคั้ง รวมสูงแค้ค้ำนหน้าแคบชอก ๓๐๗ ฟุตคั้ง รวม

สูงจากหน้าในแม่น้ำป่าโตมก เวลานั้นอยู่ที่ตึก ๓๑๗ พิศ ถัดยศที่เป็นรูป
 พีระมิดทำด้วยทองเหลืองลงนามมี โคมใหญ่จุดด้วยไฟฟ้า สำหรับจุดใน
 เวลาเมื่อที่ปรึกษาการทรงตั้งของพวกประชุมในเวลากลางคืน แสงไฟ
 สว่างแต่เห็นโคทวมเมือง

รูปพีระมิดนั้นทำขึ้นเมื่อปี ๑๙๐๕ อยู่บนยอด โคมนั้นทำด้วยทอง
 เหลืองหล่อเป็นรูปสัตว์ มีธรรมาดชกนหยาบยาวเท่ากับแผ่นดิน มีชาย
 ฉางพาดไว้บน โถงที่ ถัดพวกรวง โธ่งฟี่ มีหมวกเป็นรูปนกอินทรีอยู่บนยอด
 ส่วนเสื้อผ้าแดงตัวอย่าง โบราณ ที่อกมีนายกลมเป็นอักษรไว้ไว้กัน คือ
 คุยอัยในเค็ดเศเศศ รูปนี้ โดยตั้ง ๓๑ พิศครึ่ง หนัก ๑๕๑๘ ปอนด์
 ทำไกลเมืองวอชิงตันเป็นจำนวนเงิน ๒๐๗๓๖ เหรียญ ขึ้นอยู่บนถุก
 พิกพิ ทำด้วยทองเหลืองจารึกเป็นอักษรไว้บนยอดโคม โคมนี้ใช้เครื่อง
 เหล็กโดยมาก หนักเหล็กรวมทั้งหมด ๓๕๑๕ คันครึ่ง

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทรงไปวงโคตในทันแดง โคทวมเมืองนั้นไปบน
 ยอด โคมนี้ เห็นวงเมืองวอชิงตันเกษมทวมเมือง คูไปโคทไกลที่สุด
 นำคูนิก ทางทวมเมืองนั้นโคทเหล็กใหญ่ ขึ้นไปสบายไม่เป็นที่น่า
 กัดวเลย ที่บนยอด โคมนี้มีคนขึ้นไปตั้งร้านขายรูปแลธงต่าง ๆ
 หลายแห่ง คูเป็นของแข็งแรงมั่นคงมากน่าชมยิ่งนัก

ประตูเข้าตรงกลางด้านหน้ามีบานทองเหลืองใหญ่ ทำอย่างใน
 เมือง โรมเมื่อปี ๑๘๕๐ บานทองสองแถวรอบเป็นทองเหลืองหล่อทั้งชั้น

ภายหลังของเกร็ดได้ปรึกษาขอให้เงินซื้อตมูกึ่งแคบดะ ๔๕๐ เหรียญถึง ๓๒๐๐ เหรียญ ครั้นเมื่อปี ๑๘๓๔ อังกฤษได้เผาแคบดะอินเดีย ท้องแกบตมูกึ่งนักทำตายในคราวนั้น ครั้นในวันที่ ๒๓ เดือนเช็มเค็มเบอร์ปี ๑๘๓๔ นั้นทอมัดเยฟเพื่อสันได้ขายตมูกึ่งในไธบรวรวิของคณ กงเกร็ดได้ซื้อไว้รวม ๖๗๐๐ เต็ม เปนเงิน ๒๓๗๕๐ เหรียญ มีตมูกึ่งต่างๆ ที่เป็นของหายากในประเทศยุโรปเปนอันมาก ครั้นในวันที่ ๒๔ เดือนเค็มเบอร์ปี ๑๘๓๓ นับจำนวนตมูกึ่งมีจนถึง ๕๕๐๐๐ เต็ม เกิดเพลิงไหม้ตมูกึ่งต่างๆ เสียไปไนไฟ ๓๕๐๐๐ เต็ม คงเหลือเงินอีก ๓๕๗๐๐๐ เหรียญ ซ่อมแซมห้องหนังสือชน แต่ได้ซื้อตมูกึ่งเพิ่มเติมจนอีกเต็ม

ไนแคบดะตมูกึ่งกลางนั้นเห็นอทางประคองออกจากห้องกลมกลางออกไป มีทางขมยอกโคมอยู่ข้างซ้ายมือ แต่ทางตรงเข้าไปนั้นมือห้องพักห้อง ๓ หน้าศาลใหญ่ ข้างขวามือเข้าไปมีห้องใหญ่ ซึ่งเป็นศาลใหญ่ของอยู่ในเกิดเศเศศ ห้องนั้นเปนรูปกลมคัคครังอย่างพระจันทร์ครึ่งซีก ด้านคัคขาว ๗๕ พิศคามขวาง ด้านกว้างถึงที่สุดที่โค้งออกไป ๔๕ พิศ ถึง ๔๕ พิศ ฉะนั้นเปนตมูกึ่งแต่ก็อาปนกัน มีที่นั่งท่านพระดาการใหญ่ตรงกลาง มีที่นั่งเส่มียนในที่สุดของข้าง แดตรงกลางหน้าท่านซีฟยัด คังฮอกมา ที่นั่งท่านซีฟยัดคังนยกลงสูงขึ้นไปหลายพิศ มีโต๊ะเขียนหนังสือข้างหน้า พื้นปูพรม คังเก้าอี้วางออกไปสำหรับอุกความแดพยานั่งชั้น ๓ แถวหลังสำหรับผู้มาคการชำระแดพความ ฉะนั้นคังวันคณมีรูปคิตา

ของท่านกระทรวงการใหญ่แต่ก่อน ๆ เป็นรูปครึ่งตัวหลายคน ห้างไม้ ไร่
 เป็นศาลใหญ่ในเดือนที่เริ่มเมษายน ๑๙๖๐ คำนวณในวันจันทร์ที่ ๒ แห่ง
 เดือนออกโตเบอร์ทุกปี แต่ปีในเดือนเม การชำระความทุก ๆ วันนั้น
 เปิดศาลแต่เที่ยงไปจนบ่าย ๔ โมง ท่านกระทรวงการแต่งเครื่องยศสำหรับ
 ตำแหน่ง เจ้าทางประตูด้านเหนือมีผู้คอยบอกชานเวลาเข้ามา คือมา
 แสดหรือตูปัก คนที่อยู่ในห้องคือยังยืนจนท่านกระทรวงการนั่ง แล้วจึง
 มีข้อพิพาทหรือประกาศเปิดศาล เมื่อเวลาเปิดศาลนั้นประชุมเสด็จด้วย
 มีที่นั่งท่านประมุขเสด็จ ในช่องผนังยกสูงขึ้นไปข้างหน้า แต่คำตงมาเป็น
 ที่ตั้งเครื่องแต่เสด็จใหญ่ มีที่นั่งยกเป็นชั้นขึ้นไป มีผ้าเหลืองตั้ง
 กำ บนที่ชั้นบนนั้นมรดกซึ่งคนคอยด้วย ที่ประมุขเสด็จยืนอยู่กลางดู
 กลาง มีโต๊ะเขียนหนังสือที่นั่งเสด็จ ๒๔ ที่ ในมรดกนั้นห้องต่าง ๆ
 หลายห้อง คือห้องเป็นที่ไว้เครื่องยศท่านกระทรวงการใหญ่ แลห้อง
 เสด็จใหญ่ในพวกท่านกระทรวงการใหญ่ แลห้องมาแสด แลมีทางเป็น
 ห้อง ๆ เป็นระยะไปหลายห้อง แลห้องสำหรับบอกโทรเลขเป็นของ
 ราชการด้วย แลมีที่เตเลโฟนด้วย มีบันไดใหญ่อยู่ด้านขวามือออก
 ห้อง ๓ เป็นทางขึ้นไปชั้นบน ซึ่งเป็นที่เขาในกาลเวลาที่พวกหญิงกรมครัว
 ของดิเนเคอร์แต่พวกดีไปเอดมาตักทั้งปรีภษาราชการ บันไดนี้ทำด้วย
 ศีลาอ่อนนริชอย่างงามทีเดียว ที่เจ้ามีลายทองเหลืองข้างบน ทางขึ้นจาก
 พื้นล่างขึ้นมาเป็นบันไดมีบันไดศิลาอ่อนสีขาว ๑๖ ขั้นถึงดานที่ ๓ แล้วเป็น

มันโตแยกชน ๒ ทาง ๆ ๓๘ คั้น เพศตามห้องมันโตเป็นกระจาก เพื่อ
จะได้แสงสว่าง มีกรอบเหล็กไปต่อกับสายศิลา ที่หน้ามันโตลงไม่มีช่อง
ตั้งรูปศิลา เป็นรูปนักปราชญ์ โบราณรูป ๓ ที่ผนังด้านขวามือออกตรง
บันไดชั้นที่ ๓ ขึ้นไป มีรูปเขียนตำนานเป็นรูปครึ่งแปดวีระของอังกฤษที่
คำมดโกดปู้ตอินเบพระเดสับเอวี เมื่อวันที่ ๓๐ เดือนเซปเตมเบอร์
ปี ๑๘๓๓ รูปนี้ทำเมื่อปี ๑๘๓๓ เป็นราคา ๒๕๐๐๐ เหรียญ

ทางเข้าในคอนคานเห็นอแห่งแคบคอดน มีทางเข้าจากถนนข้าง
นอกอีกทางหนึ่ง มีประตูของเหล็กของเหมือนทางกลาง ประตูนี้ทำ
เมื่อปี ๑๘๖๘ สูง ๓๕ ฟุตครึ่งกว้าง ๘ ฟุตครึ่งหนัก ๑๕๐๐๐ ปอนด์ ทำ
เสร็จสิ้นเป็นราคา ๕๖๕๘๕ เหรียญ บานหน้าต่างเป็น ๘ ห้องเป็นเรื่องราว
อเมริกันต่าง ๆ เหมือนประตูก่อนนั้น ประตูนี้เป็นทางเข้าตรงไปถึง
ห้องดีเนค มีห้องสำหรับผู้ที่จะจดหนังสือพิมพ์ ในการที่ปรึกษา และมี
ห้องสำหรับไปรษณีย์ของดีเนคเอง ห้องไปรษณีย์นี้ประดับด้วยศิลาอ่อน
งามดี และมีออฟฟิศของเซอร์เยนส์แฮตชามแห่งดีเนค แต่ห้องพัก
ของพวกดีเนคตกแต่งงาม ยาวประมาณ ๖๐ ฟุตแบ่งเป็นโค้ง ๒ ช่อง
เป็น ๔ คอน ผนังพรมม่านแพร เครื่องตั้งทำด้วยไม้กฤษณา มีมันโต
ทองเหลืองขึ้นทางหน้าต่างด้วย และมีห้องสำหรับไวซ์เปรีดีเด็นส์พร้อม
ห้องกลางในคอนคานเห็นอแห่งแคบคอดน เป็นห้องประชุมดีเนคปรึกษา
ราชการ ห้องประดับประคางาม ดีเนคได้ประชุมในห้องนี้เป็นครั้งแรก

พน ๒ ข้างท่านแปรชั้เดินต ^๕ พนทั้งปกรักษานัยขข้างหลังสูงกว้าแถว
 หน้า เป็นลำดับไปประมาณชั้นละ ๓ ^๕ นิ้ว เพื่อจะให้คนข้างหลังเดินไป
 ได้ถนัดไม่บังกัน ^๕ พนต่างมีทางลงเค็บริแตกถันดคีมิเข้ามทำให้อุ้นแเด
 ให้เย็น ในระคูนาวเบ็คดคีมิให้ชากาศู้นประมาณ ๖๗ ถึง ๗๐ คักวี
 ในระคูนบรชทคักว้าข้างนอกแต่ ๗ ถึง ๓๐ คักวี ^๕ พนผนังแเดเพชาน
 เปนลวดลายต่าง ๆ งามคี่ เวลากลางวันแสงสว่างลงมาทางเพชาน
 เพราะเปนกรจากถั้ต่าง ๆ เวลากลางคืนจุดไฟแก่งเห็นชเพชาน แสง
 ไฟส่องลงมาตามเพชานกรจากถัน ^๕ ในพนทปกรักษานัยชมให้คนเข้าไป
 คุนคี่เวลาทึ ^๕ ไมคี่ประชุม เวลาทึประชุมณัน โดยปกรคีมกัประชุม
 คี่แต่เวลาทึชทุกถันยกแต่วันชาทศย ^๕ แต่เป็ชอนแปรองคี่คามคี่จะ
 ก้าหนด ^๕ ผู้ทจะเข้าไปคี่เดินนคี่ชอมมีชอยเช้นจากทานเดเนคจจะชเอาคี่
 เมือชพระพุทธเจ้าทงบ่วงมาคี่ในหือชน ^๕ เปนเวลาทึเดเนคหาคี่ได้ประชุม
 ไม ^๕ จึงคี่คี่คี่คี่ชงเป็ถ่า ^๕ นชกหือชนชอกมาคี่นเห็นชือชงใหญ่ชกหือช
 ทง ^๕ เรชกหือชคี่ถาชอนหรือชงเดเนคพิทยาว ๓๗ พิต กว้าง ๒๓ พิต
 คี่ ^๕ ฐง ๓๗ พิตคี่ ^๕ หือชนงคี่งามมาก ^๕ มีเดาคี่ถาชคี่ถาเดียน ๔ เด่า
 เปนคี่ถาทงแก่งช่าว ^๕ ฉนงั้ระดับคี่ด้วยคี่ถาชอนชคี่เปนเงางาม ^๕ ชง
 ฉนงั้เปนชอบทาคี่ด้วยคี่ถาชอนทงฉน ^๕ แดเปนกรจากเงาตามพนฉนงั้งาม
 คี่ ^๕ ในฉนงั้ค่านคี่วันชอกคี่วันคกทง ๒ ค่าน ^๕ มีชือชงคี่รูปหือหน้าชอก
 ชนคี่ชนทาคี่ด้วยคี่ถาชอนทงชงชาง ^๕ พนฉนงั้ระดับคี่ด้วยกรเบชงเค็ชช
 ถั้ต่าง ๆ เปนลายงามคี่ ^๕ หือชนคกแก่งงานนคี่ ^๕ ในค่านคี่วันชอกน

มีรูปของเหลืองเป็นรูปท่านอาวราหัม ถึงคชอน ซึ่งเป็นเปรดิเค้นต์
 อยู่ในเค็ดต์เคดต์แคบปี ๓๘๐๓ จนถึงปี ๓๘๐๕ เป็นรูปครึ่งตัว ต่อห้องนไป
 เป็นห้องท่านเปรดิเค้นต์ สำหรับท่านผู้เป็นเปรดิเค้นต์แห่งอยู่ในเค็ดต์เคดต์
 มาที่เคบ์คชอน ห้องนี้ไมไ่ใครจะได ไซ้ก ซัวแคว้นที่ตุ้ดแห่งการ
 ประชุมกองเกร็ดกรังเคียว ในเวลานั้นท่านเปรดิเค้นต์แเด็เคิรวทรีของ
 ท่านแเดพวกเคบิเน็คมีนิต์เคอวมางั้ง ประชุมลงซือการ ค่าง ๆ ที่ปรักา
 ตกดงกันนั้น ห้องนี้ประคัมประคาเฮาแเบมออย่างห้องท้องพระ ร้องนัย
 ที่วาคันในเมืองโรม ผนังเป็นลายฉนำมีนมีรูปที่เปรดิเค้นต์แเดเคบิเน็ค
 กรังที่ ๓ ที่เป็นคนแรกแเดมีควาของเเดเนคด้วย แเดมีถวคตายถ้วน
 หมายของดำกัญค่าง ๆ หลายฉั้ง มี โคมกั้งคิคฉฉั้งแเดแขวงกลางามที่
 แเดเค็รชองคกแก่งทงปวงถ้วนงคางมทงฉัน ถ้วนเป็นลายปนทงฉางม
 เว็มวอชียงนัก

มีห้องค่าง ๆ คือห้องร่างหนังสือเป็นคัน แเดห้องเขียนค่างั้งห้อง
 เสมันใหญ่เสมันรอง แเดห้องชอฟที่ค่าง ๆ หลายห้อง มีตั้ง
 ธิพัค รนฉันบนค้วย

ค่านควันคคมีมันโคใหญ่ รนไปอึ๊กทงหนึ่ง เป็นมันโคคิฉาชาว
 รนไปถั้งที่เยนเคอชอเมนกวถารี ที่นเป็นคิฉาอชฉัดเป็นเงางาม ทั้ง
 ที่คันแฉวทงปวง ท่านองคฉ่ายกับค่านควันชอก ฉเคษที่คั้งหนันมันโค
 เหมือค่านควันชอกนั้น เป็นรูปเปรดิเค้นต์กองเกร็ดที่ ๓ ทำค้วย

คือถาดเงินเป็นราคา ๕๕๐๐ เหรียญ รูปเขียนคันทันใต้อย่างด้านขวั้นชก
 นั้น ด้านเป็นรูปครึ่งวงกับเม็กซิโกเมื่อปี ๑๘๔๗ เป็นราคา ๖๐๐๐
 เหรียญ ครั้นศอกอนเห็นข้อแห่งแคบศอกอนตลอดแล้ว จึงเดินมาตาม
 ทางกลาง เข้าในศอกนกลางไปเข้าศอกนใต้แห่งแคบศอกอนนั้น มีห้อง
 ไม้รูปวัดในเมืองกรีกเหมือนศอกนเห็นข้อ มีบันไดเล็กขยุ้มห้องนตรงเขา
 ไปเดี่ยวขวามือเป็นห้องไม้หนึ่งสี่ธราชกร เรื่องราวข้อความต่าง ๆ ที่
 เกี้ยวข้องในเฮาด์ชอพรีเปรเซินเคคัพ เดียวซ้ายเป็นที่เก็บกระดาษเครื่อง
 เขียนหนังสือของเฮาด์ชอพรีเปรเซินเคคัพ ห้องหนึ่งเป็นห้องโถง
 ช่อมหุ้มห้องใหญ่กลมที่อยู่กลางทางตรงเขาไป แต่ในห้องที่เก็บเครื่อง
 เขียนหนังสือนี้ มีห้องเล็กค่อออกไปเป็นห้องทำธุระในการที่จะใช้ เงิน
 ทองต่าง ๆ ในเฮาด์ควย ในห้องนี้เมื่อเฮาด์ชอพรีเปรเซินเคคัพ ยัง
 ประชุมกันที่ห้องกลมกลาง ศอกนเป็นที่เมื่อยอนกวนช้ำตามฝั่งคกจาก
 ฝั่งในเฮาด์ แล้วโดยกนพกในห้องนเมื่อฉันท ๒๓ เดือนแปบธราชกร
 คฤศคศักกรวษ ๑๘๔๗ ตรงกับฉันทเดือน ๓ แรม ๕ ค่ำมะแมเพศก ๑๒๐๘
 แด่ได้ ถึงแก่กรรมในห้องนภายหลังวันนั้น ๒ วัน มีรูปท่านครึ่งตัวทำด้วย
 ศิลาคงไว้ด้วย

ทางตรงเขาไปนั้น ถึงห้องใหญ่ซึ่งเรียกว่าเนซิดแอนด์เคชชารีชอด
 ห้องนี้งามดี เดิมใช้เป็นที่สำหรับประชุมพวกวีเปรเซินเคคัพ ของเจ้า
 ปรัชชากร ทำอย่างกรีก ในห้องนี้เป็นรูปกลมอย่างพระจันทร์ครึ่งซีก
 แต่ด้านคันทันนั้นค่อออกไปอีกหาเป็นวงไม้ ด้านคันทันแห่งวงนั้นกว้าง

๗๖ ฟุต มีเสาคาโคมรอบสูงถึงเพดานประมาณ ๓๕ ฟุต ทั่วทั้งห้อง
 เจาะเป็นโคมอันโปร่งแสงประมาณ ๕๗ ฟุต ผนังด้านตะวันตกคืออาสน
 พนักสี่ตาอัน ที่โคมกวางนั้นเป็นทางลมเข้าออก แต่เป็นที่อุดไว้ด้วย
 มีรูปประดับทำด้วยปูนอย่างกลาง มีนาฬิกาที่ตั้งอยู่เรือนหนึ่ง และมีรูป
 ผู้หรือเสียงทองป่องตั้งอยู่เป็นอันมาก ในห้องนี้เมื่อย้ายที่ปรึกษาราชการ
 ไปที่ห้องใหญ่เมื่อปี ๑๘๕๗ แอ้งที่กวางนั้นกว้างเปิดอยู่ ๒๖ มี ๓๗๐๔
 กองเกร็ดได้ปรึกษาเห็นพร้อมกัน จึงได้อนุญาตให้ท่านเบร็ดเต็นต์แห่ง
 ขุนเค็ดเคด ให้หรือให้เค็ดเคดทั้งปวงทำรูปสี่เหลี่ยมหรือทองเหลือง ไม่ให้
 ยังกว้างเค็ดเคด ๒ รูป เป็นรูปผู้ ซึ่งเป็นคนหรือเสียงวิเศษซึ่งดั่งไป
 แดงนั้น ตามที่นำมาในเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งรู้จักกัน หรือผู้ ทักการ
 ทหารหรือพลเรือนวิเศษความเค็ดเคดนั้น ๆ จะเห็นควร ผู้ใดจะมี
 รูปไว้เป็นที่ระลึกแห่งราชของตน เมื่อรูปเหล่านี้แล้วเสร็จจึงนำมา
 ตั้งในที่นี้ เค็ดเคดต่าง ๆ ได้ทำรูปมาตามจำนวนที่มีอยู่ในนั้นเป็นอันมาก
 แดงยังรูปต่าง ๆ นอกจากที่เค็ดเคดทั้งปวงได้ทำมากอีกมาก ทั้งมี
 รูปเขียนต่าง ๆ บางในท้องถิ่น คอห้องนี้เขาไปถึงแคบคอด ตอนใต้
 มีเฉลียงอยู่ที่ตรงทางออกไปนั้น เรียกเฉลียงคานเหนือ แล้วเดิน
 ไปตามเฉลียงคานควันออกไปถึงบันไดใหญ่คานควันออก เมื่อตรงไป
 ถึงที่สุดคานใต้เป็นที่บอกโทรเลขโดยทางราชการ สายโทรเลขนั้น
 ทอดไม้ไค้ ต้น ไปค้อกับขอพีคคานเหนือซึ่งเป็นขอพีค โทรเลขของ
 ดินศ แต่มีเฉลียงคานควันคคควงไม้ถึงบันไดใหญ่คานควันคคคก

ที่ประชุมพวกวีเปรเซ็นเค็ฟฟ์ปรึกษาหารือกัน โดยยาว ๓๓๗ ฟุต กว้าง ๕๓ ฟุตสูง ๑๖ ฟุต แต่หนักกลางที่เป็นที่ปรึกษานั้น ยาว ๓๑๕ ฟุต กว้าง ๖๗ ฟุต โดยรอบนั้นเป็นกาถารันจ์โคไวว ๕๕๐๐ คน กาถารันจ์นั้นค้ำเหนือแต่ค้ำคานออกค้ำวันตก เป็นห้อง โคถกรมแลวีโควีกรม ในพื้นที่ปรึกษานั้นค้ำ โคระเขียนหนังสือเกาซี เป็นที่พวกวีเปรเซ็นเค็ฟฟ์ แอ็คติเวก จัดเป็นวงครึ่งอย่างพระจันทร์ครึ่งซีก โดยรอบหันหน้า เข้ามายังที่นั่งค้ำเกาซี ๆ นัยกพนั่งชั่งชั่งไปประมาณ ๓ ฟุต มีโคระเขียนหนังสือใหญ่ด้วย ข้างหน้าเป็นโคระเล่นนของที่ปรึกษา แลหน้า ออกไปเป็นโคระพวกจคหรือความไปลงพิมพ์ทางราชการ ในห้องนี้ประดับด้วยสีตาอ่อนแต่สีตาขาววงกลมก็ มีนาฬิกาสำหรับเป็นที่กำหนด เวลาด้วย ข้างตัวแห่งที่นั่งค้ำเกาซีนั้น เป็นที่ค้ำเควีของยส์สำหรับ อานาฯในเวลาประชุม ถ้ามีใช้เวลาประชุมครึ่งของยส์นั้น เก็บไว้ที่ ฮอฟฟิศเซอร์เอนต์แอ็คตาม มีไม้อานาฯซึ่งมีค้ำด้วยแผ่นเงินยดเป็น รูปพิภพเงินมันกอนที่ทวีอเมริกาอยู่ข้างบน แลมีรูปเขนเรวดอชซึ่งค้ำค้ำอยู่ริมเกาซีนั่นด้วย มีรูปภาพนันทิคหลายรูปเป็นรูปเรือรบต่าง ๆ เพดานเป็นกระจกต่างสีมีโครงเหล็กค้ำค้ำของเป็นลวดลายงาม มีไฟแกล้งข้างเหนือ ๕๕๐๐ ดวง ล้อแสงสว่างลงมาในเวลาประชุมกลางคืน มีช่องให้อากาศอุ่นแต่เมื่อให้อากาศเข้าออกข้างบน ในเวลาเมื่อไม่ทำการประชุมปรึกษาแล้ว ผู้ที่จะไปดูเขาในพื้นที่ปรึกษากันได้ ประตูเปิดอยู่เสมอ เวลาประชุมแต่เพียงไปเหมือนที่เดเนค

เมื่อเวลาเช้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงมากุ ทันทักตั้งประชุมปรึกษากันอยู่
 ชาวพระพุทธรเจ้าทั้งปวงได้ ขึ้นไปอยู่บนนิโปกมาคิกกาถารี่ ทักตั้งประกาศ
 แแต่เถียงกัคค้ำกันอยู่ พวกเน้นเมอวันจ้ตามโต๊ระของตงๆ มีกระตาส
 ธิอความที่ปรึกษาทุกคน แแต่ความเรียบร้อยนั้นนุหาสุ้จระนั้นกัไม่ ดูบ
 มุหรีเคียวยากันกัลุ่มไปทงนั้น แแต่เถียงตั้งแะไป คนเจ้าชอกก
 พอกพอด้านอยู่โดยรอบ ห้องใหญ่ั้น มีห้องเก็บหนึ่งสี่ซึ่งมีชอกความที่คอง
 ปรึกษาเถียงกันนั้น มีทงห้องท้านด้มกเกอของเฮาด้ชอฟรีเปแะเร็นเคคัพ
 ห้องเซอเซ่นคัแะคิยาม ห้องเด่มียนที่ตงพิมพ์การต่าง ๆ แแต่ห้องจัก
 เก็บหนึ่งสี่ต่าง ๆ มีมันโคใหญ่อยู่ค้ำควนตกันอีกอันหนึ่ง รูปพรรณ
 ดันฐานแแต่ตั้งของทักทักปวง เหม้นกับค้ำควนชอกกัด้พัรณา
 มาแแต่วันั้น แแต่รูปคีตาในช้องหนามันโคตงมานั้น เป็นรูป บัชี กั
 เป็นคนกถ่าหาญชาวซิมบวอศร้างเห็นอแห่งดเคดชอขฟมีดชอซิมบคังคัว
 กับรูปเขียนที่หนามันโคตงไปนั้น เป็นรูปรถไฟแแต่ช้ามภเขาชอกกั
 เมานเค้นไปทางเมืองแะนฟวานซีดโก รูปงทาเป็นราคา ๒๐๐๐๐ เทรียนู
 แแต่มีห้องดำหรั้มกอมมิตคัในการทหารเรือด้วย

ได้รับพระราชทานพรรณาถงพงชันถ่างคตชคแแต่ บัคนชาพระ
 พุทธรเจ้าชอรับพระราชทานพรรณาถงชันที่ ๒ ค้อไป

ในคตชูกถ่างแห่งแแต่คตชคค้ำหลัง ตรงเฉดียงหน้าโอมวารีวัน
 ไปนั้นเป็นห้องเก็บของต่าง ๆ สำหรับโอมวารีวัน แแต่มีห้องว่างอยู่ ๕
 ห้อง ทางยื่นไปค้ำคเห็นอ ซึ่งจะไปค้อกับคตชเห็นชนั้นมีห้องเครื่องจักร

สำหรับจุดไฟฟ้าในแคมป์ของตน มีห้องผู้จัดการไฟฟ้าอยู่ริมถนน มีห้อง
โถมวารีของเดเนคอยู่บนเนินอีก ๓ ห้องด้วยกัน แต่เป็นห้องขอม ๆ ทั้งนั้น
เป็นที่เก็บหนังสือราชการต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์เพื่อใช้การทั้ง ๒ แห่ง คือ
หนังสือเรื่องราวต่าง ๆ และของที่เดียวกันทั้งปวง แดการที่ยกย่องเมม
เบอร์ผู้ที่เราตั้งชื่อไว้กับกฎหมายที่ตั้งขึ้นใหม่ วิปคองสภาใหญ่ สุ่มค
กฎหมายและข้อความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในราชการ แดหนังสือพิมพ์ที่
มีข้อความสำคัญ คิดไว้เป็นจำนวนหนังสือประมาณ ๗๕๐๐๐ เล่ม

ในคอนแทกแห่งแคมป์สอดหรือเรียกว่าคอนข้างเดเนคนั้น มีห้อง
ที่เก็บหนังสือข้อความต่าง ๆ ของเดเนค คือข้อความที่กล่าวขอแด่ข้อ
กฎหมายวิปคองสภาใหญ่ต่าง ๆ อีก ๕ ห้อง ซึ่งเป็นหนังสือ
ตีพิมพ์ โดยคำสั่งของกองเกร็ด มีห้องกอมมิตตีในการพลเรือนด้วย
แดทางบันไดใหญ่ทั้งปวง แดบันไดเล็กชนมษนั้นตามที่พรรณามาแล้ว
การาทพวงประมุขปรักษานัน กั้นเราในชั้นตงใต้พรรณามาแล้วนั้น
มีห้องผู้หญิงพักแ่ห้องพักใหญ่มีต่าง ๆ ตั้งไว้ตมบ้างเป็นอันมาก แด
ห้องกอมมิตตีต่าง ๆ แลอื่น ๆ หลายห้อง แดห้องทั้งปวง ในพนชั้นนั้นเป็น
ห้องเล็ก ๆ ทั้งนั้น เพราะที่เป็นห้องใหญ่ในเพดานใต้กอรุนมาถิงเพดาน
ชั้นนเดียด้วย มีห้องพวกหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ห้องหนึ่ง มีตฟัด รนถง
พนชั้นนด้วย แดมีทาง ไทเรลมาคือสำหรับพวกจดหนังสือพิมพ์ ใช้ด้วย

ในคอนกลางแห่งแคมป์สอด ทางค่อไปทางค่านใต้ชั้น มีห้องเก็บ
ของเครื่องใช้ต่าง ๆ ของโถมวารีแห่งเฮ้าส์นั้น ๒ ห้อง แดคิดค่อกับห้อง
เก็บข้อความต่าง ๆ อีกห้องหนึ่ง

ต่าง ๆ กันตามตำแหน่ง มีที่เบ็ดเตล็ดทางตมเค็รข้างด่างแสดทางอิฟคังดงมา
ที่ชั้นนี้ด้วย แต่มีห้องใหญ่ซึ่งตงแ่งงามอยู่ห้อง ๓ แหวงรูปต่าง ๆ ด้วย
ห้องเก็บม้วนกระดาษแ่งอื่น ๆ แ่งแ่งดียงไปถึงกัน โดยรอบ

ที่ซึ่งค้อมาจากคชนเห็นอมาตชนกตางนั้น มีห้องที่ปรักรษากว
ต่าง ๆ ของศาลใหญ่แห่งยู่ในเค็คังเศคส์ ๓ ห้อง แ่งห้องขานนำพวง
แ่งเนต แต่ห้องเก็บของเค็รซึ่งใช้ของศาลใหญ่ มีบันไดตงมา ได้พัน
ศาลใหญ่นั้นเป็นโลบวารีของศาลใหญ่ เบ็คทุกวันยกแ่งวันชาติคัย
เหมือนกับโลบวารีใหญ่ดำหรัยในเค็คังเศคส์นั้น โลบวารีนี้เรียกว่ำ
โลบวารีดำหรัยกฎหมาย ห้องนี้แ่งวงพระจันทรคังซึกอย่างชั้นด่างที่
เป็นศาลใหญ่นั้น มีกฎหมายอเมริกันแ่งกฎหมายของนานาประเทศที่
ปวงเป็นอันมาก

ในคชนกตางแ่งเค็บคชดนั้น ในวงกลมมีทางชอกได้เข้าได้ มี
เฝ้า ๔๐ เฝ้าคานแ่งอะไรต่าง ๆ ภายให้องนี้แ่งที่ว่างเก็บของต่าง ๆ
ทำค้วยเหล็กทงตัน รวมเหล็กหนักถึง ๗๐๐๗๐๐ ปอนต์ มีห้องของ
หัวหน้ำผู้รษาเค็บคชดคิชนาย โปดส์ดำหรัยเค็บคชด ห้องกำตรมหรือ
ที่ซึ่งคนบางควรว มีบันไดตงมาชั้นแ่งดงชั้นด่างค้อไปอีก มีทางเข้า
ค้ำนห้องนี้ด้วย แต่ห้องแ่งเนคกอมมีคค่าง ๆ อยู่ใคชนนคังมีมาย แ่ง
มีทั้งห้องเก็บของใช้ต่าง ๆ ด้วย แ่งพวงกชอมมีคคังในเฮาต์ชอพีเปวเรชัน
เค็คัพมาอยู่ใคชนนคังมีมาย แ่งมีทั้งห้องเก็บเงินต่าง ๆ แ่งค้วยอย่าง
เค็รซึ่งวัดเค็รซึ่งควงเค็รซึ่งซังทงปวงค้วยใคชนนคัง

คอนทิกโก้ของคอนดาง ซึ่งจะไปต่อกับคอนซังไค่นั้น มีทาง
ตรงไปเป็นช่องเล็ก มีอพิศของผู้ว่าราชการหนั่งดี้อธิความต่าง ๆ
ของเฮ่าอพิศเปรเซินเคคัพ แลอพิศการไปรษณีย์ซึ่งแยกมา แล
มีทางไปต่อกับคอนตันไค้คือไป

คอนทิกโก้แห่งแคบ็ของซันน ที่กลางมีทางเป็นช่องตรงไปออก
ค้ำไค้ที่ดูคเป็นทางตรงไป ยาวถ้ง ๑๕๓ ฟักกว้าง ๒๕ ฟัก
มีเด้าคี่ค้ำ ๒ ข้างคอดคทางไป ปลายเด้าเป็นรูปพระนโมเข้าโภษ
แลยาดับพันกันไป ผนังเรียบลายคี่ค้ำ ผนังเป็นกระเบื้องเคลือบดี เกรียง
รอกแลอะไรต่าง ๆ ทำด้วยเหล็กถ้งดีน มีห้องสำหรับพระราชทาน
อาหารอยู่คนทางซ้ายมือออกมา คนท่งปองเข้าไปหรือรับพระราชทานได้
แลมีห้องกอมมีคี่ค้ำต่าง ๆ ในเฮ่าอพิศเปรเซินเคคัพในงักมีเหมือนกัน
บางห้องมีรูปเขียนเป็นอันมาก บางห้องคักแคงงามประโศทลกว่า
ทุกแห่ง ห้องกอมมีคี่ค้ำท่งปองนคกแคงต่างกันตามถ่มควร มีห้อง
ชาน้ำใหญ่สำหรับพวกในเฮ่าอพิศเปรเซินเคคัพชาน้ำ มีชาน้ำ ๘ ท
ทำด้วยคี่ค้ำ ๔ ท มีบันไดขึ้นขึ้นบนเท้ากับคอนซังเดเนต มีห้องเก็บ
น้ำแรงไว้กุกุญแจต่าง ๆ ด้วย มีทางเข้าค้ำหน้าอีกทางหนึ่งเหมือนกัน
แลมีอพิศการไปรษณีย์ของเฮ่าอ มีหับรับหนั่งดี้อธิความเมมเบอร์แลอพิศ
เรอของเฮ่าอทุกคน แลห้องของผู้งคหนั่งดี้อธิความไปถ้งพิมพ์ทาง
ราชการห้องผู้งษาประตุ ห้องผู้เก็บหนั่งดี้อธิพิมพ์น เปนที่พวกเมมเบอร์

อากาศที่แจ่มประมาณปรอท ๘ ถึง ๑๐ ตักรต่ำกว่าที่แจ่ม แต่ลมอากาศ
 แดฮีรอนซึ่งกั้นไปตามกาลารยุดัง ไซคัวคนวอนชนไป วมอากาศ
 ที่ดับชนไปนั้นประมาณเมฆคดระ ๓๐๐๐๐ แดติมประมาณ ๔๐๐๐๐ คูบิกพีค
 เครื่องเหล่านี้เดิมคดชน โดยกบักคนผู้หนึ่ง แดการติมแก่ ไซให้ คชน โดย
 ธินนิเยใหญ่ในเดเนศุในเค็ดเคตต์ผู้หนึ่ง ถ้าผู้ ไตเข้าปคุดแล้ว
 ธินนิเยผู้ประจำการจะได ฐแจ่งให้ พง

พชนถ่างที่ดุดแห่งคชนกถางนนั้น มีนนิเคตไปจากพชนถ่างไป
 นั้น แดมีทางเข้าในพชนคางหากทางคานถอง ธิชงต่าง ๆ ในนเปนที่
 ฐการต่าง ๆ แดไม่ธำคญธินไค มีนงธิชงที่คกรถถาง ธิชงธิชงของ
 ผู้รักษาเครื่องจักรนั้น มีนงธิชงต่าง ๆ ที่เป็นของคคคเครื่องจักร นแกกอน
 แดยังมีธิชงเก็บคคคอย่าง ไมเค็ดต่าง ๆ ที่เป็นของที่แกบคชด เปนคคคว่า
 ไมเค็ดบัพถายเดา แดดวถายค่าง ๆ พงปวง ในไควงกตมไค โคมินั้น
 เปนที่วางเปถำชยุ มีนคคครูปที่ระดกของทำนวชชซึ่งคคคณอยู่รูปหนึ่งเท่านั้น
 เมชชระคชงเกเร็ดได้ทรวชำวธญกรรมของทำนเยเวนาถวชชซึ่งคคค ใน
 วันที่ ๒๔ คีเซมเบร มี ๑๗๘๘ ได้ปรักษาคคคองในคความเคร่ำโศก
 ธินนั้น จึงจะธำรงมอณเม้นคคคทำคคคยคคค โดยอยู่ในเค็ดเคตต์ทงปวงไว้
 ในแกบคชดของเมชชวชชซึ่งคคคนี้ แดทำนเปเร็ดเค้นคค ในคคคณนั้นได้รย
 ญญาคให้ มีนงธิชงไปเรคคคกรรยของทำนผู้ ถงธญกรรมนั้น เพชจะ
 ธิให้ชอมให้น้าชคพทำนมาเก็บไว้ ในที่ไคแกบคชดธิน เพชจะนงธิชง
 ของทำนเปเร็ดเค้นคคค นี้มีธชชวชชซึ่งคคคจึงได้คชมนงธิชงมาเปนชช
 คความบญีเดรไม่เห็นชอมคคค

เพราะฉนั้นความประสงค์ของกองเร่ร่อนจึงหาตลอดไปไม่ การที่
 คิดจะทำอนเมนต์สำหรับชาตินั้น จึงเลิกไป มีแต่ที่รูดอยู่เท่านั้น
 ในชั้นล่างที่สุดแห่งตอนใต้ ซึ่งเรียกว่าคอนเข่าดีออกพีร์เปเรวั้น
 เด็ดพันนั้น มันต้องไปจากพันถัดคนมานานต่อทาง มีห้องเครื่องจักร
 ถัดน้ออากาศร้อนหนาวจนไปเหมือนคานเห่นอน เครื่องจักรทั้งหมดนั้น ๓
 เครื่อง ๆ หนึ่งสำหรับพัดลมขึ้นไปให้ห้องประสมใหญ่ เครื่องหนึ่งสำหรับ
 ห้องกอมมีคัตต่าง ๆ แลตามทางตงบ่วง อีกเครื่องหนึ่งสำหรับพัด
 ไซรอนขึ้นไป มีพัด ๒ อันกว้าง ๑๕ แล ๑๗ พัดโตเมคเคอร์ พัด
 ดัคมีวอน ๒ อัน ๑๐ พัดโตเมคเคอร์ หมอนา ๕ หมอนักังนางมาจาก
 หลังกา ๓ ใบ เครื่องสูบลดิม ๒ อัน สำหรับสูบลมหมอนาอันหนึ่ง
 สูบลมจนถึงนาอันหนึ่ง ทอดัคมีคอกเป็นนยาวรวม ๓๐ ไมล์ อากาศ
 ร้อนหนาวเท่ากันกับที่เอเนต ใช้อากาศมีนคดระ ๕๐๐๐๐ ดัคมีไฮรอน
 ๕๐๐๐๐ คูบคพัต แลมีควิวไฟคทาของเองในร่นด้วย
 เรือราวของแเก็บคอดน มีมาคังจะได้รับพระราชทานพรพนาค่อไป
 แเก็บคอดน ทพนแผนคินร่งคงร่นน ทานเขนรवादอชริงคิน
 เปนผู้ใดเลือก เห็นสมควรตามแผนที่เมืองวอชริงคิน แลคินใด
 คดองแนโนปี ๑๗๗๑ มีคเคอร์วอดลคคคคไว้วางเส้นคูนยักกลางแลเส้น
 ควันคกควันออกแห่งเมือง แลว้ที่เส้นคคคานกั้นนั้น แลเรือนที่อยู่ท่าน
 เปเรดีเคนต์ เปนที่ซึ่งจะคังเป็นแเก็บคอด การอนนใดดำเินในเคื่อนมาร

“แผ่นศิลาอนุแห่งทิศตะวันออกเฉียงใต้ แห่งแคว
 มีตอดของยูไนเต็สดเศดส์ แห่งอเมริกาในกรุงวอช
 ซิงตันนี้ ได้ฝังในวันที่ ๓๘ แห่งเดือนเซ็ปเตมเบอร์
 ๑๗๘๓ เปนปีที่ ๓๓ ตั้งแต่อเมริกันเปนเอกราชมา
 เปนปีที่ ๓ ในคราวที่ ๒ แห่งตำแหน่งเพรดีเคนท์
 ของยอฮวอซิงตัน ผู้ซึ่งมีความดีในการรักษา
 ปกครองบ้านเมือง ภายในของท่านเปนการแพรว
 หลาย เปนประโยชน์เสมอกับคุณค่าหาญแ
 ด์ตีบัญญาในการทหาร เปนประโยชน์ในความ
 อิศริยภาพของบ้านเมือง แต่ในศึกกราชเมรชัน
 ๕๗๘๓ โดยท่านเพรดีเคนท์แห่งยูไนเต็สดเศดส์
 ในที่ประชุมพร้อมด้วยพวก แกรนด์ วิดอชดัญ แห่ง
 เมืองเมร์แตนค ทั้งพวกอชดัญทั้งหลายเปนอัน
 มาก ซึ่งอยู่ในความปกครอง แต่ทั้งอชดัญ
 ที่ ๒๒ ตั้งแต่เมืองฮาเด็กเรนเครีย ในเวอชี่เนีย
 ทอมมัส ยอนสัน เควิตต์ ดักวอดแดคาเนียด
 คารอดด์ ผู้เปนกอมมิชชันเนอร์ทั้ง ๓ โยเซฟ
 คตาก ร. อ. ค. น. บ. ค. เยมส์ โฮเซน แด
 ด์ตีเฟนฮอดเดก เปนนายจางร่างก่อ คอลิน
 วิดเลี่ยมส์ตัน น. เมรชัน.”

เมื่อได้วางถูกชนแล้ว ท่านแกรนดี มาส์เคอร์ บิ. ค. ก็
โยนแฟลคาก ได้กล่าวคำมีรับในเวลาเมื่อทหาวันใหญ่ยังมีนส่งตุคอยู่
การพินันได้สำเร็จ ในที่สุดได้ มีการร้องเพลงฮันนอน แดเพลง
สำหรับเกียรติยศแดยังมีนส่งตุค ๓๕ นิต

ท่านเบรดีเตนค ในเวลานั้น แดงตัวมีผ้าห้อยข้างหน้าแดเครื่อง
เคมยคของพวกอเมริกัน มีตั้งวาทพาคมาทำด้วยงาสำหรับยศ แด
ตั้งวาทยังมีเก็บไว้เป็นทวีรถลยอยู่ทพวงลยตัญ ๗ ทยอชเตาน

เมื่อการก่อถูกชนเสร็จแล้วได้ มีการเลี้ยงในปากคานควันชอกเปน
เสร็จการ

มุขคานเห็นอนนได้สำเร็จในปี ๑๗๐๐ จึงจัดเป็นที่ประชุมเฮนเค
คานควันคกเปนเฮาต์ฮอพิร์เฟเวเร็นเคตพี คานควันชอกเปนมุขนัน แด
คานใหญ่ชูนันต่างเปนประชุมครั้งแรกในคราวนั้น ครั้นในปี ๑๗๐๓
พวกเฮาต์ ได้ ขยายไปตั้งประชุมในปวีราช้างคานใต้ เปนของใช้พอเวลา
หนึ่งเท่านั้น ครั้นในปี ๑๗๐๕ จึงย้ายกลับมาที่คานเห็นอนในเคเคม เมื่อ
ปี ๑๗๐๓ ร. พ. แดคยุโรป ได้รับเปนนายารก้อเคมคชอนค้อไป ท่าน
ผู้นได้ คคแก ไรเป็ถันแแปงที่คชอนบน แดพื้นแผ่นดินเปนอันมาก ยก
พินันให้สูงด้วย ในคชอนคานใต้มีนแล้วตั้งไว้ใช้เป็นที่กองเกเร็ดได้ ใน
ปี ๑๗๑๓ แดคชอนกลางนั้นยังไม่แล้ว มีแต่ทางกันด้วยกระดานไม้คค
ค้อกันในระหว่าง ๒ คชอนเท่านั้น ครั้นเมื่อเกิดกาวยในปี ๑๗๑๒ การ
ก่อสร้างนิกเปนอันหยุดไปในคราวนั้น ในปี ๑๗๑๔ ภายในคชอนทั้งชอง

นั้นทำลายไปโดยพวกอังกฤษเผาเสีย นายพวกคองเกร์ดีในครั้งนั้นจึงมีการประชุมเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนเซปเตมเบอร์ปี ๑๗๓๕ ตรงกับวันจันทร์ เดือน ๑๓ วัน ๕ คำว่าขอฉีกกฏศักราช ๑๗๑๐ ในที่แห่งหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่าบดกฏเบียดไซเคด ซึ่งอยู่ด้านตะวันออกที่ทางแยก ซึ่งเดี๋ยวนี้เป็นออฟฟิศไปรษณีย์ ไทญัน แล้วภายหลังคองเกร์ดีได้เริ่มประชุมในวันที่ ๑๑ ตุลาคมปี ๑๗๓๕ ตรงกับวันจันทร์ เดือนธันวาคม ๒ คำว่าบัญญัติปลัดกฏศักราช ๑๗๑๗ ประชุมกันในสภากษัตริย์ด้านตะวันออกเจียงใต้ถนน เธ. แอดนตันที่ ๓ ด้านตะวันออกเจียงเหนือ สภากษัตริย์โดยชาวเมืองออสเตรียคนสำหรับกษัตริย์ คองเกร์ดีได้ประชุมในที่นั้นจนกระทั่งทำการ ซ่อมแซมมูร ซอนโคแห่ง แคบคอตแดงเด็กรูปใหม่ ๑๗๒๗ แต่ที่คองเกร์ดีประชุมกันครั้งนั้นเรียกกันว่าแคบคอตเกา แดเด-ไซเป็นที่รู้จักโทษในคราวบดกฏเมื่อปี ๑๗๖๓-๑๗๖๕

ในปี ๑๗๓๕ นั้น คองเกร์ดีได้ประชุมปรึกษาตกลงในการที่จะซ่อมแซมแคบคอตนอก การซ่อมแซมนั้นได้ เริ่มลงมือทำ โดยมีดีเคอร์ แดเดโรบ แล้วชาลส์บรอนซ์ชาวเมืองบอดินเป็นผู้ ทำคือไป เริ่มทำตอนกลางคือที่วงกลมแดเดโอบรวีในปี ๑๗๓๗ แล้วดำเนินไป ๑๗๒๗

ในปี ๑๗๓๗ นั้น ได้สร้างคอกพอใช้การ เป็นที่สำหรับกอมมิคคิต คองเกร์ดีได้แก้แคบคอต การทำแคบคอตนั้น ตามแผนที่ของแดเดโรบ ซึ่งแก่ ไซบางเอ็กนอยนัน ได้ทำพร้อมทั้งตัวคอกทั้งด้านแดตงดานแดพัน แผ่นดินด้านเจ้าใน ๓๓ ปี เป็นจำนวนเงินเสด็จทั้งที่แก่ ไซซ่อมแซมแปลงแอดัน ๆ แดตงแก ไซพนแผ่นดินเสด็จจนถึงปี ๑๗๕๐ เมื่อเริ่มเติมตอนช่องข้างออกอีกนั้น เป็นเงิน ๒๖๗๐๕๕๗ เทรียญ ๒๓ เซ็นต์ ในเดือน

เซียมเค็มเบอร์บี ๑๘๕๐ กองเกร็ดได้ปรึกษายกอนุญาโตให้คัดคอนดอง
 ช่างนั้นออกอีก มีดเคอร์ทอมมัต ยู วอดเคอร์ เปนช่างทำมาจาก
 ไกววาคเคอเดรทเมืองฟลาเคดเพีย ได้ ยื่นแผนที่ตัวอย่างที่จะทำคอน
 ดองช่างออกไปนั้นแก่ท่านเปเรดีเต็นคัพอดมอในเดือนยูนบี ๑๘๕๓ ท่าน
 เปเรดีเต็นคัพเห็นชอบตามอย่างนั้น จึงได้มอบการให้ มีดเคอร์วอดเคอร์
 กระทำการนั้น คือตามฤกษ์ที่มอแห่งมรดอนใต้ ในไควว ในวันที่ ๔ เดือน
 ยูโดบี ๑๘๕๓ ตรงกับวันศุกร์เดือน ๘ ขึ้น ๖ ค่ำปฏิศุภศักราช ๒๓๓๓ มีชื่อ
 ความจารึกบันทึกในแผ่นศิลา มีความ (แปลได้ความ) ดังนี้

“ในเวลาเช้าแห่งวันที่ ๓ ของปีที่ ๗๖ แห่งเวลานับ
 แด่ประเทศอเมริกา อันรวมกันได้เป็นเขกราช
 ฐานในกรุงวอชิงตัน เป็นวันที่ ๔ แห่งเดือนยูด
 บี ๑๘๕๓ คือตามฤกษ์ที่มอแห่งมรดอนใต้
 ของเค็มบอดตามแบบแผนที่ซึ่งได้เห็นชอบโดยท่าน
 เปเรดีเต็นคัพ ในความเห็นชอบพร้อมกันแห่งที่
 ปรึกษากองเกร็ดนี้ ไควว โดยท่านมอดาคัพอดมอ
 เปเรดีเต็นคัพแห่งยูในเค็ดเคดเคด พร้อมด้วยแกรนค
 มาดเคอร์แห่งพวกเมรันนิกอดคฤทง์หลาย ในที่
 เฉพาะ หน้าพวก เมมเบอร์ ใน กองเกร็ด เป็นอันมาก
 แดอชฟัสเซอร์ ใน กรมซึ่งตั้งที่ราชในราชการทั้ง

หลายในอาณาเขตต์เขตต์แต่คิดตริกต์ แดอพอพิ์ค
 เซอรทหาวรภททหาวเรื่อ แดห่มู่มี อำนาจอันรวมกัน
 ของเมืองนแดเมืองทีโกดเคียง แดพอกพดเวือ
 ททหาวแดเมชันนิกทึงหลายเป็นอันมาก ออพอพิ์ค
 เซอร ในสมิตได้เนิ่นฮินดัก์คุชัน แดนาชันนัด
 ฮินดัก์คุช ไปรเฟ็ดเซอรแห่งคอเดเซแดครุใน
 โรงเรียนทึงหลาย ในคิดตริกต์ออพคอดัมเบีย
 กัมหนักเรียนคิชยทึงหลายทึงโกด แดโกด เป็นอันมาก
 พรอมทึงนุทีโคตยูแดโคเห็นในการวางคิลาอุกษแห่ง
 แคบคอดอน โดยท่านเวริธเคินค็อชชิ่งคินในวันที่
 ๑๘ แห่งเคือนเซบเตมเบอร์ มี ๑๗๘๓ บ้างบางนาย
 เพราะเหตุคณนถำเคนค็อไปเมือหนา โดยความ
 ประสงค์ของพระเปนเจ้า จะให้ คินทาทายไป
 คดอถวาก แดรากนจะทาทายชนมาแดดังทึง
 ใจ จะปรากฏแก่ตามนุษย์ทึงหลาย ๆ พึงทรวา
 ในเวลาวันนแผ่นดินของอเมริกันอันรวมกันได้คั้งอยู่
 โดยมันคง ค็อฎหมายของบ้านเมืองยังคั้งอยู่
 เปนไปโดยไม่มีสันต แต่ค็อวยวากเหง้าแห่ง
 ดั้งซึ่งเปนประ โยชน์ แดความด่งางมทึงปวงมีความ
 เจริญ ถด่าแ่ง รุนทุก ๆ วันในความรักไคว่ของชน

ชาวอเมริกันใหญ่ใหญ่นั้น แต่ชักนำให้
 เป็นดังตำราฎแก่โลกมากขึ้นทุกที แต่ผู้ที่มา
 ประชุมทั้งปวงนี้ บรรดาซึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งการ
 กัด ผู้ทำตำแหน่งการมิได้ กัด ประกอบด้วยใจ
 ช้อนน้อมรดกถึงพระเศพระคุณแห่งพระผู้มีอิศระ
 ภาพเป็นเจ้า ในการที่พระองค์ได้ โปรดประทาน
 อำนาจแก่ความดีรแกบ้านเมือง ผู้กล่าวชื่อนอน
 ทั้งหลายพร้อมกันในความซื่อสัตย์มั่นคง เพื่อจะ
 ให้ สิ่งซึ่งบนใจไว้ นกบทั้งผอง แลซึ่ง โคง โคม แด
 หอคอย เจ้าแต่ที่ขมปนปลายเจ้าทั้งหลาย
 ทั้งปวง ซึ่งจะสร้างชนเห็นชทน คงยังนอชู้เป็น
 นิกาดเทชญ

ขอพระผู้มีอิศระภาพจงอภิบาลรักษาประเทศ
 อเมริกาอันรวมกัน

คาเนียลเวบสเตอร์

ผู้ว่าการต่างประเทศแห่งยูไนเต็สเศตส์”

แล้วท่านคาเนียลเวบสเตอร์ผู้กล่าวฉบับในวันนั้น เป็นผู้เลกการ
 พริชอนัน

ในปี ๑๘๕๕ กองเกร็ดได้ปรึกษาเห็นพร้อมกัน ให้ยกโคมเก่า
 ออกเสีย ทำโคมใหม่ด้วยเหล็กตามตัวอย่างของวอลเตอร์ผู้เป็นช่างก่อนนั้น

เพราะ โคมเก่านี้ทำด้วยไม้ เมื่อคราวไฟไหม้ ในปี ๑๘๕๓ นั้น เพิ่ง
ใหม่ภายใน หอดสมุกของเกร็ดทำด้วยไม้ โคมนี้เป็นที่นำกัจฉินศร
ยั้งนัก โคมใหม่ซึ่งทำด้วยเหล็กนิตทาเสร็จในปี ๑๘๖๕ ภายในโคม
เก่านี้เดิมประดับเป็นดวงตายภายในกรอบเป็นลายฮาวูรต่างๆ ตามตัว
อย่างวัดในเมื่องโรม แต่ย่อมกว่าที่นี้ โคมในแค้มป์คองนี้กว้าง ๑๖
ฟุตโตแมคเคอร์ธิง ๑๒๒ ฟุตครึ่ง ถึงซึ่งแสงสว่าง มีทางขึ้นไปยอดได้
แต่ทางชันนถ้ำมากแต่เป็นที่นำกัจฉินศรด้วย มีหญิงผู้หนึ่งได้พลาด
ตกลงมาครั้งหนึ่งแล้ว แต่ตกลงไม่ถึงเขาคานกระຈก ๆ แค้ม แต่
ค้างอยู่บนกรอบ จึงหาตกลงไม่ถึงข้างไม้

การร่างแค้มป์คองนี้ ได้ทำคู่มือไปตลอดเวลารอบพวกกรมใน
ปี ๑๘๖๓-๑๘๖๕ ในวันที่ ๒๒ เดือนธันวาคมปี ๑๘๖๓ ตรงกับวันเสาร์
เดือนธันวาคม ๒ ตามกฎบัญญัติ ๑๒๒๕ ในเวลาเที่ยงได้ตั้งรูปสี่เหลี่ยม
พริตมรันทะเบงบนยอดโคมชั้น ในเวลานั้นได้หอบธงอเมริกันที่บนนั้น
และมีพดเมื่องแห่ทหารประมาณ ๓๐๐ ได้ร้องสรรเสริญ มีบันใหญ่
ยังดังตึก ๓๕ นกที่ปากคองนั้นออกแต่ขอมด้วย

ในท้องใหญ่ใหม่ ในคอนโค ได้เป็นที่พวกเจ้าสอยฟ้าเปรเซ็นเคคัพ
ประชุมในวันที่ ๓๐ ที่ธันวาคมปี ๑๘๕๗ ตรงกับวันพุธเดือนยี่ชุนคำ ๓
บมเมนพคักกุดคักราช ๑๖๓๗ แต่ในคอนเห็นโคได้เป็นที่เสนคประชุม
ในวันที่ ๔ เดือนธันวาคมปี ๑๘๕๗ ตรงกับวันอังคารเดือนยี่ชุนคำ ๓
บมเมยธัมตุชคัก ๑๒๒๐ แค้มป์คองนี้ตั้งแต่ทำมาจนถึงในเวลานั้นเป็น
จำนวนเงินค่าคอนกลาง ๓,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ ค่าโคม ๓,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ

ค่าคือคอนดองข้าง คือคอนเห็นคอนไค่นัน ๗,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ แด
 ค่าการต่าง ๆ ทั้งปวงอีก ๓,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน
 ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ

ในท้ายเรื่องที่พรรณามาในแคบคอดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอ
 พระวราทานกรมบังคับมณฑลด้วยเรื่องราวของ กองเกร็ดคือไปบ้างพอสมควร
 ดังได้ทราบเกล้า ๆ มาดังนี้ คือกองเกร็ดครั้งแรกนั้น เป็ยคอน แรน
 คอดพี ชาวเมืองเวอชิงตันเป็นหัวหน้าประชุมที่เมืองพิลาเคดเพีย ใน
 เดือนธันวาคมเมื่อปี ๑๗๗๕ กษัตริย์ทั้งปวงยกเสียดำเมืองขยับยัด
 มาพร้อมกัน พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ แต่ข้าราชการทั้งปวง ได้ทราบ
 ตลอดในการที่หมู่ชนจำพวกนี้ ได้ตั้งกองประชุมหัวเมืองของพระองค์ ใน
 อเมริกา โดยนอกรากพระบรมราชานุญาตของ พระองค์ที่เมือง พิลาคอดเพีย
 พระองค์ทรงพระดำริ ไม่ได้เห็นชอบในการนั้น แต่หาได้กระทำดังได้ไม่
 กองเกร็ดได้ประชุมกันที่เมืองพิลาเคดเพีย ในวันที่ ๓๐ เดือนเมษายน ๑๗๗๕
 ได้เลือกเปเร็นแรนคอดพี เป็นปเรอิดคนโต แต่ท่านผู้นั้นบวญหนักองจึง
 ได้ลาออกจากตำแหน่ง ครั้นในวันที่ ๒๕ เดือนเมษายนนี้ จึงได้เลือก
 ยอนแซนคอกเป็นค้อไป แต่นั้นมาก็มีการประชุมต่าง ๆ เสมอ ครั้น
 ภายหลังได้ปรึกษากองกันที่เมืองพิลาเคดเพียเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๑๗๗๕
 ตรงกับวันพฤหัสบดีเดือน ๘ ขึ้น ๓๕ ค่ำจตุลัมฤทธิศก ๑๓๑๐ ตกดวง
 เปนกองเกร็ดประชุมทุกปี ในวันจันทร์แรกในเดือน โนแวมเบอร์เสมอไป
 กองเกร็ดซึ่งประชุมในชื่อ กฎหมายบ้านเมืองได้ เริ่มประชุม เปน ครั้ง แรก

ในวันที่ ๕ เดือนเมษายน ๑๙๗๗ ตรงกับวันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ ปีมะ
 เหนือ ๑๓๕๓ ประชุมต่อคราวในเมืองนวยอกแต่ประชุมในเมืองพิลา
 เสดเพียงข้าง ในวันที่ ๖ เดือนมีนาคม ๑๙๗๐ ตรงกับวันจันทร์
 เดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ปีมะเส็ง ๑๓๕๒ แต่ประชุมต่อไปในปี ๑๙๗๐ จึง
 ได้ตั้งพวกสี่พรรคในการวางตั้งปวง แยกมาตั้งเมืองหลวงของวิมลรัตนเมือง
 เม่นป่าโตมก กองเกร็ดที่ ๖ แห่งการประชุมคราวที่ ๒ นั้น เป็นครั้ง
 แรกที่ประชุมกันในกรุงอชชิงกัน ประชุมในวันที่ ๑๗ ในเดือนเมษายน ๑๙๗๐
 ซึ่งเป็นวันจันทร์ ที่ ๓ ในเดือนนั้น ครั้นวันที่ ๒๒ เดือนในเมษายน
 ในมีนทานชนชาติมี ผู้เป็นประมุขตั้งของอยู่ในเขตต์เขตต์ ใน ครั้งนั้น
 ได้ยื่นข้อเรียกร้องถึงความยินดีต่อของเกร็ดในที่ประชุม ที่ห้องเสนา
 ในแค้มปอตซึ่งเป็นทีสำคัญ ในกาลนั้นนั้น ในการทำตั้งประชุมในที่
 โหม่น ตั้งแต่นั้นมาจนภายหลังแต่เมื่อเวลาพวกอังกฤษทำลาย
 ภายในแค้มปอตนั้นเสียในปี ๑๙๗๕ กองเกร็ดได้ตั้งที่ประชุมในแค้มปอต
 นั้นเสมอมา กองเกร็ดได้ประชุมเริ่มแต่วันจันทร์ ที่ ๓ ในเดือนมีนาคม
 ต่อมาตามกฎหมายบ้านเมือง

พวกเสนาคน ได้เลือกมาตั้งเขตต์ ๒ นาย เลือกโดยพวก
 ตั้งเขตต์ของในเขตต์นั้น ๆ ๖ บัครั้งหนึ่ง ไว้ประมุขตั้งคนเป็น
 ประมุขตั้งของเสนาทั้งปวง ถ้าเวลาใดตำแหน่งนั้นว่างจึงเลือกตาม
 เวลา

พวกเสนาชื่อฟรีเบเรเซนต์พัน ได้เลือกทุกปีที่ ๒ โดยประชุมชน
 เป็นอันมากในเขตต์นั้น ๆ ตามพลเมืองมากน้อย กำหนดประมาณ
 ตามกำหนดในปี ๑๙๗๐ นั้น วิเบเรเซนต์พัน ๓ แทนราชบุตร ๑๓๕๓๕
 คน แต่เสนาตั้งเลือกประมุขตั้งเขตต์ชื่อฟรีเบเรเซนต์พัน

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเที่ยวอยู่ในแค้มป์ตลอดทั่วแล้ว ยังมีเวลาว่างอยู่ จึงไปเที่ยวชมรถเดินในโรตเอนด์ไฮม์คือไป จนเวลาเย็นกลับมาไฮเคต ครั้นรับพระราชทานอาหารค่ำแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันแก่งอิวินิงเครดไปประชุมที่เซปสันที่บ้านมิดเคอร์เคอวิตซ์ เปนที่ ๒ ในกรมท่าที่บ้านนอร์ ๓๒๓ ถนนคอนเนคติกัตตองเวนู ตามที่ภรรยาท่านได้เชิญไว้ ในเวลานั้นมีคนราชการทั้งตุคต่างประเทศแถมบุตรภรรยาเป็นอันมาก ท่านแปรดีเด็นด์ไปประชุมที่นั่นด้วย ได้พบพบกับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงด้วย อยู่จนเวลา ๕ ทุ่มเศษกลับมากไฮเคต มิดเคอร์เคอวิตซ์ผู้นั้นเป็นบุตรเขยท่านผู้ว่าการต่างประเทศ ชายคุณหนุ่มประมาณ ๓๐ เศษ ๆ แต่เป็นผู้มีความฉลาดฉลาด กิริยาเรียบร้อยดี ใจศอกกว้างขวาง คือไปว่าที่จจะเป็นคนโตเป็นแน่

รุ่งขึ้นณวันเสาร์เดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ (วันที่ ๑๘ เดือนเม) เวลาเช้ารับพระราชทานอาหารแล้ว ได้ไปตั้งตัวซึ่งกันซิคไปดเคอชฟัค เปนชอฟัคไปรษณีย์สำหับเมืองวอร์ซังคินัน ตามที่มิดเคอร์เคอวิตซ์ผู้นั้นเป็นหัวหน้าได้เชิญไว้ นั้น ชอฟัคนั้นอยู่ในถนนลุยเซียนาฮาเวนูคานโต้ เวลา นั้นเป็นเวลาเมดมาจากนวยออกด้วย ที่นั้นคนมีฐานะมากทั้งพวกจักพวกคักวาทอดแยกกักจิกกันเปนหมู่ ๆ ไม่ปะปนกัน แต่ชอฟัคนั้นดูเก่า ๆ ไม่สู้จะงดงาม ตกแต่งอันโตยังรุงรังนัก มิดเคอร์คองเกอได้พาเที่ยวดูทั่วทุกแห่งแต่ชอชบายให้ฟังด้วย ครั้นค่ำแล้วมิดเคอร์คองเกอได้ถวายเป็นรูปพวกเจ้าพนักงานารซิคไปดเคอชฟัคแก่ท่านราชทูตแผ่นดินหนึ่ง

ครั้นคืนแตรขอมไปแล้ว ท่านพราหมณ์พระพุทธรเจ้าที่บวงไปอยู่ที่หอพิทักษ์
ไปรษณีย์ใหญ่ต่อไป

หอพิทักษ์ไปรษณีย์ใหญ่นี้ เปิดทุกวันตั้งแต่เวลา ๓ โมงเช้าจน ๓ โมง
เย็น ตั้งอยู่ตรงเบเค้นคือหอพิทักษ์ข้าม ในถนนเอฟคัดอดทางแยกถนนที่ ๘
ที่ ๘ ด้านเหนือแตรถนน ซี แด เอฟ ตั้งซึ่งเป็นหอพิทักษ์นั้นด้านตะวันออก
สร้างเมื่อปี ๑๙๓๙ ก่อด้วยศิลาครนเมื่อปี ๑๙๔๒ ก่อเสร็จได้
ซื้อที่ดินเห็นออกช้อออกไปอีก ครั้นเมื่อแตรเสร็จในปี ๑๙๕๕ วัตถุประสงค์
โดยกำหนดด้านเหนือด้านใต้ยาว ๓๐๐ ฟุต ด้านตะวันออกด้านตะวันตก
ยาว ๒๐๕ ฟุต ผนังสองชั้นครึ่ง ชั้นล่างเป็นแต่กุหาทำ ๆ ในกลางตึก
นั้นเป็นชาตยาว ๑๙๕ ฟุตกว้าง ๘๕ ฟุต ปูศิลาขาวมีทางรถเขาไปที่
ลานกลางซึ่งปูศิลาแรงนั้น ซึ่งสำหรับรับแตรตั้งเมตตบวง ตกนทา
เสร็จเป็นจำนวนเงิน ๑๙๐๐๐๐๐ เหรียญ มีหอพิทักษ์ท่าน ไปดัดมาดเคอร์
เยนเวลาดอยู่ชั้นที่ ๓ ด้านใต้ เมื่อเจ้าพระพุทธรเจ้าไปถึงได้ ไปหา
ท่าน ไปดัดมาดเคอร์เยนเวลาดหาอยู่ไม่ ในห้องนั้นมีรูปท่าน ไปดัดมาด
เคอร์เยนเวลาดแก่ก่อนตั้งบวงเป็นอันมาก มีหอพิทักษ์สำหรับหนังสือที่ไม่
มีผู้รับสั่งไม่ได้อยู่ข้างด้านเหนือ เจ้าทางด้านเหนือออกทางด้านตะวันออก
มีหอพิทักษ์ต่าง ๆ เป็นอันมาก รวมห้องในตึกนี้มี ๘๑ ห้อง มีบันได
ขึ้นที่หว่างกลางในห้องหนังสือที่ไม่มีผู้รับสั่งไม่ได้ขึ้น มีมือเขียนเก็บ
ของต่าง ๆ ที่ส่งทางไปรษณีย์ ไม่มีผู้รับสั่งไม่ได้เป็นอันมาก ของเหล่านี้

นมแคบคาดออกออกทุกปี ถ้าใครมาแต่งให้เห็นจริงว่าเป็นของบุญโลกให้
ไป มีของต่าง ๆ เป็นอันมาก

ที่หอพักไพบรณีย์ ใหญ่ เดิมเป็นที่ซึ่งเรียกกันว่าบดออกบุญญะต
ไฮเคต หรือย่นเนนแบริพักไฮเคต ทางด้านใต้ ริมทางแยกซึ่งเป
นหอพักอยู่เคียงวัน โดยยาว ๓๒๐ ฟุตกว้าง ๕๐ ฟุตสูง ๓ ชั้นก่อด้วยอิฐ
ตายศิลา เริ่มทำเมื่อปี ๑๗๘๓ แต่เป็นโรงระคองน ภายหลังที่พวกไฮริ
ไปฮากวียอชุงจนถึงปี ๑๗๙๐ คชเวอนเมตโต ซอชาน ควันเมื่อไฟไหม
แกมคอดอนัน กองเกร็ดได้ ไปประชุมในที่นี้ แล้วยกเป็นหอพักไพบรณีย์
เปเตนค้อพพิค แลหอดมคชของคองเกร็ด ภายหลังหอดมคชนั้นยกมาที่
แกมคอดอนันปี ๑๗๙๗ แล้วยกคชเพตงใหม่เสียในปี ๑๗๙๖ แล้วยกได้
สร้างหอพักคชชน

การขอพักไพบรณียน น เมื่อวันที่ ๒๒ เซบเตมเบรวิ ปี ๑๗๗๗
ตรงกับวันอังคารเดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ค่ำปรกเฮกคัก ๑๓๕๓ กองเกร็ดได้
ปรึกษาจักรการไพบรณียช น ควันในปี ๑๗๗๒ ได้ คัดให้ มอชพพิค
ไพบรณีย ใหญ่ช น มีโปดคมาดเคชเรยเนวราดบงคัมบญชา โปดค
มาดเคชเรยเนวราดช น ตั้งโดยท่านเปเรดีเคนค้ เขาในพวกแกมเนคคด้วย
แต่ไม้นชานาชเปนแกมเนคเคมค้ จนถึงเมื่อเปเรดีเคนค้แยกช น ได้ชอ
ให้ท่านบารซึ่งเปน โปดคมาดเคชเรยเนวราชเปนแกมเนคในปี ๑๗๒๗ จึง
ได้ยกตำแหน่งเปนแกมเนคค้อมมา

ควันช้พระพุทชเจ้าทงปองคู้ทัวแลวกก็ถ่านถลัมมาไฮเคต.

เที่ยวไปเที่ยวตามหัวเมือง

ครั้นรับพระราชทานอาหารกลางวันแล้ว ท่านราชทูตได้เสด็จไปที่
 ดงเต็งดี ตีป่าคเม็นต์ เพื่อจะลาท่านผู้ว่าการต่างประเทศซึ่งออกจากกรุง
 วอชิงตันไปตามหัวเมืองต่างๆ ได้พบท่านผู้ว่าการต่างประเทศพร้อมโดย
 เรียบร้อยดี แต่ได้ทูลท่านราชทูตว่าถ้าเสด็จไปมีเหตุขัดขวางประการใด
 ให้บอกโทรเลขมาจะช่วยเหลือหนุนทุกอย่าง ท่านราชทูตได้ครีดยศขอบใจ
 แลพูดกันด้วยการต่างๆ มีเคื่องเรื่องสัญญาต่างๆให้ ได้เด่นชัดของเกียรติ
 โดยเร็วเป็นอัน แล้วลากลับมา ครั้นเวลาเย็นข้าพระพุทธเจ้าราชทูต *
 เกานซัดเดซ * อีเครครีตาม * แอ็คแคเช็งกฤษ * กงฮุด *
 หมอจัน * แดถาม * พร้อมกันสวมเสื้อฟรอก โกลโมตี ไวคเฮ่า ซึ่ง
 เป็นที่อยู่ของท่านแปรดีเค็นต์ เพราะธรรมเนียมมา ถัดวันเสาร์ มีแตร
 ที่หลังเรือนท่านแปรดีเค็นต์เดิม พวกคนราชการแอฟกติก ไปมาคึก
 กังบุตรภรรยา ได้ชวนเป็นฝูงที่เลี้ยงหลังเรือนท่านแปรดีเค็นต์ พวก
 หญิงชายพอเมืองมาเคิร์ทจึงเน่นวมหญ้าที่ถ้างบ้าน ท่านแปรดีเค็นต์ออก
 รับด้วย เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทงป่องไปพบกับท่านแปรดีเค็นต์ ท่านผู้ว่าการ
 ต่างประเทศ แคมเน็คแตพวกทุดทงป่องเน่นวมมาก ในเวลาวันนั้นแตร
 เป่าเพลงสรรเสริญพระบารมีของสยามด้วย โน้ตแตรได้ไปจากหมอจัน *
 แดหัดกันสองวันมาได้ แต่จังหวะเรื่องเกินไปที่นั่น ชาวอเมริกันชม
 กันมาก เมื่อเช้าวันนั้นข้าพระพุทธเจ้าทงป่องเบ็ดหมวกตามธรรมเนียม
 พวกคนอเมริกันก็พากันเบ็ดหมวกเน่นวมมาก ได้พูดจากันกับคนที่ไป

ประมุขนั้นตามที่คุ้นเคยกันแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ทำท่านแปรธิดีคืน
เพื่อจะออกจากกรุงวอชิงตันไปตามหัวเมืองต่าง ๆ แลตามท่านแคเมร็อก
แลบุตรต่าง ๆ คณะราชการทั้งปวงที่ประมุขอยู่นั้น คนที่มาประมุขนั้นที่คงใจ
จะมารับตาพวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงโดยมาก มีพวกที่ราชทูตอังกฤษ
เป็นต้น ท่านทั้งปวงได้พูดจาให้เป็นที่ยินดี มีสรรเสริญพวกไทยเป็นต้น
แต่แสดงความเสียใจที่จะไปเสีย ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่จนเวลาเกือบทุ่ม
ก็ลาท่านทั้งปวงมา ไชโย

ครั้นเวลาค่ำรับพระราชทานอาหารที่ ไชโยสถานเคยปรกติ

อนึ่งข้าพระพุทธเจ้าจะได้ออกจากกรุงวอชิงตันในเวลาฉันทันแล้ว
ขอรับพระราชทานพระรถม้าถึงพันเมืองวอชิงตันบ้างคือไป

กรุงวอชิงตันนั้น เต็มที่จะได้ตรวจในอำเภอเซเรียมักแลหัวเมืองในเขต
นั้น ได้ตรวจในปี ๑๖๐๘ ประมาณเป็นจุดศักราช ๘๗๐ โดยยกปัตนยอนต์มิก
ซึ่งมาจากเขตแดนเมืองเซนต์เดาน์ ได้พบที่ต่าง ๆ ที่เป็นไชโยภูมิที่โดย
มากมีแม่น้ำปาโคโฮมีที่กว้างประมาณ ๖ ไมล์ ๘ ไมล์ เรือเข้าไปได้
ถึง ๓๕๐ ไมล์เป็นต้น พดเมืองในหัวแถวในฝั่งแม่น้ำนี้ค่ากว่า ๕๐ ครัว
เป็นพวกอินเดียนทั้งสิ้น หากินด้วยการหาปลาปลุกต้นไม้แรมพุ่งซึ่ง
อาหารกันเป็นนิจ แยกเป็นหมู่เป็นเหล่าไม่บ่อย ๆ ครั้นในปี ๑๖๑๔
เช่นวีพิดคัมบิกพวกของเขาได้มาที่ปากน้ำปาโคโฮมี ครั้นในปี ๑๖๖๓
ฟรานซิส โปสได้มาครั้งที่หนึ่งเป็นทีแผ่นดิน ๕๐๐ เฮเกอ เรียกว่ารวมหัว
โรมันตั้ง ชัยุตัน ดวันชอกแห่ง แม่น้ำชอนาซอดเคียน แลปากน้ำโคเบอร์

แต่อีกแห่ง ๓ กัมปัน โรเบิตครบได้ของที่อีก ๕๐๐ เฮกเฮ เรียกก้อต
 แตนคียาคังตงพร้อมกัน แตนคียาคันคานควันตกรของเมืองนี้เรียกว่า
 วิคโกสไมท์ เป็นที่แผ่นดิน ๖๐๐ เฮกเฮตคังตงโดยวอลเลียมส์แดงเว็ด
 ในปี ๑๖๗๓ นบัททังปวงนเป็นชาตส์เกาน์ค ในเขตแดนเมืองเมร์แดนค
 ในปี ๑๗๑๐ แด ๑๓ ตาเนยอคาโรต โคเป็นเจ้าของทีในสิ่งแม่น้ำ
 ชานาคอด้เคียนแดนฮตเจียง ได้ตั้งทีศวงปากทางแม่น้ำแยกไปทางทีค
 เหนือ แตนเคว็ดเบยอนด้อยูปร่างทีคควันตค ไปจนถึงเมืองยอชเตาน
 เคยอนทรมผางวาคานควันฮอกแห่งตริงเป็นฮอมเล็ฟเวคชัว ในปีคณน เป็น
 แดวกบ้านเรียกว่าแชนบัก แตนคณนเรียกว่าทังเตาน ในแม่น้ำ
 ชานาคอด้เคียนนนั้น เห็นชททำฮาวูรอนไมนนี้เรียกว่าคาโรตเบก แตน
 เหล่านเป็นที่โรนารปลอกเฮาด้ฮยาตูปแดนจันทเทค

ในวันที่ ๓๐ เฮปรีลปี ๑๗๗๓ ตรงกับวันพุธเคชัน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ
 มีเถาะเบญจศก ๑๙๕๕ ภายหลัง ๓๑ วันจากเวลาเมื่อเบคประกาศหยุด
 การรบ ในระหว่างคอดอนฮิงกฤษในอเมริกาเห็นอ กับเมืองหลวงน
 คองเกร็ดมเฮยูปรักฮากถาวถงการจะตั้งเมืองหลวง ฮ่าหรับคยเวอนเม็ค
 ฮอเมริกาฮนรวมกันทัวไปฮน เพราะในเดือนมาฮปี ๑๗๗๓ นั้น พวกรชาว
 เมืองนียอชโคโยมมยทเมืองกิงส์คองให้เป็นที่ประชุมไปพลาง ภายหลัง
 มาไม่ช้าก็เมืองเมร์แดนค ได้เป็นที่ประชุม แดพดเมืองได้ฮอกเรีย
 ไรเงินให้เป็นเงิน ๓๗๐๐๐ เหรียญ

ภายหลังมีผู้หนึ่งได้รชคตามความเห็นของตน ว่าควรจะตั้งแคบคยอ
 ในกำหนดแปนควรว ๆ แปนควรวละ ๓๓ มี ตามที่แผ่นดินฮันคินหัวเมือง

คำวันฉัตร คือเมืองนครชัยศรี ดุสิตดุสิต ค้างคางเกย เริ่มวันเริ่มศั
 แด่แรกก็ตั้งเป็นคัน เพราะเหตุจะให้ ที่ต่าง ๆ นั้นเจริญขึ้นเต็ม ๆ กัน
 เป็นเมืองสำคัญขึ้น แด่ทำให้พ่อเมืองมั่งคั่งบริบูรณ์ ขึ้นโดยเร็วเต็มชอกัน
 แด่คิดค่าที่เข้เกออด ๓๒ เริ่มตั้งเป็นอันตบต่างกันในนี้ สำหรับเมืองตาม
 ที่คิดประมาณทำให้แก่ของเกร็ดนั้น ๒๐ ไมล์ ๕ เพี้ยม เมื่อย้ายทัพไป
 แด่อยู่ที่เกาะยกเป็นที่ทหารอยู่ด้วยเป็น ในสันคินนั้นจะตั้งที่วัดเดิมดังเดิม
 เป็นเมืองหลวงเก่าของเวียงชัย ครั้นในวันที่ ๖ เดือนชอกโคกเบอร์ ๓๓๑๒
 ของเกร็ดโต วัดเลือกตั้งเคียด ซึ่งปรากฏตั้งแต่เวลานั้นเริ่มแนวแซมชัย
 ค่อยไปคานโคเมืองนเวียงชัย แด่เมืองเมืงแดนโต วัดสูงกว่าทุกเมือง
 แด่ไม่โตเล็กตอกของเขาเมืองโต ครั้นวันรุ่งขึ้นคือวันอังคารเดือน ๓ ขึ้น
 ๓๒ ค่ำแถวเมญจกร ๓๓๕๕ โต วัดกัน ที่ดินตกของโดยเขตกัรบชัย
 เป็นจระกัเมืองหลวงสำคัญที่ใกล้กันแนวเวกเอาเวกเมืองนครกัน แด่
 โตตั้งกอมมิต ๕ นายไปตรวจท้าวไปตั้นนั้นในวันที่ ๒๑ ชอกโคกเบอร์นั้น
 ได้ไปรักษาตกลงตั้งให้สร้างเมืองหลวงตา ^(๑) คนเมณาไปโตมกตมา หรือ
 ทัยชชเตาน แด่โตตั้งกอมมิตไปตรวจท้าวไปตั้นนั้นเหมือนกันเป็น
 ดองแห่ง ภายหลังของเกร็ดจึงคิดแก ไร่ที่เมืองนครนคอนแดนแชนนา
 ไปโตศิเดัย เพราะเห็นว่าจะมีเมืองหลวง ๒ แห่งเป็นการลำบาก แด่ไม่ไป
 ที่ไปตรวจทางเมณาเถลาแฉนั้น เป็นที่คองใจแก่ของเกร็ด ทางไปโตมก
 นั้นไม่ดูเป็นที่คองใจ เพราะฉนั้นจึงพร้อมกันเห็นควรตั้งเห็นชชชเตาน
 ขึ้นไปประมาณต่ำกว่าเมืองพวังถเตานสักไมตรีครั้ง ครั้นในวันที่ ๒๐

(๑) สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันเป็นเช่นนี้ น่าจะคิดเขียนผิด อันที่แท้ "คือ" จะได้อ
 ความดี

ที่เซนต์แมรี ๑๗๘๔ ได้ปรึกษากันอีกว่าควรจัดสร้างเมืองขึ้นกว่าแห่งเดียว
ครั้นวันที่ ๒๓ ที่เซนต์แมรีจึงตกลงมีชานเนอว์ ๓ นายออกไปตรวจกระที่
ประมาณไม่ให้ต่ำกว่า ๒ ไมล์ ไม่ยิ่งกว่า ๓ ไมล์ ๕ เหลี่ยม ในฝั่งโคโลนิงทิง
ในแม่น้ำเกลา แลประมาณ ๘ ไมล์แต่กันแม่น้ำลงมาจากคั้งเป็นเมืองขึ้น

กฎหมายสำหรับประเทศอเมริกาอันรวมกันในปี ๑๗๘๗ ให้อำนาจ
แก่ของเกร็ดให้ มีอำนาจเต็ม ที่จะมีกับบัญญัติพระราชในจังหวัดแผ่นดิน
ซึ่งคงเป็นเมืองหลวงนั้น โดยอาณาเขตที่ ๓๐ ไมล์ ๕ เหลี่ยม

เมืองของเกร็ดประชุมครั้งแรก โลกอาวรูกษัตริย์กาทักจะตั้ง
เมืองหลวงนั้น ในครั้งนั้นต่างพวกกางเถียง เพื่จะให้ตั้งในดเคดส์ของ
คน ๆ มีหนึ่งอันนอกเขตผลต่าง ๆ เป็นอันมาก ที่ ๓๐ ไมล์ ๕ เหลี่ยม
หนึ่งดเคดส์ต่าง ๆ ยกให้เป็นอันมาก ก็พวกเมรีแลนดักจะให้ตั้งใน
ปี ๑๗๘๗ เป็นชื่อเวเนียในเคอนเซมเต็มแมอูว์ ๑๗๘๗ เวเนียในเคอน
ที่เซนต์แมรี ๑๗๘๗ แต่บางดเคดส์ชอชอกเงินเพิ่มเติมให้ด้วย คือเว
เนีย ๓๒๐๐๐ เหรียญ แลเมรีแลนดัก ๓๒๐๐๐ เหรียญ เป็นชื่อเวเนีย
นั้นไม่ได้ชอกเงินเป็นแต่จะยกเมืองพลาเคดเพอให้ แลข้างเขตเด้าทวาท
แลหัวเมืองข้างเหนือบ้าง แลทั้งได้รับเรื่องราวชอให้ตั้งเมืองหลวงตาม
ดเคดส์ แลเมืองนั้น ๆ อีกเป็นอันมาก คือเมืองเกรนดอนในนิวเยอส์
เมืองแดงคาส์เคอว เมืองไวต์เพอวี เมืองชอก เมืองคาลิวัด
เมืองฮาร์วี่แบ็ก เมืองเรกกิง แลเมืองเยอมนันเตาน ในดเคดส์เป็นน ชื่อ
เวเนีย แลบัตคิมช แลเยอชเคาน์

เมรีแดนส์ เมืองทั้งปวงในวันแตกฉ่าวพรรณายกย่องเมืองของตนโดยเหตุต่าง ๆ มีอากาศดี เมืองงาม แต่เป็นที่ตั้งควอดบายค่าง ๆ กัน เพื่อจะแสดงความปราถนาที่จะให้คงเจริญไปคงในที่นั้น ๆ จนหนังสือพิมพ์ ในเวลานั้น ลงต้นกล้ามากมาย

ครั้นเมื่อคงเจริญประชุมครั้งที่ ๒ เมืองเมืองหลวงนั้นเกิดเคียดแค้นแย่งกันขึ้นอีก คือตั้งเคตต์บัตคินนีย์ วิลมิงตัน เกตาแฮ เยอมน์เตาน์ ในระหว่างแม่น้ำป่าโตมิก แลตั้งควอดสันนา ซึ่งเคตต์บัตคินนีย์นั้น แลได้ตกลงว่าจะประชุมกันที่เมืองฟลาเคตเตอเพอ ตั้งแต่วันจันทร์ที่ ๓ ในเดือนคัมเบรีย ๑๘๘๐ แลตั้งเมืองหลวงที่นั่นเป็นแน่ขนนั้น จะตั้งในฝั่งแม่น้ำป่าโตมิก ในระหว่างแม่น้ำแยกไปทางทิศตะวันออก แลแม่น้ำอาณาเขตแดนแลโคในโคชก ซึ่งอยู่เหนือป่าโตมิกขึ้นไป เป็นอันจะจัดให้เสร็จให้ทันคงเจริญประชุมในวันจันทร์ที่ ๓ เดือนคัมเบรีย ๑๘๘๐ แลกันทานเยนราอวอชซึ่งกันเห็นชอบด้วยตั้งแต่วันที่ ๓๖ เดือนมิถุนายน ๑๘๘๐ ครั้นวันศุกร์เดือน ๘ ทศกัณฐ์วาทน ๕ คัมบาชโทศก ๑๑๕๒ แลกันเด โวช ได้เนคตเห็นชอบด้วย ๑๔ ไม่เห็นชอบด้วย ๑๒ ในเข้าผู้เห็นชอบด้วย ๑๒ ไม่เห็นชอบด้วย ๒๒ เป็นอันตกลงกัน จึงได้กระประมาณพิธีขอเป็นหินของบ้านเมือง เพราะที่ป่าโตมิกนั้น อยู่ระหว่างสองฝั่งเคตต์ คือเวอชเนียแฮเมรีแดนส์ ครั้นในเดือนคัมเบรีย ๑๘๘๐ พวกผู้ว่าการสหราชอาณาจักรในเคตต์เวอชเนียโต มีคำสั่งให้จ่ายเงินให้ ๒๕๐๐๐ เหรียญ ในกำหนด ๓ ปี ครั้นในเดือนคัมเบรีย ๑๘๘๐ พวกเคตต์เมรีแดนส์ ได้มีคำสั่งให้จ่ายเงิน ๘๒๐๐๐ เหรียญ

ความที่เข้าใจ เมื่อศึกษาเบอร์กันจนเห็นว่าการศึกษาชาติได้ปรึกษาแม่ที่จังหวัดเป็นเมืองหลวง ครั้นในวันที่ ๒๒ เดือนธันวาคม ๑๙๙๓ ตรงกับวันเสาร์เดือนนี้แรม ๓ ค่ำจุลศักราช ๒๕๓๖ จึงได้แต่งกรมมิชชันเนอร์ครั้งแรก ๓ นายไปจัดการที่จะสร้างเมืองหลวงนี้ ครั้นวันจันทร์เดือนนี้แรม ๕ ค่ำ ท่านเปเรอเตนต์ ได้ขอประกาศตั้งกรมมิชชันเนอร์ ให้วางเส้นที่จะเป็นจังหวัดเมืองหลวง ๕ เส้นดังนี้ คือเส้นที่ ๑ ตั้งแต่คอฮ์เฮาต์เมืองซาเด็กแซนเคเรีย ในเขตนีย์ในทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ครึ่งไมล์ แล้ววัดไปตะวันออกเฉียงใต้จนถึงสันคิงครีก เป็นคานควันชอกเฉียงใต้ ๓๐ ไมล์ แล้ววัดเส้นแต่เขตนีย์ไปบรรจบทางควันคกเฉียงเหนือเป็นคานควันคกเฉียงใต้ ๓๐ ไมล์ เส้นที่ ๒ ตั้งแต่คอฮ์เฮาต์ควันคกเฉียงใต้ขึ้นไปบรรจบคานควันชอกเฉียงเหนือ เป็นคานควันคกเฉียงเหนือ ๓๐ ไมล์ เส้นที่ ๔ ตัดคานควันชอกเฉียงเหนือ ๓๐ ไมล์ มาบรรจบเส้นที่ ๑ เป็นคานควันชอกเฉียงเหนือ ๓๐ ไมล์ เขาสันคิงครีกเป็นที่ตั้ง ที่ซึ่งคิดเส้นของเกร็ดได้เห็นรอบค้วยแฉ่ว แต่หมึกแดดกว่าราชการต่าง ๆ นั้นเห็นควรจะให้ขุดทางคานซางเมร์แดนค เมื่อได้ปรึกษาคองกนเฮร์จแฉ่ว ท่านเปเรอเตนต์วอชซึ่งกันได้ไปอยู่ที่ในแม่น้ำโคมกน เมื่อท่านได้ ไปลงในวันที่ ๒๘ เดือนมีนาคม ๑๙๙๓ ตรงกับวันจันทร์เดือน ๕ แรม ๗ ค่ำจุลศักราช ๒๕๓๖ ท่านได้ไปพักอยู่ที่รัฐเคอคาเวิน ซึ่งเป็นเรือนพนันเดี่ยว ซึ่งเป็นที่นิยมของคนเคเวทางมาถังยอชเตานมิกฮาศ์รียกัน ครั้นในวันที่ ๒๘ เดือนมีนาคม ท่านได้ ไปพร้อมกับกรมมิชชันเนอร์ทั้ง ๓ แฉพวกเรอเวคด้วยกัน ท่านได้ ขนมันไปควรวาดู ครั้นเวลาค่ำจึงประชุมปรึกษาคณะจะใช้เงินให้แก่เจ้าของที่ดินนั้น

บางคนที่ไม่มีความยินดีในการที่จะตั้งเมืองหลวงนั้น ก็มักก็คิดราคาค่า
ที่ตามราคาแรง ๆ จึงต้องประชุมกันกำหนดราคาพร้อมด้วยผู้ที่เป็นเจ้า
ของที่ดิน ได้กำหนดตกลงซื้อด้วย ๑๘ เจ้าของด้วยกัน แล้วท่านเปร์ดี
เดินต์ ได้ขอประกาศที่เมืองยอชเตาน ในวันที่ ๓๐ เดือนมีนาคม ๑๗๘๓ ตรง
กับวันพุธเดือน ๕ แรม ๓๐ ค่ำขอมโทศกนัม เป็นกำหนดตามแผนที่หมาย
นั้นโดยมั่นคง

แล้วท่านเปร์ดีเดินต์ ได้ชกจากพื้นไปเยี่ยมบ้านของท่านที่เมืองค
เวอนอน แล้วท่านได้ไปตั้งเมืองรรมนัค ในเวอชเนย เพื่อจะได้ปรึกษา
กับคอเวอนเนอชเวอชต์ แรคคอสต์ ในกรที่ดเคดส์คอสต์เวอชเนยจะ
ชอกเงินให้ทำเมืองหลวงเป็นเงิน ๗๐๐๐๐ เหรียญนัม ครั้นในวันที่ ๓๓
เฮบริวนัน ตรงกับวันพุธเดือน ๕ ขึ้น ๓๐ ค่ำ บกยูศวิศก ๑๗๘๓ ท่าน
เปร์ดีเดินต์ขอชงกัน ได้หนังสือมายังพวกคอสมนัชชเนอชต์ ว่าท่าน
คอเวอนเนอชเวอชเนย ยอชจะชอกเงินนัมให้กอนเวอชทักกำหนดไว้แต่เดิม
ครั้นในวันที่ ๑๕ เฮบริว ท่านคอสมนัชชเนอชต์ ได้บอกถึงกำหนดหมาย
เขตเมืองหลวงเป็นครั้งแรก พร้อมกับพวกเรอเว พวกเมอชเนอชว
เมืองชาเล็กแซนเดรียเป็นอันมาก แล้วจึงได้กะแผนที่กำหนดหนทางต่างๆ
แบ่งแ่ชมอกัน คิดเป็นราคาค่าที่ประมาณเฮเกอช ๑๕ ปอนคัหรือ ๖๖
เหรียญ ๖๖ เซ็นตัม $\frac{2}{3}$ แห่งเซนต์ ค่าที่กำหนดแ่ชมอกันแยกทั้งปวงเป็น
ของคอเวอนเนอชต์ แล้วได้มีการประชุมปรึกษาที่จะใช้เห็นแก่เจ้าของที่
ได้อยู่ในที่ของคนไปก่อนกว่าจะต้องการที่นั้นทำการชอนโคชอน แ่ชกร

ยังหาตกลงกันไม่ เพราะฉนั้นแผนที่จะถนนหนทางจึงยังหาได้ตั้งมอบไปกับ
 คอมมิชชั่นเนอร์ไม่ ผู้รักษากฎหมายในเคตส์เคตส์แต่ละระดากการทั้งปวง
 เห็นพร้อมกันว่าคอเวอนเมนส์อยู่ในเคตส์เคตส์ มีอำนาจที่จะว่ากล่าว
 บังคับบัญชาทั้งปวงเหล่านี้ทั้งชาติ แต่ก็ยังเป็นการแก่งแย่งชัยด้วย
 เรื่องค่าที่คนที่จะใช้เงินนั้น

การจัดตั้งแบบอย่างที่จะกีดกันคนแถบบ้านเรือนต่าง ๆ นั้น ได้ตก
 ลงตามแบบแผนของต่างต่าง ซึ่งท่านประจักษ์เห็นด้วยซึ่งกันได้เห็น
 ชรบคงแต่เคตส์ออกก็ครบ ๑๗๗๓ แดงได้มอบให้เล่นควิว เซดดี
 คอคคัต ชาวเมืองบักส์ ในแบริชเวเนซ ผู้เป็นแม่ผู้มีความรู้ดีแต่ได้
 เรอเวทิดำคัญ ๆ มาเป็นอันมาก ผู้นี้ได้เกิดในปี ๑๗๕๔ แดงถึงแก่
 กรรมที่เวตส์บิชอปในปี ๑๗๗๐ ในครั้งแรกได้ซื้อคางเส้นสั้นยกอ้างตรง
 ที่แคบคอด แดงวัดความสวนออกตวงคกแผไปทวงเมือง แดงจึงได้
 ประชุมกิตทำเข้าเรือนคชไปด้วย ที่ซึ่งชายคนในครั้งแรกนั้น คชเวอน
 เมินคมีอยู่ ๓๐๑๗๖ เรือน ได้ขายที่เมืองยอชแดนเมืองนี้ ๑๗ ออกโต
 เบอริ ๑๗๗๓ ตรงกับวันจันทร์เดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำปฏิศุภศักราช ๑๑๕๓
 มีผู้ที่จะซื้อไปประชุมเป็นอันมาก วาจากาคีเรือนนั้น ตั้งแต่ ๒๖ เหรียญ
 ๖๖ เซ็นต์ขึ้นไปจนถึง ๓๐๖ เหรียญ ๕๗ เซ็นต์เป็นอย่างสูง ในระดวั้น
 แดงจะเปลี่ยนจากรชเป็นหนาวนั้น พวกคอมมิชชั่นเนอร์ได้คิดจะให้ลง
 มีอทำการในระดวเปลี่ยนหนาวเป็นรชในต้นระดว ได้คิดประมาณค่าสิ่งของ
 แดงค่าเตียงคน แดงซื้อคิจากเกาะฮักกิงตันได้เมืองลงไป ๕๐ ไมล์
 ใต้ทำการทั้งปวง

เรือนที่อยู่บริเวณคันกัน เป็นของดงมีซาทาครั้งแรก เด่วจึงได้
ทำที่ต่าง ๆ คือไป

ตั้งบ้านเรือนในเมืองนวมพร้อมทั้งบ้านคนมั่งคั่งบริบูรณ์แต่คนจน
แต่ซาทาครั้งแรกนั้นคือผู้หนึ่งชื่อแรมวณดอกลญะศ เป็นผู้ตั้งตึกใหญ่
ขึ้นเป็นไฮเต็ดใหญ่ แต่เด่วบ้าง ยังบ้าง แต่ค้างมาจนภายหลังคือ
เวอนเม้นต์ ได้ ชื่อเป็นซอฟฟิศไปรษณีย์แต่ไปเดินคือซอฟฟิศนั้น

ในปี ๑๘๗๑ ท่านคอมมิชชันเนอร์ทั้งปวง ได้ทำสัญญากับช่าง
ผู้ฉลาดให้จ้างคนทางเมืองช่างเหนือแต่เมืองต่าง ๆ ที่สำคัญ ผู้รับผิดชอบ
นั้นคือ โรเบิร์ตชอร์ด กับเฮมดักกรีนลัฟ ได้รับเป็นที่แผ่นดิน ๖๐๐๐ ตีออด
ในราคา ๘๐ เหรียญต่อตีออด สัญญาใช้เงินกันใน ๗ ปี ไม่มีคอกเบี้ย
ได้ดงมีซาทาในปี ๑๘๗๔ ปี ๖ ปี ๆ ละ ๒๐ หลังเรือน ๒ ชั้น แต่
ยอนนิกโคตดงรับเหมาการนอกร แต่ทำไปหาดำเร้าไม้

ในปี ๑๘๗๖ กองเกร็ดได้อนุญาตแก่คอมมิชชันเนอร์ โดยคำ
ตั้งของเบอร์ดเคินต์ ให้ ยืมเงิน ๓๐๐๐๐ เหรียญจากพลเมือง สำหรับ
การสร้างเมือง แต่ได้ ให้คอมมิชชันเนอร์ รับผิดชอบการทำทุกแห่งที่
ดีเครทรีซอฟเฟอเรเซอร์เข้ามา แต่ภายหลังพวกดีเครทรีซอฟเฟอเรเซอร์แดนค
ได้ ให้ ยืมเงิน ๓๐๐๐๐๐ เหรียญ ครั้นในปี ๑๘๗๘ กองเกร็ดได้ ใจ
แต่เถียงกันโดยยืดยาว ตกดงยอมให้ เงินจ่ายแก่คอมมิชชันเนอร์ อีก
๓๐๐๐๐๐ เหรียญ เงินนี้ดีเครทรีซอฟเฟอเรเซอร์แดนคก็ได้ซออดวงหน้าไป
ครั้นรุ่งขึ้นอีก ๓ ได้ซออดเงินอีก ๕๐๐๐๐ เหรียญโดยฮากการอย่างเดียวกัน
โดยประกันของพวกคอมมิชชันเนอร์

ในเดือนพฤษภาคม ๑๙๐๐ ได้พร้อมกันทำคดีค้าขายไปแก่ผู้
 ที่โต ให้ ยืมเงิน ทั้งที่คดีชอฟเฟอร์แดนดีแลในพวกคชเวอนเมนต์ใน
 เมือง เป็นเงินถึง ๓๐๐๐๐๐ เหรียญ นอกจากนี้ยังมีควรวหลังอีก ๕๐๐๐๐
 เหรียญ เขาตั้งกว้านบ้านเรือนเป็นประกัน ในเวลาเมื่อยังไม่ได้ ใช้
 เงินนี้ ที่แผ่นดินที่โต ไวแต่ชอชไวเป็นของอยู่ในคดีคดีนี้ ยัง
 ขายไม่ได้ นอกจากที่ชงได้ รมจากมี ที่ชงไปไม่ใช้เงินตามสัญญา ซึ่ง
 จะต้องขายคือไม่ เป็นที่ ๕๖๘๒ ลขคดีกับ ๒๐๕๓ พศ หันหน้าองเม
 นาชงเวอคาชชอนดของโต เป็นเงินถึง ๗๘๔๗๕๐ เหรียญ หันชงม
 คชคชเวอนเมนต์ชอ ๑๕๕๓๒๕ เหรียญ แลที่หาหิงส์ชให้ ไป สัญญา
 ที่ชอกแบยแลทงเคมรวม ๓๖๐๗๗๓ เหรียญ

ในบ้นชอนเห็นชแห่งเคมคชชอ เรอนที่ชอชปเรอ์เคนคแลชอชพัศการ
 ทหารบกแลคดง ซึ่งโตงมชทาเนม ๑๗๗๓ นนแลวชอชพัศการโต
 แลคชบานเรอนทโกดเคยงเคมคชชอแลเรอนปเรอ์เคนคแลวชนเป็นช้นมาก
 ทั้งที่ชอชลกรวิน ลพัชชอชคชเอใน ถนน เป็นชอชเวเนช ที่แลวเป็นช้นมาก
 ทางเคมเคมคชชอมาถงปเรอ์เคนคชอถนนเป็นทางมรชงดชงชาง ทั้งถนน
 โทญนชอชโกดแบคไรหัดชถนน แลปลุกคชไม โดชรชบเคมคชชอ
 แลเรอนปเรอ์เคนค แลได้แบคปเรอ์เคนคเงินแก่ผู้เคมทง ปเรอ์เคนคซึ่ง
 เป็นทางไปเมอชบชอชคชชอแลชนค้ำที่ชมคชชอได้จคให้คชชอชตามชอชบงคช
 คชชอชอชชอช ๒๕ เซปเรอ์ ๑๗๗๐ ครงกับวันพุดหัดบคเคน ๖
 ชน ๗ ค่ำ บอชโกทศก ๑๙๖๒ แลได้ชอชกฎหมายพงก้างชารบ่านเมือง

ทั้งปวงของคอเวอนเมนต์มาไว้ ในวอชิงตันนี้ แลยกที่ว่าการแอด
 ออฟฟิศต่าง ๆ มาตั้งตามที่ในขณะนั้น ครั้นในเดือน โทเวลเมอเรที่ ๒๑
 ตรงกับวันอังคารเดือนธันวาคม ๕ คำพิพากษาของโทคกันนี้ ของเกร็ดได้เริ่ม
 ประชุมในคอนเทนต์แห่งแคมบอดด ของเกร็ดได้มีอำนาจเต็มในคดีพิกร
 ออฟฟิศอัมเบียในปี ๑๘๐๓ แลได้ประกาศให้ ใ้กฎหมายงเศดส์ออฟ
 เวอชเนี่ยแดเนร์แดนด ในส่วนแผ่นดินที่เคมาเคดเศดส์นั้น ๆ ครั้นใน
 ปี ๑๘๐๒ คำแห่งคองมิชชันเนอวณเดยกลเดกเดย ดังเดเปอวริเนนเดนเดค
 ซือทอมมัตมุน ไรชงเฟนผู้จะเคจคเซททงบวง แลจะเคจคชยทแผ่นดิน
 ซึงยกแปงประทกเงิน ๓๐๐๐๐๐ เหรียญ ทัมมาจากเนร์แดนดนั้น แล
 เฟนผู้จะจากถาวเรองคองเมยแลทจะม่อชเรเปนควว ๆ ตามความ
 พอใจองเจ้าทั้น แลการเหล่านมพอใจทั้น จึงคองจ่ายเงินคดง
 ออกไร หยคการชยทเดย แลทชงมผู้ ซือเปไมเซเงินตามกัทนทั้น
 ได้ชยค่อไป เพื่อจะให้พอไรค่าเงยมราย ๕๐๐๐๐ เหรียญน ถ้า
 ไมพอเพียงประทกรโคคคองจ่ายเงินคดงออกให้

ในวันที่ ๓ เดือนเมษ ๑๘๐๒ ตรงกับวันจันทร์เดือน ๖ ชน ๒ คำ
 มีจตุควาคัก ๑๖๖๔ ของเกร็ดได้ปรึกษาคงคอเวอนเมนต์ผู้มบังคับมีญช
 เมืองวอชิงตันให้ นเมยแดเคาน์ซือ แลอำนาจกฎหมายทงบวงชยใน
 อำนาจองเกร็ด

ความอันครายสำคัญองแคมบอดดนี้ ดังเคดร้างมามีสำคัญ
 คววทั้น คือเมอชงกฤษคเมอชเจ้าเมืองโค ทานเปวริเดนคเมคคิน
 ทิมพวกแคมเนคคิน ไมมีผู้เชือชอจะรักษาเมืองหลวงไว้ได้ แล

ไม่สามารที่จะสู้รบอังกฤษซึ่งตั้งอยู่ณปากอ่าวเสฉวนก็ จะเข้ามารบพุ่ง
 เหนือ แต่ไม่สู้รบที่จักรวรรดิของที่จะสู้รบ ในครั้งนั้นได้เรียกทหาร
 ที่ไม่ได้ ผักหัก ๕๕๐๐ คน แต่เขาอาวูซันไม่ได้ให้ ถัดออกไปสู้รบกับพล
 อังกฤษ ๔๐๐ ที่เขตเค็นตัมเบกเปทาง ๕ ไมล์แต่เมืองหลวงไป ใน
 วันที่ ๒๔ เดือนธันวาคม ๑๗๙๔ ครบกับวันพุธเดือน ๑๐ ขึ้น ๗ ค่ำ รัช
 ฎีก ๑๗๗๖ คอมมมอชช มาเกณฑ์ลูกเรือแลทหารเรือส่งตามรัย แต่
 ทหารพวกมอดดัมเวรแลนคัมเดย ตั้งแรงสู้รบอยู่ที่ประตูทางเข้าเมือง
 หลวงนิน แดทหารนอกลันทไคช่วยไม่ บางหนเสียแตกชนรบกับ
 จังคองถอยหนีมาถนเมืองหลวง ปรีกษาที่จะตั้งรักษาเมืองหลวงนิน
 แต่ไม่มาถึงพอจึงได้สั่งให้ถอยทัพไปตั้งอยู่ที่เมืองยชเคาน ทงเมือง
 หลวงเดย ทหารทัพใหญ่ของอเมริกันซึ่งตั้งอยู่ที่มอนคโคเมอรัคชคเข้า
 ซึ่งบังคับโดยท่านเปร์ดีเด็นคเดแคมเน็คแต่ชอฟฟิศเซอร์ของคชเวอนเม้นค
 ทงปวง พลอเมริกันทั้งหมดประมาณ ๗๐๐๐ คน แต่รักษากันไม่ชอบ
 โดยเขนเรลวอดเคอเป็นผู้บังคับการแต่โดยความรบกวนของเปร์ดีเด็นคเด
 แคมเน็ค คือท่านดีเครตวแห่งการทหารมกด้วย จึงทำให้ทหารทงปวงไม่
 ถึงที่รบไม่ถึงครึ่ง แต่คนที่ได้ชอกรบจริงๆ นั้นราว ๔ คนใน ๕ คนของ
 ครึ่งหนึ่งนิน กองทัพอังกฤษทั้งหมดบรรดาซึ่งได้รบที่ป็อกกูเซ็นคเป
 จำนวนคน ๕๖๕ แต่ได้มารบเพียง ๔๕๐๐ คน ทหารอเมริกันตาย ๒๖ บัวย
 เจ็บ ๕๓ คน ทหารอังกฤษตาย ๑๕๐ บัวยเจ็บ ๓๐๐ คน ครั้นในคำวันนั้น
 เวลา ๒ ทุ่มพวกซีกักกันบนแคมคองนินได้ จึงเผาแคมคองโลมรัยของ

ของเกร็ดเรือนเบรดีเค็นคี่ ที่ทำอาวูร คลั่ง ฮอพพิศว่ากากรทหารบก ๘ พาน
ยาว แลฮอพพิศค้ำง ๆ แลเข้าเรือนบ้านทำตายเสียไปในคำวันนั้น ที่เนว
ยาคแลที่พิเรกคชอถ้าเมย ที่ไวเคว่ของรบ แลเรือใบรบ ๕ ลำ เรือรบรทุกมัน
๒ ลำทั้งปวงมันได้ทำตายเสีย โดยคำสั่งของเด่นามคี่ผู้ว่ากากรทหารเรือ แลที่
ไว คินมันนั้นกระเบิดเสีย คนชังกฤษตาย ๓๕ คน เจ็บป่วย ๓๐ คน

ครั้นในเวลาค่ำแห่งวันที่ ๒๕ ฮอคคี่คี่ ในบั้น พวกชังกฤษได้
ออกจากเมืองหลวงลงมือไปโดยเจียม ๆ ตามแบบดอยทัพ เมื่อยกไปนั้น
ทั้งคนที่เจ็บป่วยล้มตายไว้เป็นอันมาก ชาวเมืองได้เก็บศพฝังเสียเกือบ
๒๐๐ ศพ ประมาณคนชังกฤษตายในครั้งนั้นรวมหมดประมาณ ๓๐๐๐ คน
กองทัพชังกฤษได้ถอยกลับเมืองที่ตำบลแมนคักคี่ ในเวลาเย็น เค็น
ฮอคคี่คี่วันที่ ๒๘ ครึ่งวันจันทร์ เค็น ๓๐ วัน ๓๕ ค่ำ แล้วยกทัพเรือ
กลับไปในวันรุ่งขึ้นนั้น

เมื่อเมืองหลวงเห็น ชมนน เมืองที่อยู่ไกลเคียงมีความตกใจ
แลมาพร้อมกัน มีท่านผู้ว่ากากรต่างประเทศช้อมฮัดเดอมอน โรเปนคัน
ได้ คัดจะตามไปคี่ชังกฤษ แต่ไม่ได้ยกไป เพราะเห็นพร้อมกันว่า
จะคงรักษาเมืองฮอคคี่คี่ว่า

ครั้นเมื่อปรึกษากันในการที่จะช้อมแซมคักแลบ้านเรือนทั้งปวงที่เสีย
ไปนั้น ฮอความฮันนึ่งเป็นที่แก่งแย่งเถียงกันมาก จนถึงจะเกิดรบกัน
ขึ้นเองกระมังกันไปได้ ครั้นปรึกษากันตกลงเรียบร้อยแล้ว ได้พร้อมกัน
ยอมจ่ายเงินค่าช้อมแซมเป็นเงิน ๕๐๐๐๐๐ เหรียญให้ทำเพิ่มเติม ประ
มาณที่ทำการเสียไปในคราวนั้นเป็นเงิน ๓๐๐๐๐๐๐ เหรียญ

ครั้นในปี ๑๗๔๐ กำหนดที่ในคิงดอมซึ่งอยู่ในฝั่งตะวันตกแห่งแม่น้ำ
ปาโตมันัน โดยยกกันเป็นของสเปนโดยข้อพิพาทในสมัยนั้น ครั้นในปี ๑๗๕๐
ได้ห้ามการขายทาสเด็ย แต่ในวันที่ ๑๖ เอปรีลปี ๑๗๖๒ ครอง
กับวันจันทร์เดือน ๕ รัตน ๑๕ กำ บาชจัตวาศิก ๑๒๒๕ ได้เลิกทาสใน
คิงดอมทงถัน

เมื่อคราวเกิดขบถในปี ๑๗๖๒-๑๗๖๕ เมืองหลวงนวมมอมนไทญ
เรียกทหารเป็นอันมากมา เพื่อดูรักษาซึ่งบังคับกฎหมายบ้านเมือง แต่
ความเจริญทั้งปวง ได้คงกายปลุกเค้นค โดยรอบเนินแคบคองัน ใน
เมืองนงตง โรงวิชาคนเจ็บแลตเก็บข้าวสุกต่างๆ ในถนนใหญ่ชยพน
เป็นที่ทหารเดินแถวลงย่นดังของทงถัน

การขบถเกิดขบถนพนน เกิดขึ้นเมื่อพลเมืองในเมืองหลวงมาก
จนแล้ว แดียงหาเกิดขบถจนถึงเวลาเมื่อจัดการได้เรียบร้อยแล้วจึงได้
เกิดขึ้น จึงเป็นการระงับไม่ยากนัก ในเวลานั้นพลเมืองมากจนเกือบ
ถึง ๕๐๐๐๐ คน ของเกร็ดในเวลานั้นจัดการเมืองหลวงเขาแต่การง่าย
พอใจแก่การ ยิ่งกว่าการที่จำเป็น ความคิดของท่านวอชซึ่งตั้ง
ท่านเยฟเพื่อถัน ท่านตองฟองตนัน ได้เจริญขึ้นค้อยเมื่อท่านเหล่านั้น
ตั้งไปเกือบ ๓ ส่วนแห่งร้อยละ ถนนใหญ่ชยพนแต่ปากอันงามได้ปรับคัม
ประดาเมืองหลวงเป็นที่เชิดชูยศซึ่งตั้งงามแก่บ้านเมือง แต่ได้มีบ้านเรือน
วัดแต่โรงเรียนอันค้ำมขนค้อยภายหลังนั้นมาก

โทศกจุดศักราช ๓๓๕๒ ครั้นในวันที่ ๓๕ เฮปรัตโนมินัน ตรงกับวันศุกร์
เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำมฤกษศักริก ๓๓๕๓ เวลาบ่าย ๓ โมง พวกเจ้าพนักงาน
ซึ่งแต่งมาแต่เมืองฮาเล็กแรนเดรียในเวอชเนช ได้มาพร้อมกันที่
เรือนที่พวกคอมมิชชันเนอร์เมืองวอชชิงตันอยู่ ได้พร้อมกันปรึกษากัน
กำหนดที่ใหม่คงพร้อมด้วยประชุมชนเป็นอันมาก เคิบเป็นกบฏวารีไป
เมื่อบักที่กำหนดเสร็จเลยยกกันแล้วเป็นเสร็จการในวันนั้น มีบัตรกันตาม
ควร แต่เมื่อปี ๑๗๘๖ นั้นโดยกบฏเวอชเนชแยกกันไปเกิดเคตชันนเดีย
ประมาณ ๓๖ ๕๖ ไมล์ จึงคงเหลืออยู่แค่ ๖๕ ๕๖ ไมล์ ในกาลบัดนี้
คิดตรึกกันแบ่งเป็นกบฏวอชชิงตันเดยชเตาน แลแวนแคว้นของ
วอชชิงตันตลอด

ว่าด้วยคอเวอนเนนตันนี้ ของเกร็ดชองอยู่ในเคตชันนเดีย ได้ประชุม
กันในเดือน ในเวมเบอรั ปี ๑๗๐๐ เป็นการประชุมครั้งแรกในเมืองวอช
ชิงตัน แลของเกร็ดได้มีอำนาจเต็มที่คิดตั้งข้อความต่าง ๆ ในเคต
ชันนเดีย ตั้งแต่เดือนคเชมเบอรั ปี ๑๗๐๐ แลยกยออำนาจเต็มที่ จน
ถึงวันที่ ๒๗ เพบรูอารี ปี ๑๗๐๓ ตรงกับวันศุกร์เดือน ๕ วัน ๓๕ ค่ำ บวอก
โทศก ๓๓๖๒ จึงได้มีอำนาจเต็มที่ การทงบองได้สั่งให้ทานกอมมิชชัน
สำหรับคิดศักริกออฟคอตัมเบียให้ คิดชำระแเวโรป

ของกองเกร็ดได้ปรึกษาคองเมืองวันที่ ๒๓ เพบรูอารี ปี ๑๗๗๓ ตรง
กับวันอังคารเดือน ๕ วัน ๓ ค่ำ บมะเมีย โทศก ๓๒๓๒ ว่าที่ฮานาเรคโกด
เคียงคิดศักริกให้อยู่ในอำนาจคิดศักริกออฟคอตัมเบีย แลให้ มีผู้ว่าการ
อิทธราชเป็นตำแหน่งคอเวอนเนช ตั้งโดยท่านเปเรดีเคนคี่ โดยความที่
เห็นพร้อมกันแต่เนตทงบอง แลได้ว่าการในกำหนด ๔ ปี แลอำนาจ

การประชุมตั้งกฎหมายต่าง ๆ นั้นให้ มีคนชื่อ ๓๓ นายตั้งโดยท่านเปเรดี
เต็นต์ แต่เดี๋ยวก่อนเห็นชอบด้วยเหมือนกัน ได้ ว่าการเป็นกำหนด ๒ ปี
แต่มีผู้แทนราษฎรเข้าที่ประชุมอีก ๒๒ นายเลือก โดยราษฎรเป็นมี ๆ ไป
แต่มีเจ้าพนักงานจัดการซ่อมแซมทำนุบำรุงจำพวกหนึ่ง แต่เจ้าพนักงาน
ดำหรั้งรักษาความดีของคดีกรีก แต่มีผู้แทนของคดีกรีกเข้าในกองเกร็ด
ผู้หนึ่ง

ในวันที่ ๒๒ เดือนเขษุมารปี ๑๘๗๒ ตรงกับวันจันทร์เดือน ๓ วัน ๓๒
ค่ำ ๒๒ เมษายน ๑๙๓๓ พัดเมืองได้ ยื่นเรื่องราวคดีของเกร็ดฉบับ ๓
เป็นการแต่งตั้งเจ้าพนักงานกรมซึ่งดำหรั้งบำรุงการบ้านเมืองนั้น ได้ ทำ
การดั่งเดิมในการจัดบ้านเมือง กองเกร็ดได้ตรวจปรึกษาเห็นว่าเห็น
หลวงที่ราษฎรศึกษานั้น ก็มากขึ้นในส่วนของคดีกรีกอพคอดัมเบีย จึง
ขอให้แก่ ไรการอินเดีย จึงประชุมกันชำระคดีขึ้น การประชุมนั้นกล่าว
ตามเดือน พวกกอมมิคจึงเห็นพร้อมกันว่า การที่จัดคอเวอนเมนต์
ดำหรั้งคดีกรีกอพคอดัมเบียอย่างเมื่อครั้งนั้น เป็นการใช้ ไม่ได้ เพราะ
เป็นการจุ่นวายแต่เสียเงินมาก เป็นการจำเป็นที่จะต้องจัดแก่ ไรการ
เปลี่ยนแปลงใหม่ ให้เป็นการสมควรมั่นคงแจะได้ แก่ ไรใช้เห็น
ปลดเปลื้องไปบ้าง จึงได้จัดขึ้นถึงกับลงวันที่ ๒๐ ยูนีปี ๑๘๗๔ ตรง
กับวันเสาร์เดือน ๘ วัน ๘ ค่ำขอมศกจุลศักราช ๑๒๓๖ ตามความ
ที่เห็นสมควรของพวกกอมมิค ให้เลิกการที่จัดแต่อำนาจเข้าไปใน
อาณาเขต แด่ให้คงอยู่แต่ผู้จัดการบำรุงความดีกรมเดียว แด่ให้
มีกอมมิชชันเนอร์ ๓ นายไปพดางก่อน กว่าของเกร็ดจะได้จัดตั้งผู้ว่า
การตลอดคือไป จึงใช้กันอยู่ในบัดนี้นั้นดังนี้

กฎหมายด้วยความต่าง ๆ สำหรับพิพากษาในคดีกริกนั้น ได้
 ด้^{๒๖} โดยกองเกร็ดทั้งชั้น เงินเดือนเงินบทักษายแก่ผู้ทำการที่ด้^{๒๖} โดยท่าน
 เปรดีเต็นตันใช้เงินของอยู่ในเค็ดเตกต์ แต่ที่ท่านเปรดีเต็นคได้ด้^{๒๖}
 นนใช้เงินของดิดกริก คอเวอนเม้นคของดิดกริกใหม่ได้เข้าทำการ
 ในปี ๑๗๗๓

เงินภาษีอากรที่เก็บเข้าคลังนั้น นับมาจนถึงวันที่ ๓๐ เดือนขุมปี

๑๗๗๔ ตรงกับวันอังคารเดือน ๘ แรม ๒ ค่ำจันทรศก ๒๒๖๖

ค่าภาษีที่เก็บค่าที่ดินในดิดกริกคอดัมเบีย เป็นเงิน ๗๖,๕๓๖,๐๗๒
 เหยียญ คือในกรุงวอชชิงตันเป็นเงิน ๗๐,๕๓๗,๗๗๒ เหยียญ เมือง
 ยอชเตน ๖๒๗๒๓๐ เหยียญ ในเกานค้อฟอชชิงตัน ๗,๖๒๓,๒๗๐
 เหยียญ รวมประมาณภาษีอากรต่าง ๆ เป็นเงิน ๗๐๐,๐๐๐,๐๐๐ เหยียญ
 แดเงินด้วยอื่น ๆ อีกประมาณ ๓๗๐๐๐๐ เหยียญ คอเวอนเม้นคประมาณ
 จะใช้ในการกองเกร็ด ๓๗๐๐๐๐ เหยียญ ราคาค่าภาษีที่เก็บจากผู้
 เงิน ๓๐๐ เปนเงิน ๓ เหยียญ ๕๐ เซ็นค

ตามข้อกฎหมายซึ่งกองเกร็ดได้ตั้งในปี ๑๗๗๔ เด็กคอเวอนเม้นค
 ว่า ปกแต่อาณาเขตที่ปวงซึ่งตั้งในปี ๑๗๗๓ แต่ได้จัดซิมบงคัมการให้
 เงินของดิดกริกคอดัมเบียให้ด้^{๒๖} แดการหันสันที่เจ้าพนักงานที่จัด
 การบำรุงเมืองนั้นทำไว้ การเหล่านเจ้าพนักงานขอคิตได้จัดโดยละเอียด
 แดวิโปคแก่กองเกร็ดเสมอ

เมืองวอชิงตัน มี ๓๕๐๐ คน ๓๒๓๐ มี ๓๕๓๐ คน ๓๒๐๘ มี ๓๕๒๐
 คน ๓๓๕๘ มี ๓๕๓๐ คน ๓๕๕๖ มี ๓๕๕๐ คน ๒๓๓๖๔ มี ๓๕๕๐
 คน ๕๐๐๓ มี ๓๕๖๐ คน ๖๓๕๒ มี ๓๕๗๐ คน ๓๐๘๘๘ มี ๓๕๘๐
 คน ๓๕๗๐๘ รวมเป็นชาย ๖๕๓๓๐ หญิง ๗๗๘๗๗ พดเมือง ๓๓๐๗๐
 คนต่างประเทศ ๓๕๒๓๗ คนขาว ๗๗๓๒๘ คนผิวกายมื ๕๗๓๗๗

พดเมืองในคิงดอมชกจากเมืองทั้งดงขึ้นไป จำนวนมี ๓๕๗๐ คน
 ๓๓๓๗ มี ๓๕๗๐ คน ๓๗๗๕๓ รวมเป็นคนชาย ๗๕๒๐ หญิง ๗๓๓๓
 พดเมือง ๓๕๖๘๗ คนต่างประเทศ ๒๐๖๔ คนขาว ๓๐๒๗๗ คนผิวกายมื
 ๕๕๖๔ คน

จำนวนที่แน่นอนในคิงดอมใหม่ ๓๕๗๐ มีที่อยู่ ๖๕ สแควไมล์ เป็น
 คนสแควไมล์ ๒๐๕๗ คนกับ ๗๗ ในส่วนแห่งร้อย คิดเป็นครัว ๒๕๒๗๖
 คน คิดเป็นครัวละ ๕ คนกับ ๒๓ ส่วนแห่งร้อย คิดเป็นบ้าน ๒๓๓๐๘
 บ้านคิดบ้านละ ๕ คนกับ ๖๕ ในส่วนแห่งร้อย คนแบ่งเป็นพวกๆ
 คือทำการไร่ นา ชาย ๓๐๕๐ หญิง ๓๕ รวม ๓๓๖๕ คน ทำการวาง
 ค้าง ๆ กัน รวมชาย ๓๗๗๒๗ หญิง ๓๓๘๓๗ รวม ๗๑๕๖๔ คน
 ทำการค้าขายด้วยสินค้าต่างๆ รวมชาย ๕๗๕๒ หญิง ๒๗๔ รวม ๖๐๒๖
 ทำการเครื่องจักร โรงงานทำสินค้าของต่าง ๆ แดทำแร่ทั้งปวง รวม
 ชาย ๓๐๐๗๓ หญิง ๓๖๓๔ รวม ๓๓๗๐๕ คน นอกนั้นทำการอื่นคือไป
 ไม่นับกำหนด

พดเมืองชาวอชชิงคัน^๕ แม่งเป่นต้องจำพวก เป่นคนราชการ
จำพวก ๑ ไม่ใช้คนราชการจำพวก ๑ ไซไซเฮ็ดที่ต่าง ๆ ขอมรับคน
ทั้งต้องจำพวก พวกในราชการนั้นคือผู้^๕ได้ทำการในอชพิศเคชเวณเม้นต์
ต่าง ๆ แดทั้งอชพิศเคชเวร^๕ทหาบกทหาเรื่อ แดครอบครัว^๕บุตรภรรยา
ทั้งปวง จำพวกไม่ใช้คนราชการนั้นเป่นพดเมืองที่ไม่ได้ทำการคช
เวณเม้นต์ แดผู้^๕ที่มาเยี่ยมบ้านเมือง

ได้^๕รับพระราชทานพรณามาพดดมคชวแล้ว มี^๕คนชอรับพระราช
ทานกรณมังคนทอระวะทางคชไป

ใน^๕คำวันนั้นคนรับพระราชทานอาหารแล้ว มี^๕ดเคชเวรบ้านเดิมยื่น
ใหญ่ในกรมท่ามหาที่ไซเคช เป่นกรมมาดงอากัน แด^๕เฮาก็ไป
แล้วมี^๕ดเคชเวรคชของเกอผู้^๕วากวที่ ๒ ในกรมไปรษณียมาหาเพื่อจะได้อากัน
อีกแล้วอไป ครันเวลา ๕ ทุ่มเด็ค ข้า^๕พระพุทเจ้าทั้งปวงได้ออกจาก
ไซเคชอมาถึงัน ^๕ชนรถมาถึงดเคช^๕นรถไฟ^๕ซึ่งเรียกชอว่าบชดคิมชแชนต์
ปาโต มี^๕คชไป พชพบมี^๕ดเคชเวรชอนเคจิดที่ ๒ ในกรมท่ากับเดบเคชเน้นต์
เม^๕รช^๕นมาคชยดงอยู่^๕ที่นั้น พว^๕กันไป^๕ชนบนรถพดจากันอยู่^๕จนจนรถไฟ^๕จะ
ชอกท่า^๕นทั้งต้อง^๕นั้น^๕ก็อไป ครันเวลา ๕ ทุ่ม ๑๕ มี^๕นคชรถไฟ^๕ออกจาก
กรง^๕วชชิงคัน^๕มาตามระวะทาง เมื่อ^๕มาถึง^๕เมือง^๕พด^๕เคช^๕เพ็ช^๕ง^๕หมช
จันค^๕เดอ^๕ง^๕ที่^๕นั้น เพราะ^๕บ้าน^๕เกอ^๕อยู่^๕ที่^๕เมือง^๕แคะ^๕เค^๕น^๕โก^๕ด^๕เม^๕อ^๕ง^๕นี้ แด^๕อไป
เยี่ยม^๕ภรรยา^๕จน^๕วัน^๕จัน^๕ท^๕ระ^๕จะ^๕ก^๕ด^๕บ^๕มา รถไฟ^๕ที่^๕มา^๕เป่น^๕รถ^๕ดำ^๕ห^๕ร^๕ับ^๕ชน^๕ใช้^๕เค^๕ร
ทาง^๕ดำ^๕ย^๕ค^๕ี แคะ^๕จ^๕ได้^๕รับ^๕ราช^๕ทาน^๕พร^๕ณ^๕มา^๕ด^๕ง^๕ร^๕ด^๕ค^๕อ^๕คร^๕ัง^๕ห^๕ด^๕ง ใน^๕เวลา
คำ^๕วัน^๕นั้น^๕ข้า^๕พระ^๕พุ^๕ท^๕เจ้า^๕ทั้ง^๕ปวง^๕ได้^๕น^๕ชน^๕มา^๕ใน^๕รถไฟ^๕คช^๕ด^๕คร^๕ัง

ครึ่งรุ่งอรุณวันอาทิตย์เดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ (วันที่ ๑๘ เม) เวลา
ย่ำรุ่งเสด็จลงเส้หน้าเป็นขบวนเวเนียดเวโรต ซึ่งอยู่ในเมืองน็องเยอด้
ครึ่งคืนแค้นคิ้วพร้อมกันแล้ว ราชพระพุทธรเจ้าทรงปวงมาลงเวือที่ท่าของ
ด้เคชั่น พร้อมกันข้ามมาเมืองน็องเยอแหวไปรับพระราชทานอาหารที่
เคเดอไฮเค็ด แล้วขบวนมาที่พัพทอาเวไฮเค็ด ซึ่งเป็นที่ข้อยู่ครั้งก่อน
นั้น ได้ข้อยู่อย่างเช่นคอเวอนเม้นคักโคไวรมเตมนัน

อนึ่งการรับรองซึ่งเป็นของคอเวอนเม้นครึมนัน นั้นเพียงออกจาก
กรุงวอชซังคินัน ได้ทราบเกล้าฯ ว่าคองเกรดีได้ปรึกษายอมจ่ายเงิน
ในการรับทศยามครั้งนเป็นเงิน ๓๐๐๐๐ เหรียญ ที่ได้ใช้ค่าไฮเค็ด
แตรรถมาทงปวงเดรัฯ

ในเวลาเย็นวันนั้นเป็นวันว่างไม่มีการขันโต ราชพระพุทธรเจ้าทรงปวง
ได้รับพระราชทานไปเที่ยวชมรถเล่นในบักใหญ่ ซึ่งเรียกว่าเซ็นครัน
บัก จะได้ รับพระราชทานพรรณมาลงมากันโดยพิศดาร ในวันเมื่อเจ้า
พนักงารมารับพาไปคืนนั้นคือไป แล้วราชพระพุทธรเจ้าทรงปวงกลับมา ไฮเค็ด
เวลาค่ำไม่มีการอะไร รับพระราชทานอาหารที่ ไฮเค็ดแล้วพักข้อยุ่ที่นั่น

รุ่งอรุณวันจันทร์เดือน ๖ แรม ๓๐ ค่ำ (วันที่ ๓๑ เม) วันนั้นได้รับ
พระราชทานย้ายที่ห้องที่ไฮเมถนยกจากพนชันที่ ๑ ขึ้นไปอยู่พนชันที่ ๒ เพราะ
เพื่อจะให้ ได้ห้องยามนำไกล ศคคัมที่ห้องไม่เป็นการลำบาก

ครึ่งรับพระราชทานอาหารเช้าแล้ว มีตี่ซังเลี่ยน โนเวิน ซึ่งเป็น
ผู้ช่วยภาษาอังกฤษแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อนนั้นมาเฝ้าท่าน

ราชทูต เพราะได้ทราบข่าวว่ากองทัพยามมากับขันทมา แด่ท่านราชทูต
 ก็เป็นศิษย์ช้อยู่ด้วย มาพักอยู่ประมาณหัว โมงหนึ่งดากลับไป ครั้น
 เวลากลางคืนวันมีพระวราชทานอาหารแล้ว เป็นวันนัดจะไปหาท่านแม่
 เมืองน้อยชอน ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงแต่งตัวเต็มยศตามซึ่งเขาชอนมา
 กับมิดเดอรด์มีทกงดัด ท่านราชทูตทรงยินดีพร้อมสำหรับเครื่องราชอิส
 ริยยศมหาจักรีบรมราชวงศ์ เคา ซัดเลอแคงเต็มยศราชเชิดเคสเกมบี
 นายเงินที่แต่งเต็มยศเมเยอร์ทหารหน้า มิดเดอรด์ก็แต่งเต็มยศแ
 แดเซ หมดจันตเดตามกับมิดเดอรด์มีทกงดัด ไม่มีเงินพร้อม ดวมแ
 เด็ฟพริอท โทคตตามธรรมเนียม ราชชยที่ไฮเค็ดพร้อมกัน เวลาบ่าย ๒ โมง
 คอมมานเคสเคเดผู้ช่วยราชการ ของท่านแม่กับมิดเดอรด์คางไปโปรด
 ดีเครตอร์ของแม่มาวันที่ไฮเค็ด คอมมานเคสเคเดนั้นดวมยนิพร้อม
 ทหารเรือ มิดเดอรด์คางดัดดวมเด็ฟพริอท โทค ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงก็
 พร้อมกันจนรถซึ่งทางกงตั้งนามารับนั้น มีใบดักหน้าเหมือนเมอวัน
 แรกชนบกกัน เานำไปคชคชดซึ่งเนินที่ท่านแม่อยู่ เมอถึงหน้าชค
 ชดอรถเข้าไปจอดลงดานหน้าชคชด มีคนคอยกอดุมรมนคอยู่เป็นอันมาก
 ผู้ที่มารับนำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นโบนชคชดเราเข้าไปที่ห้อง ที่ประชุม
 ในห้องนั้นมีคนราชการพวกชดเคอแมนแเดคชอนมันเคาน์ ซัด กับพวกชค
 หนึ่งดชพินพีประชุมอยู่ประมาณ ๓๐ เศษ ท่านแม่ดวมเด็ฟพริอท โทค
 คชยรับช้อยู่ด้วย ท่านผู้นำได้นำท่านราชทูตแเดข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงให้

ที่รัชชชดเมืองนวยอกถนน เป็นที่คอเวอนเน้นคัมภีร์กับการใน
 เมืองนอยู คงอยู่ในปากในระหว่างออฟฟิศไปรษณีย์แฉศาสตร์ใหญ่สำหรับ
 เมือง รัชชชดถนนโคธร้างชนในระหว่างมี ๓๗๐๓ แดบ ๓๗๑๒ นน ดันเงิน
 รวมแล้วกว่า ๕๐๐๐๐ เทรียน เป็นตักกงงามดี กอด้วยคิลาขาว
 ตานหน้าตานข้าง แต่ตานหลังเป็นคิลาม่วงทำอย่างอิลาเถียน โดย
 ยาว ๕๓๖ ฟุตกว้าง ๓๐๕ ฟุต ในคิลาหม้อฟักซ์ของแม่ย์ หองประชุม
 กอมมันต์เคาน์ชิด แลออฟฟิศต่าง ๆ สำหรับเมืองแลหองมุดสำหรับ
 เมือง มีทงหองทานคอเวอนเนอส์สำหรับตั้งคอสตอพนวยอกนอยูบนพน
 ชนดอง สำหรับใช้การประชุมใหญ่ที่เป็นการทอดวง ในทงนทริบ
 ราพระพุทธรเจ้ากบปวง มี เตรีเขียนหนังสือทานเปรดีเตนควอชริงกัน
 ไคเขียนหนังสือคองเกรดีเป็นครั้งแรก แลเกอชริงใช้ ในคองเกรดี
 ครั้งแรกด้วย แลเกอชกรเปรดีเตนควอชริงกันคิงนงเป็นครั้งแรกได้รบ
 ที่เปเนเปรดีเตนคิงชองยูในเค็ดเค็ด แลมีรูปเขียนเปเนอันมากเปเนรูป
 ทานแม่ย์เมืองนแต่ก่อน ๆ มาแลคอเวอนเนอชองอ์เค็ดน แต่ก่อน ๆ มา
 ด้วย แลผู้ที่เป็นหัวหน้าการต่าง ๆ หลายคนล้วนเปเนมีชข้างเขียน
 ทมิมีชชื่อเดี่ยวเปเนอันมาก คักนมีชชดเปเน โคมนนไปสู่ม้าทกา
 ๔ ตาน เวลากลางคินจุคไฟแฉเห็นโต โกอ คักนเปเนชองกงงาม
 ควอชริงเมืองนแต่ทงอ์เค็ดน เพราะเปเนชองอ์คักเบุที่โคธร้างชนใน
 เมืองนวยอกเปเนครั้งแรกแฉกงงามดีด้วย

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงกลับมาถึงโฮ้เค็ดแล้ว ได้มีดัดเปิดของ
เครื่องแกงตัวพร้อมกัน คอมมานเคอเคอเคอก็ผัดเครื่องแกงตัวทั้ง
ด้วย ท่านราชทูตจึงรีบตั้งโห้กงสุตไปเชิญมารับพระราชทานอาหารด้วย
กัน เมื่อรับพระราชทานอาหารอยู่นั้นได้พูดจากันตามธรรมเนียม ครั้น
รับพระราชทานอาหารแล้วเขาก็ดำไป

ครั้นเวลาบ่ายข้าพระพุทธเจ้าราชทูต ๓ เคา้นซิดเดอ ๓ ดีเคร
ตรีดำม ๓ ดำม ๓ แซ็คแคเช ๓ กงสุต ๓ พร้อมกันส่งมเดื่อ
พร้อมโกศขึ้นไปหาท่านเยเนอราลยเดื่อเดื่อ ซิมสัน กรวนต์ ซึ่งเปนแปร
ดีเค้นค้แคกชอน ผู้ซึ่งได้เคยเข้ามากรุงเทพฯ นั้น เพราะบ้านท่าน
อยู่ในนวยชอน ได้พบท่านที่มานักท่านชราอดมากแต่ท่านอัมตงราชชัค
ไป ต้องใช้ไม้เท้าแซนดงชาง ท่านราชทูตได้รับสั่งแก่ท่านแสดงการ
ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชหฤทัยระลึกถึงท่าน แดกรังน
เป็นช่อกที่ราชทูตได้มาเจริญทางพระราชไมตรีณประเทศอเมริกาณ จึง
ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มาเยี่ยมเยียนท่านด้วย ท่าน
เยเนอราลกรวนต์ ได้ขอบขอบพระเศษพระคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว แด่คงความที่ระลึกถึงพระเศษพระคุณเด่งที่ระลึกถึงกรุงเทพฯ
อยู่เสมอ แต่มีความปรารถนาที่จะให้กรุงสยามเจริญยิ่งขึ้น แล้วท่าน
ทูลถามท่านราชทูตถึงราชการแสดการต่าง ๆ ในกรุงสยาม แด่ถามถึง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการซึ่งท่าน
รู้จักนั้นด้วย พุ่กกันอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วที่ท่านกลับมาโฮ้เค็ด
เวลาค่ำมีพระราชทานอาหารแล้วไม่มีการอันใด

รุ่งอรุณวันอังคารเดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ (วันที่ ๑๘ เม) เวลาเช้ารับ
พระราชทานอาหารแล้ว ได้มีเขียนเม็ดเข้ามาแจ้งราชการณ กรุงเทพฯ ฯ
แด่กรุงธนคอน จนเวลากลางวันรับพระราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธ
เจ้าทรงโปรดรับพระราชทานอาหารแล้วชวนรถไปเที่ยวชมเมือง แล้วไปค
ที่สะพานใหญ่ข้ามแม่น้ำเห็นชเมืองแคเมืองน้อยออกไปเมืองบริบูรณ์ ซึ่ง
เขารวมกันว่าเป็นผืนตะพานอย่างดีที่สุดในโลก ตะพานนี้ประมาณคน
ได้ข้ามในหนึ่งมากกว่า ๗๐,๐๐๐,๐๐๐ คน แต่ก่อนยังค้าขายแต่มาทำตั้ง
จนภายหลัง ตะพานน้อยปลายเมืองน้อยออกไปอีกชื่อช่อ ตะพาน
แบ่งเป็น ๕ ส่วน คือคอกกลางในระหว่างเสาหลักสูงทำด้วยศิลา ซึ่ง
โยงเชือกที่แขวนตะพานสองข้างนั้นเป็นคอกกลางยาว ๑๕๘๕ ฟุต แด
นบึงแคเหล็กสูงชัน นาดงปลายที่ผูกไว้ตามริมฝั่งด้านละ ๗๕๐ ฟุต
คือผูกไว้โยงนำตะพานขึ้นออกไปอีก แต่ไม่เท่ากันทั้งสองข้าง รวม
ตะพานยาวประมาณ ๖๖๐๐ ฟุต คิดเป็นไทยประมาณ ๑ เส้น ๑๕ วา
โดยกว้าง ๑๕ ฟุตคิดแบ่งเป็นทางคนเดินรถกว้าง ๑๑ ฟุต สองข้าง
ทางคนเดินนั้นมีทางรถที่แคด้วยตลอดเป็นสายพาน กลาง รถคือ กัน สองรถ
จับสายรถนั้นไปสองข้าง แดนอกทางรถที่แคด้วยเชือกกันสองข้างออก
ไปเป็นทางรถม้าข้าม รวมเป็น ๕ ทางด้วยกัน ในเวลานาวันรุ่งเต็ม
ฝั่งวัดแคพันคนลงไปจนถึงนาดี ๑๑๕ ฟุต สองฟากที่เรือทั้งสองจะ
ออกไปมาได้ โดยสะดวก ในคอกกลางนั้นโยงด้วยลวดเหล็กกล้า ๕ สาย

(*) ธาว ๖๐๐๐ ฟุต จะเท่ากับ ๑ เส้น ๑๕ วาไม่ได้ คือเป็น ๔๕ เส้น ๓๓
ฉบับก็เกิน ๖๐๐๐ ซึ่งเป็นจำนวนเหลือเกินหรือคิดเขียนผิดอย่างไรกัน ถ้าคิดเสีย ๑ หนึ่ง
ถัดได้ ๔ เส้น ๑๐ วา ถิ่นว่าพอควร

สายหนึ่งโต ๑๖ นิ้วโตเมกเคอร์ แต่มีดวง โยงรังวัดคอกันทั้ง ๔ สาย
 ดวคัน โยงกันหย่อนลงมาประมาณ ๑๒๘ ฟุต หักเสาดึงสำหรับโยง
 เชือกนั้งขยับขึ้นเช่นขึงกอบนคิอานโตนานนตกลงไปประมาณต่ำกว่า ๘๐
 ฟุต หักเสาดึงคานันก้อแก่รากขนมาเด่มอนาโดยยาว ๑๑๔ ฟุต กว้าง
 ๕๐ ฟุต แล้วยกขรรคขนไปถึงยอกโดยยาว ๑๒๐ ฟุต กว้าง ๔๐ ฟุต ดึง
 พันทาขนมาเท่ากันประมาณ ๒๖๘ ฟุต สายดวคใหญ่ทั้ง ๔ สายที่โยง
 กระจานนออกจากรคคองกลาง นำไปมยอกเสาเขตที่เรียกหักเสาดึง
 นั้น แลพตดงไปถึงซางไปเข้ามกคคกบมณัง ที่มกสูงพันทาประมาณ
 เกือบ ๘๐ ฟุต ที่ซึ่งมกปถายดวคคองกว้างประมาณ ๒๐ ฟุต โดยยาว
 แลหาคคิครวมกันประมาณ ๒๕๐๐๐ กิวบิกยาค มีสายดวคคชย โยงสาย
 ดวคใหญ่ถึงดวคไปถึงเสาเขต ดงไปโยงกับพันทากระจานต่างทางคัง
 แลตั้งเคร้นปถายกระจานทางเมืองมรกคินถึงที่ โยงดวคใหญ่ นั้น ๘๒๖ ฟุต
 ทางเมืองนวยอก ๑๓๓๖ ฟุต ทางคินนทอขนมาแลรคคังกันควยเหล็ก
 มนคงแรงแรง ซางต่างโคกระจานดงไม้ที่เป็นถนนผ่าน กิมโคง
 ทำควยคิอานเป็นซ้องเบ็ดทางไปปถายกระจานมรกคินนตงจากน้าประมาณ
 ๖๘ ฟุต ในเวธานาขนที่ตุง

วิวต่าง ๆ ที่ดูไปจากกระจานนั้น งดงามแลใหญ่โตดูไปได้ไกล
 มากค้อค่านหนึ่งเห็นเมืองนวยอกมีตักบ้านเรือนใหญ่โตมาก ค่านหนึ่ง
 เห็นเมืองมรกคินแลเห็นแม่น้ำคว้นออกทงตงค่าน ซึ่งมีเวธชนดอง
 เป็นอันมาก ซึ่งเขาว่าเป็นเขาย่างมีเวธมากที่สุดในโลกอีก (ที่เกินไป
 ไม่จริงเลย) ถ้าจะโค้วมกระจานน โดยละเขยคแล้วควจะเควริช้นไป

หรือชีวิตแคบ โกงข้ามไป แคว้นที่เคียดด้วยเชือกนงคราญเมืองคาเมธงบน
หาเห็นไม่ ผู้ที่เคียดเป็นนหุตุคุไคทุกแห่งตามชอบใจ แต่ที่เจดียง
ดานรอบเคาเวอนนนาคุมมาก

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าไปถึงที่คระพานนี้ เสียเงิน ที่ทางเขาเอวรดข้าม
ไปตามทางดำหับรดไป ได้เห็นเรือเคียดเป็นอันมากแถววังมที่สุค
ครันข้ามไปถงผังข้างมรุกดิน ข้าพระพุทธเจ้าได้เที่ยวชมมรุกดินเมือง
มรุกดินคือไป

เมือมรุกดินเป็นเมืองทมิฬ โดยมากไม่เป็เมืองค้าขาย
เป็แต่การเรือแถมมรุกดินค่างเรือเท่านั้น เมืองมรุกดินนี้โดย
รอบ ๒๓ ไมล์ครึ่ง เป็ที่แผ่นดิน ๑๒๑๓๗ เฮกเท โดยยาวแค้ด้าน
เหนือไปด้านใต้ประมาณ ๗ ไมล์กับ ๑ ส่วนแห่ง ๕ กว้างแค้ด้านคว้นคกไป
คว้นออกประมาณ ๕ ไมล์ แค้ด้านคว้นคกที่หันตงเมือน่านยาวประมาณ
๗ ไมล์ครึ่ง เมืองวัดเดียมถ่เม็กแค้กอนนแยกชอกไป แค้คั้นรวม
เขาในเมืองนคังแค้ปี ๑๗๕๕ เรียกกันว่าเป็นเมืองค่านคว้นออก ที่เมือง
นี้เป็ที่คนชอบคังบ้านชุกมากเพราะเป็ที่แผ่นดินสูง แด้ใกล้ทะเลม
อากาศดี ถนนกว้างเป็ที่คังความสุ้งสุ้งมาย มีท่าเรือข้างข้านไปมาจาก
เมืองมรุกดินไปนียชกหลายท่า ประมาณคนทีข้ามไปมาในนี้หนึ่งไม่
คักกว่า ๒๕,๐๐๐,๐๐๐ คน มีที่ค้าขายแต่ที่อ้าคญีต่างๆ เป็คันว่าเม็งก็
แต่ชินชวันเป็คันชุก โดยรอบชุกชอก แด้ที่มณานันเป็ที่ค้าขายมาก
เค็มไปค้วยท่าเรือชุกเรือแล โรงไฉ้ของเงินค้ำเป็อันมาก พรรณถ้วต่าง ๆ

ในโรงเรียนมีห้องหัด ๓๐ ห้อง มีห้องดำหริบเทศน์แปลแต่แสดง
 การต่าง ๆ เป็นห้องใหญ่ ๓ ห้อง แต่มีห้องดำหริบซ้อมหัดเขียนเซอร์ไรต์
 ห้อง ๓ ที่เรียกว่าคาอิด์ เทเนี่ยม แต่มีโถบวารีเก็บหนังสือต่าง ๆ
 ห้อง ๓ มีห้องครู ๖ ห้อง ๆ ของพิศของแปรดีเตนส์ แต่มีห้องใหญ่ห้อง ๓
 มีที่นั่งนักเรียนนั่งได้ ๓๐๐๐ คน แต่มีห้องอ่านหนังสือมีที่นั่งอ่าน ๔๔๔ คน
 จำนวนเงินซึ่งสร้างโรงเรียนนี้เป็นเงิน ๑๕๐๐๐๐ เหรียญ มีโรงเรียน
 ดำหริบฝึกหัดอยู่ด้านหลังเป็นที่พักเรียนได้เดาเรียน เด็กนักเรียนนม
 ประมาณ ๓๐๐๐ เด่มอ ได้แบ่งเข้าเรียนภาษาละติน วิชาพิศ วิชาคิม
 มีดตรี ภาษาเยอรมัน วิชาเพอร์ดีไรเนนซ์ ภาษาฝรั่งเศส วิชาเขียน
 แลวิชาคนครัว คหะเวอนเน้นคคองเดย์เงินรักษาการ โรงเรียนนประมาณ
 มัถะ ๓๐๐๐๐๐ เหรียญ การฝึกสอนวิชาแต่หัดต่าง ๆ โดยเรียนร้อยคังนิก
 เมื่อเข้าพนักงานรทพวกซาพระพุทเจ้าทงปองมาถังห้องเด็กเซอร์
 ใหญ่ เขาเชิญให้ซาพระพุทเจ้าทงปองชนมนเคดัก ซึ่งยกพณสูงอยู่กลาง
 ห้องนั้น นั่งเก้าอเป็นลำดับกัน ฆณะนณผู้ ทดำหริบคคหิมเพลงธัญญาภัก
 คคหิมเพลงธน พวกหญิงนักเรียนก็เคเวเนแวงเข้ามาทางประตูใหญ่
 ๒ ข้าง หัดเคเวเนแวงจ้ทงวมาขึ้นตรงเกาอที่นั่งของตน ๆ ครั้นมาพร้อม
 กันแล้วยืนอยู่ พอหยุดคคหิมเพลงเปลี่ยนเพลงใหม่ หญิงนักเรียนทั้ง
 ปวงก็ร้องเพลงเป็นคำอธนวอนพระเจ้าจบแล้ว ผู้จัดการโรงเรียนจึงยืน
 ฆณะนณ บอกลให้นักเรียนทั้งปวงรู้จักท่านคคหิมมิชชันนารี ๆ จึงยืนฆณะนณ
 บอกลในการที่พาพวกทงทงปองมา แดกถ่าถังถงรูดยามกับกรูดอเมริกา

เป็นไม้ครีกันเป็นคัน แต่นำให้รู้จักพวกทูลทงป่อง แล้วท่านราชทูตจึง
 ทรงประทานถ้อยความในภาษาไทย ให้หมอลำคนเดาอ่านขึ้น ระดับ
 เป็นภาษาอังกฤษ แสดงความยินดีมาเยี่ยม โรงเรียนนทเป็นของ
 บำรุงวิชาเป็นต้นของวิชาทงป่อง ครั้นดื่มกันแล้วผู้เทศน์ก้านหนึ่งชื่อ
 เทศน์เดือนเด็กนักเรียนทงป่องแล้ว ให้เด็กนักเรียนขึ้นพูดเป็นข้อ
 ความต่าง ๆ ตามที่ตัวจำได้คนละท่อนเป็นคน ๆ ไม้ ที่ว่าได้คือของแคว
 คักมี ที่ประหม่าจนคักมี ครั้นแล้วก็ร้องฮอนวอนพร้อมกันแล้วกักคัก
 เพลง พวกหญิงนักเรียนก็เริงกดับไม้เป็นทงแควกันไม้ไม้ด้น ครั้น
 ไปหมดทงแล้วพวกเจ้าพนกักรักพาพวกชวพระพุทเจ้าเขาไปข้างใน ไป
 ในห้องเด็กเซวใหญ่อีกห้อง ๗ ย่อมกว่าห้องก่อน เขาพารินนั่งบนเตียง
 ซิงยกสูงขึ้นไป ครั้นคักคักเพลงซมทงกักเริงเป็นแควเข้ามาทำอาหาร
 คักกอน แต่ท่งเป็นเด็กองไม่อายุสาวกว่า ๓๓ บึงด้น รวมพวกที่
 อายุเห็นอ ๓๓ นมจรวรประมาณ ๕๕๐๐ คน พวกอ ๓๓ บึงประมาณ
 ๕๐๐ คนเข้ามาวิ่งแคววาทคนละท่อนเห็นฮอนห้องก่อน แต่ไม้ด้นซจาก
 พวกทูล ครั้นคักฮอนแล้วเจ้าพนกักรักพาไปห้องซนต่าง ซึ่งเป็นห้อง
 เด็กเซว ไซด้นนี้ ชวพระพุทเจ้าทงป่องจนนั่งบนยกกนแล้ว มีหญิง
 พวกอายุเห็นอ ๓๓ นมมาในห้องนี้ ขึ้นเป็นแควกัน ๖ แควประมาณแคว
 ละ ๓๐ คน มีครูเป็นหญิงผู้ใหญ่น้อยอยู่กลางเตียง คักคักเพลงเป็นจั่งทง
 ให้หญิงทงป่องคนวิทำทำต่าง ๆ เป็นการบำรุงแรงกำลังพร้อมกันนำ
 ยิงนัก ครั้นคักเด็กเซว ไซด้นแล้วก็ออกมากล่อพิศของท่านค้อมมิชร์

เนอร์ ๆ ขอให้พวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งบ่วงดงซื้อในถ่มุคของเขา แล้วขอ
 ใจผู้จัดการแถวพวกเจ้าพนักงานแถวอามาวันรถ

เมื่อธนะไปโรงเรียนอยู่นั้น พวกจกหนึ่งตั้งพิมพ์มากตามคชย
 คุกอยู่เต็มอ แลยังมีผู้หนึ่งมาป็นอยู่ด้วย เวลานั้นเข้าใจว่าเป็นพวก
 เจ้าพนักงานโรงเรียน ครั้นเวลาขนรถแถวพวกเจ้าพนักงานแถว ผู้หนึ่งก็
 ขนรถมากด้วยบอกให้รถไปที่บ้านเขา นำไปเที่ยววัดที่ขงรับแขกแต่ห้อง
 เขียนหนังสือแล้ว ขอให้รับพระราชทานของว่างสำหรับเวลากลางวัน
 แดงหาขุ่นมาง ทุกคนไม่มาศกรวิชาเป็นนักเองอยู่ แต่ที่เป็นคนมีเงิน
 พุดว่ามีโรงจักรฟอกนาคาสถรายอยู่จะขอพาพวกข้าพระพุทธเจ้าไปดู ภาย
 หองข้าพระพุทธเจ้าทั้งบ่วงคงโตทรวม โดยคำพูดของเขา ว่าเขาชื่อเฮ่นวี
 แซ่ฝฝนายยา เป็นบุตรชายใหญ่ของท่านแม่เมืองนวยอก แต่ก่อน
 เป็นคนมีทรัพย์ส่งมบศมาก ครั้นเลี้ยงคักนแล้วเขาพาขนรถไปตั้งทำข่าม ๆ
 แม่เขาไปทางฝั่งเมืองมรุกดินซึ่งโรงจักรฟอกนาคาสถของเขาอยู่นั้น ครั้น
 ถึงที่โรงจักรเขาทำให้รู้จักกับน้องชายของเขาทั้งสองคน ซึ่งทำการโรง
 จักรอยู่ แล้วพาให้ดูในโรงจักรตั้งแต่เขาหน้าตาดแดงที่ปนักมีชัย แดง
 ได้โครถมาดระสายจนส่งไปประดงระดงดงที่ฮาดเป็นนาคาสถขาว แดง
 เทียมนาคาสถแดงนทวทุกแห่ง มีโรงจักรขังกาดตั้งทำข้อยอกก็มีขัง
 ขย หน้าตาดทรายที่ฟอกนบมวรถมาจากเมืองจันทรังสยามแต่ที่ต่าง ๆ
 นั้นเขามาใช้ฟอกกัน ครั้นคทวแล้วจะถากถัมมากไม่ยอมให้ถัมขอให้
 รับพระราชทานอาหารที่นั้น แต่ได้ขอทวว่าไม่มเวดากไม่พง คชงหนี

เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้วไม่มีการอะไร ข้าพระพุทธเจ้า
ได้รับพระราชทานไปคู่อะคอนซื่อ ตามถนนที่ตั้งอยู่จำอะคอนถนนที่ ๑๕
ไม่สู้ประหลาดอันใดนัก ดูอะคอนในลอนคอนหาได้ไม่ คุอยู่จนเวลา ๕
ทุ่มเศษยกตัวมาโฮเคื่อ

รุ่งขึ้นณวันพฤหัสบดีเดือน ๖ แรม ๑๓ ค่ำ (วันที่ ๒๓ เม) เวลาเช้า
รับพระราชทานอาหารแล้ว หลวงเจ้าพนักงานมารับหลวงข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
ชวนไปจากโฮเคื่อท่า เจ้าพนักงานนำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ลงในเรือซึ่ง
ดำหรับจะไปเกาะน ในเรือชนมนักโทษบรรทุกรถตุ๋นตุ๋นแจมา แล้ว
ให้ลงในเรือนี้หลายคน ครั้นพร้อมกันแล้วออกเรือจากท่าไปตามลำแม่น้ำ
ควนออก ไปถึงเกาะซื่อแปดกิโลโฮแลนค เป็นเกาะอยู่ในแม่น้ำ
แวงส่งพวกนักโทษแลรับของที่จะเลี้ยงพวกออกเรือแล้วออกเรือต่อไป เมื่อ
ผ่านท่าหน้าคุกถนน ที่ท่านเฮาของอเมริกันมาปลาดำตามท่าเป็นการแข่งรับ
ทุนมณชยุดองกระบอ กวันเมื่อเรือผ่านไปถึงมณชยุดองกระบอถนนเป็น
การค้ำมกระบออุดองครั้ง แลควันเสียครั้งหนึ่งคงเป็นถ่านนคคัม
ตามได้ เรือแลนเดยชนไปตามลำแม่น้ำถึงเกาะซื่อวาคโฮแลนคจุดเรือ
เทียบกัน แล้วพวกเจ้าพนักงานได้นำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงชวน
เกาะน แล้วข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงชวนรถตุ๋นตุ๋นบรรทุกมาใน
เรือนคด้วย นำไปตีโรงรักษาคนเสียจริต พาให้รู้จักกับหมอชฎรักษา
คนเสียจริตนั้น แล้วนำไปตี โรงจรรต่าง ๆ ที่เสียคนเสียจริตที่คชยคตาย
แล้วนั้น ที่โรงรักษาคนเสียแทน พวกคนที่เสียจริตคชยคเอาแล้ว

ได้เลี้ยงของว่างแก่ลุงนึ่ง พูกันด้วยการค้าง ๆ ภรรยาของหมอ
ได้นำคนเสียจริตเดาจับมอดทองส่งข้างคนหนึ่ง มาตีตีบเพลงให้ฟัง
เป็นคนตีตีบเพลงดี เขาว่าเมื่อหัดคันทนจักขุพิภพแล้ว แต่ฟังเสียงดู
คล้ายไปก่ตถุข้านาญเขาทุกที่ ภายหลังจึงได้เสียจริต แต่มีคนได้สติ
แล้ว แต่ยังไม่งั้นเท่านั้น แต่ตีตีบเพลงดีเหมือนคนปรกติทีเดียว
พูกันอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมงชอบใจหมอแลภรรยาแล้วถาษนรถมาลงเรือ
แฉ่นกัถมดงมาลงเกาะแมดักเวดไฮแลนด ที่แฉ่นกัถมดงแล้ว พวก
เจ้าพนักงานรักษาพระพุทเจ้าทงปวงชนบนเกาะนั้น ให้ชนวัดตีบรทุก
มาด้วยแฉ่นกัถมดงหลังหนึ่ง บรรทุกคนไปตักแหงหนึ่งซึ่งจัดเป็น
ที่เตียงนอน ไปนั่งพักรอกันอยู่

เกาะแมดักเวดนี้เป็นเกาะยาว เป็นแผ่นดินประมาณ ๑๒๐ เอเกอ
ตั้งอยู่ในแม่น้ำควนออกนศวงกนที่ ๕๗ ๖๗ ด้านควนออกแห่ง
เมืองนวยอก เกาะนี้มีถาษนาทงส่งข้าง เรือใหญ่ชนตงโคทงส่งทาง
บนเกาะนี้มีโรงทานที่รักษาคนไข้ โรงรักษาโรคฉีกาษ รักษาไข้แฉ่นกัถ
เล็ก โรงรักษาคนไข้หนักที่จระรักษาไม้หาย โรงรักษาโรคเรื้อนแฉ่น
รักษาข่อยเปลี้ยต่าง ๆ ทั้งมีกุฎขงนักโทษ โรงทานเลี้ยงคนจน โรงให้
คนจนท่างาร แฉ่นโรงรักษาหญิงเสียจริต

ครันเช้าพระพุทเจ้าทงปวงพักอยู่ที่คันทนศรู่หนึ่ง พวกเจ้าพนักงาน
รักษาพระพุทเจ้าทงปวงชนไปบนท้องใหญ่ชนบนซึ่งจัดตั้งโต๊ะไว้นั้น แฉ่น
ในท้องนี้ประดับประดาค้วยของเป็นอันมากเป็นการจัตรีบ เจ้าพนักงานได้

เชิญเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง รับพระราชทานอาหาร กตาง วัน ที่นั้นพร้อมกัน
 ครั้นรับพระราชทานแล้ว มีธมฺมชกนมางเด็กน้อย แล้วมานั่งพูดกับ
 บุรุษคนที่ห้องต่างครู่ ๆ พวกเจ้าพนักงานรูงนำพวกเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง
 ษนรดไปตั้งที่สนามหน้า รัองรักษาหญิงเสยจวิต เวลานั้นเขาปด้อยหญิง
 เสยจวิตที่ไม่อุนวายครุ้ยทั้งปวง ออกมานั่งเป็นหมู่อยู่ในสนามหญ้านั้น
 ประมาณ ๕๐๐ เกษ แต่ที่อุนมากนั้นหาได้ออกไม ครั้นเมื่อเจ้า
 พระพุทธรเจ้าทั้งปวงไปตั้ง วันนั้นเป็นวันเบตเมวี โภกเรานค้ที่กลางสนาม
 สำหรับหญิงเสยจวิตทั้งปวงเล่น แต่เขาทำแล้วแล้วก่อนหน้าพวกเจ้า
 พระพุทธรเจ้ามา ๓ วันแล้ว แคร้วไฉนวันนั้น เขาจึงให้พวกหญิงเสย
 จวิตเหล่านั้น ผดค้กันษนบงนหลังรูปดัดว ซึ่งทำเป็นรูปตั้งที่ เสย กตาง
 มา ษ้างแต่ดัดค้วต่าง ๆ นั้นหันเวียนไปพวกกระทำกรอม แล้วผดค้เขา
 พวกอนชน ครุทำทกรุยต่าง ๆ ตามวิสัยคนเสยจวิต บางคนว่าค้วเป็น
 ภรรยาเขเนราดาจวนค้บ้าง บางคนว่าค้วเป็นษนชงเขมเปือเขมเม็กสิ โภ
 ทคค้กันเทอวโหดไป นั้งค้วอยู่ประมาณชัว โมงหนึ่ง แล้วออกจากที่
 สนามหญ้านษนรดไปที่คุกที่ชงนัก โทษ เขาไปที่ชอพิศของผูรัรักษา
 การใหญ่ เจ้าพนักงานรูงให้รัจกแล้วเขานำให้ ไปที่ชงนัก โทษนั้น
 เวลานั้นนัก โทษกำลังรับพระราชทานอาหารอยู่ คูนักโทษที่รับพระราชทาน
 นั้งโคะที่คคค้กับหลังเกาษ นั้งหันหน้ามกทางเคยอกันตั้งนั้น โคะนั้นเป็น
 กระดานคคค้กับพนักเกาษเขยงกันไป ครั้นรับพระราชทานกันแล้ว เจ้าพนักงาน
 ารให้เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงมาขึ้นในท้อง ซึ่งเป็นทางที่ชงนัก โทษนั้นคูนัก

โทษเคียวแบนแวกกัน ออกคิดหลังเป็นแวงมาที่โทษหนักจำครองก็มีมาเป็น
แวงเคียวไปเข้าห้องของคน ๆ ห้องนั้นก็เปนนั่งคิดช้อนกันขึ้นไป ๔ ชั้นอยู่
กลางห้องที่ก่อนนั้นแบ่งเป็นห้อง ๆ กว้างประมาณห้องละสองศอกเศษยาว
ประมาณ ๔ ศอก ในห้องนั้นมีกระดานปูไว้แผ่นหนึ่งยกสูงกว่าพื้นสัก
ศอกเศษ ประตูห้องนั้นเป็นบานเหล็กขัดกันเป็นตารางอยู่ที่ห้องละคน เมื่อ
เคียวไปเข้าห้องตลอดแถวแล้วผู้คุมหรือขอกให้เบ็ดประตู ก็เบ็ดพร้อมกัน
ก็เคียว ผู้คุมจึงไม่เคียวตรวจจนทุกแถวทุกห้อง แล้วก็ไม่ยกแถวอื่นต่อไป
ทั้ง ๗ แถว ๕ ชั้น ครั้นคนนั้นก็โทษเข้าห้องแล้ว เขาพาไปอยู่ที่นั้นก็
โทษแวงตั้งมา จดมาอยู่แล้วเขาไปคิด โทณณ โทณศัระ โธณ แล้ว
ชานนามลัดเครื่องแต่งตัวใหม่ เครื่องที่แต่งมานั้นเขาเก็บไว้ ให้เมษพน
โทษจะได้แต่งไป เครื่องที่เขาแต่งนั้นเป็นเสื้อกางเกงเสื้ออกหมากพ้อม
แล้วเขาขึ้นซึ่งตัวคนาหนักแล้วตั้งคำ จดรูปพรรณคำหนักแล้วจึงตั้งเขา
คุก ครั้นตัวแล้วก็ขอมใจตาเจ้าพนักงานรอกจากคุก ไปอยู่ที่ซึ่งจำหับ
หญิงที่มีกรรมเป็นคน ไม่มีด้ามแต่ความวรา หรือด้ามมีคามวราเป็น
คนยากไว้ ไม่มีกำลังที่จะเสียเงินค่าที่กรรมจะตลอดกรรมเป็นต้น แด
บรรดาหญิงที่มี กรรม ไม่มีเงิน ทองจะใช้ ค่าตลอดกรรมด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง
ก็ดี ก็รับมาไว้ในที่นี้ มีทนายหาหมอดคงกรรมจำหับพยาบาลพิทักษ์
รักษาพร้อม มีหญิงที่มีกรรมเป็นอันมาก เขาให้ทำการเบาที่คนมีกรรม
พอทำได้ เป็นคนจำเขมบักถักหรือช่าง ๆ เมื่อบุตรตลอดแล้วมี
กำลังพอจะไปเลี้ยงดูกันได้ ก็ยอมให้ ไม่ ถ้าไม่มีกำลังจะอยู่ก็ไม่ได้

ที่ซึ่งหญิงทั้งสองยืน มีพื้นดินเบื้องนอนดงอากาศเป็นดุจธมมาย พื้นนอนของ
ใครเมื่อคืนนั้นก็คงจัดของตัวให้เรียบร้อยเต็มมือ ครั้นตื่นทอดแล้ว
เจ้าพนักงานพาไปคู่วังรักษาคนไข้ แต่ในห้องที่ม้วยใจจับแต่โรคที่ก่อ
ตัวในที่รักษาคนไข่นั้น คิดอยู่กับวังรักษาหญิงมีครรภ์ จัดคล้าย ๆ กัน
ครั้นตื่นแล้วเป็นเวลาเย็นเสีย จะดูโรงงานแต่อื่น ๆ อีกไม่พอ ก็พากัน
กลับ มาดูเว็ชต์กลับมามีที่ทำงาน เมื่อนอนยอก ขอบใจเจ้าพนักงานแล้วจากกลับ
มาโฮเต็ล

เวลาค่ำมีพระวราชทานอาหารแล้ว มีแต่พระธมมีทงสุดได้พาข้าพระ
พุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นรถไปที่โหวฮวู เครืองแดงคือรถเหล็ก ทหาร เว็ชต์ว่านเซ็น
แนดกาครียเม้นต์ ที่ ๘ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึงชนไปบนคันทัน
พบกับฮอฟฟิศเรอทหารแล้วฮอฟฟิศเรอวั้นนั้น นำไปหาท่านเยเนรอลใหญ่
ได้พูดจากับท่านครู ๓ ท่านให้คฮอชเนด พวข้าพระพุทธเจ้าไปคู่วัง
นกกหักค้ว

โรงที่โหวฮวูชเนนเป็น โรงงานในเมื่องนวยฮอกัน เป็นของทำรณใหม่
สำหรับทหารวัยเม้นต์ ที่ ๘ ตั้งอยู่ในระหว่างถนนที่ ๖๖ แด ๖๗ แดฮาวเนที่ ๔
แแต่เด็กซิงคันทาเวเน เมื่อคฮอชเนดนั้นพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงฮอกมา
จึงบอกว่ คำวั้นนเป้นกำหนดจะให้ทหารฮอกหักค้วตามเคบทุกบ่มา แแต่ที่
ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง จะคู้ค้วในถนนนั้นก็ไม่ประหลาดฮอนใด เพราะหักค้ว
เท่านั้น ท่านเยเนรอลได้มีคำสั่งให้หักค้วฮวู ให้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
คู่วังโรงสำหรับหักค้วก่อน ขอให้ข้าพระพุทธเจ้าไปคู่วังหักค้วก่อน ข้าพระ

พุทธเจ้าทรงโปรดกัศมาทธานคชตชนเนตรนโปนังในชานตักยถุงชนโปนัน ใน
 เรืองหัตถินโดยยาว ๓๐๐ พัด กว้าง ๒๐๐ พัด สูง ๓๐๐ พัด กว้างใหญ่ยิ่งนัก
 หลังคาเป็นโค้งเครื่องเหล็กทงนไม่ม้เข้าเคย หลังคามุงกระวักคชต
 กลางคันไซไฟแ่งห้อย พื้นเป็นกระดานปูเกลี้ยงคชตคาน่าคึงนิก ค้าน
 สักคิม่าพิภาใหญ่โตเมเตอ ๖ พัดอยู่กลาง ครั้นเช้าพระพุทธเจ้าไปนั่งบน
 กาดารัน เห็นบุตรภรรยาเพื่อนฝูงพารมานั่งคอยหัดอยู่เป็นอันมาก
 ประมาณครู ๕ ผู้ถือเครื่องญากเข้าเฝ้าเรียกทวารมาคังแถวพร้อมกัน
 ผกทิต ท่านแต่หัดท้าวพ้อมเค็รต่าง ๆ ประมาณครึ่งชั่วโมง แล้ว
 เค็รแถวออกจากโรง ไปหัดในถนนค้อปี่ ครั้นพวกทวารออกไปหมดแล้ว
 คชตชเนต ก็หม่อพาราษาพระพุทธเจ้าทรงโปรดเทียวดูใน โรงทวารเปนกอม
 ปัน ๆ ไป ๓๐ กอมปัน ๆ ละห้อง เค็รชงแ่งห้องนั้นแ่งค่าง ๆ กัน
 ทุกห้องค่างมต่างกัน ประคัมค้วยไม้ค่าง ๆ กัน เป็นเค็รชงทองเกลี้ยง
 มกทองกมค่างมขิงนิก ในห้องนั้นคักเป็นค้อยอม ๆ พชชุกเก็บเค็รชงยูนีพ้อม
 แดอวอชชुक ๓ เพราะทวารหาใช้ทวารชยประจ่าโรงไมคังมคักเกบ
 เดือฉ่า เค็รชงอวอชชुकแทน กลางโครัม โคเรเกอชคังค่างมค่างกัน
 ๓๐ กอมปัน มีห้องชอพิคเค็รชงประชุนกันห้องคฤทวาร ห้องวีเข็มชัน
 ห้องช่านหนังสือใหญ่ แดห้องคังค้อยพิคเค็รชง แดศคัพชอพิคเค็รชง
 แดห้องเบเนวอชชอพิคเค็รชง ห้องเล่นชิ่งช่าค่าง ๆ เปนกวมารุงก่าคัง
 มีห้องชานาใหญ่ชยชันต่าง แดเม้าหัดคยมนชยูนีพ้อมคักกน
 ก้อค้วยชยูเฮามาเค็พธาดเค็พเพย ประคัมค้วยคักดา เปนวาคากจ่า

๓๐๐๐๐๐ เหรียญ ภายใต้งบแต่งประดับประดาเป็นเงินของวิชัยเนห์
 เวียโรจ่ายทั้งต้น แดงเงินเรียโรราชฎุมบ้าง มีห้องหนึ่งซึ่งจัดเป็นห้อง
 วิชาชั้นนั้น ประดับประดางามยิ่งนักเป็นเครื่องทองเหลืองทองแดงแสด
 เหล็กทั้งต้น เป็นของฝีมือช่างมคัณฑ์ที่รู้จักประดับเป็นคันว่า เขาถ่ายใช้
 พันเจ้าตามประเพณีที่ ครั้นทอดแล้วท่านคอยอดเนอกลับหมดขอให้ข้า
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงจงชื้อไว้ ทนนี้ แล้วข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขอขมาโทษท่าน
 ผู้มาแล้วจากดลัมาโฮเค็ด

รุ่งขึ้นณวันศุกร์เดือน ๖ แรม ๑๕ ค่ำ (วันที่ ๒๒ เม) เวลาเช้ารับพระราช
 ทานอาหารแล้วมีองค์เคอเรนซ์ ซึ่งเป็นเบรดีเตนตรีของ โปดิค กับเจ้าพนักงาน
 นายโปดิคมาพาราข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจนรถออกจากโฮเค็ดไปที่ดำนานค้อใหญ่
 ปลายเมืองนวยอกค่านวันศก ให้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขณนงบนปราสูง
 นายโปดิคได้หัดโปดิคเคียวทั้งปวงเบ็คคาเดียน ๓ หักคือยู่ครู ๓ นาย โปดิค
 เชิญข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงออกไปที่ดำนานให้ ยืนกลางแถว โปดิคฮ้อม ๔ คำน
 คำนับแล้วมายืนรณดนามให้ โปดิคทั้งปวงเคียวน่านค่านับเป็นแถว ๆ ไปทั้ง
 เบ็คคาเดียนแล้วข้าพระพุทธเจ้าไม่พักหรือเวลาอยู่ที่ โรงเลี้ยงครู ๓ พอเวลา
 เทียงเด็คเราพาราข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจนรณมาที่ถนนแห่ง ๓ แล้วให้ โปดิค
 ซึ่งรณมาหัดให้คูกอมบั้น ๓ โปดิคหลังน่านหัดเร้าแถวเคียวพอม ๔
 พอม ๘ คดองแควดคี ครั้นหัดแล้วก็กลับมาโฮเค็ดกับพวงนาย โปดิค
 ทั้งปวง ๆ ได้ ให้ โฮเค็ดจัดโต๊ะไว้เลี้ยงกลางวัน พวงข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงรับพระราชทานกับพวง โปดิคทั้งปวง ครั้นรับพระราชทานแล้วพวง

นาย โปติก้นำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงชวนรถไปจาก โยเซ็ต ถึงที่ว่าการ
 โปติกใหญ่ ท่านแปริดีเด็นศ์ โปติกก็พาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเที่ยวดูใน
 โรงนั้น มีศาลารั้วระควมใหญ่ที่หอพักผู้บัญชาการที่หอพักต่าง ๆ
 ทั้งหอพักของพวกตึกเค็ดคัพ แลมีมวเข้มหมกับรบนักโทษทั้งปวง ที่ต้อง
 จำคุกแอกนที่หนึ่งยังมีตึกขบคัวอยู่เป็นอันมาก แลสรรพสาตราวุธซึ่งจับได้
 จากผู้ร้ายที่แทงพัน ยิ่งทวีรายแอกผู้อื่นทั้งปวง แลเครื่องการพนันต่าง ๆ
 ๖ เป็นของล่อลวงแลมีตึกกฎหมาย แลทั้งเงินเปลอม แลของต่าง ๆ ที่
 โปติกจับได้มาเป็นอันมาก ตึกนสขัน ๆ อย่างเป็นหอพักต่าง ๆ ชั้นที่ ๒
 เป็นห้องเสมียนแลผู้ทำการ ชั้นที่ ๓ เป็นศาลารั้วระควม ชั้นที่ ๔ เป็นที่
 เก็บของแลมีนายโปติกเป็นคน ครั้นดูทั่วแลดูนายโปติกทั้งปวงก็พาพวก
 ข้าพระพุทธเจ้าไปดู โรงขาม โปติกตามถนนแห่ง ๑ ชั้นต่างเป็นหอพักที่
 ตรวจ โปติกแลสำหรับถามปากคำคนที่จับมา ชั้นบนชั้นไปอีก ๓ ชั้นเป็น
 ที่ โปติกแลนาย โปติกอยู่ค้ำหลัง มีตึกขงนักโทษที่จับมาไว้ยังไม่ได้นำ
 ไปส่งหอพักใหญ่ ครั้นอยู่ในโรงนั้นทงแล้ว นายโปติกใน โรงนั้นจึงเชิญ
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงชวนนั่งบนยกพนที่สำหรับตรวจ โปติกนั้น แล้วยเรียก
 แลวโปติกมาตรวจขานชื่อกันแล้วยอกแอกคำนับ แล้วยออกจากโรงไป
 เทียวเปลี่ยนขามตามถนน ครั้นพวก โปติกนี้ไปแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงขอบใจท่านเจ้าพนักงานจรแดนนาย โปติกทั้งปวงที่นำให้ดูนั้น แล้วยถา
 กกลับมาโยเซ็ต

เวลาที่รับพระราชทานอาหารแล้ว นายโปติกก็นำไปคุ้โรงโปติก
 แค่วันนั้นก็นำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ไปคุ้ระคอน โรงชื้อ คาซีใน
 เมื่อไปถึงเห็นที่โรงระคอนนั้น ชักธงข้างสยามบนหลังคาโรง ในที่ซึ่ง
 คุ้โคมไฟดีต่าง ๆ ด้วาง แต่เจ้าของโรงมาคอยรับอยู่ที่ประตูโรง นำ
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเข้าไปนั่งในบ้นกร ซึ่งจัดไว้รวม ๒ บ้นกรซึ่งแยกคอกถึง
 กัน คุ้ระคอนเด่น โรงระคอนนั้นงามยิ่งนัก ความดีที่ว่าในเมืองตอนตอน
 ทุกโรง ลวดลายข้างในเป็นทองอย่างแรก แรกทำของ โรงอาตัมบรา
 เทียเคอ ในเมืองตอนตอนแต่ก่อนกว่านั้น ที่กิดอกว่ากันคุ้ไปรังคิมาก
 เวลาเมื่อมาพบกมทไปเคิเร่เบนหลังคาโรง ที่กิดเป็นส่วนไว้ มีบันได
 แดตีฟัด ชน ใต้ถุนตงมาเป็น โรงเดี่ยวใหญ่สำหรับรับพระราชทานอาหาร
 เวลาเด็กระคอนแล้วยังมีแคร์ต้อยใต้ถุนนั้น คุ้จัดคิมักว่าแต่สมัยกว่า
 ระคอนในเมืองตอนตอนมาก แดการซึ่งเป้นที่เบือหน่วย คีอคังแคง
 ชิวนังเคิเร่ดั้น ชรวนเนี่ยมอเมริกันกไมถ แคงอะไร ๆ ก็ได้ คุ้
 เป้นคุ้ชบบายคิมาก ในวันนี้เจ้าของ โรงก็รับรองโดยแรงแรง พาให้คุ้
 เป้นหลายแห่ง แต่มีเหตุซึ่งเป้นทกคกนความด้นกุดบบายเดี่ยอย่าง ๑
 คีอ มีดีเคอแ่ฟพ่านายยักพาข้าพระพุทธเจ้า ทั้งปวง ไป คุ้ โรงทำน้ำ คาน นั้น
 คังเค้นนมากคังกองมาหาข้าพระพุทธเจ้าที่ ใช้เคิดวันละ ๒-๓ เทียว บาง
 ที่แคงยูนพ้อรมมา เพราะเขาเป้นทหารอยู่ด้วย แต่แ่เพราะมาเวลาที่
 ไม่อยู่กันไม่ได้พบเสมอ ครั้นภายหลังข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงทราบเกอ้า

ว่าเป็นคนมักเสด็จรามากจึงไม่มีใครให้พบเสียเพราะจะมาพูด เอะ อะอะไร
ต่าง ๆ ครั้นเวลาวันนั้นมากอยกักอยู่กับพวก โปติกส์ด้วยกัน พอดีพระเจ้า
พุทธเจ้าทั้งปวงออกจาก โยเค็ดก็ตามไปด้วย ถึงโรงตะคองก็เข้าไปนั่ง
ในม็อกซ์ด้วย พุทธจาอะไรอะอะไปต่าง ๆ มันก็นายเด่นที่ว่าไม่ควร
จะมากับ โปติกส์บ้าง ส่วนไปรับรตบ้างอะไรต่าง ๆ จนว่ากาญ ท่าน
ราชทูตแดนเคานซิดเอสนั้น ทำเป็นพูดอังกฤษไม่เป็นเสีย นายเด่นที่
ว่ากาญก็ต้อหันเสีย จนนาย โปติกส์เห็นวุ่นนักจึงเรียกออกไปขอให้ออก
ไปเสีย แต่มาทำให้เป็นที่ว่ากาญอยู่กว่า ๒ ชั่วโมง ครั้นตะคองเอ็ด
แล้วพระเจ้าพุทธเจ้าทั้งปวงเดินในดงมณฑลลังคา โรงครู ๓ แล้วขอบ
ใจนาย โปติกส์และผู้จัดการ โรงตากอัม โยเค็ด

รุ่งขึ้นวันเสาร์ เดือน ๖ แรม ๑๕ ค่ำ (วันที่ ๒๓ เม) เวลาเช้ารับ
พระราชาทานอาหารแล้ว พวกคอมมิชชันเนอส์จัดการมาก มาพาพระเจ้า
พุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นรถไม้ที่เข็นครีตมากเที่ยวดูทิวไม้ในป่ากัน เช่นครีตป่ากัน
เป็นป่างามในเมืองนวยฮอก เมื่อ ๑๕ มกอนมาแล้ว ทนเป็นป่ารกอยู่
แต่เป็นที่ร่มไม้เงาขาด และมีหินผาก้อนใหญ่ ๆ ไม้งามเลย แต่ภายหลัง
โดยฝีมือแล่งศิวิลัญญาของอินยินเนีย ฮาค์เค็ด แลช่างทำสวนอินงาม
แลช่างคักทางผ่าศิธาทั้งปวง ทำให้เป็นทั้งงามธมายอย่างยิ่ง เป็นที่
ชาวอเมริกันชมกันมาก ผู้ใดได้ฟังด้านวนออเมริกันชมอันใดว่าวิเศษ
ประเสริฐในโลกแล้ว ควรนึกว่าของสิ่งนั้นนำคู้ชอยู่เป็นของควรคู้ แต่
จะว่ายิ่งยวดในโลกนั้นก็ยากอยู่ เพราะของสิ่งเดียวกันคู้ชยวดใน

โลกหลายครั้งหลายหนแห่งนัก แดงดังอย่างไรก็คิดเช่นครีตบ้างคนก่งาม
 คอวรมชอยู่ เพราะใหญ่โตมากเป็นที่แผ่นดิน ๘๕๓ เอเอช โดยยาวแค
 ถนนที่ ๕๘ ถึงถนนที่ ๓๓๐ แดค่านกว้างมีถนนฮาเวนท์ ๕ อยู่ค่าน
 ควันชอก ฮาเวนท์ ๘ อยู่ค่านควันคก มีสระใหญ่ทางดคเดียงไป
 มีเรือใบเรือกรรเชียงไปมาเล่นในสระนี้ได้เป็นอันมาก มีทั้งห่านแดงด้
 ด้วงว้ายอยู่ในน้ำเป็นอันมาก มีฟารนเป็นทางถนนข้าง ทางเคิรวิน
 ด้นามหญ้าเนินเขาบ้าง เคิรวินเขาคีตามน้ายไปก็ได้ แดมีถารุค
 ทลุไปหลายแยก มีที่หน้าให้ตลงมาเป็นนาตคบกนกันคีตา วิมชอมสระ
 นั้นเป็นถนนบ้าง ซาตาตคตลงมาบ้าง ปุดหญ้าบ้าง ที่เปนกอน
 คีตลงมาจากตงนากมี เป็นที่ส่งนกส่งมายังนัก คนไม่ ที่ปุดถนนที่
 คอวรีไซ่ ไม่ส่วนก็ไซ่ ไม่ส่วน ที่ทำเป็นน้ำครมกปุดกไมมาไม่เดอย
 ไม่คอกไม่ผดค่าง ๆ หลายอย่าง(หลาย)พรวณ ถนนนั้นนี้ทางขมรดทางน้ำ
 แดทางคนเคิรวินไม่ปะปนกัน ทางนั้นที่ตรงก็มี ที่ดคเดียงไปในชอก
 เขาข้มดำธารดคไปถาค่าง ๆ บ้าง คุเหมือนไปในส่วนบ้าง คุเป็น
 เข้าป่าใหญ่มีกระค้ายกระรอกวงชยุ่น่าเพดคเพดคยิ่งนัก เวลาเย็นหญิง
 ชายชาวเมืองมาประชุมกันเป็นหลายพันคุเคิรวินไป ที่ขมรดขมิไม่ก็มี
 ที่ไปบนหลังน้ำก็มี คุครักครนยงนัก มีแครเมาอยู่กกลางส่วนค้วย
 บางคนก็ดงคักกรรเชียงเล่นเรือกัน แดเล็ก ๆ ก็ขมรดไล่แตรดเล็ก ๆ

พักกับพระราชทานอาหารต่าง ๆ ที่นั่นแล้ว พวกเจ้าพนักงานได้พาว่า
 พระพุทธเจ้าลงเรือคักรวเรียงเที่ยวชมในสระใหญ่นั้น ตามทางดลเดี่ยว
 ไป แล้วไปขึ้นที่ท้าวเวหาแห่ง ๑ เติร์เจ้าถ้ำยอม ๆ ไปขึ้นบนถ้ำ
 ใหญ่ ๆ ที่มาประชุมอยู่ที่นั่นร้องว่าเดินต่าง ๆ ตามดู
 เดินเมซึ่งเป็นที่เดินกัน สมมุติให้ มีกวันชอพเพรซึ่งกันต่าง ๆ หลายหมู่
 หลายพวกมีเด็กเป็นอันมาก แล้วเขาพาไปอยู่ที่เจ้าศาใหญ่ ซึ่งให้
 แก่เมืองนวยอกโดยซึ่งไม่ปล้ำชา ซึ่งเป็นเทพเจ้าของเมืองชยปค
 แล้วข้ามทะเลใหญ่มาโดย เสด็จเสนาศคคอมมานเศกชวริช ทหารเรือ
 อเมริกัน เขามกตั้งไว้ ในปากน้ำ มีเนินดินล้อมรอบปอกหญ้า เจ้า
 นเป็นของ โบราณกว่า ๓๐๐ ปีมาแล้ว มีชายตักเป็นของเก่ามาก มีผู้
 ได้ตั้งเกตุอ่านคำที่จารกนนั้นมีความว่า สร้างขึ้น โดยคำสั่งของทอทเมด
 ที่ ๓ ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจปราบปรามกษัตริย์ทั้งหลายใน
 ชยปคแต่ครั้งโน้น เจ้าดินสร้าง ๒ เจ้าด้วยกันในเมืองชยพระชยทศ
 เป็นเจ้า คือ ฮีตโฮปดิศ โดยพระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ แดกรัน
 พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นั้นส่งพรรคไปไต่ประมาณ ๓๐๐ ปี มีพระเจ้า
 แผ่นดินอีกพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่ารามเสดที่ ๒ เป็นพระเจ้า
 แผ่นดินใหญ่เสมือด้วยพระองค์ก่อน ได้ไปรดสั่งให้จารึกเจ้าศาทั้ง
 แกลงตามถ้ำต่าง ๆ ครั้นเมื่อเมืองกรกมีอำนาจไปในชยปค นี้ จึงได้

มากแต่ขี้ขี้ ถ้ามีเหตุเกิดเพลิงไหม้เป็นต้นจึงเข็ดมาก ปกติก็เข็ดแต่
 พอใช้การ แล้วข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเดินไปในถ้ำนั้นไปออกทางหนึ่ง
 ให้เขารอดล้อมมารับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจน รอดออกจากเข็นศวิตมากคิดไป
 รมน้ำ เทยวุดถนนมากรมน้ำ ที่เรียกว่าวิเวชโรศน์มาก อยู่ริมแม่น้ำสุดต้น
 โขยยาวคงแค้นที่ ๗๕ ถึงถนนที่ ๓๓๐ รวมยาวประมาณ ๓ ไมล์แต่
 แคบประมาณสัก ๕๐๐ ฟุต เป็นที่ประมาณ ๓๗๗ เอเคจ เป็นแต่ที่ขี้มรด
 แต่เดินเล่นดูวิวต่าง ๆ งามดี เพราะเป็นที่สูงกว่าแม่น้ำมาก แต่ต้นไม้
 ไม้สักไม่งามอะไรเป็นของพม่าจนยังรกวางอยู่มาก แต่เวลานั้นแดดร้อน
 ไม่สู้ฤกษ์ไรเลย แดดร้อนขึ้นตื้นเดียว ก็ยังมีเศษร่มมีทงสุดนั่งวง
 โงกไปตลอดทางจนพวกคอมมิชชันเนอท์หัวเราะกันจนทั้งนั้น รวดผ่าน
 มากจนไม่แล้วไปแหว่งที่นั่นท่านเขเนราดคอมมิชชันเนอท์ของข้าพเจ้า
 พบรู้จักกับภรรยาแหว่งของข้าพเจ้าแล้ว ท่านให้รับพระราชทานอาหาร
 กตางวันทั้งนั้น ครั้นรับพระราชทานแหว่งนั่งพักผ่อนต่าง ๆ อยู่ประมาณสัก
 ชั่วโมงหนึ่งแล้ว พวกเจ้าพนักงานวังปองกษาพระพุทธเจ้าทั้งปวงจน
 รอดไปในเข็นศวิตมากอีก แหว่งไปคู่มือเขียนสัตัวแหว่งต่าง ๆ ที่เป็น
 แหว่งสัตัวคู่มือเขียน ซึ่งตั้งอยู่ในป่าในระหว่างถนนที่ ๗๗ แลที่
 ๗๐ แลถนนอาเวณที่ ๘ แลที่ ๗ ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึงแล้ว
 เจ้าพนักงานรักษาพระพุทธเจ้าทั้งปวง เทยวุด ในมือเขียนนั้น มีนก
 ประหลาดต่าง ๆ ทั้งสัตัว สัตัวสัตัวแมลงต่าง ๆ เป็นอันมาก เป็น
 ของตายแล้ว เข็มแต่ได้ยาแก้ใจทั้งนั้น ทั้งก็ตาแหว่งต่าง ๆ เป็น

เอนกประการ มีวเชอมนาคเป็น ๔ ชั้น ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 ขนคุดอกดกแล้วกัณธมา แล้วพวกเจ้าพนักงานรักษาข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงไปชนรถไฟ ที่เคียบรถพานสูงในเมืองเรียกจำเฮตาเวเต็ดเวโรต
 เป็นขงมีแต่ในเมืองนวยอกตรงกันข้ามกับที่มรดไต คิน คืออันเคช
 เกวานเวเดเว ในเมืองอนคชนันรถไฟมีหลายทาง ๆ นั้นอยู่บนรถพาน
 สูงประมาณรถบัสขนาดสูง ที่มีคนนั่งบนหลังคาออกไปมาได้ โดยรถกวเป็น
 อย่างคันออก ๆ เมืองชอกไป บางที่สูงกว่า ๖๐ ฟุต รถพานนั้น
 เจ้าแตรเครื่องทั้งปวงเป็นเหล็กทั้งอัน ดูไปวิ่งไม่เคอะระแถมมันคงแข็งแรง
 คว ไม่เป็นที่น่ากลัวอันครายเอย ทางไปทางหนึ่ง มาทาง ๓
 บางที่รถพานคิกกัน บางที่แยกไปคนละต่างหาก ได้รถพานลงมารถ
 ม้ารถไปมาได้ โดยรถกว ที่ตั้งเขชนันชย ๒ ทางมันบันไดขึ้นไปมีที่
 นั่งรถแต่ที่ชายหนึ่งชยพร้อม รถที่เคียนคองรถเครื่องจักรเป็นรถ
 ขนาดเล็กถารถทั้ง ๒ รถเท่านั้น ไปมาอยู่ใน ๕ นาที รถ ๑ เด่มช
 ทางเข้าในเมืองมีหลายทางคอรวมกันทุกทาง รถเคียบรถพานเป็น
 ของประหลาดท่าชมชย ที่กัจวรถไต คินในเมืองอนคชนนชย่าง ๓ แค
 เพียงไม่เหมือนกัณคควันแสดคิม แคคู้ไมโครไว ใจเหมือนรถไต คิน
 แดเขาคิกกันชอกอย่างหนึ่งว่า รถนั้นมักตั้งพชแสดชชนที่ ๓ ของเวชนัน
 ทางนั้น มักเห็นเขาไปในห้องนอนของผู ที่มีบ้านอยู่ริมทางรถไฟนั้น ครั้น
 เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึงชเคชนที่ถนนที่ ๘๓ ขึ้นไปบนรถเขชนเจ้า

พนักงานรถม้าไปนอน ได้ ซอติ๊กเกิด วิจารณ์ตักเกิดไม่เหมือนธรรมดา
 ซอติ๊ก คือใครจะไปเพียงไรไกลไกล ไม้ว่าซอติ๊กเกิด ๒๕ เช่นตีหมัด
 เสมอกัน แล้วตักเกิดคนไม่ตั้งออกไปกับตัว ด้วยเวลาจะเข้าไปคอย
 รถถนนหีบแก้ววางขยู่ไป ๓ เขาตักเกิดทั้งลงในหีบแก้วแล้ว ผู้เฝ้า
 ประตูก็ปล่อยให้ไป แล้วก็ขับรถไปเพียงใดตีหมัด แตรก็ไม่แบ่ง
 เป็นชั้นที่ ๓-๒-๓ นั่งปนกันไปหมด ครั้นลงในรถไฟไปถึงสี่เคชั่นที่
 ถนนที่ ๓๓๕ ออกจากรถไฟถนน รถมาไปคอยรับขยู่ที่นั่ง ขนรถมาไป
 ถึงสนามคดี ซึ่งคดีเปิดคืนนี้ เขาวิ่งเข้าไปในสนามไปจอกที่หน้าประว้า
 ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงชนบนประว้าชั้นสูง ซึ่งเขาจัดไว้นั้น คุยวงเล่น
 แล่นบอล เล่นกันเป็นวันคืนนั้น แต่ไม่ใคร่จะเข้าใจการเล่นนัก คุย
 ประมาณชั่วโมง ๓ กลับมาขนรถออกจากสนามนั้นไปเข้าในเซ็นทรัลป้าก
 อีก ไปหยุดรถริมทางรอขยู่คู่ ๓ มีรถอย่างเทียมม้า ๔ ขยับเป็นแถวกัน
 ไปเป็นอันมากประมาณ ๒๐ รถเพราะในฤดูร้อนวันเสาร์นี้พวกขมรถเทียม
 ๔ ม้าขับในป่ากันเสมอ บนรถถนนมีชายแต่หญิงแต่งตัวประกวดกัน
 พวกหญิงแต่งขาวประคัมประคาศ้วยศอกไม่เป็นอันมาก เวลาเมื่อพวกรถ
 ๔ ม้าจะมานั้น พวกเจ้าพนักงานรถเฝ้าด่านใดไม่ให้รถเคี้ยวทางนั้น ครั้น
 รถเทียม ๔ ม้าไปหมดแล้ว ก็กลับมาโฮเค็ด เวลาค่ำคืนแฉกแล้วไม่
 มีการอันใด เป็นแต่มีธิดเคอแซ่ฟ้ทำมายยาเส่ฟุรามาหาซึกแต่ไม่พบใคร
 รุ่งขึ้นณวันอาทิตย์ เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ (วันที่ ๒๕ เม) ไม่มีการอะไร
 เขียนหนังสือไปแจ้งข้อราชการในกรุงลอนดอน แดกรุงปารีส ทั้ง ๒ อีเกชั่น
 เวลาบ่ายได้ รับพระราชทานไปขับรถเล่นในเซ็นทรัลป้าก คำไม่มีการอันใด

รุ่งอรุณวันจันทร์ เดือน ๗ ขึ้น ๒ ค่ำ (วันที่ ๒๖ เม) เวลาเช้ามี
 พระราชทานอาหารแล้ว ได้รับพระราชทานไปที่ห้างคัพพิน อยู่ที่ยื่น
 ด้แถวแปนห้างขายเครื่องเพชรพลอยทองคำเงินต่าง ๆ เป็นห้างใหญ่ใน
 เมืองนครราชสีมาของห้าง ๆ บ้างเล็กน้อยแล้วกลับมาไล่เค็ด เวลาบ่ายมีพระ
 ทานอาหารแล้ว มีดีเคอร์ไวทซึ่งเปนแอสเตอร์อังกฤษได้พาข้าพระพุทธ
 เจ้าทั้งปวงไปที่โรงเจียรในเพชร เป็นของมีดีเคอร์ชาวเม็กซิโกซึ่งเปน
 เพื่อนดังกับมีดีเคอร์ไวทอยู่ที่ถนนนอกเคองครีต พบมีดีเคอร์ไบพอดที่นั่น
 มีดีเคอร์ไวทมาให้รู้จักกับพวกข้าพระพุทธเจ้า แล้วมีดีเคอร์ไบพอดได้นำ
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงดูการเจียรในเพชรดัง แด่เขาเพชร ที่ยังไม่ได้ เจียรใน
 มาเจียรในถักกันด้วยเพชร ๒ เม็ดเขาฝังในโซ่เม้นคัทมุมปลายไม้ เพชรคือ
 เพชรถักกันจนเปนเหลี่ยม ตามแต่จะพดกไป แล้วเขาเพชรที่เจียรใน
 เหลี่ยมแล้วนั้นมาฝังในตระกั่ว มีเครื่องจักรที่หมุนแผ่นเหล็กกลมซึ่ง
 ชักเกลี้ยงกัน แผ่นเหล็กนั้นหมุนดังถั่ว ๘ รอบ เขากากเพชรที่ถ
 กักร่วงลงมาประสมน้ำมัน ทาบนแผ่นเหล็กนั้นแล้ว เขาเพชรที่ติด
 กับตระกั่วกักร่วงบนแผ่นเหล็กพาดไว้ ให้แผ่นเหล็กหมุนชักเพชรนั้นจน
 งามดี การซึ่งต้องขอเพชร ที่ยังไม่ได้เจียรในมาเจียรในเท่านั้น เพราะ
 เพชรที่เจียรในแล้วเขาเขาในเมืองอเมริกาต้องเสียภาษีแรงนัก จึงต้อง
 ไล่เจียรในเอา ครั้นดูทั่วแล้วขอใจเจ้าของ โรงแล้วตามไล่เค็ดเวลาบ่าย
 ๕ โมงเศษ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมเชื้อฟร็อก โกลด์จนรถไปที่บ้านมีดี
 ด้รับชดศ ซึ่งเปนเจ้าของบ้านที่มิสซังเดียน โนเวินส์ฮาควีย์อยู่นั้น

เพราะมีตั้งชิดบอศคา แดมีตั้งชิดเตียน โนเวินซี ได้เชิญข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงไว้ชอให้ ไปประชุมในวันนั้น ครั้นไปถึงที่บ้านนั้น มีตเคอรเซรมบศ
 คากมีตั้งชิดเตียน โนเวินซี ได้ รับรองข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง พาไปยืน
 เรียง กันใน ห้อง ตวอชิงรุม นำ หญิง ชายที่มาประชุมนั้นเรียงกันมากำนัมให้
 รู้จักเปงอันมาก ยืนรับอยู่ประมาณชั่ว โมงหนึ่ง พอหมดคนแล้วพูดจา
 ปราได้ยอยู่อีกครู่ ๓ แล้วตากลับมาโฮเค็ด เวลาค่ำรับพระราชทาน
 อาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ รับพระราชทานไปตละคอนที่ โรงชือ
 คาศิโนอีก เพราะครั้งก่อน ไปตเปงการเขาเชิญไปครงนจังได้ ชือคักเกศ
 ไปตละเตียบ ครั้นตละคอนเอ็กแล้วเที่ยวเคิรเล่นแล้วกลับมากโฮเค็ด

รุ่งขึ้นวันอังคาร เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ (วันที่ ๒๗ เม) เวลาเช้ารับพระ
 ราชทานอาหารแล้ว พอกชอตเคอแหมนเม็งฉิงนัวเยอฮันมาเฝ้าท่านราชทูตเขา
 เอ็คเครงมาฮ่านแดตงความยินดีที่ราชทูตสยามได้มา แดกล่าวถึงการกำ
 ราชแดทงพระราชไมตรีกรุงสยามกับกรุงอเมริกาเป็นกัน แดชอเชิญทูต
 ไปเยี่ยมเม็งเฮาค้วย ท่านราชทูตทรงคอบชอชอใจแดตงความยินดี
 ที่ได้ เชื้อเชิญแต่ฮั้น ๆ แดรับไปไม่ได้ ค้วยไม่มีเวลา แล้วพูดจากันอีก
 ครู่ ๓ ก็ตากลับไป เวลาเช้า ๕ โมงเศษ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้รับ
 พระราชทานไปถ่ายรูปพร้อมกันที่ช่างถ่ายรูปชือตโรน ได้ รับพระราชทาน
 ถ่ายเต็มยศยูนีพร้อมแล้วกลับมากโฮเค็ด รับพระราชทานอาหารกลางวัน
 แล้ว เวลาบ่ายพวกแพนตีเคชฟริช เป็นพื้นฮองของภรรยา มีตเคอวิมฟอส
 ช่างเจียรในเพ็ชรวันมหา ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงที่โฮเค็ด เวลาค่ำรับ
 พระราชทานอาหารแล้วไม่มีการอะไร

รุ่งอรุณวันพุธเดือน ๗ ขึ้น ๕ ค่ำ (วันที่ ๒๘ เม) เวลาเช้ารับพระราชทานอาหารแล้ว พงกชอดเดชแมนเมืองมอญส่งคนมาเฝ้าทูลทูลนมัสการแล้วเสด็จมาอ่านด้วย ๔ คนด้วยกัน แสดงความยินดีในชื่อของราษฎรชาวเมืองนั้น ที่ได้ทราบข่าวสงครามมาแต่ขอเชิญไปเยี่ยมบ้านเมืองในชื่อท่านแม่เมืองมอญของตน ท่านราษฎรทศทรงตอบยินดีขอบใจ แดทรวงวังจะเสด็จไปแต่จะไปถึงวันใดจะบอกเวลาไปภายหลัง พุศากันครุ ๓ แล้วลาไปเวลาเที่ยงเสด็จฯ พระพุทธเจ้าทรงบวงโค ไม่น้ำที่ทางคัพพี ที่บ้านชายเควี่ของทองฮัก อยู่จน เวลาบ่ายโมง เสด็จ กลับ มา โยเค็ด วัน พระราชทาน อาหาร ถอดวัน แล้วได้ รับพระราชทานไปคนมาในที่เขาประชันกันที่ โรงรม โยเค็ดนั้น มีม้ามาประชันกันหลายอย่าง ก็ขี่ม้า มาเทียบมรดกเดี่ยวจวงงาม จึงเร็ว เทียมคู่ แต่เทียม ๒ ตัวเวียนกัน เทียม ๔ แด่น้อยอย่างโตสำหรับม้าทุกขของแสดากเกวียน มีที่ ใช้หัดเทียมเครื่องคัมเพลิงแสดอื่น ๆ หาดยอย่างมีรางวัลเป็นชั้นที่ ๓-๒-๑ คุยอยู่ประมาณชั่วโมงหนึ่งกลับมา โยเค็ด เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้วไม่มีการอื่นใด

รุ่งอรุณวันพฤหัสบดีเดือน ๗ ขึ้น ๕ ค่ำ (วันที่ ๒๙ เม) เวลาเช้ารับพระราชทานอาหารแล้ว รัชพระพุทธเจ้าทรงบวงพรหมกันษรตลอดจาก โยเค็ดไม่ ถึง ทำเรือที่ ถนนที่ ๒๒ ลงใน เรือกลไฟแปนเรือข้างชื่อฮาดเขอนี้ สำหรับไปเมืองฮาดเขอน เรือแปนเรือข้างขนาดใหญ่จักรข้าง ๒ ปัดยังมีที่คนโดยสารหลายชั้น มีห้องเล็กๆ สำหรับเส้เงินเพิ่มเติมแล้วมีห้องเล็กอยู่หาไม่ก็ตั้งรวมกันในห้องใหญ่ ในห้องเรือนี้ตักแต่งงานแปนไม้ลายมีศของ

คเค็ครับพระราชทานอาหารอยู่ พอเช้าพระพุทเจ้าทั้งปวงเข้าเฝ้า ขอพิศ
 เซอรงก้ากับอยู่ในนั้นกับชก คเค็ครังป่องกว้างซอมนั้นนั่งอยู่ทุกคน
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเบ็ดหมวกเค็รเก่านเข้าเฝ้าในห้องใน คุททำอาหารแ
 ครวี่ใหญ่ แลจกถับชอกมาแลจกขรกดท้านเยเนวาดไปรับพระราชทาน
 อาหารที่เค็รณถ์คองไฮเค็ต อยู่ในค้ำบดเวดค้ำปอชนค้ำไฮ ไฮเค็ตณเปน
 ไฮเค็ตเบ็ดเค็ตครว้น เพราะเปนถุกคนไปเที่ยวที่ค้ำบดณนั้นมาก ถุกทวง
 ทินทนาวจิตจั้งมค ไฮเค็ตเสียด เพราะไม่มีผู้ใดมา ครั้นรับพระราชทาน
 อาหารแลจก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขรกดไปท้านของฟ้านเยเนวาดอยู่ค้ำ
 เหนือแห่งถ้านามหิตใหญ่ณ บ้านเปเนบ้านชอม ๆ แลคู้เปนถุชสัยค
 ท้านเยเนวาดแลจกชอมครวี่อยู่ค้ำบดณเสมช จึงเค็ตสร้างบ้านไว้ ได้พบ
 กับท้านเยเนวาดชกครวี่ * ท้านเค็รเค็มยคค้อยรับอยู่ แลจกข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงชอกไมท้านามหิต มีพวกคเค็คแถงหนึ่งมาหิตเพลงอาวูรแ
 เค็รแถงค้ำนมี แลท้านเยเนวาดพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงผ่านแถงเวลา
 ค้ำนมี แลจกพักท้าวครวี่ * ท้านเยเนวาดเสอขอพิศเซอรงก้าพา
 ข้าพระพุทธเจ้าเข้ามาในบ้นท้านเยเนวาด ๆ ได้เจยงชนมบงน้อจุ่น แล
 บหี คามถ่มควรแถจก ท้านเซยให้ชอกมานั่งที่เจ็ดยงบ้านท้าน ค
 ท้าวหิตเข้าแถงเค็รเปนกระบวรชกคนเวดาควณบ้าย & โมงค้เวดอ ข้า
 พุทเจ้าทั้งปวงชอมใจท้านเยเนวาดแลจกขอพิศเซอรงก้าชอมถักขรกดถับ
 ดงมาจากเนิรเซา เค็มคคักกันว่าจะถับทางรถไฟ แลคคักที่ขรกด
 เซาใจว่าจะถับทางเว็ชก้าเคยชเค็ช่นรถไฟไปจะไปจกคคักทำเว็ช จึง

บดให้กัถับรตมาจอกที่ตเคสรนรทไฟ เวลาเมื่อกัถับรตยูนันถนนเคม
 รกถกัถับรตกัถ คานรทกัถ มาคู้ทเทยมนนคัถนพรถกัถนไคแต่ถาย
 ทามเท้านน คานนไคมีรทเซไปเรมานากัถกัถคัถ คัถนไคถึงทาง
 ขนเนนเซา คนขัถบรทจ้งคัถ ขัถกัถมาหุคัถคัถ พชหุคัถคานทที่กัถกัถแกง
 คัถนมาคัถคัถนง ถักประมาณเกอชคคค ขัถพระพุทเจ้าทงปวงรบถง
 จากรทคัถ เคสรพระบารมปถกเถา มีชงกัถนยู่ ขัถพระพุทเจ้าทงปวง
 จงมคัถ นชนครวาย เวลาทมายงวงชยูนนเปนนทากัถกัถหลายอยาง ถักรก
 ขวงไปกัถฮาจระดมคัถ ทางนงกัถตั้งถกัถถกัถเมนาชคัถคัถเคยว คัถน ๓ กัถ
 เปนเซาถัถถมถงคานคัถคานทงกัถเปนนทากัถกัถชนครวายชงกัถ เปนคัถย
 เคสรพระบารมมีปถกเถา ทักคัถจ้งนไคชนครวาย แต่มาหนนคัถกัถคชอกมาก
 นากัถกัถจะนไครชคัถ ครนเรยบรยชกัถนแถวขัถพระพุทเจ้าทงปวงกัถมารช
 รกไฟทักเคสรน ถังเวลารกไฟมาถังถเคสรน ขัถพระพุทเจ้าทงปวง
 ขนบรทไฟชอกจากคัถบถเวคัถคัถบยชคมาทงถังคัถนคกัถ ไปตามทางริม
 เมนาชานถัพพานเซาถัถหลายคัถบถ มาจนถังเมอชงนถเวยชถ ขัถพระพุทเจ้า
 ทงปวงกัถถงจากรกไฟ ถงนไคเรอถถไฟรบจางชามถังคณนมาชนททากัถน
 ทัก ๔๒ ขนรทไฟชอเวคัถคัถเรถ ไรคมาถังถเคสรนถนทัก ๒๓ ถงมาจากรกไฟ
 มาถังชไคคัถเวลา ๔ ทังถคัถรับพระบารชทานฮาหารแถว นไคมีกัถรชนคัถ
 รุงชนถนวันศักรคัถเคสรน ๘ ขน ๖ คัถ (วันทัก ๓๐ เม) เปนวันคัถกัถชเรชนคัถ
 คัถชเปนนทกัถนบมาแต่เมอชงรบกับพวกชบถนไค ๓๗๖๕ คณคายเปนนชมาก
 ครนนคัถเคสรนเมอชงวันทัก ๓๐ นเปนนทกัถคัถนาคัถพทหารทงปวงมาถังถวี่ ครน

ถึงวันนับโลกมีการแก้ทหารทงป่อง นำพวกตอกไม้แดดต้นไม้ ไป
ประคัมประกาศฝังศพนั้น

ท่านเพรดีเต็นต์ โคมาแตกรุ่งวอชซึ่งคืน มาอยู่ที่ฟฟทฮาเว
ไฮเค็ด ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าอยู่นั้น ตั้งแต่เวลาคืนนี้ เพราะถนนตั้งแต่
ข้าพระพุทธเจ้ามาถึงประเทศอเมริกาไม่เคยไปอยู่ที่ฮาดงคืนไฮเค็ด ๆ นั้นก็
ซึ่งธงช้างสยามบนเดายอดไฮเค็ด ครั้นมาอยู่ที่ฟฟทฮาเวไฮเค็ดนั้นก็
ซึ่งธงช้างแถมจนเวลาวันนั้น เป็นวันที่ข้าพระพุทธเจ้าจะออกไปด้วย แต่
พอถึงที่ท่านเพรดีเต็นต์มา แต่เป็นวันคักกอรเรนเคดด้วยจึงอดธงช้าง
ดงเสีย ซึ่งธงอเมริกาบนเดายอดไฮเค็ด ในเวลาวันนั้นในเมืองนวยอก
ประคัมประกาศก้องก้าง ๆ เป็นอันมาก ห่างแต่คักกรานท์ค้ำชายก้ม
ทงต้น

เวลาเช้า ๓ โมงเสด็จข้าพระพุทธเจ้าทงป่องรับพระวราชทานอาหารแล้ว
แต่งตัวสวมเสื้อฟร็อก ก๊อคตามธรรมเนียม เพราะเจ้าพนักงานได้เชิญ
ไว้ ครั้นจนเวลาข้าพระพุทธเจ้าทงป่องก็ลงไปทหน้าไฮเค็ด ซึ่งเราจัด
เป็นประรำปลาดด้วยผ้าแดงเป็นอันมาก เจ้าพนักงานได้รับรองพาขึ้นไป
ขึ้นบนประรำนั้น รออยู่ประมาณ ๑๕ นาที พอกระบวนแห่ทหารสวมเสื้อ
ขาวหมวกขนโตเป็นกระบวนแห่ ท่านเพรดีเต็นต์เองนั่งมากับท่านแม่
เมืองนวยอกภทหนึ่ง แลพวกแคว้นเค็ดแคว้นราศกรต่าง ๆ ตามมารดละ
๒ คน รถท่านเพรดีเต็นต์นั้น เป็นรถโบราณตามธรรมเนียม แต่เทียมม้า ๔
นอกนั้นเทียม ๒ ทหารแห่หน้าท่านเพรดีเต็นต์ แตรวง ๑ ทหารประมาณ

๓๐๐ เท่านั้น แต่มีทหารแก่ดั่งรวมเสี้ยวยาวคล้ายพีรอก โทศแต่คุ้มของ
 ด้วงหมวก อย่าง มาตาพันเชือก ของเคียวตาม ๒ แถว ประมาณ แถวละ
 ๕๐ คนมือเปล่าทำได้ ถัดขึ้นไต่ไม้ ท่านเปรดีเห็นคนว่าทงคดอคม มี
 เวลาได้ มีทหารแก่แคว้นเดียวเท่านั้น นอกถนนจะไม่เห็นใดก็อย่างคน
 ขรรษาไม่มีทหารไปดวยจนสักคน ๓

ครั้นกระบวนของท่านเปรดีเห็นคนมาถึงประวານ คนทั้งปวงเบ็ดหมวก
 แดกมมือร้องฮูราเป็นอันมาก ท่านเปรดีเห็นคนกับท่านแม่ยแต่ท่านทั้งปวง
 ลงจากรถบนประวານ ไต่ขมมือกับพวกชาวพุทธเจ้าทั้งปวงด้วย
 แดกท่านแม่ยช่วยออกได้เชิญท่านราชทูตแลคนชดเชยไปยืนที่มุขขึ้น ออกไป
 หลังท่านเปรดีเห็นคนพร้อมที่เริ่มรียกันแล้วก็เคียวกระบวนแห้วงทหาร
 ทั้งปวงหลายหมู่หลายเจ้าพวกกระทหารเคียวเคียวเคียวเคียวเคียวเคียวเคียว เคียว
 เป็นทหารเกา่งไปบนรถกม เมื่อมาถึงหน้าท่านเปรดีเห็นคนคกานบถงน
 เวลาเมื่อธงอเมริกันผ่านไปคนได้ ท่านเปรดีเห็นคนเบ็ดหมวกคานบถกกัน
 ท้ายกระบวนแถวขมบนทุกคนไม่คอกไม้ ใบไม้ ไปเป็นอันมาก รวมทหาร
 ที่เขาในกระบวนนั้น ประมาณกว่า ๕๐๐๐ คน ขึ้นค้อยเกือบ ๓ ชั่วโมง
 ในเวลาเมื่อกระบวนเคียวขึ้น มีของที่ขึ้นค้อยอย่าง ๓ คือในทหารหมู่ ๓
 มีคนหัวถึงนากับนาแรงตามมาทุกหมู่ ๆ หนึ่งมีคนคาคันหนึ่ง ๓ หัวถึงนาคัน
 มา ครั้นมาถึงหน้าประวาก็แหวะเขามาตามท่านเปรดีเห็นคน เจ้ากระม
 พระราชทานนำหรือมี ท่านเปรดีเห็นคนคคันคคันคคัน แล้วคนคคันคคัน
 ไปตามท่านแม่ยอีก ท่านแม่ยช่วยจำไม้คคองการขอมใจ แล้วท่านแม่ย

มาตามท่านราชทูตว่า จะเสด็จนำหรือ ท่านราชทูตทรงตอบว่า
ไม่คงขงการขอมใจ แล้วคนค้ำนค้ำมับแฉ่กัไป คุประหอทัก ค้อหน้า
การใหญ่โตกัมาตามกัไดคังน(๑)

ครันคังกรบวรแท้แฉ่กั ท่านเปรีดีเคินคัแฉ่กัท่านเมยักรบกรไป
เปนกรบวรเหิมฮนเมือมานัน ตามกรบวรเหไป ข้าพระพุทธเจ้าทงปอง
กัคตัมมาไซเคือรับพระพรราชทานอาหารกลางวันแฉ่กั เห็นกรบวรเห
ท่านเปรีดีเคินคัมาขันที่ไซเคือคังน

เวลาย้ายเต้ค้อเนนคัเมชัน ซึ่งมาจากเมือองวอซึ่งคังนกับท่าน
เปรีดีเคินคั มาเยียมข้าพระพุทธเจ้าทงปองที่ห้องซึ่งข้าพระพุทธเจ้าอยู่
พูดากันครู้ ๓ กัถาไป ข้าพระพุทธเจ้าทงปองกัเคือรมีคังของค่าง ๆ ที่
จะชอกจากเมืองนวยชอกไปตามหัวเมืองน่ายคังวันคังน จะไดคักรบถวย
มังกัมตา ชอกเคือรทางโนวันน

อนงข้าพระพุทธเจ้าชอพระพรราชทานกรบมังกัมทอพระกรณา ถึง
เมืองนวยชอกนมายคังคักรทโคทรายเกตุมา เต็มเกะนคัมชือ
อินเคียนเรยกว่าเมนช็คคังน แปะถาที่ซึ่งเมาทก ๆ คังน เกะนโคพบโดย
เวอแรนชาน ซึ่งเปนคนมาจากเมืองนฟลอสเวนซี โดยคังมเค้าพระเจ้าฟราน
ซิชคั ๓ โคโปรคัไซ ให้มาตรวจคังทอเดในประเทค้ออเมริกาเหนอ โน
มีคฤคัศคักราช ๑๕๒๔ ประมาณชุกคักราช ๑๗๖ ในการคัโคพบชนทง
หลายชือมังกักว่าพม โดยเคือนคักริชคังน เปนคนเคือเรือชอยู่ในพวกคัชชือคั

(๑) คามคัทอประชาปคัชอเมริกาณคัชชือคังนว่า มนุษย์มีคัทรภาพเสมอฮากคังน
หมด เหตุคังนพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง บิฮนหารเจ้า ครวเสคัชชอชอไปยุโรป
เมือ ร.ศ. ๑๑๖ คงจะไดคัทรงพระคังนคังนรืองนคังนนี้ จึงคังนเมคัชชอไปค้อชอเมริกา

อินเต็ยกอมปนี ผู้ นได้ เหวเรือชอพระจันทรกัริงรชเขาในอ่าวผิงออก
 เมื่อปลายตุลไมไม่ วั่งในป ๑๖๐๑ ประมาณจตุลศักราช ๑๗๓ แต่ได้แ่น
 ไมชงไปข้างเหนอในแม่น้ำเห็นอนนจิงได้ ชอวาฮัดสันวีเวช เฮ็กเกเวด
 เตอผู้แต่งเวือ่งราวได้จคคหมายในการที่พบปะพวกอินเต็ยกไว มีควมว่า
 ท่านผู้เป็นหัวหน้าของพวกที่มั้งอินเต็ยกแปรคัมเคือ่ชงประคัมคัว โดท
 นกักับวีวราชของเขาได้มาคัฉง โดยเรือคน ค่างพวกค่างค้ำบแเดแแต่ง
 การดำมกัคคอกันกับพวกคนชาว แล่วฮักคู ๓ ก็ได้ เยงกันคัวสุวราชัน
 แรง ซึ่งทำให้ ทปัฐมนนสันกแแต่งมาย คุวันเวลาเมื่อคุนเคยกัน
 ยงชน พวกหนึ่งชาวจิงกล่าวชมนว่า พวกเราชอยากจะอยู่กักับพวกหนึ่ง
 แดง ถ้าพวกหนึ่งแแดงจะยอมให้ ทจะปลอกมกัทำไรนาเอือกส่วน แด
 เพียงที่เท่าหนึ่งได้ศิว ๓ จะแ่นคูลมชอกไปโดยยอมเท่านั้น การที่ชอน
 เป็นชันคกของยอมกัน พวกคนชาวจิงแแต่งควมฉลาด (โง) ที่
 จะทำให้หันันนเป็นท้มาก จิงคัตหันันนเป็นเส้นยาวคล้ายกับเชือกพอ
 ที่จะชงชอกไปโดยยอมเป็นที่เป็นชันมากการที่กระทำควมฉลาด (โง)
 คังน(*) พวกอินเต็ยกเป็นคนชือแฉฉางใจแก่พวกคนชาว จิงมีความ
 พักฉวงแแต่งที่ชอมใจของเราที่เห็นอบายชันนคัว แดเพราะพวกอินเต็ยก
 นัน เต็มใจจะให้ ทให้พอแก่ควมประด่งคัชของคนชาวคัว จิงได้ ยิน
 คัยกให้ พวกคังน ก็มีความประด่งคัชถือเขาที่แ่นคินเห็นชกัน
 เพราะเขาถือว่าเขาเป็นผู้มาพบ ภายหลัังมาจิงได้คังกอมปนี ในเมือชง
 ช้อดันคัว ในการที่จจะส่งคนมาชยในชัน คุวันในปี ๑๖๒๕ ประมาณ
 จตุลศักราช ๑๗๗ ได้ คคคแ่งที่เรตเตนกันคังหนึ่ง คุวันในปี ๑๖๒๖

(*) แบบชววินชวไรชชอที่เก่าแ่นคันคช

ประมาณจุดศักราช ๑๘๘๗ มีเตอมันนุกผู้เป็นโตเร็กเคซของพวกนิวแอม
 สเคอเต้มกอมปนี ได้ซื้อที่เกาะซึ่งชื่อแมนฮัตตัน เป็นจำนวน
 เงิน ๖๐ กิลเดอส์ คือ ๒๕ เหรียญ หรือ ๓๓ ดอลลาร์ ครั้นในปี ๑๖๘๒

ประมาณจุดศักราช ๑๖๘๔ ในวันที่ ๔ เดือนเซปติได้จัดตั้งคอเวเนนเมนต์
 ขันแตรเกาะนงโต ชื่อว่านิวแอมสเคอเต้ม ครั้นล่วงไป ๓๒ ปีซึ่งกฤษ
 โด เมืองนี้ จึงเปลี่ยนชื่อเมืองเรียกว่านวยอตก ให้เป็นเกียรติยศแก่

ศุกอชพยอกในครั้งนั้น ครั้นในปี ๑๖๙๓ ประมาณจุดศักราช ๑๖๙๕ พวก
 ศรัทถัมโต เมืองนอก จึงเปลี่ยนชื่ออีกเรียกว่านวยอเรนซ์ ครั้นล่วง
 ไปอีกปี ๓ ถัดมาเป็นของอังกฤษอีก โดยหนึ่งชื่อสัญญาที่โต ทักัน

อังกฤษได้เป็นเจ้าของนานากฎศักราช ๑๗๑๓ เมื่ออเมริกัน
 โด คงเป็นเมืองเอกราชจนจึงโตพ้นจากอังกฤษ ในเวลาเมื่อตั้งเป็นเอก
 ราชน ในเมืองนวมพดเมืองประมาณ ๓๓๐๐๐ คนในปี

กฎศักราช ๑๗๘๗ วอชิงตันได้เป็นเบเร็ดเด้นส์ที่ ๓ ของยูไนเต็ด
 สเคตส์ แต่โรงเรียนสำหรับคนทงปวงเรียนไม่คองเสียเงิน ได้ตั้ง
 ขันในเมืองนวมปี ๑๗๘๗ ปลายค้ำบด แต่โค้วมชื่อเป็นโรงเรียนหลวงใน

ปี ๑๗๐๕ ในปี ๑๗๐๗ เวือกดไฟโต ใช้เป็นครั้งแรกในแมนฮัตตัน
 แต่เรือจ้างกอดไฟใช้ข้ามไปเมืองบรูกตันโตตั้งขันในปี ๑๗๑๕ ครั้นใน
 ปี ๑๗๑๗ มีเรือค้ารายโต เตโรไปมากับเมืองลเวอปดเป็นครั้งแรก แต่ใน

ปี ๑๗๑๗ โตคงเบงกรักษาเงินเป็นครั้งแรก ไฟแกงค์คือลมประทับ
 โด ใช้ ในเมืองนวมปี ๑๗๒๕ แต่ทำทอนมาจากแมนาโครตนในปี ๑๗๔๒

เมืองนครปายเกาะที่อุ้งข้างใต้บนแคบ มีบ้านควันตกรของเกาะ
 นเป็นที่ตรงเสมอไปโดยมาก ไม่ไครมีชาวแดงจากชนไต แต่มีควัน
 ซอกนมีชาวแดงเหมือนเป็นชนมาก แต่เกาะนกว้างออกครึ่งแคบแค
 คาว ถึงคอเขี้ยวชุกใกล้ท่าถนนแหรนคังครัด ที่นกว้างประมาณ ๒
 ไมล์ คดซดไปถึงแม่น้ำฮาเด็ม ซึ่งเป็นแม่น้ำคชแยกจากแม่น้ำเหนือ
 ไปแม่น้ำควันออกซ่งทวให้ เมืองนวยซอกนเป็นเกาะน ที่คชแคบแคคาว
 ไปจนถึงแม่น้ำ โดยยาว ๘ ไมล์ครึ่ง แล้วที่นตั้งยบเด็กเขาไปจนถึงน้ำ
 ถึงไมล์ ไปจนถึงที่ตั้งยุเคนโดยวัดครก โดยยาวแคบแคคาว ๓๓ ไมล์
 ครึ่ง ทางกลางเกาะนถนนใหญ่ซิมบรชเวคตไปตั้งแคบแคคาวไป
 ทางเหนือผ่านกลางเกาะ แต่ที่แผ่นดินซึ่งตั้งตั้งไปจนถึงถนนที่ ๓๐
 ซ่งเขี้ยวชุกไปทางทิศควันตก แล้วยนไปจนถึงแม่น้ำฮัดชันที่ถนนที่ ๒๓
 นน ฮาเวณที่ ๕ ผ่านกับบรชเวคตไปทิศควันซอก แล้วยาเวณนนั้น
 เป็นตั้งอยู่กลางเกาะคชไปที่ผ่านกันนั้น ตรงกับพิพทฮาเวณไฮเค็ดซึ่ง
 ราชพระพุทเจ้าทางปวงฮยนั้น บ้านซางควันซอกคชแคบแคชเรทมิธแควไป
 จนถึงถนนที่ ๕ มีทางใหญ่ที่เป็นถนนกลางเมือง ซิมถนนเบาเวริใต้ถนน
 ที่ ๑๕ ลงมากถนนไมไครจะตรง แต่เห็นซนไปนั้น ถนนใหญ่ถนนชัย
 ทังปวงคักกันตรงได้บนที่คชตั้ง ถนนใหญ่ทังปวงนนั้นเกษมจะคักตรง
 ทิศเห็นอแต่ไต ที่เดียว แลถนนนชัยทังปวงนั้น คักตรงทิศควันซอก
 แลควันตก แต่แม่น้ำเหนือไปคดแม่น้ำควันออกทุกถนน ถนนใหญ่

๕ นั้น ทั้งตัวซึ่งตั้งคนี่มาทางทิศเหนือ ถนนใหญ่
 เป็นที่แบ่งน้ำเขตนนชัยเป็น ๒ ฟาก ๆ ข้างแม่น้ำควันออก ก็ตั้ง ๓
 ไปจากอาณาเขต ๕ นี้ไป เรียกว่าเขตนนชัยแห่งถนนนั้นค้ำควันออกแต่ค้ำ
 ข้างแม่น้ำควันตั้ง ๓ ไป เรียกว่าเขตนนชัยแห่งถนนนั้น ค้ำควันตก
 เป็นค้ำว่า ถนนที่ ๓๔ ตั้งแต่อาณาเขต ๕ ไปค้ำควันออกเรียกถนนที่ ๓๔
 ค้ำควันออกไปข้างควันตกเรียกถนนที่ ๓๔ ค้ำควันตกมีน้ำเขตกตั้ง ๓
 ทั้งสองข้าง เขตรอนนชัยไม่เรียบร้อย เป็นแ่งถนน ๓ ค้ำควันออก
 ควันตกเรียกไป แ่งถนนก็ตรง ๆ ทำให้ลำบากเข้าไม้ไคร้หอด

เมืองนวยฮกน โดยยาวที่สุด ๓๖ ไมล์ โดยกว้างที่สุด ๔ ไมล์ครึ่ง
 เป็นที่แผ่นดิน ๔๑ ๘ แ่งไมล์ครึ่ง หรือ ๓๖๐๐๐ เอเคอร์ ทั้งเกาะแบ่งก
 เวลต์ โอแดนคัวคัก โอแดนคัวแรนคอนโอแดนคัว ในแม่น้ำควันออกเกาะ
 ซีฮอกเวอนเนอส์ ที่ตั้งคูเมืองแรกมากัง แมคโดล์แต่วอติงโอแดนคัว
 ในอำเภอหน้าเมือง

หนึ่งหนังสือฉบับ ๓ ว่าด้วยพดเมืองในเมืองนวยฮกน ตั้งแ่ปี ๑๖๗๗
 ปริมาณจุลศักราช ๓๐๖๓ มีพดเมืองอยู่ ๖๐๐๐ ครนมาจนถึง
 ๓๑๐๐ ปริมาณจุลศักราช ๓๑๖๒ พดเมืองทวชนถึง ๓๐๐๐๐ แด
 เมืองนงกวางแต่แต่ศักราช คคือที่ปลายแหลมรนไป ๒ ไมล์ ในปี ๓๑๕๐
 ครกกับจุลศักราช ๓๑๗๒ พดเมืองทวชนถึงกววมถึง ๒๐๒๐๐๐ ในปี ๓๑๕๐
 จุลศักราช ๓๒๒๒ พดเมือง ๕๓๕๐๐๐ ในปี ๓๑๖๐ จุลศักราช ๓๒๒๒
 พดเมือง ๗๐๕๐๐๐ ในปี ๓๑๗๐ จุลศักราช ๓๒๓๒ พดเมือง ๑๔๒๐๐๐

แต่หลังไปข้างท้ายแต่หน้ารถเป็นระยะไป คันละ ๕ ระยะรวมเป็นเกย
 ระยะ ๒ ตัว เป็นเกย ๒๐ ตัวถ้าจะมีทุกคนนั่งได้ ๕๐ คน ถ้าถึง
 เวลาจะรับพระวราชทานอาหารก็มีกระดานแผ่น ๓ มีเท้าปัดเท้า ๓ มี
 คันคานปลายกระดานอีกคานหนึ่งนมเดือยคดเข่าก็มีนั่งไว้เป็น โต๊ะตั้งจาน
 แด่เครื่องรับพระวราชทานทั้งปวง เวลารับพระวราชทานแล้ว ก็ถอด
 โต๊ะไปเก็บเสีย ถึงเวลาที่จะนอนเกยก็หันหน้าเข้าหากันนั้น มีไม้คาน
 กลางเข่าอัน ๓ แดงเอี่ยมเอวาทังแฉกพิทพวงนั้น อดคงทั้ง ๕ ตอน
 เป็นเคี่ยมมีเอวาวางหมอนแต่ผ้าห่มนอนพร้อม เวลาถ้าคนมาก จะนอน
 ไม่พอกัน ก็ให้รับลงมาแต่เพดานรถ เป็นที่นอนซ้อนขึ้นไปอีกชั้น ๓
 เมื่อยจะไม่ใช้ ก็นอนบนบนนั้นถนัดก็หงายไปเสียดก้นพิทเป็นเพดานเกยง ๆ
 มีลวดลายไม้รุ่งริ่ง เวลาที่จะนอนนั้นก็มีกระดานอีกแผ่น ๓ อดคกนคามพิท
 เกยก็หันหลังหากันนั้น เบ่งเป็นห้อง ๆ ไป หน้าท่อนก็มีม่านมาเกย
 กับราวถัดคุดมไว้ มีศรีศัตถ์แดงวางขวางพอนอนสบายทีเดียว ที่กระดาน
 พกกันนั้น มีหิ้งปัด คัดคานข้างศีรษะอัน ๓ ปลายเท้าอัน ๓ ถ้ารับวาง
 นาฬิกาแตรของต่าง ๆ ที่กลางรถคามทางกลาง ๆ แดงที่เส้นทางเคียว
 นั้น มีโคมแขวนเป็นระยะไป มีสายเชือกโยงอยู่กลางรถไปผูกกับระยะ
 ที่เครื่องจักรสำหรับเกิดเหตุการณ์อันใดจะได้กระตุกให้หยุดจักรได้ทันที
 ตอนหน้ารถก็เป็นห้องอีกตอน ๑ กลางเป็นทางเคียวข้างขวา มีที่ตั้ง
 หน้า ๒ ที่ นานนี้ส่งลงมาแต่หลังคา เวลาถ้าแล้วแยกข้อเทน้ำที่กลาง

ข้างต่างหนานัน มีทวงด้วยแก้ว ไม่ให้เดือนตก แต่ทวงแปร่งด้ว
 แดเครื่องหัวสี่พระพร้อม มีกระดกคิด ๒ บาน แดราวเข็ดหน้าด้วย ริม
 นันมีหมอนหนุนน้ำเย็นแด่นาแรง สำหรับรับพระราชทานข้างละหมอน ริมที่
 ด้านหนามห้องเล็กสำหรับเก็บของต่าง ๆ ห้อง ๓ ข้างซ้ายทางนั้น มี
 ห้องถ่ายอุจจาระสำหรับชายห้อง ๓ หญิงห้อง ๓ ในห้องหญิงนั้นมีท่าง
 หนาโน่นอีกด้วมี ๓ มีเครื่องเหมือนข้างนอกนั้น นอกห้องเด็กน้อออกไป
 มีประตูออกไปหน้ารถมาเจดียงเบ็ด โถงอยู่ กว้างเต็มหน้ารถน้อออกไป
 ประมาณคอกเส็ด มีบันไดลง ๒ ข้าง ท่างเบ็ดเบนทางสำหรับเดินไป
 รถทวงข้าง หนามราวเหล็กกันด้วย ตอนท้ายกันเป็นห้องเด็กคอน
 หนึ่ง เหมือนข้างหน้า แต่ขางท้ายนเป็นครัวไว้ทำกับเขามเจดียงท้ายรถ
 เหมือนข้างหน้าเหมือนกับรถของกับเปิดแมนัน มีหลายอย่าง ๆ ที่ธา
 พระพุทธเจ้าทรงปวงไปน เรียกไฮเต็ดคา แดยังมีตรอซึ่งรวมคอีกอย่าง
 หนึ่ง เกาฮึงนเป็นเกาฮิมแซงตัน แดห้องหน้าแดทายนนกัน
 เหมือนกัน แต่ห้องท้ายนเป็นครัวไฟ เป็นห้องสูบบุหรืเฮียอีกอย่าง
 หนึ่งเรียกถับบิงคา เป็นเกาฮิมอย่างเช่นรถไฮเต็ดคานทงตันนมีครัวไฟ
 อีกอย่าง ๓ เรียกโคตึงคา มีห้องไว้กับเขามมีครัวไฟ นอกนั้นเหมือน
 ไฮเต็ดคา แต่ไม่มีท่อน อีกอย่างหนึ่งเรียกวัดคังรวมคา มีตู้ไว้
 หนึ่งชื่อต่าง ๆ เป็นอันมาก อีกอย่างหนึ่งเรียกถโมกกิงคา ไม่ใคร
 ประคัมประคามาก เพราะที่สูบบุหรืมีกได้ โครกด้วยน้ำตายเป็นคัน รถ
 ต่าง ๆ นอกจากถโมกกิงคานัน ภายในเป็นไม้แดงท่างมันเงาด้ก

ตลอดอายุขัยของบ้าง ผั่งไม่บางตงามก็ ที่เป้นกตอนหรือราวอะไรนนั้นก็
 ให้อเงินทั้งต้น หน้าต่างนั้น เป้นบานกระจกชักขึ้นชักลงสองชั้น ถ้าจะ
 คั้งการลมแต่จะกันฝุ่นมีลวด ไปวังบัตแต่มีกระดานคั้นบังลมด้วย คุทำ
 งตงามค้มาก ภายนอกทวาค้าเขียนลายทอง ไ้บริเวณตู้ ใจเนอฉกพื้น
 เครื่องทำอาหารต่าง ๆ ไ้ได้รัจพร้อมบริบูรณ์

ครั้นจวนเวลารถไฟจะออก มีดีเคอร์หมักทงสุด จึงดำรัสพระพุทธรเจ้า
 ทั้งปวงลงจากรถไป ครั้นเวลาห้าค่ำเสด็จไฟ้อออกจากดเคื่นเมือง
 นิวเยอดีไปตามทาง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระวราชทานอาหารไปเ็น
 รถนั้น รถไฟเคื่นผ่านออกจากเมืองนิวเยอดีไปตามทางเป้นทุ่งนาไป
 ประมาณ ๔ ไมล์ ถึงเมืองซีอนวาก เป้นเมืองทำของต่าง ๆ มีพดเมือง
 ประมาณ ๓๐๐๐๐๐ แต่ไม่เคื่นหยุดที่นี้ ครั้นไปดงทางอีก ๖ ไมล์ถึงเมือง
 ซีออตธา เป้นที่ชยของคนที่มาทำการเ็นเมืองนิวเยอดีเป้นอันมาก ไป
 ทางอีก ๒๐ ไมล์ถึงเมืองราหเว ไปอีก ๑๒ ไมล์ถึงเมืองนิวบริตัน
 แล้วไปทาง ๕๗ ไมล์ ก็คเคื่นมาถึงเมืองเตรนตัน ซึ่งเป้นเมือง
 หอดงของนิวเยอดี ครั้นพดเคื่นที่แม่น้ำเคลาเวอริเวอ ไปข้ามคพาน
 ยาว ๓๐๐ ฟิต ที่คพานนคเมืองเตรนตันไ้จามค้ ครั้นจวนจะถึงเมือง
 พิตาเคดเพียรถไฟเคื่นผ่านไปในบ้กแต่ข้ามแม่น้ำ มีคพานงาม ๆ
 มาก ข้างซ้ายแอเห็นที่แผนคินเมือง มีการเอ็กรชยขึ้นเมือครวางว
 ๑๐๐ ปี ในปี ๑๘๘๖ นั้น รถไฟเคื่นผ่านดเคื่นเก่าไป เคื่บนคพาน
 ดงไปจอกที่ดเคื่นเ็นเมืองพิตาเคดเพีย

ตั้งขึ้นถง ๘๐ ฟุต จนถึงที่กตาคาคนันนีปอยนัต แคนเป็นทางรถเคี้ยว
ไปตามฉวากเขาเป็นรูปโค้งไปอย่างรองท้าวมัก คู่วิวเมองล่างลงมาได้
งามดี แล้วรถเคี้ยวในถ้ำที่เจาะศิลาภูเขาไปยาวถง ๓๖๓๒ ฟุต แด
ยังเคี้ยวขึ้นขึ้นไปเสมอนจนถึงปากถ้ำทางทิศวันตก ปลายทางนั้นเป็นที่
สูงที่สุดสูงจากทะเลถง ๒๓๖๐ ฟุต แดถงเมองเครดสัน ทาง ๒๕๒ ไมล์
เมองนั้นชยุมเขาเป็นที่คนมาเที่ยวในฤดูร้อนมาก แดผ่านเมองยอนด์กัน
ซึ่งเป็นที่ทำเหล็ก ไปถงเมองไม้อ้อ เป็นที่งามใหญ่โตดี แดไปถง
เมองชือฮือไต้ ทาง ๓๐๔ ไมล์ มีถ้ำใหญ่ที่เมองนั้น

ในวันเสาร์เดือน ๘ ขึ้น ๘ ค่ำ (วันที่ ๓๑ เม) รัชพระพุทธเจ้าทังปวงได้
มาในรถไฟทอดอกเวลาถงวันวันพระราชทานอาหารในรถ แดพวกที่ไม่ได้
มารถไปเค็ดคานันถงเวลาเช้าถงวัน รถไฟหยุดคามถ์เคชั่นใหญ่ๆ พอมมี
เวลาที่จจะรับพระราชทานอาหารประมาณ ๒๕ มินคหรือครึ่งชั่วโมงตามควร
ครั้นเวลาช้าถงเมองมคคังแมก ระยะทาง ๓๕๕ ไมล์ รถพระพุทธ
เจ้าทังปวงเขาหยุดในถ์เคชั่น แดรถที่จมาข้างหนั้นนโดยไป รถ
พระพุทธเจ้าคองเป็ถียนถ้ำใหม่ที่เมองมคคังแมกนั้นชยู่ในระหว่างเม้น้ำ
ที่ ๒ คือเม้น้ำชือฮือเดกฮาน กับเม้น้ำมชองถาเฮธา ซึ่งไหลมาจาก
โฮฮือโฮ กว้างถนประมาณ ๓-๔ ไมล์ เมองนั้นเค็ดงชนครั้งแรกใน
ปี ๑๘๖๕ เป็นเมองใหญ่งามคัมคักกว่าบ้านเรือนมาก

เมื่อรถหยุดถ์เคชั่น รัชพระพุทธเจ้าทังปวงถงไปเค็รถันตาม
ถ์เคชั่นประมาณ ๒๐ มินคชนรถ รถไฟถ์ถาย ๓ มาถากค่อไป เวลาถ้ำ

คืนเข้าไปในรถ รอดออกจากเมืองบัคคิงแฮมไป ออกจากเขต เป็นชีวิต
 เหนียวเข้าในเขตคอร์ดอพอไฮไฮไฮ ผ่านเมืองนี้จากทาง ๓๖๐ ไมล์ ซึ่งเป็น
 เมืองมีแร่ต่าง ๆ แล้วไปถึงเมืองคอตัมบัคทาง ๓๑๓ ไมล์ ซึ่งเป็นเมือง
 หอดวงของเขตไฮไฮไฮไฮ ตั้งอยู่ฝั่งขวามือของแห่งแม่น้ำซีโคค มีบ้านเรือน
 แดดถนนใหญ่งามดี มีถนน ๓ ซี่บรอกเว กว้าง ๓๒๐ ฟุตยาวตรงไป
 กว่า ๒ ไมล์ เป็นถนนงามดี ทั้งศึกแค้นคอตองคองงาม เขาชมกันว่างาม
 กว่าทั้งปวงหมดในอเมริกา เห็นครุฑมแค้นคอตองทิวชังคินเดย์ มีทั้ง
 โรงสวด โรงเรียนแต่คึกค่าง ๆ มาก มีทั้งบางงาม ๆ ด้วย เมื่อออก
 จากคอตัมบัคไปแล้ว มีเมืองที่ควรระยกระยรา คือเมืองซันเนย์ ซึ่งมี
 บ้านช่องเขาเรือนแต่โรงจักรทำการต่าง ๆ เป็นอันมาก

คืนนั้นนอนแฉ่วเวลาทุ่ม ๓ กับ ๕ ๐ นาที ขาพระพุทเจ้าทรงปวงไป
 ถึงเมืองซันซันนาคี คืนรถเข้าไปหยุดในเขตเซ็น แล้วขาพระพุทเจ้า
 ทรงปวงก่อกจากรถไฟ ขนรถจ้างไปถึงที่แควนค ไฮเคต (แรม) คอตคิน

เมืองซันซันนาคินคงอยู่ในฝั่งขวาเหนือแห่งแม่น้ำไฮไฮไฮ ตรงกับ
 เหนือแม่น้ำคองคองงาม ตั้งอยู่ในเขตคิรุก ๓๗ คิวรี ๒๐ นาที ควันคก
 หน้าเมืองดงแม่น้ำ หลั่งเมืองเป็นน้ำแต่เขาสูงขึ้นไปถึง ๓๐๐ ฟุต เมืองนั้น
 โคยยาวไปตามแม่น้ำ ๓๐ ไมล์ แค่มักพานอย่างที่ยองแควนไม่ได้บอก
 เสาถึ ๆ นั้น ข้ามแม่น้ำไป ถึงเมืองโควิงคิน แดแก่นคักก ในฝั่งซ้าย
 กั้นนั้น ถนนในเมืองนี้กว้างโดยมาก แดมีต้นไม้ปลูกด้วย ตกแดดเรือน

โรงต่าง ๆ มักก่อสร้างด้วยศิลาเงินหรือดีบุกซึ่งเป็นศิลาไฮโซไนท์ การทำ
มาหากินในเมืองนี้ มีสำคัญอยู่ที่ค้าทำหมูเค็มดองดกถักอย่าง ๓ ทำเหล้าเบียร์
อย่าง ๓ และมีโรงจักรทำรองเท้าอย่าง ๓ พดเมืองในเมืองนี้เป็นเยอรมัน
ประมาณส่วน ๓ ใน ๓ ส่วนของคนพื้นเมือง ๆ ซึ่งจีนนาคัน เขามิ่ว่า
เป็นเมืองกลางในเขตเขตป้องกัน แต่เป็นเมืองมีสินค้าต่าง ๆ มารวมเป็น
อันมาก ทั้งสินค้าที่มาจากเทศที่เห็นชื่อก็คือได้แก่สินค้าวันตกวันชอก สินค้า
นั้นคือแร่ต่าง ๆ ไม่กระตั้นที่มาจากทะเลสาบมิชชิแกน แต่ในป่าข้างเหนือ
ทั้งปวง ย่าฮับแต่ฝ่ายมาจากหัวเมืองข้างใต้ เขาเมืองนี้เดิมเป็นอันมาก
เพราะมีแม่น้ำโขงไหลแรงกั้นในทิศใต้เฉียงใต้ ฝ่ายที่ส่งมาจากหัวเมือง
ข้างใต้ นั้น ส่งมาทางแม่น้ำเซามาหับที่เมืองนี้ แลย่าฮับก็จำหน่ายที่เมือง
นี้โดยมาก ทั้งพรรณสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งบรรพการรถไฟมาจากหัวเมืองวันตก
เป็นอันมาก สินค้าต่าง ๆ ที่ทำ ในเมืองคือเขียนนิกได้บรรพทุกไป
เมืองอื่นโดยมาก นอกจากที่ไร่ ในเมือง แลของอื่น ๆ ทั้งปวงทำภาษี
ให้แก่ชเวอนแมนต์เป็นอันมาก แลสินค้าที่ชกจากพรรณามาแล้ว
ชกหลายสิ่ง

เมื่อจีน นาคัน ได้เลือกที่แผ่นดินตั้งชุมชนเมื่อปี ๑๗๗๗ ประมาณ
จุดจักรวาล ๑๑๕๑ แลได้ตั้งเมืองสร้างชุมชนในบั้นนี้ โดยชกชอเนตอฮัสเรียน
ตั้งโตซึ่งโตเชอเว เป็น ครั้ง แรก แลพวกที่มาจากเมืองนอเวฮอสต์มีหัวหน้าคือ
เม็คเทียสเตนแมน โรเบ็คแปคเคอตัน แลชอนค็อล์ฟ สิมเม็ต ราชของเมือง
จีน นาคัน ได้ ทำประมาณ ๓๐ ปี ภายหลังเมื่อพันเจมู ได้เที่ยวมา

ที่เมืองเกนตักก แต่เมืองทักกใหม่ยกยงไม่เจริญได้ จนภายหลัง
ได้ปราบปรามพวกอินเดียนในปี ๑๗๗๕ แต่ ๑๗๗๕ ในเวลาเมื่อฮัดสัน
ฮัดสันได้ปรากฏแก่โลกทั้งหลายแล้ว ในปี ๑๗๗๖ ประมาณจุดศักราช ๑๗๖๕
มีบ้านเรือนตามแนวริมแม่น้ำบางเล็กน้อย มาจนถึงเวลานั้นแปลกไป
เป็นอันมาก เมืองนี้เดิมเรียกขานว่าฮัดสัน แต่โตเด่นคือวัด แถวจึง
เรียกว่าฮัดสันนาท ฮัดสัน ๑ นั้นให้ตามฮัดสันฮัดสัน ซึ่งหาได้บอกกับ
พวกอินเดียนในจังหวัดกัน แต่ฮัดสัน ๒ นั้นเป็นคำว่า เมืองตรงปากน้ำ
ข้าม เพราะเมืองตั้งอยู่ตรงแม่น้ำตกข้าม

พอดเมืองเมื่อแรกตั้งเมืองใหม่ ๑๗๐๐ นั้นมีชัยแค่ ๗๕๐ ครั้นใน
ปี ๑๗๓๗ พอดเมืองจนถึง ๑๗๗๓ บ้านเรือนก็แน่นมากชอกใบทุกที่ ใน
ปี ๑๗๓๐ ได้ เจริญชีพเป็นครั้งแรก เป็นเรื่อท่าตเมืองบดตแบก ครั้นใน
ปี ๑๗๕๐ เมื่อเมืองฮัดสันนาทได้ปรากฏว่าเป็นเมืองใหญ่ขึ้น มีพอดเมือง
๑๗๕๕๑๗ พอดเมืองนั้นชาวเยอรมันเป็นอันมาก แต่ทั้งพวกฮิวริชก็มาก
พวกคนค้ากมาอยู่ในเมืองนี้มาก ในเมื่อปี ๑๗๗๐ พอดเมืองฮัดสันนาท
มี ๒๕๕๕๓๑๗ ก็คือเป็นคนเกิดในพมเมือง ๑๗๗๕๗๐ แดคนเกิดต่างเมือง
๗๖๕๕๗ คน เงินที่เก็บจากคนทำการต่าง ๆ เป็น ๕๐,๕๓๒,๓๐๐ เหรียญ แด
กำลังคนต่าง ๆ ได้ ๓๐๕,๒๕๗,๓๖๕ เหรียญ โรงจักรทำการต่าง ๆ ที่ตั้ง
ขึ้นนั้น มีกำหนด ๑๗๗๐ แห่ง

เงินค่าสินค้าต่าง ๆ นั้นกำหนดต่าง ๆ กัน แต่ดูว่า เหล็ก ไม้
หนึ่งนั้นเป็นสินค้ามากกว่าอื่น ๆ

คอเวอนเมนต์เมืองนมเมย์ แลมคอชพอชอดเคอเนน แดเคาน์ซีด
 เมนเบอชคอชพรีคค้อมมิคส์นเนอ โปดคค้อมมิคส์นเนอ พวกคนทำกร
 เหน่าณ เดอชโคยราชฎรงคังคังม่าง แลมีเจ้าพันกัางพวกอื่น ๆ อีค
 ค่าง ๆ ตามอัมคอร

รุ่งซันณวันชาคศยเค็ณ ๗ ซัน ๗ ค่ำ (วันที่ ๓ ยุน) เวลาเช้ามีพระวาช
 ทานอาหารแล้ว เวลาเช้า ๕ โมงเสด ข้าพระพุทเจ้าทังปวงซันรทเก็ยวคใน
 เมอชณแล้วไปเก็ยคคทมากชือเฮเค็ณมาก ๆ นี้ เดิมเรียกว่่าชวงเฮเค็ณ
 เปนที่ดำหรับปรรุชมนในเมอชณไปเก็ยเปนชู่ชดมาย ๗๖
 เฮเกอร แดปลุกคณไม ไมเด็วประมาณ ๒๐ เฮเกอร เปนท่างดเค็ย
 ชำมคคชงซันเขาไปค่าง ๆ คูงามค แต่ไม่มีมากแห่งโตางนเดมชอใน
 นวยชกเดย เพราะเดกแวงกรเวอยชมมาก บำกนหมภาชกว่ำมากใน
 เมอชนวยชกชย่างเค็ยเดมคเขาชง ๆ มากเทวนัน นชกนนี้ไมชนุก
 ชะไรเดย ครนคโงมากนทอแล้ว ชงคเค็ยไปคชวงชดค่าง ๆ ชงคน
 ชเมริกนได้บอก โทไว้ทหลายครั้งว่่า ชวงชดค ทเมอชณเปนวเค็ชประเด็ว
 ทว่่าชวงชดคทังปวงในโกล แต่เมอชไปเห็นเขาจริง ๆ แล้ว ก็เห็น
 โนโลกชย่างชเมริกนจริง ถ้าว่่าคานจริงแล้ว เปนเลอกว่่าชวงชดค
 ทังปวงบวรคทข้าพระพุทเจ้าได้เห็นมา แดณั้นเขยงชมกัันว่่า ชู่โต
 ได้มากถเมอชณแล้วไมไปทชวงชดค ไมได้ เพราะว่่าเปนที่มชดคมาก
 ทว่่าทุกชวงในชเมริกน มีชดคชยู่แห่งละโกล ๆ แลคกรวชย ๆ เดิมที
 คานดำหรงนเขาชมกัันว่่าณันคคันกัางมไปตามเขาเห็นชชมกััน มีกรง

ด้วเป็นเรือน ๆ แลมีนาเพียงแวงนาหรือนากินปลา ซึ่งเป็นที่คน
 เค้นกันมาก แลข้าพระพุทธเจ้าไม่กล้าวิตติเคยนว่าจะเป็นอะไรไม่คิดอย่างไร
 แลว่าดู ในเมืองอังกฤษ แลฝรั่งซึ่งได้เห็นมาแล้วนั้นเป็นไม่ได้หลุด
 ที่เดียว ครั้นในด่อนด้วนี้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงก็กลับมาขึ้นรถขับ
 ไปทางตำบลที่เรียกว่า คัดฟัดัน ทำเป็นบ้านไร่ มีบ้านเรือนเป็นระยะ ๆ
 ที่นี้คือของงามพอสมควร ว่าดีจริง ๆ เพราะคนขาย บ้านผู้ที่อยู่แถบนั้น
 น่ายิ่งดีแล้วซั่มมาในเมืองเที่ยวดูเมืองบ้าง เมืองนี้เราเรียกว่าดี
 ว่างามด่าพัต แต่เมื่อได้มาเห็นแล้ววระธาเค็มที่ ถนนก็โต ไครกุ่ม ๆ
 ตอน ๆ เป็นหลุมเป็นบ่อไปแทบทุกถนน แต่โตไครกเป็น โคนไปทั้งนั้น
 ไม่เห็นอะไรงามเลย บ้านเรือนก็ค่อม ๆ แฉม ๆ ไปทั้งนั้น เหลือที่จะ
 เขาใจช่วยเรียกว่าดีไปตามได้ ครั้นกลับมาถึงแควนไฮเค็ดแล้ว ตั้ง
 ๕ ชั่วโมงวันวันพระราชนัดก็ต้องบอกว่าจะได้ วันพระราชนัดจนถึงบ้าน
 ๕ โมง ไฮเค็ดนี้ดีแต่ใหญ่เท่านั้น คุเค็มที่ยังนัก คนใช้ ๆ คนคำ
 ทำกรยาเหมือนด้อยทอดอยู่เป็นนิจ ในห้องนอนก็โต ไครกพนมพรมแต่
 เขี่ยบดง ไปก็คำคคชมนมาทั้งนั้น อาหารที่วันพระราชนัดก็ดีแต่ว่าเป็น
 อาหารพอประทังชีวิตไปเท่านั้นไม่มั่งคั่งเลย เนื่อที่เหมือนอินเตียวเบช
 รมบังกก็เหมือนมดน้อย จะชมน้ำไรน้ำออกก็เปน โคนแดงไปเค็มอ่า
 คังแคมาถั่งเมื่องนไม่เห็นอะไรเจริญตาเจริญใจเลย อีกประการ (หนึ่ง)
 พวกบริบชเคศหนึ่งดีพิพค่าง ๆ ราษฎรก็มากลุ่มมอยู่ไฮเค็ดซักมิดเคศ
 ไวก็ดอพคัส โดยอย่างที่ยาบคายไม่มีอัยาศัยเลย ที่ ๓ ก็เคยว่าราชยาก
 จะพุกกับเจ้าเลย ๆ ไม่ได้ มีอัยาศัยเลย

ครั้นรับพระราชทานอาหารแล้ว จักรของไป่เองรถไฟแล้วข้าพระพุทธ
เจ้าทั้งปวงกราบถวายบังคมลาออกจากโฮเคตเคียวไปเองเคชั่น เพราะ
รถไฟเปลี่ยนสายมาอยู่ที่เคชั่นริมโฮเคชั่น ๓๐ ในรถไฟโฮเคคาคีฮิ
เบรดีเคชั่นนั้น เวลาทุ่มกับ ๓๐ นาทีรถไฟออกจากเคชั่นเมืองชินชึนนาท
คือไป

ระยะทางแต่เมืองชินชึนนาทถึงเมืองเซนต์หลุยส์

เมื่อออกจากชินชึนนาทไปแล้ว รถไปคามระยะ ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งปวงรับพระราชทานอาหารค่ำไม่ในรถ ครั้นเวลาสาม ๓ ถึงที่เซชั่น
รถชินไมโทว เพราะตากรถที่พังมาชดเชยไป คือแบ่งเป็น ๒
ตอน ผ่านตอนหน้าไปก่อน แล้วตอนหลังจึงไม่ควรถง รถที่พัง
ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ไปนั้นคงรออยู่ประมาณ ๕๐ นาที รถจึงมาวิ่ง
สูงไปคือไป

ทางซึ่งรถไฟเที่ยวจากเมืองชินชึนนาทมาแล้ว มาแคว้นเมืองซีฮิ
อินเคียนา ไปดีก็ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของโฮเคอินเคียนา เมืองนี้ตั้ง
อยู่ฝั่งตะวันตกแห่งแหลมอินแมนส์ฮิลล์เวสต์เวสต์แมนฮาว เป็นเมืองจักร
โรงงารทำสินค้าต่าง ๆ ออกไปเป็นอันมาก มีทั้งคอกหลวงคอกราษฎร
แถมถนนหนทางใหญ่ ๆ มาก แต่มีสวนงาม ๆ เล็ก ๆ บ้าง แคว้น
หยุกพักครู่ ๓ แล้วออกคือไป

ออกจากเมืองนี้ไปทางอีก ๑๓ ไมล์ ถึงเมืองซีฮิแคตส์ เป็น
เมืองงามคึกคักกว่าบ้านเรือนใหญ่ ๆ มาก อยู่ริมแม่น้ำฮิวาฮา
มีทั้ง โรงจักร โรงงารทำสินค้าแคว้นต่าง ๆ เป็นอันมาก ทางแต่เมือง
ไป ก็ไม่มีเมืองใดสำคัญที่ควรจะยกชึนกล่าว

รุ่งอรุณวันจันทร์ เดือน ๗ วัน ๗ คำ (วันที่ ๒๒) เวลาเช้ารถไฟ
 เดิรข้ามแม่น้ำมอญซีริบปี โดยสะพานใหญ่ใกล้เมืองเซ็นคัทอู ซึ่งชาว
 อเมริกันชมนันว่าเป็นสะพานใหญ่ แดงงามกว่าสะพานทั้งปวงในโลก
 สะพานนี้ก่อสร้างขึ้น โดยความคิด ซอมเมอร์บีคัส เป็นจำนวนเงิน
 ๓๐,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ สะพานนี้ข้ามแม่น้ำแม็งเปน โค้ง ๓ ซอง ๆ ละ
 ๕๐๐ ฟิต มีรากก่อกับศิลาใต้น้ำ ๔ แห่ง ที่โค้งนั้นทำด้วยเหล็กกล้า
 แท่งใหญ่ ทางที่ข้ามสะพานทางเป็น ๒ ตอน ๆ ต่างเป็นทางรถไฟเดิร
 ทางบนเป็นทางรถม้าแกลคนเดิรคู่ใหญ่โตฉิวฉวย แต่จะเป็นในโลก
 จริงหรือประการใต้น้ำยากที่จะดำเนิรฐาน และของามนั้นเห็นจะสู้สะพาน
 ใหญ่ข้ามเค้นด้วยอกไม้ปรุกอันไม่ได้

ครั้นเวลาเช้า ๓ โมงถึงดัดเซ็นเมืองเซ็นคัทอู เวลานั้นคอดด
 เนลยชชี่เดตัน ซึ่งเป็นคน โดยดำรมาจากเมืองฮังกฤษในเรือฮาดดาก
 พร้อมกับเมือข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงข้ามมาจากเมืองฮังกฤษนั้น บ้านเขา
 อยู่เมืองนี้ เขาจึงขอไว้กับมิดเดอวีกให้บอกให้เขาทราบว่าจะมา
 ถึงเวลาใดวันใด มิดเดอวีกได้มีโทรเลขบอกมาแต่เวลาวานนี้ ครั้น
 เมือข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงมาถึง คอดดเนลยเดตันจึงมาคอยรับอยู่ที่ดัดเซ็น
 พบกับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ทักทายปราถนากันตามที่คุ้นเคยกันแล้ว
 คอดดเนลยเดตัน จึงขอเชิญข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ไปประชุมที่บ้านเขา
 ในเวลาบ่ายวันนั้น พุทกันอยู่ครู่หนึ่งก็ลากลับไป

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารเช้าแล้ว ก็พร้อมกันชวนรถไปเที่ยวชมบ้านเมืองตามถนนแต่ที่ต่าง ๆ

เมืองเซนต์หลุยส์ นั้น ตั้งอยู่ริมแม่น้ำมิสซิสซิปปี ไต่ปากน้ำแม่น้ำมิสซิสซิปปีลงมาประมาณ ๓๗ ไมล์ เป็นเมืองกลางของเมืองในแม่น้ำมิสซิสซิปปี ปริมาณที่ตรงแต่ตึกสูง ๓๗ ตึก ๕๐ นาที เห็นยอดตึกสูง ๕๐ ตึก ๒๐ นาที ที่วันตกอยู่ในเขตมิสซิสซิปปี ที่แผ่นดินแคบลงมาตึกค่อยเป็นเนินชันไป จนถึงถึง ๓๕๐ ฟุตเป็นต้นเขตเมืองเมืองนี้พื้นที่ ๒๔ ๕๖ ไมล์ เมืองนี้โตตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นที่ที่กั้นค้าของฝรั่งเศษ ในปี ๑๗๖๔ ปริมาณจุดศักราช ๓๐๒๖ เมืองนี้โตค้าขายก็ดังการนั้นเป็นอันมากจึ่งจะเจริญขึ้น ดินค้าที่ออกจากเมืองนั้น คือ ถั่ว เนื้อสัตว์ แต่ไม่ชุกเป็นมากกว่าที่อื่น ตอนใต้แห่งเมืองนี้เป็นที่ทำการค้าขายมาก

ในเมืองนี้ตามความเห็นของข้าพระพุทธเจ้า ที่ได้มาเห็นแต่ครั้ง ๓ คราวเดียว เห็นด้วยเกล้า ว่า งานธรรมาศรมีชุกกว่าในเมืองอื่นมากนัก ตึกใหญ่ ๆ ถึงตึกสามชั้น บ้านช่องก็ดูเป็นที่สบาย ถนนก็เรียบร้อยถึงธรรมาศรมี ชุกหน้าสบายกว่าอื่นนั้นมากนัก แต่ไม่ใคร่ครึกครื้นเท่าอื่น

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ไปเที่ยวชมบ้านเมืองอยู่จนบ่าย ๒ โมง จึงกลับไปที่สะพานรถไฟ รับพระราชทานอาหารกลางวันในรถแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงก็ชวนรถไปที่บ้าน คอดเนตเดคัน ตามที่เชิญไว้

ได้พบท่าน คออลเนด กับมิดชีดเดคันผู้ภรรยา แดคนวราชการในเมือง
 นั้น ที่ท่านคออลเนดเดคันได้เชิญมาหลายนาย ทั้งท่านเยเนราลเซแมน
 ซึ่งเป็นนายทหารอเมริกันใหญ่ ซึ่งมาเที่ยวเมืองนี้ ก็ได้มาพบกับ
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงด้วย ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้พูดจาสนทนากับ
 ท่านเจ้าบ้านและผู้ที่มาประชุมอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านคออลเนด เชิญข้าพระ
 พุทธเจ้าทั้งปวงและผู้ที่มาประชุมเหล่านั้น ไปที่ห้องรับพระราชทาน
 อาหาร เฝียงแรมเป็นแตรนมบังธัดแห่งบ้างเป็นของว่าง ท่าน
 คออลเนดตั้งแสดงความคิดเห็นที่ได้รับร้อง แด่รเวรเดวีญชัชยาจารย์ชาว
 ดัชยาม ท่านราชทูตทรงขอบใจแด่แสดงความคิดเห็น แด่รเวรเดวีญ
 ความดีของชาวอเมริกัน ทิมใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารีเสมอแก่กัน พุค
 กันอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมงก็ลาท่านทั้งปวงกลับไปทวิตไฟ เวลานั้นคิด
 ด้วยเกล้า ๆ ว่า จะไปเที่ยวชมเมืองต่อไปอีก แต่ฝนตกเสียจึง
 คงมาพักอยู่ที่ทวิตไฟ ครั้นเวลา ๒ ทุ่ม ๒๘ นาที ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงกราบถวายบังคมลาออกจากเมืองเซ็นคัลอย ไปโดยทวิตไฟ
 คือไป รับพระราชทานอาหารค่ำในรถไฟนั้น ระยะทางแต่เมืองนี้ไป
 ไม่มีเมืองใดสำคัญที่ควรจะยกขึ้นว่า มีแต่เมืองเคียวซีเพฟเฟอตันซึ่ง
 เป็นใหญ่กว่าทุกเมือง

รุ่งขึ้นณวันจันทร์ เดือน ๘ วัน ๓๐ คำ (วันที่ ๓๒ ขุน) รถไฟเคียวผ่านออก
 จากดเคคมิธสู่วี เซ็ดเคคตาแกนด้า เวลาเช้า ๒ โมง ๒๐ นาที ถึง

เมืองแกนดาร์บีก็ ข้ามแม่น้ำชอมส์สูรี เข้าถึงเคชั่นในเมืองแกน
ดาร์บี ครั้นรถไฟหยุดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันชวนรถ
ไปเที่ยวชมบ้านเมืองตามสมควรแก่เวลา

เมืองแกนดาร์บี เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในแม่น้ำชอมส์
เมืองนี้เจริญขึ้นตั้งแต่เกิดขบถมาแต่นั้น ในเวลาเมื่อรบกันอยู่นั้น การ
สินค้าในเมืองนี้เสียไปมาก แลพตเมืองก็ถดถอยมาก ภายหลังจาก
เมืองที่ใกล้เคียงเป็นเมืองมีสินค้ามาก ทำให้เมืองเจริญขึ้นได้ โดยเร็ว
สินค้าสำคัญในเมืองนี้ มีการค้าขายโคแอสเตอร์เป็นสินค้าใหญ่ เนื้อโค
สุกรได้จำหน่ายออกไปมากในเมืองต่าง ๆ แลถนนเป็นที่สำคัญ เป็นที่
ทางของทางรถไฟมาก ทั้งมีตกรานบ้านเรือนใหญ่ ๆ มาก แลตพาน
ที่ข้ามแม่น้ำนี้ เป็นราคาค่าทำถาง ๑๐๐๐๐๐๐ เหรียญ

ข้าพระพุทธเจ้าได้เที่ยวดูในเมืองนี้ เป็นเมืองชุกชุมเขา ถนน
ชันเขาดงเขามาก แลถนนทั้งปวงล้วนแต่ยังทำอยู่ที่ดิน ดุเหมือน
การยังค้างอยู่มาก ถ้าแล้วเสร็จคงจะงามอยู่

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง เที่ยวดูอยู่ประมาณชั่วโมงหนึ่ง ก็กลับมากลั
ชั้นรถไฟรับพระวราชทานอาหารในรถไฟที่เคชั่นนั้น

อนึ่งได้ทราบเถา ๆ ว่าเวลานั้นรถไฟสายที่นำหารถข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งปวงนั้น เวลาหยุดที่เคชั่นกลางบ่า คนผู้ตรวจในรถไฟ ลงไปตรวจ
ท้ายรถ มีคนค้าคน ๑ คู่มาอยู่ในป่าออกมาขอเบี่ยงเบรกแถวผู้ตรวจนั้น
คาย ดักเอาเงินในกระเป๋ามาไปเสียสิ้น จับตัวหาได้ไม่ เมื่อได้ ยื่นเข้า

เมื่อรถถึงที่ตำบลโปโต รถไฟชำระพระเจ้าทั้งปวงก็แยกทางกันไป
ทางทิศเหนือ โดยซ้ายชื่อ เค้นเวอแอนควักกวานด์เรโตโรค ไปทางคอ
โรวาโค คือไป

รุ่งอรุณวันพุธ เดือน ๗ ขึ้น ๓๓ ค่ำ (วันที่ ๕ ขุน) รถไฟชำระ
พระเจ้าทั้งปวงมาตามระยะทางริมเขาใหญ่ชื่อรอกก็เฝ้านเค้น แต่เห็นน้ำค้าง
ขยับนยอดเขาขาวตกไป ดวงจันทร์ระยะทางเป็นทุ่งกว้างไม่ใคร่มีต้นไม้ คุ้ม
แต่หญิงงามเคียนดี รดมาทางบ่อน้ำเรียกคอโรวาโคสปริง ซึ่งเป็นสระน้ำ
เป็นเซง ที่กลางสระ เขาเขาท้อมักใจเป็นน้ำพุงามดี มีบ้านเรือนแต่
โศเคี้ยงวัง เป็นที่คนมาเที่ยวเป็นอุ้งธบาย รถผ่านที่นี้ไป ชำพระพระเจ้า
ทั้งปวงรับพระราชทานอาหารเช้าแตกต่างวันมาในรถ ครั้นเวลาบ่าย
๓ โมงเศษ ถึงเมืองเค้นเวอ ซึ่งเป็นเค็มคองของสเคคชอฟคอโรวาโค
เป็นที่นับขบทางรถไฟคันใหญ่แห่ง ๓ พดเมืองมีกว่า ๕๐๐๐๐ แต่เป็นเมือง
มีต้นคำอุ้มดี เมืองนี้คงขยวมแม่น้ำชอแปเรคคัส มีท่ากับเชิงเขาชอก
ก็เฝ้านเค้นนิก เป็นเมืองดีกว่าทุกเมืองในแขวงนี้ เพราะเป็นที่กลาง
แห่งทางเดินค้าไนสเคคชอโรวาโคสิน แต่มีคกรานบ้านเรือนมาก เป็น
ที่เห็น ความ ปรารถนา ของ ความ เจริญ ที่เมืองนี้ เค็ดวังเมืองนี้ ๓๘๘๗ น
มีตึกใหญ่ ๆ เป็นที่สำคัญหลายแห่ง อากาศดีในเมืองนี้ แต่ทองวุด
ไปจากเมืองก็งามด้วย

ครั้นรถเข้าหยุดถึงสเคซันในเมืองเค้นเวอแล้ว ชำพระพระเจ้า
ทั้งปวงก็ขนรถไปพักอยู่ที่ โศเคี้ยงวังวันเซอ ครั้นเวลาค่ำรับพระราชทาน

อาหารแล้ว ได้ทราบเกล้าฯ ว่ามีผู้ซื้อแดงศรี ซึ่งเป็นคนงานมีชื่อเสียง
โด่งดังว่า เล่นละคอนดี แต่มีชื่อวิเศษต่าง ๆ ดังปรากฏได้ ยืนอยู่ที่
กันนั้น มีคนมาเล่นละคอนอยู่ในเมืองนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง จึงได้
ซื้อตัวแล้ว ฆมนรถไปต่อละคอนโรงนั้น ชื่อคนขอปรารภเข้าดี ละคอน
พวกของมีชื่อแดงศรีที่มานั้น มีชื่อแดงศรีกับละคอนพวกนี้
ได้เข้ามาจากเมืองอังกฤษมาเล่นละคอนอยู่ในอเมริกา ในเมืองต่าง ๆ
ทางทิศตะวันออก แล้วมีชื่อแดงศรีได้ ฆมนรถไปต่อละคอนของกรม
ปลัดแมนท้องถิ่น ให้ท่านเพาะเขาทีเดียว แล้วเที่ยวมาโดยรถไฟ
ท้องถิ่น จะไปจนถึงแขวงฟรานซิสโก แล้วจะลงเรือไปขอต่อละคอนต่อไป
ข้าพระพุทธเจ้าละคอนอยู่จนเด็ก แล้วกลับมาโฮเกิด พักอยู่ที่
วันเรือโฮเกิดกันหนึ่ง

รุ่งขึ้นวันพฤหัสบดี เดือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำ (วันที่ ๕ ยูน) เวลาเช้า
รับพระราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงฆมนรถไปเที่ยว ชมบ้าน
เมือง ๆ นี้ก็เป็นเมืองใหญ่โดยอยู่ตามมา ๆ ของเมืองเหล่านี้เป็นที่น่าชม
ความเจริญของเขาอยู่ ทั้งบ้านเรือนแถวถนนหนทางก็ดูเรียบร้อยดีกว่าเมือง
จีนจีนมากี่มากนัก แต่ข้าพระพุทธเจ้าหาได้ ไปเที่ยวมากนัก เพราะคิดกัน
ที่จะไปคุบ่อแร่ด้วย จึงกลับมาโฮเกิดจัดการที่จะไปนั้น ครั้นจัดเสร็จ
แล้ว แต่เวลายังมีอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจึงได้ รับพระราชทานไป
เที่ยวตามบ้านชายเคเรือแร่ต่าง ๆ เพราะเมืองนี้เป็นที่ที่แร่ต่าง ๆ แด

เงินค่าจ้าง ๆ เป็นของประหลาดกตัญญูของในเมืองวันศกมาก เครื่องแ
 ค้าง ๆ ความดี เป็นค้นว่ากรบรูป นาทิกา แดของอื่น ๆ ประดับด้วย
 แว้ทองแว้เงินแว้เหล็กแว้ทองแดงคัมภีร์ แดแว้อื่น ๆ แดโมราศีตาต่าง ๆ
 ความประหลาดกตัญญูอย่าง ครั้นรู้ชื่อของต่าง ๆ ความบ้านแก้วก็ถ่ม
 มาใส่เค็ด

เวลากลางวันรับพระราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 ได้ชอกจาก โสเค็ดมาดเค็ชรนรถไฟนรถไฟที่จะไปนั้น รถนั้นหาใช้รถ
 เก้าไม้เพราะเป็นทางเด็ก รถที่ชื่อเปรตเค็ดนค ไปไม่ได้ จึงต้องไปรถเด็ก
 นาโรเกดเป็นแคว้นงังไป เวลาบ่ายโมงเค็ด รถชอกจากดเค็ชรน
 ไปตามทางเข้าไปในหว่างเขาริชกก็เมานเค็ด ตามทางรถเข้าไปความ
 ยิงนัก รถเค็ดไปดเพราะทางริมเขาคัน * ริมทางนาให้ดคัน *
 ทางน่านนาให้ดเชียวแรง เป็นคดของดเค็ดยวไป บางทีนาคคก
 เป็นค้น ๆ บางทีมีคดางวงนทางนาเป็นระชกขาวเป็นพองงมยิงนัก
 ริมทางนาเป็นคีตา มีคันไม้บาง เป็นระยะ ทางน่านเป็นดำชาร
 คด้ายกับชารดระมาป เมืองจันทรบุรีนั้น เค็ดใหญ่กว่า แดนำแรงกว่า
 เค็ดเรเค็ดไปริมชารนคดชกทางคานาเพดเค็ดเพดยิงนัก รถไปทาง *๕
 ไม้ดเท่านั้น เค็ดเค็ดถึง ๒ ชั่วโมง เพราะเป็นทางไปบนเขาคดเค็ดยว
 ชานเม่นชารนเขาเค็ดยบผิงนาโดยมาก เค็ดไปเร็วไม่ได้คดองไปช้า ๆ ไป
 จนถึงท่าแคว้นเมืองเชนคร์ริศ พวกเขาบมป็นที่ท่าแคว้น นาคชย
 รับข้าพระพุทธเจ้าอยู่ที่ดเค็ชรนรถไฟ ข้าพระพุทธเจ้าขึ้นจากรถไฟแล้วผู้นั้น

ก็นำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปบูรณาการไว้ที่นั่น ในโรงที่ข้าแค้นใช้เครื่อง
 จักรวงนา ซึ่งไหลลงมาแคบสุดเขา มีจักรวงนาให้พัดหมุน มี
 สายพานมาต่อกับเครื่องตำแ้ว แต่เครื่องจักรนั้นส่งลมเข้าไปในถ้ำที่ระเบิด
 แร่ด้วย สำหรับเป็นลมหายใจแต่ใช้การอื่น ๆ ด้วย แร่ที่ถลุงระเบิด
 ลงมาแต่ข้างบนเขานั้น มันถูกถ่วงลงมาทางรางหลั่งน้ำซึ่งเป็นทาง
 แร่ไหลมาลงในควกรน้ำแข็ง แล้วเราพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง เติร
 ไปตามทางที่ถ่วงน้ำเป็นร่องหลั่งลาดตลอด ถ่วงน้ำนั้นทุกแรมวัน
 นั้น มีทางเหตก ๒ ทาง เป็นทางสำหรับจะได้หลัดกัน รมวันมี
 ๒ หลัด มีเขื่อนโยงขึ้นไปถึงที่รอกข้างบนปล่อยเขื่อนลงมาถูกรถอีก
 หลัด ๒ ถ้าจะส่งรถหลัด ๓ ลงมา ชักหลัด ๓ ก็ขึ้นไปเอง ไม่ต้อง
 เป็ดึงกำลังลูกลาก เพราะรถต้องมาหนักกว่า ลูกรถเปล่าขึ้นไปได้
 โดยง่าย เติรไม่ชอบปากทางแล้ว เขาก็พาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 ไปถึงปากถ้ำที่เขาเข้าไปรูดเขาแระนั้น เติรมมีโคมแต่เทียนพร้อมแล้ว
 ก็พากันเข้าไปในถ้ำที่รูดเขาเขาเขาไปนั้น ทางนั้นกว้างบ้างแคบบ้าง
 ไม่น่า แต่อย่างแคบที่สุดพอคนเติรมหันวงอยุบขึ้นก็ระช่วย เติรไป
 ได้ โดยสะดวก ในเวลานั้นเป็นฤดูร้อนอากาศข้างนอกร้อน แต่เมื่อ
 เขาไปในถ้ำนั้นยงตกละไปก็ขยเย็นเขาทุกที จนถึงที่สุดหนาวเต็มอหน้า
 หนาวจัด ๆ ที่เดียว ถ้ำนั้นทางแยกไปหลายทาง เพราะเขาระเบิดไป
 ตามทางสายของเติร แต่ไปค้นทั้งนั้น เพราะฉะนั้นคนที่เข้ามาทำการ
 ในนี้ ไม่มีลมจะหายใจได้ จึงต้องมีท่อส่งเขาออกมาจากข้างนอกเข้า

แต่โฮ้เค็ดอนไม่ไคร่มีตั้ง
 ทุนอนก็ใช้กระตาดหนุนขึ้นมาให้ดูสูงแทน
 หนุนแต่ตั้งปริง ทั้งเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็ไม่ไคร่มีอะไร ที่ไร่นามันมีไคร่
 เต็มมัน เพราะเป็นเมืองเด็กชยัน เขาผู้คนน้อยทามแก่ดไม่ คามถนน
 ใช้เสา ไคร่มีตั้งเกยงนามันมีไคร่เต็มทั้งอัน ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทรงไป
 มาพักกับพระวราชทานอาหารแล้ว ท่านแม่เมื่องนามาที่โฮ้เค็ด เพื่อ
 จะได้เส้าทานราชทูต แต่มาพบบั๊นแฮดแฮเซซังกฤษ ๆ บอกว่า ท่าน
 ราชทูตทรงเห็นจะเห็นชมมาก ทรงมีความยินดีที่ท่านแม่ชมแล้ว แต่
 ไม่สามารถที่จะรับได้ แต่ก็จริงแฮดชมายังไม่มาถึงที่ก็จะผลัด เพราะ
 เมือเขาไม่ในถานน ถุกทรมแลนาทหยศองมาเมือนแฮดชมาทุกคน ครั้น
 ท่านแม่ไปแฮด ข้าพระพุทธเจ้าทรงไปวงผลัดแฮดชมาแฮด พวกกอมบั้น
 ทำแฮดนั้น มาเชิญข้าพระพุทธเจ้าทรงไปวงไม่ก็แรกเขาได้เก็บรวบรวมไว้
 เป็นของประหลาดเป็นคัวอย่างนั้น โรงชอพิศของเขาอยู่มโฮ้เค็ดอน
 ข้าพระพุทธเจ้าทรงไปวงจึงได้ไคร่ไม่ดังทอชพิศของเขา ๆ กอรับแฮให้ดูแฮ
 อย่างที่มทองมาก แดแฮราศคี่ต่าง ๆ เปนอันมาก แดได้คิดไว้แต่
 เดิมว่า จะไปคู้แฮบ่อใหญ่ซึ่งอยู่ไกลชอกไป คี่องรันมาไป ถ้าจะ
 ไปค้ำวันนคู้แฮบ่อ กอว่าแฮได้กัถบราว ๑๐ ทุน จึงเห็นคัวแฮดว่า ๆ ว่า
 จะช่อนก้าตั้งนัก จึงเป็นอันยุติบออกเด็กแฮด เพราะได้คู้ถานก้อแฮด
 แดถานนใหญ่อยู่ แดถานนแฮดในแฮนช่อน ๆ กันถึง ๑๕ ฐัน ครั้นข้า
 พระพุทธเจ้าคู้แฮดต่าง ๆ แฮด พวกกอมบั้นแฮบ่จะหาอย่างแฮดที่มทอง

มากแต่น้อย มีราคาทุกอย่างถูกลง กล้วยท่านราชทูตเป็นตัวอย่าง
ด้วย ท่านราชทูตทรงชอบใจ แล้วข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงก็กลับมา
ได้เด็ด พักอยู่ที่ใต้เศ็ดต้นหนึ่ง

รุ่งขึ้นณวันศุกร์เดือน ๗ ขึ้น ๓๓ ค่ำ (วันที่ ๖ ขุน) เวลาบ่ายรุ่งเดี๋ย
ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงรับพระราชทานอาหารเช้าแล้ว รับประทานอาหารที่
ได้เห็นเมืองเช่นศรีสวัสดิ์มาตามทาง เมืองนี้เป็นแต่ทำไร่ บ้านเรือนมี
เป็นหมู่ ๆ หอ้ง ๆ ห้าง ๆ กัน แต่เป็นเรือนย่อม ๆ ยู่บนไหล่เขา
เป็นหย่อม ๆ ไปไม่สู้จะวิจิตรวิเศษ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงมารับอาหาร
เวลาเช้า ๒ โมง ๓๐ นาทีรถไฟออกจากเมืองเช่นศรีสวัสดิ์ แล่นข้าม
ถอยหน้าบ้าง ถอยหลังบ้างลงมาจาก ยอดเขาจนถึง ที่ ไร่ ทำไร่ที่เชิงเขา
ที่ข้าพระพุทธเจ้าลงเวลาเวลานั้น ทางที่ลงมานั้นมาตามทางเดิมไหล
เขาลงมาข้ามไปหลายวง ทั้งสองฝั่งพาดก็มีคู่อำนาจมาก แต่รถที่
ไม่ได้มีคน โดยลำพังแต่มีคนทุกแรมนั้น เขาไปด้อยลงมาเฉย ๆ แต่
ทางนั้นเช่นลงมารถที่ไหลลงเอง ไม่ค่อยมีรถลาก ที่คนคนเขา
มีแต่โรงงาวทำไร่แต่ โรงพอกจัน ที่มีรางถนนหนทางต่างแรงแแต่เก็บกากแ
ที่พอกกอมป็นฝักรวงของเขาเหนือของไร่แคว้นนั้น พอกจันเขานำแฉกแ
นั้นไปทำ เก็บของที่ยังตกเหลืออยู่ขึ้นรถขึ้นหนึ่ง แล้วรถไฟที่พอก
ข้าพระพุทธเจ้ามานั่งก็มาถึงมาตามทาง เดิมริมทางมาเห็นคนเขาเข้า
ไปนั้นก็มีออกมาจากซอกเขาไว้ ออกก็มานั้นเห็น มาถึงที่ซึ่งหลอมแ
อยู่ห่างเมืองขึ้นเวดเศ็ดขึ้น ๓ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงลงจากรถไฟเข้าไป

คุกหรือขังไว้ในเรือน ผู้จัดการได้ รับชำระพระผู้เจ้าแล้วพาเที่ยวดูในโรงงาร
 ของเขานั่นตั้งแต่เขาแรกที่ค้าแล้วมันถูกรวดไฟมานั้น มาทอดมรัคยาให้
 เหล็กให้ทอดออกมาทาง ๔ เหล็กแค่แรกที่คองการนั้นไปค้าเป็นผงดั่งในเคา
 ไฟแล้ว เขากรรคก็คองปรอท แล้วมีท่อนำร้อนละลายเงิน จักเงิน
 แลทองแดงต่าง ๆ ตามวิชาในกระบวนแร่ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงดูทั่ว
 แล้วก็ชอบใจ ข้าพระพุทธเจ้าให้คนรุดมาซึ่งมี ไทโรเดรให้มากชอบรับอยู่จาก
 เค้นเวอร์นนั้น กลับมาเมืองเค้นเวอร์ ไปที่เค้นเค้นชนพักอยู่ที่ทรดโพธิ์
 เปรดีเค้นเค้นนรช้อยขึ้นมาย เมืองครั้ง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงกราบ
 ถวายบังคมลาออกจากเมืองเค้นเวอร์ ไปตามระยะทาง รับพระราชทาน
 อาหารกลางวันไปในรถ ครั้นเวลาบ่าย ๕ โมง ๕๐ นั้นถึงเมืองเซเย็น
 ทาง ๓๐๖ ไมล์จากเค้นเวอร์ทางที่ล่อง มานั้น ไม่นั่งได้สักบุญที่ควรถ่าง
 มีแต่เห็นภูเขาไกล ๆ ซึ่งเป็นเขาเนื่องมาจาก วัลกักแมนเค้น ค้อ ๆ มา
 ผ่านเมืองซีอิวเวนต์ทาง ๔๗ ไมล์ เมืองนี้มีการโรม่าเรือกถ่วงมาก ไป
 อีก ๔ ไมล์ถึงเมืองซีอิวเวนต์ ซึ่งเป็นเมืองเจริญขึ้นโดยเร็ว ได้ตั้ง
 ขึ้นในปี ๑๘๗๐ มีคนมอคแต่โรงเรียนงามมี แดกรโรม่าที่เจริญมาก
 มีคลอง ๒ คลอง ๆ หนึ่งยาว ๓๐ ไมล์ คลองหนึ่งยาว ๒๗ ไมล์ เป็น
 คลองขุดขึ้นที่แผ่นดินเมืองนี้ ประมาณ ๓๐๐๐๐๐ เอเคอร์ แต่เมืองนี้มี
 กฎหมายห้ามขายสุราที่แรง เมื่อพื้นเมืองนี้เปแล้ว ผ่านไปในบ้ำ
 ฮเมวิกั้น ผ่านเค้นเค้นไปหลายเค้นเค้น ในที่อันมีสัตว์จำพวกหนึ่ง
 ซึ่งชาวอเมริกันเรียกว่า แปรวีคอก รูปขนาดแต่คล้ายกระต่ายแต่หูสั้น

คามระยะทางเป็นอันมาก มักจะถูกแผ่นดินเป็นกองเต็มจนพระทราย แล้ว
 ฝนไปนั่งบนยอด ยกท้าวหน้า ๒ ท้าวขึ้นเป็นอันมากดูประหลาดที่ สัตว์ น
 เป็นสีแดง เขาว่ากำหนดโดยยาวประมาณ ๑๖ นิ้ว มักขยุเป็นหมู่ ๆ
 ร้องแต่ทำให้คล้ายสุนัข แต่ที่อยู่มักจะถูกหลุมเป็นโพรงอยู่ เขาได้
 ดยที่จะจับมาเลี้ยงแล้ว แต่ไม่มีใครจะรอดได้ เมื่อต้องทางเต้าน
 ไปแล้ว จึงถึงเมือง เซียน

เมือง เซียน นี้เรียกว่าเมืองกล เพราะเหตุที่เจริญรวดเร็วถึง
 กระทำโดยกล เมืองนี้มีพลเมืองประมาณ ๕๐๐๐ ที่แผ่นดินสูงจาก
 ทะเลประมาณ ๖ ฟุต เมืองนี้เริ่มแรกซึ่งได้ปลูกเป็นที่ ๗ ในปี ๑๗๖๗
 แลบทนมบ้านเรือนแน่นหนา เป็นเมืองเจริญสำคัญเมืองหนึ่ง มีโรง
 จักร โรงงาร ทำการสินค้าต่าง ๆ เป็นอันมาก มีเครื่องประดับที่
 ซึ่งเป็นของนิยมกันในจังหวัดนี้ชยมาก แต่สิ่งของต่าง ๆ อีกหลายสิ่ง
 เป็นเมืองหลวงของส่เศศ การที่เมืองนี้เจริญด้วยเหตุ ๒ ประการ ๆ
 หนึ่ง ด้วยเป็นที่คั่นทางของการค้าขายทั้งปวง อีกประการหนึ่งด้วยแ
 ทงที่พบใหม่ แต่ทั้งเป็นคั่นทางที่รถไฟที่ราชพระพุทเจ้าทั้งปวง มาตาม
 สายคอ โธรา โตนัน มาต่อกับสายยูเนียนแปซิฟิกทัน เมืองนี้มีตึกใหญ่
 ที่ว่าราชการ แลคุกสำคัญด้วย ทั้งยังมีอีกสกุล โรงละครอน แดกลับบี้ ๆ
 เป็นอันมาก เป็นการเจริญรวดเร็ว โดยประหลาดที่สุด

การค้าขาย ซึ่งเป็นการเจริญในเมืองนี้ ชาวศรีวิชัยที่แผ่นดินอันกว้างใหญ่มีบริบูรณ์ด้วยทองคำ นมบ้านควนชอก แต่เชิงเขาชื่อ แม็กชือต ค้านเหนือ ถึงแม่น้ำ เปลด ตอนเหนือแต่ด้านใต้ ไปจนถึงอำเภอแม็กชือโก ซึ่งนับคนเป็นทศโยธ โคแคะแคะเป็นหลายอำเภอ เมืองเขื่อนนี้เป็นเมืองกลางของการเลี้ยงสัตว์ สิ้นค่าทงปวงนคนทอขี้ไก่เคี้ยง เมืองนี้เป็นคนเลี้ยง โคแคะมาพาขาย โดยมาก นอกจากแคะแล้วไม้คองมีหญ้าแห้งเลี้ยงสัตว์เหล่าน้อยคดขคัม ปลัดขี้ไปหากินพอกคดขคัม ยกแคะเลี้ยงเก็บไว้ ใช้การทงปวง แด่ต้นค้ำทาให้เจริญขึ้นคน คชการรดไฟลวกกขมบั้น มีโรงงารทำเครื่องจักรแก้ว ไร่รดไฟใหญ่ในเมืองนี้ แด่การพรานยิงสัตว์ต่าง ๆ ด้วย

การเดินค้า ในเมืองนี้ซึ่งนับว่าเป็นเมือง กดาง แด่เจริญเร็ววัน มีกำหนดเมือง ๑๗๗๔ นน โศแคะแคะแต่สัตว์ต่าง ๆ ได้มันทุกชอกไป โดยรดไฟถึง ๑๗๕ รด สัตเป็นสัตว์ ๗๕๐๐ คีระ ในปี ๑๗๗๕ การบันทุกสัตว์ ในเมืองนทวชนถง ๕๒๕ รด หรือ ๑๐๕๐๐ คีระ แด่ในปี ๑๗๗๐ ถึง ๓๐๐๐ รด หรือประมาณ ๒๐๐๐๐ คีระ แด่มค้อมากเจริญขึ้นเสมอ

รถกษาพระพุทธรเจ้าทงปวงมานหยุดพัก พอกคนโดยด่างรับพระราชทานอาหารแล้ว รถกษาพระพุทธรเจ้าเปลี่ยนถ่ายใหม่ เข้าในด้ายขูเนียนแบร์พัก เวดโรต แล้ววถายาคำ ๑๕ มินต ออกค้อมไปทางทิศตะวันตกทางค้อนไปเคิร์ดงซนไปทุกที่ ประมาณไมล์ละ ๕๐ พัด ผ่านเมือง

ต่าง ๆ ย่อม ๆ ไป คือข้าชาติแฉะออกโต แล้วไปทาง ๕๐๖ ไมล์ ถึง
 หว่างเขาเวียกแกวไนค้ำฮอน ซึ่งคักกูเราลงข้างทางไปเป็นอันมาก
 แด่คู้ต้าง ๆ หลายอย่าง ทางแค่นไป มีเครื่องมืองกันระโนด้มากขึ้น
 เพราะที่สูงมีระโนด้มาก ที่กันระโนด้นเป็นที่ไม้ดำคักกูก็มี แต่เด้าบัก
 แด้วมีกระตานเป็นคัน ๆ ซึ่งเป็นเกดัด ๆ ไป ที่เป็นที่ดำคักกูก็ค้อง
 มีประว้าครอบทางรถไฟไปคั้งไมด้มก็มี ประว้านั้นกระตานกันโดยรอบมีค
 เหมือนเขาถ้ำแฉ้วผ่านไปบนเขา ซึ่งเขาหลายค้ำจนคั้งคัมปโต เซอ
 แฉฉนสูงกว้าทะเลดง ๗๖๕๒ ฟิต ซึ่งก้าหนดว่าเป้นดเคร้นรถไฟอย่าง
 สูงที่สุด (ในโลด) คั้งแค่นไปทางรถไฟเคร้นค้องเด้นอ แด
 ผ่านดพานไม้ที่เคอครัก ขาว ๖๕๐ ฟิต แด่สูงจากเขาขึ้นมาคั้ง ๑๒๕ ฟิต
 แด้วผ่านที่ค้ำบอชือ ฮ้านเนมค้อ ให้ชือคั้งนี้ เพราะที่นทวายแดงคาคไป
 เป็นอันมาก คนเป้นเราสูงคั้ง ๕๐ ถึง ๑๐๐ ฟิต แด้วผ่านที่ข้อมชือ
 พ็อคแฉนเคอ แดเห็นได้จวกทางรถไฟคั้งโกด ๆ แต่เวอานนั้นเป้นเวอาค้า
 ข้าพระพุททเจ้าแฉหาเห็นไม้ แด้วถึงเมืองชือ ฮาวาโม ทาง ๕๖ ไมล์
 จากเซเยน เมืองนี้คั้งคั้งคั้งสูงจากทะเลดง ๗๑๒๐ ฟิต ในเคอชเอบริด
 ในปี ๑๙๐๗ ได้สร้างบ้านในเมืองนี้เป้นคั้งแรก คั้งนทวายหลังดสร้างบ้าน
 นั้นอีก ๓๐ วัน ทางรถไฟคัพคไปนคั้งเร้าคั้งกัน แดเมืองนี้เคร้นแฉใหญ่
 ออกใน ๑๒ เคอช มีคั้งบ้านบ้านเรอชที่บริบูรณ์คั้งในเวอาน มีคั้งแฉโรง
 คักใหญ่ ๆ มาก ทางแค่นไปคั้งไปในหว่างเขาเรอชออกคั้งไป ผ่าน
 ดเคร้นคั้ง ๆ ไปจนคั้งค้ำบอชือครัก ซึ่งเป้นดเคร้นใหญ่ ออกจาก

ตำบลนี้ไป ผ่านดเคิ้นซ้อ เม็ดซิมโบ เป็นที่มรืชคามแม่น้ำทวยชยุม
 นนแล้วถึงตำบลคายน ซึ่งมถานคีตาชุกโคยอยู่ใกล้ ทั้น แล้วผ่าน
 ดเคิ้นซ้อเปือยซ้อพริ่ง บ้อมซ้อพ้อคังคัง เมื่อจรงบ้อมมทชาม
 แม่น้ำชดแปดครั้งเปเนแม่น้ำใหญ่ แล้วจรงบ้อมน บ้อมนทกคย
 คีตา แล้วไปถ้งดเคิ้นซ้อคาวไนถ เป็นที่มคทญาแลคั้นไม ไบราน
 แล้วผ่านดเคิ้นต่าง ๆ ที่ไมชากัญไปอีกหลายตำบล

คยชณวันเสาร์ เดือน ๗ วัน ๑๔ ค่ำ (วันที่ ๗ ขุน) รถไฟช้พระ
 พุทธเจ้าทงไปวงมาตามระยะทางผ่านดเคิ้นตำบล ชิคเคอชีก ซึ่งเป็นที่มกาน
 เรือนคนมาก แล้วผ่านตำบล แถบัทธ ซึ่งเป็นที่มถานคีตาชุก ๆ มาก
 แล้วผ่านปอยคยพริช ทั้นมรดทั้นทุกคนโดยชานไปตามทางน้ำ ไป
 ที่ตำบลถ้วคเคอไมมี ทางใกล้ ๑๕ ไมถแคดเคิ้นรถไฟไป ผ่าน
 ดเคิ้นเล็กหลายตำบล จนถึงแม่น้ำกรันวเวอ เป็นที่รททชุกพิค
 รมพระราชทานอาหารเช้า ๑๔ นาที ที่นเป็นเมืองทจระคังโหมชากวีย
 เขาทางรถไฟบำรุงความเจริญชองบ้านเมือง ครันรถไฟชออกจากดเคิ้น
 นี้ไป ช้ามแม่น้ำซ้อ กรันวเวอ เป็นแม่น้ำมาหาทอดแรง ที่ให้ ช้อคังน
 เพราะที่ในด้าแม่น้ำนเรยอ เพราะที่นถกลง ๒๐๐ ฟิตไปถ้คแม่น้ำใน
 คยโถวโค ใค้จากตำบลถงไปประมาณ ๑๕ ไมถ แล้วผ่านเมืองช้อ
 บรีแยน ซึ่งเป็นเมืองเจริญชโดยเร็ว เพราะมรถไฟผ่านไปทาง
 แล้วเคิรช้ามแม่น้ำซ้อ แะถักพ้อก ผ่านไปตามริมบ้านแธบแม่น้ำน
 แล้วผ่านดเคิ้นซ้อ แกรงเกอ แล้วผ่านบ้อมช้อ บรีชเยอ ซึ่งเป็นที่

แผ่นดินสูง ๗๗๐๕ ฟุตจากทะเล ที่เหล่านมถ่านสีดำเกิดชุนมาก แล้ว
 ผ่านคันทางที่เข้าไปเมืองเปียวเวซ ซิดี ซึ่งเป็นเมืองเก่าสร้างจนแต่
 เมื่อยังไม่มีรถไฟ แต่ไม่เจริญไปได้ บัดนี้ที่ซิดีโทรมไป ออกจาก
 ค้ำตันไปข้ามแม่น้ำซิดี เซียวเวซ ไปจนถึงเมือง มีดเคฐั้นใหญ่ซิดี
 อีแวนด์ตัน เวลาเที่ยง ๔๕ มีนัครวราชพระพุทเจ้าทั้งปวงเข้าหยุดพัก
 รับพระราชอาหารกลางวันในดเคฐั้น ๒๕ นาที เมืองนี้เป็นเมือง
 ปลายเขตดเคฐีคอมมิง เป็นก่งทางแคแรนฟรานซิดีโก ถึงโอมาฮา
 เมืองนี้โคธร้างให้เจริญขึ้น โดยพวกกขมมีรถไฟในปี ๑๘๗๐ แต่ขึ้นมา
 ก็เจริญขึ้นโดยเร็ว ทางรถไฟใหญ่โตไปเชื่อมกับเมืองใหญ่ ๆ ในทิศ
 ตะวันตกของโอมาฮาทั้งปวง แลเอาศิวิลการที่มถ่านสีดำ แลแร่เหล็ก
 บรรทุกไปในที่ต่าง ๆ หลายตำบล มีคกรานบ้านเรือนก่อสร้างจนใหม่
 หลาย ๆ ตำบลในจังหวัดนี้เอง ซึ่งทั้งงานกรรมโดยรอบเมืองนั้น
 คือมีงธรรณาแลเอาโดยรอบ ความดีเป็นที่มธูธรบาย แลคนที่ชอบ
 การยิงสัตว์ก็เพ็ดคเพ็ด ในการยิงนกเส็ดสัตว์ต่าง ๆ ในเขาโดยรอบ
 นั้น เมื่อเวลารถหยุดพักอยู่นั้น พระพุทเจ้าทั้งปวง ได้
 ลงเดินเล่นตามดเคฐั้นบ้าง มีพวกอินเดียนที่เป็นคนพื้นเมืองเดิม
 ของที่แผ่นดินเหล่านี มาขายของแลชชทาน ที่ดเคฐั้นเป็นหลายคน
 ทั้งชายหญิงแต่เด็กลูกอินเดียน เหตุของพวกอินเดียนทั้งปวงนี้ คงแต่
 นอนกเปลัดไปจนถึงเขคราธาไม่เปลอน เหล่านีเป็นอินเดียนเป็นอิน
 มาก ก็วิชาชยาศัยความประพฤดิกรรมนิยมของคนพวกนี้ ตาม

ทียมเปเกอ "ซึ่งเปเนนายพรานเก่า. นรีชกเก้เมานเค้น ไตกล่างดงกรวยา
 ชักยากรัยพวงเหล่านคอบเนรเวอดมาวีวา คนจำพวงนเปนคนไม่แน
 ขอน ถึงผู้ ไตจะทำบุญคุณประการไตก็ไม้อู่ประหลาทชะโร ซึ่งก็
 ช่วยคนจำพวงน จะพงชอใจน้น น้อย่างเดียวเตเดียงคด้วยอาหาร
 เข้านั้น เปนที่ชอบใจมาก คนจำพวงนคุรปร้างใหญ่แรงแรง หยิ่ง
 กับชายคู้ไม้อู่เห็นผคคนไต โดยรายนค มีวเนนเปนอ้คำแดง หน้า
 กว้าง ๆ แดงคัวคสมคด้วยผ้าหนา ๆ บางทีเปนหนังพอกบักคด้วยไหม
 แดงกับคบางคงามค หน้าน้นทวาชตเปนอ้แดงทเกนทงอ้ชงช้างแเด
 หนาผาก กรัยาคบูเลชนมาก ไมเปนหน้าไว ไตเฉย มีคำเอาว่า
 แดงคิมเนนแวกอ้ร้างทวงรถไฟชนใหม่ ๆ น้น เวลารทชคความ
 อ้เคชน เขาก้มางนนรทเรชยไป ผู้ตแเดในรทเรียกเอาทกเก้คกไมไค
 อ้งไคลงจากรทอ้บภายหลังพวงนเคชนน้น มีความเกอชคซึ่งรทไฟน อ้ง
 เขากอชกอ้าง ทชนไมบ้าง อวชวงทวงรถไฟอ้เคชนชย ๆ บางที
 ก้กับรททางเคช เพอรถไฟไมคคเรกพัทพวงนารุมปอ้นรถไฟเอา
 ก้แกว้คคน โดยอ้นก้ม ภายหลังคชอเมวิกนคค คคปวบปวบแเดเอา
 ใจชนให้ ไร่รถไฟเปอว่า ๆ ไมคชงเคชเคชนทงอ้จ้คอ้ชงนไป ภาษาที่พค
 กันน้น คเปนเคชงประหลาท แดงคชอเมวิกนเขาใจนค คนเหล่าน
 เปนพวง ๆ หมู ๆ ก้นหลายพวง บันเรชนท้นนคอ้คด้วยคินคิบ เปน
 กระโจนมีโพรงทวงเขา บ้างหุ้มคด้วยหนังเคชอ้บ้าง ชยงบัก ๆ ที่เคชอ
 คนจำพวงนช้อยู่กลางแผ่นคินอเมวิกนมาก เพวระทวิมทระเคชงอ้ชงช้าง
 อ้บงเขาไปอยู่ไคพวงเหล่านนเขาไปอยู่ก้กลาง

จะให้ถ้าเราอยู่เสมอ ทัศนโคตรวดูเห็นความเปล่งแฉ่งมาก แต่ค้ำ
 บันทุกเช้าในเคอริคอรันแรงมากต้องเสียถึง ๖๐ เปอเซ็นต์ แต่คิดดู
 ว่าเหล็กเนือคบางที่จะพอใช้การไม่ได้ เงินก็ตวรจพบในภูเขาถึงเมือง
 ว่าเป็นแร่ดีด้วย แร่ที่พบในชอกเคินคานอนห่างเมืองไปประมาณ ๕
 ไมล์ บณูเราคำนควนชอกแห่งเมืองนโคตรวดพบกระตวนชนวนอย่างดี
 แลก็ถาที่ใช้การได้เป็นอันมาก ว่าเป็นก็ถาดั่งเมอชกับที่หาได้ในเคอ
 ฉายควนชอก มีทั้งเมเนสซี ชอกเคินวีเวอ เป็นเมเนส่ามแยกมาจาก
 เขาควย

เมืองชอกเคินค ทัศนคินสูงจากพื้นทะเล ประมาณ ๕๓๕๐ ฟุต
 ทั้งเคอเรนเป็นคินคตามหงดั่งดัญญาชอมบึงหงดั่ง เป็นดั่งเคอเรนฉาย
 ควนคก ชองฉายเขียนแปะพักเวอเว แดเป็นดั่งเคอเรนฉายควนชอกชอง
 ฉายเร็ดครัดแปะพักเวอเว เมืองนบเป็นเมืองสำคัญในเคอริคอรัน
 เป็นเมืองใหญ่ แลมีพลเมืองมากเป็นที ๒ ในเคอริคอรัน มีทวารสาร
 ชองพวกมอมัน ๒-๓ วัค เมืองนบเป็นดั่งชงส่วน ค้อส่วนเหนือ แด
 ส่วนใต้ ส่วนเหนือคชอยที่แผ่นคินสูงถามาจากเงินเรา ทางคคค
 ลงมาคชอล่าง เป็นชอกเคินคชอนได้ คชอนบณนงมีบ้านเรือนเป็นที่ค
 อย มีคนามแลมีคส่วนไม้ค่าง ๆ โดยมาก มีคิงที่แปลกช้อย่างคิ่งคาน
 เมืองในเคอริคอรัน ค้อมีนาให้ดั่งชงร้างถนนแทบทุกถนน นานให้
 มากจากเขา มาดงถ่าร เป็นทางนทช่ารวังให้ดชชค แอรรคคค
 ไมทงปวง พดเมืองในเมืองนบประมาณ ๖๐๐๐ แดประมาณค้วยจะ

หนังสือเรื่องราวนั้น เรียกว่า แมงด์คริปต์ เฟนค์ มีคำกล่าวว่
 ภายหลังเมื่อ สंपอดติง ถึงแก่กรรมแล้ว หนังสือเรื่องราวนั้นคงไม่ยู่
 กับ ดิคเนวิกกัน ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของสมิท แลภายหลัง เป็นหัวหน้า
 ในหมู่ศิษย์ของเขา แลหนังสือฉบับนั้นความคล้ายคลึงกันกับหนังสือ
 บุคซอฟมอมันในบับยูนัน การเรื่องนี้ได้แต่งให้ปรากฏออกโดย
 ภรรยาของสंपอดติง ให้รู้เห็นการนิตตต แลคนผู้อื่น ซึ่งรู้จักตบยา
 ของสมิทด้วย ครั้นหนังสือที่ชื่อว่า บุคซอฟมอมัน ได้ออกแพร่หลาย
 ไปแล้ว ยังเกิดหนังสือชื่อ บุคซอฟค็อกกริน แอนค็อกอน วิแนนด์
 ซอกอ๊ก ในหนังสือนี้เป็นการยกย่องตัวสมิทกับ (น้องที่รักพี่) ชาย
 ของเราชื่อ โยวันไปจึงคุกไว้ พวกคนพดเมืองทั้งปวง จึงได้ทำตาย
 คุกนั้นเขาไปฆาตมัทกับน้องชายทั้งสองนั้นตาย ภายหลังมาในสำนัก
 บรักสมิ ยังได้ร่วมท้อมิทเป็นนักปราชญ์ ในการเซ่นฮอก พวกก็ควรซึ่งยู่
 ในเมืองไกลเคียง เมืองเวอนัน กิมซนฮัก แต่พวกมอมันได้ กศปรว
 ปรามทั้งนั้นจะให้สงบ แต่คอยส่งมอได้คือปี ๑๗๕๐ แต่ต้องทรมานความ
 ลำบากชยากแค้นยังไม่เคยมีมาเป็นอันมาก จำพวกที่เหลื่อชยู่ในได้
 บังคับนั้น จึงคิดเห็นพร้อมชอบกันชอพมครอมครวียกรามทุ่งใหญ่ไปถึง
 ฉวรมทระเล้านับชื่อ เกรตงซดค้เตเกิน จึงได้มาคังคัวชเนนเศคเรียก
 ว่าคัรเวคเคอริคชวชอพอคาที ในบับยูนัน เติมชยู่ในแมกซิกโอ แล
 พวกมอมันเหล่านี้ชคัรณกฎหมายในเค็ดคังเคคคั ครั้นภายหลังเมื่อเสร์จ
 การรบกัน ในระหว่างแมกซิกโอกับยู่ในเค็ดคังเคคคั พวกมอมันนั้นชคัแรง

คอผู้ทางความกตัญญูศิธรรมของชนใน โลกอันใหญ่ด้วย แด่ทางตาม
 คำสั่งสอนคือเขาแก่ ว่าความชั่วในการมีเมียนั้นไม่เท่าความชั่วอื่น ๆ ที่
 เป็นอยู่ แด่เขาเปรียบเทียบในการบ้านช่องทั้งปวงนั้น ว่ามีเมียนมาก
 จัดการบ้านช่องดีกว่าคนเดียวนั้น คนจำพวกนั้นทำเป็นจะเชื่อถือในพระ
 เป็นเจ้าทั้ง ๓ ด้วย ว่าคนทุก ๆ คนอยู่ในความบาปด้วยเหตุจากความผิดที่
 ชาติมี ชักคำพระเป็นเจ้านั้นแต่เพราะเหตุที่ ไคร่ดัก ได้รับบาปแทน
 มนุษย์ทั้งปวงแล้วชนทั้งปวง ในบัดนี้มันพ้นจากบาปเต็มแล้ว เขาเชื่อ
 ในการที่จะไปสู่อัศจรรย์อันด้วยเหตุ ๔ ประการ คือเชื่อในคำสั่งสอนของ
 ไคร่ดัก ๑ ถ้างบาป ๒ กระทำกรรมมิได้จนมีด้วยการจุ่มน้ำเพื่อจะล้างเสีย
 ซึ่งบาปคือหน้าท่านผู้แทน ไคร่ดัก ๓ แด่ดวงตัวใจ ในอำนาจของพระ
 วิญญาณ ๔ ถ้าผู้ใดประพฤติการเหตุนั้นจะพ้นจากบาปด้วยความยก
 โโทษ แด่ต้องเชื่อถือในการที่จะมีผู้ยก โโทษ ในบาปทั้งปวงได้แต่เป็นผู้
 นับถือพระวิญญาณ เชื่อการที่นายแต่เด็กเด็กจนถึงชนทั้งปวง แด่
 อำนาจที่ทำให้คนเจ็บตายกลับหายพ้นได้ แด่การเห็นข้างหน้าเมื่อเหตุ
 ยังไม่มี แด่อำนาจกระทำปฏิหาร์ต่าง ๆ ทั้งปวงด้วย เขาเชื่อในการ
 ที่มิชาติชียก็เวียด แด่การที่พวกสืบจำพวกได้แยกย้ายชอกไป คือ
 ภูเขาไซน จะบังเกิดขึ้นในคอนติเนนตน์ฝ่ายตะวันตก ซึ่งไคร่ดักจะปกครอง
 โลกด้วยพระองค์เองใน ๓๐๐๐ ปี แด่โลกจะได้จัดซ่อมแซมใหม่ แด่
 ได้ความสว่างอันพิเศษ เขาทำนายที่จะกระทำตามดังกล่าว ๆ คือมีผู้

เทศ์ตั้งสอน มีนักปราชญ์ มีภาคหลวง มีครู แต่อื่น ๆ เขากล่าวว่า พวกเขาเชื่อถือ แต่ประพฤติในการทำให้เป็นคนมีความดี มีความจริง มีความเรียบร้อยไม่มากนัก มีความใจดีมีใจกรุณาแต่เรื่องตรง แลกระทำ การดีแก่มนุษย์ทั้งปวง แต่มีข้อหนึ่งซึ่งโลกกล่าวว่า คือประพฤติ ทวิกันทั้งพวก ตามคำสอนของสัมมัตถ์คือเป็นมอฆันแท้ ต้องมี ความดีจริง แลความดีคือดำเนินอื่น ๆ ทั้งปวงทุกคน

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเที่ยวจรดอัญ ในเมืองนี้ ได้เห็นมีชาย พวกมอฆันผู้หนึ่ง จรดเที่ยวเดินกับภรรยาของเขาทั้ง ๕ คนตบประโธดาคดี ที่วังมอฆันมากตจน แคนออกจากพวกมอฆันแล้วดูเกลียดชังกันว่า ก่อนแคะกันต่าง ๆ ที่ดุตั้งของต่าง ๆ ก็เกลียด ดูเป็นที่รังเกียจของคน เป็นอันมาก แต่ศรัทธาศัยคนมอฆันในเมืองนี้เคยเห็นมาก เหมือนกับ ไม่รู้จักกอธิมนุษย์ ในที่ควรกลัวเป็นต้น แลกับผู้หญิงแล้วดูมักเกลียดกัน ดูท่าทางผิดปรกติ ดูขมขื่นมาก ความประพฤติคนในเมืองนี้ดูแปลกกว่า เมืองทั้งปวงที่ได้เห็นมา แต่มีศรัทธาศัยมากตจน

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเที่ยวดูในเมืองนี้สมควรแก่เวลาแล้วกลับ มาที่ตเคชั่นรถไฟ เวลาบ่าย ๕ โมง ๑๕ นาที เวลาแปะพิทโทม์ รถไฟ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงออกต่อไปตามทางทิศตะวันตก ตั้งแต่ออกจาก ออกเคชั่นไป แต่เห็นทเลสาปัสอดต์เล็กไปบ้างเป็นระยะ ๆ ผ่านคัมบด ช็อบชอนนัวิดต์ แด่ ปริกซ์มซึ่งเป็นเมืองมอฆันอีก แลถึงเมืองคยวีนัน ซึ่งคนต่างศาสนาไปอยู่มากที่คัมบด เป็นท่าเรือไฟสำหรับไปในที่ต่าง ๆ

ไนทรีเดล่าป็นรถไฟดีเสี้ยนวิมทะเลดำป้ามเม้นาเบียร์เวอ เป็นเม้นา
ใหญ่แยกออกจากทะเลดำป้า แล้วถึงแหลมซีอโปรมอนคอวี ที่ตรงน
เป็นที่สำคัญมาก เพราะเป็นที่ทางรถไฟยูเนียน แดเชินครัดแบร์พิท
ต่อกัน มีเรื่องราวมาดังนี้

ในวันที่ ๓๐ เดือนเม มี ๑๘๖๘ ตรงกับณวันพฤหัสบดีเดือน ๖ แรม
๑๑ ค่ำ มีมรเด่งเชกคัก กูดศักกราช ๑๒๓๓ ทางรถไฟที่แรงกัน ๒ กอมปนี
โคคชองกันเหลือชยู่แคว่ทางดองทอนที่จ้ทำปะเทานัน ในเวลา ๒ โมง
เช้า ผู้ตรวจควาได้มาถึง ในเวลาอีก ๑๕ (มินิต) จะถึง ๓ โมง โคคชย
เจียงหลอครัดไฟของกอมปนีเชินครัดแบร์พิทเวดโรค ครันรถไฟที่ ๓ นั้นมา
ถึงมิกนโคยดำวมาป็นอันมาก แล่นรถไฟดำยชองยูเนียนแบร์พิทเวดโรค
มาแคทักทอวันชอก ถึงทั้นพรชอมกัน ครันเวลาเช้า ๕ โมง ๑๕ มินิต
รถไฟทั้นคอสเวอนเนอ (ดีแคนฟอด) มาถึง คอวรถไฟนประคัมค้อย
โบไม ชงแต่น้ำดีต่าง ๆ ป็นส่แดงขาวเตนาเงิน แล่วโคว้างไมร่อง
ทางรถไฟชนที่ลุดอง ไม่นน โดยยาว ๘ ฟักกว้าง ๘ นอหนา ๖ นิ้ว ทำ
ค้อยไมซีอด้วเวด ชองไนดเคคาคัดฟ้อเนย ทานานันชัคเงางาม ประคัม
ค้อยแผ่นเงินทำป็นความชัคชวราชวิก (บอกเรื่องางหมอนอันที่ลุดอง
วันที่ ๓๐ เดือนเม) แล่วดงซีอผู้ศักการแล่มบุญชาการในพวงเชินครัด
แบร์พิทกอมปนี แล่มผู้ให้ ไม่นนค้อย ที่ซึ่งคอกันนั้นนมีส่วนของยูเนียน
แบร์พิทกอมปนีมาแต่เมืองโฮมาฮา ทาง ๑๐๘๕ ไมล์กับเค็ช ๘ ส่วน
ช้างเชินครัดแบร์พิทกันทาง ๖๘๐ ไมล์นมีแต่เมืองอคราเมนโต ซึ่งป็น

ทุ่มเคียวจักรของกอมปนีใหญ่ในถิ่น ในขณะนั้นเข็นยั้งชื่อ ยับเคียว
 ของกอมปนีเข็นครัดแปซิฟิก แดเฮนยีน นำเบอร์ ๓๓๑ ของกอมปนียูเนียน
 แปซิฟิกในเวลาดำเนินงานได้บอกการอันนี้ไปยังกรุงวอชิงตัน ว่าจะได้
 คอกกระบุงเล่มที่ดุกที่ จะค่อ ทางรถไฟแค้ม ทางสมุทร แอ็คแตน คิก ไปถั่ง แป
 ซิฟกันจะได้ค่อด้วย โทรเลขคดขดไป ด้วยเวदानคนประชุมคยพั้งชาวที่
 ทยพิศ โทรเลขเปนอันมาก ผู้จัดการ โทรเลขนักได้ค่อด้วย โทรเลข
 เขากับคยกันที่จะคอกคระปึงกัน ในที่ประชุมนั้น ด้วย โทรเลขนักได้ค่อ
 กับด้วยดำคัญทงปวง แล้วบอกไปยังเมืองต่าง ๆ ว่าการนั้นพร้อมแล้ว
 ฉายเมืองนิวยอร์กอันส่งด้วยชก แดมฮอสตันก็คยอนมาในทันทีว่าพร้อมแล้ว
 ในเมืองแซนฟรานซิสโกนั้นด้วยชกไปค่อกับด้วยค่อพิศเพนบับด้วย ครั้น
 ค่อด้วย โทรเลขบอกไปยังเมืองต่าง ๆ แล้วได้บอกว่าจะได้คอกคระปุง
 ทางรถไฟค่อกัน ในขณะนั้น ครั้นรอเง็บพร้อมกันแล้วได้คอกคระปุงด้วยชยัน
 มีลวคไปถุกที่ระฆังยังเมืองต่าง ๆ แดทางที่คยฉกได้คอกคระปุง
 พร้อมกันความกระเทอนนั้นไปตามด้วย โทรเลขถึงแคบคยดในเมืองต่าง ๆ
 ก็คระฆังใหญ่ถุกถองไป ครั้นเสร็จแล้วกับบอกไปยังเมืองต่าง ๆ ว่า
 การเสร็จแล้ว ครั้นแล้วก็กันคนให้ชกไปห่างจากทางแล้วทำนเวขอ
 เร็นค็อกเคชคชชาวเมืองในดเคตแมดดงเดค ได้กถ่าวคำชยอนอน
 แดน้การอัมชค่าง ๆ ให้พรเปรีดีเตนค ให้พรยูในเคตดเคคดให้พรรถไฟ
 กอมปนี คนท้างารแดผู้จัดการทงปวงในเวลาที่คอกคระปุงที่ค่อกันทั้ง ๔ เล่ม
 ค็อกคระปุงของ ๒ เล่ม เงิน ๒ เล่ม คระปุงเหล่านเป็นของดเคคต่าง ๆ ค็อก

มณฑลเดนมาร์ก ๓ ไฮคาโทเดนมาร์ก ๓ คาลิฟอร์เนียเดนมาร์ก ๓ นิราคาเดนมาร์ก ๓ ตะรุ
 เหล่านี้ โดยยาว ๘ นิ้ว ใหญ่กว่าตะรุเหล็กธรรมดาหนึ่งนิ้วครึ่ง
 คอกทางวางเรียบร้อยแฉกไฟทั้ง ๒ กอมนั้น ก็แฉกเข้ามาค้ำจนชิดกัน
 แล้วได้คอยชวด เหล่าค้ำคานอย่างพิสดารของเขามันวาง ทางเหล็กที่คู่ที่ค้ำกัน
 นั้น เวลานอนคนที่มาประชุมทั้งชายแก่หญิงประมาณ ๓๐๐๐ คน ครั้นเสร็จ
 การพิธีแล้วมีการเลี้ยงดูกันตามธรรมเนียม แต่ไม่มีวงทางที่ค้ำด้วย
 ไม้รวกเดนมาร์ก เมื่อเสร็จการแล้วได้รู้คุณเขาไม่อันเปลี่ยนทอดใจแทน ไม่
 ท้อมนอนเขาไปเก็บใจเป็นพระดัง

ครั้นพ้นค้ำบดไปมณฑลคอรียาไปนอนที่ไปแล้ว วัตถุประสงค์เข้าในเขต
 ซีเรียกรตอเมริกาเดนมาร์ก เป็นที่แผ่นดินถึง ๖๐๐ ไร่แควไม่ดื่มน้ำ
 มากเขื่อนในรถไฟขาวไปขงนั้น แล้วรอดผ่านเมฆงซีเรียกรตนั้น ซึ่งแผ่นดิน
 ทางเขื่อนไม่ดื่มน้ำไฮคาโฮ แลฮอวิกิน แล้วผ่านตำบลซีเรียกรตซึ่ง
 กอมนั้นมี โรงขาวอยู่หนึ่ง แล้วผ่านตำบลซีเรียกรต ซึ่งเกิดค้ำบดนม
 แร่เงินมากสำคัญแล่งเขื่อนเป็นปลายที่สุดของค้ำค้ำ เคอริคอริ

รุ่งขึ้นณวันอาทิตย์ เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ (วันที่ ๘ ขุน) รถไฟเข้าพระ
 พุทธเจ้าทั้งปวงเขื่อนเข้าในดเคอชอพันธ์วาคาลังดเคอชอริ คิโคมา เป็นค้ำบด
 แล้วถึงดเคอชอริ โคฮาโน ซึ่งเป็นที่รับของแลคนค้ำค้ำที่ทั้งปวงไปในที่
 ต่าง ๆ แล้วผ่านตำบลไฮโคเดนมาร์กไปถึงค้ำบดซีเรียกรต ซึ่งเป็นเมืองค้ำ
 แร่เงินทองแดงแล่งค้ำค้ำ ในดเคอชอริมีหมู่บ้านรึมนาด้าหรับคนค้ำค้ำที่รับค้ำ
 เวลารถไฟ แลมีบ้านรึมนาด้าที่ ๒๐ ที่บ่อนว่าค้ำค้ำจะเป็นภูเขาค้ำค้ำ เขา

โต้ของหญิงคู่มิมีสิ่งใดที่จะวัดให้รู้ว่ารักเท่าใดได้ เมื่อออกจากตำบล
 เกดดี ไปแล้วเข้าไปในเขตหมีโมดก ซึ่งเป็นที่มีของน้ำคูล่าง ๆ อีก เพราะ
 ตั้งแต่ทะเลดำปัดออกเค็ดอกมาแล้วไม่มีของควรรูมิแต่ที่ว่าง ๆ เป็นทรายแฉะ
 ก็ตามมาจนถึงถิ่น แล้วถึงตำบลชือ คุดาดโก แดเมืองชือชอดอกเป็น
 ด้เคื่นสำหรับชนมชือชอดอก แล้วผ่านด้เคื่นชือ ชอพิโนถึงเมืองชือ
 เชดโกเป็นหยุดพักให้คนโดยดาร์วังประทานอาหารเข้าในถิ่น ๒๕ นาที แด
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงวังประทานมาในรถไฟ แดถิ่นเป็นที่ตั้งอาหาร
 ไปให้คนทำแเวในที่ต่าง ๆ ด้วย ครั้นได้เวลารถไฟออกจากที่ตำบล
 นี้เค็ดือต่อไปผ่าน ตำบลชือ คาคิน ซึ่งเป็นต้นทาง เกวียนไปที่เขาชือ
 มิเนอรัตชือ ในที่เหล่านี้มีกระท่อมพวกอินเดียนที่หากินชือเวียรายไป
 ตามทางเป็นอันมาก แดถึงตำบล ชือปาดเค็ด ซึ่งเป็นต้นทาง
 เกวียนไปที่มิเนอรัตชือเหมือนกัน แดไปในที่แเวต่าง ๆ ด้วย มีหมู่โวก
 ไปน คัดศกริกเป็นต้น แดผ่านตำบลชือ บิโฮว, จ. แดไซโรนไปถึงตำบล
 ชือ ฮาเยนคาสเคื่นเป็นต้นทางรถไฟตำบลชือคินทาง ๔๐ ไมล์ แด
 รถไฟผ่านที่แผ่นดินรวม ไม่มีต้นไม้ ไปถึงตำบลโคนเฮัดเป็นที่เก็บ
 ฮาวูแเดอาหารสำหรับปราบปรามพวกอินเดียนแก่ก่อน เวียนคิดาสำหรับ
 เก็บดินคานยังมิชือ แดถึงตำบลชือ กอดคอนคาเป็นด้เคื่นสำหรับที่
 โกดศกริกเวอินนิงคัดศกริก แดถึงตำบลชือ วินนิมุดค เป็นด้เคื่นใหญ่มี
 เค็รชือชือมแซมรถไฟของกอมปนีชือคินด้วย แดถิ่นเป็นต้นทางเกวียน
 ไปเมือง บอยด์ชือ แดที่ท่าแร่ทั้งปวง แดผ่านด้เคื่นที่ไม่ด้คัญไป

หอยคำบดจนเข้าใน นีวาคาเคเฮ็ค ครั้นเวลาเที่ยง ๒๐ นาทีถึงที่ชน
 ฮัม โบลด์เฮาส์สด์เซชัน หอยคำก็ให้กิน โดยจ่ารวบับระทานอาหารกลางวัน
 ๑.๕ นาที ในหมู่ที่คำบดจนเป็นท่วงไม่มีคันไม้ เพราะเป็นที่ทรายร้อนจัด
 แต่ที่สด์เซชันก็ขมมันปนเคืองที่จระปลุกให้คนไม่ ชน เคียงวงกรณสูง ๆ ได้
 แลมีบ่อน้ำพุเอียงเบียดแฉกค่าง ๆ มาก ข้าพระพุทธเจ้าได้เที่ยวดูตาม
 สด์เซชัน มีพวกอินเดียนมาชอทานเป็นอันมาก ทั้งหญิงชายลูกเด็ก ๆ
 ก็หอบเขามาหน้าเทศนาที่สด์เซชัน เด็กอินเดียนนั้นเขาเอียงประหลาดมาก
 พอลอกมากก็เขาเข้เข้าพัน แลเขาเอียงวัดคืบกับแฉงยาว ๆ ตามรูปคน
 มีสแอกท้าวกรวดไม้เค็มคัทหมัด เหลือแต่หน้าชอกมาไว้เท่านั้น แฉงนั้น
 ชานดำหริบฉะเพราะที่เดียว บางอันมีทองคาคัดมันบนศีรษะด้วย แฉงใบ
 โทนใบได้ทั้งที่ชนคานาเวทนาจริง ๆ มันบดกว่ามีคโวกังคนชายชวย ๑ จึง
 จะได้แก่ ข้าพระพุทธเจ้าเที่ยวดูที่ค่าง ๆ จนจนเวลา ๓ ชั่วโมงไฟ
 ครั้นเวลาเที่ยง ๔.๕ นาทีออกจากรถคือไป ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 รับพระราชทานอาหารกลางวันไปในรถ ผ่านสด์เซชันน้อย ๆ ไปหอย
 คำบด แลเคิร์มิมทะเลดำปรีช ฮัม โบลด์ ไปตามระยะทางจน
 ถึงเมืองชือ วาดส์เว็ค เป็นสด์เซชันใหญ่ มีโรงซ่อมแซมรถของ
 กอมมิชัณย์ที่ใหญ่มาก แลเป็นคันทางเกวียนไปรวมถึงคำบดชอนคิน
 ด้วย แลเป็นทางไปบ้อมฟ็อคเซอชิต ในที่คำบดนี้มีแฉกชองด้วย รถไฟ
 ออกจากคำบดไปเวลาบ่าย ๔ โมงเสดเป็นทางชนเขา รถไฟที่ข้า
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงมานั้นพ่วงยาวเกินไป ชนไม่ไหวค้องแบ่งเป็น ๒

๕๐ นาที เดิรมานไปอีก ๒-๓ ชั่วโมง
 จนเวลาอีก ๑๕ นาทีถึงสี่เหลี่ยมเมืองวิน เบนส์เคินส์ตายเดินเกิด
 นวาคา เบนส์เคินส์ใหญ่หยุดพักให้กิน โดยตำรวจพระวราชทานอาหารเย็น
 ๒๕ นาที ข้าพระพุทธเจ้าได้เที่ยวเดินดูในเมืองในเวลาหยุดพักนั้น
 เมืองนี้มั่งคั่งมากจนจะเป็นเมืองสำคัญต่อไป เมืองนี้ขุดรวมแม่น้ำครัก
 แดเป็นคันทางรถไฟแยกไปเมืองเวอชเนีย แต่เมืองนี้จะได้กรรมบังคมพูด
 พระกรุณาในเมืองนี้ เพราะจะได้มาชนในเมืองนี้ แต่ในเวลาเมื่อ
 ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นแต่เวลาหนึ่งแห่งเท่านั้น เห็นแต่ว่าเมืองนี้เรียกว่า
 เมืองใหญ่ในหมู่บ้าน ๆ นี้ได้ ทศกรักรัตนชัย เวลาที่มุ่งเดินออกรถไฟ
 จากเมืองวินเดร์ค็อไป วันพระวราชทานอาหารค่ำแก่รถไฟนั้น เข้า
 ในสี่เหลี่ยมคาลด์สเซีย เข้าในระหว่างเขาฮอดเตคคาณน ผ่านตำบล
 ฮือเวต ถึงตำบลชือไมคา เบนส์เคินส์ ๓ ไมล์เดิ้น พ้นจาก
 ที่นั้นไปเข้าในประวักันส์ ไนใหญ่ชั้น ๓ ซึ่งปกคลุมทางรถไฟไว้ กั้น
 ไนแถบนี้ เพราะมีน้ำมากตลอดปี ถึงเมืองชือครัก เป็นเมืองใหญ่
 มีพลเมืองถึง ๒๐๐๐ ชุมเมืองแห่งแม่น้ำครักกันนี้ พลเมือง ๆ นี้
 ทำการค้าขายไม้กระดานแลขลุ่ยต่าง ๆ แต่ที่นี้เป็นคันทางถ่วงขึ้นไปทะเล
 ด่าป คอนเนตเตก ทางไกลจากนี้ ๓ ไมล์ แต่ไปทะเลสาปคาโททาง
 ๑๒ ไมล์ ทะเลสาบนี้ ๒ ไมล์ที่ขึ้นไปเที่ยวมาก แต่ตำบลนี้ไป ทาง
 ที่ไปมีชื่อว่าคุดค็อไป จนถึงป่าทางเข้าไนส์ไนเซต คือประวักัน
 ดไนน์ค็อไปอีก ประวักันนี้ยาว ๑๕ ไมล์ ถึงตำบลชือ ดัมมิต

ซึ่งเปเนยอคเขาที่สูงจากทะเล ๗๐๔๒ ฟุต เมื่อผู้ ที่ใครมาเห็นทางรถไฟ
 ในตำบลนั้นแล้ว ย่อมเห็นความฉลาดของเจ้าหน้าที่ของช่างผู้ประคอบการอัน
 พิถีพิถันทางรถไฟชนบทเขาสูงชันทำเช่นใด โดยยาก แต่ก็ไม่โปรดเคี้ยวชนบท
 ใหญ่เขาสูงพันดัมมิคไป รถไฟเข้าในประวิภาณต์ โนนันยาวที่สุดถึง ๔๕
 ไมล์ ชำมยอคเขาชื่อ เขียวานจากาเมาน์เต็น เพราะชนยอคเขาเช่นเดิม
 ไปด้วยชันทั้งชัน ในประวิภาณต์ โนนันยาวถึง ๔๕ ไมล์ รถไฟ
 เคี้ยวในถึง ๒ ชั่วโมงเสด เข้าปากประวิภาณต์เวลายาม ๓๕ มีนิต
 ๕ ชั่วโมง ๕ ชั่วโมง ในระยะประวิภาณต์มีชันเบนคอง ๆ ไป
 ๕ ๕ เคชัน บางแห่งชันประวิภาณต์เป็นชันของหินอ่อนหน้าค่าง แดชชอก
 ไปข้างนอกเวลาชันเคชันทราย หุด โนนันไปทงนันประวิภาณต์ โนนันทราย
 ชาวชยอคเขาวันยังนัก แต่มันไม่คดายนันชันถ้านันสูงชันไป มี
 ฟันข้างบน เป็นระยะไม่คดายนันงาน ๆ แห่ง ๓ หน้าชันจริง ๆ แด
 ทางตำบลถดถองไม่ทุกที ชนเวลา ๒ ยานคั้งถดถองตำบลหนึ่งเรียกว่า
 เคี้ยวชยอคตำบลนันทาคั้งชกแห่ง ๓ ที่ทางรถไฟเคี้ยวไปคามาใหญ่
 ยอคเขาคดชันมองไม่คามาใหญ่เขาเช่น แดงมาเมองคั้งชันที่เคี้ยว
 เห็นพันแผ่นคินแตคินไม่ข้างถ่างไม่ชันนิต เพราะชันสูงจากที่แผ่นคิน
 ช่างถ่างหลายพันฟิต จนมีเมฆเป็นกชัน ๆ ตยชยอคคั้งว่าทางรถไฟ
 แดงไปบางแห่ง เมฆบังไม่แเดเห็นพันคินช่างถ่างก็มี เป็นพันนันทาคั้งแห่ง ๓
 พันคินไปถดถองชยอค คดถดแพทซ์ ซึ่งเปเนเมองใหญ่เมอง ๓ แดเปเน

ต้นทางเกวียน แลรถไฟไปเมือง นีวคาซซึค แล้วถึงเมืองซีซึ ซอวบิน
 เป็นเมืองเจริญเมือง ๑ แต่ซอวบินขึ้นไปในทางประมาณ ๗ ไมล์ มีถ้ำ
 ศิลาขาวถ้ำหนึ่งซึ่งเป็นของประหลาดงามดี ผ่านเมืองซอวบินไปคามาทาง
 ผ่านนิวคอสต์เกิดถึงคัมบล รอกดิน แล้วถึงทางรถไฟแยกสายกันที่นั่น
 เรียกคัมบลนั้นว่ายั้งซัน ทางแยกนี้เข้าต่อกับรถไฟสายที่เคียว ในเขตศา
 ตีฟอเนียไปซอวริกอน ครัวผ่านคัมบลซีซึ ฮาเกดไปแล้ว รถไฟเคียว
 มนส์พานข้ามแม่น้ำอเมริกันริเวอ ไปอีก ๓ ไมล์ถึงเมืองสควาเมนโต ๆ
 นี้เป็นเมืองหลวงของเขตศาตีฟอเนีย แต่เป็นเมืองใหญ่ที่ ๒ รองแชน
 ฟรานซิสโกมา เป็นศูนย์กลางของรถไฟในจังหวัดนี้ คือทางรถไฟ เช่น
 ครัตแม็ซซึฟอสควาเมนโตแควตเต คาตีฟอเนีย แชนส์ซอวริกอน แดคาตี
 ฟอเนียแม็ซซึฟอสเวเว ในเมืองนี้มีคักแตมกันเรือนใหญ่โคงคางมแป
 ฉันมาก มีงเคตเฮ่าหรือแคมคอสต์ใหญ่ยศโคมค้าย ในวซซิงคัน
 เมืองเพดิงใหม่ได้ยครวหนึ่งซำรุกเสียไปมาก แต่ได้เจริญขึ้นอีกโดย
 เร็วกี่คู่ศ คนที่จะไปเมืองแชนฟรานซิสโกนั้น เมื่อมาถึงสควาเมนโต
 นี้แล้ว มีทางรถไฟไปได้ ๓ ทางคือ ไปรถไฟทาง ๑ ไม่ต้องข้ามน้ำไปได้
 ถึงแชนฟรานซิสโกทีเดียว แต่เป็นทางอ้อมแต่ทางเล็ก อีกทางหนึ่ง
 ต้องข้ามน้ำด้วยรถไฟ คือทางที่ซำพรพุทพระเจ้าได้ ไปนั้น ยังอีกทางหนึ่ง
 ไปรถไฟถึงเมืองซีซึ วอลดีโย แล้วลงเรือข้ามไปทาง ๒๐ ไมล์ หรือ
 จะไปเรือไปตามแม่น้ำแต่เมืองนี้ ถึงแชนฟรานซิสโกทีเดียวก็ได้ มี
 เรือชออกจากที่นั่นทุกวัน ทาง ๔ ชั่วโมงรถไฟออกจากสควาเมนโต เข้า

ในทางของกอมปนีคาคีฟอเนียแบรียฟกเวดโรค ชำมน้ำคราเมนโค
โดยสะพานใหญ่ไปคามระยะทางถึงตำบลซีธ เควิดวูด ทาง ๓๓ ไมล์
แต่ศคราเมนโค แอ้วรถไฟตัดดงทักโค ไปจนถึงเมืองเฮลไมรา ซึ่งเป็น
เมืองเจริญขึ้นเมืองหนึ่ง ไปอีก ๓๐ ไมล์ ถึงตำบลแพฟิดดเป็นเมืองใหญ่
เจริญเร็วมีพลเมืองมาก ที่นวดชาพระพุทธรเจ้าทรงปวงตัดดงทักโคได้ตรง
ทีเดียว

รุ่งขึ้นวันจันทร์ เดือน ๘ แรม ๓ ค่ำ (วันที่ ๘ ขุน) เวลย่ำรุ่งรถไฟ
ถึงตำบลเยนเซีย เป็นเมืองใหญ่มีพลเมือง ๓๕๐๐๐ มีโรงจักรทำงานแร่
เป็นที่ดินค่าค่า กู มาก แต่เดิมเป็นเมืองแข่งกับแรนฟรานซิสโกในการ
ดินค่าค่า กู แต่ด้วยเหตุเมืองแรนฟรานซิสโกใกล้ถลอกว่าจึงเจริญ
โตมาก รถไฟมาถถึงที่นแดน ไปถึงทามปากนาแม่น้ำศคราเมนโคนั้น
ที่นวดไฟของแดนลงในเรือไฟสำหรับชำมน้ำคราเมนโคนั้น
รถไฟนั้นอยู่แต่เพียงเป็นเรือจ้างข้ามอย่างใหญ่ที่สุดชื่อ โซดาโน เรือดำ
น้ำปากเรือยาว ๕๒๕ ฟุต กว้างเรือยาว ๕๐๖ ฟุต กว้างที่สุดคน ๓๐๖ ฟุต
กินเวลาขบวนรถทุกคืนตลอด ๖ ฟุต ๖ นิ้ว มีเครื่องจักรทั้ง ๒ เครื่อง
สูงกว้าง ๖๐ นิ้วจักรหมุนไป ๓๐ ฟุต เครื่องจักรทั้ง ๒ นั้นอยู่ตรงกลางลำ
เรือข้างข้างจักรนั้นกว้าง ๓๐ ฟุตโตเม็คเคธ มีใบจักร ๒๕ ใบ ๆ จักร
นั้นกว้าง ๓๗ ฟุต จักรนั้นติดกับเครื่องจักรข้างอะเครื่องจะหมุนแต่จักร
เดียวก็ได้สำหรับช่วยแรงถอยท้ายให้ถลบนเรือได้ง่าย เครื่องจักร นมหม้อ

นำทำด้วยเหล็กกล้า ๘ หมัด ๆ นั้นยาวหมัดละ ๒๘ ฟุต มีความร้อน ๓๙๐๕๐
 องศาฟาคแรง ๔๐๐๐ แรงม้า รอคาดทำเรือนทำด้วยเหล็กเพราะจะให้
 ทนน้ำหนักรถไฟดี เรือนแบ่งเป็นห้องกันน้ำ ๓๒ ห้อง มีทางเดิน
 ทั้งซ้ายและขวาระยะกันละ ๒ ชั้น ถัดท้ายด้วยถังน้ำยาว ๓๓ ฟุตครึ่งกว้าง
 ๕ ฟุตครึ่ง โยงถึงกัน ทางรถไฟในเรือ ๔ สายนั้นบรรทุกถดสินค้าได้ ๕๘ รถ
 กับทั้งรถเครื่องจักรด้วย หรือบรรทุกถดคนโดยสารได้ ๒๕ รถ ปล่อยให้
 เรือนี้อยู่ ๒ ฟาก ๆ ละ ๒ ปล่อยให้ เรือเมื่อรถไฟจะลงในเรือนี้มีสะพาน
 ลาดลงไป สะพานนั้นยกขึ้นลงได้โดยยาว ๓๐๐ ฟุตหนัก ๓๕๐ ตัน
 เวลายกขึ้นลงนั้นใช้แรงน้ำหนักที่เสกกัน ครั้นคิดรถไฟเป็นห้อง ๆ แบ่ง
 ลากลงในเรือที่ละตอนครบ ๔ สายแล้ว เรือโซดาไนก็ออกจากท่าข้าม
 ปากน้ำแม่น้ำสงครามโต ไปถึงตำบลปอศคอสต์กา เรือไฟเทียบท่า
 ทางศีรษะ ฝ่ายคนที่หาก ไร่อีสานที่ยกขึ้นลงได้เหมือนกับฝั่งที่ข้ามมา
 แล้วนั้น ลงมาเชื่อมกับถนนเรือ รถไฟก็ถากรถคนโดยสารขึ้นไปที่จะ
 สายทั้ง ๔ สาย แล้วคือถึงกันเสร็จแล้ว แต่เวลาเมื่อมาในเรือนั้น
 ชาวพระพุทธรเจ้าทั้งปวงได้ลงเดินเล่นในเรือ แต่เวลาถึงก็รถไฟจะรถ
 คนโดยสารขึ้น แล้วจึงเดินขึ้นไปบนทำไปขึ้นรถไฟเมื่อเวลาคือกันเสร็จ
 แล้วนั้น แล้วรถไฟก็เดินต่อไปตามระยะทางเดี่ยวนั้นซึ่งยาวใหญ่นั้น ทาง
 เดี่ยวเดินไปตามริมเข้าน้ำ เข้าในอุโมงเขาเขาเป็นทางเข้าไปบ้าง
 เห็นทเลคคอสต์ทางไป ผ่านเมืองซีอแซนเมย์โต ซึ่งเปนมืองของ
 สเปนแต่เดิม มีวัดโรมันคาทอลิกอยู่ มีพลเมืองประมาณ ๓๐๐ รถไฟ

เกิดต่อมา ข้าพระพุทธเจ้าที่ปวงรัชมหาราชทานกาเข้ามาในเวลานั้น ครั้น
 เวลาเช้าโมง ๓ กับ ๑๕ นาที รถไฟถึงเมือง โอ๊กแลนด์ ซึ่งเป็นที่สุด
 ของทางรถไฟที่ข้าพระพุทธเจ้าที่ปวงมา เมือง โอ๊กแลนด์ เป็นเมือง
 อยู่ใน แชน ฟรานซิส โก ตั้งอยู่ใน ถ้ำวงขวางข้ามกับ แชน ฟรานซิส โก เวนที่งาม
 คือแต่อากาศดีกว่าใน แชน ฟรานซิส โก มีเรือข้ามไปมาถึงกันเสมอ คน
 โดยดำข้ามไปมาไม่ต่ำกว่าวันละ ๑๕๐๐๐ คน เรือที่ข้ามไปมานั้นเป็น
 เรืองานข้ามครึ่งชั่วโมงครึ่ง ๓ พดเมือง ๆ นั้นทิวชนโดยเร็วในมีคนไม่ถึง
 ๕๐๐๐๐ คน มีตึกกว้างบ้านเรือนแถวค้ำใหญ่ ๆ แด่ทุกสำหรับเมือง
 ด้วย เมืองนี้หรือ โอ๊กแลนด์นั้นเพราะมีคน โอ๊กใหญ่อยู่ในที่คงเมืองนั้น
 สิ่งสำคัญในเมืองนี้เรียกว่าเป็นที่เล่าเรียนของสังคมเศรษศาสตร์พอเพียง เพราะ
 มีโรงเรียนใหญ่ ๆ เป็นอันมาก แต่มีทั้ง โรงเรียนสำหรับสังคมเศรษ
 ศึกษาคณะมหานวมคาบชดไม่ด้วย แคร่รถไฟที่ข้าพระพุทธเจ้าที่ปวงมาได้
 หยุดอยู่แต่เพียงนี้ไม่ แล่นเลยไปจนถึงเมือง โอ๊กแลนด์โดยย่นค้ำทางแหลม
 ออกไปในอ่าวประมาณ ๒ ไมล์เศษ ถึงดเคชั่นใหญ่ที่นั้น ข้าพระพุทธเจ้า
 ที่ปวงลงจากรถไฟไปบนดเคชั่น ๆ นี้คือกับทำเรือของกอมมีด้วย ใน
 ดเคชั่นนี้มีห้องพักใหญ่ โตคกค่างาม ฉะนั้นได้มีไปด้วยรูปถ่ายซึ่ง
 ช่างถ่ายรูปใน เมืองนี้มา แล่นไว้เป็นค้ำ อย่างสำหรับ คนไปมาได้เห็น จะได้
 เป็นที่ขอมใจ ข้าพระพุทธเจ้าที่ปวงตามคนนำทางที่มากับรถไฟนั้นไป
 ลงในเรือจ้างรถไฟสำหรับข้ามอ่าวไปเมือง แชน ฟรานซิส โก นั้น ครั้นลง
 ในเรือแล้วรออยู่ค้ำ ๓ ครั้นเวลา โมง ๒๔ นาทีเรือออกจากท่าเมือง

โศกแสนแค้นข้ามอ่าวไทยไปใน เว้น นั้น คน โดยสาร เบน อันมาก เต็มไป
 ทั้งด้าน เว้น จักที่หนึ่ง แดกตงแห่งองามที่ แดกคุณจึงเต็มไปด้วยรูปถ่าย
 ทั้งนั้น ทางข้ามอ่าวทาง ๓ ไมล์ ผ่านไปริมเกาะโคตโธแดนค ซึ่งอยู่ใน
 อ่าวนั้น เว้น แล่นมาเวลาเช้าโมง ๕. มีนิต้องทำชนเมืองแซนฟรานซิสโก
 ซึ่ง เบน เมืองใน ทิศ ๓ วันตก ที่ สุดของทางที่ ข้าพระพุทธเจ้า ทั้งปวงได้ทราบ
 ถวายบังคมตามา แดเป็นเมืองไกลที่สุดของข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงตั้ง
 แด่จากกรุงเทพ ฯ มา นับเป็นได้ดวงโลกมาเกือบ ๒ ส่วนเหลือส่วน ๓
 ของโลกแล้ว ยิ่งอีกทะเลเดียวกันอยู่ก็จะย่นกันถนัดมากรุ่งสยามได้
 ทำให้ระดกถึงกรุงสยามมากจน

ถึงเมืองแซนฟรานซิสโก

ครั้นเรือเทียบท่าแล้วข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นจากเรือไม่ทันทำ ๆ
 นยาวถึง ๓๓๐๐ ฟิตเป็นท่าใหญ่ ชนระเนนมีรถมาจากไฮด์ตต่าง ๆ มากขอ
 พากันเคียวทางไปไฮด์ตของตนมีคนร้องส่งรรเรียวไฮด์ตของตน ๆ อยู่ตั้ง
 กกกกออกไปทั้งนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ ชนรถมาที่ไฮด์ตชื่อ แบลค
 ไฮด์ต ซึ่งเป็นไฮด์ตใหญ่ในเมืองแซนฟรานซิสโก แต่ได้ชานมาให้คุม
 ที่ทนมานไม่ได้ชานเป็นนานมาแล้วนั้น พักอยู่จนเวลาเที่ยงกันกลางวันแล้ว
 ครั้นเวลาบ่ายโมงครึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นรถไปที่ตั้งใหญ่ชื่อ โกล
 เดนเกตุมาก ซึ่งเป็นท่าขบวนในเมืองนี้ แต่เขาสมกันเหลือเกินไปอีกว่าจะ
 เป็นท่าขบวนที่สุดในโลก มากันเป็นที่ ๓๐๐ เฮกเตอร์ เมื่อ ๗-๘ มีดองมา
 แล้วในเวลาอัน ทันเป็นทรายเปล่าทั้งด้านแต่เขาได้ยุดาทำที่ให้งาม คัดทาง
 แดปลุกกันไม่ ชนตเรียบเรียบร้อยมาก เป็นที่สำหรับคนทั้งปวงไปรับรถเป็นที่

ถ้าผู้ใดยิงตายคั้งปรับตัวละ ๒๕๐๐ เหรียญ แต่ถึงกระนั้นยังมีคน
 ที่ห้ามเพราะกลัวว่าความเงินไปยิงตัวสำคัญที่ใหญ่ที่สุดตายตัว ๓ ก็ต้องปรับ
 ตามนั้น ที่เรื่อนนั้นมีการวิธาคำว่าตัวเจ้าพวกคนเป็นนิก เพราะได้เคย
 คนที่มากเป็นต้น ที่นเป็นที่คนมาเที่ยวตากอากาศเป็นที่สบาย มีทั้ง
 ทางรถม้าแลทางรถไฟพร้อม ๆ ไปทั้ง ๒ ทาง เพราะเป็นที่ตากอากาศที่
 สวยที่สุดแถวนี้ แลเป็นที่วิวทิวทัศน์ที่สวยงามของชาวเมืองนี้ ซึ่งเป็นที่เขาสัก
 เบ็ดทางเรือเขาในชาวที่ตามถนนเรียกว่า โกลเดินเกกกัน ครั้น
 พระพุทธเจ้าพักอยู่ที่นั่นประมาณครึ่งชั่วโมงก็ขึ้นรถรถกลับมา เวลานนั้นพบ
 ของประหลาดอย่าง ๓ คือมีสุนัขขี้ในเรื่อนนั้นตัว ๑ มีสุนัขออกมาจาก
 ครัวตายประมาณหัว ๓ หลายนั่น เขาถามผู้ซื้อชื่อ ๒๐๐ เหรียญแล้ว
 คุประหลาดอยู่ ครั้นเจ้าพระพุทธเจ้าถึงปวงชนรถแล้วให้รับช้อมไปตามทาง
 ริมทะเล มารับช้อมก็สำหรับรักษาปากชาวถนนเป็นช้อมดินมีกาแพงข้างบน
 บนช้อมนั้นไม้ ไค้ก แต่เจ้าพระพุทธเจ้าได้เห็นแต่โกลไม้ช้อมดินก็เพราะ
 ทางเดียวด้วยโกลช้อม ครั้นจะไปทางช้อมเป็นทางช้อมมากแต่ไม้
 ประหลาดอันไค้ก รถผ่านมาทางที่ฝั่งศพพวกโรมันคาทอลิก ตามเนิน
 เขาเห็นคั้งศพเป็นอันมาก ทำด้วยศิลาที่มีไม้ กมี ๓ เป็นที่ประหลาดอยู่
 ที่เมืองนี้ช้อม ๒ ฝั่งไม้มากแต่คั้งศพทำด้วยไม้ ยังไม่เคยเห็นเมืองใด
 ทำด้วยไม้ดังนี้เลย ที่ฝั่งศพพวกโรมันคาทอลิกนั้นขุดเขาถางหลุม
 ที่ฝั่งศพนั้นไม้กางเขนใหญ่ปักอยู่เป็นที่หมายของ โรมันคาทอลิก แล้ว
 ผ่านที่ฝั่งศพพวกโปรเตสแตนต์แล้วพวกจีนเป็นอันมาก แล้ววกกลับมาตาม

ทางเข้าในเมืองท่าไฮเคือ เวลาค่ำรับพระราชทานอาหาร แล้วได้ รับ
พระราชทานเขียนเม็ด ไม่แจ้งชื่อราชการณกรุงลอนดอน

รุ่งขึ้นวันอังคาร เดือน ๘ แรม ๒ ค่ำ (วันที่ ๓๐ ยูน) เวลาเช้า
รับพระราชทานอาหารแล้ว เวลา ๔ โมงเศษ นายห้าง เดเบอซ ซึ่งถ่ายรูป
ใหญ่ในเมืองนั้น มาขอเชิญท่านราชทูตกับชีวิตไปถ่ายรูปที่ร้านของเขาเพราะ
เขาชยาก็ได้รับไว้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันไปถ่ายที่นั่นแล้วได้ รับ
พระราชทานไปเที่ยวซื้อของต่าง ๆ ตามร้านที่รับของมาจากเมืองจันทน์เป็น
อันมาก ในเมืองนี้ทั้งของญี่ปุ่นก็มีมากด้วยแล้วแต่ไปซื้อของเครื่องเงิน
ต่าง ๆ ที่ร้านใหญ่ชื่อ โกลเด้นวอลบรา เพราะในเมืองนี้มีโรงจักรทำ
เครื่องเงินเป็นฝีมือชาวเมืองนี้ทำแปลกกว่าที่เคยเห็นมา แยกกันทางควิน
ตอก เป็นฝีมืองามดีแถมราคาถูกกว่า ในยุโรปหรือหัวเมืองทางทิศตะวันตก
มีขยอกเป็นต้น จนเวลาบ่าย ๒ โมงก็มารับพระราชทานอาหารที่ไฮเคือ
แล้วไปซื้อที่ร้านเครื่องเงินอีก เวลาค่ำ มีดีเคอร์ยอนคาลังคิน ซึ่งเคยเป็น
พวกมิชชันนารีเขาไปอยู่ในกรุงเทพฯ ๑ ทายมพูดภาษาไทยได้ชกออกมาจาก
กรุงเทพฯ ๑ ๘ บินาแล้ว ครั้นคืนรวมเกล้า ๆ ว่าราชทูตสยามมากี่มาเฝ้า
ท่านราชทูตได้พบกับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงปรายอัยกันความธรรมเนียม พูด
ถึงเมื่อครั้งเข้ามาอยู่ที่กรุงสยามแต่การต่าง ๆ แต่หมอนคนพูดไทยได้
ซัดดีแต่คำพูดนั้นผิดมากแรกมาถึงพูดว่า ฉัน ครั้นอยู่สักครู่ ๑ ศกัวิทยา
เหมือนศกัใจว่าพูดผิดไป กลับใช้คำว่า ข้า แทน กลับกลายเป็นพยาย

มากไปอีก ครั้นไปแล้วข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารค่ำ
 แล้ว ต่เด็กก็พาพาพระราชบุตรเจ้าทั้งปวงไปที่หมู่บ้านจีนที่เขาเรียกกัน
 ว่า ไชน่ดักวอเคอร์ หรือไชน่ดักเกาน เพราะจีนที่มาอยู่ในเมืองนั้นเป็น
 ชนมากเขาจัดให้ ไปอยู่หมู่ ๆ ในหมู่บ้านเก่าของเมืองนี้ เว้นนั้นมัก
 เป็นเรือนรูปอย่างฝรั่ง เพราะเป็นเรือนฝรั่งแต่เดิม เดิมคึกกับฝรั่งอยู่แต่
 มีแต่ยังไม่ ย่นออกได้จากชนจีน ๆ ฮอกมาบนถนน ๆ พันแคว ๆ ทั้งจีน
 เรือนเป็นเรือน ๆ ชนโดยมาก ในถนนนั้นเกวอนไปด้วยรูปแฉกกระดาศ
 ที่เฝ้าแล้วเป็นชนมากมกถนเห็น ได้ วิศวกรในกับกถนขับขึงไปเป็นชนมาก
 เหมือนจำเริญในกรุงเทพฯ คนที่เคียวอยู่ตามถนนเป็นจีน โดยมากเกือบจะ
 ไม่มีฝรั่งเลยจนมีหนังสืออเมริกันกล่าวไว้ในเมือง เซนฟรานซิสโก ในเมืองที่
 แห่งใดที่ไม่ได้เห็นแจกเลย เขากล่าวว่าถ้าจะเขาเห็นขว้างไปตามบุญตาม
 กรรมคงจะไม่พ้นออกจันต์คน ๆ เป็นแน่ แต่คำกล่าวชนนั้นถ้าจะว่าโดย
 จริงแล้ว จะว่าคงจะไม่พ้นออกฝรั่งเองจะจริงกว่า ถ้าจะว่าตามถ้อยแล้ว
 ฝรั่งมากกว่าจีน แต่คำพูดโดยถ้อยพูด ถ้อยชาติมาก ๆ ว่า กั้นเดินเท่านั้น
 ถนนนั้นกว้างพอจุหามคอนเขาได้ มีบ้านใหญ่คือไฮเค็ด * ฮีฮ์ โกอบไฮเค็ด
 ชุมมกถนแยกกัน แลถนน คุปอนต์ ไฮเค็ดนั้นเป็นตึกจีนอยู่ประมาณ
 ๓๕๐๐๐ มีหัวหน้าอยู่ด้วย พวกฝรั่งมักพูดว่าไฮเค็ดนั้นเหมือนวังมั่ง ในที่
 เหล่านี้มีคนจีนเกิดมาก เด็ก ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นอันตรายมาก เป็น
 ต้นว่าการมีคนคนเป็นเมืองกันไม่ได้ ในเขตพวกจันนั้น ในการแข่งตัวเด
 ความประพฤติกต่าง ๆ ของพวกจันนั้น ไม่ต้องกราบบังคมทูลพระกรุณา

มากเพราะเงินในกรุงเทพฯ มีมากอยู่แต่ยังไม่ติดกันโตกันเลย ของที่ควร
 ไปดูบ้างตามที่ส่งประกวด ๆ กันนั้น คดีเด็กดีที่ได้หาข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงไปที่ศาลเจ้า ดัดแถมเงินอยู่ที่โตกมีศาลเจ้าที่นั่น เด็กบาง
 ใหญ่บ้างตามถ้องเงินมากแถมชย ที่เมืองนทราพระพุทธเจ้าได้ ไปดู
 นั้นเป็นศาลใหญ่อยู่ ศาลนั้นภายนอกเป็นเรือนธรรมดาไม่งดงามอะไร
 แต่พวกจีนได้เรียวกันทำศาลเจ้านั้นมากกว่าพวกอเมริกันเขาเรียวกันทำวัด
 อเมริกันมาก วัดนั้นอยู่ในความบังคับบัญชาของพวก ๖ พวก (ตั้งจะ
 ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาในภายหลัง) พร้อมด้วยผู้จัดการในวัดบังคับคน
 จำพวกนั้นสำหรับคนในพวกของตนไปนมัสการ มีวัดใหญ่ ๕ วัดด้วยกัน
 แต่งงานต่าง ๆ กัน รูปเจ้าที่ที่นั่นนั้น เรียกตามชื่อฝรั่งว่า มาจู (แมนจู)
 เป็นเทพธิดาในกาพย์พระเจดีย์ แด่บบริวารอยู่ ๒ ข้าง ๆ ละคน เจ้านั้นว่า
 เป็นบุตรคนพระเจดีย์สำหรับช่วยเวียงป่อง บริวารทั้ง ๒ นั้นชื่อ หล่อมเป็นพี่รัก
 คน ๓ ศา ๓๐๐๐ มีถัดคน ๒ ศาลประมาณราคาค่าทำ ๓๐๐๐๐ เหรียญ
 ในศาลเจ้านั้นตั้ง โต๊ะหีบขามีกระถางรูปเซิ้งเทียนแดงของต่าง ๆ อย่างศาล
 เจ้าเงินในกรุงเทพฯ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทงป่องเขาไปถึงในนั้นได้จุศรูป
 แด่ต้นตัวเงินบ้าง แล้วออกจากวัดนั้นไปคือไป จำนวนเงินที่อยู่ในเมืองนั้น
 ซึ่งเงินนั้นมาจากเมืองจีน เพราะเห็นการเก็บภาษีแรงในเมืองนั้น มี
 จำนวนตามวิโปศ มี ๑๗๗๑ ประมาณ ๑๗๐๐๐ จำนวนที่นับทั้งชาวญี่ปุ่น
 แด่ชาติเขยเวียงป่องรวม ๑๐๕๖๗๗ เงินในอเมริกาทั้งหมดนั้น ประมาณ
 ๑๕๐๐๐ ในศาลพิชเนียบ แด่ถัก ๒๐๐๐๐ นั้น ชั่วแต่ในแขวนฟรานซิสโก

แต่จำนวนหญิงเด็กแก่พ่อค้าในอเมริกา รวม ๓๐๐๐๐ จำนวนที่เข้ามาจาก
 ช่องกวางตุ้งคงโดยมาก ในปี ๑๘๕๓ จำนวนที่เข้ามาในอเมริกา มี
 ไม่นับถึง ๕๐๐๐ แต่เมื่อเราเห็นว่าเมืองอเมริกาเบ็ดเมื่องให้เป็นที่ทำมาหากิน
 แลมีทองในเหมืองมาก ในปี ๑๘๕๒ ซึ่งนับแต่ก่อนหน้านั้นเข้ามาถึง ๓๘๐๐๐
 ทำให้ได้เสดศาคติพอเนี่ยคกใจมาก แต่ครั้นปี ๑๘๕๓ จำนวนเข้ามาแต่ ๕๐๐๐
 แลมีค่อ ๆ มา คิดเฉลี่ยประมาณปีละ ๕๐๐๐ ในกาไรโดยส่วนนั้นนับด้วย
 รัชชที่เดียว จึงทำให้เป็นที่เรากคิดว่าค่อไปเมื่อหน้า ก่อด้วยเงินจะเต็ม
 ไปทั้งโลก ตามมาเบื้อนี้ค่อไปเป็น เป็นจำนวนเงินที่ชนที่เมืองแชนฟรานซิสโก
 ทำรณโดยเจ้าพนักงาน โรงภาษี แต่ไม่คิดคิดเงินที่ถับแต่ตาย หักออก
 คช-

	ปี	ชาย	หญิง	รวม
ปี	๑๘๖๘	๓๐๐๒๔	๒๕๖	๓๐๒๘๐
ปี	๑๘๖๘	๓๓๘๓๐	๓๕๔๐	๓๓๒๘๒
ปี	๑๘๗๐	๘๖๖๖	๖๔๘	๓๐๓๑๔
ปี	๑๘๖๓	๔๘๖๔	๓๐๐	๕๑๖๔
ปี	๑๘๗๒	๘๘๓๒	๕๖๕	๙๓๙๗
ปี	๑๘๗๓	๓๖๖๐๕	๕๓๖	๓๗๑๔๑
ปี	๑๘๗๔	๓๓๗๔๓	๓๐๗	๓๓๙๕๐
ปี	๑๘๗๕	๓๘๐๘๐	๓๕๘	๓๘๔๓๘

ในปี ๑๘๗๐ มีจำนวนตามที่ได้ทราบเกล้า ๆ แต่ ๓ เดือน คือ-

เบนจามิน	ชาย	๑๓๗๐	หญิง	๗	รวม	๑๓๗๗
เฟรเดอริก	ชาย	๑๓๗๗	หญิง	ไม่มี	รวม	๑๓๗๗
มาซ	ชาย	๑๘๗๒	หญิง	ไม่มี	รวม	๑๘๗๒
รวมทั้งสิ้น	ชาย	๓๖๑๙	หญิง	๑๗	รวม	๓๖๓๖

จังหวัดปวงนั้นตั้งเป็นพวก ๖ พวกตามที่อเมริกันเรียกว่า ซีกร์ กอมมันตี คือชื่อเมืองพวก ๑ ชื่อมโวกพวก ๑ กงเงาพวก ๑ ยงโวกพวก ๑ ฉิมยักพวก ๑ เชนโวกพวก ๑ แต่พวกนี้ยังมีใหญ่กว่าทั้งปวง ประมาณ คนในพวกเหล่านี้ไม่ต่ำกว่าพวกละพัน มีความประสงค์แต่อำนาจ ต่าง ๆ กันในพวกเหล่านี้ บางพวกก็ตั้งอำนาจในกิจการปกครอง แลก็จะรับคนเข้าตั้งคนออกทั้งปวง เขากระทำแต่คิรคาภาที่จะรับจ้าง ทำการวางทั้งปวงแลเงินค่าโดยตัวทั้งปวง การรับจ้างแลการรับ จ้างไปฆ่าคนด้วย การตอบคำถามแต่พวกเขาเห็นชอบพร้อมกันจะเลือก ผู้ใดไปรับจ้างฆ่าคน ความชั่วของพวกจีนที่มาอยู่ในอเมริกา นั้น เป็นที่ เชื่อได้ว่าชุกกว่าพวกไฮริชมาก แต่เมื่อผู้ ทรมานคอเวอนเมนต์อเมริกัน หรืออังกฤษไปอยู่ในเมืองจีนแลพวกมิชชันนารีที่พูดภาษาแลอ่านหนังสือ จีนได้ ไม่ยอมเข้าในพวกเหล่านี้ ฉะนั้น คนจีนก็ไม่ยอมเข้ากับคนทั่วไป ฉะนั้น การที่ต้งหมักกัน จึง เพื่อจะให้เป็นที่แน่ใจในการที่จะรักษาซึ่งกัน แลกัน เพราะเป็นคนจวนมาด้วยกันก็ตั้งการชุกหนุนในพวกของคน คือ รักษาคนมิใช่แต่สงคนประพฤตินี้แต่กลับกันไปเมืองจีน แลรับมีการ

วิชาทศวรรษ ความศักดิ์สิทธิ์ แดงก็ให้ มีอำนาจจนแก่ผู้เป็นนายหมื่นนาย
 พวกที่จระมิ่งกับบัญชาบรรณการวิชาทศวรรษ และเป็นผู้จัดการว่ากล่าวกับ
 กอมปนีเรือไฟ คือแปซิฟิก เมื่อดัดมรฐิปี กอมปนีที่จระมิ่งกับมีให้ จันผู้ ที่
 ยังมีเห็นต้นคิดด้วยยังมีได้ ใช้นั้นหนักกลับไม่เมื่องจันได้ แดงก็ได้รวบรวม
 กระตุกจันผู้ตาย ในพวกของตนดังกลับไปเมื่องจัน แต่พวกเหล่านี้ไม่มี
 อำนาจในการที่จะชำระความมหันตโทษได้ แดงยังพวกคนราชการ
 อเมริกัน จะไม่เอาเป็นธุระชุกหนุ่ยเขาก็มีพวกเหล่านี้ แดงก็จะเป็น
 การคิดคิดนี้ เมื่อเวลาก่อนที่พวกจันเหล่านี้จะออกจากเมืองตนมา มัก
 จะไม่มีผู้ใดทราบดีเลยว่าพวกเหล่านี้คิดนี้ ครบครันในเมื่องนั้น ๆ เขา
 จัดการตั้งญาติพี่น้องชอกมาคนทั้งคนโตมาจากฮ่องกง ครั้นเมื่อมาถึง
 แดงเขาก็เขาอยู่ในกอมปนีทั้งกอมปนีโต เพื่อจะได้ปกครองรักษาตัวเขา
 แดงชุกหนุ่ยในการทั้งปวง แดงพวก ๖ กอมปนีนั้น โตแต่งคนแถมหนึ่งชื้อ
 ไปชักชวนคนให้มาจากเมื่องจันเสมอ จันในอเมริกาคนเกือบจะเป็นจัน
 กวางตุ้งทั้งนี้ คือมาจากเมื่องกั้งตั้งเบงกัน เพราะฉนั้นภาษาที่พูดกัน
 ใพที่นั้นใช้ภาษากวางตุ้งทั้งนี้ จันที่มาจากแขวง ไทก็มีก็เข้าในกอมปนี
 ในแขวงนั้น ๆ การที่เรานั้นไม่คิดของเสียเงินค่าเช่าเลย มีจำพวกที่ทั้งเป็น
 พวกคิดตั้งราคาคว่ำกับจ้างชุกเสื่อผ้า ไม่เกี่ยวข้องกับพวก ๖ กอมปนีนี้
 เป็นกอมปนีเข้ากันทำการหากินที่เรียกว่า เทรตยูเนียน ไม่เป็นการเกี่ยว
 ข้องกับพวก ๖ กอมปนีเลย การรวมกันทำมาหากิน คือเตรตยูเนียนนี้
 มีปรากฏในเมื่องจันทั่วไปเหมือนในเมื่องอเมริกา เพราะฉนั้นจึงไม่เป็น

การประโหดที่เรารวมกันตั้งกำหนดราคาค่ารับจ้างซักเสื้อผ้านได้ แต่ห้ามปรามกันมิให้โรงซักเสื้อผ้านแข่งกันในที่ใกล้ รัศมีกันกับกำหนดของโรงที่คงอยู่ก่อนได้ แลราคาที่เขาดังนั้นคงพอที่จะเป็นเงินเลี้ยงชีวิตเราได้ แลเป็นราคาค่าพอที่จะตัดทางหากินของพวกโฮวีร์ได้ การที่พวกฉันเหล่านี้กระทำ แลประพฤติเป็นการช่วยเหลืออย่างนั้น คือทำอภัยกายแก่หญิงมาก หญิงที่มาอยู่ในอเมริกานั้น จะได้เป็นคนที่มีค่าความดูประมาณในพื้นไม่ถึง ๑๕๐ คน นอกนั้นเรากระทำอย่างเช่น กระทำกับหญิงจีนชื่อฮาโฮคัง คือเมื่อจะมานั้น เราทำสัญญากันมีความว่าฮาโฮมาจากเมืองจันทน์ถึงแชนฟรานซิสโก เป็นหนี้แก่นาย คำโดยฮารฮาโฮจึงได้ขอต่อมิดเดอีย์ก่อนให้ยืมเงินไป ๖๓๐ เหรียญ ฮาโฮยอมตัวรับใช้การวางของมิดเดอีย์ ในการแพศยาเป็นจำนวน ๕ ปี เงินนี้มิดเดอีย์ แลฮาโฮจะไม่ได้รับเงินต้นจ้าง เมื่อพ้นกำหนด ๕ ปีแล้ว จึงพ้นจากมิดเดอีย์ เป็นอิสระกับตัวเอง มิดเดอีย์จะไม่รังแกทำให้เดือดร้อนถ้าฮาโฮหนีไปในกำหนดยังไม่ถึง ๕ ปี ผู้นายจะปรับโทษแดงงกกลับไป คำโดยฮารกันอยู่ฮาโฮจะคงเสียเอง ถ้าฮาโฮบว่ไร ไม่รับการไม่ได้กว่า ๓๐ วันขึ้นไป ต้องรับการทวงวัน ๓๐ วันคือเดือน

ครั้นภายหลังฮาโฮหนีมาที่ส่งลูกดำหุ้ม ปกครอง ของ มิดเดอีย์อันขอให้ช่วย เราพูดว่าลูกโมยก็แถมกระทำการไม่สมควรค่าๆ ให้เห็นได้ว่าทำอย่างทาส การนี้ขอเวอนแมนก็คงช่วยอยู่เสมอ ในการที่ทำนิติกฎหมาย ก็ช่วยทาสอนั้น

คืนนี้ คือท่าทางรถไฟแถบราบที่เบียดกันว่าทุกอย่าง คำจ้างเงินท่าการมัน
 ถูกกว่าฝรั่งครึ่งตัวทีเดียว คำจ้างวันประมาณวันละ ๘๐ เซ็นต์ ถึง ๑
 เหรียญ ๒๐ เซ็นต์ เป็นอย่างสูง การพนันเล่นเบี้ยทวยแตกการเล่นต่าง ๆ
 นั้นมันชอบเล่นมาก แต่มักเล่นแต่ในหมู่กันด้วยกัน ไม่ใคร่ยอมให้คน
 ราวเขาไป ในโรงบ่อน ยกแต่ไปโต๊ะเท่านั้น

อนึ่งที่เด็กที่พ่น ได้พาชาวพระพุทธรเจ้าไปที่ โรงงว คุ้มเราขอเขา
 อานาชาเขาไปเฉย ๆ แต่ชาวพระพุทธรเจ้าเห็นไม่สมควร จึงให้ ข้อคิดเกิด
 ความขรรณนิยม ตีเกิดคนคนละเหรียญ แต่ตัวที่เด็กที่พ่นนั้น ไม่
 ต้องเสีย เพราะมีตราอานาชาติดมาที่อกเสื้อกักด้วย ตีเด็กที่พ่นน่าจะไป
 ชั้นล่าง ไม่เข้าในโรง ออกไปนั่งบน โรงที่เดียว ปล่อยให้พวกตี
 พิณพาทย์ทั้งปวงนั้น จึงเวลานั้นเล่นเรื่องด่ามกักด้วย ทำให้ระลอกดังงว
 ในกรุงเทพฯ ๑ มากชนที่เดียว งวในเมื่องนี้มีอยู่ ๒ โรง ทางที่คน
 คุรธรรมคาเข้าไปนั้นเป็นทางแคบประมาณ ๕ ฟุต ยาวเข้าไป ๒ ข้าง จึง
 ถูกไม้แตรชนดำหับเขาไปถึงที่คนคนนั่งชั้นล่าง ได้ประมาณ ๖๐๐ มี
 ยกพนอย่างเจดียงออกมา ๒ ข้าง ๆ หนึ่งดำหับผู้ชาย ข้าง ๑ ดำหับ
 ผู้หญิง หนึ่งข้างละ ๒๐๐ แต่เขาว่าอีกโรง ๑ นั้นมีห้องไปโรงอีกด้วย คำ
 เขาไปคนนั้นเป็นต่าง ๆ ตามกำหนดเวลา คือเขาแต่เวลาเย็นเสีย ๒ เหรียญ
 พัน ๔ ทุ่มไปแล้ว เหรียญ ๓ พัน ๒ ยามไปแล้วครึ่งเหรียญ ว่าเล่นไป
 จน ๘ ทุ่มหรือ ๑ ยาม วิชาที่เล่นแต่จัด โรงทั้งปวง ก็ไม่มีคนใดกับงวใน
 กรุงเทพฯ ๑ เลย แปรตกแต่โรงเป็นคกมันคงไม่ใช่เครื่องดัดเท่านั้น คน

ที่คนบางคนมาเกาะพน โรงยืมคอกมี อย่างพุดกุดด้านที่เคียว ข้าพระ
 พุทธเจ้าทรงปวงคอกอยู่คู่วิว ๓ ถัดลมชอกมา แล้วดีเค็กคัพได้พาข้าพระ
 พุทธเจ้าทรงปวงไม้โรงเตียงรองพวกจัน โรงเตียงนั้นตั้งเกดได้ โดยง่าย
 เพราะทาดี้แดงแดงตายของคอกยว แวงน โคนจันอย่างใหญ่ห้อยลงมา
 จากเพดาน พนชั้นบนชนไม้จักเป็นเตียงเป็นห้อง ๆ ตั้งโต๊ะแต่ม้า
 ที่นั่งมม ไหวคอกยว มี ไหวร่นเล่นคอกยวหึ่งมีคอกแอรดูยชอเท่านั้น คน
 ที่มากันนั่งในห้องได้ประมาณห้องละ ๓๒ คน เวลากินนั้นประมาณวันละ
 ๓๒ เวลา เครื่องที่เตียงกินนั้นเป็นเกาเหลาแอรของจันทองสัน ใช้ตะเกียบ
 แลช้อนด้วยอย่างจันพร้อม แต่ข้าพระพุทเจ้าหาได้คอกยวนไม้ ออก
 จากโรงเตียงแล้วดีเค็กคัพพาไม้คอกยวของพวกจัน เข้าไปคอกยวถึงห้อง
 นอนกำลังนอนหลับนอนอยู่ มีห้องเล็ก ๆ อยู่ห้องละคน ๓ บ้าง ๒ คนบ้าง
 แล้วพาข้าพระพุทเจ้าทรงปวงไม้คอกยว ๆ คอกยวไปจนเวลา ๕ หุ้มเศษ
 กลับมาแปดไฮเค็ด

รุ่งอรุณวันพุธแรม ๓ ค่ำเดือน ๗ (ที่ ๓๑ ชุมน) เวลาเช้าได้ ไปเที่ยว
 คอกยวของต่าง ๆ ตามบ้านจัน แล้วกลับมาไฮเค็ดรับพระราชทานอาหาร
 กลางวัน แล้วได้รับพระราชทานไปคอกยวของญี่ปุ่นต่าง ๆ เจ้าของ
 บ้านนั้น ได้พาข้าพระพุทเจ้าไปคอกยวแกะคอกยวญี่ปุ่นรูป ๓ เป็นของ
 แกะคอกยวไม้ ผู้ที่แกะนั้นอายุ ๗๐ ปี เป็นรูปคนญี่ปุ่นชื่อ ไฮ โน ซึ่ง
 เป็นคนญี่ปุ่นคนแรก จำอยู่ในเกาะแห่ง ๓ ไปพบเงือกคอกยวเจ้า
 เงือกนั้นชื่อ นิง โย รูปคอกยวเป็นราคาถึง ๕๐๐๐ เหรียญ เพราะเป็น

ณมิตต์ผู้ดี ชาวพระพุทธเจ้าได้ พิจารณาณมิตต์ที่เหมือนคนทองดีนี้ ดู
 ถ้ามองเห็นแต่เห็นเห็น ผมแดงผมดำผมขาวอย่าง ที่ดูคนหมู่มากทำโดย
 เล่ห์เหลี่ยม ทั้งที่ทักขิยาไม่ผิดทำมนุษย์เลย เขาว่าหมอนี้ได้มาตรวจแล้ว
 ว่าเหมือนคนทุกอย่าง เดียนคันทิงแต่หน้าผากนัยน์ตม่อกันไป
 เท่านั้น เขาว่าณมิตต์ให้ราคา ๓๕๐๐ เหรียญ แต่ยังไม่ขายไม่
 แครของณมิตต์มาก แล้วชาวพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทานไปครั้นขาย
 แครของประคับ ทำด้วยแร่ทองคำชดชึกเงางาม เป็นทองประไปทั้งนั้น
 อย่างเช่นฝ่าหีบพระดี ที่ชาวพระพุทธเจ้าทรงปวงได้ทำให้ทานาทุตเถา ๆ
 ถวาย เป็นที่ระลึกในคราวที่ชาวพระพุทธเจ้าได้มาในราชการครั้ง
 เวลาได้รับพระราชทานอาหารแล้ว ไม่มีการอื่นใด

รุ่งขึ้นวันพฤหัสบดี เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ (ที่ ๑๒ ขึ้น) เวลาเช้า
 รับพระราชทานอาหารแล้ว ชาติอัฐยอศตมรฤต ซึ่งเดิมเป็นกงสุตญูบัน
 แลว่าเป็นแขกเขมรในทตญูบัน นคด้วย เป็นคนชอบรักกันนาย ๓ กับชวาธาตคค
 ดุคาเป็นคณญูบัน ว่าเป็นกงสุตญูบัน นคอยู่ในเมืองงนาเจ้าท่านราชทูตที่
 ไซ่เกิดเป็นกาเรียนเขียน ได้พูดจาปราถณ์กันตามธรรมเนียม ท่าน
 ราชทูตรับสั่งถึงการพ้อขยาคจะเสด็จไปเมืองญูบันเป็นคน เขาก็ว่าถ้า
 เสด็จไปแล้ว ดมเด็จพระเจ้าแผ่นดินญูบันคงจะทรงยินดีรับของเปนแน่
 แต่มิใช่เขมรกันนั้น เขาตราญูบันมาขอด้วย กล่าวชวนว่าราชญูบันนค
 งานนัก ท่านราชทูตได้ทรงเห็นแสงหรือยัง ท่านราชทูตรับสั่งว่าได้
 เคยทรงเห็นแล้ว อย่างที่เรียกว่าไรซึ่งขึ้นหรือ เขารับว่าอย่างนั้น

แล้วเขาออกมาจากกระเมี้าเสีย มาขอจดจำคราวอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ดี ที่จะ
 ให้แก่คนต่างประเทศได้ (แต่คราวนั้นเป็นแค่คนที่ ๔ หรือที่ ๕ เท่านั้น)
 ท่านราชทูตทรงถามว่าคราชมเป่เนี่ยนเท่านั้น จะเรียกว่าผู้ดีอย่างไร
 หรือมีกฎหมายในญี่ปุ่น ไม่ยอมให้คนต่างประเทศผู้ดีกว่านี้ เขาก็ว่า
 ไม่มีกฎหมายเช่นนั้น คือตราญี่ปุ่นนั้นแบ่งเป็นอย่าง ๆ ที่ ๓ สำหรับ
 พระเจ้าแผ่นดินทรง ถัดลงมาสำหรับเจ้านายก็ ถัดลงมาอีกที่เขาได้ นเป็น
 อย่างผู้ดีรองเจ้านาย ท่านราชทูตทรงถามว่าตราญี่ปุ่นมีกี่ชั้น เขา
 ก็ตอบว่าจำไม่ได้ หันไปถามกงสุลญี่ปุ่น ๆ ก็ไม่ทราบ เลยไม่ได้ความ
 ว่ากระไรจริงแต่ว่าตราของตัวผู้ดีเท่านั้น พุทกันด้วยกรรต่าง ๆ คุรุหนึ่ง
 แล้วลากลับไม่ แล้วมีถึงเซอร์เบวาน เป็นคนได้เคยเป็นเจ้านายของ
 พระยาดงยามุระพาหิ แต่เมื่ออยู่ในกรุงเทพ ฯ เป็นคนซื่อสัตย์ซำง ๓
 นำพวกในยศกรรพัคส์ไซไซเซคิ ๓ นายมาเฝ้าท่านราชทูต ได้พบกับข้า
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงพูดจาปราถณ์กันตามธรรมเนียม มีผู้ถึงกรุงเทพ ฯ
 เป็นคน ประมาณครู ๓ ก็ถ้าไป เวลากลางวันรับพระราชทานอาหาร
 แล้วไม่มีกรรอันใดไปเที่ยวซื้อของบ้านเมืองต่าง ๆ ตามสมควรที่ค้องการ
 เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้ว ได้รับพระราชทานเขียนเมตน์มาแจ้ง
 ชื่อราชการณกรุงเทพ ฯ

ในวันนั้นเป็นคืนที่ผู้ดีที่ข้าพระพุทธเจ้าได้ ไปอยู่ในเมืองแซนฟรานซิส
 โคน เพราะฉนั้นข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา
 ถึงเมืองแซนฟรานซิส โคนบ้างตามสมควร เมืองแซนฟรานซิส โคน

เป็นเมืองใหญ่ในสัปดาห์ที่ขี้เนี้ย ตั้งอยู่บนแหลมแคบยื่นออกไป
 ในอ่าวยาวประมาณ ๓๐ ไมล์ แห่มนเป็นที่ตั้งในระหว่างอ่าวแซน
 ฟรานซิส ใกล้กับทะเลแปซิฟิก โขงจีน ที่แผ่นดินที่เมืองนั้น เป็นเนินเขา
 บ้างบางแห่งลาดลงมาจนถึงฝั่ง แคทเป็นเนินเขานักก็ปรายดงที่ห้อม
 กัถมรณ ในแนวริมทะเลนั้นได้ ทำเขื่อนกันคลื่นเงินกว่า ๓๐๐๐๐๐๐ เหรียญ
 เขื่อนนั้นยาวบนกว้างถึง ๖๕ ฟุต ลัดลงไปที่หน้า ๒๕ ฟุต นำใช้ ใน
 เมืองนั้นฝั่งที่ต่อมาแต่ โดมซดกรก ทางห่างจากเมืองไป ๓ ไมล์ครึ่ง
 มีถนนใหญ่วิ่งในเมือง ใช้ นานประมาณวันละ ๓๐๐๐๐๐๐๐ แกลตชนค
 แดทั้งฝั่งที่เขานามาจากทะเลดำป้อนตากด้วยทาง ๓ ไมล์ เมืองนั้น
 ตั้งอยู่บนที่สูงซึ่งคืออ่าวโค้งคดก เมืองนี้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดนับ
 กว่าเมืองที่บ่งในอเมริกา ในปี ๑๗๔๗ มีแต่บ้านแถว ๆ บ้างเล็กน้อย
 ความที่เจริญขึ้นเร็วนี้คงแต่ได้พบแร่ของไนท์โคตเคียง คือในเมือง
 แซน โยควิน แต่ในแม่น้ำคราเมน โคนั้น แต่ในส่วนที่บ้านเมืองเจริญ
 ขึ้นนั้น โดยความอุสาหของชาวเมือง แดชาวเมืองโคตเคียงทั้งปวง เพราะ
 การแร่ทองนั้นไม่กระทำให้เป็นการเจริญแก่สินค้าใหญ่ ได้ธาศรัยความ
 อุสาหเท่านั้น เมืองนี้เดิมชื่อเซอบาบูนาแปลว่าฝักหญ้างาม ได้เปลี่ยน
 ชื่อแซนฟรานซิสโกในปี ๑๗๔๗ โยเค็ดในเมืองนี้ มีแปลศโยเค็ด
 ซึ่งชาวพระพรเจ้าทั้งปวงอยู่นั้นเป็นใหญ่ที่สุด อยุ่ที่มุมถนนมาเกิด แด
 ถนนมอนค โทเมอร์ คุคนได้ ถึง ๑๒๐๐ แบบที่ซึ่งควรมได้แห่งหนึ่ง
 ก่อด้วยอิฐแดเค็ดของเหล็กสูง ๗ ชั้น ภายในที่กลางนั้น มีสนามที่ขุด

รถกว้างใหญ่ครึ่ง ๓ ซีกครึ่ง ๓ เป็นที่คนเดิน โบกซีเมนต์ปูศิลาทงชั้น
 ๕นามัน มีหลังคา กระจก ข้างบน ด้วย ทำนองคล้าย โฮเต็ลในเมือง ฝรั่งเศส
 แต่โฮเต็ลนี้เป็นขนาดใหญ่ที่สุด ที่ข้าพระพุทธเจ้าได้พักมาแต่ก่อน
 บนหลังคานั้นเป็นศาลาพักผ่อนดูวิวได้รอบเมืองงามยิ่งนัก มีที่นั่งดูขึ้นไป
 ใต้ ๕ ถึง มีที่พัก ๕ แห่งค่าทำโฮเต็ลเป็นเงินถึง ๓๕๐๐๐๐๐ เหรียญ
 แต่โฮเต็ลอื่น ๆ ใหญ่ ๆ ก็มีอีก คือบอลด์วินโฮเต็ล แกรนด์โฮเต็ล
 เป็นคัน แต่ไม่ใหญ่ถึงโฮเต็ลอื่น ๆ ในที่ซึ่งกักตักแก๊สซาคส์ มีเครื่อง
 ใช้มาก ห้องกว้างกว่าโฮเต็ลที่บ่วงที่เห็นมาในอเมริกาอัน ของที่
 แปลกมาได้เคยเห็นในเมืองนั้นอีกอย่างหนึ่ง คือรถอย่างที่เคยด้วยสาย
 ลวดเรียกเคเบิ้ลรถโรด ในถนนใหญ่ ๆ ทั้งบ่วงมีทางรถอย่างนั้นเดินแทบ
 ทุกถนน ๆ นั้นมีรางเหล็กสำหรับเดินที่เดียวไปสาย ๑ มาสาย ๒ อย่างรถไฟ
 แต่ในกลางทางนั้น มีช่องลงไปใต้ถนน ในช่องนั้นเป็นโพรงใหญ่ตลอด
 มีสายลวดใหญ่ประมาณ ๑ นิ้ว โดยรอบเดินในร่องนั้นเสมอ ที่ถนนมีโยน
 ลงไปในร่อง เวลาจะให้เดินรถก็ยกเข้าใกล้กัน เชือกโยงแน่นเชือกก็ลาก รถไป
 ตามทาง เมื่อเวลาจะหยุดรถก็ให้วางเชือกเดี่ยวรถก็หยุดแต่เชือกนั้น
 เดินอยู่เสมอ ข้าพระพุทธเจ้าได้เข้าไปดูใน โรงที่สำหรับทำให้เชือกเดินมี
 เครื่องจักรใหญ่เดินอยู่เสมอ เครื่องจักรนั้นว่าไม่สู้จะดีของการแรงมากนัก
 เพราะถนนเมืองนั้นก็จะชันลงเขาเสมอ รถ ๓ ชั้นรถ ๓ ดังก็ช่วยแรงกัน
 อยู่ชั่วแต่ให้ มีแรงพอถารถไปเท่านั้น เครื่องจักรนั้นก็ไม่มีอุปสรรคอัน
 ใด เป็นแต่เครื่องสำหรับหมุนพานให้เชือกเดินไปเสมอเท่านั้น แต่เขาข้อ

ร้อนจัดไม่ แดดแรงเวลานั้นเป็นฤดูร้อนก็ แต่เมืองอยู่ใกล้ทะเลจึงหา
 ร้อนจัดไม่ ฝนในเมืองนั้นแต่ฤดูหนาว ๆ นอนอากาศชื้นไม่ตอชคฤ แต่
 เวลาฤดูร้อนก็ไม่ร้อนจัดเพราะได้ลมทะเล ถึงฤดูหนาวก็ไม่หนาวจนถึง
 นำแข็ง เพราะความร้อนเกิดจากแผ่นดิน แลไอน้ำที่เอ่ด้วย ได้ รับ
 พระราชทานพระนาถถึงเมืองแชนฟรานซิส โทคามล้มควรแล้ว บัดนี้
 ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาระยะทางต่อไป

ระยะทางกลับจากเมืองแชนฟรานซิสโท ถึงเมืองเวอียเนีย

รุ่งขึ้นณวันศุกร์ เดือน ๗ แรม ๘ ค่ำ (วันที่ ๓๓ ยุน) ได้ รับพระราชทาน
 หนังสือบอกกรุงเทพ ฯ ซึ่งส่งไป แด่กรมราชทูตณกรุงลอนดอน ได้ทราบ
 เกดว่า ราชวาทกรต่าง ๆ เวลาเช้ารับพระราชทานอาหารแล้ว ได้กระเตรียม
 ตั้งของที่จะออกจากเมืองแชนฟรานซิส โทกลับมา เวลากลางวันรับ
 พระราชทานอาหารแล้ว เวลาบ่าย ๕ โมง ๑๒ นาที ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงกราบถวายบังคมลาออกจากแม่เตกี โฮเตล ขึ้นรถมาลงเรือที่ท่า
 ลงในเรือจ้างกอดไฟ ขึ้นขบวนมาขึ้นที่ท่าเมืองโฮกแลนด์ มาขึ้นรถไฟ
 โฮเตลคา ชื่อแปร์ซีตันคี ซึ่งรถอยู่ในดเค์เรนนั้น ครั้นเวลาบ่าย
 ๓ โมงครึ่งรถไฟออกจากเค์เรนเมืองโฮกแลนด์ มาตามระยะทางถึง
 ท่าที่ตำบลบ็อคคอสคา รถไฟเค์เร็คเป็นตอน ๆ ลงในเรือไฟดำใหญ่
 ชื่อ โฮตา โน่น ขึ้นปากน้ำแม่น้ำดเค์ราเมนโต มาขึ้นที่เมืองเบเนชีย
 เหมือนเมื่อเที่ยวไปนั้น ครั้นรถไฟขึ้นค้อกันตอลอดแล้วก็ออกเค์เร็คต่อไป
 ตามทางเค็ม ครั้นเวลาค่ำถึงเมืองดเค์ราเมนโต หยุดพักให้คนโดยสาร
 รับพระราชทาน ๒๕ นาที แล้วออกค้อไปตามระยะทาง

รุ่งขึ้นวันเสาร์เดือน ๘ แรม ๖ ค่ำ (วันที่ ๓๔ ขุน) เวลาเช้ารับ
 พระราชทานอาหารมาในรถไฟ เวลาเช้า ๕ โมงเสด็จเมืองวิไลในใต้เศก
 นิวัตา ทาง ๒๗ ไมล์แต่แรนฟรานซิงโก เป็นคันทางรถไฟสายที่แยกไป
 เวียนเนยซีคหรือเวียนเนยแซนคร์วิกก็เวโรโต รถไฟเช้าพระพุทเจ้าทั้งปวง
 เปลี่ยนสายเข้าดินในสายนี้ไปตามทางหว่างเราชื่อเวคแมนเคิน ตาม
 ทางรถไฟไปนั้น แต่ไปถึงเราไม่มีทองมาแต่คนเราไม่สู้ขึ้นนั้น มา
 จนถึงคันทางรถไฟหลายค้ำต รวงคันรางเขาเขาไปค้ำกับปลาย
 ตำรา ให้หน้าในตำราให้ตองในรางเวลาเมื่อค้ำไม้ ได้ กอชยองมา
 ตามรางนั้น ไม้ค้ำขม้อถอยนไปชนค้ำมาก ทำค้ำกัน โดยมาก
 รถไฟไปหยุดตามง่เค้นข้าง ๗ ค้ำที่ค้ำขม้อพีเพอส์ ซึ่งเป็นที่เขาไม้
 ไน้มามันทุกขนรถไฟ ค้ำไปถึงค้ำตเรียกเบรอันเป็นด่เค้นที่มันทุก
 ไม้ ชก ค้ำไปถึงด่เค้นซึ่งค้ำค้ำ ไปค้ำปริงด่ทางไกลจากวิไลไป ๓๐ ไมล์
 ในถิ่นมบอมาเด็ก ๆ เป็นอันมากค้ำค้ำค้ำกัน สายนำดินถึงกันทั้งหม
 ไม้เป็น ๒ หมูค้ำกัน นำในชนวชนจค้ำบรชจนดง ๒๓๒ ค้ำรพำเว
 ไซค้ำค้ำวชนแต่เห็นถึงทางรถไฟ นำนวชนแรงจค้ำที่แผ่นดินคราก
 ไปโดยมาก เราว่าแต่กชนนนานนพุงชนไปถึง ๓๐ พด ในเวลานั้น
 แร่ก้ำกัน โดยมาก คนที่เข้ไม้ปรกค้ำไปรับพระราชทานก้ำทายได้ มี
 คนไปหาแร่ก้ำกัน ได้ก้ำกันบวิสุทรีค้ำมาก ออกจากถิ่นไปถึงเมือง
 ซีอวอชรีค้ำเป็นที่คนมาเที่ยวอยู่ตามเนินเขาเป็นที่บมาย มีทะเลสาบ
 ย่อม ๆ แดบ้านเรือนไม้สูงมากนัก ไปจากอวชูทาง ๔ ไมล์เสด็จเมือง

ซ้อแฟรงก์เคาน์ซึ่งเป็นเมืองชนของพวกมอมีนแต่ก่อน เป็นคันทางราง
 ไม่มาจากเขาเหมือนกัน แต่มาที่ลงมานั้นเป็นน้ำค้างแข็งมากเพราะเขา
 สูง คือไม่ถึงค้ำบดเรียกว่ามีดส์เคชันทาง ๓ ไมล์จากแฟรงก์เคาน์ มี
 โรงจักรเก่าอยู่ตอนเหนือแห่งหมู่บ้าน แต่คนที่ไปเห็นทเด้อป่าของซู
 ได้ตัดฮดโดยยาว ๓๐ ไมล์ กว้าง ๖ ไมล์ แต่คนมรางไม่มีบันทกรถ
 ไฟเหมือนกัน ออกจากนโปเรอในถ้ำเขาเราเข้าไปแต่ไม่ยาวนาน พช
 ออกกถึงค้ำบดหมู่บ้าน ซ้ออีเกอดแอดเด ในที่ค้ำบดซึ่งแบ่งเขตเมืองของซู
 กับอีเกอดแอดเดคือถนนหนวดไฟผ่านก่อนาซึ่งเขาขับรถมาจากค้ำ
 บดวนคกแห่งเขา เรือว่าด ลงมาใน ๓ แผ่นดิน ค้ำบด ไปถึง เมือง เวอชเนยซิค
 โกลด์ ฮิด แดซึลเวอซิค ที่ชนยาว ๗ ไมล์เป็นที่เหล็ก เนื้อเหล็กหนัก
 ๕๒๒ ตัน ๗๐๐ ปอนด์ ที่ค้ำบดนั้นยาว ๒๖ ฟุตทุกแห่ง แดเซ็คระกวัง
 ๒๓ ตัน กับ ๗๕๐๐ ปอนด์ ในที่ค้ำบดนั้น บ้านเขามาจากห้วงเขาเรียก
 ว่า คออดส์ครัก ให้อมวีนรางกว้าง ๓๘ นิ้ว มาทาง ๕ ไมล์แอดวงเขาใน
 ที่เหล็ก ปอายที่ฮดซึ่งจากทางรถไฟถึง ๒๕๐๐ ฟุต ที่ชนกว้างฟุต ๓
 นาให้อมวีนถ่วง ๒๐๐๐๐๐๐ แกตอน ค้ำบดที่ถ่วงเงินถ่วง ๗๕๐๐๐๐ เพรียญ
 ซึ่งเป็นที่เราขมว่าเป็นของวิเศษที่หาชนในเศเศดนี้ ออกจากที่นโปเรอ
 ค้ำบดเรียกว่าเลกิว ทาง ๒ ไมล์จากฮิดเคชัน เป็นที่ค้ำบดทเด้อป่าของซู
 ค้ำบดที่ทุกแห่ง ออกจากที่นโปเรอเมืองค้ำบดซิค ซึ่งเป็นเมืองหลวง
 ของเศเศดนี้ว่าค้ำบด เมืองนโปเรอ คังชนนเป ๓๗๕๘ โดยเมเยอชอนดัมกับ
 บูอินคัว มีพดเมืองประมาณ ๕๐๐๐ ตั้งอยู่ในที่ค้ำบด ถนนที่ค้ำ

ครง ๆ ก็ มีที่กัใหญ่ คือเคม็คอด โรงทำเงิน ศาล แลบ้านใหญ่ ๆ
 บ้าง มีวัด ๔ วัด แลโรงเรียน แลมีคนเค่มาก ๆ เป็นที่อยู่อันดมคว
 ดเศคนั้น แลเป็นกันทางดินค้าในดเศคนั้นด้วย แลเป็นกันทางเกวียนไป
 ที่ค่าง ๆ เป็นอันมาก อนึ่งมีถ้ำอยู่ถ้ำ ๑ เป็นของชุกชีน เป็นของประหลาด
 ในการทำแร่ ชื่อชุกชีนเนต ปากถ้ำที่ชุกชีนไปจากแม่น้ำชือ คำนวณวิเว
 คัตถุเขาไปในเขาทางถ้ว้ง ๑๕ พัด ถึง ๓๐ พัด ถานตรงไปทาง ๒๐๐๐๐
 พัด ไปถึงที่ท่าแร่เมืองเวียงเหนือชุกชีน พอดนาม ใช้จะเปนประ โยชน์แค
 การที่จะถายเขาหน้าไมบยแร่ไปอย่างเคียวหามได้ ได้พาให้ดมอากาศเคินค
 แลเปนทางที่ชนแรมมาได้ดังคัตถุด้วย เขาถือว่าเปนความคึกคึกอันพิเศษ
 ในการทำแร่ เมื่ชุกชีนพระพุทธเจ้าทรงบวงมาถถึงเมืองคางันชิติน
 แล้วยังทางคชไม่เปนทางคชช้อมนิก วกแปรชิตินค ไม่ไม่ได้ คชไป
 เพราะขวงนิก ข้าพระพุทธเจ้าทรงบวงคชเคชชุกจากภณนไปชุนรถไฟ
 ษนาคชช้อมนิกถถึงคางัน เป็นรถนึ่งตามชธรรมเนยม ชชชุกจากเมืองคางัน
 ชิตินไปคชไปตามระยะทาง ทางรถไฟคชเคคคางันชิตินไปนเขาว่านคชจะ
 หักบ่อช ๆ เพราะทางคชช้อมนิก บางที่คชช้อมไปถถึง ๑๕ คชบ้าง ๑๗
 คชบ้าง ในระหว่างนั้นทางช้อมนงไปไม่ถละ ๑๐ พัด เขาว่า
 ครั้ง หนึ่ง ชินยเนช ชุกชีนรถ ถึงที่ทาง ช้อมนิก นั้น จน แลเห็น โคม
 แดง ที่ท้ายรถ ถ้าย ที่ คิว ลาก มา เอง ดำคณิว ว่า จะไป โคน กับ รถผู้
 ชิน ถึงกับกระ โจนจากรถครั้ง ๑ เมื่ชชชุกจากคางันชิตินเปนน้า
 ดเศคนั้นช้อย ๆ ไป ๒-๓ ดเศคนั้นถึงค้ำบดชือ เมอวีเม็ก ทางรถไฟเคิ

เมืองที่คนทำการมากเมืองหนึ่งคือ แดมนเมืองนั้นเป็นที่สวยงามด้วย
 เพราะที่แผ่นดินสูง ๆ ต่ำ ๆ กว้างกันมาก แดไปในที่ไกลก็มีเขาผวย
 ใหญ่ตั้งอยู่โดยรอบ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทรงไปจนถึงที่แดนนั้นแล้ว
 มีดีเคอแปดเคอ เป็นคนถอมป็นทำแว่นนี้ ได้ทราบเถว่า ๑ ทาง ไทวเร
 ก็มากอวยรับ ข้าพระพุทธเจ้าทรงไปวงอยู่ที่ที่แดนนั้น พวข้าพระพุทธเจ้าทรง
 ไปวงขึ้นรถไปตู่ โรงทำแร่ การทำแร่ในเมืองเวอชเยนียชกิน ได้พบแร่
 ค้ำบดิน ในปี ๑๘๕๘ โดยคนที่มาตรวจค่าหาทอง ครั้นมาพบแร่แปลก
 กว่าที่เขาเคยเห็นมา ซึ่งพวกเหมืองก็คิดว่าเป็นแร่เงิน แต่เขาเห็น
 ประหลาดกว่าแร่เงินธรรมดา ครั้นเขาได้ตรวจเขาก็พบแร่มีทองมากไม่
 อกนัก จึงได้ตั้งการรุดทำขุด ได้ทองเป็นอันมาก ชื่อนชื่อค้ำดออก
 บ่อทองของนางชือคังนั้น แด่ดวงใด มากมายนี่ต่าง ๆ มาขุดทำในที่ต่าง ๆ
 แพร่หลายออกไป เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทรงไปอยู่อยู่ที่โรงที่สำหรับซัก
 รอก เขาคนแแต่ของขุดลงในบ่อนั้น เครื่องจักรนั้นใหญ่มากสำหรับซัก
 เชือก ถักด้วยลวดแบนกว้างประมาณ ๖ นิ้ว ทนประมาณนิ้ว ๓ ที่ผูก
 กับรอกหย่อนลงไปใบบ่อนั้น เมื่อหย่อนลงไปได้ ก็พดกัมเข้มบออกลงไป
 เด่มช พอดีถึงที่พดรอยได้พดดี ไม่ต้องกระแทก ทางรอกที่หย่อน
 ลงไปนั้นเป็น ๒ ทาง ทางหนึ่งซักจนแล้วหย่อนทางหนึ่งลงเด่มช มี
 ชยี่ ๖ รอกด้วยกัน ถ้าคนที่อยู่ใต้ คั้นจะให้ ซักรอกนั้นเมื่อใด มีสาย
 เชือกโยงขึ้นมาผูกกับรอกซึ่งบ่อให้คนคนเครื่องจักรรู้ ก็เบ็ดจักรซักรอกจน
 มา แล้วเราพาไปอยู่ที่ โรงจักรสำหรับสูบน้ำในบ่อแร่ขึ้นมาไม่ให้ท่วม

คนตะโม่ ไปยืนในชั้นที่ห้าหรือรอยองไปนั้น ชั้นนี้ทำด้วยเหล็กไม่รั้ง ๆ ยืนได้ ๒ ชั้น ครั้นบนชั้นเดียวแล้ว เขาก็แยกจากรอยองไป หิ้งที่ยืนห้อยลงไปนั้น ๒ ข้าง มีกรุดไม้ลงไปสำหรับ ถ้าถ่ายที่ผูกถนน ราวเวลาใด หิ้งนี้แตกตกลงไปไม่ ไทโยดไม่ ใจแน่นทีเดียว เวลาห้อยลงไปนั้น ว่าลงไปนั้นลดละ ๒๐๐ ฟุต จนลมออกจากหิ้งออกไปตั้ง กลิ่นน้ำตายมอ ๆ ครั้นลงไปถึงพชนชั้นที่ ๑ ออกจากแผ่นดิน ๒๕๐๐ ฟุต เป็นชั้นดิน เครื่องจักรหยุดให้คนทายนในหิ้งชั้นล่างออกยกกับพนาแล้ว กระตุกเชือกเครื่องจักรที่ห้อยลงมาจากห้อยหนึ่ง ให้คนทายนบนหิ้งชั้นบนลง ครั้นลงพร้อมกันแล้ว ก็เที่ยวดูในถ้ำที่เขาขุดแรมนี้ แคศุด้ายกมกตได้เห็นทิวเขตรัตนคน นมิตชินโตกัน ผิดแต่ถ้ำ เพนเควตรงเขาไป แคศุนองไม้ในแผ่นดิน แลฮักฮัก ๓ ทถา เหนียงเขาไปถอกยงหนาว แลถ่านร้อนจกเคมท หิ้งยงทรมไปทงตัวเสมอเขากระ โคมไฟถ่านทางนาไหลเต็มช นพนเป็นน้ำร้อน ที่ร้อนแฉ่งร้อนด้วยธาตุกำมะถันนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทงปวง ดูเขาไปจนถึงทางลงไปชั้นล่างอีก แคเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่าเพียงชั้นนี้ยังร้อนเพียงนี้ หายใจไม่ใคร่จะออกแล้วลงไปถึงชั้นล่างจะร้อนเพียงไร จึงหาได้ลงไปอีกเม ที่ยังมีได้ลงไปนั้นอีกชั้นหนึ่ง เป็นชั้นที่ ๒ ออกจากพชนชั้นที่ ๑ ลงไปอีก ๒๐๐ ฟุต แลฮักฮัก ๓ เป็นชั้นที่ต่ำ ออกจากพชนชั้นที่ ๒ ลงไป ๓๐๐ ฟุต รวมถอก ๓๐๐๐ ฟุตด้วยกัน แต่เป็นการเหลือสังเกตกำลังที่จะลงไปให้เห็นตลอดได้ จึงกลับมาเขาในหิ้ง

กระตูกเรือก็วิ่งกลับขึ้นมาถึงชั้นบน เขาในห้องเปิดเครื่อง
 ขานมาแฉ่งแฉ่งตัวตามเดิม คิดด้วยเกล้า ๆ ว่าอะไรมันเครื่องแฉ่งตัว
 นั้นมา แต่เกรงอยู่ว่าเขาจะให้เปลวเสียคุณเขามามากอยู่แล้ว จึงหา
 ไม้ธูปขึ้นมาด้วยไม้ ครั้นแฉ่งตัวเสร็จแล้ว เขาพาไปคนทำงาน
 มาขานมาในห้องใหญ่ แฉ่งแฉ่งเครื่องแฉ่งตัวเต็มที่เขาแฉ่งกันมานั้น
 แฉ่งจนใจเป็นแฉ่งไป ครั้นศกพอแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขอบใจผู้
 จักการ โรงทำแร่ผู้นั้นมา แล้ว ขนรถมาตามทางดังสี่เข็มนาฬิกาไปทอด
 อยุ่ที่นั่น ผู้จักการ โรงแร่เป็นนายกองบ่นรถไฟด้วยใจดี มา
 พุดอยู่กับข้าพระพุทธเจ้าที่สี่เข็มนาฬิกา ๓ โมงเป็นเวลาที่ไฟออก
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขนรถไฟ ผู้ที่เป็นนายกองบ่นรถไฟมาด้วย
 เพราะจะมาตรวจให้ดูการทำแร่ตามทางนั้น แต่ที่นั่นหาใช้สี่เข็มนาฬิกา
 หยุดไม้ แต่เขามาค้างให้หยุดสักครู่ ๓ ครั้นออกจากเมืองเวียง
 ไซก็ไปลงที่ตำบลแร่หนักหยุดรถที่นั่น เขาพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 ขึ้นไปดู ที่ตำบลแร่เป็น โรงใหญ่มีตึกมาหมื่นห้า ไม่เห็นถ้ำยาวตัวแร่
 แต่ที่เขาร้างทั้งปวงทำนองคล้ายกับที่เมืองเด่นเวียงนั้น เขาได้ถวาย
 ทองคำ เงิน ที่ทำในที่นั้นแก่ท่านราชทูตอย่างฉะฉานพอเป็นตัวอย่าง ๓
 อยุ่ประมาณ ๕ นาทีเท่านั้นก็กลับขึ้นมารถไฟ การที่ขุดถ้ำกับหยุด
 รถไฟก็ต่างอย่างกัน ก็เรียกว่ามีร่องเป็นอย่างพิเศษ เพราะคน
 โดยสารขึ้นมาเป็นอันมาก มาทอดยี่สิบเวลาด้วยเปล่า ๆ เมื่อกลับ
 ออกมาถ้ำถังคน โดยสารออกมา โทนต้นไม้เด่น เป็นการชมขันที่รถมาหยุด

กลางทางคืน ข้าพระพุทธเจ้าชอบใจเรามาก ครั้นข้าพระพุทธเจ้า
 ทิ้งปวงชนรถเดี่ยวแล้ว ก็ออกจากถนนแควมถั่งเมืองกาตันรีต ซึ่ง
 รถไฟแปรดีเดินด้วยขบวนนั้น รถหยุดเขารถแปรดีเดินคือ ข้าพระ
 พุทธเจ้าทิ้งปวงชนรถแปรดีเดินดี เช่นผู้ที่มาด้วยขบวนมาลงในรถ ให้
 รับพระราชทานแรมแปดด้วยกัน ครั้นรถค้อยกันเดี่ยวแล้ว ก็ออกจาก
 เมืองกาตันรีตออกถ่มมาทางแควมถั่งเมืองรีโน ต้นทางรถไฟค้อยกับ
 เรือนครัดแปะซีกถนน แควมถั่งไฟฉายที่มาทางควนชอกถนนี่จะมาถึงคือเวลา
 เข้า จึงค้อยรถอยู่ที่เมืองรีโนถนน ๓ ข้าพระพุทธเจ้าทิ้งปวงชนรถ
 พุทธราชทานไปเที่ยวดูในเมืองรีโนถนนบางตามหมเวลาอยู่ เมืองนแป
 เมืองบริบูรณ์ด้วยคนเฒ่ามาก ที่แผนถนนเมืองรีโนถนน ๔๕๐๗ พิก มี
 พดเมืองประมาณ ๒๖๐๐ มีค่าตึกใหญ่ทำเป็นราคาถึง ๓๐๐๐๐ เหรียญ
 มีวัดใหญ่ ๔ วัดแถมทั้งโรงเรียนด้วย บ้านเรือนคนแน่นหนาด้วย เวลา
 ข้าพระพุทธเจ้าทิ้งปวงชนรถพุทธานอาหารในรถไฟนั้น แล้วพักอยู่
 ในเมืองนถนน ๓

รุ่งขึ้นในวันอาทิตย์ เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ (วันที่ ๑๕ ขุน) เวลาเช้า
 โมงแปด รถไฟออกจากเมืองรีโนไปตามสายเรือนครัดแปะซีกทางทิศ
 ควนชอก เวลาเช้ารับพระราชทานอาหารเข้าในรถ ครั้นเวลาเช้า ๕ โมงแปด
 ถึงตำบลอัมไมด์ หยุดพักให้คนโดยดำรับพระราชทานอาหาร ๒๕ มีนิต
 แล้วออกต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าทิ้งปวงชนรถพุทธานอาหารกลางวันในรถ
 แล้วไปตามทางจนเวลาค่ำ หยุดรับพระราชทานอาหารตามระยะทาง
 ข้าพระพุทธเจ้ารับพระราชทานในรถนั้น

รุ่งขึ้นวันจันทร์ เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ (วันที่ ๑๖ ยุน) เวลาเช้า
 โมงเจ็ด หยุดให้คนโดยดำรับพระราชทานอาหารที่เมืองชอกเคนแล้ว
 ออกค้อยไป ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารไปในรถ ครั้น
 เวลาเที่ยงเศษ หยุดให้คนโดยดำรับพระราชทานอาหารกลางวัน ที่ตำบล
 ชีแวงสคัน แล้วออกค้อยไปจนเวลาค่ำถึงตำบลกรันวีเอช หยุดให้คน
 โดยดำรับพระราชทานอาหาร แลพักช้อยประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วออกค้อย
 ไป ระยะทางแถบนี้เป็นที่มัววกหินเคียนช้อยมาก แลตั้งกรมช้อยมากชุน มี
 ผู้ไต่มาช้อย ๆ บางทีที่แผ่นดินเป็นเขา มีถ้ำธารน้ำไม่มีบ้าง บาง
 ที่เป็นทุ่งใหญ่ไปตลอดทาง คู่มือใครจัดเพราะระยะทางเปลี่ยนไม่เสมอ
 เวลาเช้าในหว่างเรานั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงมักนั่งข้างท้ายรถไฟ
 เพราะรถแปร๊ดเค็นซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปนั้น เป็นรถดีเบรียตคา
 มักค้อยปลายสายที่สุด ถ้าหวั้มจะหยุดแห่งใดจะได้จอดได้ง่าย เพราะ
 ฉนวนท้ายรถแปร๊ดเค็นต้นจงคองงามด้ายยัก เวลาเย็นด้ายยักนัก
 แลถ้าที่บางแห่งมีฝุ่นมากมักชนมาเบชนบ้าง

อนึ่งรถไฟอเมริกันนั้น ที่หนารถแควของจักรวรรดิของทำไม ย่นเป็น
 ตรงแหลมค่อนช้อยออกไป ถ้าหวั้มกันด้ควัก่าง ๆ เพราะมักจะมี
 โคน แลมะ แล มะย่นบนทางรถไฟ เมื่อรถไฟไม่เห็นมักจะมีโคน บางที
 ถึงรถไฟกระเด็นออกนอกทางจึงต้องทำคั้งนั้น แลถึงทำอย่างนั้นแล้ว
 ก็ดี ก็ยังต้อง โคนด้ควัก้อยู่เสมอ ในคราวที่ข้าพระพุทธเจ้าไปนั้นก็โคน
 เป็น ๒ คราว ที่เขาเห็นเสี้ยก่อนเบคหลอดได้ไปเสี้ยกที่ตายคราว แลค้

ได้ไม่ไปจนรถไปโตนเข้ากระแทกชนตลอดทุกรถ แล้วยังโคว้งหนไปก็มี
เป็นการลำบากของทางรถไฟมาก แต่ในเวลานั้นคนกว่าแต่ก่อน ที่
ไม่มีพวกอื่นเขามาปล้นรถ แล้วยังคนขายค้อทางรถไฟเหมือนแต่ก่อน
รถเครื่องค้อเข้ามา

รุ่งขึ้นวันอังคาร เดือน ๗ แรม ๘ ค่ำ (วันที่ ๑๗ ยุน) เวลาเช้า
๕ โมงเสด็จถึงเมือง เซียน ที่ตั้งทางที่ราชพระพุทธรเจ้าได้ผ่านมาแต่ก่อน
หยุดพักให้คน โดยดำริรับพระราชทานอาหารครั้งหัวเมือง ที่ทางรถไฟมา
แต่เมือง เต้นเวอ มาค้อทั้น แต่ราชพระพุทธรเจ้าทรงปวงจรได้กลับค้อไป
ทางเหนือ ซึ่งเป็นทางทศทิศไว้แต่เดิมว่าจะกลับทางนั้น

ครั้นได้เวลารถออกจากเมืองเซียนเคียวต่อไปทางทิศตะวันออก ไป
ทางริมเขาข้างเหนือชื่อแบดักฮือต้งแตทางข้างใต้ ชื่อตองบักต้ง ๑๕๐๐๐ ฟุต
แต่เห็นได้จากทางรถไฟ แล้วยังตั้งเขื่อนขึ้นแอตกันถ์ ผ่านไปยังแต่เห็น
เขาร็อกก็เหมือนเห็นได้ไกล ๆ แล้วยังตั้งเขื่อนชื่อ ฮือต้งเคด แด เฮกเบ็ค
แปดตั้งเขื่อนเล็ก ๆ พ้นจากทั้นเป็ทแผ่นดินสูงประมาณ ๕๐๒๕ ฟุตจากทะเล
แต่ในที่แถบนี้เป็นที่คนในเมืองเซียนมายังตั้งค้อต่าง ๆ ไปจนถึงเขื่อนชื่อ
ไปบ้อตฟี่ ตั้งเขื่อนนี้เป็นปลายแดนต้งเคดต้ง ไวโฮมิง เข้าในต้งเคด
นี้ปราดกา ถึงต้งเขื่อนเล็กที่ค้ำบด บัชเนต แอตค้อโป แด เป็นเนินค
แต่ผ่านต้งเขื่อนค้ำบดลปอศเคอ แดเปรวานตั้น ในที่เหล่านี้เป็นที่มั่งคั่งนัก
แปรวิคอกเป็นอันมาก เมื่อรถไฟผ่านไปมักเห็นองโนวังเสี่ยโดยมาก
แต่ยังเห็นมั่งคั่งอยู่บนยอดคอกของคินที่ปากวังเป็นอันมาก ครั้นเวลาบ่าย

โม่งเส็งถึงเค้านั้นด้วย ดึงเน หยุดพักให้คนโดยด่างรับพระวราทาน
 อาหาร ๒๕ มินิต ในที่ค้ำบถนมากของทหารมาคงอยู่ไม่ไกลกับดเค้านั้นนัก
 ในที่ค้ำบถนเหล่านี้เดิมเป็นเขตกินเคียนอยู่มาก แต่เดเคิมเป็นที่อยู่ของ
 เยนต์ เอ มิววี ซึ่งเป็นเจ้าของฝูงแกะใหญ่แต่เป็นคนขี้มาแข่งมีชื่อเสียง
 ด้วย สำหรับขี้มัวถนดองดื้อไปในทุ่งกว้าง มีเรื่องราวเล่าว่าผู้นั้นครั้ง ๓
 ใต้ ถอนหงส์ดื้อดำกัญขี้มัวไปทางทิศตะวันออกห่างจากดเค้านั้น ยุดดเม็ก
 ไปประมาณ ๓๕๐ ไมล์ เขาหยุดพักอยู่ประมาณ ๘ มินิตแล้วกลับมา
 กลับมาในทันที รวมทาง ๒๘๐ ไมล์ ทั้งไปมารวม ๕๔ ชั่วโมง ๕๖ มินิต
 เท่านั้น ชนงการทเคเรหงส์ดื้อด้วยมานเด เช กนแต่เวดากอน ใต้ เว้น
 เคเรใหม่ ๓๘๖๐ แรกออกเคเรในวันที่ ๓ เคธอนเฮปรีดในบหน ตวงกับ
 วันอังคาร เคธอน ๕ ชน ๓๓ คำ มวอกโทศกุดศักวราช ๓๒๒๒ เป็น
 เทยวแรก แต่มานนเคเรโตเร็วมากไปจาก โฮมาฮาดังคาคัพอเนยได้
 ใน ๓๓ วัน กอมป็นนโตคงชนเป็นครั้งแรกใหม่ ๓๘๕๘ แต่ ๓๘๕๘ ใน
 ดเคศคาคัพอเนย กอมป็นนชชเชนครัดโฮเวอแดนคาคัพอเนยแอนค
 ไปก บักเอ็ดดเปรด ในเวดานั้นยังมีโทรเธหรือทางเกวียนไป
 ดเคศด นเด การนจึงเป็นการดำกัญมากที่จะคงชน ในที่แรกที่เขาได้
 จัดมาเร็ววันชเขาได้คงดเค้านั้นระยะระ ๖๐ ไมล์ เคเรทางคงแต่เมือง
 เรนค โยเดฟในดเคศมอนคานา ไปจนถึงเมืองดคาเมนโต แดระยะ
 คงแต่ทอแธคแดนคิกไปจนถึงแปชพิททาง ๓๔ วัน แต่คงแต่เชนค โยเดฟ
 ไปถึงเมืองแรนฟรานซิด โททาง ๓๐ วัน ระยะนี้เร็วเคเรในเวดานั้น
 กอมป็นเขาอีกคงระยะไว้ คงนี้

คังแต่เซินคั โยเต้ฟไป่ถั่ง	เมวี่ด้อด	๓๒	ซัวโมง
๖๖	๖๖	ฟ็อคเกยเนี้ย	๓๔
๖๖	๖๖	ถาวมี	๗๐
๖๖	๖๖	ฟอศมว๊กเขย	๓๐๗
๖๖	๖๖	ด้อดค้เดก	๓๒๕
๖๖	๖๖	แกมป้ฟอศยค้	๖๒๗
๖๖	๖๖	คาสันซิด	๓๓๗
๖๖	๖๖	แบ้เดด้อดถ้อ	๒๒๖
คังแต่เซินคั โยเต้ฟไป่ถั่ง	ดศรวาเมนโต	๒๓๒	ซัวโมง
๖๖	๖๖	แซนฟวานซิดโก	๒๕๐

คนดำหรับถ้อหนึ่งสี่ซันน ออกจากที่ทั้ง ๒ ซ้างในวงละหน รับหนึ่งสี่
มาโต ไม่ทันกักจ่าควาละ ๓๐ ปอนค้ คนที่จจะซัมนำเว็วณเดอกเขาคน
จ่าพวกที่เป้นพวาน เขาคนที่อ้งใจ แดร่านาญในทางนั้น ๆ เป้นคนกถ่า
แดไม่มีโรคไทย แดมีก่าถั่ง ทั้งนํวักเดอกเขาที่มถาวเว็ว แดมีเวง
ใช้มาชเมวี่กััน แดมาฟอกซันเคียน แดเมือไปพัก ๑ ใน ๖๐ ไมด์ ถั่ง
ดเศซันแล้ว ก็หยุควอให้มาคชนอ้นมารับทอศค้อไป จนพวกที่ออกจาก
เมืองค่านโน้นกถัมมาถั่ง ก็รับหนึ่งสี่กถัมมาอ้อถ คนถ้อหนึ่งสี่จ่าพวก
นี้ มีอ้นตรายมี้ง ค้อถูกพวกซันเคียนแดพวกโจรปล้นค้ค่าง ๆ แดที่จจะทำ
ให้คนเทอานมใจ เขาจั่งให้เงินเคียนอชว่งเวง ถั่งเคียนละ ๓๒๐๐ เหว็ชญ
ทุกคน ก่าหนึ่งสี่ที่ส่งไปนั้น เป้นราคาแพงถั่งส่วน ๑ ใน ๔ ส่วนแห่ง

ซึ่งหนังสือราชการนั้น กอเวอนเมนท์ ได้เหมาถ่านกับกรมป่า
 โยเวอแดนคัมเมต์ ได้เตรียมตั้งแต่ปี ๑๘๘๘ ให้เตรียมเดือนละคราว มาจาก
 แชนฟรานซิสโก ถึงแม่น้ำมัสซิวี่ ประมาณหมื่นปี ๑ เป็นเงิน ๖๕๐๐๐๐
 เหรียญ ในขณะนั้นผู้เป็นประดีเต็นคัสซึช ขอนบัตเคอพิล ซึ่งเป็นคนขับ
 รถผ่านที่แผ่นดินนั้นเป็นครั้งแรก เต็มคักจะใช้เตรียมด้วยโคต่างไปทาง
 เมืองแฉนคาเฟ แต่ในปี ๑๘๖๐ พวกอินเดียนประพฤติกิรบกวนต่าง ๆ จึง
 ได้เปลี่ยนเป็นเตรียมมาไปทางนี้ ครั้นภายหลังมาไม่ช้านัก จึงได้ตั้ง
 ให้เตรียมทุกวัน ใช้เงินบัต ๒๐๐๐๐๐๐ เหรียญ

แต่คนโดยส่วนเตรียมทางเหล่านี้ แต่เมืองยังไม่มารถไฟนั้น เตรียมด้วย
 รถหรือเกวียน ๆ นี้ มันทุกหนังสือไม่เหมือนกัน แต่ได้ความลำบาก
 มากด้วยเหตุต่าง ๆ แลทั้งอาหารไม่ใคร่มีด้วย

ระยะทางแต่ตำบลลิสต์เนจนถึงเมืองซีกาโก

ครั้นได้เวลารถไฟ ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงชอกจากดเครชันทำบด
 ซิงเน ไปผ่านที่แผ่นดินชั้นบริบูรณ์ด้วยหญ้า เป็นที่เลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ
 ไปถึงดเครชชอชโปด ครั้นไปว่ามีกมเลี้ยงผาสุกชุ่มในจังหวัดนั้น
 ชอกจากที่ตำบลนั้น ไปตามระยะทาง ถึงดเครชเมืองเวีย ซึ่งแต่ก่อนเรียก
 ว่าเมืองยุดด์เมอช ในคืนก่อนจะเป็นน้ำอยู่แล้ว เพราะคนพลเมืองมี
 มากถึง ๔๐๐ ถึงจริง แต่เป็นคนเดวทราวมหายาษา เล่นการพนัน
 ต่าง ๆ แลบ้านเรือนก็มีแต่พออาศัยไม่มั่นคง มีเรื่องราวพรรณาถึง
 เมืองนี้ เขาเรียกว่าเป็นเมืองอย่างเดวทราวมที่ดุคในอเมริกา ที่ดุคโดย

อาหารจะกินก็หายาก พวกรถไฟยูเนียนแปซิฟิกเวสต์ โคคกอมปนี มีทาง
แยกแต่กันไปถึงตำบลกรัตต์ โน้ตเค็ดค็อกโคโรวาโคควงดเคชั่นข้ามโน้ต
แม่น้ำมิง โน้ต ทางไกล ๓ ไมล์ มีบัสชั๊วชั๊ว พ้อคเค็ดค็อก ออกจากทันทไป
ผ่านดเคชั่นตำบล มาคัน มีกั๋งปริง บรูต โอคกาดัดตา แดรชอลโค ไปพันท์
แผ่นคินฮันเป็นทญาเดียงดักวัก่าง ๆ ซึ่งเนื่องมาจากเขาวิ้อกก์เมาน์เต็น
เขาในเขตไร่มาโนทริมแม่น้ำเปดคค แล่ทแผ่นคินเหล่านาคาแฉะแฉะ
มาก ไปถึงดเคชั่นตำบล โอพอลดอนด์ เป็นช่อต้งจากคองช้นโน้ตแม่น้ำ
นาคันโคนน ในทคต้งช้นเหล่าน เป็นทพวกฮันเดียนฮาควิ้อชยูโดย
มาก แล่ผ่าดเคชั่นตำบล นีโคลด์ ไป ซ้าพระพุทเจ้าทังปอง วั้ม
พระวราชทานอาหารในรถทุกเวลา ครันเวลายาคา ๑๖ นาที ถึงดเคชั่น
ตำบล นอทเปดคค รถไฟหยุดพักในดเคชั่น ให้คนโดยสารวั้มพระวราชทาน
อาหารครึ่งวั้ม ไม้ง ตำบล นอทเปดคค นเป็นเม็งกกลางชอง ดึงคองถน
เคานคกอมปนีรถไฟมี ไฮเค็ดเต โรงจักรทักการรถไฟงามค ในทันท เม็ง
นเค็มเปทเท็มรถไฟใหญ่ ในฤตหนาวปี ๑๙๖๖-๗ ในเวอานนมีพดเม็ง
ปรมาณ ๒๐๐๐ เป็นคนคาศาฮยานฮ้าโดยมาก แล่เมคินพดเม็งฮ้ายไปอยู่
ทางดเคชั่นใหม่โดยมาก

ครันเวลายุ่ม ๘ นาทีรถไฟออกจากตำบลไปข้ามแควเห็นฮแห่ง
แม่น้ำนอทเปดคคกว้างถึงไมล์เดค โดยงพานทักด้วยไม้เท้านัน แล่ค
มันคกคั ครันข้ามแม่น้ำแล่ไปถึงดเคชั่นตำบลแกนเน็คค็อกไปฮักถ้ง
ดเคชั่นตำบลแม็กเพอชัน เม็งดเคชั่นฮ้าหวั้มช่งของแฉะคนไปทิมม

พืชผักเนื้อสัตว์ ไก่จากดัดเสริมไปประมาณ ๕ ไมล์ ในจังหวัดที่เหล่านี้
 มีไม้ใหญ่ที่ตัดใช้เป็นซุงเป็นอันมาก ค่อยไปผ่านดัดเสริมข้ามดัดเกาะ
 แบริกที่ไอแลนด์วูดโดโฮแลนด์ ไปจนถึงป้อมศรีภักดิ์แอดโฮมศรีภักดิ์ ในพื้นที่
 แค่นี้เองเป็นที่พวกอินเดียนข้ามแม่น้ำ นอชเปอริส ไปฝั่งใต้เพียงครึ่งชั่วโมง
 ค้าง ๆ แดแต่ในครั้งนั้น คนเคียวทางถูกพวกอินเดียนฆ่าเสียในแถบนี้
 โดยมาก หนึ่งเมือตราพระพุทธรเจ้าทรงป่องออกจากดัดเสริมคนในรถ
 เห็นมีคนคอยอยู่หน้าดัดเสริมประมาณ ๕-๖ คน พุทธรเจ้าพระพุทธรเจ้า
 ซึ่งเปรถที่ดัดเสริมเป็กรวะโตคนข้างท้าย แดดูโดยมีคนคอยอยู่ข้าง
 ด้านพูดว่าชนไม่ทันรถเคียวเสียแล้ว ครั้นชอกมาพอสดัดเสริมแล้ว ข้า
 พระพุทธรเจ้าทรงป่องเมศทายรถ ออกไปก็เห็นคนนั่งสูมอยู่มีก ๆ ที่ท้าย
 รถนั้นต้องคนออกไปถามไถ่ความว่า เป็นคนจนเคียวทางไม่มีเงินจะเดิน
 ค้ารถไฟ จะไม่เมื่อง โขมาข้างคอยของชนท้ายรถไฟ เพราะหิวยังไม่
 ได้รับพระราชทานอาหารมาเคเจ้า ข้าพระพุทธรเจ้าทรงป่องมีความเวทนา
 หมายจะให้ทานอาหารบ้างพอขม แต่ไม่เห็นจะมีอินทวายเป็นไร ถึงจะ
 ขอมให้หนึ่งไปข้างท้ายเพราะเป็นรถของเราทรงรถ แต่มีดัดเคียวแปดเยอ
 คนกำกับนำทางไม่ยอมว่ามีศิกฎหมายของเขา กอมป็นี่เขามักกำลังว่า
 ถ้าพบคนคงนั่งรถยังแค้นขยูกให้ผลัดลงไม่เสีย เขาเด้าว่าคนจำพวก
 นักรบมาก ถ้าแถมชนท้ายเวลาคนไม่เห็นคงนั่ง ถึงเวลาตก ๆ คนหลับ
 ก็มักขยูกเข้ามาดัดของค่าง ๆ ของคน โดยด่าร แดคนจำพวกคนมักมี
 ฮาวุระศิกคักมาด้วย มักทำอินทวายเป็นชีวิตคน โดยด่ารก็มี เพราะ

กลางของเม็กซิโกแคว้นคัมเบรียอยู่โดยรอบ ที่นี้เป็นที่คนเดินทางเก่าก่อน
 ซ้ำมีแม่น้ำเปิดศกไปทางฝั่งตะวันตกด้วย ยังมีทางอยู่ รถม้าพระพุทธรเจ้า
 หยุดที่ถกกันที่นี้ประมาณชั่วโมงหนึ่งจนเวลา ๘ โมงจึงออกคอกไป ผ่าน
 ดั้งเขื่อนข้ามลอคอกดั่งซิดเวอกรัก แต่ข้ามดั่งเขื่อนไปแล้วถึงเมืองคอก
 ดั่งมีดี เป็นเมืองกลางในเปเรศคักแคว้นคัมเบรีย ในเมืองนี้ไม่มีสินค้า ๆ ขายแต่
 เจริญเป็นเมืองสำคัญโดยเร็ว มีทางรถไฟแยกไปจากที่นี้ทางทิศเหนือ
 ทิศใต้ทางตะวันออก และทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ ๑๔ ไมล์
 เป็นที่พวกอินเดียนพวกปอนนีซึ่งเป็นพวกร้ายกาจชวยังยิ่งกว่าพวกอื่นไปไว้
 ที่นี้แต่ก่อน แต่มีคนคอเชอเนนมาอยู่ในที่นี้ตั้งเตดส์ ได้ขายไม้ไว้ ในอินเดียน
 เกอริคอรหลายมาแล้ว ออกจากที่นี้ตามถนนไปผ่านดั้งเขื่อนข้ามดั่ง วิชแดงคัก
 ไปถึงดั้งเขื่อนในเมืองดักยดเดอ เป็นเมืองใหญ่มีพลเมืองประมาณ ๓๐๐๐
 ที่เมืองนี้มีสะพานข้ามแม่น้ำเปิดศกห่างจากเมืองประมาณ ๒ ไมล์เป็นทาง
 นำสินค้ามาจากเมืองซังกักโตแห่งแม่น้ำ ในเมืองนี้มีที่เลี้ยงสัตว์ใหญ่
 ดำหรับส่งสัตว์ ทิ้งมันที่รถไฟไปทางทิศตะวันออก และมีทางรถไฟส่งคน
 จรไปอยู่เมืองต่าง ๆ ด้วย ออกจากที่นี้ไปผ่านดั้งเขื่อนข้ามดั่ง โรเยอร์
 ไปถึงดั้งเขื่อนข้ามดั่งอนทเนนคัก เป็นเมืองใหม่ตั้งอยู่ที่นี้ไว้ว่าเป็นที่ตั้ง
 ทางที่เดินข้ามแม่น้ำเปิดศกมาตั้งแต่แรกเข้าในดั้งเขื่อนข้ามดั่งแคว้น ในที่นี้
 เป็นที่แม่น้ำกว้าง เวลานั้นน้ำกว้างกว่าไมล์ แต่ในเวลาน้ำลงมักมีหาด
 ผุดทำให้แม่น้ำเป็นทางร่อง ๆ ไป น้ำคนคิดเฉลี่ยประมาณสักฟุต ๑
 เรือเดินไม่ได้ จึงไม่เป็นทางมันทุกสิ้นน้ำไปมาได้ ทางที่เดินด้วยวัว

แม่น้ำมาขึ้นประมาณ ๓๐๐ ไมล์เศษแต่เห็นแม่น้ำโคเป็นแห่ง ๆ ตลอด
 ทางมา ถอมป็นรถไฟมีที่แผ่นดินเป็นชั้นมากใน ๒ ชั่วโมงรถไฟ ออก
 จากหินไป ออกเขี้ยวแม่น้ำไปข้างทิศเหนือถึงดงเขื่อนคำบดพร้อมอัน
 เบ่งดงเขื่อนใหญ่ เมืองนบเนเมืองเจริญโดยเร็ว ทางรถไฟไม่ชดงัดชด
 แดแปซิฟิกมาต่อกับสายรถไฟดงเขื่อนด้วย ออกจากหินไปรถไฟเคิร์ทต้อง
 ทิศใต้แต่เห็นแม่น้ำเปดศควิวออกไปจนถึงคำบดแอดเด ออกจากหินไป
 ความระยะทางข้ามแม่น้ำเฮลคอน ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำเปดศควิว ในที่
 คำบดเป็นที่พักของเขรมินท์ชวมา ฮาสิวีย อยู่ ทำให้ มีบ้าน เมือง เจริญ ชนมาก
 จนเห็นได้ว่าแม่น้ำกจะเป็นเมืองที่เจริญที่สุดใกล้เทศนิบราดกา ในแม่น้ำ
 เฮลคอนมีบริบูรณ์ด้วยปลา แลมีแม่น้ำหนมเนอกลงแต่เพียงมาชุกรม
 แดใหญ่ ๆ มีนกแต่เป็นน้ำโขงลงแต่หัวมาชุกรมมาก ไปถึงดงเขื่อน
 คำบดเฮลคอนเป็น ดงเขื่อนที่รับถ่วงมาจากที่ต่าง ๆ ในเขตแม่น้ำเฮลคอนนี้
 ออกจากคำบดไปถึงดงเขื่อนคำบดอันชยวมแม่น้ำบดอัน
 คือไปถึงดงเขื่อนชอกดมอ ซึ่งทางเขยวชนทางทิศเหนือใกล้เมือง
 โฮมาฮา

รุ่งขึ้นวันพุธเดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ (วันที่ ๑๘ ยูน) เวลาเช้า
 โมง ๑๐ มีนิต ข้าพระพุทธเจ้าทรงบวงถึงเมืองโฮมาฮา รวมทางคั้งแค
 แชนฟรานซิส ใกล้เมืองนี้ ๑๗๑๔ ไมล์ ก็กระยะทางเป็นตอน ๆ ไปคั้งแค
 โฮมาฮาอัน คั้ง

คั้งแคเมือง โฮมาฮาไปถึงเมืองแกรนด์ โฮแดนส์ ดงเทศนิบราดกา ๑๕๔ ไมล์

” ” ” ” ฮีคเน ” ” ๑๓๔ ”

ตั้งแต่เมืองโฮมาฮาไปถึงเมืองเซียงเคตไวโฮมิง	๕๓๐	๓
วีกกรก	๕๗๓	๓
กรนรเวช	๗๔๕	๓
ซีแวงตัน	๗๕๕	๓
ชชกเต็น	๙๐๓	๓
เซดโก	๙๓๐	๓
ฮัมมิตค	๙๔๗	๓
วโน	๙๗๒	๓
แซนฟรานซิสโก	๙๗๔	๓

เมืองโฮมาฮานตั้งอยู่บนที่กว้างร่มรื่นนามัสสูร์ มีบ้านเรือนงาม
ใหญ่โต แด่มีการสินค้าเป็นอันมาก มีทั้งวัด โรงเรียน แด่ โรงละคร
หลายโรง โรงคอกใหญ่ตั้งคณินนี้ คือศาลใหญ่ ฮอฟฟิศไปรษณีย์
แแต่โรงเรียนชื่อไฮด์กูด เมืองนี้เป็นถนนทางรถไฟเวียนแปะพักท่าชอกไป
จากเมืองนี้ จึงทำให้เมืองเจริญขึ้นเป็นอันมาก เมืองนี้เดิมเป็น
เมืองหลวงของสเตรคินบราดกา แต่ครั้นในปี ๑๘๖๗ ที่ว่าการชอกเวอนเนนต์
ได้ย้ายไปตั้งที่เมืองลอสแอนเจลิส

เมืองนี้เป็นเมืองสำคัญมาก แต่ข้าพระพุทธเจ้าหาได้พักชุนานไม่
จึงหาได้กราบบังคมทูลพระกรุณาโดยละเอียดไม่ ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งปวงพักอยู่ที่เมืองนี้ครั้งชวโมงแล้วชอกคชไป ชามแม่น้ำมัสสูร์โดย
สะพานเหล็กซึ่งเป็นสะพานอย่างคหที่สุดในเมืองนี้ ทำขึ้นเงินเป็นราคา

ถึง ๓๐๐๐๐๐๐ เทียบดู สัปดาห์ยาวกว่าไมล์ พันห้าพันไปแต่ไปทาง
 ซีกประมาณ ๓ ไมล์ ถึงตำบลเคาน์ซิงบอดฟี เป็นเมืองใหญ่ตั้งอยู่
 ตรงฝั่งแม่น้ำมิสซิสซิปปีร่วมกับเมือง โอมาฮา เมืองข้ามแม่น้ำมิสซิสซิปปีมาแล้ว
 นั้น ออกจากสเคตต์มีบราดกาเข้าในสเคตต์ไฮโอวา ไปตามระยะทาง
 ผ่าน สเคตต์เล็กไป ท้ายตำบลมา ตามทาง วันหนึ่ง ผ่านคก ทนา เม็ด มาก คล้าย
 ฝนในกรุงเทพฯ ๑ ซึ่งยังไม่เคยมีในเมืองอังกฤษเลยนั้น เวลากลางวัน
 วัมพรรวราชทานอาหารแล้ว เวลาบ่าย ๓ โมง ๓๗ นาทีถึงเมือง ซีอ
 เคมอนต์ ซึ่งเป็เมืองหลวงของสเคตต์ไฮโอวาชนชุมมนเฒ่าวาคูน มี
 สัปดาห์ข้ามแม่น้ำในจังหวัดเมืองนถง ๖ สัปดาห์ รถไฟเข้าหยุดพักใน
 สเคตต์ให้คนวัมพรรวราชทานอาหารครึ่งชั่วโมง รถไฟด้วยที่ชาวพระพุทเจ้า
 ถึงปวงมาจากเมือง โอมาฮา แลยังจะไปจนถึงเมืองซีคา โจนซอสาย
 ซีคา โกรวักไฮแลนคัแซนแปรีฟักเวตเวเวเป็นชายถาง
 เมืองเคมอนต์ซึ่งชาวพระพุทเจ้าทางปวงพักอยู่ในขณะนั้น มีตึกบ้าน
 เรือนงาม ๆ มาก แคนคอสถนเป็นสักทิมวาคานมากในสเคตต์ข้างฝ่าย
 ตะวันตกนี้ มีวัดแต่ โรงทานเป็นหลายแห่งมีทงมากแฉกแฉงมากด้วยเป็น
 เมืองใหญ่เมือง ๓

ออกจากเมืองนี้ไป ตามระยะทาง ถึงสเคตต์ ตำบลอนิวตัน เป็นที่มู่ ถ่าน
 มาก แลดูถึงสเคตต์ตำบลกวันเนตเป็นที่เต้าเรือนของสเคตต์ ไฮโอวา
 มีสายรถไฟช้อนอกไฮโอวาต่อกับสายที่ตำบลนคองย รถไฟเข้าหยุด
 ให้คนโดยดัววัมพรรวราชทานอาหาร ๕๐ นาทีจนเวลาทุ่ม ๑๕ นาที ออก

ต่อไปจนเวลา ๒ ทุ่ม ๕ นาทีถึงเมืองไฮโฮวาศิตี รถไฟเข้าหยุดพักใน
 ดงเครีน ๒๕ นาที เมืองไฮโฮวาศิตีนี้เป็นเมืองบริบูรณ์แฉงามดี ตั้งอยู่
 ริมแม่น้ำไฮโฮวา แค้กซันเป็นเมืองหลวงของดงเครีนไฮโฮวานี้ มี
 แค้บักซันใหญ่ด้วย แค้บักซันใช้เป็นโรงเรียนดงเครีนไฮโฮวาศิตีด้วย รถ
 ไฟออกต่อไประยะเวลา ๒ ทุ่ม ๕๖ นาที ถึงเมืองซือเวตส์ ดงเครีนเข้าไป
 ดงเครีนเปลี่ยนถ่ายรถไฟเดินต่อไปถึงขบวนมาจนเข้าสายใหม่ เวลา ๒ ยาม
 ๒๕ นาทีออกต่อไปถึงเมืองจิดคัต ซึ่งห่างแยกจากเมืองไปเมือง
 มัดกาโก ทาง ๓๒ ไมล์ผ่านไร่ริมแม่น้ำมดส์ซิมบี รถไฟออกเดิน
 ต่อไปทางทิศตะวันออกจนเวลา ๕ ทุ่ม ๓๓ นาที ถึงเมืองคาเว้นเปตเป็น
 ดงเครีนปลายแดนดงเครีนไฮโฮวา เป็นเมืองงามดีตั้งอยู่บนที่แผ่นดินสูง
 ยาวไปตามแม่น้ำประมาณ ๕ ไมล์ กว้างประมาณ ๒ ไมล์ มีคอกใหญ่
 งามดีมาก แค้โรงขอมรานั้นเป็นอย่างงามที่สุด เมืองนี้เป็นที่รับตัว
 มาจากที่ต่าง ๆ เป็นใหญ่ที่สุดในแม่น้ำมดส์ซิมบี มีที่รับรถเดินเป็น
 อันมากแต่ก็งามดีด้วย รถไฟเข้าไปพักในเมืองนี้จนเวลา ๕ ทุ่ม ๒ นาที
 ออกจากดงเครีนเครีนดงพานเทอ็กใหญ่ ข้ามแม่น้ำมดส์ซิมบี ดงพาน
 เทอ็กทำเดร์จันมี ๓๕๘๓ เป็นจำนวนเงินถึง ๓๐๐๐๐๐ เหรียญ เวลา
 รถไฟข้ามไปนั้นแต่เห็นในแม่น้ำมีเรือไปมาเป็นอันมาก เรือไฟบางลำที่
 เป็นเรืออศาคระเวรจุคไฟฟ้าฉายไปตามเกาะในแม่น้ำดง่างดูงามยิ่งนัก ริม
 ดงนี้มีโคมไฟฟ้ารายไปเป็นอันมากคู่รักที่ครันที่ดงคัต รถไฟข้ามดงพานไป

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเตเบอนด์ ที่ตำบลนี้มีคูตามากซึ่งเขาได้เอาไม้ไซ ในเมือง
ซีกาโกโดยมาก รถไฟสำหรับพระผู้เจ้าเที่ยวมาตั้งแต่เข้านเมืองต่าง ๆ ไปตาม
ระยะทางตลอดคืน

รุ่งขึ้นณวันพฤหัสบดีแรม ๓๓ ค่ำเดือน ๘ (วันที่ ๑๗ ยูน) เวลาเช้า
๕.๐๐ มีนต รถไฟสำหรับพระผู้เจ้าถึงปวงถึงเมืองซีกาโก เจ้าขอคืนเงินเข้านใน
เมือง ครั้นเวลาเช้า ๖ โมงเศษ เจ้าพระผู้เจ้าถึงปวงรับพระราชทานอาหาร
แล้วก็เสด็จออกจากตึกเข้านไปไม่ไกลนัก ถึงไฮเตดชอแควนตัมเปซิกไฮเตด
เจ้าพระผู้เจ้าถึงปวงพักอยู่ที่ไฮเตดชอ ได้รับพระราชทานหนังสือเมด ที่
ส่งมาจากกรุงเทพ ฯ แต่ที่ส่งมาจากที่กระทรวงกลาโหมตอนตอนหลายฉบับ
เวลากลางวันรับพระราชทานอาหารแล้ว ได้รับพระราชทานอำนาจเข้าน
เมดกรุงเทพ ฯ แลตอนตอนจนเวลาบ่าย ๕ โมงเศษ เจ้าพระผู้เจ้า
ถึงปวง ได้รับพระราชทานรถไปเที่ยวชมเมือง ไปตามริมทะเลสาบ
แล้วไปเที่ยวที่มากแต่ที่ต่าง ๆ แล้วกลับมาไฮเตดชอ เวลาค่ำรับพระราชทาน
อาหารแล้วเข้านหนังสือเมดมาแจ้งขอราชการณกรุงเทพ ฯ แลกรุง
ตอนตอน เจ้าพระผู้เจ้าถึงปวงพักอยู่ที่ไฮเตดชอคน ๓

เมืองซีกาโก เป็นเมืองเจริญขึ้นโดยเร็วอย่างประหลาด ยังไม่มี
เมืองใดเจริญเร็วเหมือน เมื่อ ๕๐ ปีที่ล่วงไปแล้วนั้น เป็นแต่ที่ทุกอันคำ
น้อย ๆ ของพวกอินเดีย ที่แผ่นดินซึ่งสร้างเมืองขึ้น แต่เดิมก็เป็น
ว่างเปล่าอยู่เท่านั้น ในปี ๑๗๖๓ ที่เหล่านั้นมีเรือนอยู่ ๑๕ หลัง ชยุ่นอก
กำแพงมีลมพัดคึกคึกเป็น เป็นเรือนไม้ โดยมาก ในปี ๑๗๘๓ มีตึกเมือง

เพียง ๒๐๐๐ ในปี ๑๗๕๐ พัดเมืองมีมากจนถึง ๒๗๐๐๐ ในปี ๑๗๖๐ ถึง ๓๑๐๐๐ แต่ประมาณว่าในปีคดียุบนั้นพัดเมืองไม่ต่ำกว่า ๕๐๐๐๐ เมือง
 นตงฮยในทถานกว้าง ริมฝั่งควนตกแห่งทะเลดำป รัชเจกมรเกิน
 ฮยปปากนาแม่น้ำศาโก แม่น้ำนั้นแยกเป็น ๒ แคว แบ่งเมือง
 เป็น ๓ ตอน เรียกว่าตอนเหนือ ตอนใต้ แลควนตก ถนนในเมือง
 นนกว้างแตรตรงมาก บ้านเรือนในเมือง ทงามกม ทงวรงกม แด
 ภายหลังเมื่อเพลิงไหม้ในวันที่ ๗ ฮักโกเบช มี ๑๗๒๓ ตรงกับวัน
 จันทร์ เดือน ๑๑ แรม ๓๐ ค่ำ บมเมศร์ศึก ซุดกักราช ๑๒๓๓ บ้าน
 เมืองเจริญมากขึ้น ตามทิมเรื่องราวมาดังนี้

เมืองศาโก โทงโคตงชนในครั้งแรกในปี ๑๗๒๓ ได้สร้างบิหมเด็ก ๆ
 ขวรมปากนาแม่น้ำศาโก แลคองเจอนเม้นต์ โคตวอจคตฮักไปในฮัดดี
 นอยด์ แอนต์ มชเกินแคแเนอ เพื่อจะคิดทางนาในแม่น้ำฮัดดงฮยด์
 มาลงในทะเลดำปมชเกิน แลได้สร้างบ้านเรือนฮัดดงฮยเป็นการครั้งแรก
 ที่ทำให้มีคนจรไปอาศัยริบฮยเป็นรากงาวของเมืองนี้ ผู้ที่มาตรวจครั้งแรก
 นั้นได้เห็นทแผ่นดินเป็นทุดุ่น ๆ บางแห่งจึงได้ปรามกมทให้เรียบ เพื่อจะ
 สร้างเมืองให้ มีเขาเรือนแลดงวนชน แดก็ยังมีบ้านเรือนสร้างจนจนดงบ
 ๑๗๓๓ แดในเวลานั้นก็ยังมีเจริญขึ้นได้ มีแต่คนแถว ๆ ฮยบ้างเท่านั้น
 เป็นชาวนาทมาทาทนาทาในทแผ่นดินใหม่ โดยมาก แดมีพวกฮัดดงฮย
 ทไม่มรภกวนฮยบ้าง แดบ้างครากทมภกวนบ้าง แดไม่มีฮัดดงฮยฮัด
 บ้านเมืองฮยเปิดฮยฮยฮยมาก จนปี ๑๗๓๖ มีห้างไปคองชนเป็นครั้งแรกในทตอน

งามตลอดทางไม่ติดกันบ้างเท่านั้น ก็ด้วย ๑ ตั้งแต่นั้นเมืองไปถึง
 อังคธอนันท์ แล้ววงไปทางหน้าเมืองริมทะเลสาบ เป็นที่ขั้มนรถตลอดไป
 ทางยูเนียนบ้าง แดเดกบ้าง

การค้าขายในเมืองนี้ มีดังสำคัญ คือขายเนยสดคอกยาค เป็น
 ที่ใหญ่โตมาก ประมาณ ๓๕๐ เฮกเตอร์ มีที่รังผึ้งได้ถึง ๓๐๐๐๐๐
 โค ๒๕๐๐๐ แกะ ๒๒๐๐๐ แอมทเองมาได้ถึง ๑๒๐๐ แดทเกบถัว มี
 เครื่องจักรรถถัวขนในเกบไว้นมที่ส่ง สำหรับเทอองเรือได้ขายรถถัวขนแด้ง
 ๑๖๐ โคมาก โดยรวดเร็วด้วย

ณวันศุกร์เดือน ๘ แรม ๑๒ ค่ำ (วันที่ ๒๐ ยุน) เวลาเช้า รับพระราชทาน
 อาหารแล้ว เวลาเช้า ๓ โมงเศษ ราชพระพุทธรเจ้าทรงปวงรัตนไปอยู่ที่ตั้งคอก
 ยาค ตั้งคอกยาคนี้ตั้งอยู่ข้างทิศใต้แห่งเมืองนี้ มีที่แผ่นดิน ๓๕๕ เฮกเตอร์
 มีที่ขั้มนรางใหญ่สำหรับเทอองไฮโครกป่องในคอกซึ่งไปขอกจำแม่นำ ทาง
 รัองทรงปวงทั่วทั้งยาคนี้ยาวไม่ต่ำกว่า ๓๐ ไมล์ ในตั้งคอกยาคนี้มีคอกสัตว์
 ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คอก เด็กมังใหญ่บ้างแปด ๆ กัน มีทางรถไฟ
 ไฮครในทันด้วย แดมีแมงกไฮเค็ดเตไปตั้งรักษาแปนของคอมปันนั้เอง
 ทรงตั้ง ทางรถไฟมายเห็นด้วยได้ แดควันคกมาคิตคอกที่ยาคนี้ทรงตั้ง
 แดมีที่ขนของขนคอกทุก ๆ ฝ่าย ที่จ้อครถไฟนั้นยาว ๓๐๐๐ ฟิต

เมื่อราชพระพุทธรเจ้าทรงปวง ไปตั้งค้ำบนดินสูงหนึ่งอ้อที่พวก
 ในแควนค้แปริพิทไฮเค็ดให้ โปนันแกผู้จัดการที่อ้อพิทส์ เขาจึงให้คน
 ผู้หนึ่งมาพาราชพระพุทธรเจ้าทรงปวงไปอยู่ที่เขาอ้อค้คัวแด้กต่าง ๆ ค้คัวที่

ฆ่าในทันที ประมาณ ๘๐๐๐๐๐ รวมทุกอย่าง ๆ ด้วยกัน คือรวมโค
 ประมาณ ๓๒๕๐๐๐๐ ตัว สุกร ประมาณ ๖๕๐๐๐๐๐ ตัว เหลือนั้นเป็น
 แกะทางเดิน โคที่ฆ่าแต่ทำเป็นเนื้อเค็มดองกตักในเมื่องั้น ประมาณปี
 ละ ๘๐๐๐๐๐ แด่สุกร ประมาณ ๕๐๐๐๐๐๐ ตัว คิดประมาณในฤกษ์ที่
 ฆ่ามัน ประมาณโคฆ่าได้วันละ ๒๕๐๐ หรือ ๓๐๐๐ เพราะมีเครื่องที่ฆ่าได้
 โดยเร็ว เงินที่จะจ่ายใช้ ในทันที ประมาณปีละ ๒๐๐๐๐๐๐ เหยี่ยว มีคน
 ทำงานประมาณ ๓๐๐๐ คน แด่เนื้อที่ขายไปเป็นเงิน ประมาณ ๓๒๐๐๐๐๐๐
 เหยี่ยว แด่ในทีฆ่าสุกรนั้น ยิ่งฆ่าได้มากนั้น รวมมีทฆา ๖ โรง
 ประมาณวันละ ๘๖๐๐๐ แด่บางโรงฆ่าได้วันละ ๒๐๐๐ตัว รวมคนทำ
 การฆ่าสุกรนั้น ประมาณ ๘๕๐๐ คน เนื้อสุกรที่ขายไป เป็นเงิน
 ประมาณ ๕๐๐๐๐๐๐๐ เหยี่ยว

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทรงไปลงที่ฆ่าสุกร แด่เวลานไปคนหนึ่งที่
 ซึ่งเขายกเป็นเกยขึ้นไป แด่ในท้องใน มีคอกเคี้ยว ๆ กัน เป็นทางมา
 เป็นคอก ๆ เกยไปด้วยสุกรทงนั้น มีคนถือไม้ปาดามี่เชือกเป็นแฉ่
 ไล่คอกอันสุกรให้ออกจากคอกที่เกยมา เขาในคอกไล่เข้ามาทุกที่
 จนคอกไล่ที่สุกร มีคนรับทอคอกเข้ามาเป็นคอก ๆ ในคอกไล่ที่
 สุกรนั้น มีกระดานกันเป็นสามี่ประตูพอสุกรลอดออกมาได้ คนที่อยู่ใน
 คอกนั้นก็ไล่สุกร ให้ออกจากประตูนั้นลงมากในคอกที่ดำหุ้มผ้า คอกนั้น
 อดคอกค้ำกว่าคอกก่อน ๆ นั้น แด่พื้นจะปูด้วยอะไรเดหาเห็นไม้ เห็น
 แต่แผ่นที่เอียง ๆ เกยไปด้วยไล่หัดทงนั้น ที่กลางคอกนั้นมื่อสำหรับ

ให้ โดดหืดไหลลงไป มีเหล็ก ไบร่ง ๆ มีค้อยู่ เมื่อผู้กรเข้ามาในคอก
 นรกนั้นแล้วมีคน ๒ คนดำหริบเขาไว้มีปลายแป้นชช ๒ ชิ้นไปประกบที่ท้าว
 หลังผู้กรข้าง ๑ รูปปลอกเขาไม่ให้ชช ๒ ชิ้นนั้นผู้ท้าวผู้กรไว้แน่นแล้ว
 เขาปลายชชนั้นมาเกี่ยวกับเชือกมีคนคอยกคชชอย่างที โยงเชือกไปกับรอก
 คชชผู้กรนั้น เมื่อคชชอย่างเขาเชือกกตั้งท้าวผู้กรตั้งขึ้นมา แล้ว
 เขาขอลายไว้ผูกท้าวผู้กรนั้นเกี่ยวไว้กับรอกบนรางเหล็ก ให้ผู้กรห้อย
 ศัรษะลงมา พอปล่อยรอกห้อยบนรางเหล็กก็เคลื่อนไปเอง เพราะรางนั้นเท
 ชชข้าง ๑ ไม่มากก็ก ครั้นเมื่อคชชที่เขารนแขวนเลื่อนไปแล้วก็เขาก
 คชช ๑ ชิ้นแขวนห้อย ๆ กันไปไม่ขาดระยะ คนดำหริบผู้ท้าวผู้กรนั้น
 แขวน ๒ คนเท่านั้นทำไว้รวดเร็วมาก เมื่อผู้กรไปถึงรวมท่อมคนอีก
 คน ๑ ที่เป็นขมพาลดชชมีประมาณยาวคืบ ๑ แดกคืบแต่เสื่อหนาคา
 ตลอดจนตัวเต็มไปด้วย โดดหืดเกาะโหนรับชชนั้นไปทงนั้น เมื่อผู้กรไปถึง
 หนาคชชเขา ผู้นนยกชชท้าวผู้กรไว้เขามัดแทงคชชผู้กรบางทจันผู้คมี
 จนมธเขาไปคชช เวลาที่แทงนั้นประหลาดที่ผู้กรมีได้ คนเขย่งที่เขย่ง
 คชชนั้นมัดโดดหืดออกแล้วจันคน ผู้นนคนไม่ได้หืดเลย พอปล่อยคชช
 ที่แทงแล้วไปก็พชชอีกคชช ๑ มาถึงหนาคชชบางทถึงมากชชกนอยู่กน ที่ชช
 ผู้นนนั้นมัดโดดหืดของไปจันผู้นนเขย่งเลื่อนถันโถงไปคชชนั้น ผู้น
 นแทงได้ เงินเดือนแรงมากถึงบดะ ๕๐๐๐ เหยยญ ครั้นผู้กรที่แทงแล้ว
 เลื่อนเลยหนาคชชผู้แทงไป ถึงปลายราง มีคนคอยปล่อยผู้กรนั้นลงใน ราง นารีชช
 เวียง ๆ กันไป ที่ผู้ปลายรางนั้นมีรางเหล็ก ไบร่งรูปโค้ง ๆ มีเครื่องจักร

ทำให้วางนัยขึ้น ดูกว่าที่ดวงนารีขึ้น แล้วขึ้นมาวางบนแผ่นเหล็กบนที่แห่ง
 มั่นยืนคอยจับดูที่วางเหล็กยกขึ้นมาจากนารีบนนั้นที่ศีรษะตั้งเข้าไป
 ในเครื่องจักรสำหรับรถหนึ่งแตรน เครื่องจักรนั้นไม่พืดทำด้วยแผ่น
 เหล็กกล้าบาง ๆ หนึ่งพืดรถหนึ่งแตรนดูกรเอง แตรนเครื่องนี้
 ให้ดูกรนั้นเครื่องไปข้างหน้าเสมอจนสุดปลายเครื่องรถหนึ่ง มั่นคอยจับ
 ที่หน้าสำหรับรถหนึ่งตัว ๆ แตรนที่เครื่องจักรนี้ไม่พืดนั้น แตรน
 ศีรษะผ่าอกเขาเครื่องไปออกหมดวางตั้งฉากแล้ว เขาออกเกี่ยวพาน
 แตรนบนรถเหมือนเมื่อยังไม่ใคร่ รอกเครื่องไปตามราวที่ทอดเท
 ไปน้อย ๆ เครื่องไปตามทางทอดที่ของคนตั้งที่ของที่พืดนั้นไปหยุดอยู่
 มีคนมาปลดจากราวนั้นไปขึ้นราวใหม่ แตรนฝั่งเรียงกันไว้เต็มห้อง ที่แห่ง
 แตรนมีคนผ่าเป็นช่องสี่เหลี่ยมที่ของคัก มีคนคักเขาแต่โครงตั้งไปทำเคม
 ตามที่ของเขา แต่ที่ตรงทำเคมนั้นเขาไม่ยอมให้ไปคัก เห็นแต่
 อกที่ของหนึ่งมีหม้อแตรนเขมคักด้วยดงผ่าไป (*) แตรนอยู่เป็นอันมาก แต่
 เครื่องไปนั้นเขาเขาไปทำอีกแห่ง ๙ โถเหล็กที่โหลลงในท่อมวางไปออก
 มีเกวียนมาบนทุกไม้ใช้พืดกานาคาดทราย ดูกรที่ขาในเวลานั้นว่าขาแต่ ๕๐๐
 ตูน่าตั้งเวียงนิก เดียงร้องกตกออกไป แตรนเห็นทั้งที่ยังเป็นอยู่จนเขา
 มาในทีโถดความตาย จนถึงกรียาคะตายจนระนะที่ตาย จนทำตายรูป
 กายเป็นตั้งอื่นไป เป็นของควเห็นแต่ครั้งเดียวเท่านั้น ข้าพระพุทธเจ้า
 ไม่ปรากฏว่าจะเห็นตั้งซึ่งรายกาพังตั้งเวียงตั้งนออกคอกไปเลย แตรนถัน
 เหม็นไปทั้งโรง นำเกวียนมาตั้งเป็นที่สุด

(*) ถ้าอ่านเป็น • ใบ • จะให้ความหมายที่ต่างกัน

เมื่อออกจากโรงฆ่าสัตว์แล้วเขาพาไปคุยที่ฆ่าโคโดยูรมกัน แต่ที่นี้
 ไม่สู้จะน่าสังเวชเหมือนที่สุกร เพราะไม่ได้หัดให้ปรากฏของหมา
 แต่ไม่มีเสียงคังแตกตื้นเหมือน วรซึ่งเขาฆ่า โคนั้น แรกค้อน โคนเป็นฝูง
 มาในคอกดังคอกที่สุดแควเขาทุกที่ที่ปลายคอกนั้น มีไม้กระดานกัน
 เป็นทางพอ โคนตัวเดียวเดินไม่ได้ ข้างซ้ายทางแควนั้นมีประตูเปิดช่อง ๆ
 เรียงไปตลอดทางในประตูนั้นค้อนเป็นช่องขอม ๆ พอ โคนเดินได้ตัว ๑ กตม
 หน้าไม่ได้ เขามีประตูเขาประตูกั้นให้ โคนเขาไม่ยั้งในคอกเล็ก ๆ นั้น
 ช่องละตัว ๆ หน้าช่องนั้นไม่มีประตูปิดอยู่ บนหลังซึ่งนั้นมีกระดานเรียบ
 เป็นฝาพานไม้ คนดำหิมฆ่ามันถอมมันอย่างขงเม็งคัง มีต้นไซ ต้นดำด
 คอยยังอยู่คน ๑ มักยิงตรงหว่างเขากองหน้า พอ โคนเดินก็ถล่มลง
 ในคอกนั้น คนในโรงสำหรับฆ่าวัวกับเขาสัตว์ประตุนั้นชองนั้นชอกมาตากเขา
 โคนที่ถล่มแล้วนั้นเขาไปแขวนถลกหนังแต่ค้อนเขากัดตายกับที่สุกร เมื่อ
 ช้องใดทำการฆ่าและเก็บจะเสร็จ ๘ ช้องคอยทางหน้าคางเห็นเก็บจะเสร็จ
 ก็ยิงชอกตัว ๑ ลง มีคนคอยต้อนไปเขาสัตว์สำหรับคายนนเดมอไม่รัก
 แต่หาสู้จะน่าสังเวชนักไม่ เพราะไซ ยังกะเขยวถล่มทีเดียว

ครั้นคุยที่ฆ่าโคแล้วเขาพาไปคุยที่ฆ่าเนื้อถัก แต่เวลาที่คัมแดงเขา
 ลงถักกันเขาไม่ยอมให้คนดู เขาว่าเป็นของไม่สะอาด เมื่อไม่เห็น
 มักทำให้รับพระราชทานเนื้อถักไม่ใคร่ได้จะทำไม อันคำเขาคงไป ข้า
 พระพุทธเจ้าได้เห็นแต่ทศกัณฐ์จงกรมเป็นสายพานหมุนเวียนมาจากชั้นต่าง ๆ
 ทาง ๑ ลงทาง ๑ ที่สายพานนั้นเมื่อถกขึ้นออกมาเป็นแผ่นข้อม ๆ พอสว่าง

กตักได้ เมื่อหมื่นชนมาถึงพนมบนเวลาช้านั้นจะกตัมหมุนลงไปก็เท
 กตักที่วางอยู่บนนั้น กองไว้บนพนมนั้น มีผู้หญิงเอากระดาษขมเบียด
 คิดรอมทุกกตักเป็นสายแถมบอกว่าเนื้อสิ่งนี้ ๆ อย่างเช่นดังไปขายในที่
 ต่าง ๆ ในกรุงเทพ ฯ เป็นคนเท่านั้นไม่ประหลาดอันใด ครั้นกตักแห้งแล้ว
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงก็ชวนรถกตัมมาโฮเค็ด ซึ่งก็ได้เห็นนามกตัม
 ฤกษ์เป็นคัน ความร้ายกาจก็ได้แต่เห็นแต่ความเหม็นที่ยังมีกลิ่นติดอยู่
 ทำให้ ไม่สบายแทบทุกคน เวลาที่รับพระราชทานอาหารกลางวันรับพระราชทาน
 ที่เป็นเนื้อสัตว์ ๔ เท่านั้น รับพระราชทานได้ โดยยาก แต่เนื้อฤกษ์
 คือหมกเล็กกันในขณะ สัมกับที่คำโบราณห้ามมิให้ดูเขาฆ่าสัตว์ ว่าจะ
 ต้องไปเป็นพยาน แต่ก็จะไปพยานมาทำให้เป็นโทษแก่ตัวที่รับพระ
 ราชทานอาหารได้ โดยยากดังนี้

เวลากลางวันรับพระราชทานอาหารแล้ว เวลาบ่ายโมงเสด็จ
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกัน ขึ้นรถไปที่ตั้งเข้านรถไฟ ด้วยรถคันฮอยด์
 เช่นครัดเรดโรด ฮอยทิมฉิงทเด่าปัทมาเมือง อยู่อู่จนเวลาบ่าย ๒ โมง
 รถไฟมาถึง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกันขึ้นบนรถไฟนั้น รถไฟ
 ด้ายนั้นเป็นสายเล็กสำหรับไปทางโกต คนโดยสารนั่งไปเท่านั้น รถออก
 จากตั้งเข้านไปตามระยะทาง หยุดตามตั้งเข้านรายทางไปทุกตำบลประมาณ
 ชั่วโมง ๓ ถึงที่เมืองปุดแมต ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงลงจากรถไฟ มี
 พวกโหนกอมป็นตำรถไฟมาคอยรับอยู่ที่ตั้งเข้าน พาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 เข้าไปดูการทำรถสำหรับพ่วงท้ายรถไฟต่าง ๆ ในโรงนี้ใหญ่โตมาก

แต่ดูเหมือนเมือง ๆ หนึ่งทีเดียว เขาพาไปอยู่ที่โรงจักรดำหริบแปน
 แรงทำกรต่าง ๆ ทั้งโรงเครื่องจักรนั้นใหญ่โตแต่ด้อยค่ามาก แต่หา
 ผู้ประหลาดที่อื่นใด เขาพาไปดูการทำไม้ ทั้งแต่เขาไม่กระตือรือร้นที่จะ
 หยิบ ๆ มาใช้ในเครื่องจักรในคราวเดียวกัน เมื่อไม่ไปออกทางปลาย
 เครื่องจักรก็แปรปรวนขนาดที่จะใช้ทำผ้า ทั้งด้อยให้เท่ากัน ใส่งบให้
 เกิดงย เขาจะตายตลอด แต่เขารวของดำหริบค้ำกันใด ในคราวเดียวกัน
 แล้วดูเครื่องที่เจาะไม้ มากไม่เข้าปากกบต่าง ๆ ในกรไม้ทั้งสิ้น ทำ
 ด้วยเครื่องจักร ได้รวดเร็วยิ่งนัก ถ้าจะทำด้วยมือเดิมคนทำงานอีก ๒
 เท่าคงจะทำได้เร็วทั้งนั้น แต่เขาพาไปอยู่ที่ตัวออร์โธไฟ เปนของ
 ประหลาดมาก ที่รัก ๆ มาใช้ต่อทำด้วยกระดาษ โดยมาก ดูไม่น่า
 เชื่อเลย เขาเอากระดาษคล้ายกับกระดาษทำนามนิกก็ค้ำกันเข้า จน
 หนาประมาณกระเบื้อง ๓ มีเครื่องจักรรับให้แน่น แล้วกดลงรวมให้
 กดมแบนเรียบดีแล้ว เขาผนึกกันอีก จนหนาขนาดที่จะทำด้ายดีใจจน
 แน่น ดันนั้นกรอบแต่ใจกลางเป็นเหล็ก เขากวระตาดูระหว่างใจกลาง
 กับขอบ เขาว่าด้ายกระดาษนั้นดีกว่าด้ายเหล็กทั้งแง่ที่ทนกว่า ไม่
 ไคร่หนัก แต่ไม่ตั้ง แต่ไม่กระเทือนมากเหมือนด้ายเหล็ก เปนของ
 ประหลาดอยู่ ดูเขาดูอย่างแข็งแรงแข็งแรงกว่าไม้มาก เพราะเห็นยว
 แน่นค้ำกัน แต่เสียเวลานานแต่แพงเงินกว่าด้ายเหล็ก เพราะด้น
 รมันทุกสิ้นค่าจึงใช้ด้ายเหล็กอยู่ ได้ ไปดูวิธีทำเหล็กเครื่องรถไฟต่าง ๆ
 แต่เครื่องคุมด้ายเข้าในคาน แต่การเหล็กต่าง ๆ ดูด้อยแก่ด้อยของใจ

ไม่ค่อยใช้กันแรงมากเลย ทำด้วยดีมีแบบทุกอย่าง แล้วเราพาไป
 ที่คัซวอดเป็นหลังขึ้น มีทั้งรถดำหุ้มคนโดยดำว แลรถบรรทุกสินค้า
 ทุกอย่าง รถคนโดยดำวนั้น เขาว่าหลังหนึ่งราคาไม่ต่ำกว่า ๓๐๐๐ ปอนด์
 เพราะทำงดงามดีมาก แต่รถบรรทุกสินค้านี้ ทำได้รวดเร็ว คิดดูใน
 มี ๓ คัดเฉลี่ยชอกไปว่าทำได้วันละ ๓๐ หลังรถ ที่ทำในกอมปันนี้ใช้
 แต่จะใช้ ในเมืองอเมริกันห้ามใช้ กอมปันนี้ต่าง ๆ ทั้งทั้งโลกก็ซื้อ
 ไปหลายกอมปัน ในเมืองอังกฤษนั้น กอมปันลอนดอน ไบรตัน แอนด์
 เรอท์ โคสต์รอเว ก็ใช้เทรในสายรถเอ็กซ์เพรสวิ่งไปไวยร์กิน แห่ง
 หนึ่งซึ่งชาวพุทธเจ้าได้เห็นแล้วนั้น แลเขาจึงว่าในเมืองคอนคินั้นค
 ยูโรปก็ใช้เหมือนกัน เขาพาชาวพุทธเจ้าทั้งปวงก็ทวทงโรง จนก็
 ถึงนาโฮ ในโรงารนี้ แลก็อื่น ๆ ทวไป แลชาวพุทธเจ้าทั้งปวง
 ชอบใจกอมปันนี้ แลดูตามดัดเส้นรถไฟ ผู้ที่พาไปเที่ยวคนนั้นก็ตาม
 มาดัดถึงดัดเส้น ครั้นรถไฟมาถึงดัดเส้น ชาวพุทธเจ้าทั้งปวง ขึ้น
 รถไฟ ตามผู้ที่มาดัดนั้น ออกจากเมืองปอดแมน กลับมาเมืองซีคาโก
 ในเมื่อเที่ยวกลับมานั้น เกิดความลำบากจนอย่างหนึ่ง คือเป็นเวลาที่
 โรงารต่าง ๆ เขาเลิกการกัน รถไฟหยุดที่ดัดเส้นใด คนทำงานก็
 เต็มเข้ามาในรถไฟทุก ๆ แห่งจนเต็มทุกรถ ฉะนั้นที่รถไฟไปอเมริกา
 เขาจัดเต็มขึ้นหมดไม่มีที่ ๓-๒-๓ เหมือนรถอังกฤษ เพราะฉะนั้นต้อง
 นั่งปนกับคนงาน ที่แคงตัวม้าเก่า ๆ กลิ่นฉาบเหม็นพุ่งไป แลเสื่อทาง
 เกงขาด ๆ ซุน ๆ ประ ๆ เต็มไปด้วยฝุ่น แลปนเปื้อนเปรอะไปทั้งนั้น

ใช้แต่เพียงแต่งตัวเหมือนเประระอย่างเดียวกันห้ามได้ ยิ่งคะเมากเข้าเรา
ก็มานั่งเคียง ๆ เบียดเสียดดีต่าง ๆ ท่านราชทูตกับเขานั่งชิดเดชนั้น เขา
ไปนั่งเดี่ยวที่มุมปลายที่สุด ให้นายเดินหิ้วงวนไว้ แต่ชนนั่งหันเหม็นด้าย
ยังมาถึงได้ตลอดคืน มีหน้าซำมยักกันแทบทุกคน บัดนี้มาตายลง
เบอนพันดวงปรกคัมภ์ การเหล่านี้เป็นของหายากย หาคงว่าที่จะ
กราบบังคมทูลพระกรุณาไม่ แต่ทว่าเป็นความที่ใด ไปถูกปรกกับคนแถว
ที่สุดครึ่ง ๆ ซึ่งไม่เคยพบเคย เป็นของประหลาดที่อยู่ แด่ความวิเศษ
ด้วยคนจำพวกนี้ ใช้แต่ได้ กราบบังคมทูลพระกรุณามาเท่านั้นก็หา
มิได้ ยิ่งคุยกันฮกกระทกกกของจนไม่สบายที่สุดเขาเดียงกันว่า
พระพุทธรูปเจ้าทรงปวง เป็นงานวิเศษเป็นแน่ ต่างคนต่างฮกฮกความเห็นกัน
ยิ่งแคะมาถมเขาเท่านั้น พอลงเมืองสรีวา โทแถว ข้าพระพุทธเจ้าทรง
ปวงมีความยินดีเป็นที่สุด ทพนจากมนุษย์จำพวกมานานมาได้ ถ้ายกกรุงเทพ
ก็เห็นจะคงดงถมนามนคกันเป็นแน่ ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงลงจาก
รถไฟแล้ว ก็ชนรถกลับมาโฮ้เค็ด

เวลานั้น มีสังเขตรชาคิม ฟอช ผู้จัดการฟอชเชอคส์มาที่โฮ้เค็ด
ขอให้ผู้จัดการโฮ้เค็ดทูลเชิญเสด็จท่านราชทูตทั้งปวงไปพักเชอคส์ของเขา
แต่ได้ทราบดีว่า วามี่สร้างมาตัวหนึ่ง ว่าเป็นช่างเผือกชามฮัก
พวกนี้เป็นคู่แข่งกันกับพวกบานัน ซึ่งเขาสร้างมาหลอดในเมื่องฮังกุช
ว่าเป็นช่างเผือก ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงจะไปตามที่เขาเชิญก็เกรง
ว่าเขาจะเอาพระนามท่านราชทูตไปดงพิมพ์ขอมมิวรับรองว่าเป็นช่างเผือก

แต่จะเคยได้ความเอาท่านราชทูตทรงมีรับรองว่าชาวสยามนับถือบูชาช้าง
เมื่อคราว ๆ ตามที่ชาวยุโรปเข้าใจกันอยู่ขณะนี้ เพราะฉะนั้นราชทูตจึง
ได้ทรงขอบขอบใจไป แต่ที่ว่าจะเสด็จไม่ได้ เพราะไม่เป็นการ
ประหลาดอันใดที่จะเสด็จ ครั้นเวลาบ่ายตัวมีดีเคอร์ฟอพยมาขอพบกับ
มีดีเคอร์ไวท์เอง เขาก็ก็เชิญเชิญมาเป็นความชอบน้อมอย่างสมควร
แถมมีคำสำหรับบอกที่ ๒ บอกมาขอให้ มีดีเคอร์ไวท์ช่วยทูลท่านราชทูตด้วย
เขามีความประสงค์ โดยความนับถืออย่างยิ่ง เพื่อจะได้เป็นเกียรติยศ
แก่เขา ๆ ขอเชิญเสด็จให้จึงได้ถามเวลา เพราะฉะนั้นเขาพูดมาโดย
อ่อนน้อมคั่งจนจำเป็นต้องยอมรับ แต่ต้องสัญญากันว่าอย่าเอาพระนาม
ไปลงพิมพ์ด้วยการต่าง ๆ เป็นอันขาด ยกเสียแต่คนหนึ่งชื่อพิมพ์ ไม่เห็น
จะเอาไปลงเอง เป็นตกลงกัน

ครั้นเวลาค่ำมีพระราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
พร้อมกันชวนกันไปเที่ยวของเขากับกโนดนามที่เดินนั้น มีไปถือมา
คอยรับที่วัด ๒-๓ คนกับพวกในกรมปิ่นนั้นออกมากอยรับอยู่ด้วย ข้าพระ
พุทธเจ้าเข้าไปดูสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นของประหลาดที่เขามีอยู่มีสัตว์ต่าง ๆ
เป็นอันมาก คือช้าง เสือเขี้ยกอด โคลิงกา ม้าลายเสือ เสือลาย
ดอับ ฮูฮู หามา ม้ามีเขา ที่เรียกว่าบูมา สัตว์กินนม เสือขาว
หมีตัว หมีทแบค หมีขาว แคนการ์ แรด ยีราฟ ฮิปโปโปตามิด
เลี้ยงนา ไลออน วานร ส้มเสี้ยว คามจวี ฮูฮูนา งู แลสัตว์อื่น
ประหลาด ๆ มาก มีโคคู่หนึ่งเล็กขนาดสุนัขตัววังขนาดใหญ่น่าเห็นคู่

ครั้นจนเวลาเล่นข้าพหุพระเจ้าทรงปวงไปนั่งในบิซาร์เราจัดไว้ ๒ บิซาร์
 เป็นบิซาร์อยู่กลางคูได้ถนัด ลงมือเล่นต่าง ๆ คือเห็นแต่ใช้ข้างม้าทำ
 การต่าง ๆ แคว้นท่านของคล้าย ๆ กันที่เข้าไปเล่นในกรุงเทพฯ
 มีแปลกบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่โรงนี้ใหญ่มาก ในวันนี้เราบิซาร์ข้างที่
 กลางที่ตั้งคาเดินมือของอเมริกัน ๒ ข้าง ของชาติต่าง ๆ บิซาร์โดยรอบ คือการ
 เล่นอยู่จนเวลา ๕ โมง ที่เล่นนั้นมีประทีปทศกวดถ่วง คือออกข้างเดิน
 ตลอดได้ต่าง ตามวิธีที่เขาคิดมาก ครั้นเดินกวดเล่นแล้วเราพาข้าพหุ
 พุทเจ้าทรงปวงไปดูข้างที่เขาหัด เรียกว่าข้างเขยอนนั้นอยู่กลางหมู่สัตว์
 ทรงปวง ข้างนั้นเป็นลูกช้าง ถึงประมาณ ๒ ศอกเล็กหรือ ๓ ศอก มีช้าง
 ตามธรรมชาติมาขึ้นเขยอนสักน้อยด้วยคือ ข้างที่เรียกว่าข้างเขยอน
 สัตว์เห็นด้วยเกล้า ๆ ว่าทวดเขาเท่านั้น แต่ถ่วงกระไรไหน ๆ จะทำสัตว์
 เพื่อจะหลุดอกเขยอนมาก ๆ จะจับส่วนคือว่าข้างเขยอนจริง ๆ สัตว์อย่างไรให้แน
 นอนเล็กน้อยก็จะให้หลุดออกเขยอนนั้น นหะเช่นนั้นไม่ สัตว์นั้นเป็นสัตว์
 คล้ายเท้าหรือต้นกพรามกลาย ๆ มีตกับสัตว์ที่จะเป็นได้ จนแตกกต่า
 อย่างปรกติ แต่เขายังยืนยันอยู่ว่าเป็นเองไม่ได้ทำเลย ว่าหมอบได้ตรวจ
 แล้วจำเป็นเอง แต่ความจริงหมอบจะได้ตรวจจริงหรือหาไม่ได้ก็หาทราบ
 เกล็ด ๆ ไม่ ถ้าจะตั้งอย่างหมอบเปล่า ๆ ก็ได้ ถึงหมอบจะว่าจริง หมอบจะ
 มายืนคอยบอกว่าจะแต่อยู่เสมอกันยากที่จะเชื่อได้ เพราะสัตว์กับช้างที่
 เป็นสัตว์ประหลาดไปไม่ได้ อย่างนั้น แต่การที่จะได้มาจากกรุงสยามนั้นดู

ซ้อมเข้ม้อยู่ แล้วเราพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปดูเค้นอีกห้อง ๓ มีคน
ประหลาดต่าง ๆ คือคนตีวัวดำแดงเค้นด้วยเค้นเตี้ยหน้า มีหญิงคน ๑
ชายคน ๓ กับหญิงช้วนฉัดส่วนคน ๒ คน ผู้ชายสูงคน ๑ แต่ดูไม่ถึง
จันใหญ่ขึ้น กับคนเล็ก ๆ มีส่วนคนสูงเล็กคอกเสดเป็นสามีภรรยา
คู่ ๑ พี่น้องกันคู่ ๑ กับคนสี่ชั๊วเด็กคล้ายวานร รูปสี่ชั๊วคล้าย
ผอมระปร่างอ่อนเมื่อปอกเปลือกแล้วคู่ ๑ คนประหลาดเหล่านี้เรียง
เป็นแถวไป ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงดูแล้วก็รอบใจผู้จัดการแต่
นำทั้งปวงแล้วถาวรภักดิ์มาไซ้เค้นที่อยู่นั้น

รุ่งขึ้นวันเสาร์ เดือน ๗ แรม ๑๑ ค่ำ (วันที่ ๒๑ ยูน) เวลาเช้ามีพระ
ราชทานอาหารแล้ว มีดเค้นหรือคิดค้นเป็นคนไทยเข้ามาในเรือฮาลาดก
พร้อมกันเมื่อข้าพระพุทธเจ้ามาจากเมืองซังกูญนั้น มาหาข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งปวงที่ไซ้เค้น แล้วเราพาข้าพระพุทธเจ้าไปดูที่บ่อคอกโพเทรด ข้าพระ
พุทธเจ้าทั้งปวงชมดูไปเองเห็นเป็นคอกใหญ่เป็นที่ว่าราคาเงินค่าต่าง ๆ มีคอก
เป็นคอกเงินเป็นคอกราคาของร้านที่ค้าขายกันทั้งปวง (ในโลก) มีคอก
แสดงว่าราคาเงินค่าไม่ประหลาดเป็นอันมาก เวลาที่ประชุมกันนั้นอยู่ใน
ระหว่างเช้า ๓ โมงครึ่งจนบ่ายโมง คนที่จะเข้าไซ้เค้นหรือเข้าไปดูราคาของ
ไซ้เค้นนั้นไม่ต้องเสียค่าเช่า แต่มีประมาณอยู่แต่เพียงว่าเมื่อเข้มเป็น
ผู้ที่จะพาคนอื่นเข้าไซ้เค้น เมื่อมีดเค้นหรือคิดค้นพาข้าพระพุทธเจ้าไปบนนั้น
เราให้พบกับสี่เครทผู้จัดการนั้น แล้วเราพาเขาไปดูในที่ว่าราคานั้น
มีคอกเป็นหลอดงไป แต่โดยรอบหลอดนั้นเป็นคอก ๆ สูงขึ้นมาโดย
รอบ ผู้ชายวังชายชู้กกลาง ผู้ว่าระชนที่คน ๆ ขึ้นมาโดยรอบ

การที่ขายของขึ้นเป็นการประหลาด เพราะไม่ได้ขายของที่มีอยู่แล้ว
 ขายกันปากเปล่าเท่านั้น คือมีผู้ว่าจะขายตัวเท่านั้นกระดอม จะสั่งใน
 กำหนดเท่านั้น หรือเดือน ใครจะซื้อเป็นเงินกระดอมจะเท่าใดว่าซื้อ
 กันอย่างเดี๋ยง เขาราคาสูงเป็นประมาณ เมื่อซื้อกันตกลงแล้ว ถ้าถ
 ราคานั้นไปอีก เพราะผู้ซื้อใจเขากว้างจะได้ปริมาณมากขายอีก
 ได้กำไรเปล่า ๆ ไม่ต้องออกทุนเลย ถ้าถราคาคงผู้จะเก็บถไว้ขาย
 คือไป เมื่อราคานั้นขายตกลงได้ หรือจะเห็นถไว้ในขณะนั้นเป็น
 เวลาราคาคงจะขายยอมขาดทุนเสีย เพราะถ้าคงมากจะขาดทุนมากไป
 เป็นการประหลาดที่ขายกันด้วยถปาก ไม่ถอยู่ในมือผู้ขายเลย ใน
 เวลาที่พระเจ้าทรงเจาทงปวงยังค้อยนั้น พังไม่ใคร่พิท ว่าผู้ถตกลง
 อย่างไรเลย เดียงเซตไปทงหอง มีผู้มากอกโทรเลขทมีอยู่ในโรงนั้น
 ไปยังเมืองต่าง ๆ ให้รู้ราคาทงกันเท่านั้น ผู้ขายนั้นถเป็นคนไม่ม
 ถอยคำถำนวนที่จะซื้อรายใดก็ มักจางพวก ไม่รอกเกอเป็นผู้ว่าขายให้
 เพราะคนจ่าพวกนั้นชำนานูหาถนในทางนี้ มีถอยคำถที่จะทำใหของราคา
 สูงขึ้นได้ ข่าพระทจรเจ้าทงปวงค้อยประมาณครู ๓ ถกถบมาชนรทไป
 ทางคองเหนือแห่งเมืองนี้ ถงถู โมงที่ถนนเปะถู โมงถคได้เม่น้าใหญ่
 ถงแก่คองเหนือไปรชคองได้ เราทำถนกันมาถนถถ เริ่มทำเมือปี ๑๗๖๗
 แล้วเดี๋ยงใหม่ ๑๗๗๓ เปนทางรท ๒ ทาง ไปทาง ๓ มาทาง ๓ มีเด
 บกถถถ มีทางถนถถ ๒ ช่างค้อย รทข่าพระทจรเจ้าถคได้ถู โมงน
 ๓ ทางคองเหนือ แล้วชมนไปค้อยถนนำไซ ในเมือง เพราะนำไซ ในเมือง

ต้องการนามบริษัทที่ชื่อบริษัทมาจากชื่อของเต๋อฮ่ามก็ถูก เพาะจะให้พนักงาน
 นาคีได้ไครกที่บริษัทเต๋อฮ่าม เพราะของได้ไครกก็ทิ้งไปจากฝั่ง ลงใน
 ทะเลฮ่ามเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นเขาจึงมีที่แห่ง ๓ ถมขุ่นเป็นเกาะห่างฝั่ง
 ไปประมาณ ๒ ไมล์ มีเครื่องสูบน้ำถนน ไหลมาตามท่อที่ทอดได้ คน
 ทะเลฮ่ามมาฝั่ง ทอนตักจากขอบทะเลฮ่ามไป ๘๐ ฟุตลงมือทำเมื่อ
 ปี ๑๘๖๔ การทงปวงดำริชไต เด โนบ ๑๘๖๘ มีท่อสูบน้ำไปทั่วเมืองฮุย
 รมฉิงที่ซาพระพุทเจ้าทรงปวงโคเห็นนั้น นาคีสูบน้ำไหลมาจากเกาะนอก
 ซึ่งอยู่กลางทะเลฮ่าม มาตามท่อใหญ่ใต้ทะเลฮ่ามมาทางที่สูบน้ำ สูบน้ำ
 นั้นขึ้นไปบนฝั่งน้ำสูง ทำให้น้ำไหลไปตามท่อแรงไม่ติดที่เมือง ไค ไช
 ตามที่ถนน แต่ในบางเดือนคนทั้งปวง ครั้นในปี ๑๘๗๓ เขาได้ทำท่อ
 อย่างไปถึงที่สูบน้ำอีกแห่ง ๓ แถวดำริชไตในปี ๑๘๗๘ เพราะทางไกล
 กว่าที่อื่น สำหรับน้ำไซ ในเมืองจะไคมากพอที่จะไซ ในโรงสูบน้ำนั้น
 มีเครื่องจักรสูบน้ำขนาดใหญ่มีแรงมาก มีแรงต่อ ๓ เครื่อง ถ้ามี
 เครื่องใดเครื่องหนึ่งเสียจะไค ไชเครื่องอื่นได้ หรือถ้ามีเหตุเพลิงไหม้
 ต้องการมาก จะได้สูบน้ำได้มาก โรงสูบน้ำใหญ่โตแข็งแรงมาก ว่า
 สูบน้ำได้วันละ ๓๐๐๐๐๐๐๐ แกลลอน น้ำไซ ในเมือง ก็คิดเฉลี่ยประมาณ
 วันละ ๕๘๐๐๐๐๐๐ แกลลอน ค่าที่ทอนขึ้นเงินถึง ๘๘๐๒๐๐๐ เหรียญ
 ครั้นซาพระพุทเจ้าทรงปวงที่สูบน้ำนั้นแล้ว จึงขึ้นไปตึกต่างๆ ในเมือง
 ซาพระพุทเจ้าไปตึกตึกของตนมาก เป็นที่ ๓ อยู่ข้างของตนเห็นชื่อแห่งเมือง
 นี้ มีทางขมวกไปริมทะเลฮ่าม ประมาณแปดแผ่นดิน ๒๒๐ เฮกเตอร์

ไม้กันฝนไม้ที่ใหญ่ แต่เก่ากว่าไม้กอื่น ๆ ทางไกลจากคอศเฮาต์ไป
 ๒ ไมล์ เป็นไม้งาม แดสดูคล้ายมาก มีสระน้ำแต่ต้นไม้ใหญ่ แด
 ต้นไม้ย่อม ๆ ค่าง ๆ เป็นอันมาก มีเรือนเป็นศาลาย่อม ๆ เป็นระยะ ๆ
 ยังมีสัตว์ต่าง ๆ เป็นอันว่า ห่าน เป็ด นก ค่าง ๆ ก็มีเป็นอันมาก
 แด้วยังมีไม้เข้ามีไม้ดกมาก อยู่ด้านตะวันออกแห่งถึงคอศเฮาต์มาก ทางรถ
 ใหญ่ก็คึกคักกัน ไม้กงามดีเหมือนกัน มีทางขั้วรถ แดทางคนเดินมี
 ท่อสาปเป็นที่สบาย ท่อสาปในไม้กั้น หาใช้ท่อสาปใหญ่ไม่ เป็นแต่
 เหมือนสระใหญ่เป็นช่องทำเช่นเท่านั้น ไม้กั้นเป็นที่แผ่นดินถึง ๒๒๕ เอเคอร์
 มีทางถนนแดท่อสาปอันใหญ่ มีน้ำพุแตก ต้นกูดาน งามมาก
 ในสระแเดคอของน้อย ๆ ในไม้กั้น มีเรือใบกกรรเชียง สำหรับคนเข้าไป
 คึกกรรเชียงเล่นเป็นที่สนุกสบายมาก ออกจากดมี ไม้ดกมากไปทางทิศใต้
 มีเนินสูงใหญ่ เป็นทางรถขับไปบนเนิน ไปถึงกฟอดมาก ทางรถ
 กว้างประมาณ ๕๐๐ ฟุต ข้างคชนเหนือแ่งเป็นทางรถ กว้าง ๒ ข้าง
 ทางรถ กลางนั้นเป็นทางที่คนขี่มา แดต้องข้างทางนั้น เป็นทางรถอีก
 ๒ ข้างทางรถด้านนอกนั้น เป็นทางคนเดิน ทางที่วงที่แ่งนั้น มีแนวต้นไม้
 แดปลูกหญ้าเป็นแถวกันเป็นอัน ๆ ไป แต่คชนใต้เมื่อจะถึงกฟอดมาก
 นั้นกว้างประมาณ ๒๕๐ ฟุต แดยังหาผู้งามนักไม่ ครั้นเข้าไปในกฟอดมาก
 ซึ่งแต่ก่อนนี้เรียกว่าเช่นครัดมาก เป็นที่แผ่นดิน ๓๑๕ เอเคอร์ ในไม้กั้น
 ยังไม่แเดวเสี่ยยังทำอยู่เสมอ แต่ก่งงามดี สิ่งทีควรกล่าวในที่นี้ คือ
 ทีวีดกในควรวทเพดงใหม่ ในปี ๑๗๗๓ นั้น เป็นของทำใจงามดีมาก รูป

แฉกแผ่นที่บากัน กิ่งคางมค มีสระน้ำใหญ่เกาะน้อย ๆ แฉกของเล็ก ๆ
 คดอติไป มีทั้งเนินเขาเล็ก ๆ เป็นเขามอแฉกขึ้นต้นไม้ ทางซิมรด
 ทางคน ตรีแฉกนามที่ว่าง แฉกที่มีไม้เป็นจังหวัด ๆ ไป บากนอยู่
 ทิศตะวันตกไกลจากคดอติเฮ่าประมาณ ๔ ไมล์ มีทางออกจากบากน
 ยกเป็นเนิน ปดุกต้นไม้เหมือนกัน เรียกว่าวอชซึ่งต้นบดเดวาค คัด
 ไปทางทิศตะวันออกไปเป้นต้นทางมาจากคดอติเฮ่า แต่ข้าพระพุทธเจ้าทั้ง
 ปวงคัดอ้อมไปทางทิศใต้ ออกจากกาฟอดคบากไปคานทางที่ปดุกต้นไม้งาม
 คังเช่นกล่าวงมาเด่นั้น ทางคชอนเรียกว่าบุกโงบากนบดเดวาคไปคอกับ
 คุกดาศักบาก ทางนี้กว้างคดอติ ประมาณ ๒๕๐ ฟุต แฉกเป็นส่วแปด
 ไม่น้อยเป็นสายค่าง ๆ กลางกว้าง ประมาณ ๑๕๐ ฟุต มีทางรด ๒ ซ่าง
 กว้างประมาณซ่างละ ๕๐ ฟุต แฉกที่เหลืออยู่ ๒ ซ่างทางรอนั้น เป็นที่
 ปดุกต้นไม้แดงทางคนเครี ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเข้าไปถึง (ไม่) คุกดาศักบาก
 แฉก กซิมรดเคียงอ้อมคดอติไป บากนกว้างเป้นที่แผ่ผ่นดินประมาณ
 ๑๕๐ เฮเกอว ในบากนมีสระใหญ่ยาวคดอติเดียวไปเป้นที่คักกรรเชียงเดิน
 ได้ดี สระใหญ่น้อยในกลางบากน มีแฉกน้อย ๆ แยกออกไปทั้งทาง
 ทิศเหนือใต้ ไปจนสุดบากนทั้ง ๒ ซ่าง มีสะพานข้าม ทำอย่างของบาก ๆ
 ใช้ประคัมคัวกั้งไม้ งดงามแฉงแรงคักด้วย มีทั้งเกาะเล็ก ๆ แฉก
 คกบากรุงความมุงตางามให้มากช่นคัว

เมืองสิคา โคนเป้นที่ค้อมายงตางาม เพราะค่านหน้ามคเตสาปอนัน
 ใหญ่ หน้าเมืองตกทเตสาปยาวไปถึง ๓๒ ไมล์นำท่าอากาศคเค้นที่ค้อมาย

แกพอเมืองท่งปวง แด่มากในเมืองค่าง ๆ คงจะจัดไม่ได้ ต่เหมือน
เมืองนใหม่คยูนัน เพราะคงแตกเต่าป้านหน้าไปมีมากเป็นระยระย
เมืองอยู่โดยรอบ มีถนนเป็นเนินสูงประคัมงามด้วยต้นไม้ คัดคองกัน
ทุก ๆ มาก เป็นทางม้ารถสบายอย่างยิ่ง เมืองนมกัแผ่นดิน ๒๑๕๕๐
เฮเกอร์น เป็นมากได้ถึง ๒๑๐๐ เฮเกอร์

มากเมืองนเบ่งเน ๑ จำพวก พวก ๑ มีคอมมีดรั้นเนอตุแดจัต
การแยก ๆ กันทั้ง ๑ หมู่ จำพวกที่ได้รวมบังคับคุมทอพระกรรณามาแล้ว
นั้นเป็นจำพวกคานควันคก ยังมีจำพวกอื่นอีกคงที่จะได้ รับพระวาทาน
การบังคับคุมทอพระกรรณาคือไปเน คือมากจำพวกข้างทิศใต้เน อยู่ใน
บดตอชฟคอมมีดรั้นเนอตุ อีกจำพวก ๑ คือมากที่ ๑ ซื่อเสาะมาก เป็น
มากใหญ่ที่แผ่นดินถึง ๕๐๐ เฮเกอร์ ยาวตั้งแต่ถนนที่ ๕๑ ไปจนถึง
ถนนที่ ๖๐ แลออกมาอีก ๑ เรียกว่าชดัดหรือเจฟเฟอชันมาก กมตแผ่นดิน
ประมาณ ๕๐๐ เฮเกอร์ มาตง ๒ นกคคชกนทถนนน มีชื่อว่าแกรนค
มดเดวาคแดเตรกเซอเนงเดวาคชอกมาจากเสาะมาก ยื่นชอกไม้คานเหนือ
เป็นทางเซาะเสาะมาก ๆ นี้ พังโคตงมอจัตทำในปี ๑๘๘๕ แต่เจริญได้
ด้วยเร็วพลัน มีทางรถ ทางเดิน ทางขีมามตงัรณะ แลถ้าคตอง
คคชอมดงกัชานคั แด่มไม่สูงใหญ่เป็นทวีม เขาได้ห้ามปลูกไถ
แต่คานใต้ชองชดัดมากนกันมีเรือนใหญ่ตั้งตามมาก ตั้งดำคัญของ
หมู่มากจำพวกข้างใต้ นก คือทางถนนใหญ่ที่เรียกว่าแกรนคแดเตรกเซอ
มดเดวาคคัคกัชวแฉวเนน แกรนคมดเดวาคนชอกคานควันคก ที่คู่ค

แห่งมดเวลาครึ่งปวง ยาวครึ่งแค้นที่ ๓๕ ตอดออกไปทางทิศใต้จนถึงถนน
 ที่ ๕๓ เป็นทางเข้าแถวบ้านอันใหญ่ทีเดียว มดเวลาครึ่งกว้าง ๒๐๐ แฉ่ง
 เป็นสาย ๆ คั่น คั่นสายกลางกว้าง ๒๐ พัดเป็นทางรถไฟใหญ่สำหรับคน
 ไปขั้รถเล่นสบาย ๒ ข้างทางกลางนมที่ปลูกหญ้าแฉ่งต้นไม้ใหญ่เป็นแถว
 ไป ๒ ข้างออกไปเป็นทางรถสำหรับรถต่าง ๆ เดิรได้ทั่วกัน นอกออกไป
 ไปเป็นทางคนเดิร ๒ ข้าง ถนนกว้างนี้ยาวไปประมาณ ๒ ไมล์ เกรก
 เซลมดเวลานั้นยาวไม่เคียงกับแกรนคีมดเวลาครึ่งกันซี้ ๓ ถนน คั่น
 คั่นแฉ่งแฉ่งที่ ๓๘ ไปจนถึงแถวมากเป็นทิวทัศน์มา เขาคามอย่าง
 ถนนฮาเวลดินมเปวครีในเมืองปารีส ซึ่งเป็นถนนงามที่สุด (ในโลก)
 มดเวลาครึ่งกว้างประมาณ ๒๐๐ พัดตอดไป ในคชนกกลางกว้าง ๘๐ พัด
 ปลูกต้นไม้ต่าง ๆ ทั้งไม้ ใหญ่แต่ไม้เล็ก ไม้ดอกแต่ไม้ ใบ มีทางคนเดิร
 ๓๐๐ พัดเดียวไปเป็นสายงามดี ที่ปลูกต้นไม้ น้อยอยู่ข้างทางรถ ๒ ข้างนั้น ๆ
 กว้าง ๔๐ พัด ที่ปลูกต้นไม้คชนกกลางนั้นแบ่งเป็นระยะ ๆ มีดอกตายต่าง
 กัน ต้นไม้ต่าง ๆ กัน ทั้งไม้ชย ๆ แต่ไม้ดอกก็แปลก ๆ กันทั้งต้น
 มดเวลาครึ่งแฉ่งแฉ่งที่ ๓๘ เป็นที่กำหนดเขตเมืองบ้านโต ไปจนถึง
 ถนนที่ ๕๓ แล้วทางนั้นเดียวเขาในแถวมาก ที่ทางเจียงนกว้างประมาณ
 ๔๐๐ พัด มดเวลาครึ่ง ๒ น คั่นแกรนคี่ แฉ่งเดิรเซด ติดต่อกันที่ถนน
 ที่ ๔๐ มีมดเวลาครึ่งอัน ๓ มาคั่น ซี้ฮ็อกวุดมดเวลาครึ่งงามดี เป็นที่
 ขั้รถเล่นสบายเหมือนกัน มีที่ปลูกหญ้าแฉ่งทางคนเดิรคล้ายกัน คั่น
 แฉ่งแถวมากไปทางทิศตะวันตกมีมดเวลาครึ่งคล้าย ๆ เขียวบ้างเขียวบ้างเว

หรือกาฬอดเขตเวลา ๆ นกวางประมาณ ๒๐๐ ฟุต มีที่ปลูกต้นไม้กลาง
กว้าง ๑๐ ฟุต มีทางรถทางคนเดินทั้ง ๒ ข้างยาวตลอดไปทางทิศตะวัน
ตกจนถึงเขตเดินฮาเวน แถวแถวชนไปทางทิศเหนือ ไปต่อกับตึก
ตึกบ้านัก ทำให้เป็นเขตบ้านักใหญ่ติดต่อกันตลอดครบเมือง

บ้านักใหญ่ ๆ ทั้งปวงคงหนีได้ รมพระราชทานพรรณามาแล้วนี่ เป็น
ที่ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ ผ่านไปแล้วทั้งนั้น เป็นที่บำรุงความสุข
ของพลเมือง โดยรอบ ๓๖๐ องศาของบ้านักเป็นอันมากเพื่อ
จะอุดหนุนความสบายของพลเมืองที่ทำการหนัก เวลาว่างการก็ได้มัน
ผ่อนไปให้ทำที่สบายกายสบายใจตามสมควร ยังมีบ้านักอื่น ๆ อีกหลาย
ตำบลอยู่ในที่ต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ไม่พอเป็นที่ไปวิ่ง คนทั้งปวงได้ ไปนั่งแ
เดินเล่นเป็นที่สบาย ก็ชยเนียบมาก เจฟฟ์เพื่อสันบ้านัก เวอนอนบ้านัก ทั้ง
๓ นขยูกี่ศวันตก ชยเนียบมาก เป็นมากเท่าแอดเฟรชงามในเมืองน
บ้านักนั้นยาวตลอดไป บ้านักเตล่ำปัดถนนแมคอินดีร์วัดเป็นด้านเหนือ
แอดคานใต้ แดแฮร์แลนด์ฮาเวนชยบ้านักวันตก ชยคเดินฮาเวนบ้านักวัน
ชยค แดเจฟฟ์เพื่อสันบ้านักนหน้าใหญ่ แดงามนักไม้ ยังส่วนข้างใต้ นั้น
มีบ้านักชยเล็กบ้านักยาวตลอดถนนชยกันฮาเวน แดฝั่งที่เตล่ำปัดนั้นตลอดไป
ตั้งต้นแอดถนนแอกันด์วัดไปพาดถึงถนนที่ ๑๒ เป็นที่ขับรถ วันทเด
ล่ำปัดมีสนามหญ้าใหญ่เป็นที่สบาย ยังโกรกแอดบ้านักใหญ่ทิศใต้ถนน
ที่ ๑๓ ชยูกี่ถลเดเหลี่ยมกัน แดจุดแอดบ้านักยาวต่อไปทางทิศใต้จน
ถึงถนนที่ ๑๕ แดเขตลิ่งบ้านักอีกแห่ง ๓ รวมเหล่านบ้านักยอน ๆ ทั้งอัน

ยังที่จริงไม่ใช่มีมากแต่คงงามสะอาดก็เป็น คนว่าที่ทาง แยกถนนที่เรียก
ว่าออร์ซังคองเดว อยู่ข้างคอนเทนต์เป็นที่ตั้งอยู่กลางหว่างหมู่เรือนล้อม
อยู่รอบเป็นคอนมัตถนผ่านกันที่นั้น ในกลางที่นั้นน้ำใหญ่ โดยรอบน้ำ
พุ่งเป็นทีคนเคียว ปลุกหญ้าแต่คนไม่ต่าง ๆ งามดียังมี

คราวนี้พระเจ้าทรงปวงเที่ยวดูมากแล้ว ได้รับพระวราทาน
แหว่ตุ๋นของต่าง ๆ บางตามสมควรแล้ว ไปที่คอกเดินชั้นช้อดซึ่งอยู่ริม
ทะเล่าป็น เราไปคในนั้นทั่วทุกแห่ง ที่นี้เรียกเข็ช ไปดีชั้นบุดัง
เป็นที่เคยมีเข็ชหีบเช่นแต่ก่อนหลายครั้งนั้น แต่ที่ป็น โรงกำปั่น โดย
ยาว ๓๐๐๐ ฟุต โดยกว้างคิดเฉลี่ยประมาณ ๒๕๐ ฟุต ที่คอกกลาง
ชั้นขึ้นไป ๑๖๘ ฟุตจากกัน เมื่อเราพระพระเจ้าเราไปคุนั้น เห็นห้อง
ที่คอกกลางมีกระดานกั้นเป็นชอกแซกไม้ แดครก ๆ เหมือน โรงงาร
ไม่ได้กวาดเลย เราไปถึงที่ห้องข้างคอนเห็นชอกเป็นคอนเว็นชั้นช้อดนั้น
เราจัดใช้เมื่อประชุมปรึกษาเลือกเบริวเค้นคใหม่ เมื่อก่อนหน้าพระเจ้า
พระพระเจ้าทรงปวงมาถงเมืองนี้ ห้องนั้นป็นห้องใหญ่ยาว ๒ ข้างยกพื้นสูง
ขึ้นไปแล้วค้อยดลงมาถงระนอย พชให้คนที่ช้อยข้างหน้าไม่มีคนข้างหลัง
มีเกาธป็นอันมากคังป็นคับ ๆ ถงมาห็นหน้าคากัน คังแต่่าปรัวจนห้อง
จนคังกลางห้องอีกคาน ๓ ก็ห็นหน้าถงมาป็นจบกกัน ที่คอกห้องนั้นยก
พื้นสูงขึ้นไป มีเกาธคังป็นที่สำหรับผู้อยู่ชั่ง ในห้องนั้นคับคังประคัม
ค้วยชงแต่ผ้าดีค่าง ๆ ป็นอันมาก แต่ยังมีสิ่งทให้ห็นได้ว่า คน
ชเมริกันคังปรวกกว่าคนไทยอย่างหนึ่ง คช ที่พื้นในห้องนั้นมกากยา

ที่ชาวอเมริกันชอบชมกันแทนธูปหรือเทียน เบียนเปรี๊ยะไม่แทบทุกหน้าเข้าช
 ถึงมากว่าไทยจะประชุมกันมากตั้งจะนับนาฬิกา ก็คงจะไม่เปรี๊ยะเค็ม
 ไปเกือบจะตาตพันด้วยกากยาตั้งนั้นเป็นแน่ น้าพิศวงซึ่งนัก ค้างพา
 กันชมมาคายไว้วางกับนัตถันมา ต่เถื่อนไปทั้งต้น ใช้แต่กากยาเท่านั้น
 ยังเปิดอกกล้วยเปิดอกส้มรักไป ถ้าจะเก็บกวาดตั้งที่รถถังปรกในถนน
 ไม่นับยกว่า ๓ กระบุงเป็นแน่ ซึ่งททำให้ศตประหลาดกว่าที่เด็กเปรี๊ยะเดินค
 เป็นกรดำคัญ โฉนจึงรกรวงตั้งนี้ ครั้นข้าพระพุทธเจ้าดูที่ห้องน
 แลว ก็ไม่คิดจะดำหริ่มการเข้กขยับเข้กขยับทางมุมใด แต่ไม่มี
 ะไร มีแต่ตู้วาง ๆ หัก ๆ ตั้ง เป็นตของเบอนไปเท่านั้น ทำให้
 ะรถถังคำทมิสเคอร์ธมทกตสุดโตแฉะนาไว้แต่แรกจะไปว่า ไม่ถึง
 เมืองซิกาโกแล้วไม่ได้เห็นอะไรก็ทำเนา แต่อย่าคิดว่าที่ระคุดคอนเวน
 ชั่นฮอลล์เอะ ขอให้ดูให้จงได้ ครั้นมาเห็นเขาก่นาตั้ง ๆ ด้วย
 ยังไม่มีที่แห่งใดรกรวงเบอนเปรี๊ยะตั้งนอเลย ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระ
 ราชทานขบเรียงเข้กขไปรษณียบคังนอเอะ เพราะดูใหญ่ โคงคางมแต่
 ภายนอกเท่านั้น ข้างในนั้นไม่ค้วจะกรวมบังคมตพระพุทธกรณานามากไปอีกเลย

ระยะทางแต่เมืองซิกาโกจนถึงเมืองอากรา

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงออกจากถนนชมนรถไปคู้ที่ บ้าน ชาย ของบางวัน
 แด้วกลับมาโฮเต็ล เวลากลางจันรับพระราชทานอาหารแล้ว จัด
 ของมันจุตงหีบเคี่ยมที่จะออกค้อไปพร้อมแล้ว ตั้งของไปขึ้นรถไฟ ครั้น
 เวลาบ่าย ๓ โมง ๑๕ นาที ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นรถไฟพร้อมกัน

อย่างที่เรียกว่าตัดหัว ๓ ไป ถึงสี่เหลี่ยมรถไฟขบวนรถไฟชื่อเปรวีเคินต์
 นั้น ครั้นเวลาบ่าย ๓ โมง ๒๕ นาที รถไฟออกจากเมืองริคาโก
 ไปตามระยะทางรถไฟสายชื่อ เดกรอแอนด์คัมมิกันเข้าเขตเนินเวโร
 ผ่านสี่เหลี่ยมซ้ายมือปลายค้ำบด ทางแถบเนินเดกรอแอนด์คัมมิกัน แต่
 เห็นทเดกรอปร่างซ้ายมือเป็นระยะ ๆ ไปดูงานก็ จนถึงฝั่งทเดกรอไปถึง
 สี่เหลี่ยมค้ำบด ตาปอด เป็นสี่เหลี่ยมใหญ่แห่ง ๓ รถไปค้ำบดทาง
 ควันชอกเฉียงเหนือไปถึงสี่เหลี่ยมค้ำบดเข้าเนินค้ำ เป็นที่รับสินค้าทางเรือ
 แห่งแม่น้ำเซนต์ โยเซฟบริเวณค้ำบดไปตามระยะทาง เวลาห้าโมงถึงเมือง
 ซีเอสกาด เป็นเมืองบริบูรณ์ เป็นต้นทางรถไฟแยกไปเมืองเซนต์ โย
 เซฟ รถจักรพระพุทธรเจ้าตั้งปวงเจ้าหุคพิทให้คนโดยสารมีพระวรราชทาน
 อาหารค่ำ ๒๕ นาที แล้วออกจากค้ำบดไปทางทิศควันชอกเฉียงเหนือ บริดจ์ค
 มิตินไวท บชน โคดคัวคเคอ โชนด์วอลฮิลด์เฮด แดชาเคเรียน ค้ำบดทางด้าน
 เป็นสี่เหลี่ยมซ้าย ๆ ทางค้ำบด ตั้งแต่ค้ำบด ตาปอด มาถึงทนมามทแผ่นคิน
 ที่เนินแหลมใหญ่ขึ้นไป รางรถไฟเห็นชนทเดกรอประชันกันกับทเดกรอ
 เซวีออกจากกัน ครั้นเวลา ๕ ทุ่มเศษ (ถึงที่เมืองโคเวโคคังอยู่
 ในฝั่งควันควันคกแห่งแม่น้ำเบอริวเวอ ห่างจากทเดกรอชื่อ เดกเซวี นั้น
 ประมาณ ๕ ไมล์ แม่น้ำทนมกว้างเกือบถึงไมล์ ๓ เห็นชนรถไฟ
 อ่าวคักยาวประมาณเกือบไมล์ ที่เมืองนี้เป็นที่รับสินค้าค้ำบด แต่เป็นที่
 ค้ำบดมีอยู่ชางมาก แต่เป็นที่ทางรถไฟมารวมกันหลายทาง ออก
 จากเมือง โทเวโค ไป ผ่านสี่เหลี่ยมค้ำบดจนออก แดกรอมนอจ ถึง

ตำบลโฮเชอตัน ซึ่งเป็นที่โรงเรียนงามที่ แด่คำบดเซตเวียแล้ว
 ถึงเมืองคดฟักแดนค์ เป็นเมืองสำคัญที่ ๒ ในเศเศศรีโฮโฮโฮของเมือง
 โคเรโค แด่เราชมว่าเมืองนี้เป็นเมืองงามที่สุดในเศเศเศเศเศเศ เมืองนี้
 ตั้งอยู่ในฝั่งใต้แห่งทะเลสาบ เซวี เป็นทุ่งใหญ่ ที่แผ่นดินสูงกว่าทะเลสาบ
 ประมาณ ๑๐ ถึง ๓๐๐ ฟุต ชยวรมปากน้ำแม่น้ำโคโฮกา แม่น้ำนั้น
 เขาไปในเมือง มีสะพานใหญ่ข้ามแม่น้ำนั้นทำแล้วเสร็จในปี ๑๙๑๗ เป็น
 จำนวนเงิน ๒๕๐๐๐๐๐ เหรียญ ในเมืองนี้ตั้งงามมากด้วยมีต้นไม้เป็น
 ชันมากจนเรียกกันว่า พ้อเวสต์ ซิตี้ ต้นคำท้อออกไปจากเมืองนี้มีเหล็กนามัน
 บิวโคเดียมแต่ก็ดำค่าง ๆ พันเมืองนี้ไปประมาณ ๒๘ ไมล์ ถึงไป
 เสด็จพันไปรถไฟข้ามสะพานใหญ่ทำด้วยศิลาแข็งแรง ไปคือไปถึง
 ตำบลคอนนินต์ แด่วอกจากนอกเศเศเศ โฮโฮโฮไปถึงเศเศเศตำบลเซวี
 ชยวรมฝั่งทะเลสาบนั้นเป็นคันทางรถไฟ พลาเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศ
 แด่เซวีเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศ เศเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศ เศเศเศเศเศเศ
 ต่อไป ออกจากเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศ เศเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศ ในเมือง
 นิวออกน่ายเหนือต่อไป ผ่านตำบล เวสต์ฟลดต์ ไปถึงตำบล ตั้งเกิด
 ต่อไป ผ่านตำบล ซิดเวอกรัก แด่ตำบล เลกวิว ทางรถไฟสายนี้
 ศัเศเศโคเรโคมา เคียวเดียมวิททะเลสาบ เซวี มาเศเศเศเศเศเศเศเศเศเศ
 ๒๐๐ ไมล์

รุ่งอรุณวันอาทิตย์ เดือน ๘ แรม ๑๕ ค่ำ (วันที่ ๒๒ มิถุน) เวลาเช้าโมงเศเศ
 ถึงเมืองบัพฟัดโด รถไฟเข้าหยุดในเศเศเศ เมืองบัพฟัดโด เป็นเมืองใหญ่ที่ ๓

ในสี่เศกนี้วยออกทั้งอยู่ในแม่น้ำฮากวามิทดเด่าปเอวี มีท่าใหญ่ดำหรั้ม
เรือเครีนทเด่าปในศวย ค่าน้ำถ่งน่ายาวประมาณ ๕ ไมล์ มีโรงโถ สันค้า
เป็นอันมาก มีทั้งโรงขนถ่วงขนถางเทอถองเรือ แดท่าเรือไฟเป็นอันมาก
เมืองนี้ค ตังชนครั้งแรกโดยพวกฮ้อตันแดนค้แดงคอมปนี ในปี ๑๗๓๓
ครั้นเมื่อมีการรบในปี ๑๗๓๒ เมืองนี้ใหม่เสียหมดค้โดยพวกฮ้อตันได้เผาเสีย
เดอจางให้ ทาชนใหม่ในปี ๑๗๓๕ ในเวลานั้นมีคนรำนบ้านเรือนแต่ที่ว่างกร
ต่าง ๆ ใหญ่ ๆ เป็นอันมาก มีทั้งสะพานใหญ่เรียกว่า ฮินเคอเนชันเนอบวิซ
ข้ามแม่น้ำฮากวามี เป็นสะพานใหญ่ทำดำเข้าในปี ๑๗๒๓ เป็นเงินถ่ง
๓๕๐๐๐๐๐ เหรียญ เป็นสะพานรถไฟสายเซวี่นวยออกเช่นค้วัด แดสายรถไฟ
ไปแคนาดาด้วย

เวลาเช้า ๓ โมงเศก ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงออกจากเมืองบัพไฟโด
ไปคานมระยะทางรถไฟสายเครีนเดอิมริมแม่น้ำฮากวามิทดเวลาเช้า ๔ โมงเศษ
ถ่งเมืองฮากวามิทดไฟเข้าหยุดในสี่เศกนี้ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงรับพระราช
ทานอาหารแล้วได้ ขันรถไปเที่ยวดูในค้ค้ายถ่งเหลอถ่าน คนขับรถว่าควรถะไป
คู้ที่ใกล้ ๆ ถ่อน ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงก็ให้คนรถถ่งขับไปคานที่เขาเคยนำ

ไปคาน้ำคก

ที่ ๓ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงได้ รับพระราชทานไปคู้ที่เวือ่ปุดเวอิมบิค ห่าง
จากคาน้ำคกในฮากวามิทดถ่งไปประมาณ ๒ ไมล์ น้ำไหลมาจากคาน้ำคก
มาถึงคาน้ำคกแรงแแต่ช็ยวัก ค้ถ่ง ๒ ฟากถ่งชันค้คู้ค เมื่อข้าพระ
พุทธเจ้าตั้งปวงไปถ่งคาน้ำคก เขาไปในโรงค้ดำหรั้มถ่งไปคู้ เขาให้ถ่งนั้ง

มีเข็ดตา ๓ เป็นเรือไฟเล็ก ๆ ซื่อเมคซอพัตมันด์คี โคนแดนชอกจากทงเคย
 เติร์ชยูเห็นชอกทานนัน ผ่านทักดาบถนดงไป แต่เรือเงนเป็นเรือยคยาว
 ข้าพระพุทธเจ้าจะได้กรวยมังกมทลพระกรุณาคือภายทอ้ง แดทนเป็นที่
 ทิมคนเวมคชงเป็นคนวายนาแรงมาดงแกกกรรมทนควย ทนมีช่างชักรูป
 คอยชักรูปคนทไปมาในทน ข้าพระพุทธเจ้าทงปอ้งได้ชักรูปหมู่ ๓ คงที่
 ข้าพระพุทธเจ้าทงปอ้ง ขอพระราชทานตั้งมากุลเกล้า ฯ ถวายนัน

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทงปอ้งคชทแรมบีคนแถว ถพธ้อมกนมายนทตพค
 เติร์ชชอกนมาชมนน คชชอของคาง ๆ แถวรูปคาง ๆ ทเป็นชอกทคดาบถน
 แถวชนรทไปทคคชทแรมบีคนแถวปด ทนชอชคแรมบีคดงไปเป็นชอวกอม
 นาทือตงมาแถวแรมบีคนน พุงแรงมากทน เป็นทางเมเนาเดยวเป็น
 ชอกคอกกเคยว นาทนถน เพราะนาเชยวพุงแรงมากทชทตมึงทเป็นคิตา
 จังบคแรงทมนไป ทนคคดงตั้งเหมชอนกนเป็นคิตาทงนนคเป็นชอวกอม
 นาทือชอ ๆ จนเป็นพอ้งชอชอกชอวไปทงนน นาทคกลางชอวกอมน ตั้งกวาง
 วม ๆ หลายทค เพราะนาทือชอแรงมาแถวเมเนาชงเห็นช มาดงทคชง
 กลางแถว จึงแยกไปทชทตมึง แถวทนชอกลางชอก จึงนาทือชอก
 ทางแยกชางชวาคือไป โดยทักกาดังแรงชอนาไปทชทตมึงจนจนไปนัน
 ทาทือคดงกอมชอทุกท คดงโดยชอมทนตั้งชน ประมาณ ๓๕๐ ทคชงาม
 ยิงนค ทางทคชอชงไปคชทชอชคดงชมนานน มับนคชอชงไปทามคพค ไม่
 แถวชนคควย แถวเห็นคควยเกล้า ฯ ว่า จะไม่คคชกกับคชชางมนนคคชงทคชอชง
 ไปไม

กรณีสวรรคตพระเจ้าทรงปอง ตูกันแถวถนนพรหมมณี กัดมีมา
 ตามทางเดิม ไปลงที่ปรอดเม็กคปาก ตูนาคคานที่เรียกว่าอเมริกันพอด
 เพราะมาตักกันแบ่งเป็น ๓ ตอน ๆ เห็นอตกใหญ่ที่ผู้คนเรียกชื่อรัฐพอด
 เพราะรูปคล้ายของเข้ามา ตอนใต้ของฝั่งข้างอเมริกันเรียกอเมริกันพอด
 ในระหว่าง ๒ ตอนนั้นมาตักย้อม ๆ ตอนกลางอีกตอน ๓ เรียกเช่นครัดพอด
 สวรรคตพระเจ้ามาตักอเมริกันพอดก่อน แต่ทักกันเดเห็นได้ทั้ง ๓ พอด
 ที่ปรอดเม็กคปากกันเป็นทีมคนใหม่ ให้คนมาเที่ยวเป็นคู่ชงบาย แต่คน
 ตกด้วย ทีมมาตักกัน นักกาแห่งกันหนานคนใหม่ตกลงไปพอคนยื่นเกา
 บนกำแหงได้ชงบาย ที่ตรงนั้นอเมริกันพอดได้งามคตักดี เห็นทั้งนาท
 ใต้ มาแต่ ทงนาท ตกไปกระจาย เป็นพอง ชยุ ข้าง ต่าง แต่เห็น ศีตา รัง พัง
 ลงไปเกิดถนอชยุ ทำให้มาตักลงไปกระจายชาวงานคตักด้วยอเมริกันพอดนั้น
 กว้างประมาณ ๑๐ เส้นหรือส่วน ๔ ใน ๕ ส่วนแห่งไม้ตัก ซึ่งเป็นไม้ตัก
 ๑๖๔ ฟุต เรือราชธิดาเขต ได้ประมาณขนาดในพื้น ไม้ตักว่ามนคต
 ๑๕๐๐๐๐๐๐๐ กุบคตัก ท้องนาตักนั้นไม้ตักเต็มอกัน ที่ชนชอกไปมาก
 กนทชนนชยุ มีคเป็นชวากตักเขาเปกมี จึงทำให้ตักมาก นาทคก
 ชิมชอนกันเป็นหลายชั้น อีต่าง ๆ ที่ชาวเป็นพองดูราวกับด้าดักมี
 เขียวบ้าง ม่วงบ้าง อีชมพูบ้าง เป็นอีต่าง ๆ ตามทางนาคคกหนาแฉาง
 เป็นพองมาก แต่คานที่ถักแฉางพระชาติคคมากแฉนชยุคานทชองที่
 เหมือนครุยอีต่าง ๆ ห้อยไว้ตักงานยิ่งนักตักที่จระพรรณาให้รักเจเน ในความ
 งามได้

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่ในปรอศเบ็กรับกัน มีข้างถ่ายรูป
ในทัน คอยถ่ายรูปคนที่มาก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ได้ถ่ายรูป
พร้อมกัน คำนถองแดเห็นนาคกด้วย ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ได้ตั้งรูป
มาทอดเกล้า ๆ ถวายด้วย

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ออกจากทันไปถึงท้องเคียนท้องไปข้างต่าง
ไต่ขนาดถนน ทางที่ระดังไปนั้น มีเกาะเนินต่ง ๒ ข้าง ๓ ข้าง ๓
ข้าง ๓ ไร่เศษกวดตักขึ้นต่งด้วยเครื่องจักรแรงนา ทางที่เกาะต่ง
ขึ้นต่งนั้นเป็นพนเกิดต่งทอดต่งไปเช่นที่เดียว มีรางกันให้ตรงต่งไป
ค่อนกลางมีทิวอยู่สำหรับหัดกกัน ๒ ข้างทางนั้นมีคนไต่สำหรับคนที่
เสียเงินน้อยเครื่องไป เป็นมันไต่ ๓๓๒ คน แด่เกาะสำหรับขึ้นต่ง
เป็นเกาะยาวนงไต่ ๒ คน คึง ๔ แถว เป็นเหมือนถนนยกโทษูใน
กรุงเทพ ๆ นั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงนั่งในเกวียนนั้น เดินรอยต่งไป
ต่งต่งรวมมา ทิมพาเรียมเรือเล็ก ๆ สำหรับเขาคกรเรียงไปต่งที่หน้าคก
แด่สำหรับข้ามไปทางต่งแคนาดา ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเข้าไปใน โรง
ที่ต่งค้ำ เขาจักกันเป็นห้องข้อม ๆ พอดีค้ำที่ต่ง ๒ คน ข้า
พระพุทธเจ้าทั้งปวงเปิดต่งเครื่องแ่งตัวเคิม ส่วนเครื่องแ่งตัวสำหรับ
ไปต่งในนาคกนั้น คือกางเกงตักหาคหายา ๆ เสียรูปจัน ๆ รองเท้า
ทำด้วยผ้าใบเย็บ ๒ ข้าง แด่วเขาเชือกผูกหุ้มเท้าเข้าเท่านั้น ส่วนเสีย
แด่หมวกฝั้นขึ้นนอกพร้อมกัน แด่วผู้สำหรับนำก้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
ไปคานทาง ไต่ไปคานก้นก็ตาไปถึง ตphanทางเข้าปกริมที่หน้าคก

ถึงประหลาดก็ดูไม่เห็น เพราะอัมตาไมโครได้ แล่ก็ดัดคือความตายเป็น
 ที่สุด เขาไปแค่พอชนหรือว่าได้เขาไปเท่านั้นเอง ออกมาจากที่นั่นแล้ว ๆ
 เขาพาไปอยู่ที่ก้อนศิลาใหญ่หน้าผาก ๒ ก้อน มีสะพานกระดาน ๒ แผ่น
 พาด สะพานน้อยหน้าผากบนฝั่งคืบบนสะพานใกล้ คี แฉกที่เป็นลของ
 กระเซามา แต่ที่หน้าผากเหมือนชานน้ำฝนเหมือนกัน แล่ดูที่หน้าผากได้
 งานดีที่ดูดี ที่เหล่าน้อยข้างขวานาคอกอเมริกันฟอด ครั้นข้าพระพุทธเจ้า
 ทิ้งปวงคันทันแล่กถกถมมาที่โรงดำหรมผดคณา ผดคีเครื่องที่แยกออก
 แดงเครื่องเต็มมางที่เกาะเกรนเด็รรถกถมชานมาชานมน แวะไปดู
 วันชานของค่าง ๆ ในปรอดเบกคณมาก ของชานที่นมคล้าย ๆ กันแทบ
 ทุกวัน คีชรูปนาคกษณาค่าง ๆ ถ้ายในกระตาศขมัง กระเบอง
 ม้างเป็นคันทันของคันทังปวง นชกนนมตคทาด้วยชนนค่าง ๆ เป็นพิค
 แบน ๆ มินกทงคิวกคคกลาง แดเครื่องแดงคิวก เครื่องใช้ทาคด้วยคิวก
 แดไมวาค่าง ๆ เครื่องแดงคิวกพอกออเมริกันชนเดียน ของเหล่านชาน
 แทบทุกวัน

ครั้นคัทค่าง ๆ ในปรอดเบกคณมากแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทิ้งปวงพร้อม
 กันชนรถกถมิมทังคีเชนรถไฟ รับพระวราชทานอาหารกลางวันในรถชือ
 เปริชเดันคันทัน ครั้นรับพระวราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทิ้งปวง
 พร้อมกันชนรถไปทิมทางเห็นนาคก รถรับเขาในปรอด ชันสะพาน
 ชันแม่น้ำไปทีกะเร คีคโอแดนคี เทียงคัทค่าง ๆ ในเกาะนี้ สะพานที่
 ชันไปนั้น เดิมเป็นสะพานทาคด้วยไม ไซชือแคบ ๓๑๑๗ แคบคนคีทาค

๕ ฟานเหล็กชั้นแข็งแรงมากชั้นในอยู่ชั้นที่ ๓๑๕๐ ๕ ฟานชั้นนอกด้วยไม้
 ไซ้กันอย่างหนา แต่เริ่มสีตาแดง เครื่องทำด้วยเหล็ก ก้ำกึ่งที่ ๕ ฟาน
 ตั้งอยู่นั้น เพราะที่โครงเหล็กใหญ่เป็นโค้ง ๕ ตอน โดยยาวแห่ง ๕ ฟาน
 นี ๓๖๐ ฟิต โดยกว้าง ๒๗ ฟิต มีทางรถไม่มากนอกระหว่าง รวม ๒ ทาง
 กว้าง ๑๖ ฟิตครึ่ง มีทางคนเดิน ๒ ข้าง ๆ ละ ๕ ฟิต ๓ นิ้ว ๕ ฟานแบ่งเป็น
 ๕ ตอนตาม โค้งนั้น ในห้องโค้งอันหนึ่ง ๆ มีเสาออกมาจากโคนหน้า
 ๑๗ ฟิต กัดแบ่ง ๕ ฟานเป็น ๕ ตอน ๆ ละ ๗๐ ฟิต ๕ ฟานเดิมที่ทำเป็น
 ครั้งแรกทำหัวเกาะนั้น ไม้ ๑๗๑๗ นิ้ว พอดีถูกดัดบัง นำแรง
 ดันของมาบังคับฟานหนักเป็หมัด แล้วจึงได้ขบวนอีกใน ๑๗๑๗ ในที่ ๕ ฟาน
 เดียวกัน แล้วได้ขบวนเปลี่ยนแปลงใหม่ ๑๗๑๗ แต่ใหม่ ๑๗๑๗ แล้ว
 จึงได้ก้ำกึ่งฟานพรมใหม่ ๑๗๑๖ แต่เมื่อคิดไป เป็นความฉลาดของช่าง
 มากทำมาได้เพียงนั้น เพราะน้ำหนักเห็ดเขียวแรงที่สุด ไม้ น้ำจะมี
 ๕ ไร่ครึ่งอยู่ได้โดย เวลาเมื่อขยับขึ้น ๕ ฟานนั้น แลขึ้นไปทางเห็นหน้า
 เห็นหน้าเห็ดเขียวแรง โครงลงมาเป็นลูกคลื่นจะลดถอยลงมา ราวกับจะ
 พัดเขาเกาะแต่ ๕ ฟานด้อยตามน้ำไป น้ำที่เห็ดลงมานั้นดูเห็ดถอยมา
 จนแตกไปข้างเห็นหน้าสูงกว่าศีรษะ ที่ตรงน้ำเขียวเห็นชั่หน้าคน
 คงแคบกว่าหน้าเรือมาดถึงหน้าตัก ทางประมาณ ๓๐ เส้นหรือ ๓-๔ ไมล์^(๑)
 น้ำลดต่ำกว่ากันถึง ๖๐ ฟิต แต่ประมาณไหลแรงในชั่วโมงละ ๗ ไมล์
 ถึง ๓๐ ไมล์ คุน้ำเข็ดชั่หน้าเป็นพองกระจายลงมาแต่ได้กิน แดง
 ไม่เห็นพนักตาโคนาคี

(๑) เทียบประมาณระยะทาง ๓๐ เส้นกับ ๓-๔ ไมล์ ระยะทางผิดกึ่งต้นนี้

ครั้นข้ามสะพานคอนกรีตไม่ถึงเกาะบาทไฮแลนด์ เป็นเกาะเล็กๆ
 แผ่นดินประมาณแฉะเกอร์ ๓ ที่เกาะนี้มีโรงทำกระดาษด้วย เรียกว่านิ
 ฮากวาฟอดเปเปรมิวด์ ที่ทำกระดาษนี้เขานิยามกันว่าเป็น โรงทำกระดาษ
 ใหญ่ที่สุดใหญ่ในเค็คส์เคคส์ ที่เกาะนเห็นฮอนไปหน่อยหนึ่งมีเกาะน้อย
 ๒ แห่งชื่อฮิวเอมริกไฮแลนด์ แค่ข้ามทางไปใหม่ ทางรถที่เกาะนี้
 เดิรคักตรงไม่กต่างเกาะเท่านั้น ดูคั้ง ทางนอกมีสะพานเหล็กอีกอัน ๓
 คล้ายกับสะพานก่อน แค่เล็กกว่าหน่อย ๑ รถข้ามสะพานนี้ไม่ถึงเกาะ
 ใหญ่ชื่อ โคคไฮแลนด์ ๓ ใหญ่ เป็นที่แผ่นดินประมาณ ๖๒ แฉะเกอร์ โดย
 ยาวประมาณไมล์เด็ค มีต้นไม้ ใหญ่ ๆ มาก ในปี ๑๙๗๐ มีคนฮิวเอค
 แฉะ โคเฮาเกาะมาเองทง จึงได้เรียกชื่อว่า โคคไฮแลนด์ แค่เดิมนั้น
 ชื่อว่าไฮริสไฮแลนด์ เพราะเห็นวังรวมเกาะน้อย ๆ ที่โคคไฮแลนด์ มีคน
 ไฮ ไม่เที่ยว แต่ก่อนทำสะพานจน แต่ไม่ฮู้มากนัก เพราะเป็นที่หน้ากลัว
 แฉะฮามาก ที่เขาโคคค้นพบมีคนโค ไม่เที่ยวในปี ๑๙๗๓-๑๙๗๒.
 แต่ ๑๙๗๔ ได้พบเขาจาร์โกว(กัม)กั้งต้นไม้ รวมฮอดฮูฟอด เกาะอยู่ใน
 ระหว่างฮอดฮูฟอดอยู่ข้างซ้าย ฮเมริกันฟอดอยู่ข้างขวา แค่เซ็นครัด
 ฟอดนั้นอยู่เกาะนี้ นอกเซ็นครัดฟอดออกไปมีเกาะน้อยฮัน มัน
 ฮเมริกันฟอดกับเซ็นครัดฟอดให้ แยกกัน เกาะน้อยนั้นชื่อฮานไฮแลนด์
 เมื่อรถฮัพพะพุทเจ้าทังปวงรับเขาในโคคไฮแลนด์ เลี้ยวไปคามทางรถ
 ข้างขวามือเขาไป เป็นทางโคคต้นไม้ ใหญ่ร่มเหมื่อนน้ำ ไปถึงคันทงที่
 จะไปฮานไฮแลนด์ รถหยุดที่นั่น ฮัพพะพุทเจ้าทังปวงลงจากรถ เดิร

ลงไปคาม ทางข้าม ๓๖๖๖ ที่ข้าม อำนาจายซึ่ง โหด ไม่ตกใน เช่นควัดพ่อ
 นัน ถ้าช่วงนานกว้างประมาณ ๓๐๐ ฟุต นำไปตัดสะพานหินโหดเขี้ยว ๆ
 จัดเป็นฟองไปทั้งนั้น เมื่อไปถึงที่อุณาโธแดนต์แล้ว เป็นที่คู่อิวอเมริกัน
 พ่อด เช่นควัดพ่อด แดดอัสพ่อดโด้งามคี่ แดเห็นคดอศทงแม่น้ำได้
 พ่อดลงไป แดสะพานรถไฟที่ค้าง ๆ งามคี่มาก แดคนเข้าไปโกธอ์เมรี
 กัมพ่อดได้๓๓คนเขามอวคินาเดนโค เป็นที่หน้าคี่มาก ครั้นกลับจากอุณา
 โธแดนต์มาคามทางเคิม ขนบนเกาะ โคคโธแดนต์ ขนรถวงไม่คามทาง
 ค้อไป ถึงค่นทางที่จะไม่ค้ออัสพ่อด ข้าพระพทอเจ้าทงปวงองจากรถ
 ดงมันโคที่เจาะคินแอกคิลาเป็นชัน ๆ ลงไปค่งชันล่าง มีสะพานยาวทศคชอก
 ไป ห่างจากฝั่งไปถึงเกาะน้อย เป็นคิลาใหญ่ก้นหนึ่งเง้านั้น อยู่ใน
 ระหวางอ้ออัสพ่อดนนเฮง ทินเคิมเขาโคกชอชอชเป็นรูปเคาเวอร ชนไว้
 เพราะเป็นคี่เคินชอกไปโนทางนาคคก เมื่อมาชอชควงน คูนาคแรงทเชียว
 ไปคกนนั้น จะพคี่เขาเกาะนชอชเองไปเสียดอวยเทิมชอนกัน เพราะคี่ไม่น่าจะ
 ทนทานน้ำโหวเฮย แดข้าพระพทอเจ้าเชื่อแน่วว่า คงจะคี่อ้งถูกน้ำพคี่
 ทำลายลงไปได้ก้นอหนึ่งเป็นแน้ เพราะคี่จาริม ๆ นั้น คี่เป็นรอยแตกคก
 ลงไปแดอมีเป็นชันมาก คี่หน้าพ่อดลงไม่ก้นกอนคิลาที่คกคองไม่เกอชน
 ชอชเป็นชันมาก แดได้ทรวบเกล้า ๆ ว่าเราคี่คี่ประมาณนาคคกน ทาง
 ดอชพคี่ดอชหลังเข้าไป ในมีละ ๓ พคี่เคมชอ รุปก้เปอชอชไม่เคมชอ เพราะ
 ฉนบนเกาะน้อยน คี่คิลาพคี่กว้างวงชอชเป็นหลายแห่ง ก็จะต้องทำลายคค
 ควาวเป็นแน้ มีผู้ชานาญได้ คคคี่ประมาณนาคคกน ว่าดอชหลังชันไม่เคมชอ

อนึ่งตรงกลาง ข้อ ๕ รัฐ ฟ็อดนเปิน ที่บ้าน เขต แคนซอเมริกา กับ แกนาคา
 ของอังกฤษกำหนดเขตแดนแบ่งกัน คิดเส้นมากกลางแม่น้ำฮากรามมา
 แบ่งที่กลางข้อ ๕ รัฐ ฟ็อดนเปิน แล้วยกแบ่งกลางแม่น้ำไปตามลำแม่น้ำจน
 ถึงแม่น้ำ

ครั้นชาวพระพุทเจ้าไปตั้งที่ แอวกกอลับมาจนครบข้อไป ถึงท่าท
 จะไปเกาะสามพันอง ซึ่งเรียกตามภาษาอเมริกันว่า คริสต์เคอร์ โยแดนค
 ชาวพระพุทเจ้าทั้งปวงลงจากรถเคียวไปเกาะนั้น เกาะคริสต์เคอร์ โยแดนค
 เหล่านี้คิดข้อกับเกาะ โคคโฮแดนค โดยมีสะพานไปถึงกันเป็นที่ตั้งทางนำ
 เคียวแรงลงมาได้ คิดว่าทุกแห่ง เกาะเหล่านี้ช่วยกันควนคกเตียงโค วม
 หัวเกาะ โคคโฮแดนค ในคืนในปี ๑๗๕๓ มีคนชื่อ เอ. บี. เฮ็ดเด็น ได้
 ลงที่จระเข้สามแม่น้ำตรงน โดยเรือเล็ก ๆ ลำ ๓ แต่เข้เห็นควนหัวราย
 กระเชียงหักเสียเต็ม ๓ แต่เข้รีบทำรางเคียวโดยความทนมมขอแสดความ
 ก่อตัวควนริมคมาจนถึงเกาะนออกนได้ เข้รีบกระ โจนชมนนเกาะทันที แต่
 เรือชนลยชวามานลงไม่วางกับดกศิว สกตงไปในที่นาคกลงทันที แต่
 เวदानนงมีมสะพานไปที่เกาะเหล่านี้ เพราะฉนั้นเข้จึงต้องออกอาหาร
 ชยที่เกาะนถึง ๓ วัน ภายหลังเข้คิดลุ่มไฟชมนนเกาะพ้อมมีควนชนให้
 คนเห็น คนทั้งปวงจึงได้ คิดการที่จะช่วย มีคน ๓ ชื่อรอนันสัน ได้ คิด
 ขวางเชือกไปแล้วเขาเรือเล็กผูก ล่าว เชือกไปใน ระหว่าง เกาะ ๓ ๆ ไป
 ตอตทัง ๓ เกาะจนช่วยรอดกลับมาได้ แล้วยังได้ คิดทำสะพานไปต่อย
 ถึงกัน สะพานแต่เกาะ โคคโฮแดนค ไปถึงเกาะโนยาว ๗๒ พิค แต่

เกาะในไปถึงเกาะกลาง ๗๐ พัด แต่เกาะกลางถึงเกาะนอกยาว ๖๖ พัด
 ชาวประมงเจ้าทั้งปวงผ่านไปทั้ง ๓ เกาะนี้เป็นที่สบายมาก ด่านทั้ง ๓
 นหาได้ บุกเด่าลงในน้ำไม่ เป็นสะพานโยงแขวนเหนี่ยวกันไว้ทั้งนั้น แต่
 แข็งแรงดีมาก ชาวประมงเจ้าทั้งปวงนั่งพักอยู่ที่ปลายเกาะนอกคุด้าย
 น้ำไหลแรงมาก ที่ศีรษะเกาะนั้นคนาเกือบจะท่วมกเคยย มีไม้สูงตั้งอยู่
 มาแต่เหนือนามาติดอยู่ที่หัวเกาะเป็นอันมาก น้ำในหว่างเกาะเหล่านี้
 ไหลแรงมาก ที่แห่ง ๓ ชาวประมงเจ้าได้ของดี เพราะที่ตรงนั้นคือ
 ตั้งเป็นคันช้อย นาคไม้ดี สกนาก แต่เห็นคืออาพนได้ดังดอกแต่น้ำไหลแรง
 ชาวประมงเจ้าได้ของเขาก่อนคืออาพนยอกจนได้ ทั้งยังมี น้ำแรงคืออาพาค
 ด้งพันอาจได้ ไม่ ไหลไปตามน้ำพัดคุดกลงไปข้างล่างทีเดียว ชาวประ
 มงเจ้าเที่ยวช้อยในเกาะทั้ง ๓ นี้ แล้วกลับขึ้นวัดช้อยมนไปทางหัวเกาะ
 โคกคือแดนค้อชมนไปรอบเกาะที่ตรงหัวเกาะนั้น เป็นที่ค้อวเม่นาได้ค้อชค
 ตามกว้างแต่ที่ค้อชคชมนไปค้อเป็นถ้ำนาใหญ่งามดี แต่ไปแต่โกศเห็น
 เนวไซแดนค้อ ซึ่งเป้นเกาะที่ ได้ มีเรื่องวางในการรวบรวมมอมนรือช้อค
 ค้อชคชค อยู่ค้ำข้างอเมริกัน แต่เห็นเมืองช้อชบเปวอ อยู่ ในฝั่งข้าง
 แคนาดา

ครั้นชาวประมงเจ้าทั้งปวงเที่ยวดูในเกาะเหล่านี้ทั่วแล้วก็กลับมามีตาม
 ทางข้ามสะพานมากทั้งแล้วเลยไปถึงทางที่จะข้ามฝั่งข้างแคนาดา ระวัง
 สะพานไม้สะพานเป็นสะพานแขวนอย่างที่เราเรียกว่าดีเป็นชั้นมวีร เป็นสะพาน
 งามมากแต่ไม่แข็งแรงเหมือนสะพานข้างใต้ เพราะไม่ใช่สะพานรถไฟ

เป็นแค่สะพานคนเดินแถวเท่านั้น ดูเหมือนใบสายดอกโองแวงสะพาน
 ดอยไฉนอากาศ ชาติไฉนระหว่างยอดคดถึงขั้นทั้ง ๒ ฟาก เหน็บว่า
 เป็นสะพานเบาที่สุด แต่โปร่งบางที่สุดแต่แข็งแรงมั่นคง เป็นที่คู่ขวัญ
 คดทั้ง ๒ ไฉนดีเหมือนกัน เหมือนรถดอยไฉนอากาศข้ามแม่น้ำไฉน
 ฉนั้น แต่เขาว่าเป็นสะพานแขวนอย่างยาวที่สุดในโลก ที่เกาะเวอฮ์สำหรับ
 ที่สะพานแขวนนั้นทั้ง ๒ นี้ แต่ฝั่งขวาเกาะคาตามนดพิค้ำสำหรับชน
 ไฉนยอกเกาะเวอฮ์นี้คดแก่เมืองเกิด โคทิว เกาะเวอฮ์ทำเงิน
 ๒๕๐๐๐๐ เหรียญ สะพานนี้ยาวในระหว่างเกาะเวอฮ์คาน ๓ มากถึง
 เกาะเวอฮ์อีกคาน ๓ ยาว ๓๒๖๗ ฟุต สูงพ้นน้ำชนไป ๓๖๐ ฟุต เกาะเวอ
 สูงแคบคานบนชนไป คานข้างคานขวา ๓๐๕ ฟุต คานข้างอเมริกัน
 ๓๐๐ ฟุต ราวเกาะเวอฮ์ ๒๗ ฟุต ๔ เหยื่อน ยอค ๔ ฟุต ๔ เหยื่อน
 สะพานแขวนนี้ยอกยอคใหญ่ ๆ สายหนึ่งมีลวดใหญ่ ๗ เส้น มีลวด
 ยอกเป็นระยางรวม ๓๓๓ เส้น แลลวดใหญ่อีก ๗ เส้น ลวดใหญ่เหล่านี้
 นำหนักประมาณฟุตละ ๗ ปอนด์ โคเม็คเคอร์ของลวดนั้น ๗ นิ้ว ตัวสะพาน
 นั้นหนักประมาณ ๒๕๐ ตัน สะพานนี้ยอกอเมริกันพืดลงไปประมาณ
 ๕ เส้นหรือเส็ดหนึ่งส่วนแปดไม่ถ ได้เบ็ดให้คนเดินในวันที่ ๔ เดือนเมษุวาร
 ปี ๑๙๖๗

เมื่อ ข้าพระพุทธเจ้า ทั้ง ปวง ข้าม สะพาน นี้ ไป ถึง ฝั่ง ทางคานเกาะคา
 พวก เจ้า พนักงาน ราช ธิงกุฎ ซึ่ง เฝ้า ยืน คั้น ทางริมสะพานนั้นครมำคั้นของ
 คัดองห้ามคามธรรมเนียมที่ข้ามเชคแดนกัน แต่ท่านราชทูตได้ประทาน

กาคพระนามให้คิดว่า เป็นราชทูตแฉ่งจ้งหาได้คนไม่ ทั้งตั้งของที่คน
 ใช้กุมไม้ก้าได้คนไม่ เพราะมีกาคพระนามท่านราชทูตอยู่แล้ว ข้าพระ
 พุทธเจ้าทั้งปวงข้ามไปถึงฝั่งแคนาคา ให้คนขับรถขับไม้ที่เรือนแห่ง ๓
 เป็นห้างชายของค่าง ๆ อย่างเช่นชายกันซุกซุกในที่ตำบลนี้ แฉ่งเวียน
 นั้นอยู่ริมช่อตงฟูอดค่านข้างซ้าย ได้พักดูของปลาดค่าง ๆ ที่นั้นกว่า ๓
 กตบมาที่ ไช้เค็งหล่ง ๓ รวมกันกับเรือนหล่งนั้น ไช้เค็งหล่งชื่อปวรดงเม็กค
 เฮ่า อยู่ใกล้ ที่นำคกช่อตงฟูอดที่เดียว ข้าพระพุทธเจ้าพักอยู่ที่
 ไช้เค็งหล่ง ได้รับพระราชทานเขียนหนังสือไปแจ้งข้อราชการณเมืองฉงตงจน
 แฉ่งออกข้อราชการเข้ามาณกรุงเทพ ฯ เวลาค่ำรับพระราชทานอาหาร
 แฉ่งพักอยู่คืน ๓ ในเวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงออกไม่ฉ่งแต่เตร็ดเตร่ตามน่านปวรดงเม็กคเฮ่า แฉ่งเห็นที่นำคก
 ทัง ๓ แห่ง เราจุดไฟทำนายด้วยกระดูกค่าง ๆ ตูน่าเป็นดีแฉ่ง เขียว
 ม่วง น้าเงิน เหลือง แฉ่งอื่น ๆ แฉ่งอื่นไปโผล่มอตุ้งมออันนิก ที่นำคก
 เฮงก้งามประเดวีวึกเค็ชช้อยแล้ว ยังฉายเฮ่าต่าง ๆ ไปประกอบเราด้วย
 นกตุเหมื่อนของที่ช่างอย่างพิเศแฉ่งทำร่นให้เป็นที่เจริญศก ตุเหมื่อน
 กับมีไร้ออกเกิดเป็นเองไม่ ยังพิจารณาไปก็ยังมีงานจตุคที่จะพรรณาได้
 ฉ่งที่ปวรดงเม็กคเฮ่า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพักอยู่นั้น ใกล้
 กับที่นำคกช่อตงฟูอด ไม่นั่ง ๓๐๐ ยาค ฉอชงน้าฟุงกระเร้นมาจาก
 ที่คกถนนเมยงมากมาฉ่งด้วย ถนนที่นำ ไช้เค็งหล่งออกไป แฉ่งเหมื่อน
 ฉนคกช้อยเสมอ ตามชานเรือนนั้นเวลาถางวันมีแสงแฉ่งทำให้เห็นไป

ประมาณ ๔๗ ฟุต ยื่นออกไปพ้นที่แนวคั้งปรกติ ประมาณ ๕๐
 ถึง ๖๐ ฟุต เบื้องทิศออกไปยื่นตามคั้งคั้ง เห็นได้เด่นทันทเดียวเป็น
 ที่ประหลาดที่ตาของเห็นจะคล้ายเงาของเขาค้างเห็นชัพอันพลา ที่เมืองไทรโยค
 แต่ที่คั้งคั้ง เจอมหาชนจางอชยมากจนไปดูเหมือนโคะ แต่มีคนทำเป็น
 อย่างเช่นเดิมไม่ ยังกงอยู่แต่ช่อเท่านั้น เพราะพั้งดงบ่อย ๆ ตามที่มี
 กำหนดไว้คั้งนี้ เมื่อบ ๓๗๓๗ คั้งคั้ง ๓ ยาว ๑๖๐ ฟุต กว้าง ๔๐ ฟุต
 พั้งคั้งไปโนในแม่น้ำเดียว แต่ในปี ๓๗๓๗ คั้งคั้งชัพอันพลา พั้ง
 คั้งคั้งมาคั้งที่เคมชอชกนคั้ง พั้งเป็นคั้งใหญ่ ๆ ดงไป ๓ กั้ง
 เียงคั้งกระเทือนราวกับแผ่นดินไหว เรือเล็ก ๆ ถ้า ๓ งามไว้ โนที่น
 ก็พั้งดงไม่คั้ง ครั้นในบุญชอชกน ๓๗๓๗ พั้งคั้งราว ๓ แล้วมาจาง
 ปี ๓๗๕๐ พั้งใหญ่ชกน ๓ ยาวคั้งชกนคั้ง ประมาณ ๒๐๐ ฟุต กว้าง
 ๓๖๐ ฟุต หนา ๓๐๐ ฟุต ในการพั้งคั้งชกนคั้งมาก เพราะเป็น
 คั้งใหญ่คั้งคั้ง พั้งจางคั้งไปโนในแม่น้ำเดียว เียงคั้งพั้งนคั้งชกน
 ดงไป ราวกับแผ่นดินไหว คั้ง ย่นไปคั้ง ๕-๖ โนคั้ง ทั้ง ๒ ผังแม่น้ำ
 แต่ในเวลาชกนคั้งคั้ง พั้ง โน ๒-๓ มนคั้ง มีคนเป็ชชกนคั้ง
 ๔๐-๕๐ คน แต่เป็นบุญคั้งคั้งไม่มีใครย่นชกนคั้งเวลาคั้งพั้ง แต่
 คั้งมากพั้งไม่คั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง คั้ง ๓๗๕๗ คั้ง ๓ ในปี ๓๗๖๗
 คั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง คั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง เห็นไม่คั้งคั้งคั้งคั้ง
 คั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง ๓ คั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง คั้งคั้ง แต่คั้ง
 คั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง คั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้งคั้ง

ไปถึงเกาะชือ คตอกฮัดโฮแดนคี เป็นกรเล็ก ๆ เหมือนกัน ดันกว่า
 เกาะชือมาก เกาะชือตานัน นัยหนึ่งเรียกว่า เกาะของโฮแดนคี ข้า
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงผ่านไปตามทางรวดในเกาะคตอกฮัดโฮแดนคี แล้วข้าม
 สัพพานแชนอ๊กแห่ง ๑ ไปถึงที่แผ่นดินที่ผั่งนั้น แล้วข้ามสัพพานไปเข้า
 เกาะชือ ขึ้นเหยโฮแดนคี เทียวคามทางเกาะนั้น เกาะนอยชือคผั่งแนว
 เกาะข้างนอกเสมอกับแนวผั่งแต่นำเทงดอ้มเขาไปจึงได้เป็นเกาะ ครั้น
 ไปสุดปลายเกาะแล้วข้ามสัพพานไปถึงผั่งหน้าเรือนหลัง ๓ แนวที่นั้นเรียก
 ว่า เมนนิงสปริง ยุกเห็นอนาคกรชนไปประมาณไมถ ๑ โทถกับคันทาง
 ที่แม่น้ำเขาไหลเหยวจนัน เพราะแม่น้ำคตอกนบนชนไปหาสู่กระเหยวไม่
 มาจนถึงที่นาคกรจนงไหลเหยวจิด คุแม่น้ำจากทนเห็นถ่ายนาคอกัน
 ที่น้ำไหลเหยว ๆ เป็นปรกคมาดังที่คนจิงเต โทถแรงเป็นลระดกกระฉอน
 ลงไป คุวแม่น้ำจากทนเต ค น้ำไหลมาพชคกลงที่เหยวจิดไหลแรง
 ประมาณชิวไมถระ ๕๐ ไมถ เมชชาพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึงที่เรือน
 นั้นแล้ว ผู้ทอยุทเรือนนมนนาชาพระพุทธเจ้าเขาไปในห้องที่คตอกไฟ บ่อนัน
 เปนบ่อกลมปากกว้างประมาณ ๑ ศอก ลึกลงไปประมาณ ๘ ศอก
 ดั่งนำ ๆ นั้นเคือคอยู่เสมอเปนนามโฮแวกัณกันเป็นแกธออกจากคิตา เขา
 ทำเป็นเหมือนผ้าชือ แคยอกเปนทอเด็กสูงขึ้นมา เขาเขาผ้าชื่อนั้นครบ
 ลงไปถึงน้ำในบ่อนัน เขาไฟจุคที่ปากฐทอตุกเหมือนไฟแกธ แคคูเปน
 การประหลาทที่ไฟนร้อนแคเปอว เขาได้ตองเขาผ้าเช็ดหน้าคตอกปาก

ท่อนั้นเหมือนให้ คิงแล้วเขาเพื่องจุด ไซ่แกดที่ตอศพนผ่ารจนมาคิดไฟลุก
 ได้ แต่ผ่าเร็ดหน้าหาใหม่ ไม่ ที่สุดเวลาเขาผ่าเร็ดหน้าออก โดยเร็วไฟก็
 ยังลุกอยู่ แล้วเขาเอาหัวม้อมบศรคปากกรแต่ไม่ให้ มีศพอให้ มีช่องเด็ก ๆ
 วิ ๆ เปดวเพลิงก็ไปตามรูปช่องนั้นแต่หาหัวม้อมไม้ ข้าวพระพุทเจ้า
 ได้ตองกับมือเฮงเปนแต่ฮุ่น ๆ น้อย ๆ เท่านั้น จนถึงเข้าม้อมบปากท้อ
 เดี่ยเพลิงก็ดับ เขาตองยกผ่ารจนมาแล้วเขาเพลิงหย่อนลงไปในบ่อ
 ที่เดียวก็ลุกเปนเปลืองไหม้ศคด้ายกับกชชอแต่ครู่ ๆ ก็ดับไปเอง แล้วเขา
 ผ่าเร็ดรอบเขาเพลิงจุดที่ปากท้อก็ลุกอย่างเต็ม แต่นานหาเหมือนกชชอ
 ไม่ ถ้าตักธนะมาเขาเพลิงจุดหาคิดไม้ แดตองเขาด้วยศรขอบกว่าดงไป
 ในบ่อเดี่ยกับธนะมาเขาเพลิงจุดก็ดับ ๓ ศรประหลาดที่ นานหาหัวม้อม
 ที่เคตคนเคตเห็นธนะม้อมเปามาแต่ข้างล่าง นานหาหัวม้อมพระ
 ราชทานได้เปนยาแก่ เนื้อเบือยที่ตักจนเปน ไรศเรชนกแก่หลาย เขาม้อม
 ดำหัวม้อมธนะมาให้คนรับพระราชทาน ผั่งศรขอบรับพระราชทานกันมาก
 มีศเคอ ไรกันรับพระราชทานถึง ๓ ถ้วยแล้ว แคไทย ๆ ยากที่จะดื่ม
 เขาไปได้มาก เพราะกถนนานเห็นเหมือนกับพองเปดที่เดี่ยฉน
 ดูแรงใจดื่มกว่าจะไดศริงด้วยกเคมที่ตองวางกัน ครนศที่เบินนั่งสปรัง
 แล้ว มาศรขอบแตของค่าง ๆ ที่เรชนนั้นแล้ว ษนรคศคชอมไปข้างใน
 มีทางธนะไปมยอกเขา ตัดผ่านทางรถไฟไป ถึงถนนบเนินเขาวิม
 แม่นา ที่นั้นศเปนธนามหญ้างเปนชั้นเชิงชอบกตดี แดตงไปแคตั้น
 เห็นนาคทง ๓ แห่ง คิงแคเห็นนาคทงไป ตอตตองไปจนถึงที่

เว็บคลุมคามันมากในทะเลเดิฉัน ไม่ว่าที่แห่งใดตั้งแต่เห็นน้ำตก
ใต้แสงงามไม่เฉยทงนั้น น้ำตกนี้เป็นศรีของเมืองอเมริกาได้จริง ๆ ไม่
มีอื่นใดจะเปรียบได้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ไปตามทางยอคเขาที่ตั้ง
มาถนนเนินคดงชันบนเมฆจนถึงทางจะกลับมากปรอดเบ็คส์เฮาส์ ผ่านหน้า
มิวเซียม จึงได้ รัชมพระราชทานแฉะที่มิวเซียมอีกแห่ง ๑ ในมิวเซียม
นั้นของต่าง ๆ ล้วนเป็นของเกิดเองเป็นเองโดยมาก ก็ขอแฉะดีดิดขริ
แต่เป็นของชิ้นบาง เป็นคินว่าศัพท์ขุดมาจากอียิปต์คิงหลาย ๆ พันปีเป็น
คิน แต่ก็ไม่เป็นมิวเซียมเปล่า หน้ามิวเซียมเป็นที่ขายของอีก ข้าง
มิวเซียมหนึ่งส่วนเดียงดีคิงต่าง ๆ แค่นี้ก็ควรกวธาวันนคธิ กรรมอัน
อย่างทีเรียความพิไลนั้น มีอียิปต์ ๑ ครุปร่างใหญ่ โคนากอ้วมมาก ทวง
ทีน่าจะแรงแรงว้ายากาอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าคนมิวเซียมตลอดทั้ง ๔ ชั้นจน
ชั้นบนทีเป็น โคมฮอกไปบนศาลฟ้า เป็นทีคณาพเหมือนนมเอนาพุนนม
เขาในมิวเซียมค้อยเหมือนกัน ของในมิวเซียมหนักไม่เหมือนอื่นใด
ประเทาทัก มีแต่คีตาต่าง ๆ แฉะต่าง ๆ ดีคิงแฉะนค่าง ๆ ทีเขียนนัง
ไว้เป็นคิน ครั้นข้าพระพุทธเจ้าคิมิวเซียมแล้ว ก็กลับมากับพระ
ราชทานทานอาหารกลางวัน ทีปรอดเบ็คส์เฮาส์

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง รัชมพระราชทานอาหารแฉะกัพร้อมกัน
ขึ้นรถมาคามาทาง ข้ามคัพานแฉะนคินกันนคินกลับมากทางฝั่งอเมริกา มี
พอกเจ้าพนักงาน โรงภาชีอเมริกาคอยครวงอ้อยเหมือนกัน แต่เมื่อได้ รั
จักทำนราชทุคแล้ว ก็มิได้คินของค้อยไปได้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไป

คามทาง ถึงบ้านขายของค้าง ๆ ริมทางที่จะไปโคกไฮแดนคั้น เพราะ
 เห็นเป็นบ้านใหญ่อยู่ ใต้มีพระราชทานคู่อรของค้าง ๆ พอได้เข้ามาเป็น
 ที่ระดก แล้วขบวนรถข้ามสะพานลงไปที่โคกไฮแดนค้ออีก เพราะที่ซึ่งยังไม่
 มีเวลาจะดูแคว้น ยังมีอยู่บ้างบางแห่ง ครั้นรถเข้าในโคกไฮแดนค้อ
 แล้วรถขับไม่ถึงทางที่จะลงไปคูที่ถวณคือเขตของพัลวันต์ ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงลงจากรถเข้าไปในเรือนเล็ก ๆ ที่นั่นกันเป็นห้องเล็ก ๆ สำหรับ
 ผลัดผ้าเหมือนกัน ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงผลัดผ้าพร้อมเครื่องแต่งตัว
 อย่างที่ไปคูที่แสร โขกของพัลวันต์พร้อมกันเสร็จ แล้วก็ลงบันไดลงไป
 บันไดนั้นเรียกว่าบันไดเคลดส์เฮิร์ด ที่ให้ชื่อมันไคนี้ เขาชื่อของ
 นูโคลส์กับเคลดส์เฮิร์ดไค ซึ่งแปลได้เป็นค้อของแบงก์ในเค็ดเคค
 มีคนรู้จักชื่อเต็มมาก ท่านผู้นั้นเป็นผู้ออกเงินให้สร้างบันไดใหม่ ๑๘๖๘
 บันไดนี้ขยับขึ้นลงเกาะ โคกไฮแดนค้อ สำหรับลงไปแก่คองชันนิน ถึง
 ชายคองชันนินลงไปยังคานหน้าผาชันนั้น เป็นบันไดเวียนเต่าไม้ มี
 เหล็กมาโยงยึดไว้ กับค้อข้าง ๆ มันคง คองชันนินหน้าผาองไป ที่
 ตรงที่บันไดสูง ๑๕ ฟุตเท่านั้นไม่ถึงคองชันนิน แต่บันไดนี้
 ไคต้องมาแค้ยค้อที่เค้ยวี่ มีบันไดตรง ๆ เบ็ด ๆ ลงไปก่อน จนถึง
 ที่คองชันนินที่เค้ยวี่เป็นบันไดเวียน แต่ที่ข้างล่างก็ทำไค ไม่ถึงชายคอง
 ด้ว้ที่เค้ยวี่ เพราะชันนมทางชันสูงกว่าชายคองชันนินมามาก
 เพราะฉนั้นบันไดสูงแก่ ๑๐ ฟุตเท่านั้น นับคนไค ๑๐ คน ครั้น
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงลงไปสู่คบันได ถึงคันทางชันต่ำเป็นทางปราย

คีตา เดวีไปได้ส่งจดหมาย กว้างประมาณ ๖ ศอก ไปทางน้ำตกด้าน
 อเมริกันฟอล ไปสักมณฑล ๓ กถึงคันทางที่จะลงไปในเคฟอชฟัดวินด์
 เขาพาเจ้าพระพรเจ้าทั้งปวงลงบันไดไป ๓ คับเป็นบันไดไม้ แล้วเดวีเข้า
 ไปได้ น้ำตกเข็นครัดฟอล ที่นั้นเรียกว่าเคฟอชฟัดวินด์ มีน้ำตกที่แฉ
 เห็นเรียกว่าเข็นครัดฟอลนั้น ไหลอยู่ข้างบนลงไปตกในแม่น้ำ ภายใน
 ไคฟอลนั้นคีตาเป็นเพิงโค้งเข้าไป คนเขาไปอยู่ได้ คีตาในนั้นเป็นคัน ๆ
 เขาไปพอยันได้ส่งจดหมาย แล้วมีคาไลด์จวก ไม่ใคร่จะถูกตอของน้ำ
 จักกัก ในเวลาที่เขาไม่ยืนอยู่ในถ้ำนั้น แต่มาข้างนอกเหมือนกับมีน้ำ
 ใหญ่กลุ่มมีตปากถ้ำอยู่เหมือนกัน เพราะสายน้ำตกนั้นกลุ่มอยู่ เวลา
 ที่เขาเป็นนอยข้างจะไม่สู้สูงหน้อย ๆ เพราะคั้งผ่านเกิด ที่น้ำตกเขาไม่
 ตอของน้ำตกพุ่งขึ้นมาแยกมาก แด่มจักด้วย ตอตกเดวีเขาไปตาม
 ตมเท่านั้นจึงค้อยเขา ถ้ำทอนตมเห็นจะทนไม่ใคร่ไหว เมื่เขาไปถึงใน
 ถ้ำแล้วจึงค้อยจดหมาย เพราะเป็นโพรงถ้ำเขาไม่ แต่เวลาบ่ายมีสายรุ้ง
 ในระหว่าง ในสายน้ำที่ตกเขามา ดูเป็นรุ้งมาอยู่เกิด ๆ ด้วไม่กัพคันัก
 แดเขาว่าไม่มีแห่งใดอีก (ในโลก) ที่จะแฉเห็นสายรุ้งได้กตมโดยรอบ
 นอกจากที่นั้น บางที่เห็นได้ ๒-๓ วง ความประหลาดกั ในถ้ำนั้นกว้าง ๓๐๐ ฟัด
 ประมาณเป็นไคเมตเซอร์ ๖๐ ฟัด สูง ๓๐๐ ฟัด ในทนมคนมาเที่ยว
 ทั้งชายหญิง เพราะเป็นถ้ำน้ำมาก ถ้ำนั้นเป็นชนเคเพราะแรงน้ำตก
 ทำให้มีลมแฉเป็นสายน้ำขึ้นไป ทำลายคีตาที่หน้าถ้ำนั้นถ้ำเขา
 ไปตกที่ จนเป็นถ้ำใหญ่หน้าเข้ตมมีน้ำนำเทงใหญ่มีคหน้าใจงาม

ปรารถนาที่ แต่ในถ้ำนั้นแรงนาคก็คดงมาแรง ทำให้เป็นตของเข้า
 ไปบ้าง แต่เป็นพญาคัดมพิศแรง แต่ไม่ถึงกับด้อมดำไม้ขี้เฒ่า เหมือนที่
 แะโคขฬพิศรอก ข้าพระพุทธเจ้า ไปอยู่ในถ้ำถมนันครุ ๓ แล้วคนนำทาง
 นำโดยค้อไป ออกข้างขวาพอหาใช้ทางที่เข้าไม่ เช่นครัดพ้ออัน มี
 ทางลัดเข้าข้างหลังแล้วไม่ออกทาง ๓ ได้ แต่ทางที่ออกไปนั้นไม่
 ใครจะลัดอก เพราะคิตาที่เคียวออกไปนั้นชันแฉะแฉะ ที่เคียวเป็นคัน ๆ
 ไม่ใคร่มีที่แบนถึง ๖ นิ้ว แต่ไม่มีราวค้ำช่วย นาคก็เหดถกคิตา
 นั้นอยู่เต็มช คูนาคจะมีตะไคร่น้ำ ต้นคูนาคอ้ว คนข้าพระพุทธเจ้า
 เกานซัดเสดคั้งวอหุคครของจะถลัมทางเดิม แต่ผู้ไม่มีขมมา ชุด
 เขาไป บอกให้ซ้ำ ๆ ก็ไม่ฟัง ชุดไปพัก ๓ พอชดชทางที่นาคกระเซ็นมา
 จากนาคอ้ว ก็ถึงคิตาก่อนใหญ่สบาย พอออกไปแล้วในขณะนั้น
 ข้าพระพุทธเจ้าอยู่ในระหว่างถมนันครุ แต่เช่นครัดพ้อ ตงบันไดไม้ไป
 ถึงถพานไม้กระดาน ๓ แผ่นเรียบไป ชุดช่วยเป็นสุธรรณ ถพานนั้นทอด
 ยื่นออกไปตามถมนันครุที่คดงมากระจายชยันน ออกไปจนปลายถกของ
 คิตาบ้าง แห่งนาคก็คดงโหดแรงไม่ตามหว่างถมนันครุออกไปเป็นคัน ๆ
 แต่เพียงนาคก็เหดตามถมนันครุคดงต่างน ก็คุดกรักกรันใหญ่ โหดกว่าพ
 ่นาโชนที่เมือชงโรโยคเสียแล้ว บางแห่งชอก ๆ ออกไปริมแม่น้ำไหล
 ช่อน ๆ แฉะกัน ๆ ก็ชุดชออกไปจนถึงถมนันครุคดง ที่เด่นที่สุด ชุดไป
 นั้งพักกันอยู่ถมนัน ครุดกรหน้าเช่นครัดพ้อชุดออกมา นาคก็คดงมากระทย
 คิตา กระเซ็นมาถึงที่พอกข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงนั้นเหมือนชานน้ำฝน แด

นาทให้ตามชอกสีดาที่เป็นล่ำจ้วง ๆ คั้น ๆ น้าอ่อน ๆ ถัดขามกัน
 เป็นที่ตำรายิ่งนัก ทำให้ระลึกลังกรูเทพ ๆ เปนอันมาก ถ้าได้เด็ด
 พระราชตำเนื้มาประพาสในทันแล้ว จะเป็นที่ตำรายุทธพระหฤทัย
 เปนช่างยิ่ง งานกว่านาคที่โทรโยคมากนัก ดูไม่ได้ข่างเดียวแต่
 เหมือนกัฟุขของช้างนั้น นาทก็กลงมาคนเขาไปขามรองใต้ เพราะเป็น
 แต่ถ้ายคล้ายเมดต์ฝน แต่หน้าคอกเหตั้น ตกกันทั้งตำเนื้ใหญ่
 นาทก็ตกหนาหลาย ๆ พัดหนักราวกับมีกอนสีดา เดียงถักถ้องราวกับ
 เดียงฟ้า ถ้าคนไม่รองที่ตรงนาคนั้นแล้ว เห็นจะไม่มีชีวิตอยู่ได้
 ไม่ถึงนาค ๑ เป็นแน่ แต่เพียงที่กระเซ็นมาที่พอใช้ ได้ขู่แล้ว แต่เป็น
 ที่นาคตัวเล็กอย่าง ๑ ที่แรงน่าหนักนัก พัดเข้ากอนสีดาใหญ่ ๆ พังทำดาบ
 ลงมาเปนอันมาก ถ้าจะตกลงมาแต่กอนข่ม ๆ ในเวลาที่ราชพระพุทธรเจ้า
 ทรงปวงอยู่ในทันแล้ว จะต้องกรวยถวายเป็นกมถากันหลายคนเปนแน่
 แต่เขาความพิศวงประหลาดเขาคงหน้า หากลัวความที่ประมาทจึงไม่
 ที่พันอันควายได้ กนบได้จาเคชะพระมารมป๊กเกล้า ๆ ขู่ แดการที่
 ได้มาเห็นของพิเศษในโลก (จริง ๆ ไม่ใช่ในโลกอย่างอเมริกัน)
 ทรงนุกเพราะพระเศษานุภาพมารมป๊กเกล้า ๆ จึงได้มาเห็นเป็นขวัญตา
 ข่างยิ่ง อนึ่งที่เกฟอชพัดวันคืน เป็นที่นำคูนาคพิศวงเป็นที่สนุกฮ่ากัปป
 งานดีกว่าทุกแห่ง ที่ได้ลงไปคูนาคพิศวงกับถวาทที่นำคูนาคควาย
 ที่ฮ่าหะคงอยู่ในความประมาทลงมา แต่คูนาคพิศวงผลัดคูนาคแคงตัว
 ไม่เดียงเปล่าเลย ยังเดียงขู่ข่างเดียวที่ได้ขามน้าไม้ไคร้พอใจ เพราะ

ว่าด้วยแม่น้ำแลกมิประเทศในอากาศ

ว่าด้วยแม่น้ำในอากาศบริเวณ ตั้งแต่ทะเลสาบเคป เป็นช่องแม่น้ำ
ที่มีขอบฟ้าโอบมาจนถึงดัลลอสเดอวี เป็นทาง ๒๐ ไมล์ แม่น้ำไหลเทศา
ลงมา ๒๐ ฟุต คิดเฉลี่ยประมาณไมล์ละฟุต มีเกาะใหญ่เกาะ ๑ ชื่อว่า
แกรนด์ ไฮแลนด์ โดยยาว ๑๒ ไมล์ กว้าง ๘ ไมล์ ตั้งอยู่ในกลางแม่น้ำ
ขนาดใหญ่บนอยู่ที่ในหว่างกลาง นับแต่แม่น้ำโอบมาจนถึงหัวเกาะ เท่ากันกับ
วัดแต่หน้าตกไม่ถึงท้ายเกาะ ทางน้ำแยกออกใหญ่ ๒ ข้างเกาะนี้คเป็น
แม่น้ำใหญ่ แด่ถึงทง ๘ ข้างมารวมเป็นแม่น้ำสายเดียวขึ้นอีก ท้าย
เกาะตรงข้ามออกอีก ตั้งแต่แม่น้ำไหลแรงจนคนได้ดัลลอสเดอวี
ลงไปแม่น้ำเขียว ทาง ๓ ไมล์เศษ แด่จ้ไหลแรงลงเป็นทะเลออกกระฉ่อนที่
เดียว บ้วนโห่งเป่นฟอง ๆ ไปจนถึงหน้าตก ถึงเกาะ โคคไฮแลนด์
ทางแม่น้ำแยกเป็น ๒ ทาง เพราะเกาะ โคคไฮแลนด์คนชยอีก ข่งแบ่ง
แม่น้ำแยกไปทุกที่ ชเมวิกนพ้อบ่าง ฮัดรูลพ้อบ่าง แด่นาทคณน
ก็ลงไปรวมเป่นแม่น้ำเดียวทแม่น้ำสายต่าง ตั้งแต่โต หน้าตก ซึ่งมดของ
น้ำเป่นควนพ้อบชยเพราะแม่น้ำงดำ ตกลงมาถง ๑๖๔ ฟุตคนน โหล
ลงไปเป่นทางเดียว ถึงอิวัดคันทง ๘ ไมล์ แม่น้ำเทศาองไป ๘๘ ฟุต
คือไปน้ำก็ไหลช้าเป่นปรกติเรื่อยไปจนออกทะเลสาบเลกชอนคาวัว

คนชาติชาวคนแรกที่ได้มาพบที่หน้าตกนี้ ตามที่รู้ ได้ตามเรื่องราว
ได้ความว่าช้อฟ้าเคอเช่นเม็ง เป่นมิชชันนารีพวกเยซุวิต ออกจากเมือง
ฝรังเศสมา เพื่จะมาตั้งช่อนพวกอินเดียนประมาณในปี ๑๖๗๘ เขาได้

พรรณาสรรเสริญมากมายทีเดียว บางทีเขาว่าจนเกินไป ก็ขอเป็นต้นว่า
 ทัศนาคณนเขาตั้งถง ๖๐๐-๗๐๐ ฟุต แลว่าทได้ ทัศนาคณนกว้างคนเดิน
 งามมือกันเป็นคืบได้ ถึง ๕ คน แลไม่มีความลำบากอันใดที่จะเดิน นอก
 จากถของที่กระเซ็นไปบ้างเล็กน้อยเท่านั้น การที่เขาถ่างผดคันนี้ จะ
 เป็นด้วยเขาจะเขาส่งพรรณมาให้เหลือเกิน หรือไม่รูปประมาณที่จะวัดให้ถูก
 คอง หรือบางทีจะโต กำหนดที่ไมถนมาจากพวกอื่นเดียน หรือครั้งนั้น
 จะใกล้กับที่เขาประมาณไว้ ก็หาทราบเถลา ๆ ไม่ แลถงอย่างไรที่จะสูง
 กว่า ๓๐๐ ฟุตคนไปนั้นเห็นจะได้ เพราะถองที่สูงที่สุดก็เพียง ๓๐๐ ฟุต
 เท่านั้น

ชนงแม่น้ำฮากวาน ตั้งแค้ตเต่าปมไปจนถึงถเต่าปถ่างเป็น
 ระยะโดยถงประมาณ ๑๖ ไมถ เป็นที่บ้นเขตแดนในระหว่าง ๒ คยเวอน
 เม้นค บางทีเป็นที่รบพุ่งกันบ่อยๆ ในฮานนาเขตฮากวาน เค็มเป็น
 ที่อยู่ของพวกอื่นเดียน ครนภยหัดงเมอถงถกรวนแฉ้ว ก็เป็นที่ดำรญ
 ธินพิเศษของมนุษยทั่วโลก

ครนเมอถกเป็นของชนชาวแฉ้ว ในเขตนมชือว่าอิธิกถัว เป็นชือ
 พวกฝรังเค้ดให้ เป็นที่ของชาติถง ๕ รวมกัน ก็ขอไมถอกชืออยู่ที่แม่น้ำ
 ชือชองพวก ๑ ชอนเนยคาชือฝรังชังได้แห่งถเต่าปชอนเนยคาพวก ๑ ถากุคา
 ใกล้ถเต่าปชือชองพวก ๑ แลเชนค้ายันตั้งแค้ตเต่าปเชนเคาไปจนถึง
 แม่น้ำฮากวา ฟ้าเคอเฮนเนม้ง ถ่าว่าว่าหมู่บ้านของพวกเชนคายอยู่ที่ใน
 ฮากวาน ไม่ห่างไปจากหน้าคณนถไมถนก็ เพราะถนงพวกอิธิกถัวเชนเคา

เป็นเจ้าของที่นอนหน้าคนชาวทองปวง แลมีอีกจำพวก ๓ ชื่อคือคาโรราส
 เป็นพวกที่เข้าร่วมกับพวกชิรอกัวโนปี ๑๗๓๒ ได้ครอบครองที่แผ่นดินของ
 เขาในหมู่บ้าน ๓ ประมาณห่างจากที่หน้าตึก ๗ ไมล์ พวกเขเนกา
 ที่ยังเหลืออยู่นั้น ชยู่ต่อไปข้างทิศใต้ จำพวกต่าง ๆ เหล่านี้มักชุมนุม
 กันคิดการต่าง ๆ เป็นวงรวมของเพลิงเสมอ ถึงมากว่าเมื่อคนชาวเรา
 ไปเขาที่เหล่านั้นแล้ว เขาก็ยังประชุมกันอยู่เสมอ ครั้นชาวยุโรป
 ได้มาบูรณากรณ คนชาวอินเดียนก็คอยเตือนห่างออกไป แต่ถึงกระนั้น
 ก็ยังมีอยู่บ้าง

ว่าด้วยที่ในเขตน ตามที่เซอชาลส์ โยเยตได้กล่าวไว้ว่า ซึ่งซึ่ง
 เป็นที่นาพิศวงในที่แรกที่จระกวางนั้น คือที่คดงรมเมเนาสูงแต่ชั้นตรงที่
 เดียว ขึ้นตลอดไปตั้งแต่กวันต์เตาน ไปไกลทางทิศตะวันออกด้วยคำซึ่ง
 แคนาตานัน สูงกว่า ๓๐๐ ฟุตเป็นที่นาประหลาดมาก ที่ริมคดงรมอยู่ได้
 คึ่งวัน แลมีไร่คิลาแรงแรงอันใด เป็นทรายบ้าง แต่คิลาอย่างใดมีดีโค
 บ้างเท่านั้น

ที่หน้าตึกเห็นได้เป็นแนวราบเรียบอันไม่เสมอ ตามที่โคดังเกก
 ทราบกันมา ว่าคิลาที่หน้าตึกพึงลงมาเสมอ อย่างเห็นมีมีบ้างตาม
 เกาะโคคิโฮแดนดี แลคิลาที่คดทำถายองมานันสูญไปเพราะแรงน้ำที่
 คดถายไป แลน้ำที่ตึกนั้นก็ยอมถอยหลังเขาไปทุกที เขาเชื่อว่า
 ประมาณ ๕๐ บินา ที่หน้าตึกถอยหลังเขาไปประมาณ ๕๐ ยาค บ้าง
 ก็พียงมาก บ้างก็พียงน้อยไม่เสมอไป แลไบบี ๑ ไมล์ค่ากว่าฟุต ๓ คิลา

ที่ตกอยู่ตามที่นำตกลงมานั้น เป็นพยานให้เห็นได้ ว่าทัศนคติของชง
งเมอ เพราะมีศาลกอนใหญ่ตกอยู่ตามที่ตรงนำตกลงมา ที่เห็นได้ ว่า
เป็นศาลตกลงมาแต่ข้างบนเป็นอันมาก

ชงมีความสุขสบายในเมืองนี้ ย่อมเป็นที่สันถบายอย่างยิ่ง ใน
เมืองนี้มีพลเมืองประมาณ ๓๐๐๐ ไม่มีความไร ซึ่งใดเกิดขึ้นเลย เขา
คิดว่าจะเป็นตัวยาไหลแรง ทำให้ล้มหายใจมนุษย์ชั่วชาติบริสุทธิ เป็น
ที่สันถบายยิ่ง

ชงชื่อที่เรียกจันชากราน เป็นชื่อย่อมาจากชงเต็มว่าชงชากราน
เขาคิดว่า เป็นภรรยาของพ่อชง รากว เพราะตามที่ได้ เห็นได้นั้น ก็ได้
คิดว่า พ่อชง รากว โดยยทนเป็นครั้งแรก คำชงนั้นแปลว่านำตก
มีอำนาจพอประหยาตแรงเหมือนเสียงฟ้า นำตกนคงอยู่ในแต่ละจุด ๕๐
ตกร ๖ นาที เห็นชงชงจุด ๗๕ ตกร ๕ นาที ชงนตกจากเมืองกรนช
มีแม่น้ำแรงกว่าแม่น้ำชากราน อยู่ในระหว่างทะเลด้านทั้ง ๒ คือทะเลเอวี
และชอนคารวี แม่น้ำนั้นยาว ๑๖ ไมล์ เมอพันทเลสาปชอนคารวีไม่แล้ว
ชงถึงแม่น้ำชงคตอเรนช ผ่านที่เวมบิต แดเกาะชือพันเกาะ เมือง
มอนคตอควีเม็ก แล้วชงออกไปถึงช่าว ก็ชงคตอชือชงคตอเรนช ห่าง
จากคตอควีเม็กไป ๕๕ ไมล์

ประภณนำในทเลสาปเหล่านี้ ตามกำหนดกว้างยาวแต่ละคณ
ทเลสาปเลกสูงเรีย เป็นทเลสาปใหญ่ที่สุดในโลก มีกำหนดประมาณณ

ยาว ๔.๕๐ ไมล์ กว้าง ๓๐๘ ตึก ๘๐๐ ฟุต

ทเดซ่าปเลกชูรอน ,, ๒๓๘ ,, ,, ๓๘๐ ,, ๕๐๐ ,,

ทเดซ่าปเลกมิแกน ,, ๓๐๐ ,, ,, ๕๕ ,, ๒๐๐ ,,

ทเดซ่าปเลกเซ็นต์แคต ,, ๔๐ ,, ,, ๓๕ ,, ๘๐ ,,

ทเดซ่าปเลกเฮวี ,, ๓๘๐ ,, ,, ๖๕ ,, ๘๐๐ ,,

แตทเดซ่าปเลก้านสูงกว่านาฬิกาในมหาสมุทรใหญ่ ถึง ๕๖๕ ฟุต แต่ยัง

ทเดซ่าปเล็ก ๆ อีกหลายแห่ง แดทงแม่น้ำประมาณ ๓๐๐ แม่น้ำทั้ง

เล็กใหญ่ย่อมไหลมากกในนี้ซากวานทองชัน

ในแม่น้ำนั้นเป็นที่รวมรวมน้ำแรงมากกว่าแม่น้ำอื่น ๆ (ในโลก)

แคนาดาตรงภาคถนนไม่ใคร่แรงเลย แม่น้ำในแคนาดาประมาณครึ่ง

หนึ่งของแม่น้ำที่มอชี่ แดประมาณ ๓ ใน ๔ ส่วนแห่งแม่น้ำในอเมริกา

เต็มไปด้วยน้ำแรงในฤดูหนาว ครั้นลมตพายุกพัดเข้ามาแรงดอยลงมา

หลายเอเคอมาคคความรุนแรงบาง ทดอยมาจากคังชยทขนาดกม มี

ปี ๑๘๕๕ น้ำแรงดอยมาคคเป็นแพ้อยที่เห็นฮอเมริกาหนพ้อจนคนชอกไป

เดวีได้ จนเกษมถึงกลางภาค

อันครายเกมมนุษย์ซึ่งมีในทิศาบดเหล่านี้กมบางเป็นควาว ๆ แดที่

เป็นการโค้งคัง กล่าวกันชยี่เต็มอในกาลมคัน มีเรื่องทักปคันเวมว่าชยี่น้ำ

ที่แบริคข้างต่าง ถึงแก่กรรมนเป็นคัน

ที่นฮากราฟ้ออน ตามกล่าวกันว่าถ้าคนมาเกี่ยวในฤดูร้อนเป็น

เวลาดสบาย แดไม่ใคร่จะมีภัยชยี่โต แต่ในฤดูหนาวนั้นหนาวจัดแอดชยี่ของ

น้ำหนักคงมากกระจายไม่ติดตามที่ตั้ง แขนงไม้แข็งแรงขาไม้ จนบางที่
เกาะหนาจนเป็นรูปต่าง ๆ ไปดูงามดี ต้นไม้บางต้นค้ำยอดด้วยน้ำหนัก
แห้งน้ำหนักที่ค้ำอยู่นั้นดูงาม เป็นรูปต่าง ๆ แต่ไม้ไคร้จะมีไคร้ไป
เพราะหนาจนค้ำกัน ได้ รับพระราชทานพรรณาถึงน้ำหนัก นิฮากวาน
โดยสมควรถ้วน บัดนี้ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูล
พระกรุณาพระขรรค์ขอไป

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง มาถึงรถไฟพักรอเวลาอยู่ในรถ ครึ่งเวลา
ย่ำค่ำ ๑๗ มีนิต รถไฟออกจากที่น้ำหนักนิฮากวานมาตามทางเดิม ข้าพระ
พุทธเจ้าทั้งปวง รับพระราชทานอาหารมาในรถไฟ ครึ่งเวลา ๑ ชั่วโมง
๓๓ มีนิต ถึงเมืองบัพไฟโตคันทางนั้น รถเข้าพักในดเคชั่น ข้าพระ
พุทธเจ้าทั้งปวง ได้ รับพระราชทานเค็รเดนม้าง ในระหว่างที่รอเวลา
อยู่นั้นพักอยู่จนเวลายาม ๒๐ มีนิต ออกจากเมืองบัพไฟโตไปตามระยะ
ทางค่อไปทางทิศวันออก ไปตามระยะทางผ่านดเคชั่นไปหลายตำบล
จนถึงเมืองช็อฮึวาคุดเป็นเมืองใหญ่เจริญดี มีพลเมือง ๔๐๐๐๐ มีข้อ
นำเค็มขยู่เกิดเมืองนี้เป็นนาเกลือ คนทำเกลือจากหินได้ประมาณ ๗๐๐๐๐๐
รูเซตมีทั้งโรงเดี่ยวคนจนด้วย ออกจากที่เมืองนค่อไปผ่านดเคชั่นเล็ก ๆ
ไปอีกหลายตำบล ถึงเมืองช็อโรม เป็นเมืองสำคัญเมือง ๓ มีสินค้ามาก
มีคลองใหญ่ชื่อเซวีคาแนต ผ่านไปในเมืองนี้ แลที่ทางรถไฟไปค่อ
กับเมืองต่าง ๆ ในทะเลสาบฮอนคารัว ออกจากหินไปผ่านดเคชั่นน้อย ๆ
ไปอีกหลายตำบล จนเวลา ๑ ยาม ๖ มีนิตถึงเมืองอูตึกา เป็นเมือง

งามแฉะวิญญูดี มีโรงทำถาวรชนิดดี แต่ไม่ใหญ่ แฉะมีของ
สำหรับจำหน่ายขายแก่คนทำไร่มาเป็นอันมาก มีทั้งโรงรักษาคนเสียจริต
เป็นตึกใหญ่ๆคนได้ ๔๐๐ แฉะนั้นเป็นต้นทางรถไฟที่จะไปสู่การทำบ่อนที่เมือง
ยี่ดอชอนด้วย รถไฟเจ้าพระพุทธเจ้าทรงปวง เจ้าหยุดพักในดเคชั่นนี้

รุ่งขึ้นณวันอังคาร เดือน ๘ ขึ้น ๒ ค่ำ (วันที่ ๒๔ ธุน) เวลาบ่าย ๒๐
มีนิต รถไฟออกจากยี่ดอชอนไปตามระยะทาง ประมาณ ๑.๕ ไมล์ ไปถึงเมือง
ยี่ดอชอน รถไฟเจ้าพระพุทธเจ้าทรงปวงหยุดที่ดเคชั่น ขณะนั้นพวกกอมปนี
ทำบ่อน คือ เรมิงตันกอมปนี มาคอยรับเจ้าพระพุทธเจ้าทรงปวงอยู่ที่
ดเคชั่น ๒-๓ นาย มีทั้งรถมากคอยอยู่พร้อม เขามารุกกับท่านราชศค
แฉะพวกเจ้าพระพุทธเจ้าทรงปวงแล้ว เขาพาเจ้าพระพุทธเจ้าทรงปวงไปขึ้นรถ
ไปถึงไฮเคตแห่งหนึ่ง เจ้าหยุดพักที่ไฮเคตนั้น เจ้าจัดอาหารเข้าให้
เจ้าพระพุทธเจ้าทรงปวงรับพระราชทานกินแล้วแล้ว ๆ เจ้าพระพุทธเจ้า
ทรงปวงเดินไปถึงที่โรงทำบ่อนของเขานั้น อยู่ไกลกันกับไฮเคตนั้น เขาพา
เจ้าพระพุทธเจ้าไปบน โรงที่ห้องรับแขกของเขา พวกเจ้าชองกอมปนีมา
รับพร้อมกัน ในห้องนั้นมีตัวอย่างมีนิตต่าง ๆ ตั้งแต่เก้าอี้คานา
คนของใหม่ในบ้นคูนนั้น คิดขึ้นใหม่ ๆ เป็นอันมาก เขาได้เอา
ใหม่ ๆ ที่คอเวอนแมนคเจอร์ ในทหารไทยนั้น มาให้ดู ๓ อย่างด้วยกัน
คือมีนิตอย่างที่เราเรียกว่าดักกันอย่าง ๑ เรมิงตันอย่าง ๑ วันเซ็ดเคอร์อย่าง ๑
มากรวจตุ เคบั้นด้นนั้นเป็นของใหม่ มีดเคอร์ด้วย คิดกันมาอยู่ที่นั้นด้วย
ทุเป็นของดีอยู่ที่ไม่เสียเวลาบ้นจุนมาก มีถักที่บ้นจุนดีกันได้ ๖ ถัก

เตรียมไว้หลายอัน เมื่อขึ้นโหมยิงฉัน ๖ ลูกแล้วมีไม้โกกที่หูดอกออกมา
 เอาขึ้นใหม่เข้าที่โคกทันที คุ้ยอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าราชทูต เกาน์ซัดเดอ
 อีเกรวี่ดำม แด่แฮ็คแดเซ็งกฤษ ได้ว่าดังเราคนละกระบอกลง ครั้น
 แล้วเราพาข้าพระพุทธเจ้าไปที่เม้าดำหรับดงมัน มีดเคอร์วดีดของมันดี
 ให้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงดู เขายังได้รวดเร็วมาก เขายังให้ดูประมาณ
 ๕๐ นาที แล้วเราพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ไปดู โรงทำงานของเขาตลอด
 ทั่วแต่เขาเห็นมากดีด้วยเครื่องคักอันนี้แรงมาก คักเหล็กเหมือนกับ
 ฆ้อง แล้วเขาเห็นมากดีเป็นแห่งกลมโคปรประมาณโคเม็คเคอร์วดีก ๓ นิ้ว
 ยาวดักคืบ ๓ เขาเอาไฟแล้วเอามาเข้าเครื่องรีด ๆ ให้ยาวเด็กดอง ให้
 เนื้อแน่นสนิท จนยาวแต่โคได้ก็แล้วเขาเอาดักดอง เขาจะรชนวน แล้ว
 เราพาไปดูที่ระเบิดของกระบอกลงที่เขานับจุดนิ้วได้เต็ม ที่วางเรียงไว้
 ประมาณ ๒๐ กระบอก มีค้ำตาบไว้มันคง ที่ชนวนนั้นวางทาบขึ้น
 มาทุกกระบอกลง มีคน โรงเป็นชนวนคักดองกันทุกกระบอกลงไป จนถึง
 ที่ไกล ๆ นั้นมีเก็บช้อยัน ๓ โยงเข็ดกที่ผูกกับค้อนที่จระดักเก็บชอกไปนอก
 หิ้ง ครั้นคู้ทในหิ้งแล้ว เขาให้ชอกมันนอกหิ้งมีคัพระดูเดี่ยว แล้ว
 เราตั้งค้อนมาดวายน่านราชทูตให้ทรงคัก ก็โค ยันเสียงมันข้างในต้นทงคืบ
 เราแม่คัพระดูเข้าไปคู้ ค้วนักดุมไปทงหิ้ง เขาต้องเข้านทุกกระบอกลง
 เห็นมันที่กระบอกลงเนื้อเหล็กไม่คักแตกกระเด็นไปฝั่งช้อยตามเพดาน แต่จำ
 ผนังเป็นอันมาก ครั้นคู้ทดองมันแล้ว เราพาไปดูคักเหล็กใหญ่
 ที่คู้ทช้อยันที่ใส่คู้ทแรงดตีมัน เหล็กนั้นใส่ คัมใหญ่คืบเขวนรชกช่วย

แรงตน คู่สังกะระเคื่อนกักก้องไปทงนั้น เขาพาไปเที่ยวดูกรทำ
 เหล็กต่าง ๆ ที่เปะโกนกับนเป็นคัน ใช้แรงสังกะระแทกคัพพทงชัน
 นำค้อยนัก แล้วเขาพาไปดูกรทำไม้ต่าง ๆ มีเหลทวางบั้นเป็นคัน วาง
 บั้นที่เหลทมาบั้นเป็นแค้โกธน ๆ มาเปะรูปไม้ยาว ๆ คันแบน ๆ กว้าง ๆ
 เทานน เขามาเขาเครื่องก้องสังกะระ เครื่องก้องนั้นคัพพะธาหมาก ทักถัง
 วางบั้นให้คัพพะปัด โดยไม้ค้องมีคณคอบจับถ้อยโง่โดย มีเหล็กทำเปะรูป
 วางบั้นเป็นแม่พิมพ์อันหนึ่ง เครื่องนหมทอยค ๒ อัน ๆ หนึ่งคัพพท
 เหล็กน อีกอัน ๓ ยคมีง ทจะทำเปะวางบั้น หมุนไปพร้อมกันจ้งหระ
 เวชชาเทานน คิวเหล็กกม เครื่องมือทจะชุกไมนนั้น มีเครื่องยคมาอัน
 เกยวออยู่กับเครื่องพิมพ์ เมื่อเหล็กพมพนหมุนถถึงกแบน เครื่องมือ
 กกนเม ลกเขาไป เมื่อถึงทหมุนตั้งขึ้นมาแม่พิมพ์กวให้เครื่องมือถอย
 ท่างออกมออย่างจนคค ทเชื่อมกันทุกอัน แลถึงทเขาเวระจจะรูในวาง
 บั้นต่าง ๆ ก็ม่เหล็กพิมพ์กาหนดให้เครื่องเขาเวระเคิรเหมอนกัน ถ้า
 เมื่อเครื่องมือเคิรไปถถึงทกาหนดแล้วจะเขาเวระเลยไปอีกม่ได้ ฉนนั้นของเขา
 จ้งเท่าเชื่อมกันม่มีทางทจะเขาเวระเสียได้จันอีกอัน ๓ เขาพาเที่ยวจันถัง
 คุมชันกะระบอขบั้นไซ้ได้ แลวิธีบญจถงหับมาก ๆ ทังปถายทอกแ
 เครื่องพร้อมเสร็จทุกอย่าง

ครั้นเช้าพระพุทเจ้าเที่ยวดูคุดอกใน โรงงารทามันนแล้ว เขาพา
 ฐาพระพุทเจ้าทังปวงมาทอพิพัสของเขา ๆ ให้คัพพะเครื่องเขียนหนังสือด้วย

พิมพ์ คัดอย่างคัดหีบเพลง คัดอย่างที่เราเรียกว่า เวมิงคันโตปไรเคอตัน
 แต่ไม่เป็นการร้อยจรรยาอะไรนัก เพราะแต่เห็นเกิดขึ้นอยู่ในกรุงเทพ ฯ
 แล้วเป็นอันมาก ครั้นนี้เสร็จแล้วเขาพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงออกจาก
 ที่โรงजारของเขากลับมาทางเดิม ถึงริมถนนหน้าโฮเตอ์นั้น มีคตอง
 อยู่คตอง ๓ เขาเอาเครื่องสำหรับต้อนรับทำโดยกอมบีนีของเรามาให้
 ใช้รับคตองมาเติมแล้วรับให้เตรียมไป แร่งคตองนั้นโค่นามากแต่ส่งด้วย
 เมื่อใช้มาเสร็จแล้วต้องใช้คนหมุนได้แรงก็แตกต้องใช้คนมาก คตองเป็น
 เครื่องเขามาจากใต้ ๓ พอดี เวลาจะคตองมักหลัดกันไว้สำหรับจะ
 ใต้หมุนด้วย เขาว่าคอเวอนเมนต์ต่าง ๆ ใช้ไม่ไ้มากนัก เพราะคตอง
 ใต้แรงไม่คตองดีใ้ใช้คตองช้าดำมากของเขาเป็นของชอบกตอง

เวลานั้นพอฝน ตกเขา พาข้าพระพุทธเจ้า ทั้งปวงเข้าไปพักใน โฮเตอ์
 คตองที่เร่ดงนอนกันอยู่จนฝนหาย เวลาเช้า ๕ โมงเขาพาข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงขึ้นรถไปเที่ยวดูเมืองแต่เครื่องจักรทำนาต่าง ๆ ที่เขาทำขายมีโรง
 जारอีกแห่ง ๑ แต่ทำได้แะดีไม่ เพราะไม่มีเวลาพอได้เห็นแต่ที่วางไว้
 ขายคามริมโรงजारนั้น เครื่องโกนเครื่องบ้านเรือนแะอื่น ๆ เป็นอันมาก
 แล้วข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง กลับมาที่รถเข็นรถไฟ รอรถอยู่ที่นั่น จน เวลาเช้า
 ๕ โมง ๑๕ นาที รถไฟเปร็ดเต็นต์ซึ่งคิดย้ายไปเปลี่ยนทางกลับองมา
 ถึงที่เข็นนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นบนรถไฟอาพอกกอมบีนีเวมิงคัน
 บรวิคที่คามมาดั่งแะชอบใจแะรถไฟออกจากที่นั่นขึ้นกลับมา เมืองฮุกกัก
 ฮัก เพราะรถไฟเอ็ดเบิรด์เขาหยุดเฉพาะแต่ที่ฮุกกัก หาได้หยุดที่

ชัตลอนด้วยไม้ เพราะถนนข้างตึกของถัมมารอคอยค้ำกับรถเข็กรัดเบร็ด
ที่ตึก

ครั้นเวลาเช้า ๕ โมงได้ตรกไฟเข็กรัดเบร็ดค้ำกับรถไฟเปรวีเซ็นต์เวลา
๕ โมง ๑๖ นาที ข้าพระพุทธเจ้าออกจากเมืองอูติกงไปตามระยะทางผ่าน
ดเคชั่นเมืองชัตลอนนั้นไปอีก แต่ได้มีคนละทางไปต่อไป ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งปวงรับพระราชทานอาหารเช้าในรถอีกครึ่ง ๑ เพราะรับพระราชทานที่
โฮเต็ลนั้นเป็นแต่กาแฟแตรนมบ้างเท่านั้น รถไฟไปตามระยะทางผ่าน
ดเคชั่น น้อย ๆ หลาย ตำบล ที่ไม่ได้แวะ นั้น ข้ามแม่น้ำเวก เซวิก้าแตรแด
ไม่ฮอกกริวส ถึงดเคชั่นตำบลดลิตเค็ดฟอส เป็นเมืองริมแม่น้ำน้อย ๆ
ความคึกคักอยู่ริมทะเลด้วย ต่อไปผ่านดเคชั่นตำบลเฮมส์เคอแตรมทาง
ผ่านไปใน เขตแคน พวก ฮินเคียน ที่เรียกว่า พวก ไมฮอกไป ประมาณ เกือบ
๑๐๐ ไมล์ ไปจนถึงเมืองชัตลอนเนกคาดี เป็นเมืองเก่าอยู่ในแม่น้ำ
ไมฮอก เป็นที่ดำน้ำของโรงเรียนยูเนี่ยนคอสเซ ที่ เป็นคอสเซเก่าที่
สุดในเมืองนี้ ต่อไปผ่านดเคชั่นอีกไม่อีกหลายตำบลทางแยกก็คองทางทีกี
ได้จนเวลาบ่าย ๒ โมง ๑๕ นาที ถึงเมืองชัตลอนรถไฟเข้าหยุดพักใน
ดเคชั่นให้คนโดยสารรับพระราชทานอาหาร กลางวัน ๑๐ นาที เมือง
ชัตลอนนี้ เป็นเมืองหลวงของสเคตส์นวยฮอก เป็นเมืองอยู่บนเขาสูง
แต่ค้อมีของโกดเคียงได้ โดยรอบ ซึ่งที่ถาวรถาวรในเมืองนั้น คือสเคต
แคบับคอดใหม่เป็นคักงานค้แต่ใหญ่ โคคมแคงงาน ได้สร้างในปี ๑๘๗๑
เป็นที่ประชุมว่าการในสเคตั้น แลยอมให้คนทั้งปวงเข้าไปดูได้ ด้วย

แลที่ห้องสมุดศักดิ์โธมัสบวักเป็นที่สำคัญอยู่ มีสมุดต่าง ๆ ถึง ๖๕๐๐๐
 เล่ม แม่น้ำเซเว่แควแนดมาคองถึงแม่น้ำฮัดสันที่เมืองนควอย แต่เมือง
 นนททางที่ สำหรับ จะได้ ซามแม่น้ำไป ฝั่งคว้น ออกโดย สพานเหล็กใหญ่เป็น
 สพานรถไฟทำร่นเงิน ๑๐๐๐๐๐๐ เหรียญ คำนคว้นคกเฉียงเหนือแห่ง
 เมืองนม บาก งานค้เป็น ท โทคน ทงปวง ไม่เคยดเป็นที่ สบาย ทวกัน ทงเมือง
 ครนถึงเวลารถไฟออกจากเมืองเบอนคิตไป ฝ่ายช้อมซัดคอตแชนคอตเบอน
 เรด โรคผ่านดเคร้นตำบลชเรทน์ดงบคคัสฟอดค เป็นเมืองสำคัญที่ ๑ แต่
 เข้าในดเคคแมดลูเสดคมา ในเมืองนมคคกบากงาน ๆ ควรรวมมาก มีทง
 ทวีรสถกถึง ทหาร ทงปวงท ศาสนในกลางคักทำ ด้วย ทงชเทตอง อยู่ใน บากน
 ออก จาก ทนคตไม่ ถึงเมืองชอ สบวงฟอดคเป็นเมือง งาน คงอยู่ในแม่น้ำ คช
 เนกคักครเวช มีคกรานบ้านเรือนใหญ่ โคมากนทง โรงทำฮาวูรใหญ่
 ในอเมริกา ฮาวูรในโรงนเคมวามพอไซ ถึง ๒๕๐๐ คน แต่บคนนชย
 ดงมามาก เมื่อเกิดการรบครกก่อนฮาวูรเป็นอันมากเคทำไปจากทันทง
 กลางวันกลางคืน ฮาวูรก็ทำไปกวรวนดง ๗๐๐๐๐๐๐ ดันเงิน ๓๖๐๐๐๐๐๐
 เหรียญ คอไปผ่านดเคร้นตำบลปามเมอ แดดเคร้นเด็ก ๆ ไปหลาย
 ตำบลจนถึงเมืองวูดเคช เป็นเมืองงานมีคักงาน ๆ มาก มีทงโรง
 รัคษาคนเสี้ยจวคคสำหรับดเคคนควอย ในเมืองแดทโกดเคยงเมืองนม
 โรงทำเหล็กแด โรงทำร่นดคองแดฝ่ายรชงเท้าค่าง ๆ เป็นอันมาก แต่เมือง
 นคตไปผ่านตำบลชเชชแดนค ไป จนเวลาชามกับ ๕๕ มีนคคถึงเมือง บอชคัน
 เป็นเมืองทำในดเคคแมดลูเสดคค

อนึ่งในระหว่างที่มาจากนครลงบองด์คันนี้ ทุกระยะทางงามคัมเขาสูง ๆ โกล่ รัชคัมทางคันไม้ กังามคัมเหมือนรบเรียน มีตำราให้ไปเป็น หล่น ๆ มีสะพานศิลาใหญ่เป็นทางรถไฟเดินสูงแต่มั่นคงคัมงามยิ่งนัก แต่ เวลาวันนุดูร้อนคดคดทาง คุรุ ด้กร้อนมากกว่าเมื่ออยู่ในกรุงเทพฯ มากแต่ฝนตกลงมาหนาเม้มมากค้อมยทเถาไม่บัง

การรับรองที่เมืองบอสตัน

คืนรถไฟเข้าชดในดเคชั่นแล้ว มีลเคธรลมิททงดุดหมชันคเด ล่าม กับพวงชดเคอแมนเนอชบชดคันประมาณ ๕ นายมารับข้าพระ พุทธเจ้าทงปวงทรวไฟ ท่านราชทูตได้ทรงปรารดัยตามถ่มคอร ข้าพระ พุทธเจ้าทงปวงชอกจากดเคชั่นชนรทเขาจัดมารับน พำไปทป่าเกอเฮาส์ เป็น โฮเคอชยุมทค้อยท่านแมย เขาจัดห้องโอรบเดร์จ เขาพาข้าพระ พุทธเจ้าทงปวงเขาไปนห้องรับแขกคชยี่ เวลาชนท่านแมยเมอชงมา คชยชยัท โฮเคอเดอว คุนข้าพระพุทเจ้าทงปวงพกรียบร้อยแล้วพวง ชดเคอแมนพาท่านแมยเขามาในห้อง นำให้รู้จักกับท่านราชทูตเด ข้าพระพุทเจ้าทงปวง ท่านแมยได้กรวยทุดชือราชฎรพดเมืองทงปวง แด กล่าวถึงทางพระราชมะตริกรุงสยามกับ ประเทศยูในเคคดเคคชอเมริกา ที่ได้สนทคคคพินชมาเปคัน โดยกรียาคชยคดงกันกับทชวยชกน ท่าน ราชทูตได้ทรงคอบ ชอบใจในการที่รับรองแดแแดง ความ ยินค้ ทงปวง คามชรมเนยเมเดร์จแล้ว ท่านแมย ได้กรวยทุดท่านราชทูตว่า ได้จัดเคอชง เดยงเวลาค่ำโอรบเดร์จชชยชยไปเดอว ว่าคังนนี้แล้วท่านแมยชงท่าน ราชทูต ท่านผู้หัวหน้าชดเคอแมนชงเคานชดเคอ ท่านผู้หัวหน้า

เคน ซิดเดอจุงดีเคิร์ดด้าน พวกของเคอแมนแลคคอมมันเคน ซิด
ทงปองก็จูงข้าพระพุทธเจ้าทงปองลงไปห้องรับพระราชทานอาหารชั้นล่าง
นั่งโต๊ะ โดยลำดับรับพระราชทานอาหารด้วยกันแล้ว ท่านแม่แอซอด
เคอแมนทงปอง พากันพระพุทธเจ้าทงปองกอดรับชมมานานห้อง พุดกันอยู่
ครึ่ง ๓ ก็เข้าไป ข้าพระพุทธเจ้าทงปองพักอยู่ที่โฮเต็ลคน ๓

อนึ่งคำอยู่ที่โฮเต็ลแต่กว่ารถไปที่ต่าง ๆ แด่คำที่รับพระราชทานอาหาร
ทงปอง ในเวลาที่อยู่ในเมืองบอดส์คิน กอเวอนเม้นคี่เมืองบอดส์คิน
จ่ายเงินสำหรับเมืองให้เป็นการรับรองทั้งสิ้น

รุ่งขึ้นณวันพุธ เดือน ๗ ขัน ๓ คำ (วันที่ ๒๕ ขัน) เวลาเช้า ๒ โมงเศษ
ข้าพระพุทธเจ้าทงปองรับพระราชทานอาหารแล้ว ท่านแม่มาคินกับพวก
ฮอดเคอแมน แลคคอมมันเคน ซิดทงปอง กับมีดีเคอรวรรณบีนส์ผู้เป็น
นายโรงจักรทำนาทักอเมริกันวอชคอมปนีทงฮอดทิม มารับข้าพระพุทธเจ้า
ทงปองขึ้นรถไป ถึงสี่เซ็นรทไฟ เรากันข้าพระพุทธเจ้าทงปองไม่ขึ้นรถไฟ
สี่เปเซียนเทรน เปนรถสี่เปเซียนแท้มแควร์สูง คือรถเครื่อจักรที่ดัง ๓
กัมรถที่ข้าพระพุทธเจ้าทงปองไปเท่านั้น ไม่มรถอื่นค้ออีก ในรถนั้น
มีแต่พวกข้าพระพุทธเจ้าทงปอง กับท่านฮิดฮอดเนอเมย์มาคิน ๓ ท่าน
เชแแมน ซี.วี.ไวเคิน ฮอฟ คิมฮอดฮอฟฮอดเคอแมน ๓ ฮอดเคอแมนเด
คิน ๓ เปร์ดีเคินคี่ เยเซร์ดี ฮอฟคี่คคอมมันเคน ซิด ๓ เคน ซิดแมน
เยยี่พีแแมน ๓ เคน ซิดแมนโฮเชกรอนนฮอดกั ๓ ซี คี่ เม็ดเชินเยฮ
ฮอดวาที่ เซรม์เคออด ๓ แดเพอร์เรอ รอแบ ฮีวอบบีนส์ แห่งอเมริกัน

วอชคอมปนี ๓ รถไฟออกจากฟีดส์เบิร์กเคเซ็น สูเปอริวกันเค็นเค็ค
 ซาคมีผู้จัดการรถไฟย้ายกับคอนคักเคอพอย เป็นผู้กำกับรถไฟไป
 ตามทาง ๆ ๓๐ ไมล์ รถเคีร ๒๐ นาที ถึงเคเซ็นเมืองวอชคอม เขา
 พำร้พระพุทเจ้าทงปวงดงจากรถไฟ เขาในเคเซ็นไปชนวนมา ออก
 จากเคเซ็นไม่ถึงที่โรงจักรอเมริกันวอชคอมปนีนั้น ที่โรงจักรนั้นใหญ่
 โดมาก แด่งดง่างามค้วย ที่กลางโรงจักรนั้นเคเวอใหญ่ดง บนยชค
 เคเวอนั้น ซักงสร้างเมือกดยามวันค้วย ครั้นพระพุทเจ้าทงปวงไป
 ถึงที่โรงจักรแด่ง มีดเคอรรวมมีนด้นำพระพุทเจ้าทงปวงค้วในโรงจักร
 ทำนาฬิกาชคชคทุกแห่ง มีดเคอรรวมมีนดงำข่างนาฬิกาทงปวงได้ค้วม
 เพ็ยอธธิบายในการเคีรของจักรแด่งกรททำค้วง ๆ ชคชคในโรงจักรทำ
 นาฬิกา ใช้คนท่างารวถึง ๒๕๕๐ คน คีคเมือยทำนาฬิกาได้วันละ ๓๒๕๐
 เวือน ในเวลาท่างารชยนั้น ทำนาฬิกาไม่ค้วกว่า ๓๐๐๐ เวือน ที่
 ก่าตั้งทำชยเด่มช เขาว่านาฬิกาที่ดงไปขายจากทั้น ประมาณเคือน
 ละ ๒๐๐๐

การเคีรของจักรทำนาฬิกา น้าพิค้วงมาก คีเขาใช้ค้วยเคีรของ
 จักรทงดง เพราะดงนนาฬิกาชอเมริกันค้วงเด่มชกัน เพราะมีค้วมคคี
 เขาค้วงน น้าค้วงคคีคเคีคเกิดยอชกรเคือชชยงเคือคคีค้วง ประมาณ
 เคือค้วงเด่มช หรือเคือค้วงค้วงเห็นได้ ในนาฬิกาทุก ๆ เวือนนั้น การทำ
 เป็นชของประหลาดมาก คีคค้วงจะทำค้วยมีค้วกว่าจะแด่งอชกันค้วงชยค
 นเขาค้วงค้วยค้วยเคีคค มีเคีรของจักรเวียงกันเป็นแวงไป อชค้วงค้วง

มีดวงขนาดดวงที่ จะต้องการนั้น ดึงเขาในรูที่เขามือไว้สำหรับเท่านั้น
 แล้วคนไม่ต้องเป็นขุระเลย เครื่องจักรนั้นตั้งลวดเล็กให้ยื่นออกมาพอดี
 มีเครื่องสำหรับเขาไปหมุนเกิดเหตักลวดนั้นให้เป็นเกลียวดังรูปพอดีกับที่ของ
 การ แต่ถักคล้ายเกลียวออกมาเอง แล้วเครื่องมือสำหรับติดก็เข้า
 มาคล้ายพอดี พอดีก็เกือบจะขาดเครื่องมือสำหรับหมักมาจับปลายไว้
 พอดี ๆ ขาดพอดี ครั้นขาดแล้วเครื่องจักรก็ยกไปพักอยู่ข้าง ๓ ส่วน
 ข้าง ๓ ก็มีดคนยื่นออกมาพอดี จะต้องการเครื่องที่เกลียว ก็มาทำตาม
 พนักงารของตัว ๆ เป็นระยะไม่ช้าไม่เร็วเลย ส่วนเครื่องที่ติดแล้ว
 เครื่องมือสำหรับจับ ๆ ไม่พักไว้ทาง ๓ มีเครื่องมือออกอย่าง ๓ มาทำที่
 คีรีระดงนั้น ให้เป็นรอยผ่าสำหรับจะตี ไซ่ของนั้น ครั้นผ่าถึงที่พอดีแล้ว
 เครื่องผ่าก็ถอยไปเอง มีสปริงอันพุ่งสปริงอันที่ทาแล้วนั้นไปเฉพาะลวด
 ลงในกระบอก ไปปักในจานที่ของไว้ พอดีสปริงนั้นหลุดไปแล้ว เครื่อง
 จับก็ถอยมาจับเข้าตัวอันที่ท้าวเวลาเมื่อตัวกอนผ่าคีรีระดงนั้น พอดีกัน
 เขามาผ่าคีรีระดง อย่างเดียวกันเสมอ คนไม่ต้องเป็นขุระเลย มีแต่จะ
 คอยว่าลวดยาวนั้นเกือบจะหมด คอยเขาน้ำใหม่ดึงดเค็มเขาเท่านั้น
 แล้วคนคอยว่าได้มากเกือบเต็มจานแล้ว ก็เปลี่ยนจานที่ของเสียใหม่
 เท่านั้น เครื่องจักรทำดังรูปหมดแล้ว ๆ นั้นมาก เหมือนกับมนุษย์
 ที่เป็นช่างอันพิเศษชำนาญที่สุดเหมือนกัน เพราะทำได้เร็วแฉดเสมอ
 ทุก ๆ อัน พิจารณาไปก็ดูราวกับจะมีวิญญาณรู้ ดักพนักงารของตัวเหมือนกัน
 กัน ดูพอดีพอดีดีดออกมา เครื่องทำเกลียวก็เข้ามาเอง พอเกลียวแล้ว

ก็ขอยไปเอง เครื่องตัดเข้ามาเอง พอดีกับเกษมจะขาด เครื่องหย็บก็มา
 คับเครื่องไม้พอขาดเครื่องตัดก็ออกไปเอง เครื่องหย็บก็ยกย้ายเข้ามาเอง
 พอตรงเครื่องผ้า ๆ ก็ออกมาผ้าเอง น้ารมยั้งนึก แดงกวทำเข็มแด
 จักร์ต่าง ๆ นั้น ใช้เหล็กหรือทองเหลือง ตามแต่ต้องการจะใช้เงินแผ่น
 แมงมาที เขาอย่างดีเจาะเงินเหรียญเล่มอกันหมด ที่ดูคนการเจียรนัย
 พอขยที่ดำหริ่มฝั่งในเครื่องจักร เป็นพอดยเม็ดเล็ก ๆ นั้น ก็มีแว่นตา
 แดงเครื่องมอทำได โดยยงตวอกคาย ยิงของที่คองทำควยมอช้อยอย่าง ๓
 ทีไม่ได นกเคยว่าจะคองทำควยมอ คชนามคณาทกานน นาทจะไซ
 พมพควยอย่างหนึ่งอย่างใด แต่เมอได้มาเห็นเขาเขียนควยมอทองอัน
 แผ่นทองแดงที่คชานามค เขามาลงยาชาวเกอของเขาไฟแลวเขาไปที่
 หองเขียน การเขียนมมคแดงกันนั้น เขามเครื่องจักรชวยมอให้เดมอ
 เครื่องนั้นเป็นคณ ๆ ไป ผู้เขียน ๆ ควยพุกันพาคกับเครื่องนั้น ชิดไปตาม
 ระยะเวลา แดงกกระนนแคคนทำไม้เป็นกเคมที แต่คานทชอกโมงนน เขา
 เขาดีค้ำทองเป็นคชน ๆ เชยกัน แดงจงเขาเครื่องมอคตายนมคชุกเขา
 ภายหลังเป็นคจดี เคียงไม้หน้าพิคองเหมอชนที่เขียนมอกร้อหังทกานน
 คจกยบเคมทีแคคองเขียนให้งามเหมอชนคจพมพคควย คุน่าดำมาก
 มาก ต้องใช้แว่นฉาย โททเคยว ข้าพระพุทเจ้าเทยวคคชอดค จน
 เขาเขาเป็นรูปเขียนนภาพาแดงที่ทคคองเขาเขาชริชนแลคที่นาจกจ่าฮากค
 ปรกคิ เพื่อจะแก ไซให้เดรเทยงเขาแลคต่าง ๆ คคชค

นาฬิกาของเมื่อก่อนนี้ ไม่ได้ทานาฬิกาหรือนาฬิกาที่มันวิ่งด้วย
 เขาทำแค่ตามธรรมดาเท่านั้น มีประหลาดออกไปก็แค่มี โคร โนคราฟบ้าง
 เท่านั้น เป็นนาฬิการาคาถูก ตามสัญญาแต่เวลาอีกเที่ยงดีโดยมาก
 เพราะทำด้วยเครื่องจักร ทำได้มากแต่เด็มอันหมด ชั่วแต่เครื่องมาก
 แด่น้อยแต่เท่านั้น ที่ใช้พลอยนกกใช้ ทัพทม โดยมาก ไม่ใครจะใช้
 เพชรเหมือนนาฬิกาอังกฤษหรือสวิส พลอยนั้นมาแต่เมืองต่าง ๆ ที่
 เขาไปจากกรุงสยามก็มีโดยมาก

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าถึงปวงศทวใน โรงจักรนั้นแล้ว เขาก็นำ
 ข้าพระพุทธเจ้ามาที่ออฟฟิศของเขา เฝยชมรมึงแฉแรมเป็นกัน เวลา
 นั้นพอถึงเวลาเลิกจวกรถางจวน พกให้คนได้ รับพระวราชทานอาหาร
 เห็นคนออกมาจาก โรงทำจวกรถางชยหญิงเป็นอันมาก รออยู่จนเวลาจวน
 บ่าย โมงข้าพระพุทธเจ้าถึงปวง ครอบเจเจ้าของ โรงทำนาฬิกา แฉฉก
 พร้อมกันจนรถกลับมาที่ดเคสรถไฟ เมืองวอดทมันเป็นเมืองเล็ก ๆ
 แค่มักว โรงจักรทำจวกรมาก นอกจาก โรงจักรทำนาฬิกา มี โรงจักร
 ทำผ้าฝ้ายแฉฉนดศทวอีกเป็นอันมาก

ครั้นข้าพระพุทธเจ้าถึงปวงกับท่านแม่ แฉฉกจวนดเคสรเมเนเคน
 ษิตเมเนทงปวงมาถึงที่ดเคสรนแล้ว รถไฟดเบรเชยดทงนั้นกัมาวมี
 ข้าพระพุทธเจ้าถึงปวง ออกจากเมืองวอดทมันกลับมาเมืองบฉดทัน ถึง
 ดเคสรนที่ดเคสรเมก แต่ท่านแม่พาข้าพระพุทธเจ้าถึงปวงออกจากดเคสรน
 มาจนรถมาที่ดเคสรนไปถึงที่บงเถอชดมอญเมเนศ ตั้งอยู่ที่ทงดาง

มอญเม้นต์แควมเนนซื่อ บิรคศิรชิต ซึ่งเป้นที่อเมริกันไ้รบกับ
 ชิงกฤษนั้น มอญเม้นต์ตั้ง ๒๒๓ พัด ๒ นิ้ว กอด้วยศิลาควนซิงเกรไนต์
 รวมด้วยกันคิดเป้นน้ำหนัก ๖๗๐๐ ตัน ราวถ่างนั้นกว้าง ๓๐ พัด ๔ เหลี่ยม
 ภายในเป้นช่องมีบันไดศิลา ๒๘ คันขึ้นไปจนถึงห้องชั้นบน ห้องนั้น
 กว้าง ๓๓ พัด ๔ เหลี่ยม สูง ๓๗ พัด เป้นที่วิ่งไปจากหน้าค่างโค้งมัต
 เพดานห้องนเป้นศิลาเท่งใหญ่หนัก ๒ ตันครึ่ง ในห้องนี้มีมณ
 ธิ์ ๒ กระบอก ซารกเรอชวางไว้ด้วย มอญเม้นต์นโคกชุกษวางศิลา
 แรกในวันที่ ๓๗ เดือนยุน ปี ๑๗๒๕ ตรงกับวันศุกร์ เดือน ๗ ชน ๓ คา
 บระกา ๕ ปีกศก จุคศักราช ๑๑๗๗ โดยเยเนอราลลาฟเยตต์ เมื่อทำเสร็จ
 ต้นเงิน ๓๕๐๐๐๐ เหรียญ ได้เบคเมื่อวันที่ ๓๗ เดือนยุน ปี ๑๗๒๕ ตรงกับ
 วันวันศุกร์เดือน ๗ แรม ๕ คา บิเถาเยนุจศก จุคศักราช ๑๒๐๕ โดย
 เปริชเค้นค เตเลอกับแกมเนคทั้งปวง แลวเตหาการชดของเป้นที่ระดก
 ในการรวบรวม ๓๗ ปี เมื่อวันที่ ๓๗ เดือนยุน ปี ๑๗๖๕ ตรงกับวัน
 พุธหัดมัต เดือน ๗ ชน ๑๕ คา บิกฎฐปิกศก จุคศักราช ๑๒๓๗ ในที่น
 เป้นที่การใหญ่ มอญเม้นต์ นอยในความบำรุงรักษาของพวกบึงเกอชิต
 มอญเม้นต์เฮ็ดไซริเฮชัน แลทรมมอญเม้นต์ นทหมายซิงเยเนราล
 ตอเวนต์ ถึงแก่กรรมในกองทัพอัย

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้รับพระราชทานคุณมอญเม้นต์ น แล้วยุเฒ่า
 ๓๗๕๐๐๐ ให้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง เซนซื่อไว ในสมุคของเขาอ้าหรับ
 คนที่มากุนั้น แลวทานเมย์แลขอตเคอแมนเคาน ซิตแมนทั้งปวง

ใหญ่ไหลตามออกไปจนถนนนอก แอ่งบ้านอื่น ๆ ชายเขื่อนต่าง ๆ ปลูกต่าง ๆ ทั้งของกินทั้งปวง มีเนยแรง เนยอ่อน รนมันแป้งต้น เต็มไปด้วย รานทองต้น ตลาตคนมัสเคอวยโยเดียห์กอนซ์ได้ ลงมือทำในปี ๑๘๒๔ ได้ ทำพริกขี้หนู ในปี ๑๘๒๕ แล้วจำเริญ ๑๘๒๖ ตลาตคนน้ก้วยก็เอา กอนซ์แถวใหม่ สูง ๒ ชั้น ยาว ๕๑๕ ฟุต เป็นที่แผ่นดิน ๒๗๐๐๐ ฟุต กว้าง ๗๕ ฟุต กว้าง ๕๕ ฟุต เพดานสูง ๗๖ ฟุต ยึดเป็น โคม ในพนชนที่ ๓ นั้นเป็นตลาตคน ๒ แถวเปิดตลาตคนนั้น พนชนบนเป็นที่ พืชค้าเข้าอยู่บ้างเขาของไวมาง คำว่าตลาตคนคืราคาออกจากคำที่ แผ่นดินเป็นเงิน ๓๕๐๐๐๐ เหรียญ แต่เมื่อตลาตคนเจริญขึ้น จึงได้ทำถนน ใหม่คืมาลงตลาตคนอีก ๖ ถนน แล้วย้ายให้ ใหญ่มากรชนอีกถนน ๓ รวมเงินทั้งค่าทำตลาตคนค่าทำถนนเป็นเงิน ๓๑๕๖๒๒๒ เหรียญด้วยกัน

แต่ขณะเมื่อเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงเค็รตลาตคนขึ้น ความประหลาดก ันได้ไม่เคย มีแต่ตั้งหน้าทอนถอนเหมือนผ่านไปเร็ว ๆ เท่านั้น เพราะ ถูกหมู่เนอเนยดังมากเข้า พนไม้โครีหิวเลย ออกไปนอกตลาต แล้วยุเอาใจไปมากทีเดียว

แล้วท่านเมย์แลท่านทั้งหลาย ซึ่งพาเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงคูที่ ต่าง ๆ นั้น ได้พาเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงจรด หมายว่าจะพามาตั้ง ที่โยเค็ด ให้รับพระราชทานอาหารเลี้ยงสัตว์ ๓ เพราะบ่่ายมากแล้ว แต่หมายผิดไปหาเป็นคั้งนั้นไม่ เขาพาไปทำเรือ แล้วเขานำให้ตั้งเรือ กดไฟจักรี่ข้าง เป็นเรืออย่างเช่นขามดังคนนั้น ชื่อ เอ. ปุคณัมเบรคส์

รักธงช้างเผือกหน้า เวลาเมื่อลงเรือนั้น มีคนถือของบูหรีพระราชาศัพทพิพ
 ภาชีมีด เขมมาดชี เข็กรเกษัน มีบูหรีชามานาในนั้น ๖ คิว แจก
 ให้แก่ผู้ลงไปเรือนนั้นทุกคน ๆ ละซอง เว้นออกจากทำพิธีเดิน
 ธาณูวาฬ ประมาณมาัย ๒ โมงครึ่ง ออกไปในอ่าว เวลานั้นหมอก
 ลงจัดแต่ไม่เห็นฝั่ง เว้นคั้งเคียว ๆ ไป เว้นที่เด่นดวงกันก็แ
 ไม่ใคร่เห็น ได้แต่เฝ้าทอดไปตลอดคทาง แต่หมอกนั้นประหลาด เมื่อ
 ออกไปไกลฝั่ง หมอกมีไควรม ๆ ฟ้า พยบังถ้าเรือแต่ไม่เห็นกัน
 เห็นแต่เจ้าแฉปล้องเกิดขึ้นไป ท่านแม่แฉพวกชดเคอแมนทั้งปวง
 ได้แฉดงความเสียใจไม่ได้เห็นจวนเมือง ซึ่งแฉไปแต่อ่าวงานนั้น
 เว้นเด่นช้า ๆ ไปประมาณครึ่งชั่วโมง ถึงเกาะชื้อเคียวแฉแดนค เว้น
 เจ้าชดเคียวฝั่ง เวลานั้นมีแฉพวกเด็ก ๆ วง ๑ มาชอชยพิทคำ เบา
 เพลงเรียกวามซึ่ง ชูทอชเกย เด็ก ๆ ที่หัดแฉวน เป็นเด็กที่ไม่มี
 บิคาบารดา หรือบิตามารดาไม่มชนทจะเอง เทยชอชตามถนนทั้งปวง
 เจ้าจิมมาให้ ทอชให้อาหารรับพระวาชทาน แฉให้เครื่องแฉงคัวอย่าง
 ทหาร หัดวิชาค่าง ๆ ตูจำพวกแม่แฉวนกแม่คชอช ควันเรือเคียว
 ฝั่งแฉ้ว ท่านแม่แฉชดเคอแมนเคาน ชอชแมนทั้งปวง พาช้ำพระพุทเจ้า
 ทั้งปวงชนจากเรือไปบนเกาะนั้น ท่านเคอเนลวิตเคนซึ่งเปงอู่เปอวิน
 เคนเคนคี่ ของอินล่คี่ชุนัน จัคควมารบที่คัารด ๑ ได้ ฐูคักกับ
 ช้ำพระพุทเจ้าทั้งปวงแฉ้ว เราเชิญให้ ช้ำพระพุทเจ้าทั้งปวงชนรณัน
 แฉวพวกเด็กเมานำไปถังกอนล่คี่ชุนัน แฉ้วท่านอู่เปอวินเคนเคนคี่ ได้

นำให้ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวง คุ้ที่ต่าง ๆ ในคักใหญ่ นั้น ในที่เหล่านี้
 เป็นที่คนจนมาอาศัยรับพระราชทานอาหาร แต่มักก็อยู่ แล้วทำการใช้
 เนิชอย่าง ๑ เป็นที่จับคน ทังเด็กผู้ใหญ่ที่เกี่ยวเกาะอยู่ตามถนน มา
 ผูกสอนให้ประพฤติดีไว้ ค้อย่าง ๑ เป็นโรงเรียนสอนวิชาให้แก่เด็ก
 ชีวเกียรจรัณชุกรชน ที่บิณฑาคารรักษาไว้ ไม่ได้ย่าง ๑ แต่เป็น
 โรงเรียนรักษาคนป่วย ใช้ ให้ทานยาแลพยาบาลหญิงซึ่งจะคลอดบุตร เป็น
 คนไม่มีบิณฑาคารแต่ถ้ามีจะอุดหนุน แต่เป็นที่เลี้ยงทารกซึ่งบิณฑาคาร
 ยากจนไม่มีอื่นใดจะเลี้ยงอย่าง ๑ ผู้ที่เป็นหัวหน้านั้น พาราพระพุทธเจ้าตั้ง
 ปวงไปเที่ยวดู ห้างนอนห้องนั่งที่รับพระราชทานอาหารแก่รวีที่ต่าง ๆ
 ทุกแห่ง ทังที่กล้ายกเคเห็นในเมืองน้อยชกนนั้น ครั้นที่ต่าง ๆ
 คดอดแล้ว เขาพาราพระพุทธเจ้าตั้งปวง เขาไปในที่ซึ่งจัดเป็นโรง
 สวดคณน ในโรงสวดคณนมีเด็กทังหญิงแตรชายประมาณ ๕๐๐ เศษ พวก
 เด็กหญิงชุกรวมหับเพลงใหญ่ซึ่งอยู่กลางโรงสวดคณน เด็กผู้ชายอยู่ใน
 กาดาวี ช้างขวา เขาจัดกาดาวี ช้างซ้าย เป็นที่ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวง
 แลท่านเมยกับทังผู้รับนำทังปวง ครั้นพาราพระพุทธเจ้าตั้งปวงเขาไปถึง
 กาดาวีนั้นแล้ว ท่านเมยนั่งกลาง ท่านราชทูตประทัมช้างขวา เคนชือ
 เดชอยู่ข้างซ้าย นชกนกันนั่งเป็นลำดับกันไป ชวระนั้นแตรก็เมารนแล้วมี
 ผู้ คัดหับเพลงใหญ่ เด็กทังปวงร้องเพลงต่าง ๆ แตร้องทำทำต่าง ๆ
 คามก็เขาผูกสอนไว้ให้ถายบทหลายเพลง บางที่เด็กหญิงร้องคนเดียวเป็น
 คัมบท แล้วยับพร้อม ๆ กัน พังศุเพราะดี ครั้นร้องเพลงชิวจนจบแล้ว

แซเมนไวคิง เป็นผู้จัดการโรงเรียนโต ยินชน แฮ็คเคิร์ชแก่เด็กทั้ง
 หอยนำไป รู้จักท่านแม่มาติน ๆ จึงยื่นขันธบัตรแก่เด็กทั้งหอยเป็นใจ
 ความว่า “ขรรคาคอนเมรักน เมื่อประชุมกันก็ยอมมีการตั้งเป็นต้นของ
 การตั้งปอง ท่านผู้ที่ได้มาในต้น เป็นคนมีอำนาจในการตั้งโดยมาก
 ตามเวลาแล้ว ก็คงจะได้แฮ็คเคิร์ชแก่เด็กทั้งหอย แต่ทว่าเวลา
 มักกำหนดน้อย เพราะฉนั้นข้าพเจ้าคิดว่าจะได้กล่าวแก่น้อยนัก ครั้น
 เป็นครั้งแรก ในเวลาที่ข้าพเจ้าได้ ทำการในออฟฟิศข้าพเจ้า ซึ่ง
 ข้าพเจ้าได้ มีความยินดีที่ได้มาเยี่ยมชมนัดกับคุณน้า แคทเธอรีนข้าพเจ้าได้
 รับราชการตำแหน่ง ข้าพเจ้าได้มาเป็นหลายคราว ข้าพเจ้าได้มา
 เห็นเป็นที่พอใจในการที่ได้ประพฤติ หรือกระทำโดยเด็กหญิงชายใน
 ต้น โดยความดีเป็นที่พอใจแก่ข้าพเจ้าทุกอย่าง ข้าพเจ้ามีความยินดี
 ที่จะนำมาสู่เด็กทั้งหอย ซึ่งความดีเป็นที่ยินดีนิยมของพลเมืองชาว
 เมืองบอสตัน แต่จะบอกแก่เจ้าทั้งปวงว่า ความประสงค์ของพลเมือง
 เพื่อจะให้จัดการบำรุงพวกเจ้าให้ ตบจน แลสิ่งรพดั่งซึ่งจะจัดให้แก่เจ้า
 ทั้งหอยในต้น ให้เป็นดุจธรรมาภิบาลเหมือนกับบ้านเดิมของเจ้า (เด็ก
 ตบมือครั้น) ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาในต้น ณเวลานั้นกับท่านผู้
 มีเกียรติยศมาแต่เมืองต่างประเทศซึ่งได้มาในเมื่องนี้ เพื่อจะได้จัดการ
 ขนบธรรมเนียมแห่งคอเวอนเมนต์ ซึ่งเรามีความประสงค์ ที่จะช่วย
 ชุบหลุนในการบำรุงพลเมือง โน้น กระทำให้เป็นคนพลเมืองอันดียัง
 โน้นในโลกเรา ได้ มีอยู่กับเราในบัดนี้ คิซ พระเจ้าแห่งซาเซอ กรมหมื่น

นเรศวรอุท^๕ ซึ่งเป็นผู้แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม แต่
 ข้าพเจ้าจะมีความยินดีที่จะนำพระองค์ท่านกับพวกของท่านให้เจ้ารัฐ^๕ จัก แต่
 ทั้งสามของพวกท่าน คือ คตอกเคอจันตเอ^๕ ซึ่งจะให้แปลในคำ^๕
 ในกรมจะครัดนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าเด็กทั้งหลายทั้งเด็กหญิงชาย คง
 จะตั้งหน้าทำเรื่องอันดีจะทำให้ความดีเยี่ยมของเจ้าเจริญ^๕ เพราะ
 ไม่ช้านักพวกเจ้าทั้งหลายก็เจริญใหญ่^๕ นับเป็นพ่อเมืองอันใหญ่
 คนหนึ่ง เมื่อเจ้าเจริญ^๕แล้ว ถ้าเจ้ามีความหมั่นแต่อย่าให้
 เจ้าจะมีความดีไม่มั่งคั่งได้ ถ้าเจ้าอย่าประพฤติชั่วให้ ต^๕จนแล้ว
 เรื่องอันดีของเจ้าก็ย่อมมีเต็มอกันในเมื่อหน้า เจ้าบางที่จะได้เป็นคนที่
 มีประ โยชน์แก่กว้างขวาง มีชื่อเสียงเหมือนกับท่านบางคน ในทัน แต่
 พงจา^๕ไว้ ว่าดังดำบุญน^๕ เจ้าต้องประพฤติโดยให้ มีความสามัคคี
 ซึ่งกันแก่กัน ท่านทั้งหลายเหล่านั้น (พวก^๕) เป็นผู้แทนเมือง
 ต่างประเทศ ในแผ่นดินอันไกลจากกัน แต่เราทั้งหลายเป็นผู้แทนเมือง
 บดด้กัน ได้กระทำกรรวิบบของอันดีแก่ท่านเหล่านั้นในเมืองของเรา แต่
 เรานำท่านเหล่านั้นมา ในทันในเวลาอัน การประพฤติ ให้เป็นที่ขึ้นดี
 ทั้งปวง ในระหว่างต่างชาติต่างเมืองกัน ย่อมรวมรักเหล่านั้น
 อันแก่กันได้แยกห่างกัน แต่ได้แนะนำให้ท่านทั้งหลายได้เห็น โดย
 ความประด่งกอนันในสมบัติ แลความเจริญแห่งกันแก่กัน ก็การ
 ประพฤติให้เป็นที่ขึ้นดีทั้งปวง เป็นที่เริ่มแรกให้ บังเกิดความแน่นแก่ใจ

ที่เริ่มการตั้งของชนทั้งที่ตายเป็นอันมาก” แต่ข้อความนี้ไม่หนักหนา เพราะ
 เป็นแต่จำไว้เท่านั้น ครั้นท่านราชทูตทรงตั้งรับจนแล้ว รับสั่งให้หมอ
 จันตเดแปดเป็นภาษาอังกฤษในเวลานั้น แต่ธรรมดามันตมของของพวก
 มิชชันนารี มีเชื้อไปแต่การสอนศาสนาเป็นหลัก มีโค มีด มีดักที่ระคิดว
 ด้วเป็นถ้ำสำหรับแปดคำที่ท่านราชทูตครัด แปดคำที่ครัดไป ๒-๓ คำ
 แล้ว กลายเป็นคำของหมอจันตมเอง ให้ระดักถึงคุณพระเจ้า
 บนดงรวก ให้มาก ๆ ที่ได้ โปรดให้เกด ให้อวระไรต่าง ๆ จนอ้างถึง
 กรุงสยามได้ความสว่าง ในอาณาภพของพระเจ้าบนดงรวกต้องไปแค
 ่อเมริกัน แสดงเป็นตั้งตมเล็กให้เชื้อในพระเจ้า ให้มีความกตัญญ
 ต่อพระเจ้า เป็ชยไปทีเดียว ขณะนั้นมดเคี้ยวไวก็แก้เคเคเซซึ่งกฤษได้ฟัง
 โกรธเค็มที่ที่หมอเค็มเขาเป็นคำตมชของตัวเองอย่างนั้น แต่การถอง
 ไปแล้วจะแก ไรก็ยาก เป็นอันจบไปคราว ๑ พอจบลงพวกเด็ก ๆ ตมมี
 แล้วเขาถามว่าผู้ใดจะตมชอีกหรือไม่ ต่างคนต่างปฎิเสธกันเสีย เขาก็
 ให้เ้าแคว^๕ เด็กทั้งปวงกตมช^๕ เดิรเป็นแถวไปตามลำคัม
 ไม่ตมตมกัน ออกไปนอกโรงสวด ขำพระพุทเจ้าทั้งปวงก็กตมชอก
 มาจากที่นั้น เขาพาไปที่ห้องใหญ่ห้อง ๑ จักเป็นเตียง ให้รับพระ
 ราชทานของว่างเด็กน้อย มีดัดดัดแถมมดุกไม่เป็นคัน เวลานี้หิว
 กันแทบทุกคนเพราะม่ายมากนักแล้ว แต่น่าตมชที่ชาวเมืองนเขาท
 อดเขารับแรกกันมาก เลยพาเขาแรกมาหิวหน้าห้องตมชตามกัน ครั้น
 ได้รับพระราชทานบ้างเด็กน้อย แล้วก็พักตมชที่วัดนทาธารามหมอ

จำนวนเงินเรื่องเทศานันชยุ ในอินตคีฐนัน มีจำนวนเงินค่าทำไร่
 ไปจนถึงเดือนเฮบริดที่ ๓๐ ปี ๑๗๗๒ ค่าที่เข้าช้อพอนคัสต์วีเปเงิน
 ๓๕๓๒๔๗ เหยียญ มีเงินช่นด้าหรับทั้น ๒๓๐๓๓ เหยียญ ค่าไร่ที่
 เข้าช้อพอดักกรัน ๗๕๓๓๒ เหยียญ มีเงินช่น ๕๒๗๗๓ เหยียญ ค่า
 ไร่ที่โรงรักษากนเดี่ยจวิต ๔๔๗๗๗ เหยียญ มีเงินช่น ๔๓๔๗ เหยียญ
 จำนวนคนที่ได้เข้าในทั้นคามวีไปค ซึ่งทำผู้หคการโค ให้แก่ข้า
 พระพุทธเจ้าทงปวงดงัน

ในด่วน โรงทาน

	ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
คนเกิดช้อยู่แก่กอนดงัน ที่ ๓๐ เฮบริด ๑๗๗๓	๒๕๖	๕๓	๓๒	๓๗	๓๗๘
คนเคิมเข้าดงันแก่นนมา	๖๓๗	๓๗๗	๗๗	๒๕	๑๓๗๖
รวมคน	๘๙๓	๔๓๐	๓๐๙	๖๒	๑๖๙๔
คนที่ออกไปพันแก่นนมา	๖๔๗	๓๗๐	๗๓	๒๕	๑๐๑๕
รวมคนยังคองอยู่ถึง ที่ ๓๐ เฮบริด ๑๗๗๔	๒๔๖	๕๗	๓๗	๓๗	๓๖๗
เคิมเคทท์ไมมีผู้เคียง	๐๐	๐๐	๓๖	๓๐	๖๖
รวมทงด้น	๒๔๖	๕๗	๕๔	๖๗	๓๖๔

จำนวนเข้าห้องพินคดีศรี —

	ชาย	หญิง	รวม
คนเหลืออยู่แต่ก่อนถึง ที่ ๓๐ เฮปวิน ๓๗๗๓	๕๓๕	๒๐๗	๕๖๓
คนที่ต้องเข้ามาอยู่แต่ใหม่	๗๓๕	๒๓๗๐	๓๐๗๕
รวมคน	๗๘๘	๒๕๗๗	๓๓๖๕
คนที่พ้นจากที่นอนแต่ใหม่	๗๒๕	๒๓๗๗	๓๐๐๒
รวมคนเหลืออยู่จน ที่ ๓๐ เฮปวิต ๓๗๗๕	๕๒๕	๒๒๐	๗๔๕

คนที่เขาในเข้าห้องพินคดีศรี เป็นคนที่มีโทษต่าง ๆ ตามมาบัญชี
ดังนี้ เมื่อดำ ๗๐๗๕ คน ไซมัย ๕๖๒ คน ไซดัดกัน ๕๐๓ คน
เมเด็กน้อย ๓๗๕ คน เกี่ยวเกี่ยวควานอยู่คามถนน ๓๕๒ คน เกี่ยวควาน
แต่ไม่เรียบร้อย ๗๓ คน เดี่ยวกลางคืนปรกติ ๖๓ คน ทบกระจาก
หน้าต่างเรือนคนแตก ๕๕ คน ทำให้คืนตกลูกกัน ๕๗ คน ไม่นับถือ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๓๕ คน ไซนออกใจภรรยา ๒๓ คน ไซน้ำเหลือเกินผิด
กฎหมาย ๓๕ คน เกี่ยวอยู่ตามข้างทาง ๓๒ คน ฝรั่ง ๓๓ คน ไม่
ดูแลบำรุงบุตร ๗ คน หนีต่าง ๆ ๗ คน โทษข่มขืน ๗ คน กระทำ
ร้ายให้เป็นที่อับชราแก่ที่แผ่นดินของคน ๖ รับของผู้ร้าย ๖ กระทำ
ร้ายให้เป็นที่อับชราแก่ทรัพย์สินของคน ๖ เดิรบนทางรถไฟ ๖ ทำ
ให้ที่ประชุมคืนตกลูก ๕ ทั้งของที่เป็นที่อับชราในถนน ๕ ไซนรถแล้ว
ไม่ใส่คาร์ด ๕ เด็กคือ ๕ ทำผิดข่มขืน ๕ ด้กรนรถม้าผู้ ๓

ยังมีเงินในถนน ๓ คนจวนไม่มีหัดักเหง่อง ๓ ด้อดวงเฮาเงิน ๓ เต็ม
 การพินในวันพระ ๒ เี้ยงคนแพศยา ๒ ริงแกคนค้วความทยามกาย ๒
 เม็ดห้างรายรองในวันพระ ๓ กองไฟกองใหญ่ในถนน ๓ เพ็ญ
 ด้อเดียนคนแคว้องอ้ง ๓ รัมเหงคนให้ ได้ค้วความชย ๓ ชายสุ่วไว้ใน
 วันพระไม่มีตายเร็น ๓ เจาเร็นแเดเข้าในเร็นผู้อื่น ๓ ย้องเมา ๓
 เต็มอุกมดตในวันพระ ๓ กระทำการกตริให้ค้วความชย ๓ รัมเมนเรือ
 กำบั้นคามอ้าเภอใจ ๓ ทำการตามกต่าง ๆ ๓ เียงกันฮักทัก ๓ เม็ดท้อ
 กลางถนนโดยไม่มีใครชญาภาค ๓ รวม ๓๐๗๐๕ ตามจำนวนนั้น

จำนวนในเฮ่าด้อฮอพร็พอมเมรัน—

	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
เด็กคงอยู่แต่ ที่ ๓๐ เฮบริด ๓๗๗๓	๗๕	๓๖	๑๑๑
เด็กที่ค้องมาอยู่ในทนแค้นมา	๕๔	๓๓	๘๗
รวมเด็ก	๑๒๙	๖๙	๑๙๘
เด็กที่ปด้อยพันไปแค้นมา	๖๖	๓๓	๑๐๑
รวมยังคงอยู่ถึง ที่ ๓๐ เฮบริด ๓๗๗๔	๖๒	๓๖	๙๘

ในเฮ่าด้อฮอพร็พอมเมรัน คนที่ค้องมีโทษต่าง ๆ กันคั้ง

	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
เจาเร็นแเดเข้าปดักรองในเร็น	๓๗	๒	๓๙

	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
โทษโรมย	๓๕	๒	๓๖
เด็กต้อ	๓๕	๓	๓๖
เด็กเกียจคร้านว่ายาก	๐	๓	๓
หนีไปจากบ้านเรือนตน	๐	๒	๒
กระทำกรจะเฝ้าคัก	๒	๐	๒
กระทำกรให้เป็นอันตรายแก่ที่แผ่นดิน	๓	๐	๓
ขโมยจิ้งจอก	๓	๐	๓
ทำกรต้อ มัง	๓	๓	๒
เฝ้าคักบ้านใหม่	๓	๐	๓
ทำกรนิตกฏหมาย	๓	๐	๓
คิดกระทำกรจะขโมย	๓	๐	๓
ถ้อยตวงเขาของผู้อื่น	๐	๓	๓
รวมทั้งสิ้น	๕๕	๓๓	๖๕

จำนวนที่ควานคักกุด

เด็กชายที่คงอยู่	แต่ ๓๐ เขมวิท ๓๗๗๔	๓๕๕
เด็กชายที่ค้องมาอยู่ที่	ในถิ่นแดนนมา	๓๒๐
รวมเด็กชาย		๒๗๕
เด็กชายที่บวยพันไป	แดนนมา	๓๓๒
รวมเด็กชายคงอยู่	ถึง ๓๐ เขมวิท ๓๗๗๔	๓๑๓

เด็กชายที่ซึ้งเข้าไปโรงเรียน ดันเด็กเกี้ยวขวานว่ายากคง
โทษเกี้ยวขวานว่ายากรวม ๔๔ โทษหนีไปจากบ้านของคุณ ๒๖ รวม ๗๐ คน

มีขันข้าวพระพุทธรเจ้าธพระวราชทานกรมมิ่งกมทนต์ พระกรุณาใน
ระยะทางคือไม่ ครั้นข้าวพระพุทธรเจ้าท่งป่องพักอยู่ที่นั้น พอดีควรแก่เวลา
แล้ว ท่านแม่แยงตลอดเคอเมเนเคาน ซื่อเมเนท่งป่อง ก็พาข้าวพระ
พุทธรเจ้าท่งป่อง ชนรทกตัมมาตงทา ลงในเรือเฟิ่นพรหมกัน เวลา
นั้นฝนตกมาก คนเดินมาองเรือหาได้ ไม่ ต้องเขาเวรทชยดงกันเรือ
ไป พอดีเรือได้พรหมกันแล้ว ชยทเรือจากที่เกาะนั้น เมื่อเที่ยวไป
ถูกหมอกดงจัต เทียวกตมตูกฝนตกจัต ทุลามากเคมท ครั้นเรือมา
ถึงท่าเมืองขดงตัน แล้วเขาพาข้าวพระพุทธรเจ้าท่งป่อง ชนรทกตัมมา
ดงทไฮเคดป่าเกอเฮาด ถึงทไฮเคดมาย ๕ ไมงเคส ทิวชอนดวยกัน
ทงตัน เพราะของดงทเกาะเคยไฮแอนค ไมมชเวรนิก เหมชอน
ชคชาทวรกกลางวันเห็นชนกัน

เวลาศาวนันทานแม่ ได้เชิญคนมาประชุมที่เมแคนกต อันดคค
มิดคิง ในการรับของข้าวพระพุทธรเจ้าท่งป่อง ได้เชิญคนในราชการบ้าง
ท่งหญิงแฉชาย แฉพชคาใหญ่คนนชชอเปนนุ ต รวมท่งหญิงชาย
ประมาณ ๕๐๐ คน การประชุมเช่นนี้ เขาว่าหาใครจะไดเคยมิให้แก่
ผู้ใดไม่ มีแก่ก่อนครั้ง ๓ เมอชดมเคจพระเจ้าอูกเชอ พระชงคหญิง
ชงดมเคจพระนางเจ้า กรุงชงกฤษ คชปริงชชอฝเวอด^(๓) ได้เดคคมา
ครั้ง ๓ เทานน เมอชได้ทรวเมถา ๑ ตงน ก็เปนทชนตเปนนถเถา ๑

(๓) คือเจ้านครองประเทศเวรดส์ อันเป็นตำแหน่งหรือพระนามของมกุฎราช
กุมารองค์หนึ่งของค เมอชนรัชกาลสมเด็จพระนางเจ้าวิกคองเชอแล้ว จึงราชาภิเศกเปน
สมเด็จพระเจ้าอิศวรคท ๓

กว้างประมาณ ๔ นิ้ว ด้พายนี้อันเหมือนอย่างแถม คักรวดทั้งต้น
เป็นที่หมายว่าว่าพวกนี้ เป็นคนจัดการค้า ๆ ที่จวนคน จัดคนให้ถูกที่
ไม่ให้ ด้บั่น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง พักอยู่ในห้องเด็กนกับท่านแม่
แตรอดเคอเนนเคาน ซัดเมนทั้งปวงจนถึงเวลา แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งปวง แต่ผู้ที่มีบรชทั้งปวง เติรชอกไปในห้องวีเชี่ยนใหญ่เป็นคู่ ๆ
คังน คช -

๑.๕ ๑	๑	พระเจ้าชงยาเชอกรมหมินนเรศวรพุทธ ราชศค	ชวา
๑.๕ ๒	๒	ซัดชอเนอแมยมาคิน แห่งเมืองบอดัน	ช้าย
๑.๕ ๓	๓	พระเจ้าชงยาเชอ พระองค์เจ้าโถงเมณฑคยเคานซัดเลอ	ชวา
๑.๕ ๔	๔	มิดเคอรวัดเคนชอดเคอเนน ผู้ใหญ่	ช้าย
๑.๕ ๕	๕	นายเด่นหัทหมแพร ด้เคอรวัด อ่าม	ชวา
๑.๕ ๖	๖	เปริชเคนค ด้ เคาน ซัดเมน	ช้าย
๑.๕ ๗	๗	มิดเคอรวัดเมอพอดังไวท เย็คแคเซอชกฤษ	ชวา
๑.๕ ๘	๘	ชอดเคอเนนเดคัน	ช้าย
๑.๕ ๙	๙	หมอจันคเดอถ่าม	ชวา
๑.๕ ๑๐	๑๐	มิดเคอรวัดมัท กงอัสถยามเมอจันชวยชก	ช้าย
๑.๕ ๑๑	๑๑	มิดเคอรวัดเชคเวอช เชอเม็คชอพัคัส อ่าม	ชวา
๑.๕ ๑๒	๑๒	นายควนเด็มนัน	ช้าย

แต่ชัพมาเชอแรมฉันย เติรนำพวกมาเชอชอพิศเชอร ผู้จัดการทั้งปวง
เติรคานเนนกระบวมาเป็นคู่ ๆ ผ่านไปกลางชอดใหญ่นั้น เจ้าทางประค
กลาง ครงไปถึงที่ชวยกพันตั้งชุนไป ประมาณ ๓ คชกเคช ท่านแม่

นำกระบวรไป ขึ้นทางข้างขวา ขึ้นไปยืนต่อหน้ากัน โดยลำดับบนยกพนมขึ้น
 พุทธเจ้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ขึ้นยืนที่แถวแรกก็แม่เพลง ธรรมเสวีญพระบารมี
 ดยยามขึ้นบนยกพนมนั้น แถวหน้า ข้าราชการพุทธเจ้าทั้งปวง ยืนเป็นลำดับกัน
 กับผู้ที่สูงมานั้น ข้างหลังพวกที่ดำหริบจกหนึ่งตั้งพิณพิศ คอยจกอยู่เป็น
 แถวไป คนหนึ่งตั้งพิณพิศเมื่อนั้น ขยี่ข้างจรม่อานาฯ ไปในที่แห่งใด ๆ
 ได้แทบทั่วทุกแห่ง ที่สุดบนยกพนมกรณมากดุมอยู่ด้วยได้ ใช้แค่
 มากดุมอยู่เปล่า เขามีไว้ที่ จารุถนณะไรต่าง ๆ จากพวกข้าราชการเจ้า
 ทั้งปวง แด่ท่านแม่ แต่ใคร ๆ ได้หมด ผู้ที่ถกถามก็ตั้งบอกโดย
 เตยียศ เพราะถกถามจะเขาไปคำเขาต่าง ๆ ครั้นขึ้นที่พร้อมกันแล้ว
 พวกมาแถวที่พายรับนัต่าง ๆ นั้น นำหญิงชายเค็รเรียงกันเป็นลำดับ
 ขึ้นมาข้างซ้ายที่ยกพนมนั้นมาออกชือศิว แกะชิดเม็ดเด็นเยอบีเคอ ๆ นำ
 ให้ ท่านแม่ รุกก ท่านแม่ทอดท่านราชทูตแล้วพวกผู้รับทายนคู่กับผู้ใด
 ก็นำให้ รุกกกับข้าราชการ ขยี่ยืนอยู่ตามคู่ ๆ นั้น ๆ ผ่านไปตั้ง
 คอยคนไปตรงทางข้างขวายกพนม

คนที่นำแถวมาค่านับแรกนั้น คือมีชือศิว แด่มังมาติน ภรรยา
 แด่บุครี่ดำท่านแม่ แล้วคือไปพวกชือศิวเคอแมนเคาน์ ชือแมนชือพิศ
 เรอรทหาร แด่เรือรบต่าง ๆ ถงสูตต่างประเทศ กับทั้งพ่อค่านายห้าง
 ทั้งปวง กับทั้งบุครี่ภรรยาของท่าน ที่ได้รับพระราชทานกล่าวมาเดื่อนั้น
 คนที่ชือญี่ไป ๕๐๐๐ นั้น เพราะเหตุที่เวอถากวอนนั้นคนตมมาก จึงไม่มี
 ไครมา มีคนมาแค่ประมาณ ๑๕๐๐ เศษเท่านั้น แค่นี้ก็จัดเขาว่าเป็น

เพราะที่ใด เพราะเหตุที่ธรรมเนียมอเมริกัน ไม่เหมือนธรรมเนียม
อังกฤษ คือจัมมี่ด้วยทุกคน ถูกจัมมี่เขาแต่เพียง ๓๑๐๐ เท่านั้น ก็ดู
เห็นอ้อยพออยู่แล้ว ฝูงมีธรวา ๆ พอหมตคนก็พอดำมธมที่เดียว คน
ที่จัมมี่นั้น บางคนจัมพอเปกกีวาก็มี บางคนจัมแน่นเกินไป เจมมี่
ก็มีต่าง ๆ กัน มีเด็กคน ๑ ถ้อมักคอกไม่มายืนถวาท่านราชทูตเป็นการ
แสดงความยินดีด้วย การแต่งตัวนั้นชาวอเมริกันดูหาผู้จะมันคงนักไม่
ในภาคเซญันบะบอกว่า ชื่อนึงเคร่งทงหมตเคมยก็ ที่เปกกีวามี่ยูนพ้อม
หรือคงสูงต่างประเทศ ที่มี่ยูนพ้อมรม ก็ถ้อมเจ็ยก็ตามบรรดาคัก
นอถันถ้อมชื่อนึงเคร่ง โดยมถก แต่มพอกที่เมมชระในการแต่งตัว
เดยก็มี ที่ถ้อมพ้อมกเกิดบางกัน มธนึ่งเกิดบาง ที่ถ้อมแต่เยกเกิด
กัม เขากยธมโพเขามาถนณ เด่มกแต่งชื่อนึงเคร่งโดยมถก บางคน
ถ้อมคองหากถนถวาว ๆ เคมยก็กัม ที่ถ้อมเส็ยปรกถัมบางคุดต่าง ๆ
กัน แต่ช้อยที่ถ้อมเห็นมี่ยคน ๓ หรือ ๒ คน ชัวแต่เส็ยเยกเกิด
ถ้อมมา โดยไม่คังใจจะถ้อมชื่อนึงเคร่งก็คัม แต่จะแปรงเส็ย
ให้หมตดูน แต่เส็ยชัวถัก ๒-๓ ชัว จ้างเขาแปรงรองเท้าให้ ถ้อค
กัถ้อยชาก ดูเหมือนพังกถัมมาจากไปรับจ้างเขาทำการกวาดถนถัมก็ เห็น
เขากัเดย ๆ กันช้อยไม่เห็นวักถ้อวธันใดกัน รวมเวลาที่ข้าพระพุดเจ้า
ทั้งปวงได้ ยันรับช้อยประมาณเก็ชบ ๒ ชั่วโมง ครันหมตคนแต่ถ้อถันเมย
แต่ช้อชดเคอแมนเคาน์ช้อแมนทั้งปวง พาราพระพุดเจ้าทั้งปวงลงจาก
ที่ยกพณนเขาไปในห้องในเขาไป คนที่มาประชุมกันจัมคู้เคันว่าในช้อช

ใหญ่บ้างก็มี ที่ไปรับพระราชทานอาหารก็มี แครกก็มาอยู่เต็มมือ ท่านผู้
 รับรองได้พาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปที่ห้องชั้นบนจัดไว้เป็นที่ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงรับพระราชทานอาหารกินนั้นเรียกว่าแอด ไซริแอสันฮอล ท่าน
 เมย์กับภรรยา กับบุตรสาว แอดทั้งฮอลเคอแมนเกานฮอลแมน ผู้ที่เป็น
 พวกรับรองนั้นมารับพระราชทานด้วยกันในทันด้วย ครั้นข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงรับพระราชทานอาหารเสร็จแล้ว ท่านผู้รับรองได้พาข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวงกลับมาพักที่พบนนฮอก หนึ่งคพวกก็มาประชุมกันบ้างกิน ฮอลอัน
 เป็นฮอลใหญ่เต็มกันได้หลายสิบคู่ แต่พวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงมีแต่
 นายเด็นท์ผู้ ๓ มีฮอลเวอลชฟัดผู้ ๓ เท่านั้น ที่ได้เดินในเวอาทาน
 หนึ่ง ในฮอลอันเราได้จับประคัมประคาศด้วยเครื่องตั้งคางามัก ใน
 คานดักก็ของนนั้นมั่งชอเมริกันคิตบ่นผ่านึงเป็นอันมาก แครกต่างหมู่
 ของนั้น มีธงช้างเผือกด้ามขลุ่ยขลุ่ยต่าง โดยรอบฮอลอันนั้นชงแต่ ได้ที่อเมริกัน
 คิตประคัมงามัก โดยวิธีต่าง ๆ คานห้องแต่คานหน้าแห่งยกพบนน จัก
 คังคันไม้คาง ๆ เป็นพุ่มพวงคางามัก มีทางไม้ ไม้แต่ไม้คอกดัดไม้กัน
 บนเพดานนั้นห้อยผ้าแถบสีต่าง ๆ แดงเขียว ๆ อย่างธงเรือรบอเมริกัน
 กับธงคาง ๆ เป็นอันมาก แควนที่ขยับไปบนเพดาน มีธงชาติต่าง ๆ
 แควนทิวไปทงห้อง ผนังคานดักคังทักยกพบนนอันนัยกเป็นเชลียง
 สูงขึ้นไป มีแครพวกคาคัดแมนคัมเบบนน นอกจากฮอลใหญ่อัน
 เป็นที่เลี้ยงที่เควทอไป

เฒ่าแมกคินแมย เมืองบอดคัน คอยรับอยู่กับพวกชอดเคอแมนเคานชิตแมน
 ทงปวง เมื่อน้ำพระพุทเจ้าเขาไปถึงโตคานบจมนถกันตามธรรมเนียม
 เปนการมาเยี่ยมท่านแมย แล้วท่านโคซอให้ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงขึ้น
 เปนแถวกัน โดยลำดับ ท่านแมยนำพวกชอดเคอแมนเคานชิตแมน
 ที่ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงยังหาได้รู้จักกับทงพวกชอพิศเคอระนุกาการ อยู่ใน
 ชอพิศกันมารู้จักกับข้าพระพุทธเจ้าทงปวงครั้น แล้วได้พูดจาปรวดย
 กันตามธรรมเนียม ท่านแมย โคซอให้ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงเห็นชื่อ
 ใจ ในสมุทระของท่านค้าย แล้วท่านพาข้าพระพุทธเจ้าทงปวงเที่ยวดูใน
 ชิตชิตต ซึ่งเปนชอพิศที่อยู่ของแมยทุกห้อง คงจะได้ทราบ
 บังคมทูลพระกรรมาคือเปน ชิตชิตตนั้นเห็นหน้าชอกทางถนนเรียกว่า
 ชกุดตครัก เขาสมกันว่าเป็นเรือนอย่างใหญ่สบายที่สุดในเมืองบอดคัน
 เปนตึกงามແดแวงแวงแนนหนาต กอเปนชิตชิตอย่างชิตาถนรเวียด
 แฉนร เปนแต่ชยามແดแเก ไซเปลี่ยนแปลงบ้าง โดยช่างฝรั่งเด้ แต่
 ๓๐ บัดวงไปแฉง ภาตคนทำเงินกว่า ๕๐๐๐๐ เหรียญ ชิตทง
 เครื่องแต่งเรือนพร้อมผณงนชกคาน หน้าແดคานควน ตก เปนคิตาชาวอย่าง
 ที่เรียกว่าไวคคชนคอคแกรไนต อีก ๒ คานนชกควยคิตาชงรชจาก
 ชิตชิตตเกาะชงตงอยู่ในทนเหมอนกัน ที่หน้าชิตชิตอนน มีตางกว้างใหญ่
 มีรูปเศร ๒ ชาง ๆ หนึ่งเป็นรูปเฟรงกถนทำควยทงเหลียง ได้สร้าง
 ชนเมอบ ๑๘๕๐ อีกชางหนึ่งเป็นรูป โยเซยทกวนร ซึ่งเปนแมยเก่าที่สุด
 แฉนรผู้มคูนที่สุดแฉนร รุนไคชวางชนเมอบ ๑๘๘๘

รัชชชยอนทงพณชนก ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ แลชนธางทำเป็นทักกันเพื่องใหม่
 ทงดิน แลพณชนก ๔ ที่ ๕ แลยชคนนปด้วยไม้ พอลงทำด้วยไม้หุ้ม
 ด้วยทองแดงแฉกรรตวนชนวน ภายในประดับด้วยไม้ฉันทามคี่ ทง
 เขากดางตงพณชนก ๑ นนปด้วยศิลาชอนธี่ขาวค้ำธอดบกัน คนทจักรชนไป
 ชนบนจระชนทางบันไดใหญ่กโต หรือจระชนคองยอฝรั่งมอยูกโต บันได
 นนทาคด้วยเหล็ก ประดับประดาด้วยไม้ หอก ครุงทางชนชนก ๑ นน
 มีแผ่นศิลาขาวค้ำคยูกตฉนง มีอักษรจารึก แปลความว่า รัชชชยอน
 มังเดอรโวทแมนเมเชยโตวางคีตาฤกษ์ เมธวณท ๒๒ คีเริ่มเมธ ๑๗๒๐
 ทำแดงดำเร้าเมธวณท ๑๗ เชปเต็มเมธ ๑๗๐๕ โดยนายช่าง ๒ คน
 ชื่อ เฮฟ คัมตย, ตันคชอนธี่แดเมเชย ี, โธ. เฮฟ. บรึเชนคี่ ในพณ
 ชนธาง เป็นชอฟคี่พนักงานค่าง ๆ ค้ำพนักงานประทปทังปวง ๑
 ผู้ตรวจครวในทัน ๑ โปลคี่ ๑ พนักงานรณมาค่าง ๆ ๑ ผู้ดูแลโรง
 จำนำ แลผู้แดงช่าวค่าง ๆ ๑ พนักงานตรวจครวการในเมือง ๑ แล
 ชน ๆ อัก บนพณชนก ๑ เป็นชอฟคี่ดำหรัมีเจ้าพนักงานคองดำหรับเมือง ๑
 ผู้รวบรวมเงินในเมือง ๑ ผู้จ่ายเงิน ๑ ผู้จคบายชันมาใช้ในทค่าง ๆ ๑
 นายโปลคี่ ๑ ผู้เก็บภาษทบ้านเรชนทรวพยธัมมคี่ ๑ บนพณชนก ๒
 เป็นห้องบอดชอฟชอดเคอเมน ห้องน้โดยยาวแฉกว้าง ๔๔ พัด ๔ เที่ยม
 สูง ๒๖ พัด มีโคมไฟธว่างแฉกตงแฉงาม มีเกาชคองคองชกเป็น
 แฉง ๆ โค้งไป เป็นที่ประสมทักตงทักพนธุง มีเกาชทงของแฉเมน
 มีโระเชชนทงธี่ชกทคน รมห้องน้ห้องเล็กเมทที่เด้อช่นนชกรของ

อำนาจสิทธิ์ขาดทั้งปวงในเมืองนี้ ดำรงอยู่ในท่านแม่ แดชอด
 เคอเมิน ๓๒ นาย ซึ่งได้เลือกตั้งขึ้น โดยผู้หัวหน้าในเมืองนี้ แดชอก
 คอมมันเคาน์ซิด ๑๒ นาย ซึ่งได้เลือกโดยพนักงานต่าง ๆ ทั้ง ๒๕ กรม
 แดความสิทธิ์ขาดนั้นอยู่ในท่านแม่ แดชอดเคอเมินมาก กำหนด
 เวลาที่จะได้ว่าการ อยู่ในตำแหน่งแม่ชอดเคอเมิน แด เคาน์
 ซิดเมนนั้นคราวละมี ๓ การเสกษผู้ว่าการตำแหน่งนี้ เลือกกันทุกปี
 ในวันอังคารภายห่องวันจันทร์ที่ ๒ ในเดือนคเซิมเมอริ กรมต่าง ๆ ที่
 อยู่ในพนักงานมีด้วยกัน คือผู้เก็บภาษีอากร ผู้จ่ายเงิน ผู้กระทำการ
 บำรุงความดีของพลเมือง ผู้ควบคุมพลเมือง พนักงานนา พนักงาน
 คัมเพลง แดพนักงานไปรษณีย์ เงินปีของแม่ชอดมีละ ๕๐๐๐ เหรียญ ผู้รักษา
 เงินเป็นพนักงานต้อง ๕๐๐๐ เหรียญ ผู้รวบรวมเงิน ๕๐๐๐ เหรียญ ผู้
 จ่ายเงิน ๕๐๐๐ เหรียญ ผู้กระทำการบำรุงความดีของพลเมือง ๓ นาย ๆ
 ละ ๓๐๐๐ เหรียญ หมอสำหรับเมือง ๒๕๐๐ เหรียญ มีเงินให้สำหรับ
 ข้างคนที่ ๒ อีก ๓๑๐๐ เหรียญ แดอีก ๑๐๐ เหรียญสำหรับหมอประจำ
 ที่ต่าง ๆ มีเงินให้สำหรับข้างคนที่ ๒ อีก ๑๕๐๐ เหรียญ ผู้เปอริวกัน
 เคินส์ ในการบำรุงความดีของพลเมืองได้ ๓๐๐๐ เหรียญ มีทั้งรถ
 แดมาให้ด้วย ผู้ควบคุมพลเมือง เป็นพนักงานที่จะจับจำนอนคนเกิด
 แดงวาร แดตาย แดเป็นผู้ให้อนุญาตแก่ผู้ที่จะแต่งวารกันได้ ในปี
 ละ ๒๕๐๐ เหรียญ คอมมิชชันเนอ ในการนำใช้ ๓ นาย ๆ ละ ๓๐๐๐
 เหรียญ ชินฮันเนียสำหรับซิด ๕๕๐๐ เหรียญ ชินฮันเนียซึ่งอยู่ประจำ

แต่ก็มีคนไม่วิม ๆ มัดนคนก็ไปเท่านั้น ครั้นข้าพระพุทธเจ้าเที่ยววุ่นวาย
 แแต่ที่ต่าง ๆ ทอดแหวกกตมมาที่ไฮเค็ด ท่านแม่ย โด ให้จก โดรับพระ
 ราชทานอาหารกลางวันในห้องใหญ่ที่ไฮเค็ดนั้น ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวง
 กับท่านแม่ย แดชอดเคอเมนเคาน์ชิตเมนตั้งปวง รับพระราชทาน
 อาหารพร้อมกันในที่นั้น

อนึ่งมีเดอเบอเน็ค บุตเรยท่านราชทูตอเมริกันในเมืองฮังกฤษ
 กตมจากเมืองฮังกฤษ โดยตัวเรือกตไฟอาลาดำไปเมืองอเมริกาใน
 เทียวเดียวกับเมือข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงไปนั้น ได้รู้จักคุ้นเคยกับข้า
 พระพุทธเจ้าตั้งปวง ในเวลาเขาอยู่ในเมืองบอสตัน เขาจึงมาเยี่ยม
 ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงที่ไฮเค็ด ท่านแม่ย โดเชิญให้รับพระราชทาน
 อาหารกลางวันกับข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงด้วย ครั้นรับพระราชทานอาหาร
 แดจ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงได้แก่กรูบให้แก่ท่านแม่ย แดชอดเคอเมน
 เคาน์ชิตเมน ที่ได้มารับรองอยู่ ๘ คนด้วยกัน

ครั้นเวลาบ่าย ๕ โมงเศษ ท่านแม่ย แดชอดเคอเมนเคาน์ชิตเมน
 ตั้งปวง มารับข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงขึ้นรถไปจากไฮเค็ด ไปที่แค
 บิคชอด หรือนัยหนึ่งเรียกว่าชิตเคเฮาส์ ท่านแม่ยนำข้าพระพุทธเจ้า
 ตั้งปวงขึ้นไปหาท่านเยเนอราลรอนันด์น ผู้เป็นคอเวอนเนอในชิตเคเมด
 จุเดค ท่านแม่ยเป็นผู้นำ ให้ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงรู้จักท่านคอเวอน
 เนอ ๆ ได้พูดจาปราดัยคามธรรมนิยมโดยถ่มควรแล้ว ท่านคอเวอน
 เนอได้นำข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงเที่ยวดูในชิตเคเฮาส์นั เปนห้อง ๆ ไป

ตั้งเขตเช่าสำหรับตั้งเขตออฟแมนดูเดกัน ตั้งอยู่บนยกเนินช่อ
 ของคันฮือ เปนที่กว้างกว่าทุกแห่งในเมืองนี้ ตั้งเป้นที่เยนแหวดแหวดคอก
 ไคโดยง โคะแกกอน มีคันฉ้างตั้งเขตเช่าตั้งขึ้น มีถนน ๔ คัน คือ
 คันไคริฮอนนบิคอนดัตริศ คันควันชอก แลคันเหินช่อเมานค
 เวอนชองตังดี คันควันคกรฮือแหวดคอกฮาเวิน ตั้งเขตเช่านี้ได้วางคิดา
 ฤกษ์ ในปี ๑๗๘๘ การตั้งขึ้นในคราวนั้น ได้กล่าวโดยคอเวอนเนอ
 แรมเมอเออชากิมัง การพิธีกระทำตามวิธีของพวกเมธิอันได้กระทำโดย
 ปอชิวเววี ผู้เป้นแกรนต้ามอเดอ เงินค่าจ้างแคบชองนี้ คิดเป้น
 ตัวเงินกว่า ๑๓๓๐๐๐ เหรียญ แลยังคำไรอื่น ๆ ในการแก ไรฮ้อม
 แปรองอีกเป้นอันมากในภายหลัง

คันไคริฮองตั้งเขตเช่านี้ได้ทำเพิ่มเติมขึ้นในปี ๑๗๘๒ แลคว โดมนัน
 ไค บิคทงในปี ๑๗๘๕ ทำให้งามชุนมาก ตาฝรั่งเห็นจะเห็นวิเศษกัน
 เต็มที่ แลควไทย ๆ คุหาตั้งประหธาชอนไคนี้ก็ไม่ในการบคทงตั้ง
 ตั้งเขตเช่านี้ไค ไรเป้นค่าที่ใหญ่ ในปี ๑๗๘๘ เมื่อเด็กตั้งเขตเช่า
 เก่าเดียนัน ตัวคกนนเป้นรูปรี โดยยาว ๑๗๓ ฟิตกว้าง ๖๓ ฟิตสูง
 กอชทงโตมค้วย ๓๓๐ ฟิต โดมทียอดโตมนัน สูงกว่าน้ำเด
 ๒๒๐ ฟิต มีรูปร่างหน้าตา ตามานหน้าคักเป้นระยะไป ทาง
 เข้าคานหน้ามบรวไคคิตาชอกไปแคเฉลียงหน้าคัก ลงไปจนถึงถนนบิ
 กอชดัตริศ ในเฉลียงเขาไปถึงห้องเฉลียงชันใน เป้นที่ไว้ขงต่าง ๆ
 ทั้ทหารแมนดูเดก ไคถอเมื่อคราวเกิดรบถนัน แลชองประหธาชอโมราน

ง่าย ๆ ที่คนควรจะมาดูนั้น แลมีรูปที่ตา เป็นรูปของคอเวอนเนชชอน
 เอ.แอต.ทวี ซึ่งเขานิยามว่า เป็นของทำด้วยฝีมืองามดี แลรูปของ
 ซึ่งต้น แดงเกรงของทหาร ซึ่งนิยามว่าเป็นของควรวาด ในห้องนม
 ทงรูปครึ่งตัว ของแรมมุเฮด ฮาคิมส์ ฮาบราหิมดังคองตัน ชาลส์
 ดัมเมซ แลเฮนริวอดสัน ห้องเบรกวาร์เปร์เรินเคตีฟส์อยู่ในที่
 กลางดีเตกเฮาส์ เป็นห้องใหญ่ที่สุดในคณ มีทพวกนมเบซนัง
 ได้ ๕๐๐ คน ในเวลาประชุมหม่นยอมให้คนที่ทกวรเข้าไปถึง ฟังได้บน
 กตาวรี ในห้องนมมีรูปปลาชศพรแชนไวบนเพดานเป็นที่หมาย เพราะ
 เกิดในเมืองนเจอร์ู มีต้นทวพยมมากตอขปลา นึ่งกว่าแเร็นดีเคต
 กาศีฟอเนย ห้องเดินคเรมเบซนชอย ค้านคว้นชอก แห่งดีเตกเฮาส์ น
 โดยยาว ๖๐ ฟิตกว้าง ๕๐ ฟิต มีรูปแตรของ โบราณประเทอกต่าง ๆ ประดับ
 ประคบบ้าง ค้านคว้นชอกแห่งดีเตกเฮาส์ น มีห้องใหญ่เป็นที่ประชุม
 ของค้านคอเวอนเนชรี กับเคาเรอของค้าน มีชอฟฟิศของคอเวอนเนช
 แลชอฟฟิศของชอฟฟิศเรอ ของดีเตกด้วย ค้านเห็นชงทำเป็นที่
 กันเพลิงไหม้นั้น จัดเป็นหอพระดมคสำหรับดีเตก โดยยาว ๗๗ ฟิต
 กว้าง ๓๗ ฟิตสูง ๑๖ ฟิตครึ่ง มีคุดังเป็นชั้น ๆ ขึ้นไปตลอด ประมาณ
 ดมคมีอยู่กว่า ๕๐๐๐ เดม ในคณนมห้องของกณนมมีคุดังต่าง ๆ หลาย
 ห้อง แลมีห้องกันไฟได้อยู่ชั้นล่างสำหรับไว้ห้องดี้อสำคัญ สำหรับ
 ดีเตก แลมีห้องดี้อ แลพรรณเมอดีคต่าง ๆ ในการไว้มาพริชมเด็ว
 แลทั้งก็ตา แลแม้ต่าง ๆ ที่มีราคามาก ทั้งงนถั่วใหญ่ น้อยคตอช
 จนต้องแมลงมีทุกชอย่าง

ครั้นเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง ได้รู้ที่ต่าง ๆ แล้ว ได้พูดอยู่กับ
ท่านคอเวอนเนอร์คูรี ๓ แล้วเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงก็กล่าวท่าน ๆ ตามมาสั่ง
ถึงประตู มีข้อพิพาทซึ่งรพหารแต่งตั้งยศตามองมาสั่งถึงรถอีก ๒ นาย
เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงกับท่านแม่ แลชอดเดอเมเนเคาน์ ซิดเมน ทั้งปวง ขึ้น
รถกลับมาใช่เด้อ

ครั้นเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง มาถึงใช่เด้อแล้วท่านแม่ แลชอดเดอ
เมเนเคาน์ซิดเมนทั้งปวง มาหาเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงก็ทูล นิ่งพูดจา
ปรายกันตามธรรมเนียม ท่านราชทูตได้ทรงขอบใจท่านแม่ แล
ชาวเมืองบอสตันในนามของกรุงสยาม ในการที่ได้รับรองแรงแรง
ทั้งปวงแลชอดเดอด้วย พุคลันอยู่ประมาณ ๒๐ นาที ท่านทั้งปวงก็กลับไป
อนึ่งในเวลานั้น เป็นวันที่เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง จะได้ทราบ
ถวายบังคมลาออกจากเมืองบอสตัน ไปเมืองนวยอก แล้วเจ้าพระพุทธร
เจ้าขอพระราชทานถวายบังคมทูลพระกรุณาถึงเมืองบอสตันอย่าง ตามที่
ได้ทราบเกล้า ๆ โดยสมควร

รูปประเทศและประวัติศาสตร์เมืองบอสตัน

แต่ยุคก่อนลงมา

เมืองบอสตันนั้น ชาวโรมันเมือง ไคโนโยในเด็คเคดจ์จะมีเรื่องราว
ปลาดเหมือนเมืองนี้ ได้สร้างชนในบศฤศคักวราช ๓๖๓๐ มาจนถึงคราวเกิด
รบด เป็นเมืองที่ ๓ ในการทัพพลเมืองมาก แลมีการค้าขายเจริญ
มากในอาณาเขตนั้น ในปี ๑๖๒๗ ในจังหวัดนี้เรียกจำแม่สจูเสคเบธ
คอดอนัน นโคชโดยพวกที่มาจากคอสเซ็คเคอเมืองอังกฤษ ภายหลังมา
อีก ๓ เมืองชาลส์เตานซึ่งบศกรวมอยู่ในเมืองบอสตัน ได้ตั้งรณเป็น

ครั้งแรกแหลมซึ่งอยู่ตรงข้างใต้เขาข้าม ในฝั่งแม่น้ำชาตต์ริเวอ ใน
 เวลาที่อนันต์เรียกกันว่าภูเขาไฉน เป็นชื่อพวกอินเดียนเรียกกัน แปลว่า
 ที่ไม่มีเจ้าของภายหลังอนันต์ แปลงไปเป็นชื่อมุกฉินทระพร้อมกับพวกของเขา
 ซึ่งไปจากชาตต์ริเวอ ไปอยู่ที่นั่น เรียกว่าคีร์มานเค็น ซึ่งเห็นจะ
 เรียกมาจากเนน ๓ เนน ซึ่งภายหลังเรียกว่าบคอดคอบบิต แต่พอคอบ
 เนนทั้ง ๓ คนตั้งขุมนยอกเขาในที่นั้น ผู้ซึ่งมาตั้งอยู่ในที่นั้นเป็นครั้งแรก
 นั้น คือเซเวอเรนซึ่งเดิมแบดกัสตัน บานเนนตั้งอยู่ในระหว่างทอด
 เบ็ดแถว แลแม่น้ำชาตต์ริเวอ ผู้ใดเป็นเจ้าของที่แผ่นดินแหลม
 บอดคอบบิตโดยคนเซอ ปรากฏแก่เมืองทั้งปวงแล้ว ผู้ที่จะไปตั้งบ้าน
 อยู่ในภายหลัง ต้องเสียเงินให้แก่เขาไม่ต่ำกว่า ๖ ชิลลิง รวม (ทั้ง) ดิน
 ที่นเขาได้เงินประมาณ ๓๐ ปอนด์ซึ่งเหลือทิ้งไว้ที่เขาได้ตั้งบ้านเรือนอยู่
 ชิด ๖ เฮกเตอร์เท่านั้น ครั้นเขาได้ขายที่เหล่านั้นแล้ว เงินค่าที่ซึ่งเขา
 ขายได้นั้นเขาเอาไปซื้อโค แล้วย้ายไปอยู่ปลายแหลมไกลจากเมือง
 บอดคอบบิตออกไป ที่นั่นอยู่รวมแม่น้ำ ซึ่งบดินเรียกว่าแบดกัสตัน นับเป็น
 ไร่สองสามร้อยยี่สิบคนอยู่ ผู้ซึ่งชื่อว่าแซนปัสตลาต ซึ่งเป็นผู้มีอายุมาก
 ถึง ๙๐ ปี เป็นผู้ทนมว่าได้เป็นคนชาวมาดิงแผ่นดินเมืองบอดคอบบิตที่ ๑
 ตามในเรื่องราวว่าหญิงผู้นี้ ได้มาในเรือดำแรกมาถึงเมืองชาตต์ริเวอ
 ครั้นในวัน ๙ คนในเรือนนั้นลงเรือเล็กไป เพื่อยังไปหาญาติ ๆ ครั้นเรือ
 มาถึงฝั่งเมืองบอดคอบบิต เขาก็ออกเรือเขา หญิงนั้นออกจากรวมกักกันคน
 กระโจนลงไปในน้ำ จึงได้เห็นว่าเป็นผู้ใดเทียบแผ่นดินกันคนคนหนึ่ง ๙

ในปี ๑๖๓๐ ศาลใหญ่เจ้าหับคอตซันได้ตั้งประชุมกันในเมืองมอฮ์
 ตันเป็นที่ ๑ พงเมืองไค้เจ็ดก้านผู้มหรือว่าชนวันทธรป เป็นคชเวณเนอ
 แดทอมมัดคัคเต เป็นที่ ๒ ของคชเวณเนอ ในครั้งนั้นท่านทั้ง ๒ นี้ได้
 คัดการที่จะตั้งเมืองขึ้นอาณา ซึ่งบัดนี้เรียกว่าเคมบริช เป็นเมืองใหญ่
 ในเมืองมอฮ์แตงต์ แทพเมืองมอฮ์ตั้นนี้ ครั้นวันทธรปกับพวกของเขา
 ได้สร้างบ้านเรือนลงที่เมืองแฉว ภายหลังจึงได้พิจารณาเห็นว่าเมือง
 มอฮ์ตั้นจะดีกว่า จึงได้เลือกเมืองมอฮ์เตาเฮอ เหตุอันนี้จึงเกิดแตกวิว
 รกันมคัคเต จนถึงวิวาทถึงเถียงกัน จนต้องมัญคัคตัน ในครั้งนั้นได้
 สร้างเส้าโคมซนในเมืองมอฮ์คเนนเฮา ซึ่งให้ชื่อเนนนั้นว่าเบคชอนฮัด
 เจ้าหนโคด้รังในปี ๑๖๓๕-๕ เจ้าหับโพดเมืองรัฐอ ในการซึ่งจะเกิด
 การรบพุ่งขึ้น เจ้าหนคังฮยุมง์เศกเฮาด้ใหม่คยูนน เป็นเจ้าส่งตั้งอยู่
 บนเมะฮะทอศกายกัน นิสิตาหบโวมนกงมเหตกรงเห็นยอวทวาก ไม่ให้โยก
 เชน คามฉ่าเจ้าหนมคระปัดชกเป็นพระชนไปเจ้าหับทนรลง ตั้ง ๖๕
 พัดแคทนต่าง ปลายเจ้าหน มีเหตุขมชอกไม่ช่าง ๆ แล่มเหตัก
 เป็นท้าวแซนคำไว ปลายเหตักทอนนนแขวนคระเกียงเหตักใหญ่ เมื่อ
 เวลาซุกไฟในคระเกียงนี้ ข้อมเห็นได้แก่เกาะไถด ๆ ที่สุด เจ้าหน
 ภายหลังมาตั้งลงครั้ง ๑ ได้สร้างชนใหม่ในปี ๑๖๖๘ แลครั้นในปี ๑๖๘๘
 พัดใหม่เสียดัน ครั้นในปี ๑๖๘๐ ไค้กชเป็นมอชุนเนนคชรัฐ ตั้ง ๖ พัด
 เป็นรูปกลมโคเม็คเคอ ๔ พัดไว้เป็นที่ระลึกถึงผู้ทศายกับถึงเกอฮัด ครั้น
 ในปี ๑๖๙๓ มอชุนเนนคชนี้ คชของรัฐทำถายลงเสียเป็นที่วาย

ทหารออกเดินจากเมือง ก็แตกทัพเกิดรบพุ่งฆ่าฟันกันจนหนี ทำให้
เมืองของกันเป็นที่ประชุมของคนกล้าหาญมาแต่เมืองต่าง ๆ เป็นอันมาก
ตั้งเป็นหมู่ใหญ่ชนในเคียนต์เซ็มเมอ ๑๘๘๓ พวกที่เรียกว่าของกันเคียปาค
เกิดขึ้นในครั้งนั้น พลเมืองจำพวกนั้นได้แตกตัวแปลงเป็นพวกอื่นเดิน
ขึ้นไปบนเรือกำบังอังกฤษหลายลำซึ่งจอดอยู่ที่ท่าน้ำ แยกเขาไมซา รวม
๓๕๒ หีบขึ้นไปบนฝั่ง ในบ่หล่งนั้นมาหาเรือน นิคเป่าซึ่งทางมั่นคง
แต่ในปี ๑๘๘๕ ได้เริ่มที่จะคิดเป็นเมืองเอกราชขึ้น ซึ่งเมืองของกันนั้น
ได้เข้าร่วมคิดเข้ากับเมืองทงปองในอเมริกาภายใน เคียนต์เซมิวิต ในนั้น
เกิดการฆ่าฟันรบพุ่งกันขึ้น ในเมืองเดกซึ่งคืน แดกของคอค ทำให้
เป็นที่หวาดหวั่นตกใจของเมือง แต่ในเคียนยอน วันที่ ๑๗ การสงคราม
ข้ามบึงเกษฮัด ได้คิดตั้งทัพเมืองซาอ์เตาน ทหารอเมริกันน้อย
ก็ต้องถอยกลับไปในดุคชอคิมินน ทหารอังกฤษเขาคงอยู่ในวัด
ชื่อ โฮดเคเดาเซี เขาว่ากันว่าเป็นโรงซ้อมม้า แดกทำการต่าง ๆ
ซึ่งมีเป็นที่ชอบใจของเมือง ๆ นั้นเป็นอันมาก ทหารอังกฤษได้เข้า
อยู่ในเมืองของกันนั้นตลอดฤดูหนาวนั้น ทหารในได้บังคับวอชซึ่งกัน
ได้บังคับกับทรวจควาโดยแข็งแรง มีอำนาจมากได้เข้าจับทหารอังกฤษ
เพราะฉะนั้นในเคียนมาชอเมริกันจึงได้มีชัยชนะ ก็เขยแหวดโฮวให้
ไปจากเมือง แดยกทัพเรือกลับไป มีคนที่เข้าช่วยอังกฤษไม่
ถึง ๓๐๐๐ การที่ท้าววอชซึ่งกัน ได้จับทหารอังกฤษออกจากเมือง
ของกันได้นั้น เป็นคุณวิเศษซึ่งได้ของค่ามาก ซึ่งมีคนนับถือใน

ความกล้าหาญได้เป็นเจ้าของที่เนินเขาซึ่งเรียกว่าคอเซ่เคอไฮด์ ซึ่ง
 มีคนเป็นคอนข้างได้แห่งเมืองของตน ชื่ออันนั้นยังคงอยู่ในภาคมีคิน
 ในครั้งนั้นท่านวอซซังคินคิดเห็นเป็นแน่แท้ใจว่า เขมรเวลาดียวคงจะยก
 มาตีอีก จึงได้เตรียมการที่จะต่อสู้ โดยแข็งแรง ในเวลาที่จะเข้า
 ในเมือง เพราะเกรงว่าพวกของไช่ไยยังจะมีอยู่อีก ได้จัดการป้องกัน
 เป็นหลายทาง แต่ในเวลาเขมรเมืองนั้น เข้าได้ โดยง่ายโดยไม่ต้อง
 ชิงบดกันดี แต่ที่คอเซ่เคอไฮด์นั้น ได้จัดเป็นม้อมแขวงแรงใน
 ภาคครึ่งนั้น เป็นทัพของกันชนครยได้มั่นคง ทัพนั้นบังคับตามเมือง
 แลอาจต่อสู้ทหารอังกฤษ ซึ่งจะมาตีเมืองหรือตีทหารอเมริกันบนเขื่อนนั้น
 ครั้นในวันที่ ๑๘ เดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๗๗๖ ตรงกับวันพฤหัสบดี เดือน ๗
 ขึ้น ๓ ค่ำ บวชฤกษ์ดี จุดศิวาร ๓๓๓๗ ได้อ่านประกาศถึงการที่เป็น
 เอกราชชนที่เด็ดขังแห่งแดนเฮาต์ โดยความรื่นเริงแห่งพลเมืองเป็น
 อย่างยิ่ง เมื่อได้ตั้งเมืองอเมริกาเป็นเอกราชชน แล้วรวบรวมพุ่งชิงกัน
 ชำนาญความเอกราชชนก็มีอยู่ ๆ มาจนปี ๑๗๗๓ ในปลายแห่งรัชสมัยที่ ๓๗
 ค.ศ. ๑๗๗๐ มาจนถึงปี ๑๗๗๖ นี้ เมืองบดกันค้อยเจริญทวียิ่งขึ้น ๆ
 พลเมืองในปี ๑๗๗๗ นี้ประมาณ ๓๕๐๐๐ คน ได้สร้างถนนหนทางแ
 ด่งพานข้ามแม่น้ำเจ้าบุรีรัตน์ แต่เมื่อเกิดจระจกปี ๑๗๗๐ ด้เขตเฮาต์
 ใหม่ได้เข้าเว้า แต่ในครั้งนั้นมดค้อยอยู่ ๒ โรง ซึ่งบดกันแดเสมากศ
 ในภาคเมื่อท่านวอซซังคินได้มาอยู่ในเมืองนแมอบ ๑๗๗๗ ท่านได้
 ชาติหรืออยู่ที่เรือนหลัง ๑ อยู่ทวีมถนนคอคคแต่ครั้นอนคังคังคัง ซึ่งบดกันได้

ซ่อมแปลงทำให้ตั้งชนออกชน ๓ อยู่จนในกาลณคิน เวณนคานชางทหัน
 ทนาคชกทางคอกคังคิวิตันน มีแม่น้ำคักคิตชยู่ในระหว่างพนชนที่ ๒
 กับชนที่ ๓ มีอักษรจาดกความว่า ทานวอชชังคินคิยู่ทันเมอเคอน
 เช็บเค็มเบอว บ ๓๗๗๗ คังน ถนนวนชชังคินคังคิวิตันน ไค ไท ช้อคคาน
 ททานวอชชังคินคิยู่ในครงน ทคักเก่า ๆ นมยู่ ทมิชชอเสียงไปยู่มก
 ทคิวยกรชกถ่ากคช ช่าวคังน เกวชชอคคัง ซึ่งเป็นคระจการใหญ่ในครงน
 แลคานียอเวมคเคช ไค มีชอพิคคังจ่าการกฏหมายยู่ในทัน ในเวอ
 เมอชยู่ในเมอชบคคังนในพนชนนแห่งเวอนน เป็นทจ่าการในการ
 กฏหมายมาถลายคิมบคแพนชนคังคิวิตันน เป็นทช่ายชองแห่งชย่าง
 วาคากค ๆ คอมาจนในกาลณคิน

คังคเค็ม ๓๗๐๐ นามเวอชวอวค่าง ๆ ในเมอชนเป็นชนมาก ทคิวย
 จวคถ่าวคิยบางนคช ในปี ๓๗๐๔ เกิดคมพายุใหญ่ พคิยชานเวอน
 ในเมอชนพังไปเป็นชนมาก ในปี ๓๗๑๒ ชาวเมอชบคคังนคิยวอวชวอ
 ในการทจจะเกิดรบกับชงกฤษ เป็นทให้มีความไม่ชอชใจมาก เพราะคชง
 ทันการค้ำชายกับชงกฤษ คชมให้เวอชชองยู่ในเคคคังคเคคคชชกจากท
 ไปเมอชชงกฤษชอย ททำให้เสยงคประโชชนมาก ครงนเมอชนค้ำคังคเคนท
 กอชทพมา (คัง) เมอชน ไคคิยชมททวารชนคชงกฤษ คังคิยจ่ากคชงกฤษ
 มาชนทบคคังน เขาจรวบชองคิยคคเคยว แคคการบครงนคิยวคังน
 ไปในปี ๓๗๑๕ การค่าง ๆ ทในเมอชนในระหว่างนนั้นมา คิมบคแปก
 ประหลาทเปนควอ ๆ จจะกชนพรวณาคคชไปคิยไม่เปนการจ่าคิยชนคิยคังน

ขอรับพระราชทานพระมหาเศวตฉัตรมาตั้งซึ่งควรวรขณว่า คชเคมปี ๓๘๒๘
เมืองบองตันมีพลเมืองถึง ๕๗๐๐๐ แล้ว ในระหว่างบ้านเมืองเจริญทวี
ขึ้นเป็นอันมาก ที่กวรวกต่างนคช ได้เบทาเวอชคันควนออกเมือง
บองตัน แดเซตส์ตอกัน แดได้ทำตพานทซ์อวอเวนมวิธ ซึ่งทำให้เมือง
บองตันแดราอด์เตานคคคคอกันแล้วดำเิน ได้ฝังทออมประทับ แต่ได้ทัว
คกรันบ้านเรือนใหญ่ ๆ ขึ้นมาก มีศาลใหญ่ โรงภาษีแเดโรงอะคอน
อีก ๓ โรงเป็นต้น

ในปี ๓๘๓๐ พดเมืองทวชนถึง ๖๓๐๐๐ แดได้มีการลงเมืองที่
ได้คงมาครบ ๓๐๐ ปีที่ ๒ ครนในปี ๓๘๕๐ ได้มีทางเรือไฟเควในระหว่าง
เมืองบองตัน กับเมืองลเวอปดเปนครวงแรก ครนในปี ๓๘๕๕ มากแรง
มาบคปากนาเมืองนุ คนเรือควรายออกไม่ได้เป็นอันมาก แดในปี ๓๘๖๐
สมเด็จพระเจ้าลทยาเซอพระองค์ใหญ่ ของพระบาทสมเด็จพระนางเจ้า
ทรงชังกฤษ ได้เสด็จไปเยี่ยมเมืองบองตัน

เมื่อเกิดขบถชนในปี ๓๘๖๓ เมืองบองตันนี้ ที่ได้ช่วยอุทหนุนมาก
ในครั้งนั้น ในถนนแแต่ที่ชานามต่าง ๆ มีคนประชุมปรึกษาในการรบเป็น
อันมาก แดได้ฝึกหัดคนเป็นทหารชนมาก ในเวลาที่รบกันนั้น เมือง
บองตันได้ส่งคนแแต่เงินไปตามที่ได้เรียกมาได้ทุกคราวมิได้ขาด คน
ที่ส่งไปเข้าในทหารบกเรือในครั้งนั้น ถึง ๒๖๓๓๗ คน แดได้เป็นคอม
มิชชันออฟฟิเซอวถึง ๖๗๕ คน

โค้วรับพระราชทานพรณาดังเมืองบอสตัน โดยส่งมคอรวแล้ว มีคน
 ราชพระพุทเจ้า ขอพระราชทานพรณาระยะทางค่อไป

ระยะแต่เมืองบอสตัน

ถึงกรุงวอชิงตัน

ครั้นเวลาเก่าย ๕ โมงเด้ก มีดเคอรวมีเคอ กับมีดเคอระอด้บชนมา
 ที่ไฮเค็ด ราชพระพุทเจ้าทงปวงชนรวไปจากไฮเค็ดไม่ถ้งดเคอชนรวไฟ
 ราชพระพุทเจ้าทงปวงชนรวไฟ แต่หาไรรวชื้อเปรวิคเตนคินนไม่
 เพราะทางคชนค่อไปทวงนเป้นคชนแลคบ รกเปรวิคเจ้นคเตนหาได้ ไม่
 หรือถ่าจะไปรวไฟเคอชนค่อไปถ้งนวยชก ทางคชงตคคอ โมง ๆ นัน
 เคอรวเปรวิคเตนค่อค่อไม่ได ถ่าจะถลนโดยรวเปรวิคเตนค่อแล้ว ถคชง
 ถลนทางชอชมมาก เพราะถนนราชพระพุทเจ้าทงปวง ซึ่งได้คคถงให้รว
 เปรวิคเตนค่อ ไม่คชอระแด้ยคชนวยชกคชคชยง ราชพระพุทเจ้าทงปวงถลน
 โดยรวไฟถ่ายถ่กไป ถงเวือไฟไปเมอชงนวยชก เป้นทางเปเลกเส
 ด้บมายถ่า

ครั้นจวนเวลารวไฟชอชก ผู้ทมาถ้งถ่าราชพระพุทเจ้าทงปวงไปถ่ถว
 เวลาช่ารวไฟชอชกจากถเคอชนเมืองบอสตัน ไปคชมระยะทาง ครั้น
 เวลาทุม ๒๐ มีนค รกไฟถ้งดเคอชนคชบถพลถเวอ เมอชงนเป้นเมอชกถ่า
 การโรงจักรถ่าทง ๆ เจรวฎคี่ ครั้นถงเมอชงนถ่ถวราชพระพุทเจ้าทงปวง
 ถงจากรวไฟเคอชนไปที่ถ่า ถงในเวือถกไฟจักรช่าชอชงอเมอชงนชื้อไป
 วิคเตนคี่ เป้นเวือชอชงเวือช่าชงช่ามฟ่าชของอเมอชงน แต่ใหญ่มาก ๒ ปถถง
 มีทชงนชอนเป้นช่นมากคชกคชงถงงาน เขาชมกนคชมภษาชอชงนเมอชงน คชวถ่า
 เวือชงนเป้นเวือคชคชมคชช ในเมอชงนใหญ่ทชู่ถ่ถวถ่งงานทชู่ถ่ถวโลก มีทชู่ถ่ถว

รับพระราชทานอาหาร ห้างหนึ่งเด่นแต่ห้องสูบบุหรี่พร้อมกระจกเงา
 ด้บายดี ครั้นเช้าพระพุทธรเจ้าทรงโปรดลงในเรือนแถว เวลาทุ่มกับ ๕ มีนิต
 เวื่อออกจากดเคธันค่านดฟอดวีเวชใช้จักรไปคาตามถำเมภา ฐำพระพุทธรเจ้า
 ทรงโปรดรับพระราชทานอาหารค่ำในเรือน ครั้นถึงทเมืองนงปอก ทยุดพัก
 คามระยะทาง เพื่อจะได้รับแต่งตั้งคนทเมืองน เมืองนงปอกคนเขาเรียก
 กันว่า กอวันแห่งน่านน้ำอเมริกัน เพราะเป็นที่ด้บาย เป็นที่เที่ยงของ
 คนเป้นอันมากในระดวชนเป้นที่ชอบใจของคนมากกว่ำชชน มีทด้ว่าโลก
 แดดองบราชเป้นค่น เมืองนงปอกยูนเกาะ ชีตโรคโฮแอนค้ เกาะ
 นทเขาชอไปโทชีตคเคชงเกาะนคังชอ เมืองนงปอกคนนเมือโคคหวจดู
 กจะเห็นได้วำแบ่งเป้น ๓ คชน คชคชนเมืองเกาะแดดชอนใหม่ ในคชนเมือง
 เกานน มีบ้านเรือนเป้นชง ไบราณหนาคชอรวมทาเลอวีเวช แดในคชนชาง
 ไคณนมีบ้านชองงาน ๆ เป้นชองด้ววงชนใหม่ ในเมืองคชนใหม่หนงความ
 มาก ถนนกวำงแดดชอถลยงค้ ๓ ชวงมีบ้านเรือนจวมทนาชม บางบ้าน
 ทใหญ่ ไคคกแต่งเป้นชองคถายเรมวชชยค มีช่นานรวมบ้านงาน ๆ มาก
 ด้เคคชางันนคังชอในคชนเมืองเกาะใหม่ ๑๗๗๖ ได้ชำนประกาศอกเมือง
 อเมริกาเป้นเชกราช ฉบบันโคแห่งทั้น มีรูปทำนเยนเรจจวชชชิ่งค่นช้น
 งานคชอมีทงมากช่นเป้นที่ด้บาย ชีชคโรนาก ในบ้านกเมคคคชอจากถม
 เป้นทชคชยด้งมากชอชิ่ง ๑ ชิ่งเป้นผมชชางในกาวกชอชางค้ค้ค้ค ใน
 ครั้ง ไบราณได้ด้ร้างเคใหม่ ๑๖๗๗ มีทงทชบ(รค) ทชชาน้ำทเลเป้นที่ด้บาย
 ทางประมาณ ๓ ไมล์คั้งไปจากเมืองน มีชมมีชฟอดชชคคมีด้ เป้นชม
 ชางแรงแรงมีนคังค้คค ในสเคคค มีมชชอชอ(มชม) ประมาณ ๔๕๐

กระบอกล มีทหารอยู่เป็นอันมาก มีแคร่เบาให้คนที่ไม่เที่ยวฟังอาทิตย์
 ๒ ครั้ง ครบทำเมืองนขามมีเกาะชื่อ โกลีไฮแดนดี เป็นสี่เหลี่ยม
 คอมน้ำโคของอยู่ในเค็ดงเค็ด

ครบเรือพักที่ เมือง นวปอคน ตาม ลมกวรแก่เวลาแฉ่งก็ออกเรือค้อ
 ไป ออกจากปากน้ำเค็ดริมทะเลแอ็ดแดนตัก โกลีไฮแดนดี เรือถูกคลื่น
 โยกโคลงบ้างเล็กน้อย ไปจนเข้ามวิหลังเกาะของไฮแดนดี คลื่นสงบ
 ราชพระพุทเจ้าทรงปวงนอมมาในเรือนคน ๓

รุ่งขึ้นณวันศุกรเดือน ๗ วัน ๕ ค่ำ (วันที่ ๒๗ ขุน) เวลาเช้าเรือแฉ่งเข้า
 ในแม่น้ำชือฮังคีวเวอ ซึ่งอยู่ในระหว่างเมืองนวยอกกับเกาะของไฮแดนดี
 เข้าในช่องที่เรียกว่าเซ็ดเกด (คือประตูนรก) ซึ่งแค่งอนมีศิลาโคนา
 เปนที่หน้ากถัวอันควายมาก ทงมากเขียวแฉ้วนควย ครั้น ในปี ๑๗๖๖
 โคระเบ็ดคีลาออกเสียดงกชนใหญ่กวร ๓ ทำให้ทางเรือเดินโคัดคว
 มากจน บัดนี้โคเค็ดริมการที่จะระเบ็ดกชนใหญ่ทงยังเหลดชช้อยออกเสียดง
 โคชุกชุก โมงลงไปโคแม่มา เพื่อจะโคกลงไปวางเค็ดของดินระเบ็ด ทดไป
 โคให้ตายไมด์แล้ว อีกไม่ช้านักคงจะโคระเบ็ดให้เรือเดินโค โดยสะดวก
 ในที่นี้ เรือชังกฤษเมื่อครั้งเกิดรบกันนั้นแตกเสียดงเป็นอันมาก ครั้น
 ผ่านค้ำบดงประตูนรกกันไป เรือเค็ดในระหว่างฝั่งกับเกาะ ที่ชื่อแบ็ดกเวด
 ไฮแดนดี ผ่านค้ำบดงกรปอชนค แลฮันเคดปอชนค ถึงฝั่งข้าง
 ซ้ายมีเขตเปนที่อยู่ในเค็ดงเค็ดเนวียาค ซึ่งยังมีเรือรบเค็ดครั้งรบรบคชอยู่ใน
 ชูเป็นอันมาก เรือแฉ่งออกโคัดพานแฉวน ก็อัสตั้งเป็นชั้นบวรซึ่งข้าม
 แต่เมืองนวยอกไปเมืองบรุกลิน ที่ราชพระพุทเจ้าได้กวรมาบังคมทูล

นั้น ในเวลาเย็นวันนั้นได้รับพระราชทานเที่ยวชมรถเล่นในเมืองบ้าง ยัง
ไม่มีการชมนิด เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้ว พักอยู่ที่โฮเต็ล
๓๕.๓
มีคน ๓

หนึ่งเวลาอันพอมาถึงเมืองวอชิงตันแล้ว ท่านราชทูตได้มารับสั่ง
ให้ มิสเตอร์มัททงส์ ไปหาท่านมิดเดอเวย์เชฟมิดเดอเวย์เป็นดีเนเคอ
สำหรับองค์เคอคาธิพอเนีย ซึ่งเป็นกอมมิสส์ ในการต่างประเทศ ใน
เดเนเคอเชมเบอ เป็นผู้จัดในการที่จะนำสัญญาต่าง ๆ กับต่างประเทศ
ขึ้นเดเนเคอเดเนคินั้น ได้เคอในเรื่องสัญญานี้ เพราะอยากจะ
ทราบว่าได้เสนอดีเนเคอแล้วหรือยัง ถ้ายังขอให้ช่วย ให้ ได้เสนอดี
โดยเร็ว มิสเตอร์มิดเดอเวย์ตอบมิดเดอเวย์ว่า ในเวลาการต่าง ๆ ที่
เป็นการที่ตั้งมาจากท่านเปเรวเคินส์ แต่เคอก็คิดว่าพอกอมมิสส์ ยังมาก
เสนอดีไม่หมด เขาคงจัดเดเนเคอไปโดยลำดับ เพราะฉะนั้นสัญญา
จึงยังค้างอยู่ แต่ที่ว่าการครั้งนี้เป็นการของทูตสยาม แล้วเขาจะ
ขอช่วยโดยเต็มกำลัง แต่ที่จรรยาว่า จะเสนอดีเมื่อใดนั้น ว่ายังหาได้
ไม่ มิสเตอร์มัททงส์มากวนทูตท่านราชทูตดังนี้

รุ่งขึ้นวันเสาร์ เคอ ๔ ชน ๖ คา (วันที่ ๒๕ ยูน) เวลาเช้ารับ
พระราชทานอาหารแล้ว เดฟเคอเนนค้เมชันมาเยี่ยมข้าพระพุทธเจ้าที่
ปวงที่โฮเต็ล พุดกันชยุคู้ ๓ ถัดไป ครั้นเวลาเที่ยง ข้าพระพุทธเจ้า
ราชทูต ๓ เคานชือเคอ ๓ ดีเกรคาร์ธ่า ๓ กงส์ ๓ ขึ้นรถไปที่
ออฟฟิศกรมท่า ได้พบกับท่านมิดเดอเวย์จึงโฮเชน ผู้ว่าการต่างประเทศ

ท่านราชทูตได้บอกท่านโต ไปเยี่ยมเกี่ยวกับหัวเมือง ในอาณาเขต
 อเมริกา ตามระยะทางได้รับความรุ่มรอมในเมืองต่าง ๆ เป็นที่ยินดี
 ชอบใจอเมริกามาก ถ้าไม่มีการอื่นใดรุ่มรอมแล้วก็จะอยู่ในเมืองอเมริก
 นานกว่านี้อีก แต่กับมันมีการต่าง ๆ ที่ต้องการที่จะต้องได้จักอัมไป
 เมืองอังกฤษ เพราะฉะนั้นจะขอตาท่านอัมไป ท่านโตได้ปราถน้ายกถามถึง
 ทางที่ไป แลการที่ไปเป็นสุขสบายหรือประกรโรค แต่ท่านแสดงความ
 ยินดีที่พวกทูตสยามชอบเมืองอเมริกา แลแสดงความรักใคร่ของชาว
 อเมริกา ที่มีต่อชาวสยามต่าง ๆ แลว่าท่านราชทูตได้คร่ำครวญกับ ท่าน
 ได้ทราบจากโทรเลข ซึ่งมีมาแต่ราชทูตสยาม ที่กรุงปารีสว่า กรุง
 โปรตุเกศจะยอมให้ ให้ ใช้ สัญญาว่าที่ ทากับกรุง โปรตุเกศ ในเดือนเม
 เอมเบรอน แลทั้งโต รม โทรเลขจากราชศัพทแพทักกรุงลอนดอนว่า
 อังกฤษก็ยอมให้ ใช้แล้วเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านราชทูต มีพระ
 ประสงค์ก็อยากขอ ให้ กอเวอนเนนตอเมริกาได้ช่วยชดพัน ให้โต ใช้สัญญา
 นให้ตน โปรตุเกศแล้ว จะเป็นพันธมิตรของกรุงสยามมาก ท่าน
 ผู้ว่าการต่างประเทศ จึงรับว่าถ้าคิงน ชองอเมริกันก็ควรให้ ใช้ โต ท
 เดียวเหมือนกัน แลว่าท่านหันหน้าไปตั้งมีเดสเคอเคอส์ ซึ่งเป็นที่ ๒ ของ
 ท่านนั้น ให้จกกำหนดวันที่ โปรตุเกศยอมให้ ใช้ แลที่อังกฤษยอมให้ ใช้
 แลว่าท่านตั้งให้มีเดสเคอเคอส์เคอนให้ ได้เป็นการเสร็จเรียบร้อยแล้ว พุคกันอยู่
 ประมาณครึ่งชั่วโมง แลว่าท่านราชทูตก็ลาออกจากออฟฟิศก็ดเคคคิภาต
 เมินต์ ไปที่ออฟฟิศเนวคิภาตเมินต์ ซึ่งอยู่ในตึกหลังเดียวกัน แลค่นจะตอน

นั้น ได้พบกับท่านมิดเดิลเชนชานเดส ผู้เป็นซีเกอร์คาร์ชอพฟ์เนวี ท่าน
 ราชทูตได้บอกข่าวที่จะลาไปเมืองอังกฤษ ท่านพูดปราชัยได้ถามถึงการ
 ที่ไปเที่ยวตามหัวเมืองอเมริกาโดยสมควร กับท่านราชทูตได้บอกแก่
 ท่านผู้ว่าการทหารเว็ชเชินด้วย ถึงเรื่องที่พักเวอนเนนเค็สชาม ชยากจะจ้าง
 อินยีนเนืออเมริกันมาตรวจแผนที่ในกรุงชยาม ท่านรีบที่จะรีบส่งหาให้
 ได้ตามปรารถนา พูดกันอยู่ประมาณ ๓๐ มีนัค ก็ลาท่านออกจากออฟฟิศ
 ทหารเรือ ไปที่ออฟฟิศทหารบก ซึ่งตั้งคอกันในคอกหลังเดียวกัน
 นั้น แต่เวลานั้นท่านซีเกอร์คาร์ชอพฟ์เนวี ผู้ว่าการทหารบกหาอยู่ไม่
 ราชพระพุทเจ้าทรงปวงจง โศกพิภาคไว้ แล้วคิดด้วยเกล้า ๆ ว่า จะ
 ไปลาท่านเยเนอราลเชอริคิน ซึ่งเป็นนายทหารใหญ่ ของยูโนเค็ค
 ด์เค็คชังด้นนั้น ครั้นไปถึงออฟฟิศท่านก็หาได้พบท่านไม่ ออฟฟิศเก่า
 ไว้ แล้วราชพระพุทเจ้าทรงปวง ออกจากวอคิปาคเมินเค็ช นรตไปที่
 ออฟฟิศของท่านแอคคองเนอเยเนอราลได้พบกับท่านมิดเดิลเชนชานเดส ผู้เป็น
 แอคคองเนอเยเนอราล ได้พูดจาปราชัยต่าง ๆ มีได้ถามถึงการที่ไปเที่ยวใน
 หัวเมืองต่าง ๆ เป็นต้น ท่านได้แสดงความยินดีที่พวกทูตชยามชอบเมือง
 อเมริกา แต่เสียใจที่จะกลับเสียเร็วแล้ว แต่พูดถึงการอื่นคือท่านถามว่า
 ท่านราชทูตได้เคยเสด็จไปเมืองอิตาลีแล้วหรือยัง ท่านชมเมืองอิตาลี
 ต่าง ๆ แล้วว่าน้องสาวของท่านมีอยู่ที่เมืองอิตาลีคน ๓ เป็นคนกว้างขวาง
 อยู่ในไรโรเซ็คชังนัค ถ้าท่านราชทูตจะเสด็จไปแล้ว ท่านจะให้หนังสือแนะนำ

ไม่ให้รู้จักกันเสียได้ พวกกันอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมง ก็ลาท่านออกจาก
 ซอฟท์แอคคองเนอเยเนราล ๕ ฆรดไปที่เทรซัวร์คปาคเมนต์ ที่ท่านผู้
 ท่านรับแรกเปวัน ๆ ถ้าไปผิดวันผิดเวลากำหนดของท่านแล้ว มีคน
 คอยบอกไม่อยู่ ๆ เสมอ ในวันเสาร์ภายหลังบ่าย ๒ โมงไปแล้วท่านไม่
 รับใคร เมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปถึง เกินเวลาเสียแล้วผู้รักษาประตู
 บอกว่าท่านหาอยู่ไม่ แต่ครั้งส่งกำลังยอมใจ ให้แก่ท่าน ผู้เฝ้าประตูก็
 เห็นพระนามว่าท่านราชทูตสยาม จึงขอให้ประทับคอยอยู่จะขอเข้าไปดูท่าน
 ก่อน ผู้เฝ้าเข้าไปใกล้ครู่ ๓ กอมีออกมาบอกว่า ท่านผู้ว่ากรคงอยู่ใน
 ซอฟท์ส่งให้เชิญเสด็จท่านราชทูตเข้าไป ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้เข้า
 ไปพบกันท่านมั่งเคอชราดส์ เอ. ฟ็องเทอ ผู้เป็นดีเกรตวาร์ซอฟท์ทรวู ได้
 พุดจาปราถนัยกับตามธรรมเนียม ท่านราชทูตได้ครึ่งอกจากถันเมือง
 อังกฤษ พักกันอยู่ประมาณ ๓๐ นาที ก็ลาท่านออกจากซอฟท์คอง
 ฆรดไปที่ซันคเวียคปาคเมนต์ ได้พบกับท่านมั่งเคอชราดส์ เอ. เดอเดอ
 ผู้เป็นดีเกรตวาร์ซอฟท์คเวีย คอพอเวลาแรกเข้าไปหมอนจันคเดอตามรับ
 เคียวไปก่อนท่านราชทูต เข้าไปจับมือกับท่านดีเกรตวาร์ซอฟท์คเวีย แล้ว
 กระซิบกับหูท่านเขาไม่มีใครรู้ว่าเรื่องราวอะไร เห็นแต่หน้าท่านดีเกรตวาร์
 เพื่อน ๆ ๒ อยู่ ครั้นท่านราชทูตและผู้ติดตามเสด็จไป ได้จับมือกับท่านแอดพิค
 จาปราถนัยตามธรรมเนียมแล้ว ท่านราชทูตได้ครึ่งอกในการที่จะขอจากถัน
 ไปเมืองอังกฤษ พักกันถึงของต่าง ๆ ในเบเตนค้อฟท์ควัง ประมาณ
 ๓๕ นาทีก็ลาท่านกับออกมา เมื่อก่อนจะฆรดได้ถามหมอนจันคเดอว่า

ไปกระซิบอะไร ก็ไม่ค่อยบอกทำอันนั้นแน่ชัดว่าไม่มีอะไร เป็นแค่บอก
 อะไรให้เรารู้ตัวเล็กน้อยเท่านั้น ครั้นซักหนักเข้าได้ความว่า บอกแก่
 เขาว่าท่านราชทูตเสด็จพระทัย ที่เสด็จมาทูลพระเนกรูปเป็นค้อยพิศ
 ครึ่งก่อนนั้นท่านหาทรงรู้จักไม่ ว่าท่านดีเกรตวารีขอพินคดีผู้ เป็น
 ค้อยท่านดีเกรตวารีขอพินคดีเลย ท่านราชทูตแต่เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงมี
 ความประหลาดใจที่สุด ไม่ทราบเกล้า ๆ ว่าหมอนั้นจะไปไหนมาเมื่อครั้ง
 ไต่ ความจริงท่านราชทูตก็ไต่ทรงรู้จักแต่ไต่ ไม่ทราบบางองค์ ๓ แล้ว
 หมอนั้นคนละคนไปอย่างไรก็หาทราบเกล้า ๆ ไม่ ท่านราชทูต
 ไต่ครั้นบอกกับหมอนั้นคนใด แต่ว่าท่านทรงรู้จักแต่คุณไต่ของทำคั้ง
 มีเด็กกราบทูลให้ทรงทราบเสียก่อนที่จะทำอะไร ครั้นท่านราชทูตกรอ
 หมอนั้นคนใดไม่พูดประการใด เป็นแต่หายใจหอมหน้าเดียวอยู่ พูดแต่ว่า
 “ฉันหมายความว่าเสด็จยังไม่รู้จัก” เป็นอันแล้วกลไปเสด็จครั้ง ๓ แล้ว
 เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงก็ชวนรถไปเที่ยวเนราไปเสด็จขอพิศ แต่หาได้พบ
 ท่านผู้ว่าการไปรษณีย์ ไม่ ได้รับพระราชทานฝากคำไว้ ให้แก่ท่าน แล้ว
 เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงก็ชวนรถกลับ กลับมาโฮ้เค็ด วันพระราชทาน
 อาหารกลางวันแล้ว เวลาบ่าย ๓ โมงเสด็จเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงพร้อม
 กัน ชวนรถไปที่บ้านท่านเวียงแขกมีวัด โรตเซต ไต่พิศคำกล่าวไว้ ให้แก่
 ท่านแฉกรวยาของท่าน แล้วกลับมาโฮ้เค็ด
 ครั้น เวลาเย็นเจ้าพระ พุทธรเจ้า ทั้งปวง พร้อม กันส่งม เสือ พิธอก โกศ
 มีสี่เศวตบรรณซึ่งเป็นพิศดากในกรมท่า มาพาเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง

ไปที่ไวต์เฮาส์ เพราะวันเสาร์เป็นวันประชุมทั้งแคทโทลิกไวต์เฮาส์ตาม
 เคยแต่เพื่อจะได้อีกไปลาท่านเบริคเคนส์ด้วย ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้พบ
 พูดคุยกับท่านเบริคเคนส์เรคเคอเอ.ฮาร์.ฮาร์เทอ ท่านได้ ได้ถามถึงการที่ไม่
 เกี่ยวในหัวเมืองมีความรู้รณนัยหรือประการใด ท่านราชทูตได้ทรงตอบ
 ขอบใจแต่แสดงความยินดีที่ชาวอเมริกันได้ รับรอง โดยที่ทั้งปวง แต่เพื่อ
 จะขอตากลมเมืองอังกฤษด้วย ท่านเบริคเคนส์ยืนพูดอยู่กับท่านราชทูต
 ประมาณ ๓๐ นาที แล้วท่านก็เที่ยวเคาะประตูกับพวกคนราชการ แต่
 พวกทูตต่าง ๆ กับทั้งบุตรภรรยาของท่านเหล่านั้นคือไม่ ท่านมีดเคียว
 พิวถึงไฮเซน แต่มีดเคียวมีดเคียวได้พบท่านราชทูตที่ไวต์เฮาส์นั้น ท่าน
 ทั้ง ๒ ได้พูดท่านราชทูตว่าดีเยี่ยมกว่านั้นได้เขารวมเล่นเล่น ๆ ยอมรับ
 ให้แตรไฟแล้ว ถ้าท่านราชทูตจะเสด็จอยู่ในเมืองวอชิงตัน จนถึง
 วันจันทร์แล้วก็จะได้แตรไฟเป็นอันดี ได้ทีเดียว แต่เดิมท่านราชทูตได้
 ทรงกำหนดวันที่จะออกจากกรุงวอชิงตันในวันพุธนี้ แต่เมื่อได้ทราบ
 การนี้เราก็จึงตอบขอบใจแต่แสดงความยินดีเป็นอันมาก จะเลื่อนวันที่จะออก
 จากกรุงวอชิงตันไปจนถึงเวลาที่จะได้แตรไฟกันแล้วนั้น เป็นอันตกลง
 กัน หนึ่งในเวลาที่ประชุมอยู่ในที่นี้ ได้พบคนราชการอเมริกัน แต่
 ทูตต่างประเทศกับบุตรภรรยาท่านเหล่านั้นที่รู้จักเป็นอันมาก ได้
 ลาท่านทั้งปวงที่จะกลับเมืองอังกฤษ แต่พูดการต่าง ๆ ตามที่คุ้นเคย
 กันอยู่จนเวลาย่ำค่ำแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ลาท่านเบริคเคนส์
 ออกจากไวต์เฮาส์กลับไฮเค็ด

เวลาจวนทุ่ม ข้าพระพุทธเจ้า ราชทูต ๓ เกานซัดเดอ ๓ ซีกเร
 ตาวี่ดำม ๓ แอ็ดแกเซอังกฤษ ๓ พร้อมกันส่งมเสื่อชิงเคร่งขรตไปก็
 ด้กราบทูลอังกฤษ เพราะเคิมท่านราชทูตได้ มรับสั่งให้ มัดเคอวโรดเค็ค
 แคะเซอังกฤษมีหนังสือไปรอนคเวลาที่จะเด็คไปพบ ได้ตาท่านมัดเคอว
 เวด์วราชทูตอังกฤษทัดเก็น เคิมมัดเวดเคื่บครี่ดำมท่านราชทูตอังกฤษ
 มีจดหมายคอบมาว่า การที่จะเด็คไปตาท่านราชทูตอังกฤษนั้น เขา
 คิดว่าจะขอเชิญเด็คไปเดวยคาคทอเก็นเสยคเคยวคกว่าที่จะเด็คไปตา

เพราะฉนั้นเขาขอเชิญข้าพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ ไปในเวลาคัจวนั้น ครั้น
 ข้าพระพุทธเจ้าไปถึงทัดเก็นแล้วท่านราชทูตอังกฤษ แลบุครี่ดำมได้รับ
 รองข้าพระพุทธเจ้า พุดจาได้ถามถึงกรทไปเที่ยวในหิวมีตังค่าง ๆ
 ครั้นได้เวลา ท่านราชทูตได้ทรงจูงบุครี่ดำมราชทูตอังกฤษไปนั่งโต๊ะ
 รับประทานอาหารพร้อมกัน ที่รับพระราชนันนรอม ๘ คนด้วยกัน
 คือพวกข้าพระพุทธเจ้า ๕ ราชทูตอังกฤษ ๓ บุครี่ดำม ๓ กัมอีเกรคาว
 ที่ ๒ อัก ๒ นาย ครั้นรับพระราชนันนรอมแล้ว บุครี่ดำมราชทูต
 อังกฤษที่ยังเด็กอยู่อีก ๒ คนลงมาพุดกับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่จนเวลา
 ๕ ทุ่มเด็ค ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงก็ตากลับมาโฮเค็ดฮาดังคินเฮอ์

รุ่งขึ้นวันชาติคยเคือน ๘ ธน ๘ ค่ำ (วันที่ ๒๘ ยูน) เวลาเช้ารับพระ
 ราชทานอาหารแล้วไม่มีการอันใด เพราะไม่ได้ คัดประมาณไว้แต่เคิม
 หมายว่าจะออกจากกรุงวอชิงคินในเวลาจวนนี้ เวลากลางวันเรียแฮคมีราด
 โรคเขอมาหาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงที่ โฮเค็ด ได้ถามถึงกรทไปเที่ยวใน

ซอดเกอร์วอช ประมาณ ในปี ๑๙๐๕-๕ ซอยุ่ที่งานเห็นอแห่งเรือนผู้รักษา
 นี้ แต่ในคืนวันซอดกเฉียงเห็นอเป็นที่ฝังศพชครตั้นกัน ชาวเมือง
 นวยชกผู้ ได้เป็นไวรัสเปรี่ขึ้นคั้นคัของยูในเคัดเคคคด ซึ่งถึงแก่กรรมในปี
 ๑๙๑๓ แดคัพเชอเบรตชเกอวี ชาวเมืองแมตดูเดคคังเบ่นผู้ ได้เซินซีอใน
 ทงงัดอประกาศอคเมืองอเมริกาเบ่นอีนคิเบ่นเค้นคิ แต่เป็นไวรัสเปรี่
 เค้นคัของยูในเคัดเคคคดคัวย ผู้ถึงแก่กรรมในปี ๑๙๑๕ ที่ฝังศพ
 ของท่านผู้ นโคตว้างชุน โดยคองเกรอได้ปรักษายอหมให้สร้าง ห้าง
 จากคิตาที่ฝังศพนเบ่นโกตนท กังคิตาที่ฝังศพของ โคเบียดเดย
 ซึ่งเบ่นไปรเวคคิเกรตวารี แต่เป็นผู้ที่ชอมชัรยาศรัยของท่าน
 เบเนราวอชชังคิน ผู้ถึงแก่กรรมในปี ๑๙๑๖ นทงที่ฝังศพของมอน
 คาค่า เบ่นทิวหน่าอินเคย พวชชอกคช ซึ่งโคชอมพอกกับพวคคนชาว
 ผู้ถึงแก่กรรมในกรวงวอชชังคิน ในปี ๑๙๒๕ คอไปเบ่นที่ฝังศพของ
 บชนพัดดีท ซึ่งเป็นผู้ว่ากรคางประเทศ แอเบ่นคคอมมานคยพวคมอนค
 โทเมอวี คอไปเบ่นที่ฝังศพของวอเดอเมเวค ซึ่งเบ่นแอคเคอเนอเยเนราว
 ของยูในเคัดเคคคด เคปี ๑๙๒๗ ถึงปี ๑๙๒๘ ถึงแก่กรรมปี ๑๙๓๕ แอริมน่า
 พนเบ่นที่ฝังศพของเยเนราวอชเลกชเรนเคอชาคัมรี่ ซึ่งเป็นคคอมมันเคอ
 อีนซีฟชองทหารอเมริกา ถึงแก่กรรมในปี ๑๙๔๓ คิตาที่ฝังนงามค
 นโคตถายพิเคษนาก วันทินเบ่นที่ฝังศพเมเยอเยเนราวเยคอบเบร่าน
 ผู้เบ่นคคอมมานเคออีนซีฟทหารยูในเคัดเคคคด ซึ่งถึงแก่กรรมในปี ๑๙๒๘
 ในที่เหลอานมทรวอดกิงอาเบ่นปากเกอชบีเชอ ซึ่งเบ่นดีเกรตวารีออฟเนอวี

ในปี ๑๗๔๓ แดเปเนดีเกรตารีออฟเดอะเคสต์ ในปี ๑๗๔๓ ถึงแก่กรรม
 ในปี ๑๗๔๔ ชักตงผู้มรชอ์เลี้ยงต่าง ๆ ชักเป็นอันมาก มีทั้งท่งศ์พมาก ๆ
 เปนศัพชาวเมืองนแคโบราณกาลก่อน แดท่งศ์พมาก ๆ ซึ่งสร้างรณ
 โทมโดยคองเกรตได้ช้ญาคด้วย

ในท่งศ์พหองทราพระพุทธรเจ้าท่งปองไปคน ทชชเมาน โฮตเวคนน
 มีทแผ่นคน ๗๐ เฮเกช ได้ตั้งรณในปี ๑๗๖๒ เปนท่งสร้างรณในรัชชของ
 พระพองปาวีร์ พวกโรมันคาสชอกันเมืองวชชรังคนน ทแผ่นคนในทน
 มีค่นโฮกรวมไปเป็นอันมาก แดค่นไมท่าง ๆ กั้นหลายช้อย มีศัพผู้
 รัชชอ์เลี้ยงผู้ช้หลายคน ช้อยนเนนเขาคองามค

เวลาคัรบพระวราชทานอาหารแด่วไมมีการช้นใด ได้รบพระวราช
 ทานพักช้อยที่โฮเคตจนชกคนท่ง- ชนงททหน้าโฮเคตชอกไป ครงชัมคนช
 พักกอนน มีฉาชาวณ ๓ แชนงไว มีชกษรรควใหญ่ ๆ เซียนไวเป้นความว่า
 ฉำหรับทานเปรตเศันคี่ เจมชย. เมต่น แดท่าน ไวร เปรตเศันคี่ ยชนเซ.
 โลกัน. ค่งน ๗ เป้นท่งนำวาคัญคัง ๆ ทนน ถ้าจะคฺมาแควไวด์เข้าช้กค
 จะแเดเห็นโค ถนคี่ คร้างไมเกรงใจเปรตเศันคี่ผู้ทเป้นช้อยบค่นมางเดย ยก
 รงเขยหน้ากันครง ๆ ที่เคยว ฉ้งเกตุคฺคนชเมวิกันมีคจะคชยนิชมฉำฉนา
 พระศวีธารยแบทจะท่งฉัน เหมชนมฉ้เคชรฉมีทกฉฉฉฉเอง แค้เคมกัชม
 เปรตเศันคี่ชาทะทอ ว่าเป้นคนคี่ ใจเย้นฉฉฉฉค่าง ๆ ครนฉฉฉฉว่ามฉฉเคช
 เมต่นมีคนเล็ชกมากทจะให้เป้นเปรตเศันคี่ชอ์ไป กอมีคมีฉฉเคชชาทะ
 ว่าเป้นคนแฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉเคชเมฉฉฉฉไม่ได้ มีกเป้นไปค่งฉฉโดยมาก

รุ่งอรุณวันจันทร์ เดือน ๘ ขึ้น ๘ ค่ำ (วันที่ ๓๐ ยุน) เวลาเช้ารับพระราชทานอาหารแล้ว ครั้นเวลาเที่ยงมีสังเวยทอดถวาย เฮ.เฮ.เอ. ซึ่งเป็นผู้ช่วยราชการที่ ๓ ในกรมท่ามาที่ไฮเก็ด ท่านผู้เป็นคนประหลาดอยู่ คือทุกสิ่งพึงอะไรไม่ใคร่ได้ ยิน ผู้จะพูดก็ของเขาไปพูดคั่ง ๆ หรือคะ โทงที่ทั้งนี้จะเข้าใจ ถ้วนเราพูดเองก็ไม่ชัด เกือบจะไม่เป็นภาษามนุษ หรือจะว่าไม่คั่ง ๆ ก็ว่าได้ เวลาจะพูดกับท่านว่าการต่างประเทศ ๆ ไม่ต้องเข้าไปคะ โทงที่แท้ แต่ต้องมีเครื่องเคเต ไฟพกไว้สำหรับพูดกับท่านผู้ว่าการต่างประเทศ ถ้าจะพูดกันเวลาใด มีสังเวยเฮ.เอ. เฮ.เอ.เครื่องเคเต ไฟส่งให้ท่านเสมอ แต่เป็นคนฉลาด มีกตยาณมิตรมาก ครั้นมีสังเวยเทศน์มาดง ไฮเก็ดได้ เจ้าท่านราชทูต แต่หมอนั้นคิดเองเป็นอำนาจไม่ได้ มิ เพราะพูดเบาเกินไป เราไม่ได้ ยิน มีสังเวยไว้ก็ของเป็นตามผู้พูดมีสังเวยเฮ.เอ.ร่างเป็นวงแหว่งไฟ หนังสือสัญญา เหมือนนมอมแวนคัมหรือมนัศคำพูด ในระหว่างท่านราชทูตกับท่านผู้ว่าการต่างประเทศ เป็นคำถามคำตอบถึงการที่จะแหว่งไฟ พอให้เป็นคำถามว่า ท่านราชทูตมีอำนาจตามที่พระราชทานมาในกรณีนี้เรื่องที่จะแหว่งไฟหนังสือสัญญานี้ แทนพระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ท่านราชทูตทรงยอมรับเอาหนังสือที่ร่างมานั้นให้เป็นคำพูดได้ แล้วมีสังเวยเฮ.เอ.จึงกราบขอบคุณเวลาที่ท่านราชทูตจะได้เดี๋ยงไปพบ ท่านผู้ว่าการต่างประเทศ แล้วก็ทอดอาไป

เวลากลางวัน ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงรับพระราชทานอาหารแล้ว
 เวลาบ่าย ๔ โมงเศษ ท่านราชทูต ๓ อธิการบดี ๓ แอ็คแคเซ ๓ ดำม ๓
 ไปที่ออฟฟิศสเคตส์คิปากเมนต์ ได้พบกับท่านผู้ว่าการต่างประเทศ
 พุดกันคามหนังสือว่างที่มีสเคตส์คิปากเมนต์มาให้ดูนั้น พอเป็นพิธีแล้วได้เรกติ
 ไฟหนึ่งตั้งสัญญาตรา ที่ได้ทำในระหว่างกรุงสยามกับประเทศอเมริกา
 อันรวมกันนั้น เป็นอันใช้ ได้ สักทีเดียว คงแล้วนั้นไป ท่านราชทูตได้ตั้ง
 พระนามแทนที่พระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับรองว่าพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบตามสัญญา ท่านผู้ว่าการต่างประเทศ
 เก็บสัญญาฉบับนั้นไว้แล้ว ได้ตั้งสัญญาฉบับที่สองชื่อท่านเปเรซีคินต์
 เซ็งเดอซาเทอ ยอมเรกติไฟตามความยินยอมของกองเกรตส์ทั้งปวงนั้น
 ถวายแก่ท่านราชทูต ๆ ทรงขอบขอบใจขอเวอนเม้นค็อเมริกัน แล้วก็ถา
 ท่านผู้ว่าการต่างประเทศ แลตาทองจะกลับไปเมืองซังกฤชด้วย แล้วเสด็จ
 กลับโฮเค็ด

เวลาเย็นวันนั้นท่านราชทูตอธิการบดี แลแอ็คแคเซได้ รับพระราช
 ทานไปเล่นถอนเคนนีสที่คิกราชทูตซังกฤช ตามที่บุตรสาวคนเล็กเขาได้
 เชิญไว้ แต่ตัวท่านราชทูตซังกฤช แลบุตรสาวคนใหญ่ทำอยู่ไม่ ไป
 เทียวเมืองเวอซีเนีย

ในเวลาวันนั้นข้าพระพุทธเจ้าทรงปวง จะได้รับพระราชทานออกจาก
 กรุงวอชิงตัน ครั้นเวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้ว กำลังจันของไป
 มันทุกรุด แลเกวียนที่สำหรับจะขึ้นไปก็ตั้งเครื่องรถไฟ แต่ห่มอจันคเด

นั้นมีความวิตกกังวลของแกมม็อยไบ ๓ เกรงจะหาย ต้องลงไปคุม
 ให้ชนชั้นเดียวกันเอง แต่ทั้งของ โบราณก็เคียว ในห้อง ๒ ตั้ง คิวรม
 กัน ๓ รมนมเรื่องราวมาว่า ในมคฤศคักรวาช ๓๗๕๐ หรือก่อนนั้น
 คนอังกฤษคนหนึ่ง ได้ให้รมกัน แก้งโต ไช้มาเดมอ ได้เบียด
 กำมะหริศกักรม ที่กรุงเทพ ว ครัว ๓ ที่อเนรภาครัว ๓ รวมได้ ไช้มา
 แต่ก่อนท่านราชทูตประสูติประมาณอายุรมนได้ ๓๐ ปีแล้ว กับเด็ก
 โอเวสโกตบาง ๆ หรือควรจะเรียกว่า ตัดโกศตัว ๓ เป็นของ ไช้มาแต่
 ฤศคักรวาช ๓๗๗๕ อายุ ๗ ปีแล้ว ของ โบราณ ๒ ตั้งเกิดพร้อมใจกัน
 ย้ายเข้ามาไว้แต่ในท้องพล แกล่นรมมาเดมอครั้นเต็มที ถึงกับบอก
 กล่าววุ่นวายมากต้องนำมาให้ดูที่วางไว้ จึงได้หาพบ
 ครั้นเวลา ๕ ทุ่มแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพร้อมกัน ออกจาก
 ชาลันตัน ไฮเคต รมนรถไปถึงบัตติมอปี โคนกเรต ไรคัสไป รม
 นรถไฟเปรซิเตนต์ รมนอยู่จนเวลา ๕ ทุ่ม ๕๕ นาที รถไฟออกจาก
 กรุงวอชิงตันกลับมาตามระยะทาง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่ในรถไฟ
 นั้นอีกกัน ๓ เวลา ๑ ยามแล้ว รถไฟถึงเมืองฟลาเคอเพย เขา
 หยุคพักในด็เฮร์นัจนรัง

ณวันอังคาร เดือน ๗ ขึ้น ๗ ค่ำ (วันที่ ๓ ยูไล) เวลาเช้ามีตนาย
 โปดิศใหญ่เมื่องมีถานมิดเคอเบคเยชผู้กำกับรถไฟว่า พวกทุกดยามจะ
 พร้อมเวลาใด เขาจะได้มารับ มิดเคอเบคเยชคอบไปว่าประมาณ ๓ โมงเช้า
 ครั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารเช้าแล้ว ท่านเมย์เมื่อง

น้มนการที่จำเป้นจะออกไปจากเมืองนี้ ทำโดยยู่บ่ไม่มีแค่พวกเคาน์ซิดเมน
 แลฮอดเคอเมน มีเปรชเต็นคัรของพวกทง ๒ นั้นเป็นหัวหน้า พร้อมกัน
 มาหาข้าพระพุทธเจ้าทงปองในรถไฟ มีงเคอชด์มิตได้ชักนำให้รู้จักกับ
 ข้าพระพุทธเจ้าทงปอง ท่านผู้เป็นหัวหน้าพวกฮอดเคอเมนได้ท้อแด่คัง
 ความยินดี ที่ท่านราชทูตแด่พวกทงปองได้มาเยี่ยมเมืองนี้ แด
 แด่คังความดีใจแทนท่านแม่ ที่หาได้อยู่ในเวदानไม่ แด่ท่านแม่ได้
 ดั่งให้จัดการรับรองโดยแข็งแรง ท่านราชทูตทงคอบชอมใจ แด่คัง
 ความยินดีที่รับรอง แด่เสียดพระไทยคัจะช้อยานไม้ได้ เพราะจะคังรับไป
 เมืองนวยอก จัตุการที่จจะกลับไปเมืองอังกฤษ ในเรือเมดเทยอน แด่ผู้ท
 มารับทงปอง นำข้าพระพุทธเจ้าทงปอง ออกจากสเคินรถไฟ ฆนรถไฟ
 ถึงที่ โรงจักรทาเงิน ซึ่งตั้งอยู่ทถนนชือ เซ็นดัสต์คิต คน
 เป็ดงทั้นน ผู้จัดการ โรงจักร ได้มาให้ข้าพระพุทธเจ้าทงปองเที่ยว
 ในโรงนั้นทุกแห่ง แด่เงตาวันหาได้ทำการเงินไม่ เพราะไม่ใช่กำหนด
 วันทำ ได้รับพระราชทานคเค็รของจักรต่าง ๆ เท่านั้น โรงจักรนั้นคด้วย
 คีตาไฮไฮนคังไคต ในพนชันต่างมีเค็รของจักรต่าง ๆ เป็นเค็รของคค
 เงิน เค็รของทองเงิน แด่เค็รของซึ่งนำหนักเงินต่าง ๆ เค็รของคควาแ
 ชัน ๆ เป็นเค็รของจักรอย่างค ๆ โดยมาก พนชันนั้นนเป้นฮอพคค
 ทำการ แด่มีโรงเก็บรวมรวมคด้วย่างเงินต่าง ๆ ที่เป้นเงินอเมริกัน
 ที่เค็ ใช้ไปแคไโบราณมาจนมีคูนันนมีทุกอย่าง กับทั้งเงินต่างประเทศ
 ในเมืองต่าง ๆ ก็มีคชอน เป้นคันว่าเงินสยามก็มีทั้งเงินบาทเงินเหรียญ

พร้อมหน้ากับพ่อที่รัก แดงห้องเล็กสำหรับเก็บเงินแท่ง แดงเงิน
 เหรียญที่ขังไม่ได้ คัศตรา แดงที่คัศตราแสดวันนักแสดแสดมนักนำคัศขู
 วิชาเขาดมเงินอเมริกัน ได้ทราบเกล้า ๆ ตามที่เขาได้บอก ว่า เงิน
 แท่งดมด้วย เงิน ๑๐ ส่วน ทองแดง ๑๐ ส่วน ใช้เป็นเงินเหรียญ
 นิกเกิลอย่างที่ใช้เป็นเงิน ๕ เช่นคน นิสมน นิกเกิล ๕.๕ ส่วน ทอง
 ๕.๕ ส่วน ทองแดงอย่างที่ใช้เป็นเงิน ๓ นั้นดมด้วยดังกระดี่
 ๕ ส่วน ทองแดง ๑๐ ส่วน ตะกั่ว ๕ ส่วน ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 ได้โรงจักรทำเงินทองแดงที่หอประชุม แล้วลาออกจากโรงจักร
 พร้อมกัน พวงออกต่อเมเนตเตคาบรอนเมเน ก็พาข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งปวง ชมรถไปดูที่ชดหล่งที่ท่าใหม่ เมื่อไปถึงเราพาออกจาก
 รถนำเข้าไปในถนน พากันต่าง ๆ ที่ข้างคางอยู่ทั้งนั้น ชิดชิด
 ใหม่อยู่ในระหว่างถนนรถกับมาเกดส์วิต เป็นที่แผ่นดินยกชาน
 ซาดากกลางเตี้ย ยังเป็นที่ขงคตคองยถึง ๕ เอเอคอง คันเหนือ
 คันใต้ วัดได้คานละ ๕๗๐ ฟิต คานควนออกคานควนคก ๕๗๐ ฟิตคอง
 มีราวตาอยู่กลางกว้างยาว ๒๐๐ ฟิต ๕ เหลี่ยม คานข้างเหนือคองกลาง
 มีเคาเวอใหญ่ แต่ก่อนขึ้นไปยังไม่ถึงที่ประมาณ ก่อไว้แล้วกว่าครึ่งที่
 ได้ประมาณไว้บนยอดเคาเวอนเขาจะตั้งรูปวัดเต็มเป็นัน สูง ๒๐ ฟิต
 รวมเคาเวอนจะสูงตลอด ๕๓๕ ฟิต เขาบอกว่าจะเป็นเคาเวอสูงที่สุด
 ในโลกคอง ในคองเขาประมาณไว้ว่าจะให้มห้องถึง ๕๗๐ ห้อง ที่
 แผ่นดินที่สร้างคองได้ รือแสดทางในเคอนชดคีดี วันที่ ๓๐ มี ๑๗๗๓

ครงกับณวันพฤหัสบดี เดือนเก้า แรม ๘ ค่ำ ปีมแมศัตรีศก ๒๒๓๓ แด
 ได้วางศิลาฤกษ์เป็นครั้งแรก ในวันที่ ๒๒ เดือนชอกศัศก มี ๒๑๗๒ ครง
 กับณวันจันทร์ เดือนเก้า ขึ้น ๘ ค่ำ ปวศกศัศก ๒๒๓๔ แดได้ทำการ
 พิธวางศิลาฤกษ์เป็นการใหญ่ในวันที่ ๕ เดือนยโยธมี ๒๑๗๔ ครงกับณ
 วันเสาร์ เดือน ๘ แรม ๖ ค่ำ ปวศกศัศก ๒๒๓๖ ก็คิดเป็นคันทโคชฐคชน
 ทำรากแต่ที่โงของโคแผ่นดิน รวมเป็นคันทถึง ๒๔๑๕๐๐ คองกพิศ คัก
 หลงนเป็นที่ชาวเมของนยกขออกคคนโตยมาก เพราะเป็นที่ใหญ่โต แด
 เป็นการแสดงความบริบูรณ์ควยทพยธมคชของบ้านเมือง โคด้วางคคน
 ชนประสงค์จะให้ สำหรับใช้การ เป็นที่ว่าดรรพราชการบ้านเมืองทั้งปวง
 แดเป็นค่างสร้างระควาคด้วย เป็นที่รวมกรรคชเวอนเมนค้ทุกคั้ง เป็นที่
 ซึ่งคองมแถพริกพริชมบริบุญ ที่จะใช้การได้ทุกคอง คักนเป็นคโคค
 คย้างเรณียงแฉ่นซี แฉ่งแฉ่งคคแฉ่งประคัมประคัมคด้วยชคย้างมคค
 โดยมาก ทั้งแฉ่ลาคยมิวช้องแฉรปค่าง ๆ ถ้วนแฉ่คด้วยคคองคองม
 ใหญ่โตค้ ถ้าแฉ่คองจะเป็นที่น้าชมนนาค ปริมาณเงินที่ใช้ ในควัน
 เมื่อกครั้งโควางคศิลาฤกษ์นั้น โคคคประมาณที่คค้องจ่ายใช้รวมแฉ่เรจ
 ใน ๓๐๐๐๐๐๐๐ เหริยญ แฉ่ประมาณเวลา ว่าจะได้ทำค้แฉ่เรจใน ๓๐ ปี
 แฉ่คคันทเงินที่โคจ่ายใช้ ไม่แฉ่คในควันถึง ๒๐๐๐๐๐๐๐ นนาคกว่าที่ประมาณ
 วัช้อคเท่านั้น แฉ่คค้องทำค้อไปอีกประมาณ ๘ ปีค้จะค้แฉ่เรจ แฉ่เขา
 ออกชของเขาว่าเมือเวลาค้แฉ่เรจแฉ่ค้ จะเป็นคคักใหญ่ที่สุดคในโลก

แต่ความจริงนั้น ข้าพระพุทธเจ้า ต้องยอมว่ายังไม่เคยเห็นตึก
 แห่งใดใหญ่กว่าตึกเคย ไร่แต่ใหญ่เท่านั้นก็หาไม่ได้ ทั้งตึกแข็งแรงมค
 ค้วยึดตาย่าง ๆ ที่ทำเสาบัวแถมไม้แต่ที่ต่าง ๆ ทั้งปวง ล้วนเป็น
 คีลาอ่อนแก่ใหญ่ ๆ ทั้งสิ้นนำชมอยู่ ทางขึ้นไปชั้นบน ๆ นั้น ชั้น
 ค้อยล์ฟ้าบางบันไดบาง ครั้นค้อยล์แล้วเราพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงมา
 ที่ตอพักของผู้ทาศึกกัน เขาได้ ให้แผนทูลูกกันที่จะทำค้อยล์ไปแก่ข้าพระ
 พุทธเจ้าทั้งปวงคนละแผ่น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงชอบใจผู้นำให้ค้อยล์ที่
 ให้รูปค้อยล์อย่างนั้น แล้วกล่าวมา พวกค้อยล์เดอเมเนดเคาน์ชั้นเมเนนนำข้า
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงไปตามถนน ถึงตึกแห่ง ๗ ซึ่งหมอนจันคเคอได้พาภรรยา
 มาไว้ ที่นั้น เพราะแก่ได้มีภรรยาของแกมาทูลูใหม่มาจากเมืองแคมเคิน
 ซึ่งช้อยล์คนละฟากกับเมืองพลาคเคอเพียน ให้มาพบกับข้าพระพุทธเจ้าทั้ง
 ปวงในเมืองพลาคเคอเพียน ครั้นไปถึงหน้าบ้านนั้น หมอนจันคเคอให้
 รดหยุก แล้วตัวแกเองลงจากรถวิ่งไป โดยเร็วเต็มกำลังของแกที่วิ่งได้
 เขาไปในบ้านเรียกภรรยาออกมาให้รู้จักกับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ภรรยา
 นั้นยังพูดไทยได้ ค้อยล์ หมอนจันคเคอว่ามีพูดไทยกับภรรยาเสมอ ข้าพระ
 พุทธเจ้าทั้งปวงพูดอยู่กับภรรยาหมอนจันคเคออยู่ ๓ ก็ไปค้อยล์ไป
 หนึ่งความประหลาดของหมอนจันคเคอมีอยู่อีกหลายประการ คือ
 เมื่อไปดู โรงจักรทำเงินวันนั้น โรงนั้นไม่โตกว่า โรงกระดำปั่นสีที่จักรหลวง
 เก่านัก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจึงว่า โรงนี้ เล็กกว่า โรงกระดำปั่น ใหม่ใน
 กรุงเทพ ฯ เห็นค้อยล์ด้วยกันทั้งนั้น แต่หมอนจันคเคอผู้เคยวันนั้นว่า โรง

รวมสามที่เขานับว่าอยู่ในบ้าน^๕ ๒๘๘๓ เอเกอ เขาได้เปรียบกับบ้านต่าง ๆ ในยุโรป ที่เป็นบ้านใหญ่ ๆ คือวิลเซอ^๖ ๓๘๐๐ เอเกอ บังเคอบลอง ๒๕๕๘ เอเกอ เปดเคอ ๒๕๐๐ เอเกอ รัสมันด์ ๒๕๖๘ บ้าน^๕ เป็นโคกจั่วทุก ๆ บ้านหมด โดยยาวของบ้าน ๕ ไมล์ แต่โดยกว้างอย่างที่ดู ๖ ไมล์ ในจังหวัดที่คนเขาจัดทำต่าง ๆ ในบ้าน^๕ มีที่สู้บนา ที่เรียกว่าแพร์เมาค็วเคอเวอค ด้ร้างขงคางมคัมภัก แอรูปคิลา รูปของเทืออง เป็นอันมาก ทรัมทานบกัณเม่นาณ ในตาเม่นาณ มีคัมเบณเวือหลายแห่ง เป็นของไปรเวตที่คนร่วกันเป็นพวก ๆ มีเวือราน ๆ เป็นอันมาก เวือดำหรับเจ้าคักรเวือเรียงเด่น หรือหนึ่งไม่คนคักรเวือยักทำได้ทุกอย่าง ข้ามด้พานไป มีตงด้วนเตยงด้กัด้ต่าง ๆ มีด้คัวหลายอย่าง แต่ในตุฐหนาว^๕ มีด้ดำหรับคนใบเคือรเณในน้ำแฉงในด้ระโพยนั้น มีตงทางขัมรด เขาในตังขังคึเป็นบ้ำอชกรมณาไปคามาหวางเรา แลอชค็ได้กัอนคิลาใหญ่ ซึ่งเขาเจาะเป็นทางรดไป ทางขัมรดรึมนานยาวไปด้หลายไมล์ มีเวือคนเก่า ๆ คังอยู่เป็นระยะ ๆ ในบ้าน^๕ มีตงทังนาเซ ในเมือง จูนา ได้ ๓๖๐๐๐๐๐๐ แถณ ในบ้าน^๕ อยู่ ในหวางเราเรียกวักวักช้ำยักชอนครัก คลอชไปถ่งเนนเขาที่เรียกวักเวือคัชิด เขา^๕ มีประมาณจាំมีทางคนเคือได้ ๓๖ ไมล์ ทางรดเคือ ๓๐ ไมล์ แคนด้พานทังปองร่วกันยาวประมาณไมล์ ๓ ทางขัมีประมาณ ๘ ไมล์

ครันเขาพาข้าพระพุทธเจ้าทังปองเทียบในบ้าน^๕ ได้ ประมาณเวลาบ่ายโมงเสด ไปถ่งที่พักกันเข้าแห่ง ๓ เป็นที่เร็ดเคือของ เขาพาข้าพระ

พุทธเจ้าทั้งปวงลงจากภวตชนไม้ที่โรงเจียงนั้น เป็นเรือนกลางสวนกลาง ๆ
 พักชอยู่คู่ ๓ แล้ว เขาพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขึ้นไปรับพระราชทาน
 อาหารกลางวันซึ่งมีมน ในเวลาที่รับพระราชทานอาหารอยู่นั้น พวก
 ขอดเคสเมเนนแดเคาน์ซิดเมเนน ที่รับพระราชทานอาหารอยู่ด้วยกันนั้น มี
 ลักษณะต่าง ๆ กัน ที่เรียบรอยศกม กักรยาเป็นอเมริกันแท้ จนเคย
 หนีไปกลายเป็นไพร่ กักรยาหยาบกม ถ้าจะพิจารณาทั่วไปแล้ว กักรยา
 ช้อย่างไพร่มาก หัวเป็นเตไม่เครตอย่างหนักแทบทั้งนั้น มีคน ๓
 ที่เป็นเบรดีเคินศรของคอมมูนเคารซิดเมเนน เป็นอย่างไพร่ที่สุดไม่
 กักรยาเลย รับพระราชทานอาหารกินมานานเห็นอนไม่เคยพบอาหาร
 พุดจาดังกอกของที่สุด จนด้วยที่รับพระราชทานนานน เบนรอยอาหาร
 โนปาก จับเป็นรูปปากแฉวยังขามเนตเคยวียงไม่เคยต หลุดจาก
 ปากมาคตอยู่ปากด้วยก้อน โดถนัต ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ตั้งรับ
 พระราชทานอาหารไม่ใคร่ได้เลย ครั้นรับพระราชทานอาหารเสร็จแล้ว
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงกับพวกขอดเคสเมเนนแดเคาน์ซิดเมเนน ออกจาก
 เวด์คชอง ชันวตออกจากบ้านนั้น ไปถึง โรงทำพรมแดก้านหิยแห่ง ๓
 เขาพาข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงลงจากรถเข้าไปในโรงทำพรมนั้น เจ้าของ
 โรงผู้จัดการมารับข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพาขึ้นไปบน โรงศุกรทำพรม ตั้ง
 แต่เขาจนแคะที่มีนทุกมาจากเมืองต่าง ๆ เป็นกระสอบ ๆ มาปนกันเป็นกอง
 ใหญ่ มีเครื่องเบ้าแฉนให้กระจายไม่ให้ปนกันคกกัน แฉมทองที่
 ฉนมีโหอบ ในที่เหล่านั้นมีใครโหว ที่เข้าไปคชอยู่เพราะเวลาฉนมี

ไร่ชนวนมา ทำให้ยากที่เขาถูกชนมาแต่เมืองอื่น กันมิให้มั่วด้วย
 นนพุงกระชายชน มีกลิ่นแรงที่สุด หายใจไม่ใคร่ได้ ครั้นกระชาย
 ชนแก่ค้แล้ว มาเข้าโรงเครื่องฟันแปนเส้นใหญ่ ๆ ทำแปนเขต ๆ แล้ว
 เขาย่อมในเวลานั้น บางที่เขาไปฟันแปนเกิดยวแปนเส้นเล็ก ๆ ที่ใช้
 ได้ ทศเคยจางขอมกม ครั้นฟันเสร็จแล้วชนทมิเขาเกิดยวเวียนนั้น เขา
 เขาเส้นเชือกขนนรตกับเป็ดอเพลิง ให้ใหม่ชนเหล่านี้เส้นจึงเวียน
 ได้ บางที่ฟันแล้วก็ไม่ยอม เขาไปจัดแปนเส้นที่จะทอแปนผืนผ้า
 เดี่ยวก่อน แล้วเขาไปเขาลูกถองคตมที่แปนต่าง ๆ ตามถองถายที่เขา
 คตองการกม ที่ทำตงนแปนพรมเอง ถ้าพรมค้แล้วเขาย่อมเดี่ยก่อน
 แล้วจึงทอที่หลังแปนเส้น ๆ ไป ในโรงทอนนทใหญ่มาก มีที่
 ถ้างหรับทอเต็มไปทั้งห้อง ที่ทอได้ ทยชมนแปนคตองมาถ้วนัน โดยมาก
 แคททอได้ ถ้องเงินนมากมมาก คตคตถายจะนทอให้แปนถายตามคตย
 ถ้องเงิน คงจะแปนถายมาก แคนเครื่องเขาคตนาถ ไร่
 เครื่องจกัรเขาคตยต่าง ๆ ฟันกับหตตคตยบไวชางบนทุก ๆ ถ มีทาง
 คตยลงมา มีกระตาศเขาแปนรู ๆ ตามถายคตองการ กระตาศนั้น
 แปนพินพถายของพรมค้เดี่ย ยากที่จะทราบมิงคตยชบชบชบ โดยเดี่ยค
 ให้ชคได้ ผู้ที่ถ้างหรับเขาจะกระตาศพินพ นคตยนาฏมก นิงคตคตย
 เขาเหมือนคตคตยพตองค้เดี่ย แมถายที่เขียนวางไว้ค้แปนโนคต คต
 ทำคตยงแถถองมาก พรมยงที่แปนชนคตยแปนแปนนั้น มีเครื่อง
 คตคตในเวลาทอค้เดี่ย การทำกามะหยึกมวชคตยกับทำพรมนี้ แถ

เกรียงอย่างเดี่ยยดีกว่าท่าน แต่ทำกำมะหยี่กับผ้าย่นหรือผ้าย่น
 ต่าง ๆ นั้น เขาทำกำมะหยี่ปรกติก่อนแล้วเอาเขาเครื่องฮัก เป็นลูก
 กอกลงใหญ่ร้อยจัตตเป็นลายไปทั้งนั้น เขาพากันท่งผวม ท่ม้วน
 ทייםม แต่ที่ต่าง ๆ ที่ท่งโรง ครั้นข้าพระพุทธเจ้าท่งป่องคู้ท่งเด๋ว
 ท่านราษฎรได้ท่งขอมใจผู้พาให้ดู แล้วก็ลาออกจากโรงทำพรหมมา
 พร้อมกับพวกชอดเคอเมนแต่เคาน์ชิตเมนท่งป่อง ฆนรดคือไปข้าม
 ๑๒๐๐ ไปเขาใน เฟรมองมาก เขาพาไปดูสวนสวนคกแห่งน้ำกน
 เพราะตอนเข้านนโต ไปดูแค่สวนสวนชอก แต่ที่เขานกไม่ประหลาด
 ๑๒๐๐ ไร่กว่าที่ได้อามาแดงแดงก่อน แล้วเขาในเฟรมองมากเป็นทางฆนรด
 รมเม่นา ไปจนเวลาย่ำประมาณ ๔ โมงถึงที่แห่ง ๓ เป็นที่รับพระ
 ราชทานอาหารรมเม่นา ท่มมแคร์เบาอยู่ แลมีชายหญิงพั่งอยู่เป็น
 ๑๒๐๐ คนมาก ที่รับพระราชทานอาหารอยู่ก็มี พวกชอดเคอเมนแต่เคาน์
 ๑๒๐๐ ชินเมนให้หุยกุรท่นแล้ว เชิญพวกข้าพระพุทธเจ้าท่งป่องให้ลงจากรถ
 เพื่อจะให้รับพระราชทานอาหารคานนแต่ในเวदान ก็แต่อาหารกลางวัน
 ๑๒๐๐ รับพระราชทานมาเมื่อบาย โมงครึ่ง จะให้รับพระราชทานอาหารค่ำบาย
 ๑๒๐๐ ๔ โมง ก็อยู่ข้างจะเป็นการเค็ดครั้นอยู่จ้งขอเดกเสี่ย เขาก็ไม่ยอม
 ๑๒๐๐ บอกว่าได้หิวของไว้แล้ว แต่เหลื่อกำลังที่ข้าพระพุทธเจ้าท่งป่องจะรับ
 ๑๒๐๐ เชิญเด ก็คชงขอค้วมชกเห็นจะเห็นชอย จะขอไปพักเสี่ยสักครู่ ๓
 ๑๒๐๐ จะเค็ดเค็ดทางค้อไป การก็ไม่ยอมรับเชิญ เป็นค้วยข้าพระพุทธเจ้า
 ๑๒๐๐ ท่งป่องมาพมมิดเคอวโเวค ท่น มิดเคอวโเวคบอก ว่า พวกชอดเคอเมน

ตั้งมีดเคียวแปดเขมือผู้กำกับรถไฟว่า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงคงจะกลับ
 ไปไม่ทันเวลารถออกแน่นอน จึงเห็นได้ว่าการศึกษาให้รับพระราชทาน
 คณิตเข็น ก็เพื่อที่จะเร่งเวลาให้ ข้าพเจ้าไปไม่ทันเวลารถจะออก จะได้
 ค้างอยู่ในเมืองพิลาเคตเพย เพราะเขาได้ผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นชอบให้
 ค้างอยู่ในเมืองพอลเป็นเกียรติยศแก่เมืองหลายครั้ง แต่เป็นการจำเป็น
 ที่จรวัดไม่ได้จริง ๆ เขาจึงคิดอุบายทางนี้ที่จะให้อยู่ ครั้นข้าพระพุทธเจ้า
 ได้ทราบเกล้า ๆ ทั้งนั้นแล้ว ก็ขอให้นามมาตั้งที่ดเคียวนี้ เขานำ
 มาโดยรถออกจากบ้านมา เมื่อกลางทางนั้นคนพวกขอขอเคยเม้นพูดกัน
 ไม่น่าเรื่องอัน ๓ ของแต่เคียวเองเพียงที่จุดใจนั้นจะท้าวอย่างไร บัณฑิต
 นึกกันที่จะกลับมารับพระราชทานกันเองตลอดทาง จนมาถึงที่ดเคียว
 เวลาจวนย่ำค่ำ ท่านราชทูตแดงพวงข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ลากพวก
 ขอนเคยเม้นแดงเคยเม้นทั้งปวงบรรดาที่มาตั้ง แลชอบใจในการที่
 รับรองตามควร แลจวนบนรถไฟแปรชิ่งเห็นครวญเวลาอยู่
 หนึ่งเมื่อเราพวงข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงออกจากโรงท่า โลโค โมคัฟรถไฟ
 แล้วนั้น เขาพวงข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไปอยู่ที่ ๆ แห่ง ๓ เรียกว่า วิเศษเว
 โดบรวี เป็นที่สร้างขึ้นโดยคอกเคยเม้นวิเศษ ที่กันเป็นคอกใหญ่ก่อด้วยศิลา
 ตกวางขวางมีทั้งห้องสมุด แลห้องอ่านหนังสือที่คนทั้งปวงเข้าไปอ่านได้
 ทั้งนั้น มีทั้งห้องไว้ของโบราณเป็นรูปปั้นแลของต่าง ๆ ที่เป็นของวิเศษ
 แลมีทั้งของแก่ครั้งท่านผู้สร้างที่นอยู่ด้วย หน้าที่กันมีรูปท่านผู้สร้าง
 แลระด้วยศิลาตั้งอยู่ด้วย

ของเมืองพิลาเดสเพน ราชพระบุตรเจ้าโตมาน ไปมาเป็นหลายเที่ยว
แล้ว แต่ยังหาได้ทราบบังคับมณฑลพระภรรยาในเรื่องราวของเมืองนี้ไม่
เพราะครั้งเป็นครั้งที่มาอยู่นาน จึงได้รับพระวราชทาน โฉลกาคีหะโร
กราบบังคับมณฑลพระภรรยาในครั้งนั้นต่อไปดังนี้

เมืองพิลาเดสเพน เป็นเมืองใหญ่สำคัญในเขตเป็นซิวเอเนน
มีที่แผ่นดินเป็นเขตเมืองใหญ่ที่สุด แต่เป็นเมืองที่ ๒ ในการที่พลเมือง
มากในอเมริกา เมืองนี้ตั้งอยู่ในฝั่งตะวันตกแห่งแม่น้ำ เตฮาเวร์เว
ชยู่ด้านข้างทิศตะวันออกเฉียงใต้แห่งเขตเป็นซิวเอเนน ยาวไปตาม
ลำแม่น้ำโดยทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๒ ไมล์ จากปากน้ำ ถึงยอดกึ่งเรือ
เมืองนี้ชาวยุโรปได้มาพบครั้งแรกโดยพวกคัสซิงชยู่ในเมืองนี้ชยู่อก ใน
ปี ๑๖๒๐ ภายหลังมากเขาชยู่ในที่ พวกฮอลันดาตั้งชยู่ริมฝั่งแม่น้ำ
ในเขตเมืองนี้ ในปี ๑๖๓๗ ภายหลังมากตามหนังสือสัญญาในระหว่าง
อังกฤษกับคัสซิง ในปี ๑๖๗๔ เขตแดนริมแม่น้ำเตฮาเวร์เวของ
อังกฤษ ครั้นในปี ๑๖๗๓-๗๔ เมืองพิลาเดสเพน ได้ตั้งขึ้นโดย
วิลเลียมเพน เมืองนี้มีชยู่บนที่ มีที่แผ่นดิน ๗๖๐๐๓ เอเคอ แต่เมื่อ
ครั้งก่อนนั้นเมืองนี้แคบ โดยกว้างไมล์ ๓ แต่แม่น้ำเตฮาเวร์เว จนถึง
แม่น้ำฮุกยู่อก แลยาว ๒ ไมล์เท่านั้น ในตอนตะวันตกแห่งแม่น้ำ
ฮุกยู่อกนั้น ในสมัยนั้นเรียกว่า พิลาดเดสเพนด้านตะวันตก ถนน
ในเมืองนี้คั่นตรงกันเป็นตารางอย่างที่เรียกว่า ไครแองเกออด เหมือนเมือง
ในอเมริกาทั้งปวง บางถนนที่เป็นถนนสำคัญ มีคอกบ้านใหญ่ ๆ ก่อด้วย

คีตาแลอิฐไถยมาก บ้านในเมืองนี้ก็ด้วยอิฐมากกว่าคีตา ประมาณ
 บ้านเรือนในเขตเมืองรวมใหญ่น้อยกว่า ๓๕๐๐๐๐ หอตั้ง พดเมืองใน
 มี ๓๑๑๐ รวม ๑๕๖๑๑๑๕ แต่เป็นคนต่างประเทศเดียดัก ๒๐๐๐๐๐ มี
 เยชนันมากกว่าทุกชาติ ในจังหวัดโดยรอบเมืองนี้ มีเมืองที่มีการ
 ไร่นาเรียกส่งนามาก เมืองนี้จึงเป็นเมืองบริบูรณ์ด้วยอาหาร ประมาณ
 มีโรงที่แปดตาดัก ๓๕ หอตั้ง บางโรงก็ใหญ่โตมาก การนำใช้แถม
 ประทับที่ดัดดวกก็ ทั้งพืชของ ไร่ ไครกก็เขียวขจี ศึกใหญ่ ๆ มีเป็น
 อันมากในเมืองนี้ แต่ทั้งความใหญ่โตก็มีอันมาก เหมือนกับ
 ชาติชอต เมชันนิก เคมเปอต ยูนเวสต์คอสทอปเป็นชื่อเวเนียบัน
 มีทั้ง โรงพังกศนตรี มีคนนั่งถึง ๒๑๐๐ คน แม่น้ำดักยัดกักรเวชนัน มี
 ดพานข้ามรวม ๓๕ ตำบล ในเมืองนี้มีมาก ๒ แห่ง มีดักเวทเป็นสวน
 ย่อม ๆ ๓๓ ตำบลในจังหวัดเมืองนี้ แต่มีที่นับเป็นใหญ่นั่น ก็คือแพ้ว
 เมานคัมภัก ซึ่งเป็นที่มีการขนเคอธนาชั้นเนอเอทชัมเชนใหม่ ๑๑๑๑
 หนึ่งในเมืองพลาเตดเพน เป็นเมืองที่มี โรงแมนนุเพกเซอใหญ่ยิ่ง
 กว่าเมืองทั้งปวง ในการที่มี โรงใหญ่แถมมีของหลายอย่างทั้งมีคนทำกร
 มาก เมืองนี้พวชนมียิ่งกว่าเมืองพลาเตดเพนอย่างเดียวแล้วกว่าคารของ
 มากกว่าเท่านั้น การที่เมืองพลาเตดเพนเจริญในการเคอชงจักรทำกรน
 เพราะเมืองนี้ทำกรมีอัน แต่เป็นทำกรของท่านที่มาแต่เมืองต่าง ๆ ทั้งมี
 ที่ซึ่งสำหรับตั้งกร โรงจักร นมาก ทำให้คนทำกรในเวลาเด็กกรแล้ว
 โดยยังมีครอบครัวไว้ดัดดวก อันคำที่ชอกจากเมืองนี้ที่ป็นดังสำคัญ

คือแบ่งเช่าดำดี กับน้ำมันเบโตร์เดียม การสินค้า ค้าขายเจริญมากขึ้น
 เพราะมีทางเรือเดินไปติดต่อกับประเทศยุโรป รถไฟเบนซิดเวเนียร์เรตโรค
 กอมปนี บรรทุกสินค้าไปส่งโต ถึงริมเรือไฟ มีทั้ง โรงเก็บถั่วแยกถั่ว
 จากรถไฟลงเรือใหญ่มาก ชาวบ้านทุกตัวในเรือได้เต็ม ๓ ถ้าในครั้งเดียว
 แลอีกหลัง ๓ วันทุกโต ถึง ๖ ถ้า ในปี ๑๘๘๕ ประมาณราคาค่าน้ำมัน
 มีโตร์เดียมจำหน่ายออกไปเป็นเงิน ๘๘๖๘๓๘๘๘ เหรียญ คิดเป็นเงินไทย
 ถึง ๑๖๕๑๕๕ ซึ่ง ๑๓ บาท ๕๐ สตึงได้ แลทั้งถ่านกับหินทุกชอกมาก
 แต่มักเข้าไปใช้แต่ในยูในเค็ดเตดเอง

เรือไฟอเมริกัน ที่เค็ดเตดถ่ายเค็ดเตดเพียไปประเทศยุโรปนั้น
 เป็นเรือเหล็กคอกในเมืองพลาคเค็ดเตดเพียเอง มีแต่ด้วยเค็ดเตดเพียเท่านั้นที่เรือ
 ที่เค็ดเตดในระหว่างอเมริกากับยุโรป ได้ใช้ของอเมริกัน มีทางรถไฟใหญ่
 คิดคอกเข้าในเมืองนี้ ๖ สาย แลด้วยขั้ม ๆ อีกเป็นอันมาก

เมืองนี้เค็ดเตดเป็น โมเรอในปี ๑๖๘๕ แลด้วยดเค็ดเตดเพียนั้น ได้
 อนุญาตในประกาศครั้งแรก ยกเป็นเมืองเอกในปี ๑๗๐๓ ในปี ๑๗๓๓
 คอกเค็ดเตดเพียแรกกัน ได้ตั้งโดยรวารชนเป็นครั้งแรกในอเมริกา ซึ่งนับคน
 เมื่อกว่าพลาคเค็ดเตดเพียโดยรวารคอกคอกเค็ดเตดเพีย ได้ประชุมในเมืองนี้
 แลครั้งยังเป็นของอังกฤษ แลได้ ปรัชษาการที่จรวรชมคอกคอกในทัน
 การรบที่แปเรนต์วัน แลเยอรมันเคาน์ ได้รบในที่เค็ดเตดเพียนี้ กองทัพ
 อังกฤษได้ตั้งอยู่ในเมืองประมาณปี ๓ แลด้วยอเมริกันจึงได้เอาได้ชอก จึงยก

ให้เขียนรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ ครั้นเมื่อต้นการรบแล้ว เมือง
น้อยยกได้เป็นเมืองหลวงของพวกบริบดักใหม่ครั้ง ๑ แล้วได้ยก
เมืองหลวงย้ายมาตั้งที่พลาเตดเพอใหม่ ๑๗๗๐ เมืองนี้ได้เป็นเมืองหลวง
มาจนถึงปี ๑๗๘๐ เมื่อได้ตั้งมั่นลงในกรุงวอชิงตัน

ใต้ รั้วพระราชทาน กราบบังคมทูลพระกรุณาถึงเมืองพลาเตดเพอ
โดยฉันทควรแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูล(พระ)กรุณา
ระยะทางคือไป

กินเวลาทุ่ม ๕๕ นาที รถไฟออกจากสถานีเมืองพลาเตดเพอ
มาตามระยะทาง กินเวลายาม ๕๕ นาที ถึงสถานีเมืองนวเยอส์
ข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงออกจากรถไฟ เป็นอันลารถไฟเบียดคันนี้ เป็นที่
สุดในครั้งนั้นแล้ว มาลงเรือไฟสำหรับรับจ้างข้ามฝั่งมาขึ้นเมืองนวยอก
แล้วขึ้นรถมากลับมายุทธพพาชาเวน ไฮเค็ด ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทรงปวง
ได้เคยขยี้แต่ก่อนนั้น

รุ่งขึ้นณวันพุธเดือน ๗ ขึ้น ๓๐ (วันที่ ๒๒ มิถุนายน) ทำเวลาเข้ารับพระราช
ทานอาหารแล้วไม่มีการขันธ์ใด เป็นแต่ได้รับพระราชทานไปเที่ยงตามบ้าน
ต่าง ๆ ทารของอเมริกันประหลาด ๆ บ้าง เวลากลางวันรับพระราชทานอาหาร
ที่ไฮเค็ดเวลาบ่ายมีดีเคอร์คอเร ซึ่งเปนกงสุดที่ดังของอเมริกันในกรุงเทพฯ ๑
กลับมาแก่กรุงเทพฯ ๑ มาหาข้าพระพุทธเจ้าทรงปวงที่ไฮเค็ด มีบุตรชาย
มาด้วย ได้พูดจาปราถนากันตามธรรมเนียม มีตั้งรเว็ดิฐพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นคัน แลพูดถึงการกรุงเทพฯ ๑ ต่าง ๆ ประมาณ

สี่โมง ๓ ก็ลาไป เวลาเย็นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ได้ ขนรถไปเที่ยว
ในเขนควัดน้ำจั้นเวลาค่ำกลับมาสืบเค็ด หมอเสียด ซึ่งเปนพวกมิชชัน
นารีเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ แต่ก่อนนั้นมาเฝ้าท่านราชทูตที่สืบเค็ด ได้
พูดจาปรายถ้อยกันตามธรรมเนียม พูดกันถึงการต่างๆ แล้วก็ลาไป

เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารค่ำแล้วไม่มีการอื่นใด ได้รับพระราช
ทานพักอยู่ที่นั่น ๓

รุ่งขึ้นวันพฤหัสบดีเดือน ๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำ (วันที่ ๓ มิถุนายน) เวลาเช้า
๔ โมงเสด็จข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารแล้ว พร้อมกับขนรถ
ไปที่ท่าถนนที่ ๓๓ ไหล่รถเครื่องไปในเรือสำหรับรับจ้างข้ามแม่น้ำ ในเวลาเมื่อจะ
ลงเรือเห็นอาคารประหลาดทักได้เห็นกิริยาความพิรุธของอเมริกันชอย่าง ๓ ค้อม
ชายคน ๓ แต่งตัวอย่างคนทำงานผู้เดินไปทักตัว ตรงเข้ามาพูดกับ
ข้าพระพุทธเจ้าว่า แมช คำเดียวกับท่าน ข้าพระพุทธเจ้ายังไม่เข้าใจ
ว่าขอไม่ รัชไฟ เพราะไม่เห็นกล่าวคำขอหรือคำที่เป็นการอื่นนอกเหนือ
สำหรับจะพูดหรือของจากผู้อื่น ๆ จึงนั่งดูอยู่ นึกหนักใจเกรงจะเป็นเพื่อน ๆ
อยู่ แต่เขาซ้ำอีกคำหนึ่งว่า แมช อีก ข้าพระพุทธเจ้าก็หึบไม่ รัชไฟ
ดังไป พอได้แล้วรับเขาแล้วก็เดินไปเท่านั้น ไม่ค้องขอบใจหรืออื่นใด
เลยดูเขาพิรุธกันจริง ความปรารถนาเราเดิมชอยากได้ ไม่ รัชไฟเขาก็พูดแต่
เพราะไม่ รัชไฟ ไม่ค้องว่าอะไรเลย เขาจะเห็นบ่วงการคำพูดเปล่า ๆ
ควันได้แล้วก็เปนอันล้มปรารถนาแล้ว จะค้องพูดอะไรอีกก็ยังไม่ได้ ของ
เขาก็ชอบกอดอยู่ ควันข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงลงไปในเรือแล้ว พอเรือ

ออกจากท่า มีคนสนิทอย่างคนก่อนนั้น แต่งตัวอย่างนั้น ตรงมากที่ท่าน
 ราชทูต เวลานั้นท่านทรงบุหรี่ยุ้ย คนนั้นเข้ามาข้างพระธรรณของ จัมพรภกร
 ด้านซ้าย ๓ ๆ ท่านราชทูตทรงเหลียวไป เขาก็นมัสมาจะหยิบบุหร
 ์ที่พระ โธษเอาไปคือ ท่านราชทูตทรงหยิบไม้ ชักไฟส่งให้ เขาก็ไม่ชัก
 ฉเพาะจะเอาศึระไม้ ชักไฟจากมือหรือที่ท่านทรงอยู่ ท่านก็ทรงยื่น
 ให้ จั พอดีหยิบหรือคิดแล้ว ขอบใจหรืออะไรจางคำหนึ่งไม่มีเป็นเด็กกัน
 พอดีคิดแล้วก็เดิน คอนแวนเซชั่น ที่จะคุยกับท่านราชทูตคือไป เขา
 มาขึ้นเคียงเฮียฮุน ถามว่ามาจากไหน ท่านราชทูตทรงเคียดครั้น
 เค็มก็ ค้างทรงเลียงมาเขาหมื่นแรก ในพอดเคียวกันเฮีย เขาก็เดิน
 กลับไป ครั้นเรือเขาไปจอดลงท่าฝั่งทางขว่ยเฮีย ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวง
 ษนรถชมรจากเรือไปตามถนน ถึงที่แควนเฮ็ดเวเคอแห่งหนึ่ง เป็นที่
 ดำหรับชนถ่วงธรรณางแล้วทอดงในเรือ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวง ไปรอ
 พักอยู่ครู่หนึ่ง พอดีเขามาย โมงแปดเวลาเริ่มท้างาร นายจาว โรงนั้น
 มาพาข้าพระพุทธเจ้าตั้งปวงเขาไปใน โรง ตั้งแควนต่างซึ่งเบนที่มทาง
 รถไฟแล้วเข้ามาที่ถ่วงธรรณาง โฟดที่บันทุกมานั่ง มีเครื่องจักร
 พัดสายพานที่มถ่วงเด็ก ๆ คิดแปะขึ้น ๆ หมุนศกถ่วงธรรณไม่เท่ช้น
 บนแล้ว เขาพาธรรณพัด ไปดูชั้นบนแปะซึ่ง ๆ ถ่วงธรรณกับบ่อหรือชเว
 เป็นที่บันทุกถ่วงธรรณไว้ มีทางไซให้ เย็ดลงเรือด้วย ธิ่นไปจนชั้นบนได้
 ด้พานที่พาธรรณปากถ่วงธรรณหน้าคว้ามอยู่ ถ้าตกถ่วงธรรณเห็นจะเจ็บมาก
 แปะแน่ แล้วเขาพาธรรณเครื่องจักรถ่วงธรรณ ๆ ทั้งทุกแห่ง ครั้นข้าพระพุทธเจ้า

ทั้งปวงได้กลัวแล้วก็ขอมใจผู้พาให้ดู แล้วถาษนรกดถัมมำกัทำ ให้รุด
 ลงในเรือข้างซ้ายมาชนฝั่งทางนวยออกถ้อมมาพิศพิชชาเวณ โสเคต เวศ
 กลางวันรับพระราชทานอาหารแล้ว เวลាយ่ำข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้
 รับพระราชทานไปเที่ยวหาซื้อของประหลาดค่าง ๆ บ้าง แล้วไปตั้งพาน
 ใหญ่ที่ข้ามไปจากเมืองนวยออกไปเมืองบรูกถันนั้นเมื่อครั้งก่อน ข้าพระ
 พุทธเจ้าได้ นังไปบรูกข้ามไปเดชาวนมา ครั้นชาไปจึงต้องเคียวไป เมื่อ
 เข้าประตูเดียวขึ้นขึ้นที่ แล้วเคียวข้ามไปตั้งทางกว้างขวางแดนแม่น้ำได้
 สักวงจมนต์มาก ครั้นไปจนถึงปลายตั้งพานทางเมืองบรูกถันแล้วก็ช
 คักเกิดคนละ ๒๕ เว้นคี่ เข้างในรกดถายรทเพิ่ม โต โค โมคัพพังเบตียน
 ทางมาไปเข้าทางไป โต โค โมคัพพังตั้งตั้งถายรทชอกไปพอลังเชือกถาย
 พานแล้ว รทนนักจับเชือกถายพานปลอยโต โค โมคัพโค เชือกถายรท
 ถ้อมมาคานตั้งพานถึงฟากข้างนวยถอก รทอย่างนเรียกว่าเคเม็ดศา ครั้น
 คุที่ตั้งพานแล้วถนรกดถ้อมมว โสเคต พอลเห็นคนต้นก้นว่าเพลิงไหม
 แดไปเห็นควันถลุ่มอยู่แห่ง ๓ ฝ่ายคนจับรกดถ้อมถ้อมคัหันมามากกว่า
 จะไปดูเขาคับเพลิงหรือก็พอเหมาะทีเดียว นอกให้ ฆบไม่ถถึงที่เพลิงไหม
 คุอยู่มถถนเพราะคนแน่นนัก กำลังพาคับนี้โตแต่ถุ่มน้ำก้นถลุ่ม
 พ็เคียวเคียวถลุ่มน้ำอย่างเช่นเขาถนถนมาที่ถะเคียว ๆ หลายเคียว
 วัฒนกันแต่เพลิงไหมอย่างถิ่งเห็นจะคัมยากกว่าเรือนจากหรือกระคานมาก
 คุเปลวเพลิงพุ่งออกมาทางหน้าต่างไม่มีผู้ใดจะถลุ่มน้ำหรือ แยกยอได้โดย
 คุแรงที่สุด แต่คนคัมเพลิงเขากัแข็งแรงมากจิ่ง ๆ ครั้นคุอยู่ประมาณ

๓๐ มีนักให้รับรถกลับมาทางข้างมาไฮ่เค็ด พอได้เห็นเครื่องรถนำเข้ามา
 ดากห้อมมาทางถนนนรกประหลาดแต่ไปพบเพลิงไหม้ รมถนนขึ้นอีกแห่ง ๓
 กาลังคู้ยู่เหมือนกันคนเป็นการประหลาดมาก ได้พบเพลิงไหม้วัน ๓ กั
 ใหม้แข็งแรงจริง ๆ สองแห่งแข่งกันราวกับแก๊งจุกให้ดูเป็นการวิบวรอง
 ที่เดียว โทน ๆ ได้ตั้งตั้งดูเสียให้เต็มคาแห่งเดียวไม่พอ ไหมให้ดูต้อง
 แห่งพร้อม ๆ กัน ตูรมันโคเตแคว่เครื่องรถนำห้อมมากทางถนนสุดถนน
 ที่เดียว บางเครื่องรับแข็งแรงเร็วเกินไปจนมาด้อมถ้องฮ้อยูกกลางถนนก็มี ได้
 พบเครื่องที่มอดมอยู่กต่างถนนรวม ๒ เครื่อง แคว่เครื่อง ๓ คันนำถ้อมมาจะ
 ราชัก เพราะเขาเข้าไปฮ้อยู่ในถ้องถ้อง รวมได้เห็นรถเครื่องคัมเพลิง
 วจนเห็นกว่า ๒๐ เครื่อง คู้ฮ้อม่านจริง ๆ ประหลาดแต่เจ้าพวกบ้าน
 โถดเรือนเคียงกัน ถ้าห่างไปประมาณกว่า ๕ หลั่งเรือนแล้วดูไม้ไคร้
 ตกออกตกใจระไวกันนักเลย มีกระคู้กันเดินเสียมาก ยิ่งห่างไปสัก ๕๐
 หลั่งเรือนแล้วเก็บไม้ว่าเพลิงไหม้ นัชายของกันเรียดที่เดียวไม่ตก
 ใจกันทั้งเมืองเลย เห็นจะเป็นตัวขมยานตกถ้องจะอดถวมกัซ้ำ ๆ เท่านั้น
 ครันชาพระพุทเจ้าตั้งปวงถ้อมมาถ้อง ไฮ่เค็ดแล้ว เวลาค่ำรับ
 พระราชทานอาหารแล้วไม่มีการฮันใด

ถ้องเมื่อเวลารับพระราชทานอาหารกลางวันแล้ววันนั้น คอกเคศเฮ่าด้
 นำพวก มิสัน นารูยู่ ที่เป็นหัวหน้า คอม มิสัน เนอ โน หมู มิสัน นารี มาเข้า
 ทานราชฤท แด่ตั้ง ความ ยินดี ชอบ พระเศพระคุณที่ได้ทรงควัดในเวลา
 เมื่อตั้งพระราชดำณเกรเคนเซียดค้อท่านเปรมิตันคั เป็นการชมพอก

มีรัชชานารีที่ได้ทำความดีในกรุงสยามเป็นต้นนั้น เรายกแด่คงความยินดี
 ขอบใจในชื่อพวกมีรัชชานารีทั้งปวง แด่แด่คงความปรารถนาที่จะทำการ
 ให้เป็นบุญประ โยชน์ต่อกองกรุงสยามต่อไป ท่านราษฎรได้ทั้งรศอบขอบใจ
 พวกมีรัชชานารีแห่งทรงยกย่องความดีของพวกนั้นที่ได้มีดีออกกรุงสยาม ทรง
 ปรารธัยด้วยกาต่าง ๆ คุ้ม ๆ แล้วยกให้ทุกต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
 พักอยู่ที่ไฮเคื่อนอกคิน *

รุ่งขึ้นวันศุกร์ เดือน ๘ วัน ๓๓ ค่ำ (วันที่ ๕ มิถุนายน) ไม่มีการขึ้นโต
 แด่มืด ไปแห่งโตเพราะหมอกตมมากฝนตกด้วย แด่ต้องอยู่จัดของที่ถกถัม
 เมืองอังกฤษนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารที่ไฮเคื่อนอก
 ๓ เวลา แด่เขียนหนังสือต่าง ๆ อยู่ตลอดวัน เวลาค่ำรับพระราชทาน
 อาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็มีมั่งเคอร์ไวค โต ไปอยู่ที่ฮอฟแมนเฮัดเรา
 จัดเปนบาทที่ขายธรา แต่เราว่าเปนร้านขายธราอย่างงามที่สุดในโลก
 แด่ของเรากองงานจริงอยู่มีของประหลาดทุก ๆ ตกแต่งมาก เปนคันทว่า
 รูปภาพเขียนอันงาม ผนังข้างพิเศษที่มีชื่อเสียง โตงคังทมิวราคาอย่าง
 ยิ่งคิดอยู่ณแผ่น ๓ วาคา ๘๐๐๐ ปอนคิ อีกแผ่น ๓ วาคา ๓๒๐๐๐ ปอนคิ
 เปนคันท ทั้งเรากจัดก็เรียบร้อยคันทมาก ข้าพระพุทธเจ้าอยู่คุ้ม ๓ ถกถัมมา
 ไฮเคื่อ

รุ่งขึ้นวันเสาร์ เดือน ๘ วัน ๓๓ ค่ำ (วันที่ ๕ มิถุนายน) เวลาเช้าให้ คนใช้
 คุมของไปกองเรือเสด็จแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารเช้า
 แล้วยกพักการต่าง ๆ อยู่ ผนังมีมั่งเคอร์ไวคทงสูงถกถัมหมอนคันทเดทุกุททานวรา

ทศวาการเรียงนามมาแล้ว แยกทั้ง ๒ ได้จัดให้เรียงไปเสด็จแล้ว ไม่อยาก
 จะกราบทูลให้รื้อนพระทัย คือได้ยื่นทำนมิ่งเคศวรพร้อมใส่เช่น แด่มิ่งเคศวร
 เดวิด มิ่งเคศวรเอวาน ในที่จำการต่างประเทศนั้นว่า มิ่งเคศวรไวก็ เขา
 ของหนัภาษมากับหมุ่ทศ เขามาให้ผู้หญิงที่เมืองพิลาเคตเพีย แต่
 เมื่อแรกมาถึงเห็นเขานับชู้ตงัน มิ่งเคศวรจึงขอร้องทูลให้ทรงทราบ
 ไว้เท่านั้น ถ้าขี้บมากขออย่าให้ทรงชื้อว่ามิ่งเคศวรไวก็เลย แยกค
 แด้วเรียกไปแล้ว แต่ทำนราชทูตรีบตั้งจำการภักคชตงัน ดึงจะ
 เป็นกาเรียดแต่เฉพาะมิ่งเคศวรไวก็ค แต่มิ่งเคศวรไวก็มาในหมุ่ทศคว
 คองได้เลี้ยงได้ตามค เมื่อควคองเดี่ยภาษักจะค ให้เดี่ยชื้อให้เป็น
 การเดี่ยรวม ๆ ไปคังน หมอจันคเดี่ยอินวอนทำนราชทูตมาก ๆ ขอ
 ชื้อให้คชื้อว่าค้ทำนราชทูตไม่ทรงยอมคังรีบตั้ง ให้หามิ่งเคศวรไวก็มากตาม
 มิ่งเคศวรไวก็กราบทูลว่า ของนนั้นเป็นหมวกผู้หญิงเป็นของเพื่อนฝูงของ
 มิ่งเคศวรไวก็ฝากมาจากเมืองซังกฤษเขามาให้กับญาติที่เมืองพิลาเคตเพีย
 เวลาเมื่อรถไฟไปถงเมืองพิลาเคตเพีย เมื่อมาถึงครั้งแรก หญิงซึ่ง
 เป็นเจ้าของหมวกนั้นมารวมมิ่งเคศวรไวก็ ๆ ได้มีขบห้อหมวกนั้นให้คชื้อหน้า
 มิ่งเคศวรเอวาน ๆ ก็เห็นได้ ถ้ามิ่งเคศวรไวก็ว่าของอะไร มิ่งเคศวรไวก็
 ได้บอกว่าเป็นหมวกเพื่อนฝูงเขาฝากมาให้กัน การก็เป็นจบกัน
 เพียงนั้น มิ่งเคศวรไวก็ว่ามิค คคคจะชื้อนภาษเดี่ย ไม่ทรวนว่าจะ
 คชื้อเดี่ยภาษเดี่ยอีก มิ่งเคศวรไวก็จะมีหนังสือไปถงมิ่งเคศวรเอวานค
 แด้วจะ ขออนุญาติ ทำนราชทูต ที่จะมีไปจะ ได้บอกว่าจะไม่ทรวนว่าของเขามา

ต่างกันดังนี้ จะต้องเสียภาษี ถ้าทราบก็จะเสียให้เสร็จไปมิให้เสีย
 ธรรมดาเนี่ยม มีงัดเคอร์ไวท ได้ มีหนังสือไปถึงผู้หญิงผู้รับหมอนั้นให้
 เตรียมเงินค่าที่จะต้องใช้ค่าภาษี แต่มีงัดเคอร์ไวทกับหมอนั้นคนละคน
 ความวิตกมาก แลไปขอไม่ให้มีงัดเคอร์ไวทหนังสือไปแปลชำนาน ได้
 ความสุขได้ความว่า ท่านผู้ว่าการต่างประเทศ แลมีงัดเคอร์ไวททำได้
 วัเห็นไม่เป็นแต่มีงัดเคอร์ไวททุกเดือนตอชไป ก็แต่เมื่อหมอนั้นคน
 แปลดนั้น ได้ขอหรือหรือว่าท่านผู้ว่าการต่างประเทศ ท่านปลัดคังนิกพัน
 เพื่อนไป มีงัดเคอร์ไวทไม่ยอมหยุด มีหนังสือไปถามมีงัดเคอร์ไวท
 แลเพราะท่านราชทูตได้ทรงเห็นชอบด้วย ในการที่จะมีไปถามคังนิก
 แต่หมอนั้นคนละคนเสียใจมาก ที่ท่านราชทูตทรงคังว่ามีงัดเคอร์ไวท
 ถึงกับนั่งร้องไห้อยู่นาน แต่การเรื่องนี้จะเกิดขึ้นอย่างไรก็ยากที่จะ
 ดันนิษฐานได้ ครั้นภายหลังมาเมื่อราชทูตพระเจ้ากรุงบวงกกลับมาถึง
 ตอนตอนแล้ว มีงัดเคอร์ไวท ได้แจ้งความแก่ข้าพเจ้าว่า ได้รับ
 หนังสือตอบจากมีงัดเคอร์ไวท ว่าไม่ได้รู้เห็นหรือพูดว่า มีงัดเคอร์ไวท
 ซ่อนภาษี หรืออย่างหนึ่งอย่างใดเลย จะคิดสืบไปประการใดก็ยาก แต่
 ส่วนมีงัดเคอร์ไวทนั้น ตั้งใจว่ามีงัดเคอร์ไวทกับหมอนั้นคนละคนเอง
 เพราะแกไม่ชอบคนอังกฤษ ถึงกับชอกวากาทุทกับท่านราชทูตว่า ได้
 ทราบจากที่ว่าการต่างประเทศ ว่าเขาไม่สู้เค็มใจที่เขาคนอังกฤษมาใช้
 คนอเมริกันก็มีดี ๆ ฅมไป การเรื่องของท่านราชทูตได้ทรงตอบว่าจะทำ
 อย่างไรได้ ท่านต้องทำการอยู่ที่เมืองอังกฤษแล้ว ได้นำเมืองอเมริกา

ครึ่ง ๓ คราว ๓ คนอเมริกันก็ยิ่งหาวิธีจากผู้ใดไม่ จะไม่ให้ใช้คนอังกฤษ
อย่างไรได้ ก็เป็นอันส่งไปครึ่ง ๓ แต่การครึ่งนี้ จะโทษอย่างมีเดือ
ไวก็คิดก็คิดอยู่ ด้วยคนทั้งสองนงก็มีอายุมากแล้วที่ไหนจะคิดการ
ดิบ ๆ ดังนี้ ก็แต่เป็นการแล้วกันไปคราว ๓

ระยะทางกลับจาก

ทวีปอเมริกา

ครั้นเวลาเที่ยงครึ่งเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง กราบถวายบังคมลา
ออกจากที่พักอาเวเน โยเซเฟตพร้อมกันจนรถมาลงที่ท่าเรือ โกลดอนไดน์
ลงจากรถขึ้นบนเรือกลไฟชื่อ ซาตาดีกา ดำซึ่งเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงได้
ขานมานั้นเที่ยวดูที่ของแลที่ต่าง ๆ แต่ได้พูดจากับพวกที่มาส่ง คือ
มีเดือรรมิก กังตูดงยาม ๓ หมอซันคเดอาม ๓ พวกที่ก่อนเป็นเสมียน
ช่างทำปืน ๓ กับพวกเพิ่มมีเดือฟริช ซึ่งเป็นเพื่อนฝูงกับมีเดือไวก็
เพราะมีเดือไวฮาดเบคไบฟัด ซึ่งเป็นเพื่อนฝูงกับมีเดือไวก็เป็นเชยอยู่
ในแฟมมดงัน มีเดือไวไบฟัด กับภรรยาจะไปเมืองอังกฤษในเที่ยว
ด้วย เขามาส่งกันแล้วได้พบกับพวกเจ้าพระพุทธรเจ้าด้วยพูดจากันอยู่จน
เรือครึ่งถึง เร่งคนมาส่งให้ลงจากเรือก็ตามุ้ ทมาส่งพร้อมกัน ผู้ที่
มาส่งทั้งปวงลงจากเรือไปยืนคอยลา เวลาเรือออกก็อุยที่ท่าทางต้น
แน่นเต็มไปทั้งท่า ครั้นเวลาบ่าย ๒ โมง ๓๓ นีนิค เรือซาตาดีกา
ออกจากท่า เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง โบกหมวกแด่หน้าเรือที่หน้าตาผู้มา
ส่ง จนเรือออกลงกลางแม่น้ำแล้วลงไปตามลำแม่น้ำดูเขาตักกันจน
ดับคา เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงรับพระราชทานอาหารกลางวันในเรือน

คิดใช้เวลาออกเรือกลับจากอเมริกาด้วยความปลอดภัยน ถ้าเมื่อได้ชอก
เรือกลับกรุงเทพ ฯ จะมีความปลอดภัยเพียงใด เวลาบ่าย ๓ โมงครึ่ง
เรือเคียวอกปากข้าวเม่านำขึ้นเรือ เคียวช้อมหลังเข้าปากข้าวไปต่าง
วังนา เวลาบ่าย ๔ โมงครึ่ง เรือเคียวผ่านแหลมแสนตุ้ง ออกทะเล
เข้าแดนตึกโฮชัน ครั้นเวลาบ่าย ๕ โมง เรือผ่านทันกำหนดที่หมาย
ปากข้าวณั้ระระทางทะเลคงเด่นไป

เวลาบ่ายค่ำรับพระราชทานอาหารพร้อมกันในละอุนใหญ่ ในเที่ยว
กลับนั้นคนโดยสารเบียดกันมาก ๆ ถว่าเมื่อเข้าไป ประมาณที่ได้มารับพระ
ราชทานอาหารในละอุนนั้นกว่า ๓๐๐ คน พวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรับ
พระราชทานอาหารแยกโต๊ะมาเสวยโต๊ะ ๓๐ ฉะนั้นท่านราชทูตประทับที่โต๊ะ
โต๊ะขวา ข้าพระพุทธเจ้าชายนายเงินหุ้มแพร ถัดข้าพระพุทธเจ้าไป
ถัดมั่งชิดใบพัด ถัดนายเสนห์ ไปถัดมั่งเคียววอก ถัดมั่งชิดใบพัดไป
ถัดมั่งเคียวใบพัด ถัดมั่งเคียววอก ไปถัดมั่งเคียวเซอชัย ซึ่งเป็นคนโดยสาร
ไปถึงเมืองอเมริกา เมื่อเข้าไปได้รู้จักกัน เขากลับพร้อมกันจึงให้นามังโต๊ะ
เดียวกัน ถัดมั่งเคียวใบพัดไปถัดนายค้วนถัดนายค้วนไปถัดมั่งเคียวอर्फัด
รวมในโต๊ะนี้รับพระราชทานด้วยกัน ๘ คน แต่นายค้วนกับมั่งเคียวใบพัดมา
นั่งโต๊ะรับพระราชทานอาหารไม่ได้ ไม่ เพราะคนนี้มีบางเด็กน้อยเมากัน
แถมั่งเคียวใบพัดก็ค้องไปพยาบาลภรรยา ไ้ฉนั้นโต๊ะรับพระราชทานแต่
๖ คนเท่านั้น ครั้นรับพระราชทานอาหารแล้ว ต่างคนต่างเที่ยวไปใน
เรือนั้น มีคาค่าเป็นต้นแปดตัวราษฎรของคนโดยสารทั้งปวง

รุ่งขึ้นณวันอาทิตย์ เดือน ๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ (วันที่ ๖ ฎี) เวลาเช้ากลาง
วันแต่ค่ำรับพระราชทานอาหารพร้อมกันตามธรรมเนียม เวลาเที่ยงก็กินได้

แขวงมายบอกระยะเรือเคียวมาถึงแแตกศุข ๔๐ คักร ๕๗ มินิตเห็นธ ต่อจ
ศุข ๖๗ คักร ๕๑ มินิตควันคก จากเมืองกรนฐ เรือเคียวมาแต่ปากข้าว
เมืองนวยอก จนเวลาเที่ยงวันได้ ๒๕๕ ไมล์ก่อนอมหาสมุทรไม่มี कै
ซาก่าเป็นหมอก แด่นไม่ตลอดวัน

รุ่งขึ้นณวันจันทร์ เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ (วันที่ ๗ ยู่โต) เวลาเช้ารับพระ
ราชทานอาหารแล้ว ก่อนอมจึงคิดว่าเวลาวานนี้ เวลาเที่ยงเรือเคียวมาถึง
แแตกศุข ๕๒ คักร ๕๑ มินิตเห็นธ ต่อจศุข ๖๐ คักร ๓๗ มินิตควันคก
รวมทางเรือเคียวแต่เที่ยงวานนี้ มาจนถึงเที่ยงวันนี้ ๓๗๗ ไมล์ เวลา
กลางวันรับพระราชทานอาหารได้เต็มโต๊ะ ไม่มีผู้ใดเมาคลื่นเลย เวลา
บ่ายคลื่นยังสงบมาก เรือเคียวเกือบจะนั่งที่เดียวไว้หอยูนิด ๆ ทั้งอากาศ
ก็ดี แดคของงามทีเดียว เวลาค่ำรับพระราชทานอาหารแล้ว ตอนคก
หมอกลงจักมืดไม่เห็นทางเรือเคียว ต้องเฝ้าหอดตทุกมินิตตลอดรุ่ง

รุ่งขึ้นณวันอังคาร เดือน ๗ แรม ๓ ค่ำ (วันที่ ๘ ยู่โต) เวลาวัน
หมอกลงจักต้งแตกดวงขึ้นมา ต้องเฝ้าหอดตเช่นขไม่มีได้หยุด แดคลื่น
รยไม่มีเลยเรือเคียวราวกับเคียวในแม่น้ำ เวลาเช้าแตกดวงวันเย็นรับพระราช
ทานอาหารพร้อมกันตามเคย เวลาเที่ยงเรือเคียวมาถึงแแตกศุข ๕๕ คักร
๕๕ มินิตเห็นธ ต่อจศุข ๕๒ คักร ๓๗ มินิตควันคก รวมระยะเรือเคียว
แต่เวลาเที่ยงวานนี้ถึงเวลาเที่ยงวันนี้ ๓๗๐ ไมล์ ในเวลาวันหมอก
ลงจักตลอดวันต้องเคียว ๆ แดเฝ้าหอดตเช่นขไปทุก ๆ มินิต เรือ
เคียวที่ข้ามปลาแห่ง ๓ เพราะหมอกลงหามาแต่ไม่เห็น เวลากลางคืน

กันจนไม่ใคร่จะหลับได้ เพราะเสียงหอยดังเต็มที แดงแดงเข้า
 ทุก ๆ ครบมันต์ เรือค่อยแล่นช้า ๆ ไปจนเวลา ๘ มืดเข็ญเรือต้องหยุด
 เพราะกับต้นตึกน้ำในทะเลมาล้อมประหลอดครวญดูเต็มชอ กอตัวจะโกล่น้ำ
 แข็งก้อนใหญ่ที่ลอยมาแต่ข้างเหนือ ครั้นในเวลาน้ำกับต้นเห็นหมอก
 มีตึกปรกตึ้นแต่ห่างกันเพียง ๓๐ ศอกเข็ญก็แแต่ไม่เห็นกันใดทั้งหนาวมืด
 ปรกตึ้นมาก กับต้นตึกน้ำมาของประหลอดทมิ ๒ มันต์ประหลอดตอลง
 ถึง ๓๕ ศก เห็นวาเรือโกล่น้ำแข็งก้อนใหญ่แต่ไม่เห็น เพราะ
 หมอกมีตึกของหยุดเรือประมาณครึ่งชั่วโมง เห็นว่าระพันได้ จึงได้ออก
 เรือเข้ากรเคียว ๆ คือไป แต่กับต้นตึกพดิมมีตึกโวกว่าเห็นอนรู
 ดังว่า เรือเคียวเคียวกลอนน้ำแข็งไปอยู่ตึกกรเคียวครึ่ง ๒ เป็นหน้า
 กอตัวอันครายอันก เรือเคียวทางเข็ญแดนตึกน โด่นน้ำแข็งเข็ญแตก
 เด็ยเป็นอันมากแล้ว แต่ขรรมนานาแข็งก้อนใหญ่ตึ้นมกแแต่เห็นไม่
 ไครได้ เพราะโชนาแข็งทเยนกระทบชากาศตึกตึ้นกว่ามกทำให้เป็น
 ตชของหมอกมิดไปได้ โกล่น ๆ ถ้ากับต้นไมคชอระวังครวญคราเรือแล่น
 ไปเค็มก่าตังโค่นเข้าเรื่อคเคกคเคยว เรือฮารโชนา ในกอมป็นเคย
 แตกครั้ง ๓ แล้ว กับต้นตึกมิดเคชอโวกว่า กับต้นเคยเคียวเรือ
 มาถึง ๓๓ บัแล้ว ยังไมเคยคกใจเหมอนครั้งนเดย เป็นเคชระพรรวมมี
 ปกเกล้า ๆ เป็นที่ตึคจั้งโค่นคความอันครายอันนากกอตังน น้ำแข็งที่
 ตชอมาแต่ข้างเหนือมกใหญ่ ๆ มิดเคชอโวกเกล้าว่าได้เคยพมครั้ง ๓
 ยาวถึง ๓๐ ไมต์ เรือเคียว ๓๐ นือค ตชงหลกชอ ๘ ชั่วโมงจ้งพันได้

คนต่าง ๆ มาก ในเวลาเมื่อข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงอยู่ที่หอเมธิกาที่ถูกขอ
 เป็นหลายรายจนมาในเช้า แล้วยังมีคนโดยด่าหรือชักบ้าง ก็ปัดป้อง
 ก็ขอสำหรับจะเอาไปฝากลูกสาว

รุ่งขึ้นณวันเสาร์ เดือน ๗ แรม ๕ ค่ำ (วันที่ ๑๒ ยี่โต) เวลาเช้ามี
 ค้อนเรือแดงบ้างแต่ไม่มากนัก ทัพพระราชทานอาหารเช้าแล้วก็เดินมีเสมช
 อยู่ไม่แรงจนเวลาเที่ยงเรือเคียวมาถึงแควตศุศ ๕๓ คักวี่ ๑๔ มินิคเห็นช ของ
 ศุศ ๑๔ คักวี่ ๕๔ มินิควันตก ระยะทางเรือเคียวแต่เที่ยงวานจนถึงเที่ยงวัน
 รวน ๓๑๑ ไมล์ เวลากลางวันแต่เวลาค่ำ ทัพพระราชทานอาหารตาม
 เกย ของคนโดยด่าทั้งปวงได้พร้อมใจกัน ก็คิดถึงความที่กับคนได้ระวัง
 รักษาเรือในเวลาเมื่อหมอกมีควัน โดยแข็งแรง คงยชคนจนถึง ๑๔
 ชั่วโมง จึงพร้อมใจกันเรียบริงเงิน ลงเป็นเงินสำหรับไปถึงเมืองซึ่งถูก
 จะชอนาพิทาพาทให้ พวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงรวมกันเป็นชื่ออิเกชั่น
 ดยามให้เป็นเงิน ๒๐ ปอนต์ คนโดยด่าปัด ๆ ลงกันคนละปอนต์ ๓
 บ้าง ๒ ปอนต์บ้าง รวมได้เงินประมาณ ๓๓๐ ปอนต์ ครั้นเวลาค่ำจึง
 ประชุมผู้ที่เขาเรียบริงทั้งปวงในที่ของต่อน เชิญกับคืนลงมาแล้ว ภาดเชน
 เยชผู้ ๑ ได้สมบัติให้ของนั้นแก่กับคืน แดยกย่องดรรเจริญต่าง ๆ แต่
 ก็ปัดป้องแก่เป็นคนทอแต่ ๆ สมบัติของบุตรพม่าหน้าแดงที่เดียว พุศ ๒-๓
 คำพอบชมชอบใจแล้ว ก็กำมับจึงขมนเด็กกันที่ชเดียว แต่เวลาประชุม
 กันนั้น พวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง หาได้ลงไปเราในที่ประชุมไม่ ปัดป้อง
 ให้แค่มืดเคียวไวกับดอพักตั้งไป เพราะคนโดยด่าที่ขวน เป็น
 คนก็วิยาดโพ ๆ ทียบ ๆ มาก จึงไม่มีใครจะได้เข้าไปปนเปกับเรา
 เวลา ๕ ทุ่มเศษ เรือแดงมาขอแต่เห็นโลดใส่ใส่ ที่ตามดฟ้าดเค็น

ปลายนเกาะโฮว์แลนด์ซึ่งคนโดยด่าวเดว ๆ เข่นคังกกก้องทงดำเรือ ๆ
 แล่นผ่านใกล้เขาดังนั้น ค่อยใกล้ ผิงเข้าไปผ่านแหลมเคปเคอชี่ ซึ่งมีใกล้
 เขาดังนี้แห่ง ๓ แลค่อยแต่เห็นเกาะโฮว์แลนด์ซึ่งเขาทุกที่ ทั้งมีแดง
 พระอาทิตย์ขึ้นมาบ้าง ก็แลเห็นฝั่งถนนคน เรือเคียวมาตามระยะทางจน
 เวลา ๓ ยามเศษ ถึงเมืองกัวงงเตาน เรือแล่นเข้าไปจอดในอ่าว
 หน้าเมืองนั้น แต่เวลานั้นอ่าวว่างราวกับยารุ่งแล้ว เพราะเป็นฤดูร้อน กลาง
 ค่ำนอชพอ ๔ ทุ่มเศษ ก็สว่างเสียแล้ว ครั้นเรือเข้าไปจอดในอ่าวทอด
 ลมอ่าวแล้ว พบเรือต่าง ๆ เป็นอันมาก เรือฮาวไฮมาในกอมปนีโกชอน
 โดน ก็ออกจาดิเวอปรุมาอะไบเออเมริกา ก็พยามาลงเมืองนพร้อมกัน
 ทั้งเรือ ฮอวไฮกัน ซึ่งเป็น ของกอมปนีนั้น ชายไปแก่ กอมปนีคนชาติ โดนก็อยู่ใน
 ทัศนด้วย

ครั้นเรือจอดเรียบร้อยแล้ว เห็นเรือกตให้จักรวางเป็นเรือดำหริ
 วมคน โดยด่าว แลมันทุกของระนบออกนมาจากท่าอั้งกตอั้งตเห็น
 มีดเคช เย เย เควอั้ง ซึ่งเป็นเดิมมันช้อยให้ดเคชเข้ามาในเรือนนควย
 ครั้นเรือชนมาตงเคียบกับเรือใหญ่แล้ว มีดเคชรวเควอั้งชนมาบนเรือใหญ่
 พุชคาได้ถามกันด้วยควมอู้รธมบายในเวลาเคียวทางทังปวง มีดเคชรวเควอั้ง
 บอกรว่า ได้รับ พระวราชทาน หนังสือ แล โทวเดชที่ ท่าน วราชคได้ทรงมีมาแก่
 ฮอเมริกา บัดนี้หม่อมอู่ภาพ (๑) ในกรมหมื่นนเศกจวรอุช ๓ ทรวยราช
 พระพุทธเจ้า (๒) กับนายเป็ี่ยน (๓) กับคนได้มาพร้อมกันคอยรับช้อยที่
 กัวงงเตาน นแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทังปวงรอช้อยให้ราชรณสิ่งของค่าง ๆ ที่ระ

(๑) หม่อมอู่ภาพ กฤดากร ณอยุธยา, (๒) หม่อมเชม โสณกฤ
 ณอยุธยา, (๓) พระยาศนินทรวิภักดี (เป็ี่ยน หัสดิเคอ้ว)

คชังเขารัตนเมืองน้ กับทั้งหนึ่งสี่เมืองอเมริกามาเมืองอังกฤษอยู่ในเรือ
 เด็กนั้น เพราะเมตต์เค้เมืองอเมริกาเมืองอังกฤษเป็นจรรยาของกอมมัน
 โกลดอดไลน์ แต่เมตต์เค้เมืองอังกฤษไปอเมริกาเป็นจรรยาของกอมมัน
 คุนาคไลน์ ครั้นเขารัตนขององเจ้าศรีศรีวังแจ้งให้กัน โดยสารทั้งปวงที่
 จะรันทเมืองน้ลงในเรือเด็กนั้น เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงก็ถากกับตัน แต่
 อดพิศักระไร กับคนโดยสารศรีศรี ก็แล้วกลังจากเรือชาตาตกา ลงเรือ
 กัดไฟกร้างข้างทอถกนรพินน เรือโพ้นใช้จักรชอกจากเรือใหญ่ ๆ ก็ถอน
 ดมชใช้จักรชอกจากชาวเมืองน้ไป เรือเด็กนั้นแต่ไปแฉะรับตั้งคนตั้งของ
 ที่เรือฮาว ไรนาฮักศรี ๓ เวลานั้นฝนตกเมื่อยคคองทางร่วมกันมากคคตคทาง
 น้คนผู้หนึ่งทีโดยสารมาแต่เมืองอเมริกา โดยเรือชาตาตกา พอลงจาก
 เรือชาตาตกา แล้วก็ไปขึ้นเรือฮาว ไรนาฮักศรีเมืองอเมริกาทีเดียว คุเขา
 มาเที่ยวทะเลแท้ ๆ ไม่ต้องแฉะพิศเลย ครั้นรับแฉะตั้งคนตั้งของเจ้าแล้ว
 เรือเด็กนั้นออกจากเรือฮาว ไรนาฮักศรีมาเข้าน้ถึงเทียบท่าหน้าโรง ภาษ เมือง
 กวี่สแตน ที่วัดพระพระมารูปอกเกตา ๆ เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง
 กลับมา โดยทางทะเลตลอด ๘ วัน บำร้ศจากภยันศรายทั้งปวง ได้ถึง
 เมืองกวี่สแตน โดยความสุ่สุ่บาย

ครั้นเรือเขาเต็มท่าแล้ว เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง กับทั้งคนโดยสาร
 ที่มาเค้อเมริกาณั้น ก็ขึ้นของเข้าไปในโรงภาษันตามธรรมเนียม เจ้า
 พนังการ โรงภาษันของในหีบคนโดยสารทั้งปวง เพื่อจะกันช่อนของ
 คชังห้ามมาคช้วย แต่ส่วนหีบเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวงนั้น ท่านราชบุค

ได้ประทานกำ้าพระนามให้ รู้ว่าเป็นราชทูต แล้วเขาก็ยอมให้เขาไป
 ไม่ต้องกลัว หีบไม้ที่จะต้องใส่ ที่ใส่เค็ดในเวลาเมื่อพักอยู่ที่นั่น เขาให้
 พวกเจ้าพนักงานราชทูตช่วยขนไปขึ้นรถให้ หีบที่ไม่ต้องกลัวกลัวไว้ ที่
 โรงราชัน ให้เขามันทุกรถไฟให้ ที่เดียว แแต่ส่วนหีบที่เป็นของเห็ด
 จากที่จำเป็นจะต้องใช้นั้น ได้มอบให้มิดเซอร์คนใส่ ที่ไปด้วยนั้น คุณไป
 ทางเรือฮาดาดกาไปขึ้นเมืองลเวงปุตที่เดียว ท่านราชทูตได้ประทานกำ้า
 พระนามไปด้วยเหมือนกัน ครั้นเรื่องหีบของเดรัจฉานไปแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า
 ทงปวงพร้อมกันขึ้นรถออกจาก โรงราชไปจนถึงกวันต์ไฮเค็ด ซึ่งผู้ทมารับ
 ทงปวงได้พักอยู่นั้น

รุ่งขึ้นณวันอาทิตย์ เดือน ๘ แรม ๖ ค่ำ (วันที่ ๑๓ มิถุนายน) ในเวลาเมื่อ
 ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงมาถึงที่ ไฮเค็ดดักครุ ๘ กัษยารุ่ง ครั้นเวลา ๑ โมงเช้า
 ได้ รับพระราชทานอาหารพร้อมกันทั้งผู้ทกลับมา ทมารับ ครั้นรับพระราชทาน
 อาหารแล้วเสร็จแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงพร้อมกันออกจาก ไฮเค็ดนั้น
 มาถึงดเคื่นรถไฟ ขึ้นบนรถไฟ ครั้นได้เวลารถไฟออกจากดเคื่น
 เมืองกวันต์เตานมาตามระยะทาง จนถึงเมืองคอกเปนที่เปลี่ยนทางรถไฟ
 ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงออกจากรถไฟขึ้นรถมาไม่ถึงดเคื่นอีกทาง ๑ ดง
 ในรถไฟถ่ายใหม่ ครั้นขึ้นของบนทุกรถไฟแล้ว พอได้เวลารถไฟ
 ออกจากเมืองคอก ไปตามระยะทางพักตามระยะดเคื่นมาจนเวลาบ่าย
 ๕ โมงเศษ ถึงเมืองคัมดิน ข้าพระพุทธเจ้าทงปวงลงจากรถไฟขึ้นรถมา
 ออกจากดเคื่นไปตามถนน ได้บ้านเรือนมาตามทาง มาจนถึง

บริษัทออฟเวสต์ ได้เคลื่อนย้ายร้านปลายเมือง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงพักอยู่
ใต้เต็นท์คน *

รุ่งขึ้นวันจันทร์ เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ วันที่ ๒๕ ยี่สิบ เวลาเช้าย้าย
เต็นท์ รับพระราชทานอาหารแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้ รับพระราชทาน
ขนมไปสุกที่พันกษัตริย์ ได้ชมรถเที่ยวดูที่ต่าง ๆ ในป่ากันนี้ ใหญ่กว่าป่า
ในดอนดอน ทั้งมีต้นไม้มากแต่พันธุ์ที่งามกว่า เพราะมีเขาเป็นเนิน
สูง ๆ ต่ำ ๆ ไล่ต่อกัน ทั้งทิศตะวันออกเมืงเต็นท์อยู่ใกล้กับด้วย ไปจน
ถึงที่ซึ่งลดคาเวนศิษย์กับฝั่งตะวันออกถูกผู้ร้ายลอบฆ่ากัน เขาตัดหญ้า
ที่ตรงต่อมอัยยิมเป็นรอยรูปไม้กางเขนไว้ทั้ง ๒ แห่ง ครั้นเที่ยวดูในป่ากัน
แล้ว ก็กลับมายังใต้เต็นท์มีพระราชทานอาหารเช้ากิน ครั้นเวลาเช้า
๓ โมงเศษ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงออกจากใต้เต็นท์เมืองคิมตัน มาถึงท่า
ลงในเรือกลไฟจักรรางดำหุ้มขามกัน เว้นนริชไว้เป็นเรือขนาดกลาง
หาญใหญ่นักไม้ ท่านราชทูตกับหม่อมอัยยิม * ข้าพระพุทธเจ้ากับ
ภรรยาอยู่ห้อง * นอกนั้นหาห้องมีห้องไม้ เพราะระยะทางไม่สั้นนัก
เวลาเช้า ๔ โมงเศษ ออกจากเมืองคิมตันข้ามทเลซึ่งเรียกว่าไฮร์
แรนเนต หรือมีที่หนึ่งเรียกว่าเซ็นคัยซแซนเนต ในระหว่างค้ำกับ
ไฮร์รี เวลาเมื่อข้ามนั้นมืดลงบ้าง พอทำให้เรือแดงได้ แสง
พันคลื่นเข้คแดนติกมาใหม่ ๆ มาพบคลื่นเช่นนั้น คุ้ไม่ใคร่จะเห็นว่ามาก
ได้เลย เรือเดินข้ามอยู่ ๔ ชั่วโมง ถึงฝั่งทางเกาะอังกฤษที่ตำบล
ชอติเฮต ในเกาะคัมแองเคอชี่ ครั้นเรือเข้าเทียบท่าแล้ว ข้าพระพุทธ

เจ้าทั้งปวงชนจากเรือไปขึ้นบนรถไฟพักรถชนของอยู่จนเวลาบ่าย ๓ โมง
รถไฟออกจากอู่เคอร์เนลด้วยดี คือเดินมาตามระยะทางผ่านอู่เคอร์เนล
เมืองใหญ่หน่อย มาตามสายรถถนนคอนแวนต์อู่ทเวคเคอน พักระยะ
ระน้อยเวลาบ้าง มากเวลาบ้างตามเมืองใหญ่เล็ก จนเวลา ๔ ทุ่มเศษ
ถึงอู่รถคันอู่เคอร์เนลในเมืองคอนคอน พระยาคำรงราชพลธรรพ์ (๑) หอดวง
วิเศษดำดี (๒) มีดีเคอร์เนลมีดีซีดีเวอชี่ มาคอยรับเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง
อยู่ที่อู่เคอร์เนล ได้พบพูดจากันแล้ว ก็ขึ้นรถออกจากอู่รถคันอู่เคอร์เนล มาถึง
คูกรวาทูทในเวลา ๕ ทุ่มเศษ ด้วยอำนาจพระบารมีในพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว กับทั้งสมเด็จพระบรมราชเทวีอันเป็นทูลกระหม่อมพันธุวิเศษ
ยิ่งของชาวสยามได้ปกเกล้า ๆ คุ้มครองบึงกันแก่เจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง
จึงแตกวาทูทมายังมณฑลออกจากกรุงคอนคอน ไปจนถึงประเทศอเมริกา
แต่ได้เคอร์ทางรถไฟข้ามประเทศอเมริกา แต่ฝ่ายตะวันออกไปจนถึง
ตัวนครลิ่งฝั่งทะเลแปซิฟิก โอฮายู แลกลับมาจากกรุงอังกฤชอ๊ก เจ้า
พระพุทธรเจ้าทั้งปวงปราศจากภยันตราย ได้ความเกษมสำราญทุก
ประการ อนึ่งฝ่ายประเทศยูไนเต็ดเศเตศอเมริกา ก็มีความนิยมยินดี
รับของเจ้าพระพุทธรเจ้าทั้งปวง สมกับพระเกียรติยศทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งได้
เห็นถาวรบ้านเมืองที่แปลกต่าง ๆ กัน ไปตลอดระยะทางแดนแปซิฟิกซึ่ง
เสี่ยงปรากฏทั่วไป ฮาควัยพระเศษานุกาพกแผ่ไปแก่เจ้าพระพุทธรเจ้า
ทั้งปวง เป็นพระเศษพระคุณปกเกล้า ๆ เป็นอันเกล้า ๆ หาที่สุดมิได้

(๑) พระยามหาโยธา (นงแก้ว กษัตริย์) (๒) พระยาไชยวิสิศ
(นาค ฌมม่อมเพ็ชร)

ข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทาน เรียบเรียงพระธรรมทาง นชน ตามที่ได้
ทราบเกล้า ฯ ในเวลาที่ได้ ไปในเมืองนั้นบ้าง ฮาภัยหนึ่งซึ่งที่เขาได้
ชี้แจงให้ทราบเกล้า ฯ บ้างตามสมควร จะมิคพลั้งขาดเหตุอุปการกิจ
พระราชอาญาไม่พ้นเกล้า ฯ

พระธรรมของข้าพระพุทธเจ้า ตามที่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น
นเรศวรฤทธราชที่พิเศษ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ มีรับสั่ง
ให้ข้าพระพุทธเจ้าเรียบเรียงขึ้น ข้าพระพุทธเจ้าหาใคร่จะมีเวลาที่เขียน
นักไม่ ได้เขียนแต่จะเล็กน้อย เริ่มตั้งแต่วันเสาร์ เดือน ๗ วัน ๔ คำ
บวออกฉก กุดศักรวร ๒๒๔๖ แล้วด้วยเจ้านวณพิศุทธิ์ดี เดือน ๓ วัน
๔ คำ บวออกฉก ๒๒๔๖

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ขอเดชะ

ขอพระราชทานสั่งมาแก่รงดชนตอน ณวันศุกร์ เดือน ๓ วัน ๕ คำ
บวออกฉก กุดศักรวร ๒๒๔๖

ข้าพระพุทธเจ้า

โสณบัณฑิต

